Radikaro Idala

Nova Versiono Segun

Dicionario de la 10 000 Radiki di la linguo universala Ido

da Marcel Pesch (2. agosto 1964)

Riskribita per "OpenOffice.org Writer" da
Jerry Muelver,
Nord-Amerikana Ido-Societo,
jerrymuelver@idomondo.org
per la skanita* versiono da Adrián Pastrana
Redaktita e korektigita da Partaka,
kun helpo di Hermann Philipps
e Jeff Blakeslee

Revizo 1.0 (februaro 2010)

Radikaro Idala

DICIONARIO de la 10.000 RADIKI
di la
linguo universala IDO
da
Marcel Persiko
(Marcel Pesch)
ex-membro di la Akademio
Editio princeps, 2 di agosto 1964

Omna yuri rezervita
(All rights reserved).
Omna exemplero di ca verko qua ne esos provizita
ye mea signaturo reputesos kom kontrafaktura, e
la kontrefaktinto persequesos koram la tribunali.
(Marcel Pesch)

PREFACO

Dicar ke interkompreno povas eventar exkluzive segun quante la konversanti - lore aktiva, lore pasiva - atribuas a la vorti quin li uzas senco unika e perfekte definita esas truismo.

Che la lingui nacionala, interkompreno esas desfacila pro ke, en multa kazi, granda quanto de lia vorti havante plura senci, un ek la konversanti atribuas (pro oblivio di ta plurasenceso, o pro trompo-volo) a ta o ca vorto diskuto - precipua quan lu uzas senco qua ne koincidas kun la senco expektata da la altra persono.

Quale evitar lo? La pensisti maxim eminenta, en omna epoki, respondis, racionale: "per donar, a singla vorto, senco qua esas unika".

Tala idealo ne esas realigebla che la lingui nacionala (ecepte en la domeno di la cienci, ube la defini di la termini eventas ante lia uzo - defino da la aktiva-uzero dat-unesma) pro ke ta kolekturo de la vorti quan esas la dicionario di ta o ca linguo indikas (por la personi qui uzas ta linguo pasive) omna senci, ulakaze tre interdiferanta, quin atribuas a ta o ca vorto la personi qui uzas olu aktive. Pro lo, la problemo esas nesolvebla (adminime, lu ne esas solvebla sen disipo di tempo, di energio e di pekunio).

Kontraste, la idealo esas realigita, fakte, da la linguo universala, supleanta e neutra, t.e. *da Ido* - nam, che Ido,

1. singla vorto havas senco unika, e ta senco esas definita precize, minucioze, - e

2. la personi qui uzas la linguo aktive agas lo egardante (rigoroze ed exkluzive) la senco quan donis a ta vorto la Akademio di Ido, pleyado di qua la membri esis maxime kompetenta pri linguistiko, pri la cienci (kom exemplo: pri la psikologio linguo-uzala) e pri la diversa faki di la tekniki, e c.

Ma ta realigo implikas ke, ultre lo jus dicita, omna Ido-uzero, irgaloke en mondo, disponas kolekturo de ta defini, defini per Ido ipsa.

– Marcel Pesch

Radikaro Idala

A

a: (muziko). La noto sisesma di la "do"-gamo. – AG

a(d): Prepoziciono quan onu uzas por indikar la skopo di la ago, la loko quan onu volas atingar, la destinario, la persono a qua onu donas, donacas od atribuas ulo; konseque, lu indikas logikale la objekto di ta o ca penso o sentimento, opoze a "subjekto" qua recevas li.

-a: La litero lasta di adjektivo.

-ab-: Sufixo qua indikas, che verbo, la anteeso kompare a tempopunto di epoko pasinta o futura.

abado: Superioro di monakeyo (katolika) de viri, di olqua la revenui esis benefico por ilta qua havis la ofico. – AFGHIR

abako: **1.** (arkitekt.) Parto supra di la kapitelo di kolono, qua havas la formo di tableto. **2.** (matem.) Aparato por kalkulo, de origino Greka, qua konsistas ye tabelo, dividita per ula quanto de ranuri paralela reciproke, en qui povis glitar buli movebla. – AFGHIR

abandonar: {tr} Cesar sua sorgo (di persono, ofico, posteno) sive nevolunte o kontre-vole, sive violacante ula devo. (Ex.: abandonar sua filii, sua genitori, sua posteno). – AFGHI

abaniko: Mi-cirklo de stofo, de papero, de plumi, muntita sur lameli movebla, quan onu desfaldas por agitar la aero cirkum su e tale produktar minvarmeso. – H

abasar: {tr} Pozar (plu) infre. (metaf.) (aludante persono) Retroduktar (lu) a rango infra, a situeso sociala min-supra. (Onu abasas su per situar su a rango infra, per adoptar posturo humila). – AFGI

abatar: {tr} Faligar, per plura frapi (ulu od ulo qua stacas). – FGHI

abatiso: Parti acesora di animali (precipue pultro) quin onu buchas por manjo.

abceso: (patol.) Kavajo pusoza en la korpo homala.

abciso: (geom.) Un ek la du koordinati rekta-linea qui uzesas por determinar la situeso di punto en spaco. – AFGHIR

abdikar: {tr} (pri rejo od altra suvereno). Cesar sua regno per transmisar la autoritato imperala a sucedanto, o naturala, o selektita. – AFGHIR

abdomino: (anat.) Korpo-kavajo qua kontenas la viceri digestala. (Ta vorto ciencala esas plu preciza kam "ventro".) – AFGHI

abduktar: {tr} Movigar parto di la homo-korpo tale ke la movajo eskartesas de la plano mediana di la korpo. – AFGHI

abelo: (zool.) Insekto himenoptera qua vivas esame e produktas mielo e vaxo. – (L. *apis mellifica*). – AFGHI

aberaco: **1.** (astron.) Deviaceso semblanta di la radii luma qui venas de astro. **2.** (fiziko) Disperseso di la radii luma qui trairas lenso. – AFGHIR

abieto: (bot.) Arboro rezinifera, di qua la folii nula-sezone divenas flavatra e sika. – (L. *abies pectinata*). – AFHI

abismo: **1.** Profundegajo qua ne esas mezurebla pro la grandeso di lua dimensioni. **2.** (metaf.) **(a)** Profundegajo quan spirito ne povas mezurar konceptale. **(b)** Profundegajo en qua onu esas quaze nihiligata, su-egaranta. – AFHI

abiso: Profundegajo submara.

abjekta: Qua esas ye la grado maxim infra di desnobleso, pri la hierarkio sociala e pri lua karaktero personala. – AFGHI

abjurar: {tr} **1.** Renuncar, en su-obligo solena, la religio quan onu profesis til-lore. **2.** (metaf.) Renuncar publike to quon onu profesis kredar, amar, prizar. – AFGHI

ablacionar: {tr} (kirurg.) Deprenar de la korpo homala (per operaco kirurgiala) parto morboza, malada. – AFGHI

ablaktar: {tr} Separar infanteto de lua matro o de la salariato qua alaktis lu, kande oportas komencar donar a lu alimente nutrivi altra kam lakto. – AFGHI

ablativo: (gram.) Kazo di la deklino-sistemo Greka, Latina, e c., qua indikas ke substantivo esas la departo-punto, o la instrumento, di ago. – AFGHIR

ablegato: (religio katolika) Delegito qua komisesis por portar la bireto a prelato jus nominita "kardinalo". – AFGI

ableto: (zool.) Mikra fisho ek la familio "kiprinoidi", di qua la squami perlomatrea uzesas por facar la perli artificala. (L. *albernus ludicus*). – AF

ablucionar: {tr} **1.** (liturgio katolika) Varsar sur la

fingri di la sacerdoto vino ed aquo qui transfalas aden la kalico, e quan lu drinkas pose. **2.** (medicino) Lavar parto di la homo-korpo segun la preskripti medikala. – AFGHI

abnegar: {tr} Renuncar omna profito, omna interesto propra, e mem plezuro, por konsakrar su ad altru od a verko sociala, religiala. Renuncar su ipsa: sua feliceso propra. – AFGHI

abolisar: {tr} (pri institucuro o kustumo: rejeso, privileji, sklaveso-rejimo) Destruktar (li) en maniero tala ke li ne povos ri-existar. – AFG

abominar: {tr} Hororar (ulo, ulu) pro lua despieso o maledikeso, o pro ke onu regardas lu kom maledikenda od odienda. – AFHI

abonar: {tr} Kontratar forfete e kom valida dum quanto de tempo konvencionata, por recevar jurnalo, revuo, od asistar serio de spektakli en teatro. – FGHIR

abordar: {tr} Irar sur ulo, o – per extenso di la senco – venar flanke a, bordo an bordo kun ulo (por irar sur olu). – AFHIR

aborijena: Qua apartenas a populo qua habitas la lando de la origino (historiala). – AFHI

abortar: {ntr} **1.** (aludante feto) Mortar, od ocidesar, dum la jermeso-periodo. **2.** (aludante muliero gravida) Parturar, ante la instanto normala, filio qua mortis od ocidesis dum la jermeso-periodo. – AFGHI

aboyar: {ntr} (aludante hundo o kelka animali altra ek la sama genero) Kriar. – FI

abreviar: {tr} Igar (ulo) plu kurta spacale (verko literatura, historia, e c.) per uzar min multa vorti. – AFGHI

abrikoto: (bot.) Frukto grosa, flava e kelke reda, di qua la pulpo esas sukroza e saporoza – AG arboro ek la genero "pruniero", familio de la "rozacei", qua devenis (onu konjektas lo) de Armenia. (L. *prunus armeniaca*). – AFGHIR

abrogar: {tr} Deklarar "nevalida" to quo esas establisita, institucita. (Supresar lego per altra lego, dekreto per altra dekreto qua nevalidigas la antea.) – AFGHI

abrotano: (bot.) Speco di artemizio di qua la folii, kande onu manuagas li, lasas sur la fingri odoro citronala. (L. *artemisia abrotanum*).

abrupta: **1.** Di qua la pento esas ruptita bruske, ne-egale. **2.** (metaf.) (pri stilo) Di qua la aluro esas ne-harmonioza e ne-egala. – AFGHI

absenta: Qua ne esas en la loko ube lu povus o devus esar. – AFGHIR

absinto: (bot.) Planto aromata tre bitra, ek la familio "kompozaji". (L. *artemisia absinthium*). – AFGHIR

absoluta: Qua ne submisesas a kondiciono, a restrikto. – AFGHIR

absolvar: {tr} Dispensar de la puniso, de la responso a qua lu su expozis pro ago pri qua lego preskriptas puniso. – AFGHI

absorbar: {tr} Igar penetrar, retenar en sua substanco, liquido, gaso. – AFGHI

abstenar: {tr} **1.** Interdiktar a su ipsa agar (ulo). **2.** Interdiktar a su ipsa uzar, juar (ulo). – AFGI

abstersar: {tr} (medicino) Netigar de la puso, de la sanio qua adheras a la surfaco di plago, di ulcero. – AFGHI

abstinencar: {ntr} (religio) Ne manjar karno en la dii quin indikas la Eklezio katolika. – AFGHI

abstraktar: {tr} **1.** Izolar per penso. **2.** (filoz.) Konsiderar parto, izolante lu ek la toto. – **Nombro abstraktita**: qua ne indikas grandoro* reala, objekti mezurebla o kontebla. – AFGHIR

abstruza: Desfacile komprenebla e tedanta. – AFGHI

absurda: Kontrea ye la raciono komuna. – AFGHIR

abulio: (medicino) Morbo mentala quan karakterizas la savo di to quon onu devas agar e la nepovo agar lo. – AFGHI

abundar: {ntr} Esar plu multa kam suficante. – AFHI

abutar: {ntr} Arivar per sua extremajo. (Ex.: strado qua abutas an placo; nervi qui abutas an la cerebro). – AFHI

abutmento: (teknol.) Konstrukturo, masivo petra, destinita a suportar pulso. (Ex.: sur la rivi di fluvio, por rezistar la pulsi da la arki.) – AF

acefala: (biol.) Sen-kapa. (Ex.: La ostri esas acefala.)

acelerar: {tr} Igar plu rapida. – AFHI

acendar: {tr} Igar lumifanta per igar (lu) produktar flami, mem nur mikra. (Anke metaf.) – HIL

acensar: {ntr} (sur) Irar adsupre, hisar su adsupre. – AFGHI

acento: (fonetiko) Plu-lautigo di la voco sur ta o ca silabo di vorto. – AFGHIR

aceptar: **1.** Konsentar prenar, recevar to quon ulo ofras, donas, donacas, prizentas. **2.** Recevar volunte (ulu) qua venas kom vizitanto. – AFGHIR

acerba: Pikanta ed atakema (metaf.). – AFHI

acero: (bot.) Arboro di qua la ligno, veinoza, uzesas por la faco di mobli. (L. *acer campestre*).

acesar: {tr} Povar arivar an loko, an persono. – AFHI

acesito: Nomino quan onu grantas, en konkurso, a la personi qui proximeskis maxime a la premio. – AFGHI

acesora: Qua adjuntesas a la kozo precipua. – AFGHIR

acetato: (kemio) CH_3CO_2H

acetileno: (kemio) CH : CH

acetometro: Acidometro specala, uzata por mezurar la koncentreso-grado di vinagro.

acetono: (kemio) $CH_3CO.CH_3$

-acho: Sufixo pejorativa qua expresas qualeso tre infra, nuanco di desestimo, antipatio, repugneso.

aciano: (bot.) Varietato di centaurei, kun floro blua, qua kreskas precipue en la frumento-agri. (L. *centaurea cyanus*).

acida: Di qua la saporo esas pikanta. – (kemio) **acido**: Oxo-kompozajo qua redigas la tornasolo blua, e qua, kande onu deskompozas lua sali per baterio, fluas a la polo pozitiva. – AFHIR

acidentar: {tr} **1.** Ruptar hazarde, ne-expektite e (generale) desfortunoze la iro normala di la kozi. **2.** (filoz.) Modifikar nedurive, efemere, la eso. – AFHIR

acidometro: Instrumento per qua onu mezuras la koncentreso-grado di acido. – AFHIR

aciono: (financo) **1.** Parto di la kapitalo suskriptenda, qua yurizas pri parto di la trezoro societala e di la profito di societo. **2.** La akto qua reprezentas singla di ta parti. – FGHIR

acipitro: (zool.) Rapt-ucelo jornala, qua ne flugas en la alta strati di atmosfero. (L. *astur palumbarius*).

acizo: Imposto di ula vari (nutrivi, e c.) ye la enireyo di urbo. – AFGHIR

adaptar: {tr} (ad) Unionar (kozo) ad altra kozo qua konvenas a lu. – AFGHIR

adenino: (kemio) $C_5H_5N_5$

adenito: (patol.) Inflamuro di la glandi o ganglioni limfala.

adepto: Persono quan onu iniciis pri ula arto o doktrino. – AFGHIR

adequata: (filoz.) Qua equivalas, esas adaptita, korespondas perfekte a la objekto (aludante penso, cienco, e c.p.). – AFGH

adherar: {ntr} (ad) **1.** Quaze glutinesar an ulo. **2.** (metaf.) Ligar su komplete ad opiniono, a partiso. – AFGHI

adiabata: (fiziko) Quan kaloro povas permear.

adiar: {tr} **1.** Pronuncar la formulo di politeso kande onu su separas (de ulu). **2.** Pronuncar la formulo di renunco od abandono. – AFGHI

adicionar: (matem.) Adjuntar nombro ad un o plura nombri di la sama naturo, por unionar li ad una. – AFGHI

adipocero: (kemio) Nomo olima di tri substanci quin onu kredis inter-identa, ma qui interdiferas esencale; spermaceto, la grasajo di la kadavri, e kolesterino ($C_{27}H_{45}OH$).

adjektivo: (gram.) Vorto-speco qua expresas la eso-maniero.

adjudikar: {tr} (ad) **1.** (Yurocienco) Atribuar, per judicio, a la autoritato o persono qui esas kompetenta. **2.** (lor vendo) Atribuar a la persono qua ofras po lo la preco maxima. – AFGHI

adjurar: {tr} (pri) Sumnar (ulu), ye la nomo di sakrajo, ke lu agez ulo. – AF

adjutanto: (armeo) Oficiro qua servas generalo. – AFGHIR

administrar: {tr} Direktar, surveyar la jero di la ageri di societo, di stato, di privato. – AFGHIR

admiralo: (armeo navala) Oficiro di qua la grado esas maxima en la hierarkio di la navaro militala. – AFGHIR

admirar: {tr} (pri, pro) Kontemplar astonate. – AFHI

admisar: {tr} (aden) Aceptar aden loko ulu qua havas la qualesi postulata por lo. – AFHI

adolecar: {ntr} Esar en ta evo-periodo qua sequas puereso e preiras adulteso (t.e. de 15 til 20 ev-yari). – AFHI

adoptar: {tr} **1.** (ulu) Prenar legale kom filio. (Anke metafore). **2.** Igar sua la judiko-maniero o la ago-maniero di altru. – AFGHIR

adorar: {tr} Honorizar quale se lu esus deo. – AFHI

adosar: {tr} (an ulo) Apogar per la dorso. – FHI

adraganto: (bot.) Gumo qua defluas, forme di peceti vermatra, de tragakanto. (L. *Astragalus*). – AFGHIR

adreso: **1.** Domicilo di persono o di organismo. **2.** Sur-skriburo di letro-kuverto, e c., qua indikas ube habitas, ube lojas la destinario. – AFGHR.

adsorbar: {tr} Koncentrar, sur sua surfaco, substanci dissolvita. – AFGI

adulta: Qua atingis la fino di sua kresko. (Dicesas precipue pri la homo qua evas plu kam 20 yari.) – AFHI

adulterar: {ntr} (kun) Violacar sua promiso solena di fideleso sexuala a sua spozo. – AFHI

adurolo: (kemio) Revelilo fotografala, ek klorhidoquinono.

adventiva: **1.** Qua devenas de ago acidenta. **2.** (biol.) Planto adventiva: quan la homo ne semis.

advento: (religio katolika) La quar semani qui preiras la Kristo-nasko – tempo determinita da la Eklezio katolika, dum qua la religiani devas preparar su pri la arivo di Iesu-Kristo. – AFGHI

adverbo: (gram.) Vorto-speco nevariiva qua modifikas la senco di adjektivo, di verbo, di adverbo. – AFGHIR

adversa: Kontrea. (En lukto) La persono qua opozesas ad altra. – AFHI

advokato: La homo di qua la profesiono konsistas ye pledar por la personi qui procesas koram tribunalo. – AFGHIR

adyunto: Qua juntesas ad ulu kom lua helpanto. – AFGHIR

aerenkimo: (biol.) Tisuo ek lakuni respirala, quan onu renkontras en la organi (precipue la radiki) qui kreskas en slamo.

aero: Fluido gasa, diafana, ek oxo, azoto e kelka gasi skarsa, difuzita en omna regioni di Tero, utila por respiro e kombusto. – AFGHI

aerobia: (biol.) Qua bezonas la oxo di aero por respirar. – AFGHI

aerolito: (astron.) Maso minerala qua falas adsur la surfaco di Tero, de la regioni superega di atmosfero. – AFGHIR

aerometro: Instrumento per qua onu povas mezurar la denses-grado di aero, di gasi. – AFGHIR

aeroplano: (aviaco) Mashino qua povas sustenar su super-sule, en atmosfero, sen esar plu lejera kam ica, efike da la preso da vento sur la surfaci inklinita di lua quaza ali. – AFGHIR

aeroskopo: Instrumento per qua onu kolektas (por studiar li) la polvuni mikroskopala qui suspendesas en atmosfero. – AFGHIR

aerostato: Balonego di qua la susteneso en atmosfero obtenesas per la uzo di gaso plu lejera kam aero. – AFGHIR

afabla: Qua aceptas sua kunhomi benigne, aminde. – AFHI

afanono: Persono qua mixas su en la aferi di altri; babilachero.

afazio: (patol.) Privaceso di la parol-fakultato, konjekteble pro lezuro cerebrala. – AFGHI

afecionar: {tr} Unionesar ad (ulu, ulo) per amo o prizo duranta. – AFHI

afektacar: {tr} Esar, agar, kondutar en maniero qua esas nur la semblo (di ulo). – AFGHIR

afektar: {tr} **1.** (medicino) (pri morbo) Efikar a la homo-korpo. **2.** (psikol.) Efikar a la psiko. – AFGHIR

afelio: (astron.) La punto di la orbito di planeto, ube la planeto distas maxime de Suno. – AFGHIR

afero: **1.** To quon onu havas kom agenda (en maniero generala). **2. (a)** (politiko) To quo havas kom objekto la interesti di la stato. **(b)** To quo havas kom objekto la interesti privata. **(c)** (komerco) Vendo-kontrato. **(d)** (judicio) To quo esas la objekto di debato judiciala. – AFGIR

afidio: (zool.) Insekto tre mikra qua adheras a la folii ed a la rami di la planti, por sugar li. – AFHI

afina: (ad) Karakterizata da la tendenco a proximigar su (ad) ed ad unionar su (kun), a kombinar su (kun). – AFGHI

afirmar: {tr} Deklarar ke to o co esas vera. – AFGHI

afisho: Anunco a publiko per manuskriburo od imprimuro quan onu adherigas sur pordo, sur muro. – AFGHIR

afixo: (gram.) Partikulo quan onu adjuntas a la vorti por modifikar lia senco. – AFGHIR

afliktar: {tr} Frapar dolorigante (lua) korpo o psiko. – AFHI

aforismo: Propoziciono pri ula cienco, arto, enuncita forme di sentenco. – AFGHIR

afrankar: {tr} Dispensar la destinario de la pago di la transporto-kusto, per agar ta pago lor la expedio. – AFGHIR

afrontar: {tr} **1.** Opozar su, fronto an fronto. **2.** (metaf.) Abordar (danjero, tempesto) audacoze. – AFHI

afto: (patol.) Mikra ulcero blankatra, qua aparas e kreskas sur la membrani mukoza di la boko o di faringo. – AFGHIR

afusto: (artilrio [artilerio]) Suportilo di kanono. – FHI

afuzionar: {tr} Igar liquido fluar strate sur korpo-parto malada. – AFGHI

agacar: {tr} Produktar mikra iriteso nervala o psikala – exemple per la froto di kultelo pozita vertikale sur plado o sur vitroplako, e c. – F

agar: {tr} Exekutar la gesti, la movi di la korpo o di parti di olu, la movi psikala, qui esas necesa. – FGHI

-agar: Uzesas kun vorti di instrumento por formacar verbi qui signifikas "agar per...". Exemple – krucagar: agar per kruco (por mortigar ulu); klovagar: agar per klovi (por fixigar ulo : planki, e c.); agrafagar, butonagar, e c.

agama: (biol.) Sen uniono intersexua.

agapo: (religio) Repasto quan, origine, la Kristani agis komune. – AFGHIR

agar-agaro: Gelatino vejetantala, obtenita de mar-algi.

agariko: (bot.) Nomo di fungi diversa-sorta, manjebla o venenoza. (L. *agaricus*). – AFHIR.

agato: (mineral.) Petro harda, varietato di quarco, qua divenas briloza per poliseso. – AFGHIR

agavo: (bot.) Genero di amarilidacei, qua devenas de Amerika, e konsistas ye cirkume cent speci amerikana; olua sapto, sukroza e tre abundanta, uzesas da la Mexikiani por preparar drinkaji fermentacita. (L. *agave*). – AFGHIR

agendo: Registro, kayereto, di qua singla folio, qua indikas la dio-quantesmo di la monato, uzesas por notar sur lu to quon onu havas kom agenda. – AFGHI

agento: La persono qua esas komisita pri ago vice la komisinto. – AFGHIR

aglo: **1.** (zool.) Rapt-ucelo jornala, di qua la regardo esas tre perceptiva; la flugo, rapida; la beko, tre forta, bazo-rekta, e kurvigita nur ye lua pinto. (L. *aquila*). **2.** To quo portas aglo kom emblemo (standardi, blazono, orden-insigno). – AFHI

aglomerar: {tr} Asemblar por formacar maso kompakta. – AFGHIR

aglosio: (patol.) Absenteso di la lango.

aglutinar: {tr} Interglutinar plura kozi tale ke li divenas una. – AFGHI

agnelo: Muton-yuno, en la senco religiala e poeziala. – - FIR

agnoskar: {tr} Lasar enirar sua spirito kom vera, valida, yusta, legale konstitucita. – L

agnostika: Qua kredas ke la mento homala ne povas savar ka existas deo o kauzo lasta od irgo ultre fenomeni materiala.

agoniar: {ntr} Esar la objekto di la lukto lasta da naturo kontre morto, en la korpo di vivanto. – AFGHIR

agorafobio: (psiko.) Pavoro morba, da ula personi, kande li devas transirar placo, strado, ponto. – AFHIR

agosto: La monato okesma di la kalendario.

agrafo: 1 (arkitekt.) Krampono fera qua inter-adherigas la quadri di muro. **2.** (Vesto) Hoketo metala qua uzesas por interjuntar la du bordi inter-opozanta di vesto, fixigita sur ica, ed eniranta ringo, fixigita sur ita. – AFGHI

agreabla: (ad) Qua donas plezuro (ad ulu). – AFHI.

agregar: {tr} **1.** Interunionar – por formacar ek li ensemblo – molekuli, partikuli materia. **2.** Unionar ad ensemblo, a korpo. **3.** (en la universitato di Francia) agregito: la persono qua, pro sucesir lor la konkurso pri lo, deklaresas kapabla, pri docar en liceo, en fakultato. (Ta grado esas min alta kam doktoreso). – AFGHIR

agrimonio: (bot.) Planto rozacea, kun mikra flori qui esas dispozita spike, olim uzita kom astriktivo. (L. *agrimonia eupatoria*). – AFGHI

agro: **1.** Tereno sen-tekta e plata, limitizita por uzeso partikulara. **2.** Tereno por kultivado, ne cirkondata da muri. – AFGHIR

agronomio: La cienco qua donas la reguli di agrokultivo. – AFGHIR

agronomo: Persono experta pri la cienco "agrokultivo".

– AFGHIR

agulo: **1.** Stangeto ek stalo polisita, di qua un extremajo esas pinta, e la altra, obtuzigita, ed un-trua, por recevar filo. **2.** Mikra stango di qua un extremajo esas pinta. (Agulo di relvoyo: parti di reli movebla, uzata por igar la treni pasar bifurke de ca a ta relvoyo). – FHI

ah!: Interjeciono qua indikas ke onu quik expresos emoco forta qua kaptis la psiko (joyo, doloro, iraco, e c.)

ailanto: (bot.) Planto ek la familio "nutacei". (L. *Ailanthus*).

ajila: Di qua lo movi esas flexebla, rapida. – AFHI

ajio: (banko-komerco) Profito de la difero inter la valoro nominala e la valoro reala di la moneto-peci – inter la valoro nuna e la preco lor la pagoteso di la valor-paperi, di la vari di qui la kurso varias. – AFGHIR

ajiotar: {ntr} (pri) Spekular pri la valor-paperi, pri la vari, di qui la kursi esas variiva. – AFGHIR

-ajo: Sufixo qua indikas: **1.** Kozo facita ek ula materio, o qua posedas ta o ca karaktero (ex.: lanajo, kotonajo, bonajo, bitrajo). **2.** (per extenso di la senco) Ago, parolo, procedo di.... (amikalajo, pueralajo). **3.** (kun verbo transitiva) Indikas la objekto pasiva di la ago (cakaze, lu equivalas "-ata") (ex.: manjajo: karno, pano, legumi); vidajo: kozo vidata. **4.** (kun verbo mixita) -ajo = a(ta)jo (ex.: chanjajo: kozo chanjata.) **5.** (kun verbo netransitiva) Indikas la subjekto, ed equivalas -(ant)ajo (ex.: rezultajo: to quo rezultas; eventajo: to quo eventas).

ajornar: {tr} (til) Rezolvar ke (ulo) agesos o facesos erste en ta o ca dio, vice nun. – AFI

ajuro: **1.** (arkitekt.) Singla ek la mikra aperturi di ornamentajo. **2.** (stofo) Quaza truo en broduro o dentalo. – AFG

ajustar: {tr} Intermuntar ed inter-harmoniigar la parti di mashino, di mekanismo, por atingar la skopo determinita.

ajuto: Tubo adaptita a la orifico di fonteno, di recipiento, e c. por modifikar (pri lua volumo o lua formo) la fluo di la liquido. – AF

akacio: (bot.) Genero di planti mimozea, di qui ula speci donas kachuo, glutino-gumo, e c. (L. *acacia vera*). – AFGHIR

akademio: Societo literaturala, ciencala, artala, di qua la membri esas, generale, elektita e fixa-nombra, e qua ne docas. – AFGHIR

akantino: (biol.) Substanco organika, albuminoza, solvebla en sal-aquo – ye qua konsistas la skeleto di ula radiolarii.

akanto: (bot.) Planto bikotiledona, di qua la folii esas dentoza. (L. *acanthus*). – AFGHIR

akantonar: {tr} (en) (milit.) Instalar la armeani en la loki diversa di teritorio ube li devas vivar dum kelka tempo. – AFGHI

akaparar: {tr} **1.** (ulo) Rezervigar por su, komprar la tota quanto de ta o ca varo qua ofresas vende en merkato. Prenar por su ipsa, detrimente di la kunhomi. **2.** (ulu) (metaf.) Kaptar (lu) e ne lasar (lu) relatar kun la personi cetera. – FI

akaro: (zool.) Familio de insekti di qui la tipo esas L. *acarus*, kun korpo, generale, disko-forma e globatra, sen distingo tre preciza di abdomino de cefalotorako. – AFHIRL

aklamar: {tr} Aceptar per klami e krii de entuziasmo – agita da plura, multa, personi kune. – AFGHI

aklimatar: {tr} Igar (lu) adaptar su a klimato altra kam ta di lua nasko-lando. (Anke metaf.). – AFGHIR

akneo: (patol.) Erupto di papuli. – AFHI

akoluto: (Eklezio katolika) Kleriko qua, en kirko, exekutis la taski grosiera. – AFGHIR

akomodar: {tr} Aranjar kozo tale ke lu konvenas por ulu. – AFGHIR

akompanar: **1.** Juntar su (ad ulu) por irar adube lu iras. **2.** (muziko) Adjuntar, a la parto precipua quan kantas o pleas ulu, partin acesora por igar olta saliar. – AFHIR

akonito: (bot.) Planto venenoza, ek la familio "ranunkulacei". (L. *aconitum*). – AFGHIR

akonto: Pago di parto de debo. – AFGHI

akordar: {tr} **1.** (muziko) Existigar relato preciza inter la soni diversa di muzik-instrumento segun diapazono. Regular plura instrumenti muzikala segun la sama diapazono-sono. **2.** (gram.) Igar (per flexioni) vorto relatar kun altra vorto di qua lu devas sequar la varii. – AFGHIR

akordeono: Muzik-instrumento, kun klavaro, langeti metala, libere movebla, quin vibrigas suflilo. – AFGHIR

akoro: (bot.) Genero di aroidei, kun flori hermafrodita, qui enkovras la spadico. (L. *acorus calamus*).

akra: **1.** Di qua la saporo, la odoro, esas forta, quaze acida, ed iritas la respir-organi e la guturo. **2.** (metaf.) (aludante persono) Di qua la karaktero esas bitre vundiva. – AFHI

akreditar: {tr} (ye) **1.** Igar (ulu) egardata kom fidinda (anke financale). **2.** Igar (ulu) agnoskesar kom ambasadisto ye guvernistaro stranjera. – AFGHIR

akrido: (zool.) Insekto saltera, qua devastas la agri trupe, a quan onu konfundas ofte a la lokusto. (L. *acridium*).

akrobato: La homo qua agas publike prodaji di forteso, di equilibro, di ajileso; gimnastikisto, klauno, herkulatro, equilibristo, jonglisto, dislokito, desostizito, serpentatro, e c. – AFGHIR

akrochar: {tr} (an) **1.** Pendigar de hoko. **2.** Retenar per hoko o per ulo qua efikas quale hoko. – F

akromatino: (biol.) Substanco liquida di la celulo-nukleo qua esas kolorizebla per reaktivi, ma multe plu desfacile kam kromatino. – AFGHIR

akropolo: (che la Greki antiqua) Citadelo, en la parto maxim alte-situita di la urbo. – AFGHIR

akrostiko: Serio de versi di qui la literi unesma di singla lineo riproduktas, segun lia ordino, la literi ye qui konsistas la nomo di persono o di kozo. – AFGHIR

akroterio: (arkitekt.) Soklo di statuo, di vazo, instalita sur frontono. – AFGHIR

aktinika: Dicesas pri ta radii per qui la suno-lumo efikas kemialo a substanci diversa.

aktinio: (zool.) Zoofito kun korpo pulpatra, quaze muskuloza, ornita diverse, adheranta a sulo per bazo cirkla qua efikas quale ventuzo. (L. *actinia*). – AFGHIR

aktiva: **1.** (gram.) Voco aktiva: qua expresas la ago. **2.** (milit.) Servado aktiva: servado da la armeanigeblo qua esas reale en armeo, sub la standardo. **3.** (financo) Debaji aktiva: pri qui onu esas la debario. **4.** (komerco) Aktivo: to quon ulu expektas recevor kom debata a lu – to quon lu posedas, proprietas. – AFGHIR

akto: **1.** (yuro) Folio skriburoza qua konstatas fakto, konvenciono, obligeso. **2.** (teatro) Parto di teatrajo, separita de la cetera da intervalo.

aktoro: (teatro, cinemo) La persono qua reprezentas un ek la roli, en teatrajo o cinemajo. – AFGHIR

aktuala: 1 (filoz.) Qua realeskas – qua pasas de virtualeso ad ago. **2.** Qua interesas en la periodo nuna. – AFGHI

akular: {tr} (ad) **1.** Igar butar kontre ulo, per la parto dopa. **2.** Pulsar aden loko ube ne plus esas posibla retroirar. (Anke metaf.) – FHI

akumular: {tr} Pozar kozi, ici sur iti, plenigante, ecese, sen-limite. (Anke metaf.) – AFGHIR

akumulatoro: (elektr.) Aparato bateria, fonto di elektro, quan onu povas transportar ed uzar en sua lojeyo. – AFGHIR

akurata: Qua arivas (persono) precize ye la kloko konvencionita. – GHIR

akushar: {tr} Igar la feto homala ekirar – per ekpulso naturala, o per extrakto – AG la organo en qua lu su developis. – AFGR

akustiko: La parto di fiziko qua koncernas la soni. – AFGHIR

akuta: **1.** Qua finas per pinto longa. Angulo akuta: min apertita kam angulo orta. **2.** Qua igas sentar su quaze kom penetranta. (metaf.) – AFGHI

akuzar: {tr} (pri) **1.** Signalar (lu) kom kulpinta. **2.** (yuro-cienco) **(a)** Signalar (lu) kom kulpinta, koram tribunalo; **(b)** Sendar a tribunalo. **3.** Signalar kom kriminalo la homo quan la judiciisto inquestala enkulpas*, t.e. judikas kom tre versemble kulpinta. – AFHI

akuzativo: (gram.) (En la deklino-sistemo di la lingui Greka, Latina, Germana, Rusa, e c.) La kazo di la komplemento direta. – AFGHIR

-ala: Sufixo qua signifikas "qua relatas, koncernas, apartenas a, dependas de, konvenas por", ed anke "segun la maniero di, analogo a la verki da, digna de".

alabastro: **1.** Varietato di gipso, diafane-blanka, mola e facile laborebla. **2.** Varietato di marmoro, lakto-blanka, diafana, qua devenas precipue de la stalaktiti e stalagmiti. – AFGHIR

alaktar: {tr} (aludante muliero) Nutrar (infanteto) per sua lakto. – AFHI

alambiko: Aparato por distilar. – AFGHIR

alarmar: {tr} Advokar a lia armi korpo de soldati. – AFGHI

alaudo: (zool.) Ucelo di la familio "konirostri", qua vivas en la agri. (L. *alauda*). – FHIL

albatroso: (zool.) Mar-ucelo di la mi-sfero australa di

Tero, ek la familio "longa-pluma", di qua la beko esas forta e hokatra, e la pedi, sen-polexa. (L. *diomedia*). – AFGIR

albergo: Hotelo, situita (generale) en la pre-urbi di urbo, an ruro-voyo od en vilajo. – FGHI

albina: (patol.) Anomaleso korpala quan karakterizas, che la homo, la senkoloreso di la pelo, di la hari, di la pili, la paleso rozea di la iriso, la redatreso di la pupilo, e quan onu vidas anke che ula animali (kunikli furo-blanka) od elefanti pelo-blanka. – AFGHIR

albo: (liturgio katolika) Tuniko ek telo blanka, kunligita super la reni per zono o kordono, quan la episkopi, la sacerdoti, e c. portas sur sua sutano por celebrar la meso. – AFGHI

albumeno: Substanco qua envelopas la embriono en ula grani e nutras lu dum la jermifo. (Anke pri la ovi). – AFGHIR

albuminoido: To di qua la naturo esas olta di albumino; dicesas pri la substanci azotoza (nitroza) di animali o vejetanti. – AFGHIR

albuminurio: (patol.) Formo di maladeso dum qua urino esas albuminoza. – AFGHIR

albumo: Mikra registro, di qua la folii esas destinita a recevar noturi, autografi, skisuri, versi, muzikaji, e c. – AFGHIR

alburno: (bot.) En la arbori bikotiledona, la strato unesma de ligno, ordinare blanka, qua jacas nemediate sub la kortico. – AFHIL

alcedo: (zool.) Mar-hirundo. (L. *alcedo*).

alciono: (mitol.) (en la epoki antiqua) La alcedo, egardata kom ucelo qua facas sua nesto sur maro kalma, e (da la navigisti) kom ucelo bon-augura. – AFGHI

alegar: {tr} Mencionar o citar kom autoritato, donar kom justifikivo, kom punto di sua argumento. – AFGHI

alegorio. Vorti figura qui prizentas a la spirito senco qua esas celita sub la senco literala. – AFGHIR

alejar: {tr} Igar min pezoza. Igar min kargoza. (Anke metaf.) – AFHI

aleno: Puncilo quan uzas la shuifisti, la selifisti, por borar trui en la ledro-peci quin li volas inter-sutar. – F

aleo: **1.** Voyo quan facas bordumo de arbori, de arbusti folioza o de herbi long-stipa. **2.** (arkeol.) Paseyo tektoza, unionuro ek du rangi inter-paralela de dolmeni. – AFGR

alerta: Ago-rapida. – AF

alexandrino: Verso de dek-e-du silabi, kun cezuro anpos la sisesma. – AFGHIR

alezar: {tr} (teknol.) Polisar, glatigar la parti kava di objekto borita o konkavigita. – FHI

alfabeto: La serio de la literi qui reprezentas la soni ye qui konsistas la vorti. – AFGHIR

alfenido: Aloyuro de nikelo e de kupro. – AFGHIR

algebro: (matem.) Cienco di qua la skopo esas simpligar e solvar la problemi pri la grandori*, reprezentante li per literi e signi, e determinante la relati qui interligas la elementi diversa di la problemo, per formulo quan onu povas aplikar ad omna kazi simila; e qua, preterirante la skopo, studias la relati kom ipsajo, sen egardar lia origino, formi, kombinuri e transformesi. – AFGHIR

algo: (bot.) Vejetanto kriptogama qua kreskas en aquo sen-sala o saloza en la loki tre humida. (L. *alga*). – AFGHIR

algoritmo: (matem.) Tipo di noto-sistemo qua esas propra di genero partikulara di kalkulado. – AFGHIR

aliancar: {tr} (kun) Unionar personi, familii, per mariajo. – AFGHI (Ta vorto ne esas sinonimo di mariajar: mariajo relatas nur la gespozi; aliancar relatas lia familii.)

alibio: (yuro kriminala) La fakto esir, ye la instanto kande krimino eventis, en loko altra. – AFGHR

alidado: Linealo movebla por la relevo di mapi, qua havas, ye singla di sua extremaji, dioptri tra qui onu vizas la objekto di qua onu volas determinar la direciono. – AFGHR

alienacar: {ntr} Divenar quaze stranjera ye su ipsa, perdar sua rezono-fakultato. – AFHI

alienar: {tr} (yuro-cienco) Igar la proprieto di ulu pasar ad altru, per vendo, cedo, e c. – AFGI

aligatoro: (zool.) Sorto di krokodilo en la fluvii di Amerika. (L. *alligator*). – AFGHIRL

alimentar: {tr} (ye) Provizar ye to quo esas necesa pri la duro di lua funciono, vivo, e c. (Ex.: alimentar urbo, kaldiero, mashino). – AFGHI

alineo: Separo quan onu agas inter frazo e la preiranta, per igar lu spaco-komencar sur la lineo sequanta,

dop mikra interspaco lakuna. – FGI

aliniar: {tr} Rangizar (soldati, planti) tale ke la ensemblo formacas quaza lineo.

alio: (bot.) Varietato di planti liliacea, di qua la bulbo odoras e saporas forte e pikante: shaloto, onyono, cibolo, ciboleto. (L. *allium sativum*). – FHIL

aliquanta: (matem.) Dicesas pri grandoro* qua ne kontenesas ulaquantafoye sen restajo, en toto. (Ex.: 2 esas parto aliquanta di 13). – AFHI

aliquota: (matem.) Dicesas pri grandoro* qua kontenesas ulaquantafoye sen restajo, en toto. (Ex.: 2, 3, 4 ... esas parti aliquota di 12). – AFHI

aliteracar: {ntr, tr} Komencar (o finar) per la sama sono o soni. – AFGHI

alizeo: (meteorol.) Vento qua suflas uniforme e konstante, de la komenco til la fino di la yaro, inter la tropiki. – FHI

alkado: (En Hispania) Judiciisto qua esforcas konciliar la interprocesonti qui intencas demandar la judicieso di sua afero koram la tribunalo di la yuro civila. – AFGHI

alkalio: (kemio) Kompozajo kemiala qua efikas kom bazo kande lu kontaktas acido, en la sali. – AFGHIR

alkaloido: (kemio) Kompozajo organika di qua la propraji esas alkaliatra. – AFGHIR

alkemio: Savo arkana qua mixas, la procedi kemiala, la formuli di pseudo-"arto sakra" por deskovrar la moyeno fabrikar oro e panaceo. – AFGHIR

alko: (zool.) Speco di cervi, qua habitas la regioni norda di Tero. (L. *cervus alces*). – AGHIL

alkoholo: Liquido quan onu obtenas per la distilo di la drinkaji fermentacita. – AFGHIR

alkoholometrio: Ta parto di fiziko qua traktas la procedi quin onu uzas por determinar la quanto de alkoholo quan kontenas la liquori alkoholoza. – AFGHIR

alkoholometro: Instrumento per qua onu determinas la quanto di alkoholo quan kontenas vino, brandio, e c. – AFGHIR

alkovo: Kavajo en dormo-chambro por lokizar ibe un o plura liti. – AFGHIR

almanako: Kalendario qua kontenas anke indiki astronomiala, konjekti e predici pri la vetero dum la tota yaro qua komencas. – AFGHIR

almeo: Dansistino e kantistino, che la Orientani. – AFGHI

almonar: {ntr} (ad) Donacar karitatale a la povri. – AFG

alno: (bot.) Arboro ek la familio "betulacei", qua kreskas an la rivo di la aquo-flui, lagi, lageti. (L. *alnus*). – FIL

alo: **1.** Apendico quan havas, an singla flanko di sua korpo, la animali qui povas flugar, e quan li desfaldas ed agitas por sustenar su en atmosfero. **2.** (pri vento-muelilo) La granda kadri telizita qui, per moveso da vento, igas la muelo rotacar. **3.** Irgo qua su extensas o desfaldas ye singla di la du flanki di kozo; **(a)** alo di armeo: la parto sinistra e la parto dextra di la batalio-korpo; **(b)** alo di edifico, di aeroplano, e c. – AFHI

alodio: (feudismo) Domeno qua, donacite kom proprietajo di la donacario, esis heredebla e nedependanta, ecepte pri la homajo di vasaleso. – AFGHIR

alonge: Paralele ye la bordo, ye la rivo, ye la litoro di ..., ma kelka-diste (de lu). – AFI

alonjo: **1.** (tekn.) Tubo quan onu adjuntas ad altra por igar lu plu longa o por igar lu komunikar kun altra tubo o vazo; anke: prolonguro di tablo. **2.** (komerco) (pri trato) Papero-peco quan onu glutinas an lu kande, sur la trato ipsa, ne plus esas sat multa spaco pri la plusa indosi. – AFG

aloo: (bot.) Planto dika-folia, liliacea, di qua la folii kontenas suko bitra. (L. *aloe socotrina*). – AFGHIRL

alopatio: (medicino) La medicino qua kuracas per la inversaji (kontraste kun homeopatio), konforme a la formulo Latina *contraria contrariis curantur*. – AFGHIR

alopecio: (patol.) Desaparo, tota o parta, di la hari, di la pili, e c. (che homo od animalo). – AFGHI

aloso: (zool.) Fisho ek la familio "Kupi", di qua la karno prizesas multe. (L. *aloso vulgaris*). – AFGHL

alotropa: (kemio) Dicesas pri la korpi simpla qui, per altrigar sua stando, aquiras propraji anke altra. – AFGHIR

aloyar: {tr} Kombinar, mixar metali (per fuzo). – AF

alpo: Pastureyo ye altitudo tre granda sur la monti Alpa. – AFGHIR

alpako: (zool.) Ruminero ek la genero "lamai", di qua la lan-felo esas silkatra. (L. *auchenia pacos*).

"alpari": **1.** (komerco) Inter-egalesi di la kambio-kursi monetala pri du merkati financala. **2.** (financo) Inter-egaleso di la kapitalo nominala di aciono od obligaciono, e la kurso aktuala. **3.** (laboro) Employato qua, po sua laboro, esas lojata e repastas gratuite, che sua patrono, ma ne recevas, de ica, salario-pekunio.

alta: **1.** Qua preter-iras la nivelo ordinara. **2.** Qua preter-iras la nivelo di altra objekto. **3.** Superiora ye la kozi sama-speca. **4.** Qua havas (ta o ca dimensiono) de lua pedo til lua somito. – AFHI

altaro: (religio) **1.** Tablo gazona, petra, e c. sur qua onu ofris olim sakrifikaji a la dei. **2.** (che la kristani) Konstrukturo petra, marmora, tablo-forma, sur qua onu celebras la meso. – AGHIR

alteo: (bot.) Planto mucilajatra, ek la familio "malvacei". (L. *althaea*). – AFGHIRL

alterar: {tr} Modifikar pri lua naturo. Chanjar la naturo e qualeso di kozo (generale a min bona). – AFGHI

alternar: {ntr} Venar, ica pos ita, singla ye sua foyo. – AFGHI.

alternativa: Dicesas pri la elektro-flui qui parkuras cirkuito, lore ta-direcione, lore ca-direcione. – AFGHI

alternativo: Obligeso optar inter du selektebli. – AFGHI

alternatoro: Elektro-mashino qua produktas elektrofluo alternativa. – AFGHIR

altitudo: Alteso di loko, kompare a la nivelo di maro. – AFHI

alto: (muziko) Instrumento muzikala, kun kordi ed arketo, meza inter violino e violoncelo. – AFGHIR

altra: Qua ne esas sama kam ulu, ulo, qua diferas de lu, qua esas diversa. – AFGHIR

aludar: {tr} Uzar vorto, frazo, qua donas ideo pri persono, pri kozo, pri eventajo. – AFHI

alumeto: Stipeto de ligno, o de altra substanco, inflamebla, uzata por acendar. – F

aluminio: (kemio) Korpo simpla, metala, forjebla e duktila, tenaca, poke densa, ofte uzata aloye kun kupro (por facar juveli, vazi, e c.). Simbolo kemiala: Al. – AFGHIR

alumino: (kemio) Oxido di aluminio, uzata por facar porcelano. Al_2O_3 – AFHIR

aluno: (kemio) So_4M_2, $(So_4)_3$, M'_2, 24 H_2 . (M: natro, o kalio, amonio, rubidio, cezio, arjento (M' = aluminio, fero, magnezo, kromo o galio). – AFGHI

aluro: La maniero marchar (pazope, trote, galope, e c.) – FGR

aluviono: Sedimento quan lasas la aqui kande li retroiras. – AFG

alveolo: **1.** Celulo vaxa quan facas la abeli. **2.** Kavajo di la maxil-osto en qua singla dento esas inkastrita. – AFGHI

amalgamo: **1.** Aloyuro de merkurio kun metalo. **2.** (metaf.) Mixuro de elementi heterogena. – AFGHIR

amansar: {tr} **1.** (ulo) Igar min sovaja la animalo. **2.** (ulu) (metaf.) Igar (persono) plu sociema. – HI

amar: {tr} Ligesar, per sua kordio, ad (ulu). – AFHI

amaranto: (bot.) Planto autunala, kun flori reda bele, purpuree, veluratre. (L. *amaranthus*). – AFGHIR

amaro: (navig.) Kordego uzata por retenar navo, fixigar objekto en navo. e c. – FHI

amaso: To quo esas akumulita tale ke lu formacas maso, granda-quanta, per adjunti intersequanta. – AFGIR

amatoro: La persono qua prizas e kultivas, por sua plezuro propra, ta o ca arto, cienco, e c. – AFGHIR

amauroso: (patol.) Deskresko, o desaparo komplete, di la vido-fakultato, sen kauzo detektebla en la vid-organaro. – AFGHI

amazono: **1.** (mitol.) Muliero qua apartenis a tribuo militema qua ne aceptis viri kun su. **2.** Muliero qua kustumas kavalkar. – AFGHIR

amba: La du kune, la unu e la altru.

ambajo: Singla ek la perifrazi qui cirkondas la pens-enunco. – AFHI

ambasado: Misiono permananta, establisita da guvernistaro apud guvernistaro stranjera, por igar plu facila lia interrelati. – AFGHI

ambiciar: {tr} **1.** Dezirar pasionoze la honori, la granda ofici, e solicitar li. **2.** Solicitar to quon onu egardas kom honorizivan realigar, exekutar. – AFGHIR

ambidextra: Qua uzas egale-bone sua manui (dextra e sinistra). – AFGHI

ambigua: Qua havas plura senci inter qui la spirito esas hezitanta. – AFGHI

amblar: {ntr} Aluro di quadrupedo qua marchas, trotas, levante alterne sua gambi di la sama latero. – AFHI

ambliopa: (patol.) Feblesko di la vido-fakultato. – AFHIR

ambono: (religio) Tribuno petra, marmora, en la koreyo di la baziliki, de ube onu lektis laute la epistolo o la evangelio. – AFGHIR

amboso: Maso de fero stalo-parkovrita, sur qua onu forjas la metali kolda o varmigita ad-rede od ad-inkandece. – G

ambro: Substanco vaxatra, mosk-odoranta, retrojetata da maro. – AFGHIR

ambrozio: (mitol.) Substanco da qua delektesis la nemortivi. (Anke metaf.) – AFGHIR

ambulanco: Establisuro provizora, destinita a furnisar flego. – AFGHIR

amebo: (biol.) Protozoario mikroskopala, qua vivas en la aquo sen-sala o saloza, ed havas pseudopodi por movar su. – AFGHIR

amebocito: (biol.) Celulo di la organismi komplexa, animali o planti, qua su movas quale la amebi. – AFGHI

ameboida: Dicesas pri la movi analoga ad olti di la amebi. – AFGHI

"**amen**": "Tale eventez". Formulo per qua finas la pregi Latina. – AFGHIR

amendo: To per quo (ordinare: pekunio) onu reparas sua kulpo. – AFHI

ametisto: Lapido violea. – AFGHIR

amfiastero: (biol.) Radiaco di la citoplasmo qua, dum mitoso, eventas cirkum la du poli, ecepte en la regiono di la spindelo. – AFGHI

amfibia: Qua vivas en aquo o sur tero. – AFGHIR

amfibola: (medic.) Qualeso di febro di qua la intenseso-grado esas tre variiva. – AFGHI

amfigenezo: (biol.) Vario nedeterminita, produktita (segun la dicipuli di Darwin) da la medio qua, pro modifikar su, produktas chanji celulala qui ulakaze esas tre poka. – AFGHI

amfimixio: (biol.) Riprodukto che qua la nova ento havas kom departo-punto celulo produktita da la fuzo di du celuli nekompleta (riprodukto inter-sexua) o di lia parti esencala (konjugo). – AFGHI

amfioxo: Mikra animalo marala, fishoforma, qua reprezentas la grado unesma di la skalo de la animali vertebroza, e quan onu renkontras sur litori sabloza. (L. *amphioxus lanceolatus*). – AFL

amfipirenino: (biol.) Substanco akromata [akromatika] de qua konsistas la membrano di la tisuo celulara. – AFGHI

amfiteatro: **1.** Edifico cirklo-kurva, provizita ye gradi superpozita, ube eventis kombati di gladiatori. **2.** Parto di teatro moderna, provizita per gradi superpozita. **3.** Chambrego provizita ye gradi, ube profesoro diskursas doce. – AFGHIR

amforo: (che la antiqui) Vazo de terakoto, destinita kontenor oleo, vino, e c. – AFGHIR

amianto: Varietato blanka di asbesto ($Si\ O_3)_2n$, di qua la filamenti esas brilanta, nekombustebla. – AFGHIR

amido: (kemio) Nomo generala di la kompozaji qui derivas de amoniako o de amino primara o sekundara per la substituco di la radiki acida ad hidro. – AFGHI

amidolo: (kemio) Diamidofenolo L.2.4, uzata kom revelilo fotografala. – AFGHI

amiko: Ta persono qua unionesas ad altra persono per afeciono altra kam olta qua devenas de la parenteso o de la atrakto sexuala. – AFHI

amilo: (kemio) $(CH_3)_2.\ CH.\ CH_2CH_2NH_2.$

amiloplasto: (biol.) Nomo di la granuli diferenciita, che protoplasmo, qui esas sen-kolora ed en qui naskas amilo. – AFGHI

amino: (kemio) CH_3NH_2 o $(CH_3)_3NH$ o $C_6H_5N(CH_3)_2$

amitoso: (biol.) Su-divido nemediata di la celuli, sen su-divido di la nukleo-peloto. (Antonimo: "mitoso"). – AFGHI

amnestiar: {tr} Efacar, kom suvereno, tota kategorio de krimini, de delikti, e c. – AFGHIR

amniono: (anat.) La membrano maxim interna ek ti qui tegas la feto. – AFGHI

amnioto: (anat.) Liquido, gelatinatra, qua, en planti, cirkondas la embriono, e divenas videbla erste pos la fekundigo. – AFGHI

amoniako: (kemio) Amonio-salo. – AFGHIR

amonio: $NH_4.$ – AFGHIR

amonito: (Paleontol.) Konko fosila. – AFGHIR

amono: NH_3. – AFGHIR

amorar: {tr} Afecionar pasionoze persono di la altra persono. (Ta vorto expresas specale la amo di un persono e altra persono, ne kom relato sexuala e pure fiziologiala, ma kom sentimento specala.) – AFGHIR

amorcar: {tr} Preparar por lua funciono. (Ex.: amorcar pumpilo). – F

amorfa: Sen formo fixa. – AFGHIR

amortisar: {tr} **1.** Igar ulo min violentoza; febligar. **2.** Extingar debajo per pagar la kapitalo. **3.** Igar plu mola. – AFGHIR

ampelopso: (bot.) Speco di vito ornamentala, qua klimas sur muri. (L. *ampelopsis*). – FHL

"**ampère**": (elektro) Intenseso-grado di elektro-fluo qua povas deskompozar 0,001118 gramo di arjento singla-sekunde, per elektrolizo, ek aquo-dissolvuro de arjento-nitrato. – AFGHIR

ampèremetro: (elektro) Instrumento por mezurar la intenseso-grado di elektro-fluo, e di qua la cifro-plako koncernas le "ampère". – AFGHIR

ampla: Vorto qua expresas relato inter du kozi de speci diversa, maxim-multa-kaze la relato di kontenanto e kontenajo. "Ampla" qualifikesas: mantelo qua fitas tre laxe olua weranto*; chambro o agro ube granda asemblitaro esos prezenta; provizuro qua satisfacas la demandi. Stato qua havas granda mar-komerco mustas havar navaro "ampla". – AFHI

ampulo: **1.** Mikra fialo, pasable sfera, qua finas pinte o quan onu klozas per weldo-lampo pos enduktir en olu liquido. **2.** Vitra vazo qua kontenas la fili di elektro-lampo. **3.** Veziketo produktata da la su-akumulo di seraji sub la epidermo. – AFHI

amputar: {tr} (de) De-sekar per tranchilo, per skalpelo (membro, parto de membro, organo, e. c.) (Anke metaf.) – AFGHIR

amuzar: {tr} Okupar per kozi qui disipas tempo. – AFG

-an-: Sufixo qua indikas individuo qua apartenas a klaso (urbo, lando, ensemblo) – homo qua esas "membro di"; plu precize: qua apartenas ad ula domeno (lando, socio, e c.). Konseque, lu ne uzesas nur pri homi, ma anke pri kozi.

an: Prepoziciono qua indikas relato di kontigueso o di apogo, tale ke la kozo kontaktas o preske. – G

anabaptismo: (religio kristana) Herezio qua konsistas ye negar la efiko di la bapto kande olca eventas ante la racion-evo, e ye baptar itere la adulti. – AFGHIR

anabaptisto: Adheranto di anabaptismo. – AFGHIR

anabioso: (biol.) Itero di la vivo videbla, pos longa periodo de vivo latenta. – AFGHI

anado: (zool.) Ucelo palmipeda, di la familio "lamelo-rostri", qua vivas o ne-amansite od amansite. (L. *anas, anatis*). – FHIL

anaerobia: (biol.) (Pri la organismi mikroskopala) Qua povas vivar en medio sen-oxa e sen-aera. – AFGHI

anafazo: (biol.) Fazo di la konstituco di la nuklei filia lor la divido mitosala di la nuklei, divido per qua finas mitoso. – AFGHI

anagalo: (bot.) Planto singla-yara, ek la familio "primulacei". (L. *anagallis*). – AFGHI

anagramo: Vorto formacita ek la transpozo di la literi di altra vorto. – AFGHI

anakoluto: Elipso en qua onu omisas, en frazo, la korelativo gramatikala di vorto expresata. (Ex.: "Qua servas bone sua patrio / Ne bezonas ancestri." (Voltaire). La omiso di "ta" avan "qua" esas anakoluto.) – AFGHIR

anakoreto: Religiano qua vivas sole. – AFGHIR

anakronismo: Eroro qua konsistas ye konsiderar ke la fakto eventis ante sua dato eventala o (per extenso di la senco) ye data altra kam la lua. – AFGHIR

analgeziar: {tr} Produktar anestezio partala di la pelo o di la mukozi. – AFHI

analitika: 1 Qua procedas per analizado. **2.** Geometrio analitika: Apliko di algebro a geometrio, qua, retroduktante la nociono "figuro" ad olta di "situeso", ed olta di "situeso" ad olta di "dimensiono", reprezentas la loki geometriala per equacioni, o deduktas, de la analizo di la equacioni, la karakterizivi di la figuri. **3.** Linguo analitika: Qua tendencas deskompozar la moyeni per qui onu expresas la pensaji. – AFGHIR

analizar: {tr} Dividar ensemblo ad olua parti. – AFGHIR

analo: Singla de la naracuri pri la eventaji di la yaro koncernata. – AFGHI

analoga: Qua havas kelka karakteri komuna kun altra kozo.

anamorfoso: (matem.) Fenomeno fizikala qua eventas kande la desegnuro deformita de objekto, pozate

perpendikle ye la axo di spegulo cilindra o kona, donas, per reflekto, imajo de la objekto sen deformo. – AFGHIR

ananaso: (bot.) Frukto saporoza e parfumoza, di planto dornoza, ek la familio "bromeliacei", di qua la formo esas ovatra. (L. *Ananasa sativa*). – FGHIR

anapesto: Verso en qua la silabi alternas yene: 2 kurta, 1 longa. – AFGHIR

anarkio: Stando sociala qua karakterizesas da la ne-existo di guvernanto. – AFGHIR

anastigmata: (opt.) Vitro, od okulo, sen astigmateso. – AFGHIR

anastomoso: (anat.) Junturo di du vaskuli. – AFGHIR

anatemar: {tr} (religio kristana) Frapar per la malediko per qua la Eklezio katolika forpulsas ulu de sua medio. – AFGHIR

anatomio: Cienco qua traktas la strukturo di la organi di nia korpo per dissekar li. – AFGHIR

ancestro: Un persono ek la serio de gepatri [genitori], avi [geavi], preavi [gepreavi], e c., retroire til epoko nedefinita. – AF

anchovo: (zool.) Mikra maro-fisho qua, konservate en salo, manjesas kom acesorajo repastala. (L. *engraulis encrasicholus*). – AFHIR

anciena: Qua esis tala ja multa tempo ante la instanto konsiderata. – AFGHI

andrioplo: Sorto di stofo kotona, tintita rede. – FHI

androceo: (bot.) Ensemblo de la stamini, de la organi maskula di floro. – AFG

androdioika: (bot.) Qualeso di planto che qua la flori esas: ici, maskulo – iti, hermafrodita, la du sorti esante sur stipiti diversa. – AFGHI

androgina: (bot.) Qua posedas e la organi maskulala e la organi feminala, ma en du flori separita. – AFGHIR

andromonoika: (bot.) Qualeso di planto che qua la flori maskula e la flori hermafrodita esas sur la sama stipito. – AFGHI

anekdoto: Kurta naracuro pri mikra eventajo savinda. – AFGHIR

anemio: (patol.) Deperiso produktata da la povresko di sango. – AFGHIR

anemofila: (biol.) Dicesas pri la planti che qui la dissemo di poleno eventas per vento. – AFGHI

anemometro: Instrumento per qua onu povas mezurar la rapideso-grado di vento. – AFGHIR

anemono: (bot.) Planto di la familio "ranunkulacei", grupo de la "anemonei". (L. *anemone*). – AFGHIR

aneroido: Barometro sen liquido. – AFGHIR

anestezio: {tr} (kirurgio) Igar ne-sentanta, per igar la malado absorbar ula substanci (kloroformo, etero, e c.). – AFGHIR

aneto: (bot.) Planto umbelifera di qua la semini esas toniziva ed ecitiva. (L. *anethum graveolens*). – AFHIR

anevrismo: (patol.) Tumoro produktita sur vaskulo arteria o sur kordio-parieto, da la distenseso di la tuniki. – AFGHIR

anexar: {tr} Juntar ad ensemblo ulo qua divenas dependanta de ta ensemblo.

angeliko: (bot.) Planto aromata, umbelifera, di qua onu konfitas la kosti verda. (L. *angelica archangelica*). – AFGHIR

angelo: Fera hoko, kun pinti, quan onu muntas ye la extremajo di pesko-filo e quan onu provizas ye lurivo por kaptar fishi.

"**angelus**": (liturg. katol.) Prego quan onu agas en la matino, ye dimezo ed en la vespero, memore di la anjelo-saluto. – AFGHIR

angino: (patol.) Inflamo-morbo di la guturo, kun o sen produkto di membrani acesora. – AFGHIR

angiosperma: (bot.) Dicesas pri la planti di qui la grani kontenesas interne di la frukto. – AFGHI

anglikana: (religio kristana) Qua apartenas a ta formo di protestantismo qua esas la Stato-religio di Britania. – AFGHIR

"**angora**": Nomo di raso di kato e di kapro, di qui la pili esas longa e silkatra. – AFGHIR

angorar: {ntr} (pri, pro) Esar la objekto di ta sento fiziologiala di fauco-konstrikto e di quaza sufoko qua akompanas desquieteso od expekto pasionoza. – AFHI

anguilo: (zool.) Genero di fisho reptera, di qua la korpo esas tenua, la pelo eskapanta, e quin onu trovas en la aqui sen-sala. (L. *anguilla*). – FHI

angulo: (geom.) Inter-eskarto-grado di du rekta linei qui inter-sekas sur plano. – AFHI

anhelar: {ntr} (pro) Respirar en maniero penoza, hastoza. (Ex.: Me anheligis me, pro acensir ta

eskalero tante rapide.) – AFHI

anhidra: (kemio) Qua ne kontenas aquo. – AFGHIR

anilino: (kemio) $C_6H_5NH_2$

animalo: Ento organizita qua povas sentar e movar su. – AFGHIR

animar: {tr} Igar plu vivoza en lua agado, en lua afecioni. – AFGHIR

animismo: (biol.) Doktrino qua konsideras la anmo kom la kauzo di la fenomeni psikala e fiziologiala. – AFG

aniono: (elektr.) Iono qua portas elektro negativa, e qua, en dissolvuro elektrolitika, movas su ad la anodo di la fluo. – AFGHIR

aniversario: Dato qua korespondas a la dio kande ulo eventis, un o plura yari antee. – AFGHI

anizo: (bot.) Planto umbelifera di qua la semini esas aromata. (L. *pimpinella anisum*) – AFGHIR

anizotropa: (biol.) Dicesas pri la korpi organika quin karakterizas bi-refraktiveso. (Ex.: la fragmento obskura di la muskulo-fibro strioza.) – AFGHI

anjelo: (religio krist.) Pura spirito qua mediacas Deo e la homo. – AFGHIR

anke: Simile, egale, same – aludante ago o stando qua riproduktesas. – I

ankilosar: {tr} (patol.) Paralizar per la weldo di artiko movebla. – AFGHIR

ankore: Expresas la ne-ceso di la ago o di la stando (quin indikas la verbo). – FI.

ankro: Peco de fero, provizita ye du pintegi, quan onu imersas til la fundo di maro ube olu akroche fixigas su tale ke la navo, sur la korpo di qua lu esas muntita, retenesas. – AFGHIR

anmo: (religio o filoz.) Ento metafizikala, principo di vivo e di penso. – AFGHI

anobio: (zool.) Genero di insekto koleoptera, familio de la "anobiidi". (L. *anobium*). – FL

anodo: (elektro) Elektrodo pozitiva di elektro-baterio, di ampulo radiografala. – AFGHIR

anomala: Qua aspektas stranje, baroke. – AFGHIR

anonima: **1.** Qua ne esas provizita ye la nomo di la autoro. **2.** Qua ne konocigas sua nomo. – AFGHIR

anso: Parto salianta, ringa od arka, ye qua esas provizita utensilo od implemento, por plufaciligar la sizo di olca. – F

-ant-: Sufixo di la participo aktiva prezenta.

antagonismo: Stando di interluktado. – AFGHIR

antagonisto: Ta qua luktas kontre altra. – AFGHIR

antarktika: Latero qua ne direktesas vers la Urso-stelaro, ma vers la sudo-polo di la Terglobo. – AFGHIR.

ante: En epoko qua pre-iras la evento quan onu mencionas. – AFGHIR.

antecedento: **1.** Antea agi di persono. **2.** Termino di propoziciono qua pre-iras logikale to quo relative "konsequas". **3.** Termino unesma di relato aritmetikala o geometriala. – AFGHI

anteno: **1.** (zool.) Apendico kornatra, artikoza e movebla, situita sur la kapo di la maxim multa ek la insekti. **2.** (elektro, radio e televiziono) Longa vergo, fixigita vertikale relate sulo. – AFGHI

anteridio: (biol.) Organo riproduktala maskulala di la maxim multa kriptogami, en qua naskas la anterozoidi. – AFGHI

anteriora: Qua pre-iras tempe o space. – AFHI

antero: (bot.) Mikra posho qua situesas sur la extremajo di la stamino e qua kontenas la poleno. – AFGHI

anterozoido: (bot.) Korpi riproduktala di ula kriptogami. – AFGHI

antezo: (biol.) Desklozo di la floro, qua liberigas la poleno. – AFGHI

anti-: Prefixo (rezervita a la terminaro ciencala e teknikala) qua signifikas "kontre". – AFGHIR

anticipar: {tr} **1.** Prenar, proprigar a su ante la dato. **2.** Facar, agar, exekutar ante la dato. – AFGHI

antidoto: Substanco quan onu absorbigas da ulu, por kombatar en lu la efiko di veneno, di viruso. – AFGHIR

antifermento: (kemio, biol.) Korpo qua su opozas a la efiko di fermento. – AFGHI

antifono: (liturgio katol.) Versaro quan onu kantas, tote o parte, ante psalmo o kantiko, e quan onu repetas tote, pose. – AFGHIR

antifrazo: Frazeto uzata – eufemisme od ironie – por expresar la kontreajo di la senco vera. – AFGHIR

antiklina: (geol.) Dicesas pri la plisuro di strato en qua la parto konkava regardas adinfre.

antilogio: Des-kohero di la idei, di la dico-maniero. – AFGHI

antilopo: (zool.) Ruminero di formo gracila, gracoza, kun korni ne-kaduka, kava, cirkondanta, nukleo ostoza, bloka. (L. *antilope*). – AFGHIR

antimonio: (kemio) Korpo simpla, metala, qua uzesas por kompozar emetiko, e qua pulverigite uzesas nome di "kohi". – AFGHIR

antinomio: Des-kohero, reala o semblanta, di du legi naturala (leyi*) o yurala. – AFGHIR

antipatiar: {tr} Instinte eskartar su de (ulo o de ulu). – AFGHIR

antipirino: Medikamento obtenita de un ek la kompozanti di karbono, e qua kombatas febro, nevralgii. – AFGHIR

antipodo: **1.** Persono qua okupas sur la Terglobo loko diametre opozata. **2.** Sur la Terglobo, loko diametre opozata ad altra. – AFGHIR

antiqua: Qua apartenas a la vivo-maniero, a la kustumi di epoki tre antea (partikulare, qua apartenas a la civilizeso-sistemo di la Greki e di la Romani lor la quaresma e lor la unesma yarcenti rispektive ante nia ero). – AFGHIR

antisepsiar: {tr} Uzar produkturo apta kombatar la putro morbala. – AFGHIR

antitezo: Kontrasto qua produktesas da la apudigo di du idei, di du expresuri, qui inter-opozesas. – AFGHIR

antitoxino: Substanco apta nihiligar la efiko di toxino. – AFG

antologio: Kolektajo de mikra versari. – AFGHIR

antonimo: Vorto qua, konsiderate relate ad altra vorto, havas senco absolute opozata. – AFGHIR.

antonomazio: Metaforo qua indikas persono per la karakterizivo di qua lu esas la tipo; od individuo qua posedas ula karakterizivi per la persono qua esas lua tipo. – AFGHIR

antracito: (mineral.) Karbono fosila, qua brulas nur desfacile, kun flamo kurta, sen odoro nek fumo. – AFGHIR

antraxo: (patol.) Inflamo-tumoro di la tisuo celulara sub-pela. – AFGHI.

antropoida: Qua similesas la homo, di qua la vizajo esas formo-vicina a la vizajo homala. – AFGHIR

antropologio: Ta parto di la naturo-historio qua traktas la homo-speco. – AFGHIR

antropometrio: **1.** Studio di la proporcioni di la parti di la homo-korpo. **2.** Ta studio aplikata a la krimininti por rikonocar li. – AFGHIR

antropomorfa: Qua atribuas a la deajo la vizajo, la sentimenti, la pasioni di la homo. – AFGHIR

anuncar: {tr} (ad) Konocigar da publiko per avizo vocala o skribura. – AFGHI

anuso: (anat.) Orifico extera di la rektumo, per qua ekiras feko. – AFGHI

anxiar: {ntr} (pri, pro, de) Esar tale desquieta ke la kordio quaze konstriktesas. – AFGHI

aoristo: (gram.) Tempo di la konjugado Greka, qua expresas la ago pasinta en maniero nepreciza (same kam "-is" che Ido).

aortito: (patol.) Inflamuro di la tuniko extera di arto. – AFGHIR

aorto: (anat.) Arterio precipua qua departas de la kordio e qua esas la fundamento di omna vaskuli arteria di la "grande cirkulo-kanalaro". – AFGHIR

apanajo: Domeno quan la reji di Francia grantis a sua filiuli juniora, a sua fratuli, e qua retrovenis a la trono kande omna decendanti di la grantarii mortis. – AFGHIR

aparar: Videbleskar subite. – AFGHI

aparato: Ensemblo de la objekti, instrumenti, qui uzesas por exekutar o facar ulo. – AFGHIR

aparta: Quaze separita, izolita, sola, quankam permananta kom parto di ensemblo. – AFGHI

apartenar: {ntr} (ad) Esar la proprietajo di ulu. (Anke metaf.) – AFHI

apartmento: Parto de domo, qua konsistas ye ula quanto de chambri, e qua esas habiteyo komfortoza. – AFGHIR

apatio: Stando di anmo o di mento o di psiko quin nulo povas emocigar. – AFGHIR

apelar: {ntr} (ad ulu, pri ulo) Rekursar a la judiciistaro kompetenta di la grado superiora, por igar reformar verdikto qua enuncesis da tribunalo inferiora. – AFGHIR

apendicito: (patol.) Inflamuro di la apendico cekala vermoforma. – AFGHI

apendico: Parto qua servas kom parto di bloko precipua. – AFGHI

apene: Preske ne-. – FHI

aperceptar: {tr} (filoz.) Intuico, fakultato od ago qua konsistas ye intelektar quik, per koncio, ta o ca ideo o verajo. (En la filozofio da Leibniz, ta vorto signifikis la percepto juntata a reflekto.)

apertar: {tr} (por) Igar acesebla per deprenar to quo kluzigas*. – AFGHI

apetitar: {tr} (por) Tendencar a to quo satisfacos sua bezoni. (Anke metaf.) – AFGHIR

api-pomo: (bot.) Mikra pomo krakanta, di qua un latero esas blankatra, e la altra, reda. (L. *malum appianum*).

apikala: Dicesas pri la parto qua esas la somito di organo.

apio: (bot.) Planto umbelifera, di qua un speco divenis, per kultivado, celerio. (L. *apium*). – AFGHIR

aplanata: (fotogr.) Tipo di objektali rektalinea e simetra. – AFG

aplanatika: (opt.) En qua ne eventas aberaco sferesala. – AFG

aplastar: {tr} **1.** Platigar e deformar (korpo) per sinkar ula parto per shoko violentoza o per granda preso. **2.** (metaf.) Igar sukombar ad pezozajo tro grava, a kargajo tro grava; igar sukombar en lukto per efikigar force a qua ne esas posibla rezistar. – FHI

aplaudar: {tr} Intershokigar la parto interna di la manui kom manifesto di sua granda admiro. – AFGHIR

aplikar: {tr} (ad) 1 Pozar ulo sur ulo, tale ke la pozajo kovras la pozario komplete, adherante a lu. **2.** Igar efikar (ad ulu, ad ulo) agado od esforco. **3.** (metaf.) Uzar procedo, igar efikar regulo, ad ulo, ad ulu. – AFGHIR

aplombo: 1 Equilibro stabila di korpo kande vertikalo, quan indikas aplombo-filo, koincidas kun olua baricentro ed abutas a la fundamento qua subtenas lu. **2.** (metaf.) Audaco neperturbebla. – AFGHIR

apodiktika: (filoz.) Qua enuncas verajo necesa. (Ex.: Omna cirklo havas centro.) – AFGHI

apofizo: (anat.) Saliajo naturala di la osti. – AFGHI

apogar: {tr} (ad, an, sur) Suportar od igar suportar per forco laterala od obliqua. Suportar, sustenar per apogilo. – FHI

apogeo: (astron.) Punto ube Luno e Suno distas de Tero maxime. – AFGHIR

apokalipso: (religio) Libro de la Nova Testamento en qua esas naracita la revelo agita a Santa Ioannes en la insulo Patmos. – AFGHIR

apokrifa: (religio) **1.** Ne aceptata kom vera da la Eklezio katolika. **2.** (pri libro) Suspektinda, substitucita fraude, dubitinda. – AFGHIR

apokromata: (fotogr.) Dicesas pri objektalo fotografala o mikroskopala en qua la akromateso realigesas, ne nur pri la kolori (objektalo akromata [akromatika] ordinara), ma pri tri kolori adminime. – AFGHIR

apologiar: {tr} Prizentar kompozuro, diskurso justifikiva. – AFGHIR

apologo: Kurta rakonto, proza o versa, qua kontenas leciono di etiko aplikanta, maxim-multa-kaze per simboli ek animali od sen-vivaji. – AFGHIR

aponevroso: (anat.) Membrano fibroza blanka, tre rezistiva, qua tegas komplete e mantenas la muskuli, inter-separas la faski de muskuli, o ligas li an la osti. – AFG

apoplexio: (patol.) Paralizeso plu o min kompleta, produktita da lezuro cerebrala. – AFGHIR

apostata: (religio) Qua abandonis sua religio (la religio en qua lu naskis) po altra. – AFGHIR

"a posteriori": Segun la fakti observita.

apostilo: Noto sur peticiono, por rekomendar lu. – AFHI

apostolo: (religio katol.) Singla ek la dek-e-du dicipuli qui recevis de Iesu-Kristo la komiso predikor evangelio. Ta qua propagas la doktrino Kristana. – AFGIR

apostrofo: **1.** (gram.) Signo ortografiala qua remplasas litero elizionita. **2.** (retoriko) Procedo oratorala per qua onu interpelas subite persono prezenta, ento nevidebla, kozo quan onu traktas quale se lu esus persono. – Interpelo vigoroza di ulu. – AFGHIR

apoteko: Butiko ube la medikamenti preparesas, konservesas, vendesas, a konsumeri. – AFGHIR

apotemo: (geom.) **1.** Radio di la cirklo enskribata en poligono regulala. **2.** Alteso di un ek la edri di piramido regulala. – AFGHIR

apoteoso: **1.** Granto di honori deala. **2.** Granto di honori extraordinara. – AFGHIR

apoziciono: (gram.) Qualifiko quan onu adjuntas a substantivo per altra substantivo apud-pozata. – AFGHIR

aprentiso: (pri) Ta qua lernas mestiero. – AFGHI

apretar: {tr} (tekn.) **1.** Submisar ula texuri a preparajo qua igas li koheranta, solida, flata, briloza. **2.** Indutar telo sur qua onu esas piktonta. – FGIR

aprilo: La monato quaresma di la kalendario. – AFGHIR

"a priori": Segun donaji qui pre-iras experimentado. – AFGHIR

apro: (zool.) Mamifero, ek la pakidermi, ek genero qua vivas sovaja, ed egardesas kom la tronko di la porko domestika. (L. *aper*). – GRL

aprobar: {tr} **1.** Judikar bona, laudinda. **2.** Deklarar (per formulo) ke akto, konto, esas exakta. – AFGHIR

aprocho: (fortifikuro) Terlaboruro per qua militisti asiejanta* avancas a la fortifikuri e rempari enemikala. – AFGHIR

aproximar: {tr} (tekn.) Evaluar tale ke onu saciesas per nura su-proximigo a lo exakta.

apsido: 1 (arkeol.) Mi-cirklo qua formacas la fundo di la baziliki pagana, e divenis la santuario di la baziliki Kristana. **2.** (astron.) Punto di la orbito di planeto ube lu distas maxime o minime de la astro cirkum qua lu su movas. – AFGHIR

apta: Qua havas la karakteri necesa por (agar, facar, efikar). – AFHI

apud: Tre proxime, ma ne tam grande kam indikas "an". – IL

apuntar: (fusilo, kanono, lorno, teleskopo) Direktar, mantenar fixigita vers to quon onu vizas. – AFGHI

aquaforto: Azot-acido (AzO_3H) dilutita per aquo, quan la grabisto uzas por korodar la kupro-plako. – AFGHIR

aquamarino: Varietato di smeraldo, verda quale la mar-aquo. – AFGHIR

aquarelo: Pikturo lejera, en preske omna kazi sur papero, facita ek farbi diafana, dilutita per aquo. – AFGHIR

aquario: Tanko en qua onu entratenas animali o planti aquala. – AFGHIR

aquatinto: Graburo per aquaforto, qua imitas aquopikturo. – AFGHIR

aquedukto: Tubego subsula od elevita sur arki, qua adduktas aquo de loko ad altra. – AFGHIR

aquilegio: (bot.) Planto renunkulacea. (L. *aquilegia*). – L

aquilono: **1.** Vento de nordo. **2.** (literaturo) Prokurar a su la posedo di ulo. – AFGHI

aquo: (kemio) Liquido qua konsistas ye du parti de hidrogeno ed un parto de oxigeno. H_2O. – AFGHIR

-ar: Finalo di la verbi ye infinitivo di prezento e di neprecizeso epokala.

arabesko: Ornamento di pikturo o di skulturo, facita ek planti, animali, fantazio-figuri interplektita kapricoze. – AFGHIR

arachar: {tr} (de, ek) Deprenar (per violento, koakto) de ulo to quon lu retenas. (Anke metaf.) – FH

arakido: **1.** Planto tropikala, leguminoza qua kultivesas pro sua frukto (grano) subtera. **2.** La grano de ta planto. (L. *arachis hypogaea*). – FHI

araknoido: (anat.) Un ek la tri envelopili di encefalo, membrano seroza tre dina, situita inter du altra. – AFG

arako: Liquoro alkoholoza quan onu obtenas de rizo o de la suko di kokoso. – AFGHIR

araneo: (zool.) Artropodo qua filifas e texas telo reta, per qua lu kaptas la insekti quin lu devoros. (L. *aranea*). – AFHI

aranjar: {tr} **1.** Dispozar la kozi tale ke (la mariajo, la partio di chaso, di ruro-promeno, e c.) povos eventar. **2.** Agar tale ke (la afero) abutos ad interkonsento. – AFGI

arbaleto: Quaza arm-arko, muntita an afusto-ligna, qua direktas la projektilo. – AFGHIR

arbitrajar: {ntr} (pri) (financo) Bank-operaco qua konsistas ye (1) selektar la borso-urbo ube la kambio-koto esas la maxim avantajoza pri tratar o livrar valor-paperi; (2) igar valor-papero remplasar altra qua aspektas kom min avantajoza. – AFGHIR

arbitrar: {tr} (aludante la persono qua esas selektita da la litij-partoprenanti o nominita da tribunalo por aranjar la afero). Decidar, evaluar. – AFGHIR

arbitrio: Volo libera. – AFGHI

arboro: **1.** (bot.) Vejetanto perena, kun trunko alta e ligna. **2.** To quo kelke similesas forme arboro. – AFHI

arbuto: (bot.) Frukto globatra di planto di qua la foliaro esas sempre verda. (L. *arbutus*). – AFIL

archo: **1.** (biblo) Sorto di navo klozita (kluza*) quan

konstruktis Noe (Noah) por prezervar de la diluvio sua familio e la animali diversa. **2.** Kofro qua kontenis la lego-tabeli qui esis donita a Mozes. – AFGHI

ardezo: Argilo-skisto, nebulatre griza, facile separebla a folii dina. – FI

ardorar: {ntr} (pri) Sentar deziro tre granda. – AFGHI

ardua: **1.** Ube onu pasas nur desfacile pro la asperaji. **2.** (metaf.) Ube onu renkontras obstakli embarasanta. – AFHI

areko: (bot.) Genero di planto di la familio "palmiero". (L. *araca*). – AFGHIR

areno: Parto sabloza di cirko, di amfiteatro, ube eventas lukti. – AFGHIR

areo: Spaco inkluzata en surfaco plana. – AFGHI

areolo: (anat.) **1.** Mikra spaco inter la fibri di la tisuo celulara. **2.** Cirklo brunatra qua cirkondas la mamopinto; cirklo redatra qua cirkondas punto inflamura. – AFGHI

areometrio: Cienco qua havas kom objekto la mezuro di la denseso-grado di korpi, e precipue di liquidi. – AFGHIR

areometro: Instrumento uzata por mezurar la denseso-grado di korpi, precipue di liquidi. – AFGHIR

areopago: Tribunalo suprega, che la Ateniani antiqua, qua judiciis sur la Marso-kolino. (Anke metaf.) – AFGHIR

arestar: {tr} Kaptar ulu por enkarcerigar lu. – AFGHIR

argalo: (zool.) Ucelo di India, sur la ali di qua esas plumi dina, tenua, de qui onu facas kapvesti hominala eleganta. (L. *leptoptilus argala*). – AF

argano: Aparato qua konsistas ye peci ordinare desmuntebla, e quan onu uzas por elevar kargaji. – FHI

argilo: (geol.) Tero mola e grasa, de qua onu fabrikas vazi multa-sorta, modeli por skulto, e c. – AFGHI

argonauto: Nomo di la heroi qui akompanis Jazon en Kolkidia, sur la navo "Argo". – AFGHIR

argono: (kemio) Gaso simpla, senkolora, sensapora, senodora, ye qua konsistas cirkume la centimo di nia atmosfero. Simbolo kemiala: Ar. – AFG

argumentar: {tr} (pri) Esforcar pruvar per la prizento di rezono. – AFGHIR.

"argus": Persono mitologiala qua havis cent okuli ed a qua Junono donabis kom instrucioni surveyor la nimfo Io. – AFGHIR

-ario: Sufixo qua indikas "persono a qua nia ago direktesas, od ula kozo destinesas".

arida: Sen vejetanti, sterila. – AFGHI

arieto: (milit-arto) En la milit-arto di la antiqui e di la mezepokani: milito-mashino kun, ye un extremajo, mutono-kapo ek fero, per qua onu frapis la muregi di urbo asiejata* (siejata). – HI

ario: Ensemblo de noti muzikala e de toni ye qui konsistas kanto. – AFGHIR

aristo: **1.** Stangeto osta en la skeleto di la fishi. **2.** Interseko-lineo di du plani. **3.** Barbo di la spiko di ula planti graminea. – AFHI

aristokrata: Qua apartenas a ta formo di guvernado en olqua la autoritato guvernala esas la privilejo di la nobeli. – AFGHIR

aristolokio: (bot.) Planto lignoza di qua la radiko uzesas kom tonizivo ed apertivo. (L. *aristolochia*). – AFGHI

aritmetiko: (matem.) Cienco di la nombri, di kalkulado. – AFGHIR

aritmografo: Aparato por kalkular mekanike; kalkulo-mashino. – AFGHIR

aritmologio: Nomo di la cienco generala di la nombri, di la mezuro di la grandori*, irgequalan esas oli. – AFGHIR

aritmomanciar: {ntr} Asertar savar (per procedi supernatura) to quo esas celita en la pasinto, la prezento e la futuro – per nombri. – AFGHIR

aritmometro: Kalkulo-linealo. – AFGHIR

arivar: {ntr} (an) Abutar an la fino-punto di sua iro. – AFHI.

arjentano: Aloyuro de nikelo kun kupro o zinko. – AFGHI

arjento: (kemio) Metalo blanka, briloza, quan onu uzas por fabrikar moneto-peci, vazi, juveli, adjuntante ad olu aloyuro de kupro. Simbolo kemiala: Ag. – AFHI

arkabuzo: Olima paf-armo portebla. – AFGHIR

arkado: Konstrukturo qua havas la formo di arko, qua su apogas a pilastri o koloni qui posibligas subpaso. – AFGHIR

arkaika: Qua evas de la komenco di arto. – AFGHIR

arkaismo: Expresuro, vort-aranjo qua esas apene uzata pro olua quaza antiqueso. – AFGHIR

arkano: Sekreto ciencala (o pseudo-ciencala) quan onu revelas o docas nur ad iniciati. (Ex.: la arkani di alkemio). – AFGHIR

arkegonio: (bot.) Genit-organo feminala di la planti hepatikala, di mosi e di la kriptogami vaskulala e gimnosperma. – AFGHI

arkeologio: Cienco pri la kozi antiqua. – AFGHIR

arkeologo: La persono qua su okupas pri arkeologio.

arkesporo: (bot.) Parto interna di sporuyo che la muski, filiki. – AFGHI

arki-: Prefixo qua indikas "en grado eminenta"; lu, do indikas grado supera. – AFGHIR

arkimandrito: (Eklezio Greka) Superioro di monakeyo unesma-klasa. – AFGHIR

arkipelago: Grupo de insuli. – AFGHIR

arkiplasmo: (biol.) Substanco ye qua konsistas la direkto-sferi en kariokinezo. – AFGHI

arkitekto: La persono qua facas la mapo di edifico e direktas la konstrukto di olca. (Anke metaf.) – AFGHIR

arkitekturo: La arto konstruktar edifici. – AFGHIR

arkitravo: Infra parto di la entablamento qua su apogas sur la kapiteli di la koloni. – AFGHIR

arkivo: Singla kompozanto ek la ensemblo de la akti, dokumenti pri la historio di populo, di urbo, di instituto publika o privata, di komerco-societo. – AFGHIR

arkivolto: Kadro di la arkado di pordo, di fenestro. – AFGHIR.

arko: **1.** Parto limitoza di kurta lineo irgaspeca. **2.** Konstrukturo qua havas la formo di kurvo. **3.** Lumo dazlanta qua spricas inter du peci de karbono ligita an la du elektrodi di generatoro elektrala. – AFGHIR

arkonto: Un ek la non oficieri elektita singlayare, qui guvernis la republiko di la urbo Atena, antique. – AFGHIR.

arkoplasmo: (biol.) Atrakto-sfero o direkto-vezikulo, judikata kom un ek la organi prima di la celulo. – AFGHI

arktika: Situita en la mi-sfero di la Terglobo, qua regardas vers la stelaro "Granda Urso", vers la nordo-polo di la Terglobo. – AFGHIR

arlekino: Persono komika di la farso Italiana; lu aparas sur la ceneyo, kun vesto konsistanta ye peci triangula, diversa-kolora, e kun ligna sabro en la manuo. – AFGHIR

armadilo: (zool.) Mamifero sen-denta, kelke simila a la aselo. (L. *dasypus*). – AFGHI

armatoro: Posedanto ed equipanto di navo. – FHIR

armaturo: Asembluro de peci de fero, por mantenar kunligite la diversa parti di karpentajo o di masonajo. – AFGHIR

armeo: Trupo de armieri diversa-sorta, destinita a milito. – AFGHIR

armistico: Ceso provizora di milito. – AFGHI

armo: Instrumento uzata da la homo por atakar o por su defensar. – AFGHI

armoracio: Speco di krucifero di la genero "koklearia". (L. *cochlearia armoracia*). – FHI

armoro: Alta moblo, klozebla per klapi, destinita a kontenar objekti kelka-valora. – FHI

arniko: **1.** Planto aromata di la familio "kompozaji", qua havas povo stimulala e tonizala. (L. *arnica montana*). **2.** Medikamento liquida, ek ta planto. – AFGHI

-aro: Sufixo qua, soldita a radiko nomala, indikas "la maxim extensita kolektajo, ensemblo" ek la kozi o personi nomata da la radiko.

arogar: {tr} (ad) Atribuar (a su) sen havar yuro ye olu (titulo, povo). – AFGHI

aromato: Substanco odoranta, quan onu uzas kom parfumo, medikamento, kondimento, e c. – AFGHIR

aromo: Emanajo de substanci odoranta, precipue de olti qui efikas a flarado. – AFGHIR

aroruto: Farino manjebla quan onu extraktas de la radiko di L. "maranta indica". – AFGHIR.

arozar: {tr} Humidigar per varsar liquido gutope, imitante roso. – F

arpejar: {ntr} (muziko) Plear muzikajo-parto tre rapide, igante audeblan intersucedante la son-uni di akordo. – AFGHIR

arsenalo: Loko ube onu fabrikas o depozas la armi, la municioni, la milit-instrumenti quin onu uzas tere, mare od aere. – AFGHIR

arseno: (kemio) Korpo simpla, metaloida, stalo-griza, facile ruptebla, di qui la kompozaji (la aloyuri eceptate) esas venenoza. Simbolo kemiala: As. – AFGHIR

artemizio: (bot.) Planto di la familio "kompozaji", toniziva. (L. *artemisia*). – FL

arterio: (anat.) Vaskulo qua portas la sango de la kordio ad omna parti di la korpo. – AFGHIR

arteriologio: Ta parto di anatomio, qua traktas la arterii. – AFGHIR

arteriotomio: Aperto di arterio per lanceto. – AFGHIR

arterito: (patol.) Inflamuro di arterio. – AFG

artezo-puteo: Puteo borita til aquo-strato subsula qua lore spriceskas. – AFGHIR

artichoko: (bot.) Sorto di kardono di qua la floro konsistas ye folii imbrikita, kun fundamento pulpoza. (L. *cynara scolymus*). – AFGR

artifico: To quo uzesas por travestiar naturalajo, verajo, por trompar. – AFGHI

artiklo: **1.** (gram.) Partikulo qua, en ula lingui nacionala, juntesas a substantivo quan lu determinas. **2.** (jurnalo, revuo, e c.) Singla de la parti di edituro kolektiva. – AFGHIR

artiko: (anat.) Junturo naturala inter du parti di korpo, movebla ica sur ita. – AFGHI

artikular: {tr} Emisar son-uni vocala, donante a li formi diversa, per ula movi da la labii, da la lango. – AFGHIR

artilerio: (milit-arto) Armeo-korpo uzata por la funcionigo di la kanoni. – AFGHIR

arto: Singla de la generi en qui la homo o la animalo produktas verki segun ula reguli. Aplikado di la savi por realigar koncepto. – AFGHIR

artrito: (patol.) Inflamuro di la tisui fibroza e seroza di la artiki. – AFGHIR

artro: (anat.) Korpo-parto movebla sur altra a qua lu esas juntita. – AHL

artrodio: **1.** (anat.) Artiko en qua esas inkastrita la extremajo di altra osto. **2.** (mekan.) Junturo qua su movas quale genuo. – AFH

artropodo: (zool.) Brancho di la animal-regno, qua inkluzas la animali chitinoza (krabi, kankri, e c.) – AFHI

arufar: {tr} Manuagar kontre la sinso normala la hari sur la kapo. – I

arumo: (bot.) Planto herbatra di qua ula speci kontenas nutrofekulo. (L. *arum*). – AFGHIR

aruspico: (che la Romani antiqua) Sacerdoto qua exploris la internaji di la viktimi por obtenar de ta internaji auguri. – AFGHIR

-as: (gram.) Finalo di la indikativo prezenta (e sen-epoka) di la verbi.

asafetito: (bot.) Gumo odoranta fetide, qua venas de speco di ferulo de Persia ed uzesas medicine. (L. *ferula asa foetida*). – AFGHI

asaltar: {tr} (milit-arto) Atakar bruske por violento-vinkar loko fortifikita. – AFHIR

asasinar: {tr} Mortigar kun preparo, embuske o surprize. – AFGHI

asbesto: Substanco minerala amfibola, qua esas fuzebla nur ye temperaturo extreme alta-grada. – AFGHIR

asekurar: {tr} (kontre) Garantiar pagor ula quanto de pekunio se ta o ca risko (objekto di la asekuro) realigesos – po pekunio-quanto quan la asekurito pagas un-foye, o singla-yare (akonte). – AFGHI

aselo: (zool.) Mikra krustaceo izopoda qua prizas vivar an loki obskura e humida. (L. *oniscus asellus*). – GIL

asemblar: **1.** Juntigar provizore plura personi ad un loko por ula skopo komuna. **2.** Kunigar plura kozi por adjustar li. – AFI

asentar: {tr} Adoptar la koncepto-maniero quan onu aprobas (asento koncernas opinioni pure teoriala; konsento relatas prefere opinioni praktikala, t.e. propozi e rezolvi). – AFGHI

asepta: Qua ne kontenas mikrobi. – AFGHIR

asesoro: La persono qua adjuntesas a judiciisto precipua. – AFGHIR.

asfalto: Bitumo solida, brile-nigra, renkontrebla surface di ula lagi, precipue di la lago Asphaltita. – AFGHIR

asfixiar: {tr} Haltigar la arterio-pulsado; asfixio esas la stando qua sucedas la oxigenizo neperfekta di sango, e finas per morto kande lu tro duras. – AFGHIR

asfodelo: (bot.) Genero di planti perena, kun bela flori, dispozita grape. (L. *asphodelus*). – AFGHIR

asidua: **1.** Qua esas konstante prezenta che ulu, en ula loko por exekutar ibe sua taski. – AFHI

asiejar*: {tr} Instalar su kun armeo an-cirkum (urbo, fortifikajo) por agar lo necesa por atako sucesonta, e por sizar (lu). – AFHI

asignar: {tr} Sumnar ulu ke lu su prizentez, ye la dio indikata, a la judiciisto. – AFGHIR

asimilar: {tr} **1.** (fiziol.) Transformar la nutrivi tale ke li divenas identa a sua substanco. **2.** (metaf.) Igar suan la idei di altru. – AFGHIR

asimptoto: (geom.) Lineo rekta, ligata konstanta-relate a kurvo di qua lu proximigas su sen atingar lu. – AFGHIR

asinektika: (matem.) (aludante anguli e figuri geometriala). Ne-homologa. – AFGHI

asistar: {tr} Esar prezenta ye... e regardar. – FGHIR

askarido: (zool.) Vermo hematoida qua vivas en la intestini di la vertebrozi, precipue di la homo. (L. *ascaridae genus: ascaris*). – AFGHIR

asketo: **1.** Persono qua, en la komenco di la Eklezio kristana, retroiris de la socio a loko ube lu esis sola, por ibe konsakrar su ad exerci di pieso ed ad su-punisi. **2.** Persono qua impozas a su vivo-maniero austera. – AFGHIR

asklepiado: Verso qua konsistas ye un spondeo, du koriambi ed un iambo. – AFGHIR

askoltar: {tr} Atencar to quo dicesas; esforcar por audar. – I

asno: (zool.) Animalo di la genero "solipedi", kun oreli longa, spino salianta, krio desharmonioza (bramo) e quan onu uzas precipue kom kargajo-bestio. (L. *asinus*). – AFHI

aso: Ludo-karto o ludo-kubo di nur un punto. – AFGHI

asociar: {tr} Igar partoprenar to quon agas ulu. Unionar ad ulu kom partoprenonto di to quon lu agas. – AFGHIR

asomar: {tr} Ocidar per frapo de ulo tre pezoza. – F

asonancar: {ntr} (kun) 1 Rivenar (aludante la sama son-uno). **2.** Konsistar ye rimo nekompleta, quan karakterizas nur la identeso di la vokalo acentoza inter du finali maskula e du finali femina. (Ex.: ek la Franca linguo: perte e peste). – AFGHI

asortar: {tr} (kun) Kunpozar kozi qui inter-harmonias. – AFGIR

asparagino: ($C_8H_8Az_2O_6$) Substanco quan onu renkontras precipue en la yuna sprosi di asparago e qua uzesas medicine kom urinifiva. – AFGHIR

asparago: (bot.) Planto gardenala, di qua la yuna sprosi esas manjebla. (L. *asparagus*). – AFGHIR

aspektar: {ntr} Vidatesar kun karakterizivi qui igas judikar lu kom ... (ed esas ya tala). – AFGHIR

aspera: Qua shokas desagreable la takto-senso. – AFHI

aspersar: {tr} (ye) Humidigar ye kelka guti. – AFGHIR

asperulo: (bot.) Genero di rubiacei de la regioni ye temperaturo meza. (L. *asperula*). – AFHI

aspikjeleo: Karno-disho o fisho-disho kun jeleo. – AFGHI

aspiko: (zool.) Varietato di vipero, serpento venenoza di Egiptia e di Libia, quan karakterizas influro remarkinda di lua kolo. (L. *naja haje*). – AFHIR

aspirar: {tr} (per, ad) **1.** Atraktar per inspiro di aero. **2.** Direktar sua deziro ad ulu od ulo. – AFGHIR

aspiratoro: Nomo di aparati diversa qui havas kom rolo aspirar la fluidi (aero, gaso, vapori, liquidi, e c.) pura o qui kontenas korpi solida suspende, la polvi (segala, limala, e c.) – AFGHIR

aspirino: Acido acetil-salicila: $CH_3COOC_6H_4COOH$. Korpo blanka, solida, fuzo-punto: 133° Celsius. Uzata medicine kom kontre-febro, kontre-doloro. – AFGHIR

astatika: (magnet.) Qua permanas movebla kande deprenata de sua cirkonstanci naturala. – AFGHIR

astenopa: (patol.) Dicesas pri persono di qua la vidiveso ne esas konstanta. (Komence, la malado vidas bone; balde, lu vidas quaze tra nebulo; fine, lu ne plus povas dicernar la objekti.) – AFGHI

asterio: Zoofito radiera. (L. *asterias*). – AFGHIR

asterisko: Steleto, signo tipografala en la formo di stelo (*), qua indikas refero, od a qua onu atribuas senco konvencionita. En Ido, formo ne oficala, o teknikala. – AFGHI

asterismo: Fenomeno optikala: reflekto radiacanta di lumo sur ula lapidi. – AFGHIR

astero: (bot.) Planto kompozaja di qua la flori radioza similesas steli. (L. *aster*). – AFGHIR

asteroido: (astron.) Mikra korpo qua cirkulas en cielo. – AFGHIR

astigmata: (patol.) Di qua la okulo havas kom karakterizivo kurveso-neegalaji en la medii refraktiva. – AFG

astmo: (patol.) Sufoko intermitanta, atribuata a nevroso di la respir-organi. – AFGHIR

astonar: {tr} Shokar la psiko per ulo extraordinara. – AF

astragalo: **1.** (anat.) Osto di la tarso, di formo kuboida, inkluzita inter la maleoli di la tibio e di la peroneo. **2.** (arkitekt.) Muluro pozita sur kolono, inter la fusto e la kapitelo. – AFGHIR

astrakano: Felo di qua la pili esas lokloza, devenanta de bovido nasko-mortinta. – AFGHIR

astrikar: {tr} Densigar ula tisui organika. (Aluno esas astriktiva). – AFGHI

astro: (astron.) Ciel-korpo. – AFGHI

astrocentro: (biol.) Fuzelo akromata [akromatika] di la nukleo. – AFGHIR

astrofiziko: Studio di la astri per la metodi diversa di fiziko. – AFGHIR

astroida: Astro-forma, stelo-forma. – AFG

astrolabo: Instrumento uzata por mezurar la alteso-grado di la astri super horizonto. – AFGHIR

astrologio: Exploro di la astri pri lia influo asertita di la homo-fato. – AFGHIR

astrologo: La persono qua praktikas astrologio. – AFGHIR

astronomio: Cienco pri la astri. – AFGHIR

astronomo: La persono qua konsakras su ad astronomio. – AFGHIR

astrosfero: (biol.) Sfero atraktiva. – AFGHIR

asumar: {tr} Aceptar responsor pri (ulo). – AFHI

asunciono: (religio katolika) Festo-dio institucita da la Eklezio katolika, por honorizar la transporto mirakla di la korpo e di la anmo di la Virgino aden cielo. – AFHI

-at-: Sufixo qua indikas la participo prezenta pasiva.

atakar: {tr} (per, ye) Komencar la frapo (di enemiko, di adverso). – AFGHIR

ataraxio: Quieteso di la psiko quan trublas nula deziro, nula timo. – AFGHIR

atasheo: (diplomaco) La persono qua, en ambasadeyo, esas, sur la skalo hierarkiala, nemediate dop la sekretario. – AFGIR

atavismo: Herediveso di ula karakteri korpala o mentala qui, en ula kazi, devenas de plura generacioni. – AFGHIR

ataxio: (patol.) Neregulaleso di la movi di la korpo, produktata da la perturbeso di la funcioni nervala. – AFGHI

ateismo: Opiniono di la persono qua ne kredas ke existas Deo. – AFGHIR

ateisto: La persono qua profesas ateismo. – AFGHIR

ateliero: Loko en qua laboras piktisto, skultisto, fotografisto, artizano*. – FG

atencar: {tr} Direktar sua tota penso ad. – AFGHI

atentar: {tr} Krimino-probar. – AFGHI

ateromo: (patol.) Degenero di la tuniko interna di la arterii, qua implikas lokale la existo di amasi de kolesterino e di kalko-sali. – AFGHIR

atestar: {tr} Deklarar ke ulo esas exakta, reala. – AFGHIR

atiko: Supera parto di edifico, ordinare ornita per pilastri, e di qua la rolo esas disimular la tekto. – AF

atingar: {tr} Sucesar tushar to quo distas. – AFHI

atipa: (biol.) Qua esas plu o min fora de la tipo normala. – AFGHI

atlanto: (arkitekt.) Statuo di viro, nuda e drapirita, qua subtenas entablamento o kornico. – AFGHIR

atlaso: Kolekturo de mapi, de imaji anatomiala, anexita a libro. – AFGHIR

atleto: La homo qua, en la ludi publika, kombatis pri luktado, e pri boxado (en Grekia antiqua). – AFGHIR

atmosfero: Aero-zono qua cirkondas la Terglobo. – AFGHIR

atolo: Insulo ek koralio. – FGH

atomo: Ta parteto di korpo simpla, quan onu konsideris kom nepartigebla, e qua esas la elemento-quanto maxim mikra apta divenar parto de kombinuro. – AFGHIR

atonio: Ne-existo di vivozeso. – AFGHIR

-atr-: Sufixo qua indikas simileso.

atraktar: {tr} Kaptar per ruzo-stroko. – AFGH

atribuar: {tr} (ad) Donar (ulo) ad ulu kom lua parto. – AFGHI

atributo: (gram.) Termino di la propoziciono, qua expresas la eso-maniero quan onu afirmas pri la

subjekto. – AFGHIR

atricar: {ntr} (teol.) Repentar pri sua peko sive pro shamo, sive pro timo a puniseso. – AFGHI

atriumo: (che la Romani antiqua) Korto interna, generale cirkondata da portiko apertata. – AFG

atrofiar: {tr} Igar deperisar parto di la korpo o di organo qua, pro ne funcionar, ne plus alimentesas da la fluo sangala. – AFGHIR

atropino: (kemio) $C_{17}H_{22}NO_3$. Alkaloido, extraktata de beladono, qua dilatas la pupilo. – AFGHIR.

atuno: (zool.) Mar-fisho manjebla, di la genero "scomber". (L. *thynnus*). – AFGHIR

aturdar: {tr} Cesir konciar o preske ne plus konciar, konseque (kom exemplo) de frapo, de granda shoko. e c. – FHI

aucionar: {tr} Ofrar preco plu alta kam altru. – AFGHR.

audacar: {tr} Probar en maniero ne-timigebla. – AFHI.

audar: {tr} Perceptar per la orel-organaro. – AFGHIR

audienco: Acepto di la viziteri, demanderi. – AFGHIR

auditoro: Titulo di employato en tribunalo. – AFGHIR

augias-stablo: Loko tre sordida. – AFGHI

augmentar: {tr} Igar plu granda, per adjuntar parti. – AFGHI

augurar: {tr} Igar konsiderar kom esonte bona o mala (pri la eventi). – AFGHIR

augusta: Titulo honorizala, uzata a la membri di familio suverena. – AFGHIR

"aula": **1.** En la universitati Germana, Usana, Suisa: la chambrego di la akti e di la festi skolala. **2.** Palaco en qua rezidas la kortanaro di rejio. – AFGHIR

aureolo: **1.** Cirklo lumala ye qua la piktisti cirkondas la kapo di Iesu-Kristo, di la Virgino e di la santi. **2.** Omna cirklo lumala o koloroza quan la okulo vidas cirkum objekto. (Anke metaf.) – AFGHIR

aurikulo: Singla de la du supra kavaji di la kordio. – AFGHIR

auroro: Koloro oranjea qua venas de la radii di Suno levanta, qui frapas horizonto. Metaf.: la komenco di ulo. – AFGHIR

auskultar: {tr} (medic.) Askoltar, per pozar la orelo an la parti vicina di la kordio, di la pulmoni, e c., la bruisi normala od anomala qui eventas en ta organi. – AFGHIR

auspico: (en Roma antiqua) Predico ek la flugo od ek la kanto di la uceli, quan onu agis jus ante komencar agado, entraprezo publika. (Anke metaf.) – AFGHI

austera: Tre severa por su pri la mori, kun nuanco di rigoro ed asketeso. – AFGHI

austro: Vento de la regioni suda. – AFGHIR

autentika: **1.** Di qua la exakteso, la vereso, ne esas kontestebla. **2.** Di qua la exakteso, la vereso, garantiesas per akto statala, municipala, per formalajo legala. – AFGHIR

auto-: Prefixo rezervenda a la terminaro ciencala e teknikala, e di qua la ideo povas tradukesar per "su". (Ex.: su-defenso) o per "propra" (ex.: propr-amo). – AFGHIR.

autobiografio: Biografio di persono, kompozita da lu ipsa. – AFGHIR

autoblasto: (bot.) Organismo vejetala maxim simpla. – AFGHI

"autodafe": Lekto ed exekuto publika di la sentenco per qua Inquiziciono, en Hispania, kondamnis la hereziani a la tormento per kombusto. – AFGHIR.

autodidakto: Persono qua obtenis sua savaji ipse. – AFGHIR

autogama: (biol.) (aludante ula protisti) Qua riproduktas su sen divido di la celulo. (Nur la nuklei diferencias su, e pleas la rolo di gameti.) – AFGHIR

autografo: (aludante letro, libro) Skribita da la autoro propra-manue. – AFGHIR

autoklavo: **1.** Dicesas pri klozilo di tanko qua kontenas ulo presata, e qua mantenesas klozata da la ipsa presajo qua efikas de interne. **2.** Tanko klozata per kovrilo mantenata da la preso interna, uzata por steriligar la substanci enpozita. – AFGHIR

autokrato: Suvereno di qua la povo esas suprega e nekontrolata. – AFGHIR

autolizo: Digesteso spontana di la tisui vejetala od animala. – AFGHIR

automata: Qua semble movas su, pro la efiko da mekanismo celata. – AFGHIR

automobilo: Veturo movata per motoro qua alimentesas da explozo-substanci (kerozeno, benzino, e c.). – AFGHIR

automorfa: Dicesas pri la minerali di la roki qui limitizesas da formi kristalatra e plana. – AFGHIR

automorfismo: (biol.) Rejimo di automorfoso. – AFGHI

automorfoso: (biol.) Morfoso kompozata da faktori interna, che planto. – AFGHI

autonoma: **1.** Qua regnesas da sua legi propra. 2 (biol.) Dicesas pri la formaco di ovo quan genitis du gameti sama-rasa. – AFGHIR

autopsiar: {tr} Studiar anatomiale parti interna di kadavro, por informar la judiciistaro o la ciencisti. – AFGHIR

autoritato: **1.** Yuro, povo, darfo pri koaktar ad obedio. **2.** (metaf.) Fakultato impozar su a la opiniono kunhomala per sua merito. – AFGHIR.

autoro: **1.** La kauzo prima di ulo. **2.** La persono qua kompozis verko pensala. – AFGHIR

autosporo: (biol.) Sporo adulteskinta interne di la sporangio, o jermifanta, che algi. – AFGHI

autotipar: {tr} Fotografar sur plako metala, lumo-sentiva, qua pose grabesos korode per acidi. – AFGH

autotomio: (biol.) Rupturo reflexa di parto korpala, ex. che akrido, lacerto. – AFGHI

autuno: Sezono qua sequas somero e pre-iras vintro. – AFHI

auxosporo: (biol.) Ovo qua rezultas de la kopulaco, che diatomei. – AFGHI

avalanchar: {ntr} (aludante blokego di nivo-floki) Separar su de monto e precipitar su aden la valo. – AFHI

avalo: (banko e komerco) Garantio quan onu donas pri la pagoteso, da ula kunhomo, di pago-promisilo, per skribar infre di olca "Aceptate avale" e signatar ca formulo. – AFGHI

avan: Prepoziciono qua relatas la loko, la plaso, quan okupas, en spaco, la enti o kozi, kontre ke "ante" relatas tempo. "Avan" indikas: situita en la areo quan povas vidar persono. – AFGHIR

avancar: {ntr} Lokizar su plu fore ad-avan. {tr} Lokizar plu fore ad-avan. – AFGHI

avantajo: To quo donas ula superioreso generale. – AFGHI

avantalo: **1.** Peco de stofo, de ledro, quan onu ligas sur la parto avana di la korpo, super sua vesti, por evitar la domajeso di olci kande onu agas o facas ulo sordidigiva. **2.** Peco de ledro, ligita sur la parto avana di veturo sen-tekta, por protektar de la pluv-aquo, de la spricizuri. – H

avara: Qua prizas pekunio por la plezuro de akumular olu. – AFHI.

avariar: {tr} Domajar, ne nur navo, ma anke kozi transportata per navo, fervoyo, veturo. – AFGHIR

avelano: (bot.) Planto cereala nutrala, ek la familio "graminei". (L. *avena*). – AFHIL

aventurar: {ntr} Irar renkontre di ulo di qua la rezulto ne esas pre-savebla. – AFGHIR

avenuo: Larja voyo, ordinare arbor-lineoza, per qua onu abutas a palaco, a kastelo, a placo, e c. – AFGHIR

averso: La facio di medalio, di moneto-peco; (pri la pagini di kayero, di libro, e c.) Singla ek la pagini kun numero ne-para. – FG

avertar: {tr} (pri) Informar (ulu) pri ulo futura, bona o mala. – AFGHI

aviacar: {ntr} (aludante homo) Cirkular en atmosfero, per moyeno altra kam aerostato od aeronavo. – AFGHIR

avida: Qua deziras ulo ne-represeble. – AFGHI

avizar: {tr} (pri) Donar informo praktikala, konsilo od impero. – FGHIR

avo: La genitoro di un di la genitori di la persono. – HIL

"avoué": Franca advokato. (En Francia: oficiero judiciala, institucita dum la 1789-revoluciono por remplasar la prokuratori, e di qua la rolo konsistas ye okupar su pri la proceduro judiciala e pri la inquesti di la procesi civila, ma sen pledar (la pledo resortisas a la advokati). – F

axelo: (anat.) Korpo-parto qua esas sub la junturo di la brako kun la shultro. – AFGHI

axiomo: Verajo generala, nedemonstrebla, qua impozas su a la spirito kom evidentajo. – AFGHIR

axo: **1.** (geom.) Lineo matematikala cirkum qua rotacas figuro plana, por produktar rotaco-solido. **2.** (astron.) Lineo cirkum qua eventas la rotaco di korpo cielala. **3.** (mekan.) Omna lineo cirkum qua korpo povas movar su. – AFGHI

axoido: (anat.) Vertebro duesma di la kolo, qua esas insertita ye la unesma. – AFGHI

axometro: Indexo qua sequas la movi di la guvernilo-stango di navo ed indikas lua direciono. – FG

axonometrio: Projekturo ortogonala sur plano obliqua ye la tri dimensioni di la korpo reprezentenda. La axi di la perspektivo esas la projekturi di la edri di la triedro tri-rektangula quan determinas la tri dimensioni. – AFGHI

aye!: Interjeciono: kurta klameto de doloro.

azaleo: (bot.) Planto ek la familio "erikacei", kultivata kom apartamento-planto. (L. *azalea*). – AFGHIR

azigosporo: (biol.) Gameto kreskinta, ma qua permanas en la stando di simpla sporo. – AFGHI

azilo: **1.** Loko konsiderata kom neviolacebla, ube la krimininti darfis refujar. **2.** Instituto di karitato, en qua onu gardas la puereti dum ke lia genitori okupas su pri la taski di sua mestiero. – AFGHI

azimo: Pano sen-hefa. – AFGHI

azimuto: Angulo formacata da la plano meridiana di loko, kun la plano vertikala qua pasas tra punto quan onu konsideras. – AFGHIR

azoto: (kemio) Korpo simpla, gasa, sen odoro, sen saporo, neapta por respiro o kombusto, qua esas elemento di aero, ed esas un ek la elementi fundamentala di la tisui vejetalala od organika. Simbolo kemiala: Az (N). – AFGHIR

azuro: Koloro ciel-blua. – AFGHIR

B

b: (muziko) La noto sepesma di la "do"-gamo.

ba!: (Interjeciono) Expresas la ne-sucio pri la konsequaji de ulo, la quaza desprizo. – AFGHR

"baba": Kuko qua kontenas sukro, korinto e rumo. – F

babilar: {ntr} Parolar ne-modere e pri frivolaji. – AFG

babucho: Pantoflo de ledro, sen la una o dua ledro-peci ye qui konsistas la talono, e kun suolo plata. – AFGHIR

babuino: (zool.) Sorto di simio cinocefala, kun labii salianta. (L. *Cynocephalus babuin*). – AFGHIR

bachelero: La grado universitatala unesma (minim alta). – AFGHIR

bacilo: (biol.) Mikrobo di naturo vejetala, longa, bastonatra. – AFGHIR

baderno: Treso de olda kordegi navala, uzata por garnisar la masti, la yardi, e c., por prezervar li de la fricionado, o por impedar ke la kargajo renversesos da la navo-rulado. – FHI

badiano: (bot.) Planto ek la familio "magnoliacei", di qua la frukto esas aromata. (L. *Illicium anisatum*). – AFGHR

badijonar: {tr} Indutar (parto malada) ye medikamento liquida. – AF

bagajo: To quon onu kunportas dum voyajo, expediciono. – AFGHIR

bagatelo: Objekto qua valoras tre poke. – AFGHI

bagno: Loko ube onu retenis la forcati en ula mar-portui, pos la supreso di la galeri. – AFGHI

bakanalo: Orgio bruisoza. – AFGHIR

bakar: {tr} (en) Igar apta por nutro, per la efiko da fairo, en forno. – AG

bakterio: (biol.) Mikrobo di natura vejetala, moviva o nemoviva, longa. – AFGHIR

bakteriologio: La parto di la biologio, qua havas kom temo di studio la bakterii. – AFGHIR

bakteriologo: Ciencisto pri bakteriologio. – AFGHIR

balado: Mikra poemo ek versi inter-egala, qua konsistas ek tri strofi simetra ed un kupleto uzata kom homajo-versi. – AFGHIR

balanciero: Maso (generale roto-forma) qua ocilas cirkum sua baricentro per resorto. – AFGHIR

balanco: Instrumento por ponderar korpo, equilibriganta olca per maso de metalo uzata kom pez-unajo. – AFGHIR

balas-rubino: Lapido ek aluminato di magnezio, varietato rozea. – AFGHIR

balasto: Grosa sabl-uni o fer-skorio, uzata: **1.** en la mar-navigado, por igar la navi plu equilibroza, per abasar la baricentro; **2.** sur la relvoyi, por kovrar la traversi qui suportas la reli. – AFGHR

balayar: {tr} (per) Pulsar de avan su, sur sulo – polv-uni, rezidui, aquo, nivo-floki, e c., per fasko de mikra stipi o per brosilo longa-krina, fixigita a mancho longa. – F

balbutar: {tr} Artikular la vorti en maniero poke dicernebla. – FHI

baldakino: **1.** Doselo, subtenata da koloni, e garnisita ye tapeti, qua aspektas quale krono super la altaro, en la kirki. **2.** Lito-doselo de ube pendas kurteni. – AFGHIR

balde: Poka tempo pose. – G

baleno: (zool.) Granda mamifero, ek la klaso "cetacei", di qua la boko sen-denta esas garnisita (ye la du lateri, an la maxilo) ye granda lami dina, flexebla (barti). (L. *balaena*). – FHIL

balo: Asemblitaro grandanombra de personi qui dansas. – AFGHIR

baleto: Danso alegoria, exekutata sive en festo, sive en teatro, kom intermezo di opero, di komedio. – AFGHIR

balifo: Oficiro nobela o yurala qua, en Francia, olim judiciis ye la nomo di la rejo o di sinioro. – AFHI

baliso: (navig.) Signalilo por guidar la naviganto en paseyo danjeroza. – FH

balistiko: Cienco pri la rapideso-grado e la direciono di la projektili. – AFGHIR

balisto: Milito-mashino quan la antiqui uzis por lansar stonegi tre pezoza. – AFGHIR

balkono: **1.** Platformo plu o min larja qua salias ek la fasado di edifico, ye la sama nivelo kam un o plura fenestri di etajo, e qua komunikas kun la internajo per un o plura aperturi. **2.** Galerio en la dopa parto di granda navo, kom ornivo o komodajo. **3.** Parto di la galerio unesma qua, en teatro, apudesas la lojii avan-cena. – AFGHIR

balnar: **1.** {tr} Pozar e mantenar en aquo (la korpo o parto di la korpo) por netigar, koldigar, e c. **2.** {ntr} Humidigar abunde. – AFGHIR

balono: Globo o bulo kava, mola, plena ye aero (kompresita) e, konseque, elastika, por ludar. – AFGHIR

balotar: {tr} Votar duesma-foye por selektar definitive ek la kandidati qui, lor elekto, preske atingis la majoritato. – AFGHIR

balotear: {ntr} Movar su, ocilante o tremante (aludante maso solida, ma elastika o viskoza, quale gelatino). – FHI

balustro: Mikra pilastro fasonita. – AFGHIR

balzamino: (Planto gardenala, di qua la semini kontenesas en kapsulo qua desklozesas (quale movata da resorto) kande onu tushas olu. (L. *impatiens balsamina*). – AFGHIR

balzamo: (anke metaf.) **1.** Substanco odoroza, rezinatra, qua fluas de ula vejetanti en formo di liquido. **2.** Nomo di preparaji farmaciala diversa, oleoza e balzamoza. – AFGHIR

bambuo: (bot.) Planto gramina di qua la kortico esas plektebla aden korbi, mati, e c., e la yuna stipi, transformebla a mobli, promeno-bastoni, e c. (L. *bambusa)*. – AFGHIR

banano: (bot.) Frukto de planto herbacea, ek la familio "muscei", veninta de India, di qua la stipo esas dika, kona, ed havas quaza krono ek folii larja, de la centro di qua naskas beri saporoza, dispozita grape. (L. *musa sapientum*). – AFGHIR

bandajo: **1.** Aparato qua uzesas por fixigar pansilo, mantenar organo qua tendencas eskartar de lua plaso normala. **2.** Sistemo de bendi fera o stala, qua uzesas por mantenar la felgi di roto, la mulduri di giserio. – AFGHIR

bandear: {ntr} (Pri navo) Inklinar su adflanke. – FHI

banderolo: Bendo longa ek stofo qua flotacas en la aero cirkondanta; finas ofte per du pinti; an pikturi, portas surskriburi. – AFGHIR

bandito: Deliktanto (kriminanto) proskriptita qua furtas, asasinas sur la granda voyi. – AFGHIR

bando: Asemblitaro de personi qui kuniras ed agas interkonsente. – AFGHIR

bandoliero: Rimeno, o sharpo, pozita sur un shultro e qua suportas ula kozo (ex.: espado) sur la altra latero, do pasante oblique sur la korpo di la persono. – AFGHIR

banero: Speco di insigno rektangula (ek stofo) fixigita per latero horizontala a stango di sama longeso, qua pendas per du kordi de la stango per qua onu portas la insigno. – AFGHI

banko: Firmo qua komercas pri pekunio, indosas e transmisas la kredit-akti ye pago-dato konvencionita, pag-aceptita, diskontas olci, plufaciligas (per trati) la kambio di moneto inter la landi, recevas la pekunio-depozaji, e c. – AFGHIR

bankrotar: {ntr} (Pri komercisto) Faliar – falio qua punisesas da la lego pro eventir lua-kulpe. – AFGHIR

baobabo: (bot.) Arboro di Afrika, di qua la grandeso atingas giganteso. (L. *adonsonia digitata*). – AFGHIR

baptar: {tr} (en la religio kristana) Igar ulu Kristano per la sakramento destinita ad efacar la peko originala, e qua konsistas ye varsar aquo sur la kapo, pronuncante vorti sakramentala. – AFHI

barakano: Dika stofo de lano, texita tre dense, qua fabrikesis en la XVIII-esma yarcento, precipue en la nordo-regiono di Francia. – AFGHIR

barako: Konstrukturo de planki, por shirmar peskisti, muton-gardisti, komercisti en areo publika, e c. – AFGHIR

baraktar: {ntr} Luktar per esforcar por su desintrikar. – R

barar: {tr} Obstruktar, klozar per stango. Baro-fluxo: granda bar-ondo qua avancas quaza-monte en ula estuarii. – AFGHIR

baratrio: Fraudo da la navestro kontre armetori od asekuristi. – AFGHIR

barbakano: Fenduro facita, por la fluo de la pluv-aquo, en muro qua subtenas tero. – AFGHI

barbara: Stranjera pri civilizeso. – AFGHIR

barbelo: (zool.) River-fisho, ek la familio "ciprinoidi", di qua la maxilo esas garnisita ye filamento simila a ta qua existas cirkum la boko di preske omna insekti – e di qua la karno nutro-prizesas. – AFGHIR

barbo: Pili qui garnisas la mentono, la vangi, la labio supere di adultulo. (anke metaf.) – AFGHIR

barbotar: {ntr} Agitar su en aquo, igante lu spricar, trublante lu. – FHI

barbuliar: {ntr} Parolar tro rapide e, konseque, neklare e konfuze, nekompreneble. – FHI

bardano: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la radiko uzesis olim medicinale kom sudorifigivo, e la (larja) folii kom medikamento kontre tinio. (L. *lappa*). – FHI

bardo: Poeto Kelta qua kompozis e recitis kansoni militala, religiala. – AFGHI

barejo: Stofo de lano lejera, texita nedense. – AFGHIR

barelo: Granda vazo de ligno, cilindra, inflita en la mezo, konsistante ye duvi asemblita e cirkondita da ringi fera o ligna, klozita per du fundi ligna, uzata por transportar liquidi ed ula vari altra. – AFGHI

baricentro: Punto di korpo per qua pasas konstante la rezultanto di la gravito-forci qui efikas ad omna ek lua molekuli. – FHI

barikado: Fortifikuro improvizita, ek pavi amasigita, arbori abatita, veturi renversita, e c., por impedar la aceso di strado. – AFGHIR

bario: (kemio) Korpo simpla, metala, flavatre blanka e brilanta, tre oxidigebla, qua deskompozas la aquo ye la temperaturo normala. Simbolo kemiala: Ba. – AFGHI

barito: (kemio) Oxido di bario, substanco alkalioza venenoza, saporanta korodive, quarople plu densa kam aero. Simbolo kemiala: BaO

baritono: **1.** Muzik-instrumento antiqua, quaze viulo, qua havas, sur sua mancho, dek-e-sis kordi de latuno quin onu pinchis per la fingri, ultre sep tripo-kordi a qui onu efikis per arketo. **2.** Homo-voco, inter tenoro e basvoco. – AFGHIR

barkarolo: Kansono ritmoza di la gondolisti di la urbo Venezia (Italia). – AFGHIR

barkaso: Granda barko uzata por la desembarko di la pasajeri e di la vari kande ne existas portui ube la navi povas an-kayeskar. – FGHIR

barko: Mikra kanoto, sen-masta, movebla per remili, e generale ne-uzata en aquo marala. – AFGHIR

barografo: Barometro enrejistrera, konstruktita specale por donar, sur grafiko kontinua, la kurvo di la altitudi atingita da aernavigero, aviacisto. – AFGHIR

baroka: Qua aspektas reguloza o stranja (ex.: perlo, stilo). – AFGHI

barometro: Instrumeno fizikala qua uzesas: **1.** por mezurar la pezo di aero, per recipiento apertita, plena ye merkurio qua, presata da atmosfero, su elevas plu o min alte en tubo gradizita, aero-vakua; **2.** por mezurar la altitudi, pro ke la aero-kolono deskreskas altesale, e ke desdenseskas atmosfero segun ke onu acensas; **3.** por prognozar vetero segun la denseso-grado di atmosfero. – AFGHIR

barono: En la hierarkio di la tituli di nobeleso (grantita da la suvereno, od heredala), olta qua venas pos la viskomto ed ante la chevaliero*. – AFGHIR

baroskopo: Aparato por konstatar ke korpo pozita en aero perdas parto de sua pezo, egala a la pezo di la aero-volumino quan olu diplasas. – AFGHIR

barsho: (zool.) Fisho qua tre similesas perko. (L. *labrax lupus*). – FGI

barto: Omna ek la lami korno-harda qui garnisas transverse la maxilo di la baleno e di ula cetacei. – G

basa: **1.** Qua ne atingas la nivelo ordinara. **2.** Qua ne atingas la nivelo di altra objekto. – F

basamento: Infra parto (bazo), videbla, di edifico, qua jacas sur la fundamento. – AFGHI

baseno: **1.** Recipiento portebla, cirklatra, di qua la bordi esas alta, destinita a kontenar aquo. **2.** Mar-baseno: la regiono quan trafluas omna fluvii qui

adiras ta maro. **3.** Fluvio-baseno: la teritorio quan trairas fluvio kun omna lua riveri. **4.** Geologio-baseno: la teritorio ek masivo komuna de strati, de tereni geologiala. – AFGHIR

basko: Parto de stofo taliita, qua pendas cirkum la zono (infre di la korsajo di la muliero-robi, o di la viro-fraki.) – AFH

baskular: {ntr} Falar de ta e ca alteso-punto, influe da pezo o forco, e retrovenar a la alteso-grado antea se altra (kontrea) pezo o forco ne efikas. – AFGH

basono: (muziko) Sufl-instrumento muzikala ek ligno, kun langeto qua esas quaze la basa voco di la hoboyo. – AFGHI

basoto: (zool.) Hundo kun gambi tre kurta e tordita. – AFHI

bastardo: **1.** Qua naskis de patro e de matro ne unionita per mariajo. **2.** Qua ne esas raso-pura, speco-pura. – AFGHIR

bastingo: (navig.) Garnisuro cirkum ferdeko, ek reti futerizita ye dika tolo, por stivar la hamaki e por amortisar la projektili lor kombato. – FI

bastiono: Masivo de tero, ordinare kovrita per gazono o per masonuro, konstruktita exter la anguli salianta di la remparo-cirkuito di fortreso por protektar lu. – AFGHIR

basto: Parto interna di la kortico di arboro, konsistante ye la strati recenta maxim vicina a la alburno, e dispozita ye dina folieti, ita sur ica. – AG

bastono: Longa peco de ligno, generale prenita de arboro-brancho o de dina stipo, ed uzata kom su-apogilo lor marcho. – AFGHIR

bataliar: {ntr} Kombatar (aludante individui, ma ne armeo). – AFGHIR

bataliono: Trupo de batalieri. – en la armei moderna: korpo de infantriani [infanteriani], qua subdividesas a plura kompanii. – AFGHIR.

batar: {tr} Frapar (ulu od ulo) plura-foye, intersucedante, generale per utensilo: ad ulu, por dolorigar lu; ad ulo, por netigar lu (batar stuli, tapisi). (Bato esas do esence ago volata e duranta, sempre korpala.). – AFGHI

batelo: Nomo generala, donita a naveti omnaspeca, ma precipue a naveti de dimensioni pasable granda quale gabari, e c. – FGHI

baterio: **1.** (milito) Asemblajo de plura kanoni por destruktar poziciono enemika. **2.** (elektro) Asemblajo de plura elektro-kondensatori por produktar granda elektro-descharji. – AFGHIR

batisto: Dina stofo, extreme dina.

batrako: (zool.) Amfibio, animalo sango-kolda, di qua la tipo esas la rano, e qua konstitucas la klaso quaresma di la vertebrozi. – AFGHI

bavar: {ntr} Lasar fluar la salivo ek la boko. – FHI

bayadero: Dansistino Indiana. – AFGHIR

bayo: Mikra golfo di qua la aperturo esas streta. – AFGHIR

bayoneto: Lamo de stalo qua, ajustebla segunvole ye la pinto di la fusilo, posibligas uzar olca kom armo di la tipo "sabro, espado". – AFGHIR

bazalto: (geol.) Roko nigratra, de origino fairala, qua ofte prizentas fragmenti prisma inter-paralela. – AFGHIR

bazaro: **1.** Merkato publika, che la Orientani. **2.** Edifico plur-etaja qua kontenas butiki diversa. **3.** Loko tektoza, galerio ube vendesas objekti omna-sorta. – AFGHIR.

baziliko: **1.** Che la Romani antiqua: edifico rektangula, dividita aden plura navi da rangi de koloni – uzita kom seanceyo* di la tribunali o kom rendevueyo. **2.** Baziliko Romana antiqua, konsakrita a la kulto kristana, e qua ordinare divenis la kirko precipua di la urbo. – AFGHIR

bazilisko: (mitol.) Reptero mitologiala di qua la regardo mortigas. – AFGHIR

bazilo: (bot.) Genero di planti odoroza, de la familio "labiacei", di qua un varietato kultivesas en la gardeni kom plezur-planto. (L. *ocenum basilicum*). – AFGHIR

bazo: **1.** Parto infra di korpo per qua olca su apogas sur to quo suportas lu. **2.** (geom.) Lineo o plano qua limitizas korpo, figuro geometriala, e quan onu prenas kom nivelo por mezurar de ibe la alteso-grado di la korpo di ta figuro. – AFGHIR

bear: {ntr} Apertar la boko. – (anke en la senco figurala: "truo beanta".) – F

beata: Qua ravisesas en Deo. (metaf.) Qua simulas beato; hipokrita. – AFGHIRL

beatifikar: {tr} (aludante la papo) Pozar inter la beati (homo qua vivis sante). – AFGHIR

bechika: Efikiva kontre tusado. – AFHI

bedo: Bendo de tero quan onu garnisas ye flori, arbusti,

en gardeno. – AG

bedelo: Adulto qua preiras o sequas la procesioni (generale religiala). – AFGHIR

begino: Sorto di regulierini qui vivis kongregacione segun reguli monakeyala, sen vovir. – AFGHIR

begonio: (bot.) Tipo di la familio "begoniacei", quan onu kultivas kom plezur-planto. (L. *begonia*). – AFGHIR

bekafigo: (zool.) Ula mikra ucelo. (L. *sulgia hotensis*). – AFGHI

bekaso: (zool.) Ucelo migrera, ek la klaso "steltieri", de la familio "longa-beka". (L. *scolopax rusticola*). – AFGHIR

beko: **1.** Boko di la uceli, qua konsistas ye du lami korn-harda (mandibuli) ed uzebla kom armo por atakar o por su defensar. **2.** La extremajo di ula objekti qui finas pintatre. – AFHI

bela: Qua vekigas la admiro-sentimento, per igar sentebla o per manifestar ta o ca perfektajo korpala od etikala. – AFI

beladono: (bot.) Planto herbacea, perena, ek la familio "solanei", venenoza en omna lua parti, e di qua la toxikeso uzesas medicinale. (L. *atropa belladonna*). – AFGHIR

belemnito: Konko fosila, longa, cilindra, finanta per pinto. – AFGHIR.

belvedero: Paviliono konstruktita en loko de ube la peizajo esas agreabla e vasta, od an la somito di edifico de ube onu vidas vaste. – AFGIR

bemolo: (muziko) Signo pozita avan muzik-noto por savigar ke onu devas abasar ye un mi-tono ta noto ed olti di la sama grado en la sama mezuro. – Signo an la klefo por savigar ke onu devas abasar ye un mi-tono omna noti skribita sur la sama lineo, en la muzikajo. – FHIR

bendo: Areo limitizita per du linei paralela. – AFGHIR

benedikar: {tr} Dicar vorti qui wishas* ad ulu lua feliceso. – AFGHI

benediktano: Reguliero en la ordeno di santa Benediktus. – AFGHIR

benefico: (religio katolika) Ofico ekleziala qua implikis la granto di revenuo. – AFGHIR

benigna: Bonvoloza ad omna personi – indulgema ad omni. – AFGHI

benko: Sidilo longa (ligna, kom exemplo) kun o sen dors-apogilo, streta, sur qua plura personi povas sidar kune. – AFGHIR

benzino: Hidrokarbido, liquido senkolora, extraktita de rezini e de gudro minkarbonala, qua uzesas por preparar granda quanto de kompozaji aromatoza, por netigar la stofi, e c. Simbolo kemiala: C_6H_6. – AFGHIR

benzolo: Kompozanto di la karbongudri qua distile pasas sub 170º C. e konsistas ye mixuro qua kontenas benzeno, tolueno, xilono. – AFGHIR

benzoo: Substanco rezinoza qua defluas, tra incizuro, de varietato de L. *styrax benzoin*. – AFGHIR

bequadro: (muziko) Signo analoga a la "b" kun ventro quadrata, uzata por nihiligar la bemoli o la diezi, e retroduktar noto a lua tono naturala (de kande la diezi uzesis). – FHIR

berberiso: (bot.) Planto lignoza, kovrita ye pikili, e qua produktas grapi de beri reda tre acida, de qui onu facas sorto di vino. (L. *berberis vulgaria*). – AFGHIR

beredo: Toko de lano, di qua la parto supra esas plata e cirkla. – AFGIR

berenjeno: (bot.) Varietato di solano, di qua la frukto (qua havas la formo di granda bero longa) manjesas kom legumo. (L. *solanum melongena*). – FH

bergamoto: (bot.) Varietato di piro tre parfumoza, qua quaze liquideskas lor manjeso. (L. *citrus bergamia*). – AFGHIR

beriberio: (patol.) Sorto di anemio, partikulara ye la habitanti di insulo Ceylon. – F

berilo: Varietato di smeraldo, diafana, maro-verda. – AFGHIR

berjero: Larja fotelo, di qua la sido-plako esas garnisita ye kuseno mola. – FGR

berlino: Granda karoso klozita, quar-rota, di qua la parti avana e posa esas simetra. – AFGHIR

berloko: Siglili, klefi, mikra juveli, qui pendas de rubando, de kateno di posh-horlojo. – FGIR

bermo: Parto horizontala en taluso. – AFGHR.

bernaklo: (zool.) Genero di krustacei kun pedi apendicoza, di qui la konko subtenesas da pedikulo kontraktebla. (L. *brana bernicla*). – AFGHI

bero: (bot.) Frukto tre pulpoza, di qua la semini situesas meze di la pulpo. – AG

bersar: {tr} Ociligar dum kelka tempo, dolce

(infanteto) en lua lito o sur la gremio, por dormigar o kalmigar lu. – F

bestio: Omna animalo, eceptante la homo. – AFGHIR

betelo: (bot.) Arbusto sarmentoza de India orientala, de la genero "pipro". (L. *piper betel*). – AFGHIR

beto: (bot.) Planto herbacea, kun radiko pulpoza, genero di la familio "kenopodei". (L. *beta*). – AFGHI

betonio: (bot.) Planto herbacea, perena, kun bela flori spike-dispozite – genero di la familio "labiacei". (L. *betonica officinalis*). – AFGHI

betono: Mixuro de mortero hidraulikala e de stoni triturita, qua hardeskas en aquo. – AFGHIR

betravo: (bot.) Speco di beto kun radiko rotacanta quale la rapo, blanka o reda, qua donas nutrivo por la homo e la bestii, e di qua onu extraktas sukro. (L. *beta rapa*). – AH

bezigo: Karto-ludo. Nomo, en ta ludo, di la unioneso di la karelo-pajo e di la piquo-damo. – AFGHI

bezoaro: Agreguro kalkoloza quan onu renkontras en la intestino ed en la stomako di ula animali, e quan onu uzis kom antidoto, amuleto, e c. – AFGR.

bezonar: {tr} Indijar ulo quon postulas la naturo o la cirkonstanci o la skopo vizata. – FI

bi-: Du-... (uzata por la termini ciencala: bikapa, biloba, e c.)

bibliofilo: Persono qua prizas e kolektas la libri editita pri ta o ca temo, la diversa edituri, lia valoro, lia skarseso-grado, e c. – AFGHIR

bibliografio: Enumero di la libri publikigita pri ta o ca temo, lia imprimo-dati diversa, lia valoro, lia skarseso-grado, e c. – AFGHIR

bibliomanio: Prizego pasionoza di la libri. – AFGHIR

biblioteko: **1.** Moblo garnisita ye tabuli sur qui onu ordinas libri. **2.** Edifico qua kontenas kolektajo de libri. – AFGHIR

biblo: Asemblajo ek la libri "Olda Testamento" e "Nova Testamento" – che la Kristani; la "olda Testamento", che la Judi. – AFGHIR

bicepso: (anat.) Muskulo qua havas du ligo-punti ye lua parto supra (kom ex.: la muskulo avana di la avanbrakio.) – AFGHI

biciklo: Velocipedo kun du roti inter-egala, dispozita ica dop ita. – AFGHIR

bideto: Tualeto-moblo, kun kuveto sidilatra, por ablucioni intergamba. – AFGHIR

bidono: Lada vazo klozita, por oleo, petrolo, benzino, e c. qua kontenas de 1 til 10 litri; gurdatra kontenilo ek lado, quan la soldato portas. – FHIR

bielo: (tekn.) Stango qua ligas un peco ad altra (en mashino), generale stango di pistono a manivelo, e transformas movo rektalinea a movo rotaca. – AFGHIR

bifsteko: Loncho de bovo-karno destinita a koqueso sur grililo. – AFGHIR

bifurkar: **1.** {tr} Dividar a du branchi. 2. {ntr} Dividar su quale la gambi di homo bifurkas de trunko. – AFGHI

bigama: **1.** (Yuro ekleziala). Mariajita dufoye; mariajita kun vidvino. **2.** Qua su mariajis duesmafoye, la mariajo unesma ne esante dissolvita. – AFGHIR

bigoto: Qua agas devocaji streta-mente, minucioze e kelke hipokrite. – AFGI

bikursalo: (geom.) Kurvo sur qua selektesis punto de ube duktesas rekto; ta kurvo renkontresas da ta rekto en nur du punti; la duopla punto esinte selektita origine. (Ex.: lemniskato). – AFGI

bikuspida: (Natur-historio). Qua finas per du pinti. – AFGHI

bilanco: (komerco) Equilibrigo di aktivo e di pasivo di konto komercala. – AFGHIR

bilboketo: Ludilo qua konsistas ye bastoneto qua finas, calatere per pinto, talatere per pleto, meze di qua esas suspendita bulo quan onu devas lansar tale ke onu retro-recevos lu sur la pinto o sur la pleto. – FGIR

bilgo: Kolektuyo (en la fondo di la holdo di navo) di la aqui, rezidui ed exkrementi, quan onu vakuigas per pumpili. – AG

biliardo: **1.** Pleo qua konsitas ye pulsar ivoro-buli per longa bastono. **2.** Tablo sur qua esas tensita tapiso verda, garnisita ye rebordi, e sur qua onu pleas biliardo. – AFGHIR

bilieto: Paper-folieto, karto, per qua konstatesas, favore di ulu, yuro tempala, komprita, od obtenita per favoreso. – AFGHIR

biliono: $1{,}000{,}000^2$. – AFGHIR

bilo: Liquido bitra, flava verdatre, sekrecita da hepato, qua penetras en la duodenumo segun ke la nutro-materio decensas aden lu, e pri qua onu konjektas

ke lu helpas digestado. – AFGHI

binara: (pri sistemo di nombrifado) En qua onu expresas omna nombri per du cifri (1 e 0). – AFGHI

bindar: {tr} Sutar ad-ensemble la kayeri di libro, inkastrar li en kovrilo kartona di qua la dorso e la platajo kovresas da telo, felo, e c. – AG

binoklo: Du okulo-vitrodiski solidara. – AFGHIR

binomio: (algebro) Quanto qua konsistas ye du termini unionita per la signo "plus" o la signo "minus". – AFGHIR

biodinamiko: Cienco qua relatas la teorio (tre anciena) segun qua existas vivo-forci qui diferas de la forci fiziko-kemiala, e qui esus la fonto di la manifesti specifika: sentiveso, moviveso, genetiveso, morto, e c., di la enti organoza. – AFGHIR

biogenezo: Teorio segun qua omna ento vivanta venis de ento qua genitis lu. – AG

biografio: Redakturo qua naracas la viv-eventaji di persono. – AFGHIR

biokemio: Parto di biologio, qua traktas la relati di la strukturo kemiala di la elementi nemediata, a la mekanismo funcionala di la celuli, tisui ed organi di la organismi vivanta. – AFGHIR

biologio: Cienco generala pri la vivo, lua kondicioni e lua formi diversa (organizeso di la enti vivanta, medii ube li vivas, funcioni di la vivo, e c.) – AFGHIR

biomekaniko: Parto di biologio, qua traktas la expliko mekanista di la fenomeni vivala. – AFGHIR

biremo: Galero qua havas singla-latere du rangi de remisti. – AFGHIR

bireto: Mikra boneto; kun quar edri quadrata, qua esas faldebla. – AFGHIR

birko: (bot.) Arboro qua esas un genero di la familio "betulacei". (L. *betula*). – AG

biro: Drinkajo fermentacinta, preparita ek hordeo ed ek jermifinta frumento e lupulo. – AFGI

bis: Duesmafoye. – FGHIR

bisextila: En qua inkluzesis la dio quan onu adjuntas a la monato februaro singla-quaresma-yare. – AFGHI

bisko: Kankro-supo. – AFG

biskoto: Loncho de pano preparita per lakto (vice per aquo) e sikigita e bakita en forno. – AFG

bismuto: (kemio) Metalo grize-blanka kun nuanci redatra, lameloza, frajila, qua, amalgamita kun merkurio, uzesas por stanizar la speguli. Simbolo kemiala: Bi. – AFGHIR

biso: Materio texebla, sorto di lino flavatra, de qua la Antiqui fabrikis stofi tre granda-preca. – AFGHIR

bisquito: Kukajo lejera, qua konsistas ye ovi, farino e sukro. – AFGHIR

bistro: Farbo bruna flavatre, quan onu obtenas de fuligino koquita e dilutita, e quan onu uzas por aquo-piktar. – AFGR

bisturio: Mikra kultelo kirurgiala, di qua la lamo, movebla, mantenesas da resorto kande onu apertas lu. – AFGHIR

bito: (navig.) Bloko pozita en la parto avana di la navo, e qua konsistas ye du montanti ed un traverso sur qua spulesis e fixigesis per amaro la kabli. – AFGHIR

bitra: Qua saporas repugnante. – (metaf.) Qua impresas penigante, chagrenigante. – AG

bitumo: Substanco minerala, liquida (nafto) o solida (asfalto), bruna. – AFGHIR

bivakar: {ntr} Kampar sen tendi, havante cielo kom plafono, generale cirkum fairi, nur dum un nokto. – AFGHIR

bizantina: Qua prizas disipar sua tempo en diskutar subtilaji ne-utila. – AFGHIR

bizelo: Bordo (di planko, cizelilo, e c.) tranchita oblique. – FH

bizono: (zool.) Bovo sovaja di Usa, di qua la dorso esas giboza, la korni kurta e rondatra, kun longa barbo. L. *bos americanus*. – AFGHIR

blamar: {tr} (pro, pri) Desaprobar ulu quan onu judikas kom aginta male. – AFGHI

blanka: Di qua la koloro esas pasable simila a lakto, a nivo-floki, e c. – AFGHIR

blasfemar: {ntr} Pronuncar vorti qui ofensas la deajo. – AFGHI

blato: (zool.) Insekto ortoptera bruna, qua odoras fetide, ajila, devorema, qua devoras la nutrivo-provizuri, rodas la stofi, e c. (L. *blatta*). – FGI

blazar: {tr} Obtuzigar per impresi granda ed ofte iterata. – AFG

blazono: Ensemblo de emblemi konsiderata kom signo distingiva di familio nobela, di urbo, di korporaciono, e c., quan onu reprezentis sur la

skudi, la baneri, la siglili, e c. – AFGHI

blendo: (kemio) Erco de zinko-sulfuro, ordinare unionita a la mineralo-strati de plombo, de arjento. – AFGHIR

blezar: {ntr} Pronuncar "s" quale "the" Angla o "c" (avan "e" e "i") Hispana (t.e. kun la langa-pinto inter la denti.) – F

blinda: Sen vidiveso. – AG

blokhauso: (milit) Fuorteto regiono-sola, ek ligno, ordinare juntita a fortifikajo precipua per koridoro subsula. – AFG

bloko: La toto di korpo; amaso granda e pezoza. – AFGHIR

blokusar: {tr} Asiejar* fortreso, kampeyo, portuo, por impedar omna komuniko da la asiejiti kun la exteresanti. – AFGHIR

blonda: (aludante la hari, la brovi, la barbo, e c.) Di qua la koloro esas inter or-flava e klar-kastanea. – AFGHIR

blotisar: {ntr} Lokizar su squate, kontraktante su, an poka spaco. – F

blua: Di qua la koloro pasable similesas olta di cielo sen-nuba, jorne. – AFGI

blutar: {tr} Pasigar tra la dika telo (burelo) di sivo cilindra, adube falas la mueluro e qua – retenante la brano – lasas pasar nur la farino. – F

bluzo: Supervesto, ek telo dika, lano, e c., kun aperturo avana, e di qua la formo similesas olta di kamizo – quan weras* la rurani, la laboristi brakiala, e c., e la infanti e pueri, kom streno-vesto. – AFGHIR

bo-: Prefixo qua indikas la parenteso rezulte de mariajo.

boao: Serpento di Sud-Amerika, di qua la grandeso e la forteso esas timinda – qua trituras per sua ringi la animali mem la maxim granda, ed englutas li pos kovrir li ye sua salivo. (L. *boa constrictor*). – AFGHIR

bobino: Mikra cilindro ligna, kun rebordi, sur qua la filo lina o silka volvesas o desvolvesas reguloze, spulesas. – AFGHR

bodmeriar: {ntr} Prestar pekunio di qua la rimborseso garantiesas da vari qui mar-transportesas, ma qua rimborsesos nur se ta vari atingos lia destino-portuo, o proporcione a la quanto di la vari qui tale arivos.- F, Ned.

bodrucho: Dina membrano de la grosa intestino di la bovi, di la mutoni, desgrasizita, preparita a pelikulo preske diafana, quan onu pozas sur la vunduri – ek qua onu fabrikas baloneti – e per qua onu kovras la or-folii lor lia bateso. – F

bogio: Ensemblo de quar (o du) roti qui formacas vagoneto e suportas la extremajo di vagono o di lokomotivo. – AFGH.

boikotar: {tr} Interkonsentar (tacite od expresite) por punisar, per domajo pekuniala od etikala, individuo o lando, per refuzar exekutar ula labori, komprar ula vari, e c. – AFGHIR

bokalo: Vazo cilindra o cilindratra, ek vitro, sen pedo, kun fundo plata e boko larja, uzata precipue en kemio, farmacio (e por konfituri). – FGHIR

boko: **1.** Che la homo e kelka animali: kavajo ye la parto infra di la vizajo, qua komunikas interne kun la kanalo respirala e la kanalo nutrivala. **2.** Aperturo qua esas la enireyo di kavajo. **3.** Parto di fluvio o di rivero, ube lia aquo enfluas respektive la maro od altra aquofluo. – FHI

"bolero": Kansono, dans-ario Hispana, generale ye modo minora, tri-tempa, e ye movo rapida. – AFGHIR

boleto: (bot.) Fungo kun chapelo pedikuloza, mi-sfera, di qua la surfaco suba konsistas ye tubi cilindra – genero di qua plura speci esas manjebla (cepo, e c.) e di qua un altra (agariko di la querko) esas la materio di tindro. (L. *boletus*). – AFGHI

boliar: {ntr} (aludante liquido) Subisar ta transformeso rapida ye ula temperaturo (qua dependas de la liquido e de la aero-preso) per qua parto de la liquido vaporeskas, forme di buli qui acensas groseskante til la surfaco ube li krevesas, disjetante en la atmosfero cirkondanta la aero o la vaporo quin li kontenis. – AFHI

bolido: (astron.) Meteoro fairatra, akompanata da traco-linei lumoza, fumuro, detono ed adterfalo di aeroliti. – AFGHIR

bolo: Kalico mi-sfera ek fayenco, porcelano, generale destinita a kontenor nutrivi liquida. – AFGH

bolto: (tekn.) Stifto de fero qua uzesas por interfixigar du peci de ligno, de fero, e c., finanta capinte per kapo ronda qua limitizas lua extremajo supera, e tapinte per skrubino o kelo. – AGR

bombardar: {tr} Asaltar per la lanso di bombi. – AFGHIR

bombinatoro: (zool.) Genero di batraki sen-kauda, analoga a rospi, karakterizata da lia langa ronda, ligita tota-aree a la boko-sulo, e da lia ventro qua esas veinizita ye makuli nigra ed oranjo-flava. (L. *bombinator*). – FHL

bombo: Projektilo ek fero, kava, plenigita ye substanco detoniva qua explozas lor lua falo. – AFGHIR

bona: Qua prokuras avantajo, satisfaco; qua havas en su perfekteso. – AFGHIRL

bonbono: Sukrajo (drajeo, e c.) fabrikita da la sukrajisti. – AFGHIR

boneto: Kapvesto mola, senborda, ek stofo, trikoturo, furo, e c. – AFHI

bonimentar: {ntr} (aludante la sharlatani e feriala aktori) Diskursar fanfaronere por laudar sua vari od atraktar publiko. – F

bonzo: Budha-sacerdoto en la Oriento-regioni di Azia. – AFGHIR

boracho: (bot.) Planto herbacea, tipo di la familio "boragacei", di qua la stipo e la folii kovresas ye pili pikanta – e la folii, dispozita grape. (L. *borago*). – AFGHIR

borar: {tr} Truifar rotace. (Borilo portesas e movesas da drilo.) – AGR

boraxo: (kemio) Antea nomo di la sodo-borato. Simbolo kemiala: $B_4O_7Na_2$. – AFGHIR

borborigmo: Bruiso da la diplaseso di la gasi en la abdomino, meze di la liquidi quin kontenas la intestini. – AFGHI

bordear: {ntr} Avancar (aludante navo) zigzage kontre vento. – FHI

bordo: Parto extrema qua limitizas la konturo di objekto. – AFGHIR

boreo: Nomo mitologiala di la nordo-vento. – AFGHIR

borgezo: La persono qua apartenas a la meza klaso di la habitanti di urbo. – AFGHIR

boro: (kemio) Korpo simpla, metaloida, bruna verdatre, sen saporo nek odoro. Simbolo kemiala: B. – AFGHIR

borso: Loko publika ube su asemblas la kurtajisti, moneto-kambiisti, e c., por operaci komercala, financala pri valoraji (acioni, obligacioni) di qui la kurso esas variiva. – AFGHIR

bosajo: Saliajo sur la surfaco di muro, destinita a talieso, skulteso figurala od ornamentala. – AFGI

boselar: {tr} Formacar reliefi en metalo per martelago (de interne). – AFG

bosko: Grupo de arbori qui kovras areo pasable granda. – AFGHI

bostono: **1.** Ludo quar-partnera per kinadekedu karti. **2.** Sorto di valso, deveninta de Usa, qua exekutesas per glitar segun mezuro tri-tempa, en ritmo "moderato". – AFGHIR

botaniko: Parto di la natur-historio qua havas kom temo di studio la vejetanti. – AFGHIR

botanizar: {ntr} Kolektar por la studio botanikala (ne "praktikar o studiar botaniko"). – AFGHIR

botelo: Vazo portebla, di qua la ventro esas cilindra, la kolo streta e longa, destinita a kontenar liquidi, precipue vino. – AFGHIR

boto: Pedo-vesto ledra qua kontenas la gambo. (Boteto kontenas nur la infra parto di la gambo; shuo kontenas nur la pedo.) – AFHR

botono*: (elektro) Mikra cilindro, ek materio elektro-nekonduktiva, mantenata en glito-tubeto, kun un resorto, e qua uzesas por igar interkontaktar la extremaji di elektro-filo fluidoza, o por ruptar ta kontakto.

bovo: (zool.) Mamifero ruminera quan onu uzas prefere por la agrokultivo se lu esas bovulo, e por obtenar lua lakto se lu esas bovino – o quan onu grasigas por bucheso. (Kande bovulo esas destinita a la tauro-kombati, lua nomo esas "tauro".) – AFHI

boxar: {tr ed ntr} Interbatar per pugno-frapi, en la maniero Angla. – AFGR

boyardo: Sinioro, personego, en Rusia caroza, en Transilvania. – AFGHIR

boyo: (navig.) Omna korpo flotacanta (peco de ligno o korko, barelo, e c.) destinita a markizar, sur la surfaco di aquo, la punto ube lansesis ankro – ed informar pri rifo od obstaklo od indikar la direciono di paseyo o di kanaleto. – AFGHIR

braceleto: Ornivo ringo-forma qua cirkondas la ponyeto. – AFGHIR

bracho: Viro-vesto, qua kovras la persono, de la hanchi til sub la genui, e bifurkas tale ke olu envelopas la kruri. – AFHI

braco: Kordego an la du extremaji di yardo. – AFGHI

bradipo: (zool.) Mamifero de la tribuo "sen-denti". (L. *bradypus*). – AFHI

brakicefala: Di qua la kapo esas kurta. – AFGHIR

brakio: **1.** Membro en la parto supra di la korpo homala, qua artikizesas ye la shultro e qua finas per la manuo; che ula animali, membri qui korespondas a la brakii homala pro lia situeso o funciono. **2.** Parto de la maro qua konstriktesas da du litori. – AFGHIR

brakiopodo: (zool.) Klaso di moluski kun konko bivalva, sen-movila, di qua la boko situesas inter du brakii tre karnoza ed esas provizita ye multa filamenti quin oli povas igar ekirar od enirar per spular olci spirale. – AFGHI

brakistokrono: (mekan.) Kurvo quan devas sequar korpo pezoza por irar de ca a ta punto en tempo minima, la rapideso-grado lor la departo esante nula. – AFGI

brako: Speco di chas-hundo, reza-pila, e kun oreli pendanta. – AFGHI

brakteo: (bot.) Folieto qua diferas de la folio ordinara qua, che ula planti, situite ye la inserto-punto di la floro, akompanas o parte kovras olca. – AFGHI

brama: {ntr} Vorto generala por omna krii di bestii. – FHI

bramano: Sacerdoto di la bramanismo, qua apartenas a la unesma ek la kasti Indiana, e qua dicis naskir de la kapo di Brama. – AFGHIR

brancho: **1.** (bot.) Sproso ligna qua kreskas sur la trunko di arboro. **2.** (geom.) Singla de la linei intersimetra, di qui la uniono formacas ula kurvi geometriala (hiperbolo, parabolo). **3.** To omna quo, departante de stango, aspektas analoge kam la arboro-branchi. **4.** La familii diversa, genitita de trunko komuna. (Ex.: familio-branchi). – AFGIR

brandio: Kompozajo ek aquo ed alkoholo, obtenita per la distilo di vino, cidro, grani, betravo, e c. – AFG

brandisar: {tr} Ociligar en sua manuo minacoze (espado, lanco, javelino). – AFHI

brando: Fasko de palio flamoza per qua onu dis-tushas por incendiar, o quan onu kunportas por lumizar. – AFGI

brankardo: Singla de la du branchi (ligna), plu o min lejera, maxim ofte kurvigita por su adaptar a la korpo di la kavalo, qui artike juntesas a la avana parto di veturo, ed inter qui onu jungas la kavalo. – F

brankio: Lami dispozita quale la denti di pektilo, ye qua konsistas la respir-aparato di la animali qui vivas en aquo e respiras la aero quan olca kontenas dissolvite (fishi, krustacei). – AFHI

brankipodo: (zool.) Mikra krustaceo, di qua la pedi, apta por natado, esas garnisita ye apendici brankia. – AFGHI

brano: Reziduo de la muelo, asemblajo ek la eskombri de la shelo di la frumento-grani. – AF

brasar: {tr} Movar, agitar por operaco. (Ex.: brasar oro ed arjento en kruzelo.) – FHI

brava: Pronta afrontar la danjero (precipue en la kombati). – AFGHIR

"bravur-ario": Ario briloza, destinita ad eminentigar la kantisto. – AFG

brazar: {tr} Unionar (du metali interdiferanta) per aloyuro quan onu fuzas en fairego. – AF

brechio: Roko di qua la strukturo esas fragmentoza, ek peceti anguloza, diversa-kolora, aglomerita en cemento naturala.

brecho: Rupturo qua posibligas enirar remparo-cirkuito. – AFGHIR

breko: Veturo quar-rota, generale sen-tekta, qua havas, ye sua parto avana, sidili situita alte, e du benki longesale. – AFGHI

brelano: Hazardo-ludo, quan onu pleis per distributar tri karti ad omna ludonto. – FGI

bremo: (zool.) Fisho river-aquala, qua similesas karpo, e di qua la karno nutro-prizesas. (L. *abramis brama*). – AFH

bretelo: Bendo de ledro, quan onu pasigas sur la shultro, por suportar sako, dorso-korbo, kamilo; benda de texuro elastika, bifurkoza, por subtenar la pantalono virala. – FI

breviario: (religio katolika) Asemblajo ek la prego-texti qui, en la religio katolika, esas recitenda da la kleriki ye ula kloki di la jorno. – AFGHI

brevo: Reskripto pontifikala, ordinare en linguo Latina, papo-sigluroza. – AFGHIR

brezo: Ligno transformita a karbono per kombusto, sive ardoranta, sive extingita. – AFHI

brido: La du rimeni qui, fixigita ye singla lateri di la morso, uzesas por haltigar o direktar sel-kavalo o vetur-kavalo. – AFHI

brigado: Korpo de armeani mi-divisiona. – AFGHIR

brigantino: (navig.) Mikra navo, rigoza quale brigo,

ma sen-ponta. – AFGHIR

brigo: (navig.) Navo qua havas nur un granda masto, inklinita addope ed un mezeno*-masto. – AFGHIR

briko: Karelo ek argilo hardigita per fairo o suno-radii, quan onu uzas por la konstrukto di muri, di kameni, por kovrar sulo. e c. – AFGR

brilar: {ntr} Difuzar lumo forta. – AFGHI

brilianto: Diamanto facetoza sure e sube, quan onu povas inkastrar ajure por ke lu esez plu briloza. – AFGHR

brino: Parto (seciono o segmento) di kordo. – FH

briocho: Kuko ek pasto fermentacinta, konsistanta ye farino, butro ed ovi, e qua ordinare havas la formo di kaloto inflita, quaze-kronizita da kapo. – F

briska: Di qua la gayeso esas kelke tro libera. – A

brizanto: Rokajo reze aquo-surfaco (en maro) sur qua la ondi ruptesas. – F

brizo: Vento fresha qua naskas sur la litoro ye ula kloki. – AFGHIR

brocho: Muliero-juvelo, kun pinglo, uzata por ligar shalo, kolumo, e c. – AFGHR

brodar: {tr} Plubeligar (texuro) per ornivi reliefa, manuo-facita. – AFH

brokantar: {tr} Komprar e pose vendar o kambiar vari ne-nuva* (ne-nova), ne-fresha. – AF

brokato: Stofo de silko rekamita ye flori, ornivi ek oro, arjento, silko. – AFGHIR

"brokoli"-kaulo: (bot.) Italia-kaulo, varietato di kaulo, kun pedunkli min grosa e plu longa kam ti di la flor-kaulo ordinara. – (L. *brassica oleracea botrytis)*. – AFGHIR

bromo: (kemio) Korpo simpla, metaloida, obskur-reda, qua tre odoras quale kloro, di qua lu esas vicina pro la ensemblo de sua propraji. Simbolo kemiala: Br. – AFGHIR

bronkio: (anat.) Singla ek la du tubi kartilagoza quin formacas la bifurko di la trakeo e qui subdividesas, en pulmono, a rami sencese plu mikra. – AFGHIR

bronkito: (patol.) Inflameso di la mukozo qua tapete kovras la bronki. – AFGHIR

bronzo: (kemio) Metalo harda e sonora, obskur-kolora, qua konsistas ye aloyuro de kupro e stano, segun proporcioni variiva ed a qua onu adjuntas ulakaze zinko, plombo e mem arjento – quan onu uzas kom materio por gisar statui, medalii, kloshi, kanoni. – AFGHIR

brosar: {tr} Frotar, per asemblajo ek faski de drini, de porko-pili, ek fragmenti de hundo-herbo (L. *triticum caninum*) e c., ajustita inter-nivele sur plako de ligno, de ivoro, e c., por netigar, sen-polvigar, e c. – AFH

broshar: {tr} Pasigar filo tra folii o kayeri de folii por sutar li ad-ensemble. – AFGR

brovo: (anat.) Saliajo arko-forma, garnisita ye pili, qua esas situita super singla okulo. – AGR

brueto: Sorto di mikra baskul-veturo, quan onu pulsas o tranas per du brankardi, e qua rulas per mikra roto an la dopa parto. – F

bruisar: {ntr} Sono od asemblajo de soni qui rezultas de vibri nereguloza, e ne relatas skalo muzikala. – F

brular: {tr ed ntr} **1.** Parkonsumar, destruktar per la efiko da fairo. **2.** Domajar (kom ex.: la dermo) per la efiko da fairo o da kaloro intensa. – F

bruna: Di qua la koloro tendencas esor nigra. – AFGIR

brunisar: {tr} Polisar metali per instrumento ek stalo, agato, hematito, sanguino, e c. – AFGHI

bruo: (bot.) Kovrilo verda, fibroza, ledratra, qua protektas la shelo di la nuco, di la mandelo, di la avelano, e c. – F

bruska: Qua agas per movo subita e violentoza. – AFGHI

bruta: De qua la instinto grosiera ne esas fasonita da civilizeso. – AFHI

bubalo: Antilopo di Afrika, kun korni ringoza e kurvigita addope. (L. *bubalis*). – AFHIR

bubo: Puero mizeroza e malicoza qua vagas en la stradi. – G

bubono: (patol.) Tumoro glandatra, produktita da la inflameso di la ganglioni limfala sub-pela, specale ye la inguino, la axelo, la kolo. – AFGHIR

buchar: {tr} Ocidar la bestii destinita a la homo-nutro. – AF

budar: {ntr} Manifestar nekontenteso, mala humoro, per silenco, agado, expreso di la fizionomio. – F

budjeto: (financo) Etato komparala di la spensi e di la revenui publika, pri omna yaro. – AFGR

buduaro: Mikra chambro di la apartamento di damo, refujeyo eleganta ube el su lokizas kande elu esas

sola. – AFGR

bufalo: (zool.) Speco di bovo di la regioni tropikala, aklimatita en Grekia, Italia, e c., plu granda e plu forta kam la bovo ordinara, plu sovaja kam lu, e di qua la muzelo esas plu larja kam la lua, la korni plu larja e kurvigita addope. (L. *bubalus*). – AFGHI

bufar: {ntr} Kreskar volumine ad omna direcioni. – FG

bufeto: Tablo, plad-etajero ube esas servita dishi, kukaji, drinkaji, ye la dispono di la invititi, voyajanti. – AFGR

bufono: La persono qua esforcas ridigar per joki grosiera. – AFGHR

bufro: Maso polsterizita (o resortoza) destinita ad amortisar la shoki. – AGR

buglo: Trumpeto kun klavi. – AFGH

bugrano: Dika telo apretita, quan la taliori uzas kom futero interna por rigidigar la infra parto di la pantolo, la kolumo, la surfaldaji di vesto. – AFHI

buho: (zool.) Nokt-ucelo di la familio "strigi" (forsan pro la plum-penacheti qui ornas lua kapo). (L. *buho maximus*). – L

bujio: **1.** Kandelo de stearino. **2.** Organo uzata por acendar la gas-mixuro en la explozo-motori. – AFGH

buketo: Asemblajo de flori koliita e kunligita; fasko analoga a la aspekto di flor-buketo. – AFGR

buklo: Sorto di ringo o mi-ringo de metalo tra qua pasas axo kun halto-pinti, uzata por fixigar la extremajo di rimeno, di gurto, di klapo, e c. – AFHIR

bukmakero: Profesionisto di la pariado sur la agri di kaval-konkurso-kuri. – AF

bukoliko: Qua apartenas a la genero "dramato pastorala". – AFGHI

bulbo: Influro tuberkulala, ovoida, globatra, formacita da la asembleso di squami o di folii rudimenta. – AFHI

buldogo: (zool.) Varietato di hundo, plu mikra, di qua la nazo esas min aplastita, la kaudo tordita, la pili falvea e nigre strioza. – AFG

buletino: Mikra jurnalo, revuo o periodala raporto. – AFGHI

bulimio: (patol.) Apetito ne-naturala, ne-saturebla, quan produktas forsan tenio od afekto hipokondra, histeria, e c. – AFGHI

bulino: (navig.) Kordo qua tensas la seglo per la infra angulo.

buliono: Liquido en qua onu boliigis ula substanci. – AFGHR

bulo: **1.** Korpo sfera, generale destinita a rular, a rotacar. **2.** Globeto quan la aero, la gaso quan kontenas liquido, formacas kande lu acensas til la surfaco. – AFH

bulvardo: **1.** En la urbi di qui la fortifikaji esas supresita: promeno-voyo qua – arbor-lineoza – cirkondas la urbo en la loko quan okupis la terplenajo avan la rempari. **2.** Larja voyo arbor-lineoza, interne di urbo. – AFGIR

bumerango: Jet-armo uzata da la aborijeni di Australia, e di qua onu konstatis la existo anke che ula populi di Dekkan e la Egiptiani antiqua. – AFGHIR

bunta: Igita disparata per la asemblo di kolori male asortita. – G

burasko: To ne esas ventego, nek tempesto, ma subita e neduranta vento-frapo. – FHI

burbiliono: Grumelo blankatra, filamentoza, tenaca, quan onu renkontras funde di la furunkli pusifanta. – F

burdono: (zool.) Speco di abelo, di qua la korpo esas tre voluminoza, tre piloza, qua vivas en galerii subsula, en socii mikra-nombra, remarkinda pro lua bruiso per-rostra, e quan onu konfundas ofte a la "burdono falsa". (L. *bombus*). – F

burelo: Stofo grosiera de lano. – FHI

bureto: Mikra vazo de lado, de kupro, e c., qua kontenas oleo destinita a lubrifikar la mashini, la velocipedi, e c., quan lu lasas ekirar nur gutope. – AFGH

burgo: Granda vilajo ube, ordinare, lokizesas la merkato di la vilaji cirkondanta. – AFH

burgravo: Komto, sinioro kasteloza, a la judiciado di qua, ordinare, resortisis urbo. – AFGHI

burjono: (bot.) Sproso, rudimenta, qua kontenas jerme la stipi, branchi, folii, flori, e frukti di la vejetanto. – AF

burleska: Di qua la komikeso esas extravago. – AFGHI

burnuso: Mantelo de lano blanka o bruna, kun kapuco quan weras* la Arabi. – AFGR

buro: Amaso de pili, sive de animali, sive de ula stofo lana o silka; to quon onu pozis sur la kargajo di la pafili. – FHI

burokrato: La persono qua molestoze uzas, a publiko, la povo quan donas a lu lua grado en la kontori di stato-administreyo. – AFGHI

burso: Saketo por portar moneto-peci en la posho. – AFGHI

bushelo: En Francia, olima mezurilo di kapaceso (cirkume 13 litri); nun, la bushelo kontenas – segun la regioni) 1 o 2 dekalitri. – en Usa, la kapaceso varias segun la stati. – AFR

busho: Grupo, asemblajo de arboreti (nefruktifera). – AFGI

busko: Lamo flexebla ek barto-materio, stalo, e c., qua, per aplikeso muldoza a la kurveso di la pektoro, mantenas rigide la parto avana di korsajo, di jupo-korpo. – AF

buso: (bot.) Arboreto di la familio "euforbiacei", di qua la foliaro esas sempre verda. – (L. *buxus*). – AFGHIR

busolo: Instrumento facita segun la duopla proprajo di la magnet-agulo; direktar sua pinto ad (vers) la nordo-polo, a proximigar su ad vertikalo segun ke lu portesas ad la poli. – FGI

busprito: (navig.) Masto avana di navo, inklinita a la aquo-surfaco, qua portas la seglo avana e fixigita an kordego. – AFGHIR

busto: **1.** Che la homo: la kapo e la parto supra di la korpo. **2.** Skulturo qua reprezentas la kapo e la parto supra di la korpo, maxim-multa-kaze sen la brakii. – AFGHIR

bustrofedono: Skribo-maniero che la Greki antiqua: la linei de literi iras alterne de dextre a sinistre, e de sinistre a dextre. Onu renkontras olu en ula epigrafi, subskriburi, medalii. – AFG.

butar: {ntr} (kontre) **1.** Marchante, pedo-shokar ne-expektite kontre korpo qua salias sur la voyo. **2.** Apogar ulo kontre trabo, arko, e c. – AF

butiko: Chambrego, ter-etaje, qua debushas an la strado, ed en qua la komercisti expozas e vendas endetale sua vari. – FI

butono: Mikra peco cirkla, plata o konvexa, ek metalo, ivoro, perlomatro, ligno, ulakaze kovrita ye stofo, e qua, fixigite sur parto di vesto, ligas olca ad altra sur qua esas loklo kordona o truo. – AFHI

butoro: (zool.) Speco di herono qua ne esas dresebla por chasado. L *botarus*. – F

butro: Substanco grasa, manjebla, flava pale, quan onu separas de lakto per batado. – AFGIR

buvrelo: (zool.) Pasero di qua la beko esas kona, grosa, kurta e konvexa, la kapo e la ali nigra, la ventro reda, quan onu amansas ed exercas pri siflar. L *purrula*. – F

buxo: Kolektuyo di qua la formo e la dimensioni esas variiva, ek ligno, kartono, metalo, e c., generale portebla, qua havas kovrilo, e destinita a kunportar, transportar od kontenar objekti prezerve. – AG

buzardo: (zool.) Raptucelo, genero "avidi desnobla", di qua la tarso esas tenua ed alta, havanta mi-kolumo de plumi, e qua similesas la buzo. (L. *buteo vulgaris*). – AFGH

buzo: (zool.) Raptucelo, genero "avidi desnobla", kun korpo grosiera e quan lua posturo sen-mova dum plura hori (vartante sua raptotajo) igas aspektar stupida. (L. *falco buteo*). – AFGHIR

C

c: (muziko) Nomo di la noto unesma di la "do"-gamo.

ca: (ica) Pronomo qua uzesas por ri-nomar kozo qua jus nomesis o quik nomesos. Generale, ta (ita) uzesas por korespondar a ta senco – ca (ica) esante rezervate por indikar: **1.** objekto plu proxima; **2.** la duesma ek du nomaji (ta (ita) koncernas lore la unesma). – F

"cambium": (bot.) Parto di la sapto qua, pro solideskar pokope, augmentas la substanco di la basto e di la alburno inter qui lu cirkulas. – AFGHIRL

caro: (olim, ante 1915) La suvereno di Rusia. – AFGHIR

cecidio: (bot.) Nomo generala di la gali quin produktas, sur la vejetanti, ula paraziti animala o vejetanta (insekti, akari, vermi, bakterii).

cedar: {tr} (ad) Abandonar (ulo ad ulu), renuncante sua yuro. – AFHI

cedilio: Mikra signo (kelke simila a komo) qua – En la linguo Franca (kom exemplo) – pozite sub la litero "c" kande olca sequesas nemediate da la vokali "a", "o", "u", indikas ke ta "c" esas pronuncenda quale "s" che Ido. – AFGHIR

cedrato: (bot.) Frukto de varietato di citroniero,

deveninta de Persia. (L. *citrus medica*). – AFGHI

cedro: (bot.) Granda arboro verda-folia, de la familio "koniferi", deveninta de Avan-Azia – di qua la ligno odoras ed esas poke putriva. (L. *cedrus*). – AFGHIR

cedulo: Dokumento per qua onu notifikas ulo. – AFHIR

cefalopodo: (zool.) Molusko di qua la korpo konsistas ye sako membrana, qua kontenas la viceri, e di qua la kapo esas garnisita ye palpili. – AFGHI

ceko: (anat.) Komenco-parto di la grosa intestino, klozita sua-baze per quaza sako-voyo, e qua recevas, de la intestino tenua, la reziduo de la digesto. – AFHIR

celar: {tr} Igar eskapar videso. – AFHI

celebrar: {tr} **1.** Exekutar solene (mariajo, meso, e c.). **2.** Laudar, publikigar solene. – AFGHI

celerio: (bot.) Apio odoranta, dolcigita per kultivado, e di qua onu manjas la yuna stipi e la bazo di la petioli. (L. *apium graveolens*). – AFGR

celiba: Qua vivas sen mariajir su. – AFGHI

celulo: **1.** Mikra chambro (ex.: di monako, di karcerano). **2.** Alveolo quan konstruktas la abeli. **3.** Mikra kavajo en ula organi di la animali e di la vejetanti. **4.** Elemento anatomiala embriona che la planti o la animali. – AFGHIR

celuloido: Kompozajo kemiala, qua imitas skalio, koralio, e c. – AFGHIR

celuloso: Korpo neutra ye qua konsistas la tisui di la vejetanti e specale la tisuo celulara ipsa. – AFGHIR

cembro: (bot.) Nomo di speco di pino, di qua la grani esas manjebla. (L. *cembro*). – F

cementacar: {tr} Pozar stratope, sur metalo, substanco qua, efike da temperaturo tre alta, modifikas lu, adportante a lu un ek sua elementi. – AFGHIR

cemento: Mixuro de kalko e de briki pistita, por interjuntar la petro-bloki en masonuro. – AFGHIR

ceno: **1.** Parto di teatro ube pleas la aktori. **2.** Loko ube eventas la pleajo. **3.** Divido di akto teatrala, determinita da la ekiro di la protagonisti. – AFGHIR

cenobito: En la komenci di la historio di la Eklezio Kristana, la personulo qua vivis komune kun altra regulieri (opoze ad "anakoreto"). – AFGHI

cenotafio: Imituro di tombo, erektita memorige di mortinto, e qua ne kontenas lua reliquii. – AFGHI

censo: La revuo evaluata da la autoritati statala, sive por taxo, imposto, sive por ula yuro (elektiveso). – AFGHIR

censoro: En Roma antiqua, un ek la du judiciisti di qui la tasko konsistis ye okupar su pri la censo, reprimandar e punisar la personi qui violacis la mori. – AFGHIR

censurar: {tr} **1.** Reprimandar ulu publike. **2.** (aludante la Eklezio Kristana o korpo di ta Eklezio) Kondamnar publike doktrino. – AFGHIR

cent: 100. – AFGHIR

centaureo: (bot.) Planto di la familio "kompozaji", di qua plura speci uzesas medicinale. (L. *chlora perfoliata centaurea*). – AFHI

centauro: En la mitologio antiqua, ento mi-vira, mi-kavala. – AFGHIR

centezimala: Di qua la parti esas centimi. – AFGHIR

centiaro: La parto centima di aro. – AFGHIR

centifolio: (bot.) Rozo di qua la petali esas tre multa. (L. *rosa centifolia*). – AFG

centigrado: Dividita a 100 gradi. – AFGHI

centigramo: Parto centima di gramo. – AFGHIR

centilitro: Parto centima di litro. – AFGHIR

centimetro: Parto centima di metro. – AFGHIR

centimo: Parto centima di franko (la olima unajo monetala di plura landi). – AFGHIR

centono: Versajo ek versi o fragmenti di versi pruntita hike ed ibe. – AFG

centrifugar: {tr} Efikigar la forco per qua moveblo qua cirkulas segun kurvo retropulsesas de la centro di ta kurvo. – AFGHIR

centripetar: {tr} Efikigar la forco per qua moveblo qua cirkulas segun kurvo atraktesas ad la centro di ta kurvo. – AFGHIR

centro: **1.** (geom.) Punto interna, situita egaldiste de omna punti di cirklokurvo o di la surfaco di sfero. **2.** To quo esas la centro, la mezo di extensajo. **3.** Apliko-punto di la rezultanto de plura forci. **4.** Loko adube konvergas forci, agi diversa. – AFGHIR

centrolecito: Ovo di qua la plasmo nutriva akumulesas en la centro di la celulo. – AFGHIR

centrosfero: (biol.) Maso de protoplasmo qua cirkondas la centrosomo e prizentas ulakaze du zoni sama-centra e ne-egale koloroza. – AFGHIR

centrosomo: (biol.) Mikra korpuskulo qua okupas ordinare la centro di la celulo, apud la parieto nukleala, e qua konjekteble pleas granda rolo en mitoso. – AFGHIR

centurio: (En Roma antiqua) **1.** Asemblitaro de cent civitani ye qui konsistis un ek la dividuri politikala di la populo. **2.** Dividuro de kohorto a cent homi. – AFGHIR

centuriono: En epoki antiqua: oficiro di la armeo Romana, qua komandis cent soldati. – AFGHI

cepo: (bot.) Varietato di grosa fungo tre pulpoza, manjebla. (L. *boletus edulis*). – F

ceptro: Komando-bastono, impero-bastono, un ek la insigni rejala, imperiestrala. – AFGHIR

ceramiko: Arto (ed industrio) di la fabriko di objekti ek terakoto, fayenco, porcelano, emalio. – AFGHI

cerastio: (bot.) Genero di "kariofilacei" qua inkluzas plu kam cent speci qui kreskas en omna parti di la Terglobo.

cerato: Medikamento uzenda korpo-surface, kom unguento, konsistanta ye vaxo dissolvita en oleo. – AFGHI

cerbero: (mitologio) Hundo tri-kapa qua facionis an la pordo di inferno. – AFGHIR

ceremoniar: {ntr} Konformigar su a la formo di la pompo qua akompanas la celebro di solenajo. – AFGHIR

cerfolio: (bot.) Planto umbelifera, aromata, di qua la folii uzesas kom kondimenti. (L. *anthriacus cerefolium*). – FIL

cerio: (kemio) Korpo simpla metala, ferea, harda, denseso-grado: 6,7. Simbolo kemiala: Ce.

cerizlauro: (bot.) Arboreto de la familio "apocinacei". – (L. *cerasus (prunus) laurocerasus*). – F

cerizo: (bot.) Mikra frukto, reda plu o min forte, globa, pulpoza, di qua la kerno esas glata, quan produktas arboro de la familio "rozacei" (di qua la ligno uzesas por moblifado). (L. *prunus cerasus*). – AFH

cernar: {tr} Enemike cirkondar ed enklozar por kaptar. – FG

cero: Granda kandelo de vaxo. – AFHI

certa: Qua konsideresas, egardesas, kom nedubitebla, kom vera. (certena*: Qua ne dubitas pri la vereso, la exakteso, di ulo). – AFHI

certifikar: {tr} Garantiar kom vera, kom exakta. – AF

cerumeno: (anat.) Materio grasatra, flavatra, qua, sekrecite da la folikuli aden la tubeto di la orelo extera, lubrifikas la membrano di olca, ed ibe su amasigas ofte, hardeskante. – AFGHI

ceruzo: (kemio) Subkarbato di plombo, substanco blanka, friabla, quan onu uzas kom fardo, e kom farbo por induto edificala, e de qua onu facas la emalio di porcelano. – AFHI

cervo: (zool.) Mamifero ruminera, di qua la kapo esas garnisita ye korni branchatra. (L. *cervus elaphus*). – FHIR

"ces": (muziko) La noto "do" bemoloza.

cesar: {tr e ntr} Ne durar. – AFHI

cesio: (kemio) Metalo alkalioza, korpo simpla. Simbolo kemiala: Cs. – AFGHIR

cesto: En la epoki antiqua: rimeno ulakaze garnisita ye plombo, per qua la atleti cirkondis sua manui por la pugno-kombato. – AFGI

cetaceo: (zool.) Granda mamifero marala, fishatra (baleno, kashaloto, e c.). – AFGHI

cetera: Ta qua restas kande finis la enumero, la depreno. – FL

cetonio: (zool.) Koleoptero di qua la kolori esas metalatra quale la kantarido. (L. *catonia*).

cezaro: Imperiestro. – AFGHIR

cezuro: Divido ritmala di verso, indikita da silabo qua finas vorto sur qua onu devas plufortigar la pronunco. – AFGHI

chagrenar: {ntr} Sentar bitre doloro psikala. – F

chaketo: Ludo analoga a la triktrako. – FH

chako: Kapvesto kun viziero, ek materio rigida, ordinare cilindratra. – AFG

chalazo: **1.** Hilo interna di la vejetanto. **2.** Punto jermala di la ucel-ovo. – FG

chalenjo: (premio) En konkurso en qua la premio ne donesas, ma prestesas dum tempo a la vinkinto, qua havas lu til kande altra persono vinkas e konquestas la premio. – F

chamado: Tambur-agar, trumpet-agar por avertar la enemiko ke onu deziras parlementar o kapitulacar. – AFGHR.

chamaro: Speco di redingoto kun kordoni transversa an-avane, vesto Polona de epoko revolucionala di la 19esma yarcento. – FH

chambelano: Oficiero komisita por okupar su pri la chambro di rejo, di princo, qua weris* klefo kom insigno. – AFHI

chambro: **1.** Parto di lojeyo. **2.** Salono ube onu su asemblas por deliberar. **3.** En la guverno-sistemi reprezentala: singla de la du asemblitari qui posedas la yuro legifar same kam la chefo di la exekutigo-autoritato. **4.** (teknologio) Nomo di kavaji diversa qui plu o min similesas chambro. – AFI

chamo: (zool.) Quadripedo ruminera, de la genero "antilopi", kun korni kava e glata, quan onu renkontras en la alta monti di Alpi. (L. *rupicapra tragus*). – AF

champanio: Vino de Champania (Francia). – AFGHIR

champiniono: (bot.) Genero di fungi di la familio "agaricinei", karakterizata da la prezenteso di ringo ye la supro di la pedo, lami libera rozea, pose nigra, t.e. departanta de la bordo di la chapelo e qui ne arivas til la pedo, e spori bruna purpurea. – F

championo: Singla de la adversi qui kombatis en lico. (metaf.) La persono qua konsakras su a la defenso di ideo, di idealo. – AFG

chanco: Probableso favoroza o desfavoroza. – AFGI

chanfreno: Parto avana di la kapo di kavalo, de la fronto til la naztrui. – AF.

chanjar: {tr e ntr} **1.** Substitucar ula kozo ad altra en un loko o funciono. **2.** Prenar kozo vice altra, o pos altra. **3.** Divenar altra. – AFL

chankro: (patol.) Ulcero qua tendencas rodar la parti qui cirkondas lu. – AFGR

chanto: Edro laterala, streta, di korpo larja e plata. – FG

chapelo: **1.** Kapovesto (virala) qua konsistas ordinare ye korpo rigida o mi-rigida por recevar la kapo, kun rebordo cirklo-kurva plu o min larja. **2.** Kapovesto (mulierala) qua konsistas generale ye korpo por recevar la kapo, o kaloto, kun rebordo. – FI

chapitro: Singla de la parti ye qua konsistas la dividuri di libro, kodexo, kontrato, budjeto, e c. – AFGHIR

chapleto: Asemblajo de kin deki de grani filizita, separita per grano plu grosa. – AFL

chapo: **1.** Mantelo ceremoniala quan weras* la episkopi, la kantori, la sacerdoti por ula oficii solena. **2.** (tekn.) Peco qua parkovras ulo. – FGH

charioto: Kargo-veturo kun quar roti, rideloza ed un-timona, uzata en la ruro por transportar la rekoltaji, la vari vendenda, e c. – en la armei, por transportar la bagaji, e c. – F

charjar: {tr} **1.** Lokizar (veturo, e c.) sub la pezo di la objekti (kargajo) portenda ulube, transportenda. **2.** Garnisar (ulo) ye pezajo, ye ula quanto, destinita a ta o ca uzo (fusilo, pipo, bobino, e c.). – AFHI

charmar: {tr} Ravisar, seduktar per atraktivo forta. – AF

charniro: Ligilo ek du fero-plaketi, artikoza, de qui adminime un povas movar cirkum axo. – AFHIR

charo: **1.** Veturo lejera di la antiqui, kun du roti, aperturoza dope, tirata da du o plura kavali jungita tale ke li avancas fronte, e sur la parto avana di qua la duktanto stacas. **2.** Veturo dekorita, en la festi, procesioni, masko-festi, e qua portas personegi simbola, historiala, maskiti, e c. – AFGHI

charto: En la mezepoko, omna akto en qua enrejistresis la akti di proprieto, vendo, privileji grantita, e c. – AFGHIR

chasar: {tr} Proxime-sequar la animali por kaptar o destruktar li. – AFHI

chasta: Qua konservas sexuo-pura sua korpo e sua psiko. – AFHI

chazublo: Vesto sacerdotala per qua kovresas la sacerdoto dum ke lu celebras la santa sakrifiko, qua pendas sur la albo, ed havas kom ornivo precipua la figuro di la Kruco (kristana). – AF

che: En la domo, habiteyo, lando, domeno (materiala o spiritala) – inter ta o ca sorto di grupani. – F

chefo: La persono qua esas ye la kapo di grupo quan lu duktas ed a qua lu imperas. – AFGHR

cheko: (banko) Folieto separita de kayero talonoza, kompozita ek bilieti pagebla ye vido (da banko) a qua, pro pagendeso a la portanto, esas indosebla. – AFGHR

chelato: Kasko di qua la kaloto esas mi-sferatra, la viziero kurta e fixa, la nukumo* granda, quan (en la mezepoko ed en la yarcento 16esma) weris* la militisti kavaliera. – AFHI

chera: Qua kustas plu multe kam lo analoga. – FHI

cherpar: {tr} (ek, da) Prenar ek puteo, fonto, barelo, e c. kelko de la liquido quan lu kontenas. – (anke metaf.) – R

chevrono: **1.** Peco ek ligno, fixigita an la pento di tekto, e suportanta la lati qui subtenas la tekto-kovruro, la teguli, la ardezo-plaki. **2.** Bendi plata,

dispozita V-forme sur la skudo, la blazoni. – AFHR

chifrar: {tr} Kompozar kripto-grafuro, t.e. texto sekreta, qua tradukas la vera texto per ula moyeno o regulo ("klefo"). – AFG

chigo: (zool.) Insekto di Sud-Amerika. (L. *sarcopsylla penetrans*). – AFH

chika: Qua havas gracio eleganta, audacoza. – AFGR.

chilo: (fiziol.) Suko qua konsistas (en la intestino tenua) ye la parto nutriva di la bulo nutrala, qua divenas sango. – AFGHIR

chimo: Sorto di paplo quan produktas, en la stomako, la elaboro komencala di la nutrivi. – AFGHIR

chimpanzeo: (zool.) Simio alta-statura. (L. *troglodytes niger*). – AFGHIR

chiniono: Che la muliero: la parto di la hararo qua amasigesas ed erektesas dop la kapo. – AFG

chipa: Qua kustas min multe kam lo analoga. – A

chitino: (kemio) Elemento precipua di la kuraso di la "artropodi". Simbolo kemiala: $C_{16}H_{26}N_2O_{10}$

chitozamino: (kemio) Bazo qua formacesas per hidrolizo di la chitino e di multa albuminoidi.

choano: (anat.) Orifico dopa di la naztrui. – AFGHI

chokolado: Substanco nutrala, ek kakao-grani, pistita kun sukro. – AFGHIR

chomar: {ntr} Nelaborar pro ne-employateso nevolata. – F

chopino: Birglaso qua kontenas cirkume un mi-litro. – AFG

choseo: **1.** Bendo de tereno, ofte stonizita, qua dominacas rivero, lageto, marsho, quan lu transiras, ed uzata kom voyo, paseyo. **2.** La mezo (generale pavizita o stonizita) di voyo, strado. – FG

chuvo: (zool.) Mikra korniko quan onu renkontras en la klosh-turmi. (L. *corvus monedula*). – F

ci: (gram.) Pluralo di ca.

cianato: (kemio) Salo od etero di la cianacido.

cianhidra: (kemio) Produktita da la kombino di ciano kun oxo. Simbolo kemiala: H.CN. – AF

ciano: (kemio) Gaso senkolora, produktita da la kombino di azoto kun karbo, qua kondutas quale korpo simpla en la reakti kemiala. Simbolo kemiala: N:C, C:N. – AFG

ciatika: (anat.) Qua relatas la grosa nervo qua iras de la plexuso sakrumala til la muskuli dopa di la kruro, di la suro e di la pedo. – AF

cibolo: (bot.) Planto legum-gardenala, analoga a la onyono, quan onu uzas koquante kom kondimento. (L. *allium fistulosum*). – AFGHIR

ciborio: (liturgio katol.) Vazo kalico-forma, kun kovrilo, qua kontenas la hostii konsakrita por la komuniono di la Kristo-Ekleziani. – AFGI

cicisbeo: Amoranto di damo, qua esas quaze oficale agnoskata e servas elu publike. – AFGHIR

cidro: Drinkajo ek pomo-suko fermentacita. – AFGHIR

cielo: **1.** Spaco en qua jiras omna astri. **2.** Parto de la spaco qua aspektas quale vulto mi-sfera di qua la horizonto esas la limito. – FHI

cienco: **1.** Savo exakta e sistemigita pri ula temo o grupo de temi, qua relatas la mondo fizikala od un ek la arti liberala (gramatiko, logiko, muziko, e c.). **2.** Sistemo de savaji, en qua fako de fakti preciza koordinesas e reduktesas a legi (leyi*). – AFHI

cifro: Tipo o signo qua reprezentas nombro (Araba o Romana). – AFGHIR

cigano: Membro di tribui vaganta qui venis de Oriento. – FGHI

cigno: (zool.) Ucelo palmipeda aquala, analoga a ganso, di qua la kolo e la beko esas longa, remarkinda pro la gracio e la eleganteso di lua konturi e movi. (L. *cygnus*). – AFHI

cikado: (zool.) Insekto hemiptera qua emisas bruisado akra e monotona produktita da la interfroto di du membrani situita en la abdomino. (L. *cicada*). – AFGHIR

cikatro: Marko poslasita sur la pelo da vunduro, bruluro, pos risanesko. – AFHI

ciklameno: (bot.) Planto herbacea, perena, de la familio "primulacei", di qua la folii esas ronda kordio-forme e purpurea, la floro pendanta blanka e purpura. (L. *cyclamen*). – AFGHI

ciklo: **1.** Periodo kontinua ek ula quanto de yari, dum qua ula fenomeni astronomiala eventas sam-ordine. **2.** Serio de modifikesi di korpo qua pasas tra estadi diversa, e retro-venas a sua departo-punto. **3.** Serio de poemi pri un epoko, un temo, e c. **4.** Lineo spirala quan formacas, cirkum stipo o rameto, la origino-punto di folii qui inter-korespondas. – AFGHIR

ciklito: (patol.) Varietato di iriso-koroidito qua afektas la parto dopa ed extera di la koroido (parto qua havas prolonguri pasable multa). – AFGHI

cikloido: (geom.) Kurvo trasata da la par-jiro di punto qua apartenas a cirklo-kurvo qua rulas sur rekto fixa. – AFGHIR

ciklometrio: Arto mezurar la cirkli. – AFG

ciklono: Sturmo-vento qua vorticas, atraktante (per forco ne-rezistebla) irgo quon lu renkontras sur tero e sur maro. – AFGHIR

ciklopo: Giganto mitologiala, reprezentata kom havanta nur un okulo (meze di sua fronto). – AFGHIR

cikloso: (biol.) Cirkulado en-celula che la planti (kontraste kun la cirkulado generala di la planti).

cikonio: (zool.) Ucelo migrera, de la klaso "steltieri", di qua la kolo, la beko, la gambi esas tre longa. (L. *cyconia*). – FHIL

cikorio: (bot.) Planto legum-gardenala, di qua la folii esas mikra e frizita, quan onu manjas kom legumo o salado, de qua onu facas infuzuri. (L. *cichorium*). – AFGHIR

cikuto: (bot.) Planto perena, venenoza, de la familio "umbeliferi". (L. *conium maculatum,* e speco di *cicuta*).

ciliaro: (anat.) Parto avan ed extera di la koroido, qua havas prolonguri pasable multa.

cilico: (religio, katolika) Kamizo, zono de krini, werita* sur la pelo, por penitencar o su mortifikar. – AFGHI

cilindro: **1.** Solido produktita da rekto movebla qua rotacas cirkum sua axo a qua lu esas paralela. **2.** Rolero de petro, de metalo, de ligno, quan onu igas rotacar cirkum lua axo, e sub qua onu pasigas to quon onu volas submisar a preso uniforma. – AFGHIR

cilindroido: (geom.) Solido qua similesas cilindro, ma di qua la bazi esas elipsi vice cirkli. – AFGHIR

cilio: (anat.) Pilo qua garnisas la bordo libera di la palpebro (che la mamiferi). (bot.) Sorto di pilo silkatra qua bordumas ula parti di la vejetanti. – F

cimaso: (arkitekt.) Muluro ye la supro di kornico. – AFGHI.

cimbalo: (muziko) **1.** (che la antiqui) Instrumento ek du mi-globi bronza, kava, quan onu tenis per ringo fixigita ye la suprajo, e quin onu intershokis. **2.** (nun) Instrumento ek du diski inter-egala, kupra, quin onu interfrapas. – AFGHR

cimitaro: Sabro di qua la lamo esas larja, kurva, uzata che la Orientani. – AFHI

cimo: (zool.) Insekto di qua la korpo esas plata, la odoro fetida, qua sugas la sango di la personi dormanta. (L. *cimax lectularium*). – IL

cinabro: (kemio) Merkurio-sulfuro, reda. Simbolo kemiala: HgS – AFGHIR

cinamo: Che la antiqui: substanco aromata quan onu dicas esir miro. – AGR

cindro: Reziduo pulveratra, de la kombusto di ula materii: ligno, terkarbono, e c. – AFI

cinematiko: La parto di mekaniko qua koncernas la legi (leyi*) di movo konsiderata pure, sole. – AFGHIR

cinematografar: {tr} Enrejistrar cinemo-filmo. – AF

cinemo: Salono, chambrego, publika ube projektesas, sur skrino*, fotografuri di qui la figuri esas quaze-vivanta (ek filmo). – AF

cinerario: (bot.) Planto di la familio "kompozaji", deveninta de Kabo di Bona Espero. (L. *cineraria*). – AFGHI

cinetiko: (fiziko) Teorio pri ensemblo de fenomeni, fondita exkluzive sur la movo di materio. – AFGHIR

cinezo: (biol.) Divideso mediata di la nukleo, en qua la kromosomo e la centrosomi diplasesas. – AFGHIR

cinika: 1 Qua apartenas a la skolo filozofiala quan fondis Antistenes, tale nomizita pro ke olu esis establisita komence en Cinosargos, pre-urbo di la urbo Athinai. **2.** Qua su lokizas super deco, la konveno-reguli, e pudoro. – AFGHI

cinocefalo: (zool.) Genero di simio, di qua la muzelo esas longa quale che la hundo. (L. *cinocephalus*). – AFHI

cintilo: Peceto flama, lumoza, qua su separas de korpo kombustata. – AFHI

cipo: (arkitekt.) Mi-kolono sen kapitelo, qua simulas kolono ruptita, quan la antiqui erektis kom monumento funerala, quan li lokizis sur la voyi por indikar la direcioni, od en la loki konsakrita ad ta o ca eventaji memorinda.

cipreso: (bot.) Arboro rezinala, de la familio "koniferi", quan lua foliaro obskura igas selektar por plantaceso

en la tombeyi, apud la tombi. (L. *cypressus*). – AFGHIR

ciprino: (zool.) Genero di fisho qua vivas en aquo sen-sala, di qua la tipo esas la karpo, e di qua la koloro esas pasable oranjea o redatra. – (L. *cyprinus*). – AFHI

cirajo: Kompozajo nigra, quan onu extensas sur la ledro di la pedovesti, di la harnesi, e quan onu frotas per brosilo por igar lu brilanta. – FHI

circinata: (dermatologio) (Lezuri di pelo), grupigita cirklatre o cirklo-fragmentatre, di qua la centro esas sen-domaja. – AFH

cirklo: (geom.) Parto de plano, di qua la limito esas kurvo klozita di qua omna punti distas egale de punto interna (centro). – AFHIR

cirko: **1.** Klozajo cirkla ube onu celebris (che la antiqui) la ludi publika. **2.** Sorto di teatro, cirkoforma, ube la spektajo konsistas ye prodalaji di kavalko, di voltijo. – AFGHIR

cirkoncizar: {tr} Distranchar la prepuco. – AFHI

cirkondar: {tr} **1.** Esar cirkum. **2.** Garnisar cirkume.

cirkonflexo: En la linguo Franca, Portugalana, e c.: signo ortografiala (^) quan onu lokizas super ula vokali longa (â, ê, î, ô). – AFGHIR

cirkonspekta: Qua surveyas prudente, e desfideme, to quon lu dicas od agas, o to quon dicas od agas la kunhomi.

cirkonstanco: **1.** Singla de la fakti di eventajo o di situeso. **2.** Fakto acesora, qua akompanas eventajo precipua. – AFHI

cirkonvalaciono: (milit.) Trancheo kun palisadi, parapeti, fortifikajo tempala per qua armeo envelopas la placo asiejata*, por cesigar la relati di olca kun la mondo extera, o per qua lu su protektas kontre la ataki de la trupi qui venas por sokursar la placo asiejata*. – AFHIR

cirkonvoluciono: Envolveso – sinui cirkloforma. – AFHI

cirkuito: **1.** Spaco parkurenda por cirkumirar komplete loko. **2.** Iro cirkuma, vice iro tra la voyo rekta. – AFHI

cirkular: {ntr} **1.** Irar e retroirar omna-direcione sinue. **2.** (pri moneto) Aceptesar da omna homi di la regiono a qua lu esas destinita, kom valoroza. – AFGHIR

cirkulero: Letro de qua un kopiuro uniforma sendesas sama-instante a plura (e, generale, a tre multa) personi. – AFGHIR

cirkum: En la loko, tempo o quanto qua esas vicina, apuda – kompare a la objekto, quaze ringe exter lu. – GL

cirkumnutaciono: (bot.) Parkuro helicoida da la extremajo di la radiko, o di la stipo, di vejetanto.

"cis": (muziko) "Do"-noto, diezoza.

cis: Ca-latere di, ne trans lu. – L

cisipara: (biol.) Qua su riproduktas per sua divideso a du parti, generale segun la mikra axo di la korpo. – AFGHIR

cisoido: (geom.) Kurvo di la grado triesma, konsistanta ye du branchi simetra qui departas de un punto e tendencas a tangento komuna, sen atingar lu ul-instante. – AFG

cisterciano: (religio kristana) Reguliero qua resortisas a la ordeno religiala qua kreesis en la Franca urbo Citeaux. – AFGHIR

cisterno: Granda tanko a qua duktesas e rekoliesas la aquo pluvala. – AFGHIR

citadelo: Kastelo fuorta qua protektas urbo. – AFGHIR

citar: {tr] Adportar voce o skribe extraktaji de texto por sekondar to quon onu asertas. – AFGHIR

citaro: (muziko) Sorto di muzik-instrumento kordoza, quan uzis la antiqui. – AFGHIR

citizo: (bot.) Genero di planti di qua la tipo esas la Alpo-citizo o "falsa ebeniero". (L. *cytisus*). – AFGHIR

citodo: (biol.) Maso protoplasma nuda, sen-nuklea (ex.: la monero di Haeckel).

citologio: (biol.) Parto di histologio di qua la studio-temo esas la celuli, de la vidopunti konstituceso, morfologio ed evoluciono. – AFGHIR

citoplasmo: (biol.) Protoplasmo, situita exter la nukleo di la celulo vivanta. – AFGHIR

citotropismo: (biol.) Atrakteso di celulo ad altra celuli vivanta, od ad ula substanci kemiala sen-viva. – AFGHIR

citrono: (bot.) Frukto flava klare, saporanta acide, de arboro di la genero "oranjo". (L. *citrus*). – AFG

civeto: (zool.) Mamifero karnivora, analoga a la martro, qua sekrecas quaza mosko. (L. *viverra zibetha*). – AFGHIR

civila: Qua relatas la civitani. (Antonimo di armeala, religiala, kriminala, politikala). Estado civila: ensemblo de la dokumenti relativa a la estado sociala di singla civitano: naskala akto, mariajala akto, e c. – AFGHIR

civilizar: {tr} Pasigar de la estado primitiva, naturala, ad estado plu progresoza pri la kultiveso etikala, morala, pensala e sociala. – AFGHIR

civismo: Devoteso di la civitano a la Stato. – AFGHI

civito: **1.** Urbo, konsiderata kom korpo politikala. **2.** La korpo ek la civitanaro. – HI

cizelar: {tr} Laborar metalajo (bronzo, oro, arjento, e c.) per instrumento ek stalo, longa, plata, tranchiva ye un extremajo e quan onu uzas por entraliar e nochizar. – AFGHIR

cizo: Instrumento qua konsistas ye du lami di qui la bordi tranchanta interkrucumas, ed uzata por tranchar la kozi dina (stofo, papero, filo, e c.). – AFI

co: Ca kozo.

D

d: (muziko) Noto duesma di la "do"-gamo.

da: Indikas la individuo, objekto, kozo o kauzo qua igas, facas od efektigas ulo.

dafno: (bot.) Planto, genero di la familio "timelei", analoga a lauro.

dago: Poniardo olima, di qua la lamo akuta povis penetrar tra la lakuni di la kuraso o tra la mashkuti. – AFHI

"dahlia": (bot.) Planto exotika, de la familio "kompozaji", kultivata en nia gardeni pro lua flori di qui la kapituli esas nereguloza, la kolori brilanta e diversa. (L. *dahlia*). – AFG

daimo: (zool.) Genero di animalo, analoga a cervo, ma plu mikra, e di qua la supra parto di la kornobranchi esas aplastita e palmoida. (L. *cervus dama*). – F

daktilo: Verso-pedo ek un silabo longa, sequata da du kurta. – AFGHI

dalmatiko: (liturgio) Ornivo kirko-vestala, sorto di chazublo sen-kruca, quan metas la diakono e la subdiakoni qui helpas la sacerdoto. – AFGHIR

daltonismo: (patol.) Stando anomala di la vid-organo, qua impedas dicernar ula kolori, precipue la kolori komplementala. – AFGHIR

damaskinar: {tr} Inkrustar oro, arjento (en peco de fero o de stalo). – AFGHIR

damasko: Stofo de silko, di qua la texuro prizentas flori, desegnuri; stofo, linjo, qua prizentas ornamenti analoga. – AFGHIR

damijano: Tre grosa botelo fera, gresa, terakota, di qua la ventro esas larja, la kolo kurta, maxim-multa-kaze envelopita ye ozier-plektajo, ed ansoza, uzata por transportar liquidi. – AFHI

damnar: {tr} Kondamnar a la punisi pos-morta ed eterna (religio kristana). – AFG

damo: **1.** Muliero spozoza. **2.** Muliero vidva. **3.** En la kartoludo: figuro qua reprezentas rejino. **5.** En la shako-ludo: ta rejino qua unika darfas serchar e kaptar omna-direcione ed irga-diste. **5.** En la piono-ludo: piono qua arivinte a la lasta lineo di la piono-plako, duopligesas por distingar lu de la ceteri, e darfas marchar e kaptar diagonale irgadiste. – AFGHI

damzelo: Titulo qua aplikesas a la celibini. – AF

dandio: Viro qua ostentas sua eleganteso segun-moda pri sua vesti e gesti. – AFGR

danjero: To quo minacas la interesti, la sekureso di ulu. – AF

dankar: {tr} (pri, pro) Agnoskar recevir bonfaco. – AG

dansar: {ntr} Agar serio de pazi, de salti, de posturi, ritmoza e kadencoza, maxim-multa-kaze segun la soni de muzik-instrumento. – AFGHR

dardo: Lans-armo antiqua, bastono kun fera pinto triangula, quan onu lansis pos brakio-ociligir por augmentar la impulso-forco. – AFHI

darfar: {tr} Havar la yuro o permiso. (Ta vorto havas la senco legala, kontrea a la ideo di interdikto.) – G

darnar: {tr} Modo specala di rapecar stofi, vesti, ne per pozar peco de stofo, ma imitante la texuro en la loko truoza. – A

datelo: (bot.) Frukto sukroza, ovala, di qua la grano esas longa, e quan produktas ula sorto di palmiero. (L. *phoenix dactylifera*). – AFGHI

dativo: (gram.) Kazo di la deklino (Latina, Greka, Sanskrita, e c.) per qua expresesas ke kozo atribuesas a la komplemento. – AFGHIRL

dato: Indiko pri la yaro, la monato, la dio en qua fakto eventis od eventos. – AFGHI

daturo: (bot.) Genero di planti ek la familio "solanei",

di qua un speco esas narkotigiva e venenoza. (L. *datura*). – AFHIR

daxo: (zool.) Mamifero plantigrada, karnavida, ma anke fruktivora e granivora, kurta-gamba, di qua la ungli esas forta e hokatra, exkav-apta. (L. *meles taxus*). – GL

dazlar: {tr} **1.** Dominacar per brilanta o moviganta lumi; **2.** (metaf.) admirigar per ecelanteso, beleso, injenieso, e c. – A

de: (gram.) Prepoziciono qua indikas la punto di departo (en spaco e tempo), la origino, dependo, punto departala; uzesas anke: **1.** kun la substantivi qui signifikas mezuro, quanto, kontenanto; **2.** kun la adjektivi "plena, longa, larja, alta, profunda, dika, e c." qui, fakte relatas mezuro, dimensiono; **3.** kun titulo di nobeleso.

debar: {tr} Devar pagor per pekunio, kozo o servo. – AFHIR

debatar: {tr} Diskutar kun un o plura konversanti, ye maniero ordinoza ed atencoza – singlu prizentante la argumenti qui servas sua propra interesto o prefero. – AFGHIR

debeto: (komerco) To quon ulu debas. – AFGHIR

debila: Febla naturale, temperamentale. – AFHI

debitar: {tr} **1.** Vendar endetale. **2.** Lasar fluar ula quanto de liquido, dum ula quanto de tempo. – FHI

debochar: {ntr} Kondutar ne-etikale pri la relati sexuala. – AFR

debushar: {ntr} Ekirar de loko streta, por extensar su en loko min konstriktita. – AFG

debutar: {ntr} Aparar unesmafoye koram publiko. – AFGHI

decar: {ntr} Respektar, egardar, extere la konveno-reguli, la bona mori. – AFGHI

decembro: Monato quan, nun, esas la dek-e-duesma (e la dato-lasta) di la yaro. – AFGHIR

decendar: {ntr} Venar, segun lineo qua iras nemediate de genitori a gefilii, de raso, de trunko prima. – AFGHI

decensar: {ntr} Irar de supre ad infre. Portesar de supre ad infre. – AFHI

deceptar: {tr} **1.** Trompar per la aspekto luranta. **2.** Trompar per ne realigar la esperajo. – AFHI

dechifrar: {tr} Deskovrar la klefo e tradukar kriptografuro. – AFGHIR

decidar: {tr} Pri temo qua genitis deskonkordi, enuncar sua judiko pos studiir la faktori di la problemo. – AFHI

decidua: {bot} Qua su separas e falas naturale, kande lua vivo cesis. – AFGHI

decigramo: La parto dekima di gramo. – AFGHIR

deciliono: 10^{10}

decilitro: La parto dekima di litro: – AFGHIR

decimacar: {tr} Ek deko de personi, ocidar una, indikita lotrie. – AFGHI

decimala: Qua procedas per deki. – AFGHIR

decimetro: La parto dekima di metro. – AFGHIR

decimo: La parto dekimo di franko. – AFGHIR

dedikar: {tr} (ad) **1.** Pozar (templo, kirko) sub la protekto deala. **2.** Pozar (libro, generale) sub la protekto di ulu, per enskribar en olu la nomo di la persono. – AFGHI

dedolar: {tr} (kirurg.) Deprenar la parto surfacala di la tisui. – F

deduktar: {tr} Ekirigar (logike) de propoziciono (la serio de konsequaji quin lu kontenas implicite). – AFGHIR

defektiva: (gramat.) Che qua mankas ula formi di la deklino-tipo, di la konjugo-tipo a qua lu apartenas. – AFGHI

defekto: To quo, en persono od en kozo, ne esas tala qualan lu devas esar. – AFHI

defensar: {tr} (kontre, de) **1.** Helpar (ulu) kontre ti qui atakas lu. **2.** Shirmar (ulo) de to quo minacas lu. – AFGHI

deferencar: {tr} Manifestar egardo ad ulu per exekutar lua volo o deziro. – AFGHI

deferenta: **1.** (anatomio) Kanalo deferenta: kanalo ek-sekrecala di la testikuli. **2.** (astronomio) Cirklo deferenta: cirklo imaginita da la olima astronomi por explikar la ecentrikeso, la perigeo e la apogeo di la planeti. **3.** (botaniko) Kanalo deferenta: organo precipua por la cirkulado di sapto.

defervecar: {ntr} (medicino) Deskresko gradoza di febro, qua anuncas la konvaleco pri la morbi akuta. – AFGHI

defiar: {tr} Instigar ulu ad agor o facor ulo, per enuncar dubito pri lua audaco o kapableso agar o facar lo. – AFHI

deficienta: (matem.) (Nombro) tala ke la sumo di lua parti quantima ne equivalas lu. – AF

deficito: To pro la manko di quo ne inter-equilibrigas la revenui e la spensi, la havajo e la debeto, la quanto de produkturi e la quanto bezonata da la konsumeri. – AFGHIR

defilar: {ntr} (aludante trupo de homi) Pazar ganso-marche, seriope o kolonope, koram superioro. – AFGHI

defileo: Paseyo streta inter du monti. – AFGHI

definar: {tr} Konocigar, per formulo preciza, to quon esas kozo, o la senco di termino. – AFGHI

definitiva: Fixigita tale ke la kozo ne plus esas ri-agenda o rifacenda. – AFGHI

deflacar: {tr} (financo) Reduktar la quanto de moneto-papero qua cirkulas. (Antonimo: inflaco). – AFGHIR

deflegmar: {tr} Deprenar la min alkoholoza liquidi dum la distilo di alkoholo..

deformar: {tr} Alterigar pri lua formo. – AFG

degenerar: {ntr} Perdar la bona qualesi di sua raso. – AFGHI

degnar: {tr} Voluntar (agar ulo) pro egardo di ulu quan onu judikas digna ye lo. – AFHI

degradar: {tr} **1.** Decensigar (ulu) de la grado dignesala, honorumala, qua esas lua. **2.** Tre abasar, etikale. – AFGHI

dehicenta: (bot.) Dicesas pri organo klozita qua su apertas ipse ye ula periodo di lua kresko. – F

dejunar: {ntr} Repastar, ye dimezo. – F

dejurar: {ntr} Esar en la periodo dum qua onu devas laborar, servar, agar, obedie di employanto od exekute di lo konvencionita kun organizuro. (Anke pri oficiro en armeo). – GR

dek: 10

dekadar: {ntr} Irar a ruineso. – AFGHIR

dekaedro: {geom.) Figuro qua havas dek edri.

dekagono: (geom.) Poligono qua havas dek anguli e dek lateri.

dekagramo: 10 grami.

dekalitro: 10 litri.

dekalkomanio: Procedo per qua onu transportas imaji kolorizita adsur surfaco (porcelano, papero, e c.) qua retenas lia stampuro.

dekalogo: (religio) Asemblajo de la dek imperi da Deo a Mozes (sur la monto Sinaya). – AFGHI

dekametro: 10 metri.

dekano: **1.** Alta-rangiero di kirko (en kirko katedrala, la prezidero di la kanonikaro). **2.** Alta-rangiero di universitato (la profesoro selektita kom lua chefo dum ula quanto de tempo). – AFGHIR

dekantar: {tr} Transvarsar (liquido) tale ke en la vazo unesma restez la lizo. – AFGHI

dekapar: {tr} Deprenar la strato de oxido qua kovras la surfaco di metalo. – FGHI

dekastero: 10 steri.

deklamar: {tr} Recitar, saliigante la senco per la toni e la gesti. – AFGHIR

deklarar: {tr} **1.** Konocigar aperte (ulo). **2.** Enuncar aperte fakto. – AFGHIR

deklinar: {tr} **1.** Enuncar la serio de la dezinenci (di kazi, di genri, di nombri) tra qua pasas nomo, pronomo, adjektivo qualifikala en ula lingui. **2.** (pri astro) Distar de la equatoro di la sfero cielala, supere o sube. **3.** (pri la magnet-agulo) Deviacar de la meridiano ter-globala, per ula angulo. – AFGHI

dekoktar: {tr} Boliigar substanco en liquido, por ke la utilajo quan lu kontenas dissolvesez en ta liquido. – AFGHIR

dekoltar: {tr} Abatar addope o sesgar vesto por videbligar la kolo. e c. – AFGR

dekorar: {tr} Garnisar ye acesoraji destinita a plubeligar. – AFGHIR

dekremento: {radiotekniko) Deskresko di la ocili o di elektro-fluo.

dekremetro: (radiotekniko) Aparato uzata por mezurar nemediate la dekremento logaritmala di cirkuito de elektro-fluo alternata o di ondo-serio elektromagnetala.

dekretar: {tr} (aludante autoritatozo suprega) Decidar, rezolvar. – AFGHIR

dekubitar: {ntr} (aludante homo-korpo, kushita) Pozesar (flankale, dorsale). – AFGHI

del: de la

delegar: {tr} (ad, ulu) Charjar (ulu) per ofico, transmisante a lu omna, o parto de, sua autoritato. – AFGHIR

delektar: {tr} Igar (ulu) savurar juo. – AFGHI

delfinelo: (bot.) Nomo di ranunkulaceo, planto astriktiva. (L. *dephinium*). – F

delfino: **1.** (historio di Francia) Titulo di la filiulo seniora di la reji di Francia. **2.** (zool.) Cetaceo suflera, mikra, di qua la kranio esas konvexa, quan la fabli antiqua ed olima reprezentas kom amika a la homo. (L. *delphinus*). – AFGHIR

deliberar: {ntr} (pri) Ponderar en su ipsa, o kun altra personi, pri problemo solvenda o rezolvo agenda, la motivin "por" e la motivi "kontre" la decido o rezolvo. – AFGHI

delico: [delicio] Juo delikatega, bonega, ecelanta. – AFHI

delikata: Qua esas extreme dina, tenua, pura; di qua la gusto-sentiveso igas nefacila la satisfaco. – AFGHIR

deliktar: {ntr} Agar tale ke la lego esas violacita. (En Francia) Opoze a krimino ed a kontravenco: violaco di la lego qua efektigas puniseso segun la delikto-kodexo. – AFGHIR

deliquecar: {ntr] (kemio) Qua aquiris la proprajo absorbar la vaporo di aero humida e, pro lo, dissolvesar. – AFGHI

delirar: {ntr} **1.** Standar tale ke, pro febro, ebrieso, e c., la idei esas acidente nekoheranta ed ecitegita. **2.** Havar sua spirito en ta stando di exalteso plu o min violentoza qua karakterizas alienaco. **3.** Havar sua spirito en tala stando di exalteso violentoza, ke lu cesas obediar raciono. – AFGHIR

deltoido: (anat.) Muskulo triangulatra qua, per juntar la humero a la klavikulo ed a la skapulo, servas por elevar ed abasar la brakio.

demagogio: **1.** Sistemo di politiko segun qua onu flatas turbo. **2.** Stato ube la povo statala abandonesas a turbo. – AFGHIR

demagogo: La homo qua esforcas igar su povoza a turbo, per flatar lu. – AFGHI

demandar: {tr} (ulo, ad ulu) **1.** Savigar ke onu volas havor (ulo). **2.** Savigar da ulu ke onu expektas (ulo) de lu. – FHI

demarshar: {ntr} Ago sociala per qua persono volas influar altra por obtenar ulo. Demarsho implikas sempre la ideo di "pazi" en la socio por atingar ula skopo, por obtenar irga helpo o favoro. – F

dementa: (patol.) Malada de grava desordineso di sua raciono. – AFGHI

dementiar: {tr} **1.** Kontredicar (ulu) kom nedicinta lo exakta. **2.** Kontredicar (to quon dicas ulu) kom ne-exakta. – FHI

demisionar: {ntr} Retretar volunte de ofico. – FGHI

demiurgo: (En la filozofio olima) Deo, konsiderata ne kom kreinto, ma kom ordininto, di materio. – AFGHIR

demokrata: Esar partisano di demokratio, e (plu generale) havar la mento demokratiala o demokratismala. – AFGHIR

demokratio: La rejimo politikala en qua la populo guvernesas da su ipsa (t. e. per sua elektiti); lua principo esas la suvereneso di la majoritato. – AFGHIR

demolisar: {tr} Deskonstruktar, per faligar, sucedante, omna parti qui kompozas lu. – AFGHI

demono: **1.** (che la antiqui) Feo bonfacera o malfacera qua – segun la kredo lora – prezide direktis la fato di homo, di populo, ed inspiris a lu bonaji o malaji. **2.** (nun) Diablo. **3.** (metaf.) personiguro di defekto, di vicio. – AFGHIR

demonstrar: {tr} **1.** Pruvar, per rezono, la exakteso di propoziciono. **2.** Docar per montrar la kozi, per pozar li avan la regardo. – AFGHIR

demonstrativa: (gram.) Qua indikas persono o kozo. – AFGHIR

demotika: Skribo-formo kursiva, vulgara, che la Egiptiani antiqua, simpliguro di la skriboformo hieratika (hieroglifi). – AFG

denaro: En Roma (antique), monet-uno ek arjento qua valoris cirkume dek "as-i". – AFGHIR

denaturar: {tr} Igar neapta kom nutrivo, ma lasar sat apta pri uzeso en industrio. – AFGHIR

dendrito: Petro sur qua esas videbla desegnuri naturala qui reprezentas arboro-rami; ta ipsa rami.

denigrar: {tr} Inspirar mala opiniono pri ulu (o ulo) per aserti ed opinioni severa o nejusta. – F

denominatoro: (matem.) Ta ek la du termini di fraciono qua indikas a quanta parti inter-egala dividesis la unajo. – AFHI

densa: **1.** Di qua la maso esas granda kompare a la volumino. **2.** Relato di la pezo di korpo (solida o liquida) a la pezo di volumino egala de aquo distilita ye 4° C. **3.** Relato di la pezo di gaso a la pezo di

volumino egala di zero sama-faktore. – AFHI

densimetro: Aparato por mezurar nemediate la denseso-grado di la korpi (precipue la liquidi). – AFGHIR

dentelo: Texuro ajuroza, ek reto tenua de filo o de silko, di qua la bordo esas generale dentoza, uzata kom fundo por flori, ornivi facita per spindelo o per agulo. – F

dentifrico: Preparajo qua uzesas por frotar, por netigar la denti. – AFHI.

dento: **1.** (anat.) Singla ek la mikra osti emalioza qui garnisas la maxilo e la mandibulo di la homo, di ula animali, ed uzesas da li por tranchar, arachar, pistar la nutrivi, por mordar, e c. **2.** (tekniko) To quo esas dentatra. – AFHIR

denuncar: {tr} Indikar (ulu) kom kulpinta, precipue a la tribunali od a la policisti. – AFGHIR

deo: (mitologio, religio) Ento superega, objekto di la kulto da la personi qui kredas ke lu existas, e ke li e mondo submisesis a lua povo. – AFHI

departar: {ntr} (de, ad) Forirar de loko. – AFHI

departmento: Dividuro teritoriala, o resortiso teritoriala. – AFGHIR

dependar: {ntr} (de) Ligesar necese a persono od a kozo, kom nepovanta esor o realigesor sen lu. – AFHI

deperisar: {ntr} Tale febleskar ke morto probable eventos balde. – FI

depesho: Informo (publika o privata) sendita (ad ulu) per moyeno rapida. – AFGHIR

deplorar: {tr} Manifestar, expresar, profunda chagreno pro (ulo). – AFHIR

deponenta: (gram. Latina) Qua havas la formo pasiva e la senco aktiva. – AFGHI

deportar: {tr} Duktar (kondamnito) adexter la teritorio ad-an loko de ube lu devos ne ekirar. – AFGHIR

depozar: {tr} Pozar (kozo) en loko ube lu esos sekura. – AFGHIR

depresar: {tr} Abasar la nivelo per preso de alte ad infre. – AFGHI

deputar: {tr} Elektar (ulu) por reprezentar la naciono en asemblitaro deliberanta. – AFGHIR

derivar: {tr} **1.** Ekirigar de lua lito aquo fluanta, por direktar lu ad altra direciono. **2.** Atraktar (sango, humoro) de parto di la korpo ad altra, ube lia adfluo esas min danjeroza. **3.** Ekirigar (vorto) de altra per modifikar lua formo; (senco) de altra senco per extenso. e c. – AFHI

dermatogeno: (anat.) Tisuo yuna qua, ye la somito di la stipo o di la radiko, produktas la epidermo o la "kofio".

dermo: (anat.) Tisuo-fibroza ye qua konsistas la strato maxim dika e maxim profunde-situita di pelo, e quan kovras membrano surfacala (epidermo). – AFGHI

derogar: {ntr} (de) (Yurocienco) Eceptar, violacar provizore, ula lego o regulo. – AFGHI

dervisho: (che la Mohamedisti) Quaza monako. – AFGHIR

des-: La antonimo di (to quon indikas la radiko).

des: (muziko) La noto duesma di la "do"-gamo bemoloza.

desegnar: {tr} (per, sur, e c.) **1.** Riproduktar, per krayono o plumo, la formo di la objekti. **2.** Igar videbla la konturi. – AFHI

desero: La kozi servata laste, lor repasto: fromajo, frukti, kuko, e c. – AFGR

desertar: {tr/ntr} Abandonar loko (precipue aludante armeano) o partiso, e c. quin onu devas ne livar. – AFGHIR

deservar: {tr} (en templo, kirko, sinagogo) Agar la servado religiala. – AFGH

desikatoro: **1.** (kemio) Aparato sikigera. **2.** (tekn.) Aparato en qua onu pozas diversa texo-materii por determinar la pezo vera di la vari en paki. – AFGHIR

deskriptar: {tr} Reprezentar skribe o parole (persono, kozo) pri lua traiti extera. – AFHI

despenso: Loko ube onu inkluzas la provizuri (en kolegio, farmo-domo, e c.) – FHI

despitar: {ntr} (pri, pro, de) Iracar pro desprizeso, desegardeso, o pro ke altru preferesas a ni, e chagrenas pri lo. – AFHI

despoto: Monarko absolutista qua guvernas segun sua arbitrio. – AFGHIR

destinar: {tr} (ad, por) **1.** Fixigar anticipe (ad ulu) kom esonta lua loto. **2.** Fixigar anticipe kom uzota por ta o ca skopo. – AFGHI

destruktar: {tr} **1.** Desfacar (lo facita). **2.** Ruinar tote.

– AFGHIR

detachar: {tr} (armeo) Sendar (ulu, trupo) separite, aparte. – AFG

detachmento: (armeo) Mikra korpo de armeani quan onu detachas de korpo plu granda. – AFG

detalo: La partikularajo di objekto. – AFGHIR

detektivo: Policisto komisita por explorar. – AFGR

detektoro: (elektr.) Aparato por transformar elektro-magnetala ondi a formo di energio perceptebla da la orelo o da la okulo. – AFGHI

determinar: {tr} **1.** Fixigar (ulo) quo esas ankore dubitebla. **2.** (gram.) Fixigar la rolo, en la frazo, di propoziciono chefa (aludante propoziciono acesora). – AFGHIR

detersar: {tr} (per) Netigar per eventigar la evakueso di la humoro, di la puso, e c. – AFGI

detonar: {ntr} Eventigar bruiso subita per bruska expanso di gaso. – AFGHI

detrimentar: {tr} Efektigar ad ulu (ad ulo), perdo, mem ne-vole e mediate. – AFHI

deutoplasmo: (biol.) Rezervo-materii inkluzita en la citoplasmo e ne vivoza.

devalorar: {tr} (financo) Diminutar la valoro di moneto papera relate oro.

devaluar: {tr} (financo) Substitucar a monet-unajo, altra monet-unajo qua kontenas min multa oro. (Ta operaco konsakras legale la devaloreso di moneto, por sekurigar la stabileso di ica.)

devancar: {tr} Pasar avan sua rivali, pri rango, en hierarkio. – F

devar: {tr} Obligesar agor ulo. (Ta vorto konvenas ad obligesi omna ed omnaspeca; uzenda en omna imperi, preskripti e konsili. Obligeso dependas de volado.) – FHI

devastar: {tr} Ruinar (regiono per destruktar arbori, cereali, lojeyi, e c., tale ke la sulo igesas nuda). – AFHI

developar: {tr} **1.** Igar parkreskar to quo kontenesas en jermo. **2.** Igar parkreskar ulo – to quo esas virtuala, potenciala. – AFI

deviacar: {nt} (de) Eskartesar de la voyo rekta; eskartesar de la direciono normala. – AFHI

devizo: Formulo quan onu skribis super, sub od apud la skudo en la blazono, olim. – AFGHIR

devoco: Zelo por religio, por la praktikado religiala. – AFGHI

devorar: {tr} **1.** (aludante animalo) Saturar su per sua raptajo. **2.** Manjar avide. – AFHI

devota: Konsakrita a servar od a sorgar la interesti di ulu. – AFGI

dextra: Situita ye la latero opozita ad olta ube trovesas la pinto di la homo-kordio. – AFHI

dextrino: (kemio) Substanco analoga a gumo, di qua la kompozanti kemiala esas sama kam olti di amilo, e quan onu uzas por apretar, bluizar. Simbolo kemiala: $(C_6H_{10}O_4)n$. – AFGHIR

dezerta: Qua ne esas sovaja (od arida), ma ne-habitata. – AFHI

dezinenco: Fino-literi di vorto, qui expresas la flexioni. – FGHI

dezirar: {tr} (pro) Tendencar a (kozo quan onu volas posedar, od ago quan onu volas efektigar – segun quante ta voli esas satisfacebla). – AFHI

di: (gram.) Prepoziciono qua expresas la relato di persono o kozo: **1.** kun termino a qua ta persono o kozo apartenas, o de qua lu dependas; **2.** kun termino submisita a lua efiko.

diabaso: (geol.) Roko eruptala, qua havas la sama kompozanto mineralogiala kam diorito, e strukturo ed intrikajo de prismi aplastita, feldspata, aglomerita en plaji de piroxeno. – AFG

diabeto: (patol.) Morbo karakterizata da ek-sekreco abundanta di urino qua kontenas plu o min multa elementi sukra – e da deperiso gradoza. – AFGHIR

diablo: **1.** (en la religio Kristana) La demono di lo mala, Satanas, princo di la anjeli rebela. **2.** Persono o kozo quan onu komparas a diablo. – AFGHIR

diademo: **1.** Bendo ornizita ye broduri, lapidi, quan la suvereni weris* zone sur sua fronto. **2.** Bendo, kapo-ringa, ye qua konsistas la krono di la suvereni. – AFGHIR

diado: **1.** Asemblajo de du principi, de du elementi. **2.** (filoz.) Duo ek la principo unesma (monado) e la principo interiora, qua devenas de ica.

diafana: Qua lasas pasar la lumo-radii, tale ke onu povas dicernar la objekti tra lu. – AFHI

diafizo: (anat.) Korpo di la osti longa. – AFG

diafragmo: **1.** (anat.) Muskulo parieta inter la pektoro e la abdomino. Parieto qua dividas ula organi. **2.**

(optiko) Cirklo opaka, muntita en teleskopo o lorno, por haltigar la radii qui ne kuniras a la foko. Disko kun truo ronda, quan la fotografisto muntas en la objektalo samaskope. – AFHIR

diagnozar: {tr} Determinar (morbo) per la simptomi qui esas lua propraji. – AFGHIR

diagonala: Qua iras de angulo ad angulo opozita. – AFGHIR

diagramo: Expresuro grafika, tabelo lineala, cifrala, ek la parti di ensemblo ed ek lia inter-relati. – AFGHIR

diakaustika: (geom.) Produktita da la inter-seki di la radii refraktita.

diakilono: **1.** Plastro ek dekokturo de gladiolo-radiki, de oleo e de litargiro, a qui onu adjuntas ulakaze gumo-rezini, pecho blanka, terpentin-oleo, vaxo. **2.** Sparadrapo ek ta plastro, extensita sur tela peco. – AFG

diakoniso: (religio) **1.** En la komenco-periodo di la eklezio Kristana: filiino o vidvino qua recevis la impozo di la manui, e su konsakris a la entrateno di la templi, di la povri, e c. **2.** En ula sekti di protestantismo: damo qua su konsakris a verki piesala, karitatala. – AFGHIR

diakono: (en la eklezio katolika) Kleriko qua havas la duesma ek la ordi superiora. – AFGHIR

diakritika: Qua esas signo adjuntita a litero (supersigno, subsigno, e c.) – kom exempli: ç, â, ĝ, ë, e c.) – AFGHIR

dialektiko: Metodo per qua onu deduktas rezoni, uzata por demonstrar o refutar. – AFGHIR

dialekto: (linguistiko) Varietato regionala di linguo. – AFGHIR

dializar: {tr} Separar du substanci dissolvura, per difuzo tra parieto poroza, quan un de li povas trairar. – AFG

dialogar: {ntr} (kun) Konversar kun un persono. – AFGHIR

diamanto: (mineral.) Lapido ek karbo kristaligita, un sorto di qua uzesas kom juvelo pos facetizo (se lu esas pura). – AFGHIR

diametro: (geom.) Lineo rekta qua pasas tra la centro di cirklo, di sfero, di sferoido, e di qua la extremaji tushas la periferio. – AFGHIR

dianto: (bot.) Planto gardenala, de la familio "kariofilei". (L. *dianthus*). – L

diapazono: (muz.) Instrumento qua donas noto uzata kom departo-punto por regular la tono. – AFGHIR

diarear: {ntr} (patol.) Ofte evakuar feko liquida ek la intestino. – AFGHI

diaso: (geol.) Nomo donita olim, da Macon (1839) a la strato geologiala permiana. – AG

diastazo: (kemio) Substanco azotoza, neutra, extraktita de hordeo, de frumento, e c. qua efikas quale fermento a la amilo di la grani, tale ke lu separas la sukro e la dextrino de la substanci nesolvebla kun qui li esas mixita. – AFGHIR

diastolo: (anat.) Movo di dilato di la kordio e di la arterii, qua alternas kun la movo di konstrikto (sistolo). – AFGHI

diatezo: (fiziol.) Ta stando generala di la organismo di homo, maxim-multa-kaze atavismala od inata, qua, pos esir latenta, su manifestas per ula morbi. – AFGHI

diatomeo: (bot.) Familio de algi feoficea, od algi bruna. – AFGHIR

diatonika: (muziko) Qua procedas segun la sucedo naturala di la toni e la mi-toni di la gamo. – AFGHIR

diatribo: **1.** Diserturo kritikoza. **2.** Kritiko akra. – AFGHIR

dicar: {tr} (ad, pri, pro) Savigar per vorti e signi (to quon onu havas komunikenda). – FHI

dicernar: {tr} Vidar o komprenar la difero inter du kozi (t. e. ke li interdiferas). – AFHI

dicionario: Vorto-libro en qua esas definita la senco di la vorti klasifikita alfabetale (quale en ica radikaro). – AFGHIR

diciono: Arto, maniero parolar o deklamar. – AFGHIR

diciplinar: {tr} Kustumigar a la regulo di subordino e di ordino, impozata a la membri di korpo, di organismo. – AFGHIR

dicipulo: Persono qua asimilas la lecioni di maestro o la doktrino di ulu. – AFHI

didaktiko: La doco-cienco. – AFGHIR

didelfo: (zool.) Grup-uno mamifera (marsupiali), di qua la femino havas abdomino-posho en qua elu shirmas sua yuni dum la kelka monati qui sequas lia nasko. (L. *didelphus*). – L

diedra: (geom.) Qua konsistas ye du plani. – AFG

dielektriko: (elektro) Omna medio qua posibligas nur tre febla o desegardebla kondukto di elektro.

dietetiko: Parto di medicino, qua traktas la nutro-rejimi. – AFGHIR

dieto: **1.** Nutro-rejimo qua konsistas ye la absteno tota o parta de nutrivi. **2.** En ula stati di Europa (ante 1914): Germania, Suedia, Polonia, Suisia, Hungaria – asemblitaro politikala suprega, ek elementi diversa segun la charto politikala di la stato. – AFGHIR

diezo: (muziko) **1.** Intervalo de un mi-tono per qua onu elevas noto. **2.** Signo (#) quan onu pozas acidente avan noto od an la klefo por savigar ke onu devas elevar ye un mi-tono omna noti skribita sur la sama lineo, en la muzikajo.

difamar: {tr} Dicar ulo, exakta o ne-exakta, qua atakas la honoro di ulu o lua bona reputeso; ago punisebla da la lego civila. – AFHIR

diferar: {ntr} Esar des-simila (kam). – AFGHI

diferencialo: (tekn.) Mekanismo muntita sur la arboro di la movo-roti di automobilo, por posibligar ke, lor jiro, la roto exter-jira aquirez la rotaco-rapideso di la roto interna-jira. – AFGHIR

diferenciar: {tr} Eventigar la ensemblo de fenomeni qui, de la ovo, produktas la tisui diversa ye qui konsistas organismo komplexa. – AFGHI

difraktar: {tr} Produktar deviaco semblanta di la lumo-radii kande li frolas la bordi di korpo opaka. – AFGHI

difterio: (patol.) Morbo quan karakterizas la formaco di pseudo-membrani en la guturo. – AFGHIR

diftongo: (linguistiko) Asemblajo de du vokali qui pronuncesas per un voc-emiso (kom ex.: au, eu, ie.). – AFGHIR

difuzar: {tr} Extensar omna-direcione, omna-sinse. – AFGHIR

digestar: {tr} (fiziol.) Elaborar (nutrivo) por igar asimilebla la parto nutriva, e separar ica de olta qua esas eliminenda. (Anke metaf.) – AFGHI

digitalino: Substanco efikera di la digitalo purpura. – AFG

digitalo: (bot.) Planto di qua la floro esas simila a ganto-fingro, e la floro uzata por plulentigar la movi di la homo-kordio. (L. *digitalis*). – AFGHIL

digitigrado: (zool.) Qua, pro havar la tarso e la metatarso plu alta kam normale, apogas su sur sua fingri exkluzive, lor marcho. – AFHI

digna: Qua meritas (favoroze o desfavoroze) ulo. – FHI

digo: **1.** Konstrukturo por preventar inundi; longa konstrukturo destinita a retenar la aquo, sur litoro o sur rivo, alonge lageto, an la enireyo di portuo. **2.** (metaf.) Obstaklo opozita a to quo tendencas ekirar de sua limiti. – FHI

digramo: (linguistiko) Grupo de du literi; son-uno simpla, reprezentata skribe per grupo de du literi. (Kom ex.: sh, ch, e c.) – AFGHI

digresar: {ntr} (pri diserto) Traktar, eskartante su, defiancante, de la temo. (astron.) Elongaco maxima di planeto interiora. – AFHI

dika: Konsiderata segun la dimensiono opozata a longeso ed a larjeso. – AG

diklina: (bot.) Di qua la floruli separesas de la florini. – AFGHI

dikogamo: (bot.) Dicesas pri la flori hermafrodita, en qui ne eventas sam-instante la developeso di la stamini e di la pistilo.

dikotiledona: {bot.} Di qua la embriono havas du lobi (kotiledoni). – AFGHI

dikotoma: (bot.) Di qua la stipi di la rameti e di la pedunkli esas dividita – subdividita duope. – AFGHIR

dikotomio: (logiko) Metodo di divido, per subdivido du-unaja. – AFGHIR

diktamo: (bot.) Planto aromata de la familio "labiei", konsiderita olim kom remediilo kontre la vunduri. (L. *dictamnus*).

diktar: {tr} Dicar (ulo) koram ulu, por ke lu skribez olu segun ke la vorti pronuncesas. – AFGHIR

diktatoro: **1.** (En Roma, antique) Stat-oficiero extraordinara e provizora, di qua la autoritato esis sen restrikto. **2.** (Nun) Ta homo qua recevas od arogas a su la yuro koncentrar en su omna autoritato, omna yuri. – AFGHIR

dil: = di la

dilatar: {tr} **1.** Extensar korpo elastika. **2.** (fiziko) Augmentar la volumino di korpo (per la efiko di kaloro) sen augmentar lua maso. – AFHI

dilemo: (logiko) Rezono en qua onu reduktas omna kazi a du alternativo-branchi interkontrea, inter qui absolute oportas selektar, ica esante exakta se la

altra esas ne-exakta, e qui du duktas a la konkluzajo quan onu volas demonstrar.

diletar: {tr} Prisar e kultivar, pro la plezuro de lo, arto, cienco, e c. – AFGHIR

diligenta: **1.** Qua manifestas sorgo zeloza. **2.** Qua manifestas agereso konstanta en la exekuto di ulo. – AFHI

dilijenco: Granda veturo publika, kun plura faki, por transportar la voyajanti. – AFGHIR

dilutar: {tr} **1.** Dissolvar substanco en liquido; (homeopatio) tenuigar la dozo de medikamento, per adjuntar a lu liquido. **2.** Pozar en aquo ula substanci solvebla, por transformar li a pulvero nepalpebla, per dekanto. – FHI

diluvio: Granda inundo qua submersis la terglobo e perisigis preske omna homi (segun Biblo). – AFGHI

diminutar: {tr} (deprene di) Igar min granda, min multa, per la depreno di parto. – AFGHI

dimitio: Stofo mixura, ek lino-warpo e kotono-wefto. – AG

dimorfa: (kristalografio) Qua havas kom proprajo kristaleskar ye du formi qui apartenas a du sistemi geometriala interdiferanta.

dina: Tre poke dika. – AG

dinamiko: La cienco pri la kalkulo di la movi di la korpi qui submisesas a la efiko da la forci qui movas li. – AFGHIR

dinamismo: (filoz.) Sistemo en qua materio konsideresas kom facita ek forci qui esas ipse efikiva. – AFGHIR

dinamisto: Partisano di dinamismo.

dinamito: Explozivo ek mixuro de nitroglicerino e substanco inerta (sablo quarcoza, greso polva, e c.) – inventita da Alfred Nobel. – AFGHIR

dinamo: (tekn.) Generatoro di elektro-fluo kontinua, kun magneto-feldo auto-ecitata. – AFGHIR

dinamometrio: Evaluo e komparo di la fortesi, per dinamometro.

dinamometro: Instrumento por mezurar la povo di motoro, la forteso muskulala di la homi, di la animali. – AFGHIR

dinastio: Serio de suvereni, decendinta de un ancestro. – AFGHIR

dindo: (zool.) Galinaceo di qua la kaudo, kurvatra abanike, esas extensebla rotatre quale olta di pavono. – (L. *maleagris gallopavo*). – FI

dinear: {ntr] Repastar, en la vespero (cirkum 19 o 20 kloki). – AFG

dinosaurio: (paleontol.) Klaso di repteri, ek nur formi desaparinta, qui vivis sur la tersurfaco dum la epoki prehistoriala sekundara, ed inkluzanta: animali ek grandesi tre diversa, de kelka centimetri til 25 metri de longeso. – AFG

dinoterio: (zool.) Genero di mamiferi rostroza, ye qua konsistas la familio "dinoteridi". – AFG

dio: Tempo-quanto qua fluas (inter du pasi da Suno ye la sama meridiano, de dimezo a dimezo), e qua varias segun la epoko di la yaro (t. e. segun la situeso di Tero sur ekliptiko). – AFHI

diocezo: (eklezio katolika) Distrikto di qua la judicieso religiala resortisas ad episkopo od arkiepiskopo. – AFG

dioiko: (bot.) Di qua la floruli e la florini esas sur stipi diversa.

dioptriko: (optiko) Teorio di la vitro-diski optikala. – AFG

dioptrio: (optiko) Mezur-unajo por la vitro-diski di la binokli.

dioptro: La fenestreto tra qua onu regardas por vizar punto per la instrumento di qua la nomo esas "alidado". – AGHIR

dioramo: Pikturo granda-dimensiona, facita ek farbi diafana sur telo sen bordi videbla, di qua onu variigas la lumizo por prizentar diversa iluzioni optikala a la personi qui spektas lu de loko obskura. – AFGHIR

diorito: (geol.) Roko fairatra, ek feldspato e verda amfibolo. – AFGHIR

diplasar: {tr} Deprenar (ulo, ulu) de lua plaso. – AF

diplomaco: Fako di politiko, qua koncernas la relati di populo, di guvernistaro, kun altra, la negocii, la kontrati internaciona. – AFGHIR

diplomatiko: Cienco di qua la studiajo esas la diplomi, charti, ed altra tituli, la verifiko di la autentikeso, di la integreso di la akti, e c. – AFGHIR

diplomo: **1.** (Olim) Akto oficala (faldita e siglita) qua emanis de suvereno ed establisis o konfirmis yuro, privilejo. **2.** (Nun) Akto emananta de universitato, fakultato, skolo publika, qua grantas grado, titulo. – AFGHIR

diploo: (anat.) **1.** Asemblajo de du lami osta, kompakta, ye qui konsistas la surfaci interna ed extera di la kranio. **2.** Tisuo sponjatra quan onu renkontras inter la surfaci di ta osti, e, generale, en la osti plata.

diplostemono: (bot.) Floro o planto di qua la quanto di la stamini esas duopla ye olta di la sepali e di la petali.

diporto: (financo) Ajorno, til liquidaco borsala proxima, di la livro di valor-akti (acioni, obligacioni), vendita, pagante premio; la premio pagata por ta ajorno. – FGHI

diptero: (zool.) Insekto sugera, di qua nur la du ali supra esas developita, le infra esante remplasigita da organi rudimenta. – AFGHI

diptiko: **1.** (En la epoki antiqua) Asemblajo de du tabuleti ivora sur qua onu skribis (en Roma) la nomo di la konsuli e di la stat-oficieri alta-ranga; en la Eklezio katolika, la nomi di la episkopi, di la bonfaceri di la Eklezio, di la martiri, e c. **2.** (Nun) Pikturo basreliefa, kovrita da quaza shutro di qua la surfaco interna esas anke pikturoza e skulturoza. – AFGHI

direciono: Lineo rekta segun qua korpo su movas o pozesas. – AFGHIR

direktar: {tr} **1.** Funcionigar segun ta o ca konduto-lineo; (aludante kleriko) trasar ad ulu la konduto-lineo quan lu devas sequar pri lua koncienco. **2.** Movigar ad skopo indikita. – AFGHIR

direta: (pri treno) Qua, segun lua itinerario, atingas sua destino-staciono sen haltir ye la multa stacioni di la interspaco. **2.** (pri voyo) Rekta; sen-sinua o poke-sinua. **3.** (pri cito) En qua onu reportas, uzante la pronomo "me", la vorti pronuncita (reale o konjektate) da ulu. **4.** (pri metodo) Qua iras rekte a la skopo. – AFGHI

"**dis**": (Muziko) La noto duesma di la "do"-gamo, diezoza.

dis-: Prefixo qua indikas ideo di semeso hike ed ibe, hazarde.

disenterio: (patol.) Inflamuro di qua la fonto esas en la grosa intestino, qua karakterizesas da ofta kaki di materio mukatra, sangoza, akompanata da koliki forta e da doloriganta tenseso di la regiono anusala qua bezonigas kako-probo (olqua esas sen-sucesa). – AFGHIR

disertar: {tr} (pri) Prizentar ideo-developo pri temo, pri doktrino-punto. – AFGHIR

disho: Nutrivo destinita a prizentesar lor repasto. – A

disidenta: Qua ne konkordas kun la religiani maxim multa, pri ula punto, dogmato. – AFGHIR

disimular: {tr} Celar sua pensi, opinioni, sentimenti, o fingar altri. – AFHI

disipar: {tr} Ofte spensar abunde ed ecese de sua havajo, po kozi frivola e sterila. (Metaf.) Onu disipas sua energio, sua atenco ye multa objekti e skopi. – AFHI

disjuntiva: **1.** (logiko) Qua indikas la separesо di la du termini di propoziciono. **2.** (gram.) Qua indikas ke la vorto separesas, pri lua senco, de la vorto qua sequas lu.

disko: **1.** (en la epoki antiqua) Cirklajo pezoza, fera o petra, quan onu probis lansar maxim adfore lor la exerci, la ludi atletala. **2.** Nomo di omna korpo plata e cirkla (kom ex.: disko fonografala, e c.) – AFGHIR

diskontar: {tr} (banko) Anticipe pagar ad ulu la pekunio-quanto qua debesas a lu, prece di retenajo kalkulita segun la interesti di la pekunio-quanto dum la tempo qua fluos til la pago-dato normala, konvencionita (ye procento qua varias segun la kurso di la merkato). – AFGHIR

diskreta: Qua evitas jenar o tedar la kunhomi per sua demandi, o nocar li per agi neprudenta (ex.: revelo di sekretaji). – AFGHIR

diskriminanto: (algebro) **2.** Funciono di la koeficiento di equaciono di la grado duesma, qua posibligas dicernar ka la kurvo reprezentata da la equaciono en koordinati ortangula esas kurvo vera, o sistemo de du rekti, – en la kazo di elipso – kad ica esas reala od imaginala. **2.** Dicesas anke pri la equaciono $D = b^2 – 4ac$, en qua a, b, c esas la koeficienti di $ax^2 + bx + c = 0$. – AFG

diskursar: {ntr} (pri) **1.** Developar temo oratorala koram un o plura personi, animante la pronunco per gesti. **2.** Developar docive temo (parole o skribe). – AFGHIR

diskursiva: (logiko) Qua pasas de un ideo ad altra, qua procedas per serchi inter-sucedanta (opoze ad intuicala). – AFG

diskutar: {tr} Studiar problemo, questiono, ponderante la "por" e la "kontre". (Aludante personi qui ne havas la sama opiniono). Kambiar argumento-punti pri ula temo. – AFGHIR

dislokar: {tr} Separar violentoze (la parti di

ensemblo). – AFGHI

dismo: **1.** Dekimo de la rekoltajo (che la Judi, olim) presustracionata por ofrar a la Sinioro o donata a la levidi. **2.** Parto (variiva) de la rekoltajo, pre-sustracionata da la eklezio katolika e da la siniori feudala. – FHI

disociar: {tr} (kemio) Separar la elementi unionita. (Anke metaf.). – AFGHIR

disonancar: {ntr} Formacar harmonio poke agreabla audale. – AFGHIR

dispacho: (komerco) Aranjo, konvenciono pri la perdi, la avarii, inter kompanio di asekuro navala e la asekurito. – FGH

disparata: Qua shokante dessimilesas to quo cirkondas lu. – AFGHI

dispensar: {tr} (de) **1.** Permisar specale (ad ulu) agar o facar ulo quon interdiktas la regulo di la eklezio katolika, o ne agar o facar to quon lu preskriptas. **2.** Permisar (ad ulu) ne agar o facar ulo. – AFGHIR

dispensario: Loko en qua la povri povas konsultar mediki e recevar flegi o medikamenti (sen lojar en olu). – AFHI

dispepsio: Desfacileso pri digestar. – AFGHI

dispersar: {tr} Separar per pulsar li, per igar li disirar (kozi, personi, qui asemblesis). – AFGHI

dispiremo: (histologio) Spiremo duopla qua, dum mitoso, aparas an la poli di la celulo, kande la kromosomi rigrupigas su por formacar la elementi nuklea di la du celuli nova.

disponar: {tr} Agar segun sua arbitrio pri ulo, pri ulu; darfar agar, uzar, ulo quale onu volas lo. – AFGHIR

disputar: {ntr} (pri, pro) Komencar kontre ulu lukto per vorti violentoza, grosiera. – AFGHIR

distar: {ntr} (de, per) Interseparesar per ula quanto de spaco o de tempo. – AFGHIR

distiko: 1 (metriko antiqua) Asemblajo de du versi; asemblajo de un hexametro ed un pentametro. **2.** (prozodio moderna) Poemeto de du versi. – AFGHI

distilar: {tr} Purigar (substanco) per vaporigar la parto volatila e kondensar ica, per (kom exemplo) alambiko. – AFGHIR

distingar: {tr} (per) Igar rikonocar (persono, kozo) per atribuar a lu karakterizivo, traito, marko, tale ke onu povas dicernar lu. – AFGHI

distinta: Markizita ye karaktero partikulara, qua impedas konfundar lu kun ulo analoga.

distraktar: {tr} Deturnar la mento, la atenco de lua objekto, sive per amuzivi, sive per irga moyeno altra. Existas menti nature distraktita o distraktebla, qui distraktesas da irga kauzo extera, o mem da nula. – AFHI

distributar: {tr} (inter, che) Dividar, donante un parto a singlu, inter plura personi o plura loki, kun dicerno, ne hazarde. – AFGHIR

distrikto: Teritorio limitoza qua, en ula landi, resortisas a ta o ca judiciistaro. – AFGHIR

ditenar: {tr} Konservar (ulo) kom posedajo til ula evento. – AFGHI

ditirambo: **1.** (en la epoki antiqua) Poemo lirika por honorizar Bako. **2.** (metaf.) Laudo entuziasmoza. – AFGHIR

ditreso: **1.** Kordio-preseso laceranta. **2.** Situeso kordio-laceranta. **3.** Situeso di ta qua balde perisos se ne helpota quik. – AF

divagar: {ntr} Lasar sua penso irar exter la limiti di raciono. – AFHI

divano: Kanapeo sen dors-apogilo, ma kun kuseni movebla quin onu apogas kontre muro. – AFGHIR

divenar: {ntr} Komencar esar (ulo) ye ta o ca instanto. – FI

divergar: {ntr} (aludante elementi plu o min inter-apuda an la departo-punto) Inter-eskartar sempre plu multe, segun ke li plulongeskas. – AFGHI

diversa: **1.** (aludante kozi quin onu komparas) De qua singla havas karaktero diferanta de olta di la ceteri. **2.** Plura (personi o kozi) di qui la naturo, la karaktero esas interdiferanta. – AFGHIR

diversionar: {ntr} **1.** (pri operaco militala) Deturnar la enemiko de la punto quan lu atakas, per koaktar lu a su-defenso en punto altra. **2.** Ago qua deturnas la spirito, la kordio, de to quo fatigas lu, suciigas lu, ad objekto altra. – AFGHIR

divertikulo: (anat.) Apendico kava, analogo a sako-strado, qua debushas en kavajo naturala di la homo-korpo.

dividar: {tr} **1.** (matem.) Donite la produto de du faktori ed un ek ici, determinar la faktoro nekonocata. **2.** Igar, de toto, plura parti. – AFGHIR

divinar: {tr} **1.** Savar, per moyeni supernatura, to quo celesas en la tempo pasinta, prezenta, futura. **2.** Deskovrar, per konjekti, supozi, interpreti, to quon

onu ne savas. – AFHI

diviziono: **1.** En armeo, grupo de armeani qua kompozesas ek adminime du brigadi. **2.** En navaro, parto de eskadro qua kompozesas ek adminime tri milito-navi komandata da un chefo. – AFGHIR

divorcar: {ntr} (de) Dissolvar legale la mariajo per qua onu esas unionita a la spozo. – AFHI

divulgar: {tr} Dissavigar da multa personi. – AFGHI

dizastro: Desfortuno tre granda e subita, qua ruinas multa homi o tota socio, exemple: grava vinkeso, granda incendio, naufrajo. – AFHI

"djin": (che la Arabi) Demono.

"do": (Muziko) Noto unesma di la gamo ordinara, sen acidento.

do: Konjunciono, uzata por kunduktar la konsequanto, la konkluzo di lo preiranta. – FI

doario: **1.** (yuro olima) Parto de la havaji donita da la spozulo a sua spozino, quan elu posedeskis se elu divenis vidva, e qua transpasis ad ilua filii. **2.** Revenuo atribuata a rejino, a princino salika. – FI

docar: {tr} (ad) Komunikar ad ulu (cienco, arto) per lecioni intersequanta. – L

docento: En la universitati di Germania, profesoro di qua la lecioni pagesas, ne da la stato, ma da la studenti ipsa. – AFGR

docila: Qua havas bona tendenci pri lasar su instruktesar e duktesar. – AFHI

dodekaedro: (geom.) Poliedro kun dek-e-du edri. – AFGHIR

dodekagina: (bot.) Qua havas dek-e-du stamini. – AFGHIR

dogano: Administrerio qua impostas la vari taxita, kande oli eniras od ekiras la teritorio. – FHI

dogmatiko: La teologio qua traktas la dogmato Kristana. – AFGHIR

dogmato: Kredendajo o punto, en doktrino religiala o filozofiala. – AFGHIR

dogo: (zool.) Hundo grosa e kurta, di qua la muzelo esas kurta, la maxilo e la mandibulo forta, la labii pendanta. – FG

dogro: Mikra navo pontoza, quan onu uzas por peskar la harini e la makreli. – AFGHI

dojo: Duko elektita, chefo nominala di la republiki olima di Venezia e di Genova (Italia). – AFGIR

doko: Maro-baseno por konstruktar o reparar navi; baseno cirkondata da kayi e warfi por charjar o descharjar navi. – FGR

doktoro: La persono qua obtenis la grado universitatala maxim alta en fakultato (teologio, yurocienco, medicino, cienci, literaturo). – AFGHIR

doktrino: Ensemblo de nocioni propozata da ulu kom docenda pri temo. – AFGHIR

dokumento: Texto skribura, raporto-texto, akto, qua uzesas por klarigar fakti historiala, judiciala, e c. – AFGHIR

dolca: **1.** Qua plezas a la gustado pro saporo agreabla. **2.** (metaf.) Qua donas juo subtila. – FHI

dolikocefala: (Homo) di qua la kranio esas longa. – AFGHIR

dolio: (tekn.) Kavajo qua esas ye la extremajo di la instrumento specala qua uzesas en la rivetago por impedar la riveto ekbatesar per la martelagi. – A

"dollar": (Ekonomiko) Monet-uno arjenta od ora, en Usa e Kanada.

dolmano: Vestio longa, ornita per frogi, quan weris* ula armeani (kom exemplo: en Francia, la husari, la kaval-chaseri). – AFGHI

dolmeno: (Arkeologio) Monumento megalita, qua konsistas ye un petro plata, pozita sur un o plura petri erektita vertikale. – AFGHR

dolo: (Yurocienco) Trompo (per tacar pri ula fakti konocinda da la koncernato; o per kredigar, da ica, fakti qui ne existas) qua detrimentas la interesti di ulu. – FGHI

dolomito: Karbato de kalko o de magnezio, quan onu renkontras, kom roki, en masi quaze-marmora od en kristali di la sistemo romboedrala. – AFGHIR

dolorar: {ntr} (pro, de, pri) Subisar sento laceranta de ula lezuri, de ula standi morbala qui afektas la korpo. – FHI

domajar: {tr} (per, pro) Facar altero materiala, qua minbonigas, minaptigas, kozo (o la korpo di persono). – AFI

domeno: **1.** Sulo-peco quan ulu proprietas. **2.** Yuro di proprieto e di sinioreso ye ulu od ulo. (Anke metaf.). – AFGHIR

domestika: (pri animali) Qua vivas apud la homo e servas lu por satisfacar lua bezoni o por lua plezuro. – AFHI

domicilo: **1.** La habiteyo legala, oficala, di ulu. **2.** (astrologio) Zodiako-signo sub qua astro konsideresis kom influanta maxime. – AFGHI

dominacar: {tr} **1.** Havar sub sua hegemonio, prepondero. **2.** Havar apud-sub su. – AFGHIR.

dominanto: **1.** (muziko) En la gamo ordinara, la noto kinesma, ta qua (pro formacar kun la unesma la konsonanco maxim perfekta) determinas la tono ed uzesas kom fundamento di la harmonio. **2.** En la plankanto, noto sur qua onu kantas la korpo di verso. **3.** (kristalografio) Tipo geometriala normala segun qua korpo kristaleskas. – AFG

dominikano: Reguliero de la ordeno di la frati predikera, fondita da Santa Dominikus. – AFGHIR

domino: **1.** Robo flotacanta, kapucoza, per qua onu su vestizas kande onu iras por masko-balo. **2.** Ludilo ek duadek-e-ok mikra paralelepipedi osta od ivora, dividita a du parti, per qui onu obtenas la kombinuri diversa: blanka-blanka, blanka-aso, blanka-du, blanka-tri, e c. til sis-sis. – AFGHIR

domo: **1.** Konstrukturo destinita ad uzesor kom habiteyo. **2.** Konstrukturo destinita ad uzo specala, publika o privata. – AFRL

domtar: {tr} **1.** Koaktar ad obedio (animal ne-amansita). **2.** Koaktar ad obedio (ti qui refuzas submisar su). – FGHI

donacar: {tr} Abandonar ad ulu la proprieto di ulo, sen recevar ulo po olu. – AFHIR

donar: {tr} (ad) **1.** Igar disponebla da ulu. **2.** Propozar kondiciono determinita en la enunco di problemo. – AFHI

dop: An la latero opozita ad olta ube situesas la vizajo di persono o la facio di kozo. – I

dorado: (zool.) Mar-fisho de la familio "komberidi". (L. *coryphaena hippurus*). **2.** Mar-fisho de la familio "sparoidi". (L. *chrysophrys aurata*). – FGHIR

dorlotar: {tr} (ulu) Traktar tenere, afablege. – F.

dormar: {ntr} Esar en ta stando dum qua (che homo od animalo), haltigesas ula funcioni lia vivo (precipue dum nokto), pro la neceseso di lia repozo. – AFHI

dorno: {bot.) Pikanto qua kreskas sur ula planti. – AG

dorso: (anat.) Facio dopa di la homo-korpo; facio supera di la animalo-korpo. – AFHI

doselo: Kronatro qua superesas altaro, trono, e quan onu portas en la procesioni super la eukaristio. – H

dotar: {tr} (per, ye) Provizar (homo) per la havajo quan lu adportas mariaje a sua spozo. – Provizar per ula qualesi. – AFHI

dozo: **1.** Quanto de medikamento, quan la malado devas absorbar en un foyo. **2.** Quanto quan onu devas inkluzar, en medikamento kompozaja, de singla ek la substanci ye qui lu konsistas. **3.** Quanto de to quo formacas kompozajo. – AFGHIR

draceno: (bot.) Planto ornamentala. (L. *dracaena*). – FGH

dragar: **1.** Skurar (portuo, rivero, e c.) per deprenar de la fundo di la skurajo la gravio, la slamo, la rezidui. **2.** Arachar (ostri, musli) per skrapilo fera, adaptita a reto sakatra. **3.** Probar peskar (ankro di qua la boyo esas perdita) per kordego garnisita ye grapino quan onu tranas sur la fundo di portuo, rivero, e c. – AFH

dragomano: Interpretisto en Oriento. – AFGHIR

dragono: **1.** (olim) Soldato de la kavalrio [kavalerio] lejera. **2.** (nun) Soldato de la kombato-infantrio [infanterio], qua havas kasko stala kun krinaro pendanta. – AFGHIR

drajeo: Mandelo, avelano, ed altra kozo kovrita per sukrajo harda. – F

drakmo: Unajo di pondero e di moneto che la Greki antiqua.. – AFGHIR

drako: **1.** Animalo mitologiala, quan la Antiqui reprezentis kom havanta ali, skrach-ungli, serpento-kaudo, e c. **2.** (blaz.) Reptero reprezentata en la eskudo kom havanta du pedi ed un kaudo. **3.** (zool.) Lacerto di India, qua vivas sur la arbori, e che qua la flanko-pelo povas extensar su tale ke olu formacas quaza ali e parafalo. (L. *draco*). **4.** (astron.) Stelaro en la mi-sfero boreala. – AFGHIR

drakonala: Di qua la severeso esas extrema. – AFGHIR

dramato: **1.** Teatrajo, en qua lo komika mixesas a lo tragedialo. **2.** (aludante eventajo ek la vivo reala) Ensemblo de cirkonstanci violentoza, solvata per katastrofo. – AFGHIR

drapirar: {tr} Dispozar (tapeto-stofo) tale ke lu formacas ondi harmonioza. – AFGIR

drapo: Stofo ek warpo e wefto lana, di qua la texuro (submisite a lanugizo ed a fulo) esas lanugoza. – F

drashar: {tr} Frapar repetoze sur la garbi (de cerealo) rekoltita e dispozita sur sulo-peco plana ed harda,

por separar la grani di la spiki. – AG

drastika: (medicino) Qua purgas forte. – AFGHIR

drenar: {tr} (agrokultivo) Liberigar (tereno humida) de la aquo ecesanta, plufaciligante la ekfluo per kanaleti ek briki, teguli, e c., quin onu dispozas ye ula profundeso-grado. – AFGHIR

dresar: {tr} Kustumigar animalo pri agar docile e reguloze. (Onu dresas la animali por igar li exekutar ula movi determinita – ofte ne-naturala – o por servar la homo – kom ex. kavalkado – o por agar irga prodalaji). – FGR

drezino: Nomo di la biciklo lor lua inventeso. – F

driado: (mitologio) Deino di la boski. – AFGHI

driftar: {ntr} Esar pulsata da vento o marfluo deviace de sua voyo.

drilo: (tekn.) La instrumento qua portas e movas la borilo en metalo. – AGR

drogo: Ingrediento uzata en kemio, farmacio, tinto, ed en la ekonomio hemala. – AFGHI

dromedaro: (zool.) Kamelo un-giba. (L. *camelus dromedarius*). – AFGHIR

dronar: {tr} Mortigar ulu, su, per asfixio en liquido. – A

dronto: (zool.) Granda ucelo kurta-pluma, di la insuli Maurico e Reunion, di qua la speco ne plus existas. (L. *didus ineptus*). – FGH

drugeto: Stofo de lano, de lino e lano, de lano e silko, de silko, sur qua quaze-semesas desegnuri rekamita qui ne texesas en la fundo di la stofo. – AFG

druido: Sacerdoto di la Galli (Kelti). – AFGHIR

drupo: (bot.) Frukto tre pulpoza, simpla, nedehicenta, kernoza (abrikoto, persiko, pruno, e c.) – AFHI

druzo: (Mineralogio) En mineralo, inkrustajo de kristali di naturo interdiferanta, mineralo en qua trovesas ta kristali. – AFGH

dubitar: {ntr} **1.** Ne savar quan, ek du opinioni interkontrea, esas la exakta. **2.** Ne savar kad existas ulo exakta (pri). – AFHI

duelar: (ntr} Interkombatar (aludante nur du adversi). Interkombatar (aludante du privati, de qui la una postulas de la altra la honor-satisfaco (pos ofenseso) per armo-lukto). – AFGHIR

dueno: **1.** En Hispania, muliero pasable olda, quaza edukistino, adjuntita ad adolecantino od a yuna muliero di rango nobela, por moro-surveyar elu sencese. **2.** Oldino qua moro-surveyas adolecantino o yuna muliero. – AFGH

dueto: Muzikajo por du voci o du instrumenti koncertanta, kun o sen akompanuro. – AFGHIR

dukato: Olima monet-uno de oro pura, analogo a la florino, di qua la valoro equivalas 5 o 6 franki ora. – AFGHIR

duko: **1.** La homo qua havis la guvernereso, la sinioreso, di teritorio qua kovris plu kam un komtio. **2.** Suvereno di ula stati (duko di Brunswick, Granda Duko di Baden). **3.** Sinioro ye la grado maxim alta sub la rejo. **4.** Princo di suvereno-lineo qua recevis la titulo (Granda Duko di Rusia). – AFHI

duktar: {tr} Igar (persono, kozo) agar od irar en ta o ca maniero, per direktar ed akompanar lu. – AFHI

duktila: Di qua onu povas extensar, longigar (filoforme) la materio sen ruptar lu. – AFGHI

dulkamaro: (bot.) Planto di la genero "solani", olim tre uzata kontre ula pelo-morbi. (L. *solanum dulcamara*). – AFGHI

dum: En la tempo-quanto kande ulo esas eventanta, agata o facata. – L

dungo: Omno quon onu mixas a la kultivo-tero por igar lu plu fertila. – AG

duno: Kolino sabla, sur litoro. – AFGHIR

duodenumo: (anat.) Parto komencala di la intestino tenua. – AFGHI

duplexa: (telegrafado) Qua posibligas sendar sam-instante, sur un filo, mesaji en la du sinsi.

duplikato: Kopiuro, exemplero duesma di akto, kontrato-texto, quitigo-texto, epistolo, e c. – AFL

dupliko: (Yuro-cienco) Respondo a repliko. – FGHI

dupo: Persono quan onu trompas per misuzar lua naiveso. – AFG

duramatro: (anat.) Ek la tri membrani qui envelopas la maso cerebra e la myelo, la maxim dika e solida, harda. – AFGHI

durar: {tr/ntr} Ne-cesar existar, permanar plu o min longe. Ne-cesar (sua ago). – AFGHIR

durstar: {tr/ntr} **1.** Bezonar drinko. **2.** Dezirar nepaciente. – AG

dushar: {tr} **1.** Arozar per aquo-sprico direktata a ta o ca parto di la korpo, por efikar medicinale. **2.** Lavar

(la homo-korpo) per aquo qua lansesas pluve o cirkle. – AFGHIR

duvo: Singla ek la planki kurvatra qui formacas la korpo di kuvo ligna, di barelo, e qui juntesas per ringi fera. – FG

duyongo: (zool.) Mar-hundo de la insularo Malayala (Oceano Indiana). (L. *halicore dugong*). – AFGHIR

E

e: (muziko) Noto sepesma di la "do"-gamo.

-e-: Infixo qua signifikas "samakolora kam" o "sam-aspekta kam".

-e: Sufixo di la adverbi derivita.

e(d): Konjunciono qua uzesas por interligar la frazi o la propozicioni koordinita.

ebeno: (bot.) Ligno de la ebeniero (L. *dicapyros ebenum*), tre pezoza, tre harda, di qua la grano esas tre densa, e remarkinda pro la beleso di lua obskur-nigreso. – AFGHI

-ebl-: Sufixo qua signifikas "quan onu povas ...".

ebonito: Kauchuko hardigita per vulkanizo, de qua onu facas pektili, juveli, izolivi por la aparati elektrala. – AFGHIR

ebria: **1.** Di qua la cerebro-funciono trublesas da drinkir tro multe vino od altra drinkajo fermentacita. **2.** Di qua la spirito trublesas da la deliro de pasiono. – AFHI

ebuliar: {ntr} Agitesar (aludante la surfaco di liquido) kande lu bolieskas. – AFHI

ebulioskopo: Aparato per qua onu determinas, per bolio, la quanto de alkoholo quan kontenas alkoholajo.

ecelar: {ntr} (en, pri) Esar, en sua genero, ye grado eminenta. – AFGI

ecelenco: Titulo honorala, donata a la ministri, a la ambasadisti. – AFGHI

ecentrika: (geom.) Di qua la centro eskartesas de punto donita. – AFGHI

ecentriko: Disko uzata por transformar movo cirklo-kurva, per ranuro kalkulite segun la movo produktenda rektalinea (iro e retroveno), ed en qua cirkulas roteto qua komandas la mekanismo. – AFGHI

eceptar: {tr} Lasar extere persono, objekto, pri qua onu afirmas ulo. – AFHI

ecesar: {tr} **1.** Transirar limito fixigita. **2.** Transirar to quon ulu povas tolerar. – AFGHIR

echekar: {tr} Kontreagar vinkoze sua adverso, e minacar lu.

echopo: Mikra butiko, qua konsistas, maxim-multa-kaze, ye shirmo-tekto apogita an domo, an la muro di qua lu fixigesis en angulo konkava. – F

ecitar: {tr} **1.** Produktar (movo) en la psiko, en la organismo. **2.** Advokar (ulu) a psiko-movo (sentimento, rezolvo, e c.). **3.** Igar (movo psikala) plu vivaca. **4.** Igar (ulo, la organismo) plu vivaca, plu ardoroza pri sentar, volar, e c. – AFHI

ecizar: {tr} (kirurgio) Ablacionar parti mikra-volumina, per instrumento tre tranchiva.

-ed-: Sufixo qua signifikas "la kontenajo di".

ed: (Videz "e(d)") Konjunciono qua uzesas por interligar la frazi o la propozicioni koordinita.

"edelweiss": (bot.) Nomo vulgara di planto alpala ek la familio "kompozaji", remarkinda pro la lanugo blanka e lanatra qua kovras lu, precipue lua foliin. (L. *leontopodium*)

edemo: (patol.) Influro qua konsequas de infiltruro seroza en tisuo celulara. – AFGHI

edeno: (religio) **1.** En Bliblo: la paradizo terala. **2.** (metaf.) Loko di delicii. – AFGHI

ederduno: Mikra plumi dina e dolca qui kreskas en la vivo-komenco che la edero, la cigno, la ganso, ed ek qui onu facas lito-kovrili, matraci, kapkuseni, apogo-kuseni. – AFGH

edero: (zool.) Anado de la regioni tre Europa-norda, de qua onu obtenas la lanugo "ederduno". (L. *somateria*) – AFGI

edifico: Ulo plu generala kam domo, kastelo, palaco. Quaze meza inter ta tri vorti. – AFHIR

edifikar: {tr} **1.** Fermigar pri lua pieso. **2.** Informar komplete pri persono, kozo. – AFHIR

ediktar: {tr} Establisar per dekreto suverenala. – AFGHI

"edipus": **1.** Nomo di la princo famoza Greka qua divinis la enigmato propozita da la sfinxo. **2.** Ta qua divinas facile la enigmati.

editar: {tr} Imprimar ed ofrar ad kompreri eventuala (libro, jurnalo, e c.); imprimar la texto da ula autoro.

– FGHIR

edro: (geom.) Singla de la plani qui limitizas solido. – G

edukar: {tr} **1.** Formacar infanto, puero, adolecanto, per developar e direktar lua fakultati korpala, morala (etikala), mentala, religiala. **2.** Kustumigar ulu pri la ceremonialo mondumala (politeso, konveni, deci, e c.). **3.** Exercar la animali pri lia kapablesi inata. **4.** Nutrar, plumultigar, entratenar ula animali por lia manjeso, lia laboro e la plezuro quan onu recevas de li; same pri planti. – AFHI

efacar: {tr} Desaparigar to quo trasesis. – AF

efektivo: **1.** (armeo, administrantaro) La nombro de la individui qui fakte servas. **2.** La nombro de la individui di qui la nomi enrejistresis en la etati di societo, e c. – AFGHI

efekto: Rezultajo de la efiko di kauzo. – AFGHIR

efemera: Qua duras dum nur un dio. – AFGHI

efemerido: **1.** Tabeli astronomiala qui indikas, pri singla dio di la yaro, la situeso di la astri. **2.** Libro qua indikas anticipe la fakti astronomiala o meteorologiala, kalkulebla e predicebla pri ta o ca epoko. – AFGHI

efervecar: {ntr} **1.** (aludante gaso) Ebuliar tra liquido. **2.** Emocar vivace, ma neduronte. – AFHI

eficienta: Qua produktas efekto maxima po laboro, esforco, energio, spenso, minima. – AF

efikar: {ntr} Produktar la efekto quan onu expektas de lu. – AFHI

eflorecar: {ntr} **1.** (kemio) La efekto qua konsistas ye la formaco di kristali ye la surfaco di solido o liquido. **2.** (fiziol.) Fenomeno qua karakterizesas da mikra influro di la pelo. – AFGHI

-eg-: Sufixo qua indikas "la grado maxim alta".

egala: Same-quanta o same-quala kam to a quo onu komparas lu. – AFGHIR

egardar: {tr} Atencar kozo o persono, pro lua importo. – AF

egarir: {tr} Lokizir distrakte (ulo) ube onu ne plus trovas lu. – F

egido: **1.** (en la epoki antiqua) Shildo di Pallas, kovrita per la felo di la kaprino Amalte, e sur qua reprezentesabis la kapo di Meduzo. **2.** To quo protektas. – AFGHI

eglefino: (zool.) Fisho de la genero "gadi". (L. *gadus aeglefinus*) – FL

ego: To ye quo konsistas la individueso, la personeso. – L.

egorjar: {tr} Ocidar per kultelo-frapo en la kolo (fauco). – F

egotismo: Manio parolar pri su. – AFHIR

egotisto: Maniiko pri parolar pri su. – AFGHIR

"eis": (muziko) La noto triesma di la "do"-gamo diezoza.

ejektar: {tr} **1.** (mekaniko) Retrojetar adextere aero per aparato qua evakuas ta fluido per altra fluid-amaso qua movas tre rapide. **2.** (pafarmo) Ekjetar (la mufo di kartocho). – AFGHI

ek: **1.** De interne ad extere .... **2.** Indikas la materio di kozo (de qua onu imaginas ke lu esas extraktita). **3.** (metaf.) Indikas objekto, o mem ento, qua apartenas ad ensemblo, kolektitaro (e quin onu supozas extraktita de olu).

"ekarte": Kartoludo quan partoprenas du personi, e segun la regulo di qua la ludanti darfas forjetar omna o kelka karti, e prenar altri kom remplasanta. – F

ekidno: (zool) Mamifero Australiana, de la familio "sen-denti", di qua la muzelo esas longa e tenua, la korpo kovrata da pikanti quale la herisono, qua ovifas e nutras su ek insekti. (L. *echidna [hystrix]*). – AFGHI

ekimoso: (patol.) Makulo livida sur la pelo, produktita da la ekfluo di la sango en la tisuo celulara. – AFGHI.

ekino: (zool.) Ekinodermo globatra, herisata per pikanti (nomata anke "mar-herisono"). (L. *echinus*).

ekinodermo: (zool.) Klaso di animali radioza, di qui la korpo esas garnisita per multega pinti artikoza e movebla. – AFGHI

eklampsio: (patol.) Konvulsi qui eventas maxim-multa-kaze pro albuminurio. Konvulsi che infanteti. – AFGHI

eklektika: Qua asemblas en un doktrino-korpo la exaktaji quaze dissemita en sistemi diversa di filozofio e di cienco. – AFGHIR

eklezio: Asemblitaro de ti qui adoras la deo di la kristani; la eklezio kristana, asemblitaro de ti qui profesas la lego di Kristo. – AFHIR

eklipsar: {tr} **1.** (pri astro) Cesigar lua videbleso. **2.**

(metaf.) Obskurigar per brilar supera-grade. – AFHIR

ekliptiko: (astron.) Orbito quan Tero parkuras cirkum Suno. – AFGHIR

eklogo: Mikra poemo en qua encenigesas muton-pastori. – AFGHIR

eko: (akust.) Reflekto de la son-ondi retrosendita a la oreli da surfaco qua produktas retroshoko. – AFGHIR

ekologio: Cienco di la relati da la organismi kun la medio en qua li vivas, kun la cirkonstanci organika (biologio) e neorganika (kosmala) di la existo.

ekonomiko: La cienco pri la produktado, la cirkulado, la kambiado e la repartiso di la kozi valoroza. – AFGHIR

ekonomio: **1.** Administro financala di domo, societo o stato. **2.** (metaf.) (pri organismo) Gani (nutrado) e spensi (perdi di materio e di energio). – AFGHIR

ekonomo: En granda dom-edo od en institucuro: la persono di qua la rolo konsistas ye jerar la spensi. – FGHIR

ekritar: {tr} (komerco) Notar en la konto-libri la fluktui di la aktivo e di la pasivo di omna konto. – F

ektodermo: (embriol.) Strato extera di la blastodermo, qua pose divenos la epidermo e la nervaro.

ektoplasmo: **1.** (biol.) Parto periferia di la celulo, diferenciajo de la citoplasmo, tale ke la kambii da ica kun la medio eventas segun la naturo di la celulo. **2.** (cienci okulta) Plasmo, da origino psikala, qua (segun-dice) emanas de mediumo.

ekumenika: (religio) Universala. – AFGHI

ekzemo: (patol.) Morbo di la pelo, karakterizata da la erupto di mikra vezikuli, sequata de exkorii surfacala. – AFGHIR

el(u): Pronomo qua remplasas personino kande onu volas emfazar ke lu esas femina.

elaborar: {tr} **1.** Transformar, produktar per laborado. (anke metaf.) **2.** (fiziol.) Igar absorbebla od asimilebla, substanco od igar ica tala ke lu esas ekpulsebla de la organismo o de la korpo. – AF

elastika: Qua esas kontraktebla, extensebla, deformebla per preso, tiro, e c. e retrohavas sua volumino, sua formo komencala kande ta efiko cesas. – AFGHIR

elastino: Materio ek la klaso "albuminoidi", quan onu renkontras en la tegumenti ed en la subten-organi.

elefantiazo: (patol.) Quaza ledro, karakterizata da tuberkuli di la pelo qui igas olca rugoza quale ta di la elefanto. – AFGHIR

elefanto: (zool.) Mamifero de la klaso "pakidermi", remarkinda pro la maso enorma di lua korpo, lua pelo sen-pila e rugoza, la dentegi qui garnisas lua maxilo, e lua nazo longigita a rostro. (L. *elephas*.) – AFGHIR

eleganta: **1.** Karakterizata da distingateso plena ye gracio e ye sen-jeneso. **2.** Di qua la manieri esas gracioza e sen-pene tala. – AFGHIR

elegio: (en la epoki antiqua) Mikra poemo di karaktero melankolioza e tenera. – AFGHIR

elektar: {tr} (por ..., -eso) (aludante plura personi) Selektar per voto (por ofico, plaso, posteno). – AFHI

elektro: (fiziko). Proprajo quan ula korpi posedas od aquiras, kande li frotesas, kompresesas, e c., atraktar o retropulsar altra korpi, produktar cintili, deskompozar kemiale, sukusar la nervi, e c. – AFGHIR

elektrodo: (fiziko) Konduktivo quan onu igas komunikar kun calatere la baterio, talatere medio a qua la fluo elektra efikas kemiale. – AFGHIR

elektroforo: Aparato qua uzesas por akumular elektro. – AFGHIR

elektrolito: Korpo qua, liquida, esas deskompozebla da la elektro-fluo. – AFGHIR

elektrolizar: {tr} Deskompozar kemiale per la fluo elektra. – AFGHIR

elektrologio: Parto di fiziko qua traktas la fenomeni elektrala e magnetala (elektro-magnetala), e lia relati kun altra fenomeni. – AFGHIR

elektrometrio: Ensemblo de la metodi pri la mezuro di la elektro-grandori* (intenseso, rezistiveso, e c.). – AFGHIR

elektrometro: Instrumento uzata por mezurar la intenseso o la naturo (pozitiva o negativa) di la fluo elektra ye qua kargesas korpo. **[Defino alternativa] elektrometro**: Instrumento uzata por mezurar kargaji elektrala e diferi di potencialo. – AFGHIR

elektromobilo: Veturo movata per elektro-motoro (vice per kavali o per gas-motoro). – AFGHIR

elektrono: (fiziko) Korpuskulo qua portas la maxim mikra kargajo izolebla ek elektro generale negativa.

– AFGHI

elektroskopio: Studiado di la elektroskopi e di la apliko-kazi elektroskopala. – AFGHIR

elektroskopo: Aparato per qua onu povas konstatar la elektrozeso. – AFGHIR

elektuario: (medic.) Medikamento koheranta mola, ek substanci diversa (pulvero, pulpi) interligita per siropo o vino. – AFGHIR

elemento: **1.** (che la antiqui) Parto konstitucanta di kozo. **2.** (che la moderni) Korpo quan onu kredas simpla, kemiale. **3.** En la linguo ordinara: singla ek la kozi di qui la asemblo e la kombino formacas kozo altra. **4.** (pri cienco) La principi prima sur qui lu fondesas, e per qui onu komencas lernar lu. – AFGHIR

elevaciono: Desegnuro di la formi extera di ula korpo vidata en direciono horizontala. – AFH

elevar: {tr} Transportar a nivelo supera. (Anke metafore). – AFHIR

elevatoro: **1.** (anat.) Muskulo qua levas ulo. **2.** (mekaniko) Aparato uzata por levar la navi en la reparo-doki. – AFGHIR

elfo: (mitol. Skandinava) Koboldo di atmosfero. – AFGHIR

eliminar: {tr} (tekniko, matem.) Ekirigar, eskartar. – AFGHI

elipso: **1.** (gramatiko) Figuro di retoriko qua konsistas ye supresar un o plura vorti quin la lektero od askoltero devos suplear. **2.** (geom.) Kurvo qua rezultas de la seko di kono rekta per plano obliqua ye la axo e ye omna aristi. – AFGHIR

elipsoida: Elipso-forma. – AFG

elito: To quo selektesas ek korpo kom lo maxim bona. – AFG

elitro: (zool.) Alo rezistiva qua kovras, che ula insekti, ali plu dina e plu tenua. – AFG

elixiro: Preparajo farmaciala, qua rezultas de la mixo de ula siropi kun alkoholaji. – AFGHIR

elizeo: **1.** (che la antiqui) Regioni di inferno ube, segun la antiqui, la homi vertuoza, la heroi, sejornis pos lia morto ed ube printempo esis eterna. **2.** (metaf.) Loko delicioza. – AFGHIR

elongaco: Angulo-disto, mezurata de la centro di Tero, inter Suno e ta o ca planeto.

eloquenta: **1.** Tre talentoza pri parolar. **2.** (metaf.) Qua efikas quale parolo eloquenta. – AFGHI

eludar: {tr} Evitar habile, rapide e ruze. – AFHI

"elzevir": (imprim-arto) Tipo gracioza, derivita de ta tipo karakterizata da linei perpendikla (substitucita, en 1466, da du imprimisti Romana, a la tipi gotika). – AFGHIR

-em-: Sufixo qua signifikas "qua tendencas a..."

emalio: **1.** Verniso qua rezultas de la vitrigo di substanci fuzebla (silico, plomb-oxido, natroxo, potaso) quan onu aplikas, per fuzo, sur la terakotajo, la fayencajo, la metalajo, ed a qua onu adjuntas metal-oxidi pulverigita, por kolorizar lu diverse. **2.** Verniso formacita da la vitrigo ye la surfaco di fayencajo. – FGHI

emanar: {ntr} (de) **1.** (aludante partikuli nepalpebla) Eskapar de korpo sen ke la korpo percepteble deskreskas substancale. **2.** Devenar de ulo, de ulu. **3.** (filoz.) En la doktrino panteista pri emano, aludante la modi di substanco: ekirar, per libereski intersucedanta, de la substanco una ed universala qua esas Deo. – AFGHI

emancipar: {tr} **1.** (legaro di la Roma antiqua) Liberigar de la autoritato patrulala [patrala]. **2.** (legaro moderna) Liberigar (minoro) de la tutelo. **3.** (en la mezepoko) Liberigar (serfo, vasalo) de lua devi a lua sinioro. **4.** (metafore) Liberigar de la tutelo di autoritato supera. – AFGHIR

embalmar: {tr} Prezervar (kadavro) de putro, per enpozar substanci aromata, sikigiva ed antisepsiiva. – AF

embarasar: {tr} (per, pro) **1.** Jenar (pri agar, movar). **2.** Duktar a perplexeso, en qua lu ne savas quon decidor o rezolvor. – AFHI

embargar: {tr} **1.** (yuro marala) Sorto di sequestro da guvernantaro sur la navi di naciono stranjera kun qua lu militas. **2.** (yuro civila) Posedeskar, ye la nomo di la tribunalo, mobli, imobli (di debanto por garantiar a la debario to quo debesas a lu), objekti interdiktita, kontrabando-vari, e c. – AFGHIR

embarkar: **1.** {tr} Pozar en barko, en navo; enirar navo por voyajo sur aquo. (anke: enirar treno, veturo). **2.** {ntr} (aludante maraquo) Penetrar violentoze super la bordo di la navo. – AFHI

emberizo: (zool.) Genero di uceli, di qua la speco tipa esas pasero "kornirostra", analoga a la verdrono. (L. *emberiza*)

emblemo: **1.** Signo videbla, selektita konvencione por

reprezentar ideo, kozo abstraktita, ed ulakaze akompanata da subskriburo explika. **2.** Figuro qua memorigas kozo abstraktita per ula aludo. **3.** Atributo di kozo, uzata por reprezentar olca. – AFGHIR

embolio: (patol.) **1.** Sanga koagulajo fibrinoza, kuntirata da la sango-cirkulado aden la arterii plu mikra, quin lu povas obstruktar. **2.** Sango koagulajo, naskinta en la veini, e kuntirata da la sango-cirkulado ad la kordio.

embolo: (patol.) Korpo stranjera qua produktas la fenomeno "embolio".

embotar: {tr} (tekn.) **1.** Fasonar, per martelago, metalo por formacar sur olca la reliefo de puncuro ube la reproduktendo [riproduktendo] esas kava. **2.** Fasonar, per martelago o saliigilo, metalo-plako, fero-tolo, por rondigar lu a baseno, kasrolo, por igar lu ornivo arkitekturala. – FH

embracar: {tr} Prenar e klemar en sua brakii. (aludante kozo) Cirkondar per sua korpo – quaze kovrar. – AFHI

embragar: {tr} Igar komunikar la motoro di mekanismo kun la parti di olca quin onu volas movigar, per glitigar kulise rimeno de libera pulio adsur fixa pulio (sam-axa e sama-periferia), dento-roto ad piniono, e c. – F

embrazuro: **1.** Vakuo en parieto. **2.** Vakuo en muro, ube ajustesas la klapi di pordo, di fenestro. **3.** Vakuo en la muro di parapeto, qua recevas la boko di kanono. **4.** Aperturo di furnelo tra qua pasas la kolo di retorto. **5.** Vakuo en la masivo di fornego. – AFR

embriogenio: Formaceso, developeso di la embriono che la animali. – AFGHIR

embriologio: Parto di la natur-historio qua traktas la formaceso e la developeso di la embriono.

embriono: (fiziol.) **1.** Jermo naskanta, produktita da la fekundigo. **2.** (metafore) Intencajo. **3.** Jermo fekundigita, qua komencas developesar en la semino. – AFGHI

embrokar: {ntr} (medicino) Fomentar, per varsar lente liquido grasa sur korpo-parto malada. – AFGHI

embuskar: {tr} Postenizar en loko de ube lu povas surprizar la enemiko (od ulu altra). – AFHI

emendar: {tr} **1.** Plubonigar per modifikar to quo esas mala, defektoza. **2.** (Yuro) Reformar verdikto. – AFGHI

emerita: Qua pensionesas kom retretinta pos sua tota kariero. – AFGHI

emersar: {ntr} Ekirar de loko ube lu submersesis ed aparar trans la surfaco. – AFHI

emetiko: Substanco, preparajo por vomigar. – AFGHI

emetropa: (Oftalm.) Dicesas pri okulo homala qua vidas normale. (La okulo emetropa esas, do, nek miopa, nek presbita). – AFG

emfazar: {tr} **1.** Exajerar la tono, la termini, por importigar la kozi. **2.** Aplikar ta figuro di retoriko per qua igesas importoza, termino qua ne esas tala ordinare. – AFGHIR

eminenco: Titulo quan onu uzas a la kardinali ed a la chefa sacerdoto di Malta. – AFGHI

eminenta: Qua situesas aparte pro ta o ca traito di supereso. (Propre e metaf.) – AFGHIR

emiro: **1.** Che la Arabi, guvernisto di provinco; chefo di tribuo. **2.** Titulo di la viri qui decendas de Mohamed muliero-linee. – AFGHIR

emisar: {tr} **1.** (fiziko) Produktar adextere. **2.** (financo) Livrar por la cirkulado la valoraji (banko-bilieti, monet-uni) quin onu jus kreis. – AFGHI

emocar: {ntr} Ekirar de quieteso. – AFHIR

empalar: {tr} Tormente trapikar per paliso, sinkante ica aden la rektumo. – AFHI

emperialo: La suprajo di veturo, aranjita por recevar voyajeri. – FHI

empireo: **1.** Segun ula teorii kosmologiala di la antiqui, la sfero ciela maxim granda, maxim alta, sama-centra, ta qua kontenis la fairo eterna, o la astri. **2.** En la teologio Kristana: cielo, kom rezideyo di la beati. – AFGHIR

empiriko: Metodo fondita sur la experimentado; metodo neciencala fondita sur experimentado nekompleta. – AFGHIR

employar: {tr} Uzar (sua-profite) ulu per igar lu laborar. – AFH

emposto: **1.** Strato de petro qua kronatrizas fosto o pilastro sur qua su apogas la vulto di arkado. **2.** Parto supra di pordo, di fenestro, quan onu lasas fixa, por diminutar la alteso di la klapi. **3.** Parto vitro-kareloza, fixa, di pordo, di parieto, tra qua kelka lumo-radii eniras chambro obskura. – AFGHI

emula: Qua penas por egalesar o superesar la ceteri en kozi laudinda od en konkurso loyala. – AFHI

emulsar: {tr} Adjuntar a drinkajo liquido laktatra quan

onu extraktas de la semini ek qui onu povas ekpresar oleo. – AFGHIR

emulsino: Substanco albuminoida quan onu extraktas de la mandeli.

emundar: {tr} **1.** Purigar (arboro) de lua branchi mortinta, de lua planti parazita. **2.** Netigar, beligar o preparar kozo per depreno di omna parti o peci neutila, nebona o nebela. – FHI

emuntorio: (fiziol.) Tubo, organo, per qua evakuesas la humori superflua.

en: Qua esas inter limiti, spacale o tempale.

enartroso: (anat.) Artiko movebla. – AFG

encefalito: (patol.) Influro di la encefalo. – AFG

encefalo: (anat.) La ensemblo ek cerebro e cerebelo. – AFHI

encikliko: (eklezio katolika) Letro cirkulera da la papo, pri punto di doktrino, di dogmato. – AFG

enciklopedio: Libro qua kontenas expozita, segun ordino metodala, la toto di la savaji homala. – AFGHIR

-end-: Sufixo qua signifikas "quan onu devas", "quan oportas".

endemika: Dicesas pri morbo qua esas specala ye regiono, ube lu regnas preske sencese. – AFGHIR

endemio: (patol.) Morbo, di qua ula kazi renkontresas intermite en ca o ta regiono. – AFGHIR

endermika: **1.** (medic.) Di qua la fonto esas en la dermo. **2.** (pri metodo) Segun qua onu efikas a la dermo per fricioni, locioni, uncioni, e c.

endetala: (pri vendo o kompro di vari) Mikra-quantope. – FG, Sueda

endivo: (bot.) Cikorio gardenala. (L. *cichorium endivia*) – F

endodermo: (embriol.) Strato interna di la blastodermo qua, pose, divenos la digesto-tubo, e la kovro-epitelio e la glandi anexa di ica.

endogena: (bot.) Qua kreskas interne di su ipsa.

endokardio: (anat.) Membrano qua tapetatre kovras la internajo, la kavaji di la kordio.

endokarpo: (bot.) Un ek la tri strati o membrani ye qui konsistas la envelopilo (perikarpo) di la frukto, olta qua konstitucas la surfaco interna.

endoparazito: Parazito qua habitas interne di sua hosto.

endoplasmo: Parto centrala od interna di la korpo celula di la enti monoplastida.

endospermo: Mikra organo, funcionanta kom kotiledono en la graminei, la liliacei, e c.

eneagono: (geom.) Poligono qua havas non edri e non anguli.

enemiko: Homo qua havas sentimenti des-amikala. – AFHI

energetiko: Teorio fizikala, defensita da Duhem e Wilhelm Ostwald, qua konsideras, en la fenomeni, nur la manifesti mezurebla, abstraktante la naturo propra di la kozi. – AFGHIR

energio: **1.** Forco vivaca, agera, di la organismo o di la psiko. **2.** Lo apta efektigar laboro. – AFGHIR

enfilar: {tr} (milito) Kanonagar enemiki trupa o nava, tale ke li trairesas longesale. – AFGHI

engajar: {tr} Ligar ulu kom employoto per kontrato. – AFGHIR

engrosa: (pri vendo o kompro di vari) Granda-quantope.

enigmato: Ulo divinenda segun defino-frazi obskura. – AFHI

enkaustiko: **1.** (che la antiqui) Farbo facita ek vaxi koloroza, liquidigita per fairo. **2.** Mixuro de vaxo e de terpentino, quan onu uzas por briligar la parqueti, la mobli ligna, e c. **3.** Induturo vaxo-fundamenta, ye qua onu kovras la statui marmora por igar plu matida lia blankeso. – AFGHI

enkilemo: (citologio) Liquido o suko nukleala en qua balnas la grani kromatika.

enklitiko: (gram.) Vorto qua, en la skribo, unionesas a la vorto preiranta tale ke, aspekte, lu esas quaze una kun ita, e qua ne acentizesas. Kom ex.: L. *que* en *neque*; *ne* en *venisne*; F. *ce* en est-*ce*; *je* en sais-*je*. – AFGHI

enluminar: {tr} Piktar ye kolori vivaca, aplikata plata-nuance. – AFGHI

enorma: Qua ecesas omna grandeso o quanteso mezurebla. – AFG

enoyar: {ntr} Esar la objekto di ta deskomforto quan sentas la psiko kande nulo interesas, okupas lu. – AFI

enrejistrar: {tr} **1.** Enskribar o trans-skribar oficale en registri. **2.** Dicesas anke pri ula aparati qui notas

ocili, movi diversa (kom ex. la stigmografo enrejistras la pulso arteriala). – F

ensemblo: Asemblajo de personi, de kozi, qui omne formacas toto. – AFGR

entablamento: (arkitekt.) Saliajo an la suprajo di la muregi di edifico, sur qua su apogas la karpenturo di la tekto. – AFGHIR

entamar: {tr} **1.** (pri kozo tillore netushita) Agar la trancho, frapo, brecho, nocho ye lu, dat-unesme. **2.** (metaf.) Komencar (ulo), iniciar, inaugurar. – F

enterito: (patol.) Influro di la mukozo qua tapete kovras la kanalo intestina. – AF

enternar: {tr} Koaktar a rezido en ta o ca urbo, regiono, la ekiro esante interdiktita. – AFGHI

entimemo: (logiko) Silogismo en qua un ek la premisi esas tacita, pro ke lua evidenteso posibligas suplear lu. – AFGHIR

ento: To quo existas. – AFI

entomofilo: Planto di qua la fekundigeso devenas de la transporteso, da la insekti, di la poleno.

entomologio: Parto di la zoologio, qua traktas la insekti. – AFGHIR

entraprezar: {tr} **1.** Asumar la direkto, la exekuto (di afero, di tasko). **2.** Obligar su exekutor ula labori, furnisor ulo, po preco o segun kondicioni determinita. – AFHI

entratenar: {tr} Igar provizata per la kozi qui esas necesa por vivo e pro komforto. – F

entravar: {tr} **1.** Impedar o jenar la marcho di animalo per irga moyeno. **2.** Impedar o jenar per ulo qua haltigas, embaresas. – FH

entrechato: (danso) Salto dum qua la pedi intershokas rapide. – FGIR

entremeso: Disho qua venas inter la rostajo e la desero. – AFGHI

entrenar: {tr} (pri, por, per) Preparar, per exerci e per rejimo specala, ad ago tre energio-konsumanta. – AFH

entreo: Disho qua venas pos la fisho-disho ed ante la rostajo. – FGH

entresolo: (arkitekt.) Lojeyo inter la ter-etajo e la etajo unesma. – AFGH

entuziasmar: {ntr} **1.** Sentar sua psiko exaltata. **2.** Ravisesar pro joyo. – AFGHIR

enuklear: {tr} (kirurgio) Extirpar tumoro quan, per presar, onu ekirigas tra incizuro. – AF

enumerar: {tr} Enuncar unope omna parti di ensemblo. – AFHI

enuncar: {tr} Adexterigar, donante a lu formo determinita, to quon onu havas en sua spirito. – AFHI

envelopar: {tr} **1.** Cirkondar per ulo qua kovras (lu) omna-punte. **2.** (milito) Cirkondar tale ke nula ekireyo posibligas eskapo. – AFGI

enverguro: **1.** Larjeso di seglo par-desvolvita. **2.** Spaco quan embracas la ali di ucelo (di aeroplano) kande li esas extensita. – FH

envidiar: {tr} **1.** Dezirar (kozo, quan altru posedas). **2.** Dezirar (esar en la situeso di ulu) – AFHI

envio: Fragmenteto qua su separas de la pelo cirkum la ungli. – F

enzimo: Fermento solvebla.

eogena: (geol.) Dicesas pri la grupo maxim anciena ek la sulostrati terciara.

eolipilo: (tekn.) Sfero kava, kun orifico streta, qua – plenigite per aquo varmigita til bolio – igas olca ekirar per sprico kontinua, forta; se instalite sur quar roti, la shoko da vaporo kontre la aero extera igas la aparato avancar. – AFGHI

eozimo: (kemio) Materio reda koloriziva (tetrabromofluoreceino). – AFG

eozinofila: (citologio) Leukocito tre grosa, di qua la nukleo esas polimorfa, maxim ofte duopla, mem triopla.

epakto: (kosmol.) Nombro qua indikas quanta dii esas adjuntenda a la Luno-yaro por ke lu egalesez la Suno-yaro, tale indikanta la evo di Luno kande finas yaro. – AFGHIR

eparko: **1.** (che la Romani antiqua) Guvernisto di provinco en lando Greka. **2.** (lor la imperio Greka) Prefekto di Konstantinoplo. **3.** (en Grekia) Subprefekto. – AFGHIR

eperlano: (zool.) Mikra marfisho, briloze perlomatrea, di qua la karno esas delikata. (L. *osmerus eperlanus*) – FIL

epicena: Qua indikas sen-distinge la ento maskula, e la ento femina qua korespondas. – AFGHI

epiciklo: (astron.) En la astronomio olima: mikra cirklo qua (lore-konjekte) parkuris la periferio di cirklo

plu granda, tale justifikante la neregulalaji videbla quin onu deskovris en la movi di la astri. – AFGHIR

epicikloido: (geom.) Kurvo produktata da la rotaco di punto selektita sur kurvo movanta qua rulas sen glito cirkum kurvo fixa. – AFGHIR

epidemio: Morbo qua atakas, en un loko, en la sama instanto, granda quanto de personi, ed aspektas kom dependanta de kauzo qua efikas generale. – AFGHIR

epidermo: (anat.) Strato surfacala di la pelo, membrano dina e diafana qua kovras la dermo. – AFGHIR

epifanio: (religio kristana) **1.** Aparo di Iesu a la Reji Maga qui venis adorar lu. **2.** Festo-dio Ekleziala (katolika) en la dio sisesma di januaro, por celebrar ta adoro. – AFGHIR

epifita: Qua vivas sur altra planti, sen tirar de li sua nutrivi. – AG

epifizo: (anat.) Saliajo ostatra qua, ligita – che la infanto – a la osto per kartilago, divenas pose apofizo. – AG

epigastro: (anat.) Parto supera di la abdomino, situita an-super la umbiliko. – AFG

epigenezo: Doktrino segun qua onu konceptas la formaceso di la korpi vivanta per la adjunto sucedanta di parti qui ne pre-existis en la jermo.

epigloto: (anat.) Valveto ye la parto supra di laringo, di qua lu klozas (per sua abaseso) la orifico supra lor an engluto, por impedar la eniro di la nutrivi aden la tubi respirala. – AFG

epigono: **1.** (mitol.) Singla de la heroi di la milito duesma di Tebo. **2.** (metaf.) La homo qua apartenas a la generaciono dato-duesma. – AFG

epigrafio: La cienco di la epigrafi. – AFGHIR

epigrafo: **1.** La skriburo quan onu renkontras o pozas sur la monumenti. **2.** Kurta cito-texto quan onu lokizas kape di libro, di chapitro, por indikar lua tendenco. – AFGHIR

epigramo: Mikra versajo qua kontenas espritajo pikanta. – AFGHIR

epika: Qua naracas per versi ago heroala: – AFGHIR

epikarpo: Shelo extera di la frukto.

epilepsio: (patol.) Morbo di la encefalo, karakterizata da acesi dum qui la malado esvanas subite e kaptesas da konvulsi. – AFGHIR

epilogo: **1.** (che la antiqui) Kurta diskurso recitita da la aktoro lor la fino di la pleo, e per qua lu demandis de la spektinti aplaudi. **2.** Rezumo, konkluzo, ye la fino di poemo, di diskurso, di libro. – AFGHIR

episkopo: Alt-oficiero di la Eklezio kristana, chefo e pastoro di diocezo. – AFGHIR

epistemologio: Kritikado di la cienci. – AFGHI

epistolo: **1.** (literaturo) Letro versa. **2.** (liturgio katolika) Extraktajo de la letri kanonala o de la cetera libri santa, quan onu lektas o kantas lor la meso, ante la evangelio. – AFGHIR

epistologismo: (filoz.) Sorito du-silogisma, rezono dum qua onu prenas kom un ek la premisi lo konkluzita de silogismo pre-iranta.

epitafo: Skriburo sur tombo. – AFGHIR

epitalamio: Mikra poemo, kompozita okazione mariajo, honore di la jusa spozi. – AFGHI

epitelio: (anat.) Quaza epidermo qua kovras la membrani mukoza, seroza, vaskulala e glandala. – AFGHIR

epiteto: (gram.) Vorto quan onu adjuntas a substantivo por plu-saliigar la ideo quan ica expresas. – AFGHIR

epitomo: Abreviuro de libro. – AFGHIR

epizodo: **1.** Agado acesora qua ne ligesas rigoroze a la temo. **2.** Fakto acesora qua ligesas plu o min rigoroze ad ensemblo de fakti. – AFGHIR

epizootio: Morbo epidemiala, o kontagiala, qua afektas tota klaso di animali domestika en un foyo. – AFGHIR

epodo: **1.** En la poezio Greka e Latina: la dividuro triesma e lasta di la odo, qua venas pos la strofo e la anti-strofo. **2.** Verso duesma (iambo quar-silaba) di distiko di qua la verso unesma esas iambo sis-silaba. **3.** Mikra poemo ek distiki tala. – AFGHIR

epoko: Tempo-parto qua havas kom distingivo ulo historio-importoza. – AFGHIR

epoleto: Insigno armeanala, an la shultro, ek bendo di qua la extremajo mi-cirkla garnisesas per franjo. – AFGHIR

epruveto: Tubo ek vitro o kristalo, di qua un extremajo esas klozita, qua uzesas por mezurar la volumino, la elastikeso di la gasi, por agar experimenti kemiala diversa, por determinar la koncentreso-grado di ula liquidi, e c. – FHI

epuliso: (patol.) Surkreskajo di la jenjivo.

equaciono: (algebro) Formulo qua expresas egaleso inter du quanti algebrala, e qua kontenas ordinare un o plura nekonocaji. – AFHI

equatoro: **1.** Granda cirklo di la Ter-sfero, perpendikla relate la rotac-axo, e qua dividas la globo a du mi-sferi. **2.** Granda cirklo di Suno e di la planeti, perpendikla relate lia seko di la plano di la Ter-equatoro e di la cielo-sfero. – AFGHIR

equi-: Prefixo uzata exkluzive en la vorti ciencala, qua signifikas "egala".

equilibrar: {ntr} **1.** Esar en la situeso di korpo, di punto materiala, qua – atraktate da forci inter-egala ed inter-kontrea – permanas sen movo. **2.** Esar egale repartisita (pri fluido en ta o ca medio). **3.** (pri la kozi) Esar distributita saje. – AFHIR

equinoxo: Singla ek la du periodi di la yaro dum qua (pro ke Suno pasas en la equatoro), la dio-duro egalesas la nokto-duro sur la tota Ter-globo. – AFGHI

equipar: {tr} **1.** Provizar (navo) per omno necesa por la manovro, e por la nutro e la armizo di la homi embarkota. **2.** Provizar (armeani) per la kozi necesa, vesti, armi, e c. **3.** Provizar (mashino, aparato) per omna kozi necesa por lua funciono. – AFGIR

equipolar: {tr} (matem.) Equilibrigar segun la metodo da Giusto Bellavitis.

equiseto: (bot.) Planto kriptogama, di qua la stipo esas rugoza. (L. *equisetum*) – A

equitato: Yusteso naturala, segun la komuna raciono, quan onu opozas a la yusteso legala, a la legaro civila. – AFGHIR

equivalar: {tr} Esar sama-valora (kam). – AFGHIR

-er-: Sufixo qua signifikas "qua su okupas ofte pri" (ma sen agar lo profesionale).

eratika: (geol.) Stranjera en la loko ube onu observas lu, e qua konjekteble adportesis ibe de fore (kom ex. grosa, enorma fragmenti de roki, e c.) – AFGHI

erco: Substanco minerala qua kontenas un o plura metali. – G

erektar: {tr} Stacigar (per equilibrigar vertikale). – AFGHI

ergatoplasmo: (biol.) Parto di la plasmo qua efektigas la laboro celulifala – opoze a la trofoplasmo, di qua la rolo esas nutrala.

ergotino: (kemio) Bazo extraktita de la sekal-ergoto, ed uzata medicinale kontre la hemoragii. – AFG

ergotismo: Venenago per la sekalo ergotoza. – AFG

ergoto: (bot.) Produkturo vejetala parazita, venanta forme di mikra pinto, di sporno, sur la spiki di ula graminei, e qua esas venenoza. – AFHI

-eri-: Sufixo qua signifikas "butiko, butikego en qua onu ofras kom varo ...", "establisuro ube onu (agas to o co). "

eriko: (bot.) Arbusto de la familio "erikacei" qua kreskas en la suli sabloza. (L. *erica*) – GIL

eringo: (bot.) Genero di planto umbelifera, pikantoza. (L. *eryngium*)

eritroblasto: (histol.) Globulo reda prima, kun nukleo ed hemoglobino, quan onu renkontras dum la periodi di regenero di la anemii grava, en la kakexio, e mem quik pos la nasko.

eritrocito: (histol.) Globo reda nukleoza, di qua la divideso produktas la globuli reda sen-nuklea (hematii).

eritrofila: (biol.) Qua prizas la koloro reda.

erizipelo: (patol.) Influro surfacala di la pelo, kun tenseso. – AFHI

ermino: (zool.) Martro blanka, mamifero digitigrada di qua la pelo, kovrita subventre da pili blanka tre tenua, esas furo tre chera. (L. *putorius ermineus*) – AFGHI

ermito: (religio) Solitaro, retretinta a loko dezerta, por ibe exercar su a pieso. – AFGHIR

ero: (kronologio) **1.** Epoko konvencionita, de kande onu komencas kontar la yari di naciono. **2.** Epoko remarkinda, de qua komencas koz-ordino nova. – AFGHIR

erodar: {tr} Rodar per efiko korodiva. – AFGHI

erorar: {ntr} **1.** Forirar de lo exakta. **2.** (pri doktrino, opiniono) Ne esar konforma a lo exakta, a lo vera. – AFHI

erotika: Qua koncernas amoro. – AFGHIR

erste: Ne ante (ta o ca dato, ta o ca evento). – G

erudar: {tr} (pri) Exercar pri la cienco di la dokumenti qui koncernas ta o ca ek la savaji homala. – AFHI

eruptar: {ntr} (pri kozo) Ekirar, desintrikar su bruske de to quo kontenas lu. – AFGHI

ervo: (bot.) Genero di leguminosi, di qua la speco tipa

esas la lentilio. (L. *ervum*) – AFGHIL

-es-: Sufixo qua indikas la qualeso, la estado, la stando.

esamo: **1.** Grupo de abeli, de vespi, qui vivas socie. **2.** Grupo multa-membra de insekti. (Anke metafore). – FL

esar: {ntr} Verbo qua ligas la atributo a la subjekto di la propoziciono, afirmante la qualeso di olca. – AFHIR

esayo: Libro en qua la autoro traktas surfacale temo, sen vizir a traktar lu profunde. – AFGH

esbosar: {tr} Komencar laboro, verko, indikante lua formi, kolori, e c., sen par-facar ula ek li. – FI

esenco: **1.** (filoz. a teol.) Quo konstitucas la fundo di la ento. **2.** Quo konstitucas la naturo propra di kozo. **3.** Quo konstitucas la parto maxim importoza di kozo. **4.** Quo kontenas la efiko partikulara ye substanco. – AFGHIR

esforcar: {ntr} Uzar sua vigoro por rezistar o por vinkar rezistanto. – FHI

eshafodo: **1.** Konstrukturo qua subtenas la gradi por la spektanti. **2.** Konstrukturo sur placo publika, ube onu exekutas la morto-verdikti. **3.** Konstrukturo karpentura sur qua laboristi okupesas da la konstrukto, la reparo o la dekoro di la edifici. – FGIR

eshelono: (armeo) Personi, kozi, dispozita ye intervali. – F

-esk-: Sufixo qua indikas "divenar", "komencar...".

eskadro: (navaro) Asemblajo de milito-navi komande da admiralo. – AFGHIR

eskadrono: (armeo) Trupo de armeani kavaliera; dividuro de regimento di la kavalrio [kavalerio], komandata da oficiro supra-grada. – AFGHIR

eskalar: {ntr} (pri navo) Haltar en portuo, dum voyajo, por embarkar o desembarkar pasajanti o vari. – FHI

eskaldar: {tr} **1.** Brular per aquo varmega. **2.** Imersar en aquo bolianta. – AFH

eskalero: (en edifico) Serio de gradi sequanta, fixigita, uzata por acensar o decensar de etajo ad altra. – FHI

eskamotar: {tr} Habile desaparigar objekto, per subtila procedo qua eskapas la regardo de la spektanto. – FGH

eskapar: {tr} **1.** Tirar su de to, en quo onu retenesas. **2.** Cesar retenesar. – AFHI

eskarbilo: Fragmento de terkarbono, ne par-kombustita e mixita a cindri. – FH

eskaro: (medic.) Krusto nigratra, quan formacas la desorganizeso di la tisui en parto atakata da gangreno o da la efiko di korodivo. – AFHI

eskarolo: (bot.) Varietato di cikorio kultivata, quan onu manjas kom salado. (L. *lactuca scariola*) – FGHI

eskarpa: Di qua la pento esas preske vertikala. – AFHI

eskartar: {tr} **2.** Pozar (la parti di kozo) tale ke li kelke interdistas. **2.** Pozar kelka-diste de kozo, de persono. **3.** Forigar de la direciono quan onu devas sequar. – FHI

eskombro: To quo restas de objekto ruptita. – FHI

eskopeto: Speco di funel-fusilo, quan onu weris* bandolieratre.

eskorto: Trupo qua akompanas persono de loko ad altra, por surveyar lua sekureso o por honorizar lu per lo; kaptiton, por impedar lua eskapo; konvoyon, por protektar lu. – AFGHIR

eskoto: (navo) Grosa kordego manuo-movebla, fixigita an la angulo di basa segli por desvolvar od extensar li. – FGH

eskrokar: {tr} Furtar (ulo de ulu) per dupigar (lu). – FI

eskudelo: Vazo kava, ligna, terakota o metala, e c., en qua onu servas buliono, supo, por manjar li. – FHI

eskupar: {tr} Vakuigar per ligna shovelo kava (la aquo qua eniras la navi). – AF

-esm-: Sufixo qua signifikas la numero.

-estr-: Sufixo qua signifikas "chefo di", " mastro di".

esmerilio: (zool.) Speco di falkono, remarkinda pro la mikreso di lua staturo, la lejereso di lua flugo e la rapideso di lua movi. (L. *falco subbuteo*) – FHI

esotera: (filoz.) Qua esas la objekto di docado partikulara, intima. – AFGHIR

espado: Atak-armo, ek lamo akuta ek stalo, muntita aden mancho konkoza, e quan onu weras* an la flanko, en gaino. – FHI

espalero: Muro garnisita maxim-multa-kaze per lato-greto alonge qua onu plantacas frukt-arbori di qui la branchi esas aplikita a lu. – AFGHR

esparo: (navo) Stango, min forta kam la masteto, qua suportas la paviliono, ek qua onu facas la stangi per qui onu impedas la altra navi venar kolizionar od abordar atakoze. – AFG

esparseto: (bot.) Planto foreja, analogo a la luzerno, di qua la floro esas granda, purpuratra e flavatra, e dispozita spike od axo-grape. (L. *onobrychis sativa*) – AFG

esparto: (bot.) Gramineo qua kreskas en la nordo-parto di Afrika, di qua la stipeti uzesas por facar objekti diversa (chapelo-frami, e c.), papero, e c. (L. *stipa tenacissima*) – AFGHI

espelar: {tr} Lektar la vorti literope, e formacante la silabi. – AF

esperar: {tr} Konsiderar (to quon onu deziras) kom realeskonta. – FHI

espineto: (muziko) **1.** Muzik-instrumento portebla, kordoza, quan on pleis per plumo-pinto. **2.** Sorto di klavikordo, di qua la kordi agesis per pinto di korvo-plumo. – AFGHIR

espino: (bot.) Arboreto dornoza. – FHI

esplanado: (armeo). Tereno plata e nuda qua, en la fortifikaji, esas situita de la rempari a la domi di la urbo. **2.** Sulo-peco nuda, qua esas situita extere e portee di fortreso. – AFGHI

espreso: Treno (e c.) qua iras rapide a sua destino-staciono, haltante intervale nur ye kelka stacioni. – AFGHIR

esprito: Vivaceso pikanta di la spirito. – FG

espruva: Qua ne lasas ... efikar a su. – AF

esquado: 1 (armeo) Parto di kompanio de infantriani [infanteriani] o de kavalriani [kaveleriani]. **2.** Trupo de laboristi qui okupesas da tasko specala. – AFHI

establisar: {tr} **1.** Fondar kom duronta multa-tempe. **2.** Institucar. – AFGHIR

estado: Eso mentala, animala, psikala, od aferala di la individuo koncernata. (estado civila: la situeso di persono kom filio legitima o ne-legitima, mariajita o celiba).

estafeto: Kuriero qua portas la depeshi de ca a ta posto-kontoro. – AFGHIR

estakado: Asemblajo de palisi, interligita da kateni, da ferstangi, e c., en la enireyo di portuo, di kanalo, por barar lu. – FHI

estalar: {tr} Expozar, sur surfaco plu o min granda, vari vend-ofrata. **2.** Extensar komplete sur surfaco. **3.** (metaf.) Expozar komplete kom regardenda. – F

estampar: {tr} Markizar (metalo, ledro, petro-karono) per la traco (reliefe o kave) di mulduro, di modelo, di matrico, di qua lu subisas la preso. – AFGHIR

estanchar: {tr} Haltigar la fluo di liquido. – AFH

estayo: (navo) Grosa kordego, tensita de la parto avana di la navo til la kapo di omna masto, por fermigar ica avane, quale la vanti fermigas lu dope. – AFH

estetiko: Parto di filozofio, qua traktas lo bela en naturo ed en arto. – AFGHIR

estimar: {tr} Opinionar favoroza pri la valoro (etikala, morala, karakterala) di persono. – AFGHI

estivar: {ntr} (pri la bestio-trupi) Vivar dum somero en la pastureyi di la monti. – FGHIR

esto: Un ek la quar punti kardinala; olta qua esas ube Suno su levas. – AFGH

estompar: {tr} **1.** Dilutar la traci de krayono e pastelo, sur desegnuro, per rolero fela o papera, di qua la extremaji esas ordinare pinto. **2.** Kovrar per nuanco subtila. – AFG

estrado: Parto elevita super la planko-sulo di chambro, di chambrego, di salono, sur qua onu lokizas lito, trono, katedro, e c. – AFGHR

estragono: Planto herba, aromata, uzata kom kondimento. (L. *artemisia dracuncules*) – AFGHIR

estribo: Quaza triangulo de fero, pinta-baza, qua, suspendate an singla latero di la selo per rimeno, subtenas la pedo di la kavalkanto. – FH

estuario: (geogr.) Larja ekflueyo di fluvio, gulfatra*. – AFGHI

estublo: Parto di la stipo qua restas stacanta kande onu falchas la frumento, la sekalo. – AFGI

esturjono: (zool.) Grosa fisho qua iras de la mari a la granda fluvii, e di qua la ovi uzesas por facar kaviaro. (L. *acipenser huso*) – AFHI

esvanar: {ntr} Ne plus konciar sua vivo. – FI

etajero: Moblo ek montanti qui portas tabuleti horizontala, dispozita etaje, sur qui onu pozas libri, art-objekti, e c. – FGR

etajo: (arkitekt.) En domo, en edifico, konsistanta ye plura apartmenti superpozita: omna parto sama-nivela. – AFGR

etalono: **1.** Tipo legale di la mezurili e ponderili. **2.** (financo) Metalo selektita por la fabriko di la moneto-peco qua uzesas kom tipa unajo di omna moneto-peci di la lando koncernata. – F

etamino: Stofo ek lano lejera. – Lanajo, krinajo, quan

onu uzas por blutar. – AFGHIR

etapar: {ntr} (pri armeo) Haltar en loko ube la trupi marchanta repozos dum nokto. – FGHIR

etato: To quo konstatas la estado di la kozi en ta o ca instanto. – FGHI

eterna: **1.** Qua nek komencis nek finos. **2.** Qua ne finos. **3.** Di qua la fino-instanto ne esas previdebla. – AFHI

etero: **1.** La parto maxim subtila di atmosfero, ye qua (krede da la antiqui) konsistas fairo. **2.** (fiziko) Fluido neponderebla, di qua ula fizikisti konjektis la existo por explikar la fenomeni "foto" e "kaloro". **3.** (kemio) Liquido volatila qua produktas la alkoholi kande onu deprenas de li equivalanto ek aquo. – AFGHIR

etiketo: Indiko-texto fixigita sur objekto, por savigar la naturo, la kontenajo, la preco, la destineso, e c. di ica. – FG

etiko: **1.** La cienco pri la mori. **2.** Traktato pri ta cienco. – AFGHIR

etimologio: Decendo de vorto relate un o plura vorti altra de qui lu derivesas. – AFGHIR

etiolar: {tr} **1.** Igar (planto) febla e senkolora per kreskigar lu en loko obskura. **2.** Igar (persono) febla e pala, per privacar lu de aero libera, de korp-exercado. – AFL

etiologio: **1.** (filoz.) Exploro di la kauzi. **2.** (medic.) La parto di medicino, en qua onu exploras la morbi. – AFGHIR

etmoido: (anat.) (Osto kraniala) di qua la lamo supra esas truoza, inkastrita en la sesguro infra di la osto frontala, e qua kontributas a formacar la naztrui. – AFG

etnografio: Deskripto di la populi. – AFGHIR

etnologio: Cienco di la origino e di la deveno di la populi. – AFGHIR

etologio: Cienco di la mori. Traktato di la mori.

etuyo: Sorto di buxo adaptita a la formo di la objekto quan lu kontenos. – FGHI

eudiometrio: Analizo di aero, di mixuri de gasi, per eudiometro. – AFGHIR

eudiometro: Instrumento uzata por determinar la proporcioni di la parti qui kompozas aero od irgaltra mixuro de gasi. – AFGHIR

eufemismo: Figuro de vorti, qua konsistas ye diminutar – per la termino o la frazoformo quin onu uzas – to quo esas shokiva en la vorto propra. – AFGHI

eufonio: Sorgo por evitar la soni orelo-harda en la pronunco. – AFGHI

euforbio: (bot.) Planto di qua la suko esas laktatra, akra e korodiva. (L. *euphorbia*)

eukalipto: (bot.) Arboro balzamoza, de la familio "mirtacei", deveninta de Oceania, di qua la ligno esas veinoza, e la folii uzata kom astriktivo e kontre-febro. (L. *eucalyptus*) – AFGHI

eukaristio: (religio kristana) Sakramento di la religio katolika, qua kontenas substancale la korpo, la sango, la anmo e la deeso di Iesu-Kristo, en la formo di pano e di vino, por servar a la fideli kom nutrivo anmala. – AFGHIR

eunuko: **1.** Viro kastrita, di qua la ofico, en Oriento, konsistis ye surveyar la mulieri en la haremi. **2.** Viro igita nekoitiva. – AFGHIR

evakuar: {tr} **1.** (medic.) Ekpulsar (materii akumulita en parto di la korpo). **2.** Forsendar amase (la personi qui okupas loko). – AFGHI

evaluar: {tr} (ye) Determinar aproxime la valoro o la quanto, per kalkulo o konjekto. – AFHI

evangelio: (religio kristana) **1.** Doktrino e lego da Iesu-Kristo. **2.** Singla de la libri (4) ube raportesas la biografio di Iesu-Kristo, lua doktrino e lua lego. – AFGHIR

evar: {tr} Existar de (ta o ca quanto de tempo). – L

eventar: {ntr} Divenar fakto. – AFI

eventuala: Qua povas eventar, realeskar, se ula cirkonstanci existas. – AFGHIR

evidenta: Qua posedas ta klareso quan la exaktagi prizentas a la spirito. – AFGHI

eviero: Speco di tablo kava, o kuvo ek petro o ceramikajo, sur qua onu lavas (generale en koqueyo) e qua havas truo per la ekfluo di la aquo rezidua. – F

eviktar: {tr} (yuro-cienco) Expropriar legale, kun la yuro a rekurso kontre la vendinto, ta qua aquiris sincere to quon onu ne havis la yuro vendar a lu. – F

evitar: {tr} Probar ne-renkontror (ulu) o ne atingesor (da ulo). – AFHI

evolucionar: {ntr} **1.** Manovrar turnante cirkum su. **2.** Parkurar la ciklo di sua developeso. – AFGHIR

ex-: Prefixo qua signifikas "qua ne plus esas".

exajere: {tr} Igar ulo transirar la limiti qui konvenas, parole, pense, age. – AFHI

exakta: Rigoroze konforma a la fakti. – AFGHIR

exaltar: {tr} **1.** Laudar (la merito di ulu) til alta grado di glorio. **2.** Developar (sentimenti di la psiko) ad alta grado di intenseso. – AFGHI

examenar: {tr} Submisar (kandidato) ad experimenti por saveskar lua valoro. – AFGHIR

exantemo: Erupto pelala. – AFGHI

exarko: **1.** (epoki antiqua) Reprezentero di la imperiestro di Oriento en provinco fora. **2.** (nun) Reprezentero di la patriarko di Konstantinoplo (Istanbul) komisita por vizitar la provinci. – AFGHIR

exasperar: {tr} **1.** (medic.) Igar (morbo) atingar sua kolmo. **2.** Igar (ulu) atingar la kolmo di la iriteso psikala. **3.** Bitrigar extreme la humoro per irito troa. – AF

exaucar: {tr} **1.** Satisfacar (ulu) per grantar a lu to quo esas la objekto di lua deziri, di lua pregi. **2.** Efektigar (la deziro, la prego, di ulu). – F

exegezo: Interpreto di texto (historiala, yurala, e c.) – AFGHI

exekutar: {tr} Efektigar to quo konsequas (de rezolvajo, de projetajo, de verdikto). – AFGHIR

exemplero: **1.** Singla de la objekti formacita per tipo unika quan onu reproduktis [riproduktis]. **2.** Singla de la specimeni di un speco o di un varietato en kolektajo zoologiala, botanikala, mineralogiala. – AFGHIR

exemplo: **1.** Maniero esar, agar, di ulu, konsiderata kom imitinda. **2.** La persono qua esas, agas, tale. **3.** To quon subisas ulu (desfortuno, puniseso, e c.), egardata kom apta donar leciono. **4.** La persono qua subisas ta desfortuno, ta puniso. **5.** To quo eventis, konsiderata kom komparo-termino pri to simila quo povas eventar. **6.** Fakto quan onu mencionas sekonde di aserto. **7.** Extraktajo di texto quan onu citas, sekonde di expliko gramatikala. – AFGHIR

"exequatur": **1.** (Yuro-cienco) Permiso legala necesa por ke verdikto da arbitri, da tribunali, stranjera divenez exekutebla. **2.** Permiso quan bezonas aganto stranjera por exekutar en la lando la misiono quan konfidis a lu lua guvernistaro.

exercar: {tr} Formacar, fasonar (ulu) por igar lu praktikar. – AFGHIR

exergo: (numismatiko) Spaco rezervita maxim-multa-kaze en la infra parto di medalio, por recevar surskriburo (moto, devizo, dato, e c.). – AFGHI

exfoliar: {tr} Deprenar foliope, lamelope (ula parti di substanco). – AFGHI

exhalar: {tr} **1.** Emisar (gaso, vaporo, odoro). **2.** (pri animali, vejetanti) Lasar eskapar tra la tisui ula elementi eliminata de la organismo. **3.** (metaf.) Lasar eskapar (sentimenti). – AFHI

exhaustar: {tr} **1.** Sikigar per par-cherpo. **2.** Vendar la lasta exemplero (di libro, e c.). **3.** Igar febla komplete. **4.** (logiko) Enumerar omna kazi, omna hipotezi posibla di temo. **5.** (matem.) Uzar la procedo qua posibligas neglijar la difero inter du grandori*, per pruvar ke la difero esas infinite mikra. – AFI

exhortar: {tr} (pri) Probar igar (ulu) volar ulo, per diskursi persuadiva. – AFHI

exilar: {tr} Koaktar (ulu) a livar lua patrio, interdiktante a lu retrovenor en olu. – AFGI

exino: (biol.) Strato extera, transformita a kutino ($C_6H_{10}O$) e neegale dikeskinta (pinti e dresti, pori e plisuri), di poleno-grano.

existar: {ntr} Apartenar a la nuna realaji. – AFGHI

exkavar: {tr} Facar, kavigante. – AFHI

exkluzar: {tr} **1.** Pozar (ulu) exter kozo kom ne esante plu partoprenonta olu. **2.** Retropulsar (kozo) kom nekonciliebla kun altro. – AFGHIR

exkomunikar: {tr} (religio kristana) Forjetar (ulu) de la komuniono (katolika). – AFGHIR

exkoriar: {tr} (medic.) Skrachar surfacale, entamante nur la pelo. – AFHI

exkremento: (fiziol.) Materio liquida o solida (sudoro, muko nazala, urino, feko) quan ula organi ekpulsas de la korpo. – AFGHIR

exkursar: {ntr} Cirkular explorante ula quanto di la surfaco, de la areo di lando. – AFGHIR

exkuzar: {tr} Alegar, favore di ulu, motivi por mingravigar to quon onu reprochas a lu, o por justifikar lu pri lo. – AFGHIR

"ex libris": Enskriburo da ulu sur la libri di sua biblioteko, por indikar ke li apartenas a lu; ta enskriburo, maxim-multa-kaze, agesas per la glutino di desegnuro artala sur papero-folio, kun indiko di la nomo di la proprietanto.

exodo: **1.** (pri la Hebrei antiqua) Libro duesma di Biblo, qua kontenas la historio di la ekiro de Egiptia. **2.** (metaf.) Ekmigro grand-amase de populo. – AFGHI

exogena: (bot.) Di qua la kresko eventas adexter su ipsa, per la strati extera.

exorcisar: {tr} (teol. kristana) Agar a la demoni (por expulsar li de la korpo di demonozi), od a la demonozo, la pregi, la ceremonii di la eklezio katolika. – AFGHI

exordiar: {tr} (retoriko) Pri diskurso: komencar, preparante la atenco e la afableso-sentimenti. – AFGHI

exostoso: **1.** (medic.) Surkreskajo morbala sur la surfaco od interne di osto. **2.** (bot.) Surkreskajo sur la trunko, la branchi di ula arbori. – AFG

exotera: **1.** (filoz.) Dicesis pri la dicipuli qui vartis sua inicieso, pri ula doktrini neprofunda – pri ula libri kompozita tale ke lia kontenajo esis komprenebla da la plebeyo. **2.** (okultismo) Dicesas pri la docajo quan onu darfas divulgar ad omna homi. – AFGHIR

exotika: **1.** (natur-historio) Qua ne esas produkturo naturala di nia klimati. **2.** (metaf.) Qua ne apartenas a la lando ipsa, nek a la landi relative vicina (pri la mori, la kustumi, e c.) – AFGHI

expansar: {ntr} **1.** (cienco) Agar ta movo per qua gaso, vaporo dilatesas; agar ta movo per qua parto organa developesas, divenas plu voluminoza, o transformesas ad altra parto organa. **2.** (metaf.) Agar ta movo per qua la kordio, vice konstriktar sua sentimenti, difuzas li adextere. **3.** Movo per qua ula doktrini, ula idei, kreskas ed atraktas adheranti kontinue plu multa. – AFGHI

expediar: {tr} Sendar ulo (ordinare vari) a destinario – AFGHIR

expedicionar: {tr} Sendar homi, komisar li, por militar o por explorar regiono. – AFGHIR

expektar: {tr} Mente anticipar ula evento. – AFHI

expektorar: {tr} Ekjetar de la tubi respirala, per la boko. – AFGHI

experiencar: {tr} Konocar (ulo) savar (pri ulo) per uzir lu praktikale. – AFHI

experimentar: {tr, ntr} (pri, per) En la observocienci: operaco quan onu agas por verifikar o por demonstrar ulo per praktiko. – AFGHIR

experta: Qua savas tre multe (pri ulo) per praktikado. – AFGHIR

expertizar: {tr} Submisar a la evaluo da experti. – AFGHIR

expiacar: {tr} **1.** Lavar per ceremonio religiala, per sakrifiko (krimino pro qua onu esas despurigita). **2.** Reparar (peko, krimino) per puniseso. – AFGHI

expirar: {ntr} **1.** Ekpulsar de la pulmoni (la aero qua uzesis por respiro). **2.** (pri vejetanti) Restitucar ad aero (pos prenir de lu ula elementi gasa) ti ek la elementi qui esas eliminenda de la organismo. **3.** (metaf.) Cesar existar o cesar validesar. – AFGHI

explicita: Par-enuncita. – AFGHI

explikar: {tr} **1.** Klarigar per developo (la senco di ulo). **2.** Justifikar fakto. – AFGHI

explorar: {tr} **1.** Observar minucioze e detaloze, esforcante penetrar til la esenco di la kozi. **2.** Parkurar (lando) studiante sorgoze, pro skopo ciencala, strategiala, e c. – AFGHIR

explotar: {tr} Valorigar (kozo) per extraktar profito de lua produkturo. – AFGHR.

explozar: {ntr} Spliteskar violentoze. – AFGHI

exponento: (matem.) Mikra cifro dextre e kelke super nombro, por indikar per qua potenco lu egardesas. – AFGHIR

exportacar: {tr} Transportar a lando stranjera ed ibe vendar (la produkturi da la sulo o da la laboro nacionala). – AFGHIR

expozar: {tr} **1.** Prizentar, lokizar tale ke (la kozo) esas facile videbla. **2.** Prizentar, lokizar tale ke (la kozo) submisesas a la efiko da ulo. – AFGHI

expresar: {tr} Manifestar (penso, sentimento) per parolo, gesto od irgaltra signo extera. – AFGHI

expropriar: {tr} Desposedigar (ulu) legale de la proprieto di ulo. – AFGHI

extazar: {ntr} **1.** Havar sua anmo, sua psiko, ravisata tale ke, dum kelka tempo, ica ne plus koncias su. **2.** Ravisesar pro admiro, pro joyo. – AFGHIR

extensar: {tr} **1.** Developar longesale, larjesale. **2.** Estalar (su) sur spaco por kovrar ica, sur areo por kovrar ica. **3.** (metaf.) Aplikar a plura kozi tale ke ici kontenesas. – AFHI

extenuar: {tr} Igar magra extreme, per exhausto di la vigoro. – AFHI

exter: Esar en la spaco-parto qua komencas ube finas la korpo. – AFHI

exterminar: {tr} Destruktar til la lasta uno (di raso, di speco). – AFHI

externo: Skolano (lernanto) qua ne habitas la lerneyo. – AFGHI

extingar: {tr} **1.** Cesigar la kombusteso o la lumizo. **2.** Kalmigar, quietigar. – AFHI

extirpar: {tr} **1.** Arachar kun lua radiki (planto) por ke lu ne povez ri-kreskar. **2.** Deprenar radikale parto malada. **3.** (metaf.) Destruktar radikale (kozo establisita che la homi). – AFG

extorsar: {tr} Koaktar ulu cedar ulo (generale pekunio) per minaco, per violento nemateriala. – AFGHI

extra: Di qua la qualeso esas extraordinara. – AFGHIR

extradar: {tr} (aludante guvernerio) Livrar persono akuzata ye krimino, refujinta sur olua teritorio, a guvernerio stranjera qua demandas lu. – AFGHI

extradoso: (arkitekt.) Surfaco konvexa quan vulto prizentas ad-extere (opoze a "intradoso").

extraktar: {tr} **1.** Retrotirar (kozo) de loko ube lu esas sinkita, stekita, nature od acidente. **2.** Tirar de libro, de manuskripto (un o plura texto-peci quin onu kopias). **3.** Deprenar de substanco, per deskompozar lu (elemento quan onu separas de lu). **4.** (aritm.) Extraktar radiko quadratala, kubala: ektirar ta radiko de ta nombro per deskompozar ica. **5.** (kemio) Extraktar salo: per analizo kemiala. – AFGHIR

extraordinara: **1.** Qua ne resortisas a la regulo, a la normo. **2.** Qua diferas de to quon onu vidas ordinare. **3.** Qua esas super la nivelo ordinara di la kozi, di la personi. – AFG

extravagar: {tr} Agar, dicar kozi qui ne korespondas a la raciono komuna. – AFGHI

extrema: **1.** Qua esas tote ye la fino. **2.** Qua esas tote ye la lasta grado. **3.** Qua esas ye grado tre alto. **4.** Qua agas til la lasta punto. – AFGHI

extrinseka: (filoz.) Qua tiresas, cherpesas, ne de la kozo ipsa, ma de cirkonstanci acesora, extera. – AFHI

exudar: {ntr} Ekfluar preske nesenteble, quale sudoro. – AFGHI

exulcero: (medic.) Ulcero neprofunda.

exultar: {ntr} Kaptesar da joyo profunda o da sentimento (amo, amoro) qua su expresas per movi, kanti, e c. – AFI

exutorio: **1.** (medic.) Ulcero artificala, destinita a plear la rolo di deturnivo, por produktar ed entratenar pusifo lokala. **2.** Moyeno uzata por eskartar ulo mala, pro desembarasar su de lu. – FHI

-eyo-: Sufixo qua signifikas "loko destinita por".

-ez: (gram.) Dezinenco di la imperativo.

ezofago: (anat.) Tubo membrana qua iras de la faringo a la stomako, e duktas ad ica la nutrivi. – AFHI

F

fa: (muziko) La noto quaresma di la "do"-gamo.

fablo: Naraco kurta, proza o versa, di qua la protagonisti esas, maxim-multa-kaze, od enti imaginita, od animali, e qua uzesas kom pruviva pri leciono di etiko praktikala. – AFGHI

fabo: (bot.) Planto ek la familio "leguminosi", kun shelo grosa, qua kontenas grano oblonga, uzata kom nutrivo. (L. *vicia faba*) – FHI

fabrikar: {tr} Facar, per materii prima quin onu laboras, ula kategorii di objekti destinita a livresor engrose a la komercisti, segun procedi mashinala o mekanikala. – AFGHIR

facar: {tr} Tirar kozo ek altra, adaptante lu a destineso nova. – FHI

faceto: Latero di objekto plura-angula. – AFGHIR

facio: La parto "vizaja" di irga korpo. – AFHI

"facies": (cienco) Aspekto, fizionomio.

facila: Facebla od agebla sen peno. – AFHI

facinar: {tr} **1.** Seduktar nerezisteble per la povo di la regardo. **2.** (metaf.) Dazlar per prestijo. – AFGHI

facionar: {ntr} (pri soldato) Komisesir sorgor por la sekureso di posteno, di institucuro publika avan qua lu stacas armoze dum plura hori til remplaseso da altru. – F

fago: (bot.) Arboro granda, ek la familio "amentacei", di qua la kortico esas grizatra, la foliaro densa. (L. *fagus*) – HIL

fagocito: (biol.) Celulo qua povas inglobar e digestar la partikuli neorganika ed organika.

fagocitoso: (biol.) Rolo di la fagocito, deskovrita da Mechnikof.

fairo: **1.** Emanajo de kaloro e de lumo, quan produktas la kombusteso di ula korpi, quan la Antiqui

konsideris kom un ek la quar elementi. **2.** (metaf.) Ardoro, saporo varma ed ecitiva di la drinkaji alkoholoza; ardoro di la psiko, di la pasioni. – AG

fakiro: Nomo (en India) di la asketi mendikera di omna sekti (Mohamedisti, Civaisti, Vishnuisti) qui probas aquirar santeso per kontemplo e su-mutili. – AFGHIR

faksimilo: Reprodukturo [Riprodukturo] exakta de skriburo, de desegnuro, sive manuale, sive per imprimo, grabo, e c. – FGHIR

faktitivo: (gram.) Qua indikas ke la subjekto di la verbo eventigas la ago.

fakto: **1.** To quo existas reale. **2.** (yuro-cienco) To quo eventas en afero, to quo judiciesas. **3.** To quo eventis. – AFGIR

faktorialo: (matem.) (algebro) Produto di qua la faktori esas segun progresiono geometriala. – AG

faktorio: Kontoro di agenti di kompanio komercala en lando stranjera. – AFGHI

faktoro: **1.** (matem.) En la multipliko, la multiplikanto e la multiplikendo. **2.** (metaf.) To (o: ta) quo (o: qua) efikas por la rezultajo. – AFGHIR

"faktotum": La homo qua, serve di ulu, agas irgo por plezar a lu. – AFG

fakturo: (komerco) Noto quan la vendisto furnisas a la komprinto di la vari quin ita livras, sur qua indikesas la preco di ta vari. – AFGHI

fakultativa: Quan onu darfas agar o ne agar. – AFGHI

fakultato: **1.** (filoz.) Povo di ento libera pri uzar sua agiveso, funcionala. **2.** (universitato) Korpo de profesori komisita por kurso-docar ed examenar, en omna fako di la domeno "doco supra-grada". – AFGHIR

falangino: (anat.) Falango duesma di la fingri trifalanga.

falango: **1.** (anat.) Singla ek la mikra osti longa, ye qui konsistas la fingri di la manui e di la pedi. **2.** (milito) (che la Greki antiqua) Korpo de infantriani [infanteriani]. – AFGHIR

falansterio: (sociologio) En la sistemo sociala da la Franco Fourier: habiteyo di singla grupo de cent familii. – AFGHIR

falar: {ntr} Irar de supre ad infre, pro la efiko da gravito. – AG

falbalo: Bendo de stofo plisita, frunsita, e c., qua uzesas por ornar jupo, manteleto, shultro-tuko, qua fixigesas sur ici per lua parto supra. – FGI

falchar: {tr} (agrokultivo) Tranchar (la feno, la cereali) per instrumento ek longa mancho ligna e granda lamo arkatra. – FI

falco: Entaliuro en la kadro di pordo, di fenestro, por ke la bordo di la klapo qua klozas lu esez kontre-aplikebla sen lasar lum-lakuno. – GR

faldar: {tr} Igar duopla unfoye o plurafoye (materio flexebla, stofo, papero, e c.) per abatar ica parto sur ita. – AG

faleno: (zool) Nokto-papiliono. (L. *phanaena*) – AFGHI

faliar: **1.** {tr} Ne atingar to quon onu vizis. **2.** {ntr} Ne agar to quon onu devas etikale. **3.** {ntr} (komerco) Deklarar su nesolventa, cesar la pagado di sua debaji. – AFGHI

falko: (navo) Plankaro extera per qua onu plualtigas la bordo di navo kande la ondi esas tro granda. – FHI

falkono: (zool.) Raptucelo – genero di la klaso "rapteri" – quan onu dresis olim por chasado. (L. *falco*) – AFGHI

falsa: **1.** Qua havas, di kozo, nur la semblo. **2.** Qua prenas, por trompar, la semblo di kozo. – AFGHIR

falseto: Voco akuta, produktita da la vibro di la kordi supra di la laringo. – AFGHIR

falva: Flava rufe. – FG

familiara: **1.** Qua relatas ad ulu libere, sen jeneso, sen ceremonialo. **2.** Qua kustumas la uzo di ulo; di qua la praktiko, la uzo, esas ordinara ye ulu. – AFGHI

familio: **1.** Asemblitaro de la personi quin unionas la sango o la alianco, qui vivas en un hemo, partikulare la patrulo [patro], la patrino [matro], e lia filii. **2.** Asemblitaro de la personi unionita per la sango o la alianco. **3.** La serio de la personi qui devenis de la sama familio, generacionope. **5.** Asemblitaro de enti di qui la origino esas komuna, di qui la interesti esas komuna. **5.** (zool. e bot.) Kolekturo de generi intervicina pro ula karakterizivi generala quin li posedas komune. – AFGHIR

famino: Sufrado generala, produktita da la indijo di nutrivi. – AFI

famo: Favoreso, segun-modeso, quan la nomo di ulu (o di ulo) obtenis. – AFGI

fanar: {tr} Netigar, purigar (frumento) per sukusar lu sur sorto di korbo plata, di qua la bordo esas basa,

por forjetar la polvo, la brano, la palio-peceti. – AFG

fanatika: **1.** Qua kredas inspiresar deale. **2.** Ta quan zelo religiala blindigas, incitas ad agi neyusta, violentoza, qui transiras la limiti di la raciono komuna. – AFGHIR

fanerogamo: (bot.) Planto di qua esas videbla la organi di la fruktifado. – AFGHI

fanfaro: (muziko) Ario armeala kurta, tre ritmoza, pleata per trumpeti od altra muzik-instrumenti kupra. – AFGHI

fanfaronar: {ntr} (pri, pro) Exajerar sua avantaji, sua forteso, e c., per parolo od altre, por trompar sua kunhomi. – FHI

fango: Tero, polvo, dilutita dense da aquo sur sulo, en la stradi, voyi. – FGI

fantasmagorio: Produkto, en loko obskura, di figuri lumoza, di qui la imaji grandeskas e semblas marchar ad la spektanti. – AFGHIR

fantastika: Kreita da fantazio, da kaprico, da la imagino-fakultato exter la posiblaji e la realaji. – AFGHI

"fantazia": Sorto di distrakto, di amuzo, en qua la kavalieri Araba agas galope evolucioni diversa, pafante.

fantaziar: {tr} (pri) Konceptar, vidar la kozi, havar idei qui naskas de imaginado-kaprico. – AFGHIR

fantomo: **1.** Aparajo qua aspektas quale la imajo de persono qua ne plus vivas, o quale la imituro di persono reala. **2.** (metaf.) To quo nur aspektas quale persono, kozo. – AFGHIR

"farad": (elektrotekniko) Kapaceso di konduktivo di qua la potencialo kreskas per un *volt* po charjuro de un *coulomb*. (La *farad* equivalas 10^9 kapaceso-unaji C.G.S) – AFG

faradizar: {tr} Elektrizar por skopi medicinala o terapiala, per elektrofluo induktita ed interruptita. – AFGHI

farandolo: Danso Provenciana [Provencana], quaza marcho ritmoza, segun movado vivaca, agita da longa lineo de danseri qui intertenas per la manui. – AFGHI

faraono: **1.** Titulo di la suvereno, en Egiptia antiqua. **2.** Hazardo-ludo. – AFGHIR

farbo: Substanco quan onu aplikas sur ula objekti por produktar la sento di koloro. – G

farcino: (patol.) Inflamuro, ofte kontagiala, akompanata da molesko di la ganglioni e di la vaskuli limfala, qua afektas la kavali, la muli. – AFI

fardo: **1.** Kompozajo quan onu aplikas sur la pelo por plubeligar la karnaciono. **2.** (metaf.) Aspekto versemblanta qua kolorizas o travestias la fakti. – F

faringito: (patol.) Inflamuro di la faringo.

faringo: (anat.) La dopa parto di la boko.

farino: Substanco nutriva di ula grani de cereali, pulverigita. – AFHI

farizeo: La homo qua agas la gesti religiala, ma di qua la pieso esas plu semblanta kam reala. – AFGHIR

farmacio: La arto preparar la medikamenti. – AFGHIR

farmakopeo: Libro qua traktas la arto preparar la medikamenti. – AFGHIR

farmar: {tr} Signatar la konvenciono per qua proprietero lugas ter-domeno ad ulu qua explotos olu po preco yarala. – AFG

faro: Turmo erektita sur litoro, ye la somito di qua esas faira lumo-fonto qua uzesas por guidar (dum nokto) la iro di la navi. – FHI

farso: **1.** Hachajo de karni spicizita ye qua onu garnisas la parto interna di pultro, di pasteto, e c. **2.** Mikra teatrajo bufonala. **3.** Kozo bufonala quan onu dicas od agas. – AFGHIR

fasado: Parto avana di konstrukturo, ube esas la enireyo precipua. – AFGHI

"fascia": (histologio) Termino per qua indikesas formacuri aponevrosala, veli sive fibra sive celulara, qui kovras od envelopas muskuli o regioni.

fashino: Branchari asemblita a faski, quin onu uzas por plenigar la fosati di fortifikajo, shirm-apogar kanono-baterii, impedar la krulo di tero, e c. – AFGHIR

fashismo: Sistemo politikala, qua havas karaktero nacionalista, antisocialista, antiparlamentista, instalita (en 1922) en Italia, da Benito Mussolini. – AFGHIR

fasiacar: {ntr} (bot.) Deformesar teratologie per aplasto (stipi, rami, pedunkli). – AF

fasko: **1.** Asemblajo de ula quanto de kozi simila, longa, inter-ligita. **2.** (optiko) Ensemblo ek radii o de lumo-pinseli qui emanas de un fonto. – FHI

fasonar: {tr} Laborar ula materio por fabrikar objekto definita (fasono di vesto, di juvelo). – AFGR

fastar: {ntr} (dum) abstenar plu o min komplete nutrivi. – AG

fatigar: {tr} **1.** Abatar per spensigar lua energio. **2.** Repugnar per tedo, obsedo. – AFHI

fato: **1.** Rango atribuita ad homo da potento qua (imaginate) decidas segun sua arbitrio pri la destineso di singla homo. **2.** Ta ipsa potento. – AFGHIR

fatua: Qua stulte kontentesas pri su ipsa. – AFHI

fauco: (anat.) Parto extera ed avana di la kolo (do, anke la laringo, ma vidata extere). **2.** (metaf.) Formi kava (tekniko, geografio). – IL

fauno: (mitol.) Deo agrala, ordinare reprezentata kom kornoza, e kapro-pedoza. – AFGHIR

favo: (patol.) Tinio produktita da fungo. (L. *achorion Schoenleini*) – L

favorar: {tr} Avantajizar ulu, prefere kam la ceteri. – AFGHIR

fayenco: Terakotajo vernisita od emaliizita. – AFGR

fayo: Silko-stofo gros-grana. – AFGH

fazano: (zool.) Ucelo, genero ek la familio "galinacei", sen kresto sur la kapo, di qua la kaudo esas longa, etajoza, di qua la plumaro esas, che la maskulo, extreme brilanta. (L. *phasianus*) – AFGHIR

fazeolo: (bot.) Planto leguminosa. (L. *phaseolus vulgaris*) – GI

fazo: **1.** Singla de la aspekti sucedanta di Luno e di la planeti dum lia rotaco, e segun la situeso (relate Tero) di la parto lumizata da Suno. **2.** Singla de la estadi sucedanta tra qui pasas kozo dum lua evoluciono. – AFGHIR

febla: Qua ne plus povas tre efikar. (anke metafore). – AF

febrar: {ntr} Esar en la stando di maladatreso quan karakterizas pulsi tre, tro frequa, plumulteso di la kaloro korpala, e generala deskomforto. – AFGHIR

februaro: Monato duesma di la yaro, qua kontenas 28 dii en la yari ordinara, e 29 en la yari bisextila. – AFGHIR

federar: {tr} Unionar (populi, societi, sindikati, e c.) per obligo reciproka. – AFGHIR

feko: Exkrementi anusala. – AFGHI

fekulo: Sedimento amilatra quan depozas la suki di ula materii vejetala, o quan formacas la farino lavita di la grani de cereali, leguminosi, di la tuberkuli de terpomi (kartofli*), di la rizomi de manioko. – AFHI

fekunda: Apta produktar enti simila a su. (anke metaf.) – AFHI

feldo: (tekn.) Spaco, areo, en qua eventas ula distributo di forci (elektrala, magnetala, e c.) – AF

felgo: (tekn.) **1.** Singla ek la sis peci de ligno kurvigita qua, en roto, formacas la cirklo-kurvo extera en qua inkastresis la spoki. **2.** Singla ek la quar peci de ligno, plu granda, qui formacas cirklo-kurvo duesma, tenono-asemblita en la unesma. – AG

felica: Di qua la anmo, la psiko, esas satisfacita komplete. – AFHI

felina: Di qua la movi e gesti esas dolca e flexebla quale olti di la kato. – AFHI

felo: (tekn.) Pelo deprenita de animalo mortinta, e preparita por skopi diversa. – AG

felpo: Stofo de lano, de kotono, de silko qua imitas plusho, ma di qua la pili esas plu longa e min densa. – GI

felto: Texuro forta, densa, ek lano e pili, aglutinita e fulita. – AFGHI

femina: Qua apartenas a la sexuo organizita por konceptar e parturar, o por pondar* ovi. – AFGHIR

femuro: (anat.) Osto di la kruro. – AFHI

fenacetino: $C_2H_5.C_6H_4.NH.DC.CH_3$ – AFG

fenco: Barilo qua klozas. – AG

fendar: {tr} **1.** Dividar longesale. **2.** Dividar per eskartar la parti poke adheranta. – FHI

fenestro: **1.** Aperturo di qua la formo e la grandeso esas diversa, facita en la muri di konstrukturo por lasar aero e jorno penetrar. **2.** Kadro vitroplakoza qua klozas ta aperturo. – AFGI

fenikulo: (bot.) Planto aromata de la familio "umbeliferi". (L. *foeniculum vulgare*) – AFGIL

feno: Herbo quan onu falchas e lasas sikeskar, uzata kom nutrivo por la kavali, la brutaro. – FHI

fenolo: (kemio) Substanco desinfektiva, extraktita de la olei tre pezoza, devenanta de la distilo di min-karbono e di gudro. Simbolo kemiala: C_6H_5 OH. – AFGHIR

fenomeno: Modifikeso di korpo quan perceptas nia sensi. – AFGHIR

fenomenologio: **1.** Traktato, diserturo, pri la fenomeni, pri to quo povas frapar la sensi. **2.** (filoz.) En la Hegel-sistemo, cienco pri la idei qui naskas de la percepti da la sensi. – AFG

feo: Ento fantastika, quan onu reprezentas kom muliero dotita per povo supernatura. – AFGIR

ferdeko: (navo) Plankaro fixigita sinse di la longeso di navo, por kovrar la holdo o por formacar etaji. – AG

ferio: Granda merkato ube vendesas vari omnasorta, qua eventas unfoye o plurafoye singlayare, en regiono, ordinare lor ed en la loko ube celebresas la festo lokala. – AF

ferma: **1.** Qua ne flexas, qua ne shancelas. **2.** (metaf.) Qua ne ocilas. **3.** (komerco) Di qua la kondicioni esas definitiva e ne dependas de ta o ca eventualajo. – AFGHI

fermentacar: {ntr} Subisar la transformo molekulala quan produktas fermento. (anke metaf.) – AFGHIR

fermento: **1.** To quo produktas ula transformi molekulala (diastazi, e c.) **2.** (metaf.) To quo naskigas ula agitesi psikala. – AFGHIR

fero: Metalo blanka, grizatra, fuzebla per alta temperaturo, tenaca, duktila, forjebla, magnetala, uzata tre diverse en industrio. – Simbolo kemiala: Fe. – AFHI

feroca: Di qua la karaktero esas kruela, sango-durstanta. – AFHI

fertila: Qua produktas multo (exemple: agro). – AFGHI

fervorar: {ntr} (pri, pro, por) Qua ardoras vivace. – AFHI

"fes": Noto quaresma di la "do"-gamo, bemoloza.

festar: **1.** {tr} Agar la solenaji religiala, memorigala, quin onu celebras en ula dii di la yaro; joyo-manifestar honorize di eventajo memorinda. **2.** {ntr} Partoprenar gala-festino, gala-balo, e c., donata da rejo, princo, urbo, privato. – AFGHI

festinar: {ntr} Agar repasto festala, pompoza, honorize di ulo o di ulu. – AFH

festono: **1.** Envolvajo ek folii e flori, arkoforma, quan onu suspendas intervalope, kom festo-ornivi. **2.** Bordo di vesto, di linjo, taliita formacante denti kurva (o quadrata, o tri-angula). **3.** Broduro qua kovras la bordo. – AFGHIR

festuko: Stipeto de palio. – F

fetida: Mal-odoranta repugnante. – AFGHI

fetisho: Objekto materiala, deigita da ula populi sovaja. – AFGHIR

feto: Che la animali vivipara: la produkturo de la koncepto, kande lu ne plus esas embriono e komencas formacesar. – AFGHI

feudo: Terdomeno di nobelo, di qua la posedanto resortisas a la sinioro di altra terdomeno, debas ad ilca sincereso e homajo, ed obligesas a lu pri ula servi e debi. – AFGHIR

fezo: Boneto reda kun grosa fasketo ek lano o blua silko, uzata en la landi Mohamedista. – AFGHIR

fi!: Interjeciono qua expresas la desprizo di ulo. – AFGR

fiakro: Lugo-veturo qua halte-vartas sur la placi, e quan onu lokacas iro-forfete o segun-dure. – AFGR

fialo: Recipiento analoga a flakono, ma min granda, e kun streta "boko", quan onu uzas precipue por la liquidi farmaciala. – AFGI

fiancar: {tr} Obligar per promiso reciproka di mariajo, agita solene koram sacerdoto, e koram parenti, amiki. – AFI

fiasko: Nesuceso di autoro, di artisto, ye lua publiko. – AFGHIR

fibrilo: (bot.) Filamenti tenua ye qui konsistas la radiketi.

fibrino: Substanco organika, liquida, sen-odora, sen-sapora, grizatra-blanka, quan onu renkontras partikulare en la sango, en la chilo, de qua lu separas su per koagulo kande ta liquidi esas ekpasinta. – AFGHIR

fibro: Singla de la elementi tenua, longa, flexebla, di qui la interplekteso konstitucas ula substanco animala, vejetala o minerala. – AFGHIR

fibroino: (kemio) Substanco albuminoida, homogena e diafana, ye qua konsistas parte la silko di la kokono di la insekti silkifera. – AG

fibulo: (en la epoki antiqua) Brocho, agrafo ek metalo, por retenar la extremaji di vesto. – AFGHI

ficho: Lamo de ivoro, de osto, de perlomatro, qua uzesas, dum kartoludo, e c., por la konto di la punti quin singlu ganas, e qui pagesas lor la fino di la ludo. – FGHR

fidar: {ntr} (ad) Tale estimar (ulu) ke onu konfidas a lu la sorgo okupor su senkontrole pri ulo. – AFHI

fideikomiso: (yuro-cienco) Donaco o legaco ad ulu, konfidita a lu kom honesto, por transmisesor ad altru. – FGHI

fidela: Qua ne falias pri to quon expektas de lu persono a qua lu ligesas per su-obligir. – AFHI

fiera: Ta qua havas alta (ma generale justa) opiniono pri sua valoro, merito, povo, e qua manifestas lu extere. – FHI

fifro: (muziko) Mikra fluto sis-trua, di qua la sono esas tre akuta, uzita olim kom akompananto di la tamburo dum marchi armeala. – AFG

figo: (bot.) Frukto di qua la pulpo esas mola e sukroza, produktata da arboro de la familio "urticei", di qui la flori esas asemblita en recevuyo komuna. (L. *ficus*) – AFGHIR

figuranto: La homo qua, en teatro, engajesis por plear la rolo di la protagonisti qui ne parolas od esas tre acesora. – AFGH

figuro: **1.** Formo videbla di korpo. **2.** (retoriko) Formo di la parolo, qua modifikas la expreso di la pensado. **3.** (geom.) Reprezenturo grafika di la formi quin geometrio konceptas en spaco.

fijo: Karto sur qua onu skribas la tituli di la libri di biblioteko, noti, dokumenti, quan onu klasifikas alfabetale o numerale, en buxi, por rekursar a lu kande onu bezonas ta o ca libro, dokumento, e c.

fikario: (bot.) Planto herbacea di qua la flori esas flava, di la genero "ranunkuli". (L. *ranunculus ficaria*)

fiko: (patol.) Surkreskajo karnoza, kun pedunklo streta, e somito inflata figatre.

fiktiva: Di qua la valoro, la realeso, esas nur konvencionala.

filamento: Elemento longa e tenua ye qua konsistas ula tisui vejetala, animalala o minerala. – AFGHI

filandro: Filo lejera qua flugetas en aero. – F

filantropo: La homo qua amas homaro. – AFGHI

filaso: Materio texebla (kanabo, lino, e c.) ne ja filigita. – FH

filatelio: Cienco, studio, sercho di la posto-marki (timbri* postala). – AFGHI

filetika: Qua apartenas a, o relatas, sive la ancestraro di speco, sive la procedi qui abutis a la formaceso di la speci, sive la diversa lineaji di la grupi di la klasifiko naturala.

fileto: **1.** Spiralo qua cirkondas skrubo. **2.** Parto di la animalo, qua, pro havar nek tendini nek osti, esas distranchebla a lonchi dina. – FGHI

filharmonio: Amo pasionoza pri muziko. – AFGHIR

filheleno: **1.** Partisano di la Greki antiqua, di la arti e di la civilizeso-sistemo di Grekia antiqua. **2.** Amiko di la Greki moderna, partisano di lia nedependo politikala. – AFGHI

filialo: Firmo fondita da firmo "patra".

filigrano: Laboruro ek fili de oro, de arjento, de vitro, interplektita ed interligita per solduri preske neperceptebla. – AFGHIR

filiko: (bot.) Planto senkotiledona, kriptogama, herbacea, di qua la semineti kontenesas da kapsuli an la surfaco reversa di la folio, di qua la folii volvesas krosatre ante lia desklozeso, e di qua ula speci divenas arboratra en la regioni tropikala. (L. *filicea*) – IL

filio: Persono konsiderata pri la ligilo qua unionas lu a ti de qui lu naskis. – AFHIR

filipiko: Diskurso violentoza kontre ulu qua guvernas la Stato. – AFGHIR

filistro: Nomo donata da la kulturozi, da la artisti, a la personi quin li konsideras kom nekapabla komprenar to quo esas spiritala, artala.

filmo: Bendo fotografala celuloida, uzata en la kameri obskura di la cinematografilo. – AFG

filo: Brino tenua, longa, ek texo-materio, metalo. – FHI

filologio: La cienco qua studias ta o ca linguo nacionala kom organo di la vivo mentala, spiritala, di la populo qua uzas olu. – AFGHIR

filoxero: (zool.) Insekto qua rodas la radiko di la vito. (L. *phylloxera vastatrix*) – AFGHIR

filozofiar: {nt} **1.** Rezonar pri la origini e la kauzi. **2.** Rezonar ciencoze pri ulo. – AFGHIR

filozofo: La persono qua su konsakras a la cienco pri la origini e la kauzi.

filtrar: {tr} Pasigar (liquido) tra korpo poroza (felto, stofo, papero, karbono, petro sponjatra, e c.) por purigar lu. – AFGHIR

financo: Provisuro de pekunio quan ulu (o Stato) disponas. – AFGHIR

finar: **1.** {tr} Par-facar, par-agar, per traktar til (ed inkluzite) la lasta parto. **2.** {ntr} Arivar an la punto ube onu haltas (en spaco, en tempo). – AFHI

fingar: {tr} Prizentar kom reala (eso-maniero di qua onu prenas la aspekto). – AFGHIR

fingro: (anat.) Singla de la prolonguri distinta, ek falangi artikoza, maxim-multa-kaze moviva, ube finas la pedi di la animali, la manui e la pedi di la homo e di la simio. – AG

finisar: {tr} (tekn.) Sorgoze perfektigar la detali maxim mikra. – F

finita: **1.** (matem.) (pri grandoro*) Qua esas quanto determinita (pri progresiono) konsistanta ye nombro determinita de termini. **2.** (filoz.) Di qua la eso esas limitoza. – AF

finko: (zool.) Ucelo kantera, pasero konobeka. (L. *fringilla coelebs*) – G

finto: (skerm-arto) Stroko per qua onu minacas ca latero por ke la adverso deskrovrez ta latero quan onu volas atingar. – F

fiorituro: (muziko) Orno-traiti quin kantisto, exekutante, adjuntas a la frazo muzikala di la kompozisto. – FGHIR

firmamento: La vulto ciela. – F

firmo: Nomo komercala, adoptita da komerco-societo o da privato komercista. – AFGHR

"fis": la noto quaresma di la "do"-gamo, diezoza.

fisho: (zool.) Animalo vertebroza qua vivas en aquo, respirante la aero qua esas dissolvita en ica, per organi partikulara (brankii). – AG

fisko: Administrantaro di la trezoro statala, di qua la tasko konsistas ye kolektar la imposto-revenuo. – AFGHIR

fistulo: (patol.) Kanalo acidentala, formacita da ulcero, kavajo naturala. – AFGHIR

fitar: {ntr} Tale adjustigita (peci mashinala), ke li ne plus povas movar en ula direciono exter la axala. – (pri vesto) Adaptita perfekte a la formo di la korpo di la persono qua weros* lu – od a parto di lua korpo (manui, pedi). – AI

fiziko: La cienco di qua la studiajo esas la propraji generala di la korpi e la legi (leyi*) qui koncernas lia efiki extera, sen egardar la kompozanti. – AFGHIR

fiziognomonio: La arto determinar la karaktero di persono segun la traiti di lua vizajo. – AFGHIR

fiziokratio: Doktrino ekonomikala qua konsideras ke tero (sulo) esas la fonto unika di richeso. – AFGHIR

fiziologio: La parto di la natur-historio qua traktas la roli di la organi che la enti vivanta en lia stando normala. – AFGHIR

fizionomio: Expresuro che la vizajo. – AFGHIR

flado: Tarto moleta, ek kremo, farino ed ovi. – G

flagelo: (histologio) Filamento moviva qua (che ula protozoi, e che la gameti maskula, ed anke che la celuli epiteliala) funcionas kom organo lokomovala. – AFGHIR

flago: Insigno (generale min granda kam standardo) qua indikas la lojeyo, navo o loko, di ula chefo o di ula establisuro. – AGR

flagrar: {ntr} **1.** Kombustesar rapide kun flami granda e subita. (anke metaf.) **2.** (pri delikto) Eventar vidate da la persono ipsa qua konstatas lu. – AFGHI

flajoleto: (muziko) Fluto bekoza, sis-tona, quan onu pluperfektigas per adjuntar a lu klavi. – AFGH

flako: Mikra marsheto de aquo, neprofunda. – F

flakono: Mikra botelo, ek vitro, kristalo, porcelano, kun stopilo generale vitra o metala. – AFGR

flamingo: (zool.) Ucelo de la klaso "steltieri", di qua la suba parto di la ali esas fairo-reda. – AFGHIR

flamo: Kombinuro de la oxo di aero kun la partikuli o la gasi qui eskapas de la materii kombustata. – AFGHI

flanar: {ntr} Irar sen skopo, lasante su distraktesar da ta kozo, da ca kozo, por pasigar tempo. – FG

flanelo: Stofo dolca, lanugoza, ek lano pektita o kardita, di qua la texuro esas kelke desdensa, simpla o krucumita. – AFGHIR

flanjo: (tekn.) Parto diskatra, salianta, di tubi, stangi, e c., qua uzesas por ligar li per skrubi e bolti. – AGIR

flanko: **1.** (anat.) Parto latera di la ventro, situita, an singla latero di la korpo, inter la lakuno kostala e la loko ube komencas la hancho. **2.** (fortifikajo) Parto di la bastiono, inter la kurteno e la shutro-angulo. – AFGIR

flarar: {tr} Probar dicerno segun la odoro. (anke metafore). – F

flatar: {tr} Probar sedukto per laudi, nemeritita od exajerita. – AFG

flatuar: {ntr} Evakuar gaso intestinala, tra la sfintero anusala. – AFGHI

flatulenta: (medic.) Che qua gasi, venti, akumulesis en

la kanalo digestala.

flava: Di qua la koloro esas olta di oro, di safrano, di citrono, e c. – FL

flebito: (patol.) Inflamuro di la membrano interna di la veini. – AFGHI

flecho: **1.** Armo, ek stango ligna, garnisita, an un ek la extremaji, ye ferpeco, pintoza, an la altra ye aleti ek plumi o metalo, e quan onu lansas per arko od arbalesto. **2.** (arkitekt.) Alteso vertikala, de la punto maxim alta di vulto, di arko, super la komenco-punti. **3.** (fortifikajo) Masivo salianta angule. **4.** (geom.) Perpendiklo de la mezo di arko an la kordo qua klozas lu; o disto di la kordo di arko an la tangento paralela. – FHI

flegar: {tr} **1.** Sorgar atencoze por la komforto di malado, di infanteto o di infanto. **2.** Striglagar (kavalo). – G

flegmo: Karaktero di la persono kalma, qua su dominacas. – AFGHIR

flegmono: (patol.) Centro pusifanta qua rezultas de la inflameso di la tisuo celuloza subpela. – AFGHIR

flereto: Speco di espado, di qua la lamo esas quadrato-seciona, tenua e flexebla, generale kun buleto ye la pinto, garnisita ye felo, uzata por exercar su pri skermo. – FGHI

flexar: {tr} **1.** Kurvigar per preso qua interproximigas la du extremaji. **2.** (metaf.) Cesar pokope sua rezisto. – AFHI

flexiono: (gram.) Modifikeso di vorto, da la chanjo di lua dezinenci (en la deklino, la konjugo, che ula lingui nacionala). – AFGHI

flintoglaso: Kristalo pura, por la lensi akromata [akromatika], kompozita ek plumbo-silikato e kalio-silikato, e tre refraktiva. – AFGHR

flirtar: {ntr} Manovrar (per vorti o per konduto pleziva) por seduktar. – AFGR

flitro: Lamelo de oro, de arjento, o de kupro orizita od arjentizita, per qua onu plubriligas broduri, galoni, rubandi, e c. – G

flogar: {tr} Batar per ledro-bendo o kordeto, agitante la mancho ye qua fixigesas un ek la extremaji. – A

floko: **1.** Mikra tufo lejera ek lano, silko, kotono. **2.** Mikra maso, poke densa. – AFGIR

florino: Moneto-peco (olim ora, pose arjenta) uzata en Nederlando, e c. – AFGHIR

floro: (bot.) Parto di la planto, qua su developas pos la folii, desklozas sua koloro ofte odoroza, ornita per kolori plu o min briloza, e, pos existo provizora, remplasesas da la frukto. – AFGHIR

florono: **1.** Ornivo imitanta la formo di floro. **2.** (arkitekt.) Ornivo skultura qua reprezentas floro, folio. – FHI

floso: Apendico membranoza per qua su movas en aquo la fishi e kelka altra animali aquala. – G

flotacar: {ntr} Portesar sur liquido segun la arbitrio di la ondi, di la fluo. – AFGHI

flotilio: Floto de mikra navi. – AFGHIR

floto: Asemblajo plu o min granda de navi militala o komercala qui navigas kune, ed havas un iro-skopo (generale komandata da un chefo). – AF

floxo: (bot.) Planto di qua la infloresenco esas piramidatra. (L. *phlox*)

flozelo: Buro de silko, reziduo de la kokoni desvolvita. – AF

fluar: {ntr} (aludante liquido) Irar de loko ad altra loko, per movo kontinua. (anke metaf.) – AFG

flugar: {ntr} Sustenigar su e movar su en aero atmosfera per ali (naturala od artificala). (ex.: la uceli e la maxim multa insekti; la aviacili: aeroplani, helikopteri). – AG

fluida: Di qua la molekuli, poke inter-adheranta, ne rezistas mem nur mikra esforco qua tendencas a diplasar li. – AFGHIR

fluktuar: {ntr} Quaze ondifar en aero atmosfera, segun la arbitrio di vento o di altra impulso variiva. (kom ex.: standardo, hari.) (anke pri objekto imersita) – AFGHIR

flundro: (zool.) Nomo di fisho de la genero "pleuronektoidi".

fluorecar: {ntr} (pri ula dissolvuri) Kovreskar per envelopilo lumoza qua aspektas analoge kam opalo kande onu lumizas li per suno-radii en chambro obskura. – AFGHIR

fluorino: (kemio) Kombinuro de fluro e kalio. Simbolo kemiala: CaF_2

fluoro: (kemio) Korpo simpla metaloida, qua deskompozas aquo ye la temperaturo ordinara, e korodas preske omna metali. Simbolo kemiala: F. – AFGHIR

fluro: (arkitekt.) Platformo en eskalero, ye la punto ube

finas etajo. – AG

"folium": (matem.) Kurvo di qua parto esas pasable analoga a la formo di arboro-folio.

fluto: (muziko) Muzik-instrumento ventala, cilindro apertata supre, klozata infre, qua havas, apud la parto supra, aperturo qua uzesas kom boko-peco ube onu suflas, e longesale provizita ye trui sur qui onu pozas la fingri por apertar e klozar ta trui segun la noto quan onu volas produktar. – AFGHIR

fluvio: **1.** Granda aquofluo qua konservas sua nomo til la maro ube lu debushas. **2.** (metaf.) To quo fluas abunde quale fluvio. – AFHIR

fluxiono: **1.** (patol.) Adfluo di sango o di altra liquido ad ula tisui, ad ula organi, konseque de stando inflamala. **2.** (matem.) La quanti finita quin produktas movo o fluo kontinua (la lineo, per la movo di la punto; la surfaco, per la movo di la lineo, e c.). – AFGHI

fluxo: La mareo adlitora. – AFHIR

foko: **1.** (optiko) Punto a qua konvergas la lumo-radii reflektita o refraktita. **2.** (geom.) Punto o punti de ube departas ed adube su asemblas la vektori. – AFGIR

fola: Termino vulgara qua aplikesas precipue a la formi maxim videbla e shokiva di alienaco, a ti qui su manifestas per parolo sencesa, agiteso e violento. – AFI

folado: (zool.) Molusko bivalva qua perforas la roko. (L. *pholadidea*)

folietono: Parto rezervita, infre de jurnalo-pagino (cirkume la triimo di la alteso) por la publikigo di artikli kritikala, di romani, e c. – AFGHR

folikulo: **1.** (anat.) Mikra sako membrana en la tegumento. **2.** (bot.) Frukto kapsula, ek folio volvita longesale, ed apertita per quaza suturo. – AFGHIR

folio: **1.** (bot.) Lamelo verda qua naskas de la stipi, de la rami. **2.** To quo esas dina e plata quale arboro-folio (papero, e c.). – AFHIR

folkloro: Civilizeso-formo materiala, strukturi sociala, tradicionaji e literaturo-sorti parolala, metodologio (ca fako inkluzante la tekniki yena: bibliografio, kartografio, enrejistro sonala, inquesti, muzeografio). – AFGR

fomentar: {tr} (medic.) Remediar (parto di la korpo) per aplikar e mantenar sur lu topiko varma. – AFGHI

fondar: {tr} **1.** Apogar sur ulu, sur ulo (to quon onu entraprezas, esperas, dredas, e c.). **2.** Establisar (ulo) ye maniero solida, ferma. – AFGHI

fonetiko: La parto di linguistiko, qua traktas la son-uni (foni). – AFGHIR

fonetismo: Reprezento exakta, per skribo, di la foni vocala.

fongo: (patol.) Surkreskajo karnoza, sponjatra, quale fungo (en ulcero, vunduri).

fono: (fiziko) Un ek la serio de movi alternanta, tre rapida, da korpo solida, liquido o gaso, quin la nervo audala sentas per la orelo.

fonografar: {tr} Enrejistrar voco per aparato qua konsistas ye disko vibranta, provizita ye stalo-stilo qua imprimas sur cilindro o disko rotacanta la vibri recevita, tale ke esas reproduktebla [riproduktebla] segun-vole, kande onu rotacigas la cilindro o la disko, la vorti dicita avan la aparato. – AFGHIR

fonolito: (mineral.) Roko volkanala qua resonas sub martelo-frapi. – AFG

fonometrio: La arto mezurar la intenseso di la voco-foni.

fonometro: (tekn.) Aparato por mezurar la intenseso-grado di la foni. – AFGHIR

fontanelo: (anat.) Che la infanteti, lakuno inter la osti kraniala, plenigita per tisuo mola, flexebla, qua osteskas erste kande la homo esas plu evoza. – AFGHI

fonteno: Aparato qua varsas, per robineto, la aquo per qua onu plenigis lu o quan onu adduktas per tubi. – AFGIR

fonto: **1.** Origino di aquofluo, di fonteno – aquo-veino qua produktas lu en la loko ube lu komencas ekirar de sulo. **2.** (metaf.) Origino di kozo, to de quo olca devenas, derivesas. – AFHIR

for: Prepoziciono qua signifikas eskarteso, plu o min granda, de ... – AF

forcato: Persono qua subisas puniso afliktiva ed infamiganta qua konsistis, olim, ye remar sur la galeri rejala; nun, ye deportesar en remparo-cirkuito fortifikita. – FHI

forcepso: (medic.) Instrumento ek fero, du-brancha quan uzas la akushisto en la kazi di desfacileso, por sizar du-latere la kapo di la infanti ed atraktar lu ad su. – AFGHI

forco: (fiziko) **1.** La kauzo di movo. **2.** Kauzo

nekonocata di ula movi di materio (gravito, kaloro, elektro, e c.).

forejo: Feno di la prati naturala od artificala, herbi, vejetanti qui uzesas por nutrar la brutaro. – AFGHIR

foresto: Vasta surfaco, areo, de tereno arboroza. – AFGHI

forfeto: (yuro-cienco) Kontrato inter du personi, ek qui ica su obligas prenor – ita, livror, po preco determinita anticipe, ula laboruri, ula servi. – FI

forfikulo: (zool.) Insekto ortoptera, di qua la ventro finas per du hoketi pincatra. (L. *forficula*) – IL

forjar: {tr} Laborar (metalo) sur amboso, per fairo e martelo. – AFH

forko: **1.** Instrumento kun longa mancho ligna, finanta per du o tri branchi pintoza, ek ligno o fero (por inversige agitar feno, palio, movar sterko, deprenar o kargar garbi). **2.** Objekto qua kelke similesas forko. – AFGI

formacar: {tr} Facar (ulu, ulo) donante a lu la eso e la formo. – AFGHIR

formalino: (kemio) $H.CO_2H$. – AFG

formato: Dimensiono quan onu donas a libro, a jurnalo, segun ke onu faldas la imprimo-folio unfoye, dufoye, trifoye. – FGHIR

formiko: (zool.) Mikra insekto ek la klaso "himenopteri", qua facas por su (en la kavaji di la olda arbori) lojeyo ube lu vivas societane. (L. *formica*) – FHI

formo: **1.** Aspekto extera di korpo. **2.** (metaf.) Karaktero sub qua kozo su manifestas. **3.** Maniero extera agar segun ula reguli. **4.** Maniero expresar penso. – AFGHIR

formulario: Kolektajo de formuli.

formulo: Formo determinita segun qua onu expresas kozo konvencionita. – AFGHIR

fornikar: {ntr} (religio) Pekar sexuale. – AFHI

forno: Masonuro vultoza, cirklatra, kun un aperturo avana, ube onu bakas pano, kuki, e c. – FI

foronomio: Geometrio di movo, o cinematiko geometriala. – AFGHIR

forsan: Adverbo qua signifikas "povas eventar ke ... ma lo ne esas musto". – IL

forsar: {tr} Kurvigar, torsar, apertar (ulo) per violento. – AFG

forta: **1.** (aludante korpo o parto di korpo) Di qua la povo di impulso, di rezisto, esas tre efikiva. **2.** (aludante la anmo, e fakultato di la anmo) di qua la povo volala, sentimentala, inteligentesala esas kapabla efikar multe. **3.** (aludante persono, o asemblitaro de personi) Qua disponas la moyeni necesa por impozar sua autoritato. – AFHIR

fortifikar: {tr} Provizar ye defensili ek masonuri, ter-amasigi, e c. – AFGHIR

fortreso: Placo fortifikita. – AFHIR

fortuno: **1.** Deino quan la pagani reprezentis forme di muliero qua tenas en sua manuo abundo-korno, di qua la okuli esis linjo-bendizita, sidinta sur roto, por indikar ke elu distributas la bonaji e la malaji blinde e kapricoze. **2.** Chanco bona. – AFGHI

forumo: **1.** (che la Romani antiqua) Placo ube la populo diskutis pri la aferi publika. **2.** (metaf.) Loko ube onu diskutas la aferi publika. – AFGHIR

fosato: Kavajo linea, en sulo, uzata por limitizar, por separar tereni, por plufaciligar la ekfluo di la aquo pluvala o drenala. – FI

fosfato: (kemio) Kombinuro de la fosf-acido kun korpo qua igas lu salo. – AFG

fosfeno: (fiziol.) Fenomeno lumala, quan onu povas produktar sur la retino per kompresar la okul-globo. – AFG

fosfo: (kemio) Korpo simpla, tre inflamebla, venena, qua lasas eskapar, ye la temperaturo ordinara di atmosfero, vapori alio-odoranta e lumetas en loko obskura. Simbola kemio: P. – AFGHIR

fosforecar: {ntr} (kemio) Lumar en loko obskura. (ex.: fosfo). – AFGHIR

fosilo: Qua permanis enfosigita en la strati sedimenta anciena di la Terkortico. – AFGHI

foso: Kavajo od exkavajo plu o min larja e profunda (en sulo), uzata kom recevuyo. – FHI

fosto: **1.** Peco de karpenturo, pozita vertikale. **2.** Longa ligno-peco stekita en sulo. – G

fotelo: Granda stulo, kun dors-apogilo e brakii. – F, Pol.

foto: (fiziko) Radiado de ula korpi, qua videbligas la objekti.

fotofono: Aparato de ube la son-ondi, recevite sur spegulo vibranta qua transformas li ad lum-ondi,

departas por reproduktar [riproduktar] su kelka-diste. – AFGHIR

fotogena: Dicesas pri irga parto di organismo qua produktas ed emisas lumo-radii fiziologiala.

fotograbar: {tr} Aplikar la fotografado e la grabado per vitro-plako lumo-impresebligita. – AFGHIR

fotografar: {tr} Fixigar la imajo de korpi, obtenita per kamero obskura, sur vitroplako (o filmo) garnisita ye substanco impresebla da lumo. – AFGHIR

fotokemio: La cienco di la reakti kemiala quin produktas la lumo-radii.

fotolitografar: {tr} Aplikar la fotografado a la lito-grafado per fotografuro dekalquebla sur petro.

fotometrio: Parto di fiziko, qua traktas la mezuro di la intenseso-gradi lumala.

fotometro: Instrumento por mezurar la intenseso-grado di lumo. – AFGHIR

fotosfero: (astron.) La atmosfero lumoza qua cirkondas Suno. – AFGHIR

fotosintezo: (bot.) Sintezo qua eventas en la folii di la planti verda, influe da la lumo-radii.

fototaktismo: Movo (influe da lumo-radii) da korpi moviva (zoospori, e c.).

fototerapio: Uzo di la lumo-radii kom agento terapiala. – AFG

fototipio: Procedo di reprodukto [riprodukto] fotomekanikala per imprem-inki, en qua uzesas substanci koloida (gelatino, albuno, bitumo) extensita sur fundi diversa (vitro, kupro, petro, zinko) ed igita inkizebla per la lumo-radii. – AFG

fototropismo: Efiko da la lumo-radii a la kresko di la planti.

foxo: (zool.) Quadripedo karn-avida, ek la genero "hundi", di qua la muzelo esas dina, la kaudo longa e tufa. (L. *canis vulpes*) – AG

foxtroto: Danso (zoologiala, ek Usa) quar-tempa, segun ritmo inter marcho e polko. – A

foyero: (teatro) **1.** Loko ube la spektinti iris olim por varmigar su dum la inter-akti, en la epoki dum qui la pleo-salono ne esis kalorizata. **2.** Salono, galerio, ube la spektinti promenas dum la inter-akti. – AFGR

foyo: **1.** Singla de la kazi ye qui fakto eventas. **2.** Singla de la kazi ye qui quanto kontenesas kom elemento di toto. – F

fraciono: (matem.) Un o plura parti di la uno dividita o subdividita a parti inter-egala. – AFGHIR

fragmento: **1.** Peco de kozo ruptita o dislacerita. **2.** (metaf.) To quo restas de libro di qua la maxim multo esas perdita o permanis nefinita. **3.** Peco citita ek libro. – AFGHI

frago: (bot.) Frukto multa-bera, qua devenas de planto herbacea de la familiio "rozacei". (L. *fragaria*) – FHIL

frajila: **1.** Ruptebla facile. **2.** (metaf.) Olqua facile cedas a la tentesi. – AFGHI

frakasar: {tr} Ruptar splitige. – FI

frako: Viro-vesto nigra kun baski moruo-kaudatra, uzata por la vesper-festi mondumala, la ceremonii. – FGHR

framasono: Persono qua iniciesis en asociitaro (olim sekreta) qua profesas principi di interfrateso, havas kom emblemi ula instrumenti di masonisti, e di qua la membraro konsistas ye grupi diversa ("logii"). – AFHIR

frambo: (bot.) Frukto multa-bera, tre parfumoza, devenanta de arboreto dornoza ek la familio "rozacei". (L. *rubus idaeus*) – FH

framo: Menuzuro quaza-kadra; asemblajo de montanti e de traversi; envelopilo buxatra. – A

franciskano: Reguliero di la ordeno (religiala, katolika) quan fondis santa Franciscus di Assisi. – AFGHIR

francisko: (arkeol.) Hakilo militala, kun du tranchivi, uzita da la Franki antiqua. – AFGH

frangulo: (bot.) Arboreto qua kreskas inter la bushi e la hegi, en la tereni humida, di qua la ligno esas transformebla a karbono lejera quan onu uzas por fabrikar la kanonpulvero, di qua la kortico interna esas purgiva, e di qua la beri esas verda o reda, segun la grado di matureso. (L. *rhamnus frangula*) – IL

franjipano: Sorto di aromo. – AFGHI

franjo: **1.** Ornivo ek serio de brini, de torsadi pendanta (kotona, lana, silka, orfila, arjenta, e c.). **2.** (fiziko) Franji, linei alterne briloza ed obskura, en la fenomeno "interfero". – AFGHI

franko: Unajo monetala di la sistemo decimala, qua korespondas a moneto-peco ek arjento aloyita a 0 fr.165 de kupro, qua pezas 5 grami, dividita a 10 dekimi o 100 centimi. – F **[Defino alternativa]**

franko: Bazala unajo pekuniala, uzata od uzita en Belgia, Luxemburgia, Suisia ed altra landi qui olim dominacesis da Francia e Belgia.

frankolino: (zool.) Ucelo de la genero "perdriki", sama-statura kam la fazano, di qua la gambi esas longa, la beko forta e longa. (L. *pternistes vularis*) – AFGHIR

frapar: {tr} Shokar unfoye o plurafoye per apliko violentoza. – F

frato: **1.** Persono konsiderata relate lua parenteso kun altru qua naskis de la sama gepatri [genitori]. **2.** (metaf.) Persono konsiderata relate la ligilo qua unionas lu a la membri cetera di la familio homara. – AFHI

fraudar: {tr} **1.** Trompar (ulu) por prokurar a su, detrimente di ta ulu, ca o ta avantajo. **2.** Frustrar la administrantaro doganala o fiskala. – AFGHI

fraxino: (bot.) Arboro de la familio "oleacei", di qua la ligno, kompakta, blanka e veinoza, uzesas en industrio. (L. *fraxinus*) – FHIL

frayo: Fish-ovi fekundigita. – FHI

frazeologio: Maniero konstruktar sua frazi, qua karakterizas linguo o skriptisto. – AFGHIR

frazo: **1.** (gram.) Propoziciono simpla od asemblajo de propozicioni qua facas senco kompleta. **2.** (muziko) Serio de son-uni qui prizentas a la oreli developeso reguloza e kompleta. – AFGHIR

fregato: (nav.) La maxim granda de la milito-navi kun un ferdeko o tota baterio, qua, importale, situesas dop la kombato-navo. – AFGHIR

fremisar: {ntr} (de, pro) **1.** Agitar su bruisetoze. **2.** Agitar su konvulse. – FH

frenezio: **1.** Deliro furioza. **2.** (metaf.) Eceso en ula pasiono. – AFGHI

freno: Mekanismo uzata por lentigar o haltigar la movo di mashino. – FHI

frenologio: Doktrino segun qua singla de nia fakultati od instinti havas kom situeso ta o ca parto di la cerebro, ed esas konocebla per la observo di la protuberanci o di la kavaji korespondanta che la kranio. – AFGHI

frequa: Qua eventas multafoye, tre mikra-intervale. – AFGHI

frequenco: (eletrotekniko) (pri la elektro-flui alternanta) La nombro de ocili dum un sekundo.

frequentar: {tr} **1.** Venar (a loko) granda-nombre. **2.** Venar (a loko) ofte. **3.** Venar freque (kun persono) kom akompananto. – AFHI

fresha: Qua ne esas velkinta. – AFGHIR

fresko: **1.** Pikturo sur muro, qua, facite per aquo-farbi sur induturo tre recenta, sikeskas e hardeskas kun lu. **2.** To quo esas piktita per ta procedo. – AFGHIR

fretar: {tr} Lokacar navo por transportar vari. – AFGH

frezar: {tr} (tekn.) **1.** Mi-bizelizar la orifico di truo en qua esas insertota skrubo od irgaltra objekto. **2.** Laborar, entaliar la ligno o la metali per solido rotaciva qua esas garnisita ye denti, per qua – kande la solido rotacas – onu povas deprenar spani de la surfaco kun qua onu igas lu kontaktar tre prese. – FG

friabla: Qua esas facile reduktebla a peceti. – AFHI

frianda: (Kozo) qua luras per ulo delikata segun quante koncernesas la palato. – F

fricionar: {tr} (per) Frotar parto di la homo-korpo por igar plu rapida la cirkulo di sango por kuracar doloro, e c. – AFGHI

frigoro: To quo rezultas de la basigo di temperaturo; absenteso kompleta o parta di kaloro. – AF

frikasar: {tr} Koquar en sauco (legumi, o karno pecigita). – AFGHIR

frikaseo: Raguto de karno pecigita, e koquita en sauco. – AFGHIR

fripo: Vesti, linjo, mobli olda, de qui onu su desembarasas per vendar li a brokantisti. – AF

fripono: **1.** Persono qua habile furtas mikra kozi. **2.** Persono qua agas mala stroki malicoze. – F

friskar: {ntr} Agitar (su) per movi vivaca e kurta. – A

friso: **1.** En la monumenti di stilo Greka: parto di la entablamento inter la arkitravo e la kornico. **2.** Bendo piktita o skultita cirkum la parto supra di chambro, di vazo, super la kadro di pordo, di kameno, e c. – AFGHIR

fristo: Tempo-quanto grantenda o grantita por efektigar ulo. – G

fritar: {tr} Koquar per padelo, en graso, oleo od en butro bolianta. – AFHI

fritilario: (bot.) Planto liliacea, di qua la floro havas la formo di korneto subversita, e di qua la bulbo pulpoza kontenas elemento akra, drastika. (L. *fritilius*)

frivola: **1.** Tante vana ke lu ne meritas ke onu fervorez por lu. **2.** Qua fervoras por la kozi vana. – AFGHIR

frizar: {tr} **1.** Volvar (hari, pili, e c.) cirkum li, preske lokle. **2.** {ntr} (aludante hari, pili, e c.) Ipse volvar cirkum su, preske lokle. – AFGH

frogo: Sorto di kazako kun longa maniki, di qua la uzo-kustumo venis de Brandeburgia, lor la rejo Ludovikus XIVa di Francia, ordinare garnisita ye butoni olivatra, interligita per galoni. – F

froko: Vesto di monako katolika. – AF

frolar: {tr} Tushar lejere la bordo, la extremajo di ulo. – F

fromajo: Substanco nutrala quan onu obtenas de preparar diverse butro, la parto kazeatra di lakto, o ta du materii kombinita. – FI

frondo: Lans-armo, posho, quan onu igas jirar per du kordi a qui lu suspendesas, e qua kontenas stono o globeto quan onu lasas eskapar bruske. – FI

frontiero: **1.** Limito qua separas la teritorio di stato de olta di stato kontigua. **2.** Limito qua impedas expanso. – AFHI

frontispico: **1.** (arkitekt.) Facio precipua di edifico. **2.** Titulo di libro, akompanata da vinyeti, e c.; graburo lokizita opoze a la pagino qua kontenas la titulo. – AFGHI

fronto: **1.** La parto supra di la vizajo homala, inter la brovi e la lineo ube komencas la hararo. **2.** La parto supra di la vizajo di la animali. **3.** La parto supra di edifico, di monto, di arboro. **4.** La facio avana di ula kozi (armeo qua marchas, e c.). – AFGHIR

frontono: Ornivo qua quaze kronizas la enireyo precipue di edifico, e qua havas kom bazo la kornico di la entablamento. – AFHIR

frostar: {ntr} Transformesar a glacio. – AG

frotar: {tr} Igar (korpo) kontaktar kun altra korpo, quan onu igas pasar sur ita presante. – FGH

frua: Ante la instanto kande onu kustumas agar lo ordinare; ante la instanto kande onu expektas lua evento, (anticipa*). – G

frugilego: {zool.) Korvo di qua la beko esas rekta, akuta, ne garnisita ye plumi. (L. *corvus frugilegus*)

frukto: (bot.) **1.** Produkturo de la vejetanto, qua sucedas a floro. **2.** Organo di la vejetanti (ovario, fekundigita) qua kreskas en la floro, ube lu existas en estado rudimenta e kontenas la semino (ovulo) destinita a reproduktar [riproduktar] la planto. **2.** (metaf.) **(a)** (aludante patrino [matro]) La filio quan elu konceptis, quan elu portas en sua ventro. **(b)** (aludante mariajo) La filio qua naskas de la mariajo. **(c)** Rezultajo avantajoza de ulo. – AFGHIR

frumento: (bot.) Planto cereala, de la familio "cereali", di qua la spiko esas kompozaja, kontenanta grano manjebla de qua onu facas farino. (L. *triticum*) – AFGHIR

frunsar: {tr} **1.** Plisar (la brovi) per kontrakto. **2.** Igar (stofo) plisita per pasar en lu filo o tre adheranta rubando. – FH

frusta: Di qua la reliefo esas kruda, grosiera, vulgara. – FHI

frustrar: {tr} (de) Privacar (ulu) de havo, de avantajo quan lu havas la yuro posedar. – FHI

ftizio: Deperiso pro morbo. – AFGHI

fudro: Tre granda barelo (de 800 litri e mem plu multe). – FG

fugar: 1 {ntr} Forirar hastoze por evitar (ulu, ulo). **2.** {tr} Probar evitor (persono, kozo) per forirar de lu. – FIR

fugaso: (milito) Min-truo provizora quan onu facas dum ula asieji*, por destruktar exploze peco de remparo-murego, e c.

fuino: (zool.) Mamifero karn-avida, de la genero "martri", di qua la korpo esas tenua e la muzelo longa. (L. *mustela fuina*). – FHIL

fuko: (bot.) Algi marala quin la ondi jetas sur la litoro. (L. *fucus*). – AFHI

fular: {tr} **1.** Presar iteroze per la pedi, la manui, rolero, e c. (kom ex.: drapo) por igar lu plu densa. **2.** Marchar sur ulo. – AFI

fulardo: Silka texuro lejera. – AFGR

fulgurar: {ntr} Produktar la lumesko elektrala qua eventas en la alta regioni di atmosfero, sen akompaneso da tondro.

fulgurito: Vitriguro da fulmino qua trapasas sablo-strato. – AFGHIR

fuligino: Materio nigra qua devenas de la kombusto nekompleta di materii organika, quan la fumuro depozas sur la surfaco di korpo kun qua lu kontaktas. – AFHI

fulko: (zool.) Marsh-ucelo, de la klaso "steltieri", analoga a la galinelo (*gallinula chloropus*). (L. *fulica*).

fulminar: {tr} Frapar per la fairo elektrala qua explozas en spaco, aspekte di sulko lumoza kun tondro, ofte konsiderata (che la Antiqui e la Moderni) kom cielo-fairo lansita da deo iracoza. – AFHI

fumar: **1.** {tr} (aludante korpo kombustata) Emisar gasatrajo, ek gaso, aquo-vaporo e partikuli plu o min tenua (cindro, fuligino, e c.), grizatra o nigra, akra, plu o min densa. **2.** {tr} Kombustar per aspirar la fumuro (ex. tabako), (smokar*). – AFHI

fumario: (bot.) Genero di planti, tipo di la familio "fumariacei", planto farmaciala, sen-pila, kun flori purpurea e di qua la suko bitra uzesas kom kontrefebro urinifigiva. – AFHI

fumarolo: (geol.) Krevisuro di sulo volkanala, de qua eskapas fumuro, vapori. – AFGHI

funcionar: (aludante organo, aparato, mashino, administrantaro) Agar to quo resortisas a lu. – AFG

fundamento: **1.** Masonuro quan onu establisas, en sulo, kom bazo solida di edifico. **2.** (metaf.) En ensemblo, la elemento esencala sur qua su apogas lo cetera. **3.** To sur quo onu apogas sua judiko. – AFGHIR

fundo: **1.** La loko maxim infra en to quo esas kava. **2.** (metaf.) La parto interna, nevidebla, opoze a lo videbla extere. **3.** To sur quo ulo su apogas. **4.** La loko maxim fora (en lo konsiderata). – FHI

funelo: **1.** Implemento ek tubo an qua esas muntita la somito di la kono qua formacas lua parto supra, per qua onu varsas liquido aden barelo, e c. **2.** La parto extera di la orelo. – A

funero: Ensemblo de la ceremonii qui relatas la sepulto di homo jus-mortinta. – AFGHI

funesta: Qua adportas desfortuno. – FHI

fungo: (bot.) Planto kriptogama qua, en medio apta, kreskas e su reproduktas [riproduktas] rapide, e di qua ula speci esas manjebla, la ceteri esante venenoza. – AIL

funikulara: **1.** (aludante relvoyo) Di qua la vagoni, por acensar rampo grand-angula, movesas per kordego spulita sur vindilo. **2.** (matem.) Qualeso di la kurvo quan produktas kordo flexebla, ne-extensebla, suspendita per lua extremaji a du punti fixa ed abandonita a la efiko di la gravito; qualeso di la poligono quan formacas kordo sur la punti diversa di qua aplikesas forci. – AFGHI

fuorto: (milit.) Laboruro de tero o de masonuro por protektar urbo, paseyo, defileo, portuo, e c. – AFGHIR

fureto: (zool.) Mikra mamifero karnivora, de la genero "martri", quan onu povas dresar por chasar la kunikli, en la tertruo di qua onu enirigas lu. – AFI

furgono: (armeo) Longa veturo, kluza* (klozita), per qua onu transportas la bagaji, la provizuri de nutrivi. – F

furiar: {ntr} Kaptesar da iraco dum qua onu ne plus dominacas su. (metaf.) Esar violenta extraordinare. – AFGHIR

furiero: **1.** Oficiro qua, dum voyajo, preiras princo ed agas lo necesa pro la lojeyi. **2.** (armeo) Sub-oficiro qua su okupas prokurar la lojeyi necesa por la armeani cirkulanta, repartisar la nutrivi, e c. – FGHI

furnazo: Forno inkandecanta. (anke metaf.)

furnelo: Aparato en qua onu facas fairo, por koquar la nutrivi; ulakaze lu kontenas forno. – FHI

furnisar: {tr} Livrar sufico-quante, sive vende, sive donace. – AFI

furo: Pelo de ula animali, kun lua pili, preparita e fasonita por garnisar od uzesar kom futero di korpo-vesti, kapo-vesti, mufi, e c. – AFH

furtar: {tr} Proprigar a su, per ruzo o per violento, to quo savate esas la proprajo, la proprietajo, di altru. – HIL

furunklo: (patol.) Tumoro inflamala limitoza, kun saliajo en lua centro, qua tempo-finas per pusifo. – AFGHI

fushar: {tr} Exekutar tasko neglijoze. – G

fusilo: Paf-armo portebla, ek fer-tubo muntita sur ligna stango krosoza, provizita ye mekanismo di qua la deskuplo acendas la kargajo pulvera di la armo. – FHIR

fusteno: Stofo di qua la fili esas krucumita – la fili longesala ek lino, la fili transversa ek kotono, uzata por facar subjupi, kamizoli, e c. – AFHI

fusto: **1.** (arkitekt.) Stango di kolono, inter la bazo e la kapitelo. **2.** (artilrio [artilerio]) Suportilo, di kanono, di lorneto, di teleskopo, e c. – AFHI

futero : Stofo ye qua onu garnisas la parto interna di vesti. – GHIR

futuro: **1.** (gram.) Tempo di verbo, qua expresas to quo esos. **2.** To quo esas eventonta, existonta. – AFG

fuxino: (kemio) Farbo reda, preparita ek anilino. Simbolo kemiala: $C_{20}H_{20}N_3Cl$, EH_2O

fuxio: (bot.) Orno-planto di qua la flori esas pendanta, genero di la familio "enoterei". (L. *fuchsia*)

fuzar: {tr} Liquidigar (korpo solida) per la efiko di kaloro. – AFHI

fuzelo: (geom.) Parto di surfaco sferala, inter du duima granda cirkli – di surfaco cilindrala o konala, inter du plani facita segun la axo. – F

fuzeno: (bot.) Arboreto di qua la ligno uzesas por fabrikar spindeli lardo-spici, e c., e di qua la rameti karbonigita donas krayoni lejera por skisado. (L. *evonymus*) – FHI

fuzeo: Pirotekno-kozo inkluzita en kartono (kartocho) qua acendesas stratope, e lansas spricaji ek partikuli kombustata. – F

fyordo: Singla de la sesguri streta e profunda qui festonizas la litoro estala di Skandinavia e di Skotia. – AFGHIR

G

g: (muziko) Noto kinesma di la "do"-gamo.

gabano: Kapoto di navano, vesto de lano, kurta, kun maniki e kapuco kovrita per gudro-telo. – FHI

gabaro: (navig.) Navo segloza o remiloza, por charjar o descharjar la navi. – AFGHI

gabiono: (milito) Granda korbo cilindratra, plenigita ye tero, uzata por protektar la armeani e la laboranti en la tranchei. – AFHIR

gabro: (geol.) Roko granoza, kun plagioklazi qui kontenas egal-quante minerali koloroza e minerali senkolora, od en qui iti esas la plu multa. – AFGHI

gado: (zool.) Genero di fishi (moruo, merlano, e c.) (L. *gadus*) – FL

gafo: **1.** Stango kun pinto fera, garnisita ye hoko laterala, por pulsar barko, adtirar ulo adsur altra navo, sondar, e c. **2.** Hoko por adtirar adtere la grosa fishi. – AFI

gagato: Lignito brilo-nigra quan onu talias a tabuleti, ornamenti traurala. – GL

gaino: Etuyo (di la lamo di instrumento tranchiva od akuta) tre longa, streta, en qua la objekto eniras tra la extremajo. – FI

gajo: **1.** Objekto depozita por garantiar la rimborsoteso di debajo. **2.** En la ludi mondumala, objekto depozita da la ludanto qua eroris e quan lu povos retrohavar nur per submisar su a "puniso". – AF

gala-: Prefixo qua signifikas "kun la pompo di festo". – AFGHI

galanta: Zeloza pri plezar a la mulieri. – AFGHIR

galanteno: Disho ek karno de pultro, de bovyuno, e c., koquita kun spici, quan onu servas kolda kun jeleo. – AFGHIR

galbano: (farmacio) Gum-rezino balzamoza, devenanta de arboro di Siria. – AFGHIR

galeno: (kemio) Plombo-sulfuro naturala. – Simbolo kemiala: PbS. – AFGHI

galeo: (imprim.) Tabuleto rektangula e rebordoza, sur qua la kompostisto pozas la lineedi asemblita en la kompostilo. – F

galerio: **1.** Spaco tektoza cirkum edifico, apartmento, chambrego, o longesale, uzata kom promeneyo, paseyo. **2.** Quaza balkono salianta qua quaze kronizas la dopa parto di navo. – AFGHIR

galero: **1.** (che la antiqui) Milito-navo kun un o plura rangi de remili e segloza. **2.** Milito-navo ramoza, ferdekoza, kun du masti e du segli Latina, uzita precipue en Mediteraneo. – AFGHI

galeto: Sorto di kuko, ordinare ronda e plata, ek pasto kompakta e foliar-atra, aplastita per rolero, e bakita. – FH

galicismo: Idiotismo di la linguo Franca. – AFGHIR

galikana: (historio religiala) Qua koncernas la eklezio katolika di Francia, egardata kom nedependanta (ula-punte) de la autoritato di la papo. – AFGHI

galimatiaso: Diskurso, skriburo, qua esas korekta gramatikale, ma konfuza ed obskura de la vidopunto "stilo". – AFGH

galinelo: (zool.) Speco di ucelo ek la "steltieri". (L. *gallinula chloropus*) – AFHIL

galio: (kemio) Metalo analoga a zinko, blanka, harda, poke forjebla. Simbolo kemiala: Ga. – AFG

galiono: (navig.) Charjo-navo uzita precipue olim da la Hispani por lia komerco kun Amerika, e specale por querar la oro di Peru. – AFGHI

galioto: **1.** Mikra galero remiloza e segloza. **2.** Traverso ligna qua suportas la paneli qui klozas luko. – AFGHI

galo: (bot.) Surkreskajo produktita sur la folii, sur la stipi di la vejetanti (pro la ekfluo di sapto) da la pikuro da ula insekti qui venas pondar* ibe sua ovi.

(L. *cynips*) – AFGHIR

galono: Texajo (lana, silka, ora), rubandatra, per qua onu ornas la uniformi, la kostumi, la chapeli, la kurteni, la mobli. – AFGHIR

galopar: {ntr} (pri kavalo) Agar serio de salti longesala qui exekutesas sucede en tri tempo-parti, pozante unesme un ek la gambi dopa, pose un ek la gambi avana e la altra gambo dopa, fine la gambo avana qua restas – por obtenar la iro-rapideso maxima che kavalo. – AFGHIR

galosho: Pedovesto, di qua la parto supra esas ledra, e la suolo ligna, uzata por prezervar la pedi de la humideso mediala. – AFGHIR

galvanala: (fiziko) Qua relatas la elektro qua naskas de la kontakto di du korpi heterogena. – AFGHIR

galvanizar: {tr} Igar (muskuli inerta) kontraktar per la elektro quan produktas en li la kontakto di du korpi heterogena. – AFGHIR

galvanometro: (fiziko) Instrumento qua uzesas por mezurar la intenseso-grado di la fluo galvanala. – AFGHIR

galvanoplastar: {tr} Aplikar strato de oro, arjento, zinko, e c., per la efiko di baterio galvanala. – AFGHIR

galvanotropismo: (biol.) Efiko nemediata, da la elektro (fluo kontinua), a la protoplasmo di ula celuli e, partikulare, di la protozoi. – AFGHIR

gambitar: {tr} (ulu) Pasar sua gambo cirkum olta di persono, por renversar ica. – FI

gambo: **1.** (anat.) Parto di la membro infra di la homo, qua prolongas la kruro, de la genuo til la pedo. La tota membro. **2.** Che ula quadripedi: singla de la quar membri qui subtenas la korpo e finas per hufi. **3.** Membro di animalo quan lu uzas por marchar, sizar, kaptar. – FI

gambolar: {ntr} Saltar agitante sua gambi. – AF

gamelo: **1.** Granda skudelo en qua plura navani infra-grada, plura soldati, kunmanjas. **2.** Lada vazo en qua singla soldato recevas sua porciono. **3.** (milito-navo) Gasto-tablo komuna por la oficiri, la dicipuli, la kirurgiisti. – FHI

gameto: (biol.) Celulo reproduktera [riproduktera], maskula o femina.

gametofito: (biol.) Gameto di la planti, en la periodo en qua la du pronuklei maskula e femina ne ja esas aglutinita (sporofito) o kunfuzita (maxio).

gamo: (muziko) Serio de la sep noti di la skalo muzikala, dispozita segun lia sucedo naturala, acensanta o decensanta, per toni e mi-toni, intervale di un oktavo. – AFHIR

ganar: {tr} Aquirar (profito-quanto). – AFHI

gangliono: (anat.) Organo globatra ek turbero de fibri nervala o de faskuli limfala. – AFGHIR

gango: **1.** (teknol.) Materio stranjera solida en qua kontenesas erco o lapido. **2.** (anat.) Substanco amorfa qua envelopas elemento anatomiala. – AFGHI

gangrenar: {ntr} (aludante la tisui animala) Dissolvesar putrante. (anke metafore). – AFGHIR

ganso: (zool.) Ucelo palmipeda, de la sama familio kam olta di la anado. (L. *anser*). – GH

ganto: Envelopilo de felo o de texajo lina, lana, silka, e c., qua kovras la palmi di la manuo ed omna fingri single, tale ke la manui protektesas sen cesar esar libera. – AFHI

gapar: {ntr} Cirkular en stradi, haltante (pro kuriozeso) mem avan kozi qui ne meritas regardeso. – AG

garantiar: {tr} Certenigar* ulu pri (ulo) sua-response; certifikar sua-response. – AFGHIR

garar: {tr} **1.** Lokizar (navo) shirme en doko. **2.** Venigar (treno) shirme en loko adaptita alonge la relvoyo normala. **3.** Lokizar (en hangaro) veturo protektenda kontre la domaji veterala. – AFGHI

garbanzo: (bot.) Nomo di varietato di pizi. (L. *cicer*). – H

garbo: Fasko de spiki falchita, en qua omna kapi dispozesas samapunte, qua plularjeskas inter la pedo e la kapo. (anke metafore, pri flori, pirotekno, aquo-sprico). – FG

gardar: {tr} Surveyar por ke ulu, ulo, ne departez, ne egaresez, ne perdesez, ne domajesez. – AFHI

gardenio: (bot.) Arboreto de la familio "rubiacei". (L. *gardenia*).

gardeno: Tereno sur qua esas plantacita vejetanti utila o plezurala. – AFG

gardio: (zool.) Mikra fisho qua vivas en la aquo sen-sala, e di qua la karno tre manjo-prizesas. (L. *cyprinus rutilus*) – FH

gareno: **1.** Loko rezervita por la pesko, la chaso. **2.** Loko cirkondata da muri, fosati, treliso, ube vivas

multa kunikli. **3.** Bosko, erikeyo, ube la kunikli abundas. – FI

"gastrula": (biol.) Fazo duesma di la evoluciono di la ovo, qua donas formo larva ad omna metazoi.

gargarar: {tr} Humidetigar (la enireyo di la guturo) per liquido quan onu lasas ibe sejornar dum kelka instanti, agitante ica per aspiro-movo. – AFGHI

garito: Lojeyeto de ligno o de petro ube sentinelo shirmas su kontre la domaji veterala. – FHI

garnisar: {tr} **1.** Cirkondar per ulo qua protektas. **2.** Kompletigar (kozo) per pozar en lu to quon lu destinesis kontenor. **3.** Kompletigar (kozo) per adjuntar ula parti kom acesora, orniva. – AFGHIR

garnituro: Ensemblo de la acesoraji qui kompletigas kozo, od ornas, dekoras lu. – AFGIR

garnizono: Ensemblo de la armeani qui okupas fortifikajo por defensar lu. – AFGHIR

garoto: **1.** Ligno-peco quan onu pasigas en kordo por klemar ica per tordo. **2.** Instrumento quan uzas la kirurgiisto por kompresar arterio. **3.** (olim, en Hispania) La fer-koliaro per qua onu tormente strangulis la karcerani. – AFH

garsono: Employato infra-klasa qua servas en balneyo, kafe-drinkerio, restorerio, kontoro, apartmento. – FI

gartero: Kordono, rubando, e c., per qua onu fixigas la kalzi an-super od an-sub la genuo. – AFH

gaso: (kemio) Fluido aeroforma (ye la temperaturo ordinara). – AFGHIR

gasometro: **1.** Aparato per qua onu mezuras la volumino di gaso. **2.** Aparato per qua onu regulas la ekfluo di lumizo-gaso, mezurante la quanto furnisata.

gasteropodo: (zool.) Klaso di moluski, di qui la ventro esas diskoida e sur qua li reptas o su tranas. – AFG

gasto: **1.** (antique) La persono qua profitis la yuro reciproka pri lojar, kande onu voyajis, iti che ici, yuro aplikita segun konvencioni inter privati, familii, urbi. **2.** La persono qua, kom o quale amiko, lojesas e nutresas gratuite. – AGR

gastralgio: (patol.) Morbo inflamala di la stomako. – AFGHI

gastronomio: Quaza arto di la gastronomo. – AFGHIR

gastronomo: Persono qua havas gusto subtila e savas dicernar la qualesi di la manjaji e drinkaji. – AFGHIR

gaujar: {tr} Mezurar la kapaceso-grado. – AF

gavar: {tr} Saturar ye nutrivi (la pultruni quin onu volas repletigar). – F

gavialo: (zool.) Speco di krokodilo, di qua la muzelo esas longa, qua, en la regiono di la fluvio Gange (India), su nutras ye fishi. (L. *gavialis gangeticus*).

gavoto: Danso du-tempa, kun du iteri de 4 ad 8 tempi.

gaya: Di qua la humoro esas ridemeso. – AFHI

gayako: (bot.) Arboro exotika, di qua la ligno esas extreme harda e rezinoza. (L. *guiacum*). – AFGHIR

gazelo: (zool.) Speco di antilopo qua habitas Afrika ed Azia. (L. a*ntilope dorca*). – AFGHIR

gazo: Stofo ek texajo lejera e diafana. – AFGHIR

gazolino: (kemio) Petrol-etero, la elemento maxim volatila di la petrolo kruda.

gazono: (bot.) Herbo tre tenua ek graminei diversa, qua, sur sulo, formacas quaza tapiso de verdajo. – F

ge-: Prefixo qua signifikas "maskulo e femino, samasorta egardata pare".

geblo: (arkitekt.) Parto supra di la muro, qua finas per pinto qua portas la extremajo di la kolmo-trabo di la tekto-karpenturo. – AG

geheno: (biblo) Inferno. – AFGHIR

"geisha": Dansistino e kantistino Japoniana.

gelatino: Substanco azotoza quan onu extraktas de la osti, de la kartilagi di la animali, e qua formacas, kun aquo, jeleo. – AFGHIR

gelto: Parto proporcionala de la pekunio qua rezultas de la vendo di la vari, grantata a sua komizi (ultre la salarioquanto fixa di ici) da ula butikegi. – FG

gemo: Lapido tre precoza. – AFGHI

gemulo: (bot.) **1.** Rudimento di la stipo, qua aparas lor la jermifo. **2.** Mikra korpo ovoida qua, separante su de la planto, destinesas a reproduktar [riproduktar] ica.

genciano: (bot.) Planto di la familio "genciani", di qua la suko esas bitra, qua kreskas en la monti. (L. *gentiana*). – AFGHIR

genealogio: Decendo-lineo pri un o plura personi, quan produktas la suceso da lua o lia ancestri. – AFGHIR

generaciono: La homi qui vivas en la sama periodo (evaluata segun la meza duro di la homo-vivo). – AFGHIR

generalisimo: (armeo) La generalo qua esas la chefo di omna generali cetera. – AFGHI

generalo: (armeo) Milito-chefo qua komandas armeo, divisiono o brigado. – AFGHIR

generatoro: (tekn.) Termino teknikala, kelke sinomina ye "kaldiero", qua tante plu uzesas, quante plu la tipi difereskas de la tanki cilindra, tre kapaca, quin onu nomizas "kaldieri"; la generatori esas generale aquo-tuboza e rezistas a presi normala ye 80 kilogrami sur omna centimetro quadrata. – AFG

genero: **1.** Grupo naturala de enti qui intersimilesas pri ula traiti esencala. **2.** Ideo generala sub qua la spirito asemblas to quo esas komuna ye termini diversa, per eliminar la difero-punti. **3.** Ensemblo de la karakteri esencala di kozo. – AFGHI

genezo: Produktado di la enti organizita. – AFGHI

genio: **1.** Ento supernatura, benigna o maligna, qua (krede da la pagani) direktis la fato di la individui, familii, nacioni. **2.** Ento supernatura qua (en la fe-rakonti) dotesis ye povo magiala. **3.** Ento alegoriala qua enkorpigas (en poezio, skultarto, piktarto) ideo abstraktita. **4.** Talento naturala. **5.** Kapableso supera quan Naturo grantis a la spiriti kreera. – AFGHIR

genitar: {tr} **1.** Produktar per la fekundigo di la femino. **2.** (geom.) Produktar per movar su (ex.: "Sfero genitesas per la rotaco di mi-cirklo cirkum sua diametro."). – AFGHIR

genitivo: (gramat.) Kazo di vorto deklinebla, qua expresas lua relato ad altra vorto qua indikas kozo qua apartenas ad ita. – AFGHI

genitori: Gepatri [patro e matro].

genro: (gram.) Formo specala, uzata da ula lingui, por distingar la enti maskula, la enti femina e la kozi sensexua.

gento: **1.** (che la Romani antiqua) Familio o grupo de familii qua havis origino komuna, patrica. **2.** La sama-rasani. – L

genuo: (anat.) Artiko di la gambo e di la kruro, ye la parto avana. – AFI

geocentrala: (astron.) Mezurata relate Tero quan onu konsideras kom centro di la cielo-sfero. – AFG

geodezio: Cienco pri la mezuro di la Terglobo o di lua parti. – AFGHIR

geognozio: Cienco pri la kompozeso mineralogiala di la Terglobo.

geografio: Cienco di qua la studiajo esas la deskripto di la Ter-surfaco. – AFGHIR

geografo: La persono qua su okupas pri geografio. – AFGHIR

geologio: Cienco qua havas kom studiajo la strati ye qui konsistas la Ter-kortico, lia estado nuna e lia formaceso. – AFGHIR

geologo: La persono qua su okupas pri geologio. – AFGHIR

geomanciar: {ntr} Divinar lo futura segun la figuri quin formacas manuedo de tero jetita sen-vize. – AFG

geometrio: La brancho di matematiko qua studias spaco, e la matematikala konstruktaji - ex. linei, kurvi e surfaci - qui povas okupar spaco

geometro: Persono experta pri geometrio. – AFGHIR

georgismo: (ekonomiko) Doktrino ekonomikala (da Henry George) qua kontestas la yuro a la proprieto privata di la Ter-peci, e propozas, kom moyeno praktikala por remediar la nuna estado qua naskis de ta yuro, taxar la valoro di la sulo-peci "nuda", t.e. sen inkluzar en la evaluo la valoro di la plu-boniguri da la proprietero koncernata pro ke oli rezultas de lua laboro, kontre ke la sulo-peci "nuda" facesis da Naturo ipsa – ed impostar ta valoro – komence ye kelka-%, e pokope plumulta-%, til atingar 100%. Lo posibligus la tota supreso di omna imposti cetera. – AFGHIR

geotaktismo: (biol.) Movi da ula protoplasmi (ex.: la plasmodo di la mixomiceti) kande li influesas da gravito.

geotropa: (biol.) Qua koncernas la proprajo di ula korpi (precipue la radiki e la stipi) kreskar uladirecione pro influeso da gravito.

gepardo: (zool.) Animalo karnavida, qua vivas en India, de la genero "kati", kun krinaro, e di qua la ungli esas ne-retro-tirebla. (L. *cynailurus*). – FGHR

geranio: (bot.) Gardeno-planto, di qua la folii esas rondatra e la flori umbela. (L. *geranium*)

gerfalko: (zool.) Rapt-ucelo, quaza falko, granda-statura, audacoza e tre ajila. (L. *falco gyrofalco*). – AFGHI

germanio: (kemio) Metalo griza, metal-briloza, volatila kande varmigita til redegeso. Simbolo kemiala: Ge. – AFG

"ges": Noto kinesma di la "do"-gamo, bemoloza.

gestar: {ntr} Movar brakio, manuo, kapo, e c., por

expresar ula pensi, ula sentimenti, e por igar plu expresiva la dicatajo. – AFGHIR

getro: Envelopilo drapa, ledra, klozebla per bukli o per butoni super la shuo e la infra parto di la gambo. – AF

"geyser": (geol.) Fonto di aquo naturale bolianta qua spricas tre alte. – AFG

"ghetto": Olim, en Italia: quartero ube la Judi koaktesis rezidar. – AFG

gibelino: (historio di Italia) Dum la Mezepoko, partisano di la imperiestro Germana, opoze a la guelfi, partisani di la papo. – AFGHIR

gibo: **1.** Che la animali: protuberanco dorsala naturala, ek amaso grasa. **2.** Che la homo: protuberanco produktita da deviaceso di la spino o la salio di la sternumo. **3.** (anat.) Saliajo mi-sferatra di ula osti (kraniala, frontala, e c.). **4.** (pri tereno) Neplatajo di la surfaco. – AFH

gibono: Granda simio di India. – AFG

gicheto: Mikra aperturo tra qua onu komunikas kun la oficieri en la kontori postala, kun la kasieri en la firmi banka e komercala. – F

giganto: Persono di qua la staturo esas extraodinare longa. – AFGHIR

gildo: Ensemblo de sama-speca mestieristi. – AFG

gilochar: {tr} (tekn.) Ornar per interplekturo de traiti grabita. – AFGR

gilotino: Instrumento por tranchar la kapo di la personi kondamnita ad ocideso legala – ek lamo tre pezoza qua, glitante inter du fosti, falas bruske sur la kolo di la ocidoto sternita sub olu. – AFGHIR

gimbardo: (muziko) Muzik-instrumento, ek mi-cirklo stala o latuna qua finas per du branchi paralela, inter qui esas langeto stala quan onu agitas per la fingro dum ke onu tenas la instrumento inter la maxilo e la mandibulo.

gimnastikar: {ntr} **1.** Exekutar la exerco-movi apta plu-fortigar e plu-flexebligar la korpo. **2.** Exekutar la exerco-taski apta plu-fortigar e plu-flexebligar la fakultati pensala. – AFGHIR

gimnazio: Nomo donata, en Germania, a la kolegii ube onu edukesas klasikale. – G

gimnospermo: Di qua la semini aspektas quaze "nuda". – AFGHI

gimnoto: (zool.) Fisho ek la regioni tropikala di Amerika, sen floso dorsala, e qua havas, an omna flanki di la kaudo, lami membrana qui emisas elektro. (L. *gymnotua electricus*). – AFGHI

ginandra: (bot.) Di qua la stamini insertesas sur la pistilo. – AFGHIR

gineceo: **1.** (antique) Parto de la domo qua rezervesis a la homini. **2.** Loko ube permanis ordinare la homini, la mulieri, ube li laboris. – AFGHIR

ginesto: (bot.) Arboreto, di qua la floro esas flava, de la familio "leguminosi". (L. *genista*). – FGHI

ginodioika: (bot.) Planto qua havas flori hermafrodita e florini sur du stipi ne-sama.

gipaeto: (zool.) La maxim granda ek la raptuceli di Europa. (L. *gypaetus barbatus*). – AFHIL

gipso: **1.** (kemio) Kali-sulfato, maxim-multa-kaze hidratoza. Simbolo kemiala: SO_4 Ca 2 H_2O. – **2.** Ta materio, kalcinite e pulverigite, uzata por masono: on humidigas lu por igar lu pasta, e, kande ri-sika, lu ri-esas tam harda ka ante kalcineso. – AFGHIR

gipuro: Dentelo ek filo e tordita, di qua la desegnuri inter-plektita formacas la texajo, sen reto distinta da la ornivi. – AFGIR

girlando: Kateno de flori, de folii tresita, quan onu suspendas kom ornivo. – AFGHIR

girometro: Aparato uzata por mezurar la rotaco-rapideso di la mashini. – AFGHIR

giroskopo: (fiz.) Aparato por demonstrar la rotaco jornala di Tero cirkum sua axo, per la deviaceso, relate punti fixa selektita sur la Terglobo, di korpo libere suspendita per lua baricentro e qua rotacas cirkum axo. – AFGHI

"gis": (muziko) Noto kinesma di la "do"-gamo, diezoza.

gisar: {tr} Fabrikar (ulo: klosho, e c.) per substanco fuzanta. – GI

gitago: (bot.) Nomo di mesono-kariofilaceo (L. *agrostemma githago*) di qua la semini, se mixita hazarde a la frumento, igas pano saporar bitre ed aspektar nigra. (L. *nigella*)

gitaro: (muziko) Instrumento analoga a violino, kun sis kordi, quan onu pleas per pincar ici per la manuo dextra, e kun mancho dividita a mi-toni per mikra klavi qui indikas la loko ube esas pozenda la fingri di la manuo sinistra. – AFGHIR

gizardo: (zool.) Stomako duesma di la uceli, qua venas dop la kropo, ed en qua la nutrivi trituresas e

reduktesas a pasto. – A

glacar: {tr} Indutar per verniso glata, diafana, qua aspektas quale glacio. – AFGR

glaciero: Amaso permananta de glacio, qua formacesas en la vali grand-altituda di la monti. – AFGH

glacio: **1.** Aquo konjelita da frigoro. **2.** Kremo o siropo konjelita en glacio. **3.** (metaf.) Neardoroza extreme. – AFHI

glacizo: (milito) Pento mikr-angula qua, en fortifikajo, abutas a la ruro cirkondanta. – AFGHR

gladiatoro: (en la Roma antiqua) Viro quan onu igis kombatar, en cirko, kontre altra viri o kontre bestii feroca, pro amuzar la plebeyo spektanta. – AFGHIR

gladiolo: (bot.) Planto analoga ad irido. (L. *gladiolus*) – AFGIL

glando: (anat.) Organo ek mikra utrikuli, qua sekrecas ula liquidi aden la korpo animalala. – AFGHI

glano: **1.** (bot.) Frukto di la querko, di qua la perikarpo, unionita a la semino, kovresas da involukro squamoza. **2.** (anat.) Extremajo di la peniso, di la klitorido. **3.** Tufo de silko, lano, e c. uzata kom ornivo en la pasmenti. – AFGHI

glaso: La vazo ordinara, pedoza, (generale ek vitro), en qua onu drinkas vino od aquo. – AG

glata: Qua ne sentigas asperaji kande onu igas lu glitar sur sua pelo. – GR

glaukomo: (patol.) Okulo-morbo, pro qua la humoro vitratra divenas opaka, e la okul-fundo verdatra. – AFG

glaukonito: (mineral.) Hidroza silikato de fero, de alumino e de kalio, quaza kreto verdatra. – AFGHI

glavo: Espado tranchiva, kun lamo kurta e rekta, di qua la extremajo esas du-bizela. – FL

glebo: Mikra maso de tero kompakta. – FI

gleno: (anat.) Kavajo poke profunda di osto en qua esas inkastrita altra osto.

glezar: {tr} Aplikar (sur terakotajo, ceramikajo) induturo vitrigebla. – AG

glicerino: (kemio) Korpo neutra, siropatra, quan onu obtenas per la duimigo di grasajo (stearino, oleino, e c.) . – AFGHIR

glicerio: (bot.) Genero di planti perena, ek la familio "graminei". (L. *glyceria*)

glicino: (bot.) Arbusto klimera, de la familio "papilionacei". (L. *glycine*). – AFGHI

glikogena: (fiziol.) Qua produktas sukro.

glikogenezo: (kemio biologiala) Formaceso di la sukro (ex.: en la hepato).

glikolo: (kemio) Substanco sukroza, kristaligebla, quan onu obtenas per duimigar (per saponigo) la acidi qui kompozas bilo, o per traktar la gelatino per sulfacido. – AFGHIR

glikoproteido: (kemio biologiala) Asociuro molekulara ek proteino e komplexo hidrokarboza.

glikosido: Nomo generala di la kompozaji naturala quin onu renkontras che la vejetanti, e quik per hidrolizo, influe da germenti, produktas glikosi e substanci diversa-natura (acidi, fenoli, alkoholi, e c.).

glikoso: (kemio) Elemento sukroza di la vito, di amilo, e c. – AFGHIR

glinar: {tr} **1.** Rekoliar en agro (la spiki qui restas pos la mesono). **2.** (metaf.) Rekoliar to quo lasesis da altru. – AF

gliomo: (patol.) Tumoro di la tisuo nervala.

gliptar: {tr} Skultar medalii e lapidi, kave (intalii) o reliefe (kamei). – AFGHI

gliro: (zool.) Mikra mamifero rodera, qua torporas dum vintro. (L. *myoxus glis*).

glitar: {ntr} Movesar, movar, kontinue sur la surfaco di korpo glata, konseque de pulso. – AFG

globo: Korpo sfera o sferoida. – AFGHIR

globoido: (bot.) Korpo globatra od ovatra, qua ulakaze esas inkluzita en grano di aleurono, e qua judikeble konsistas ye glicerofosfato di kalko e di magnezio.

globulino: (kemio biologiala) Materio albuminoida, qua diferas de la albumini pro esar nedissolvebla en aquo distilita, ma dissolvebla en medii alkali-saloza.

globulo: (anat.) Korpuskulo plu o min ronda, suspendita en sango. – AFHI

glorio: Brilo de famo, de grandeso. – AFGHIR

glosario: **1.** Vortolibro kontenanta la vorti di qui la senco divenis obskura pro lia obsoleteso, e pri qui expliko esas nekareebla. **2.** Nomenklaturo de la vorti ye qui konsistas linguo. – AFG

gloso: Expliko di la vorti di autoro literaturala, di qui la senco divenis obskura pro lia obsoleteso. – AFGHI

gloto: (anat.) Fenduro an la parto supra di laringo, qua

uzesas por la emiso di la voco. – AFHIR

gluglar: {ntr} Bruisar quale la vino qua ekiras ek la kolo di botelo. – FGHI

glumo: (bot.) Envelopilo florala di singla ek la spiketi qui konstitucas la spiko di la gramini. (En la linguo ne-ciencala: brano). – AF

gluo: Materio viskoza, de qua strato extensita inter du objekti, igas li inter-adherar. – AFI

glutar: {tr} Decensigar en la guturo. **2.** (metaf.) Desaparigar subite (en abismo, en abiso). – AFHIR

gluteino: Materio viskoza qua restas en la farino de la cereali, kande onu deprenis de ici la amilo.

gluteno: Substanco tenaca qua glutinas, interligas ad ensemblo, la parti dividita di la korpi solida. – AFGHI

gluteo: (anat.) Parto mi-sferatra, karnoza, qua formacas singla latero di la regiono dopa di la korpo di homo o di animalo. – AL

glutinar: {tr} Adherigar per gluo. – AF

gneiso: (mineral.) Roko ek feldspato, mikao, e c., ma di naturo skistatra. – AFGHIR

gnomiko: (antique) Skriptisto Greka qua versigis sentenci etikala o morala. – AFGHI

gnomo: (mitol.) Mikra genio qua regnas tero e la kontenajo di ica. – AFGHIR

gnomono: Stango vertikala di qua la ombro, projektate sur plano, igas savar, per sua longeso, la alteso di Suno, ed indikas la kloko per sua situeso. – AFGHIR

gnoso: Doktrino (religio-hereziala) segun qua la enti spiritala, ekirinte de la sino di Deo, retroeniros lu. – AFGHI

gnostiko: Adepto di gnoso. – AFGHIR

gnuo: (zool.) Speco di granda antilopo di Afrika. (L. *catoblepas gnu*). – AFGHIR

gobio: (zool.) Mikra fisho manjebla, de la genero "ciprini", qua vivas trupe apud la fundo di la riveri. (L. *cyprinus gobio*). – GHL

gobleto: Drinko-vazo, alta, cilindratra, sen anso, ed ordinare sen pedo. – AFH

godrono: **1.** (tekn.) Muluro ye seciono ovala, borde di la repasto-vazaro arjenta. **2.** (stofo) Plisuro ye seciono cirkla en la kolumi plisite, en la jaboti, en la mansheti. – AF

goeleto: (navig.) Navo lejera, du-masta. – FGHI

golfo*: Ludo quan partoprenas 2 o 4 personi, en qua li uzas quaza biliardo-buli, mikra e tre harda, quin onu duktas, per bastono-frapi, rulige sur sulo, ad 9 o 18 trui en ica. – AFGHIR

gonagro: (patol.) Goto di la genuo. – AFG

gondo: Fer-peco axala, kudatra e pivotoza, qua sustenas la bendo sur qua rotacas la pordo, e c. – F

gondolo: **1.** Vehilo suspendita sub aerostato (direktebla o ne). **2.** Speco di batelo uzata en la laguni, precipue en la urbo Venezia (Italia). – AFGHIR

gonfalono: **1.** Banero militala, suspendita an la supra parto di lanco, di standardo. **2.** Banero ekleziala (katolika) sub qua (dum la Mezepoko) su asemblis la vasali di la Eklezio. – F

goniometrio: Cienco pri la mezuro di la anguli. – AFG

goniometro: (geom.) Instrumento por mezurar la anguli (di la kristali, precipue). – AFG

gonokocio: (patol.) Nomo di la ensemblo de la morbi quin produktas la gonokoko od en qui la gonokoko pleas rolo certa: blenoragii, metriti, oftalmii blenoragiala, e c.

gonoreo: (patol.) Ekfluajo de la membrano genitala ed urinifala. – AFGHIR

gorgear: {ntr} Bruisar quale aquo qua falas de tekto-pluvkanalo. – AFGI

gorilo: (zool.) Simio di Afrika, analoga a chimpanzeo. (L. *gorilla gina*). – AFGHIR

gorjereto: (kirurg.) Instrumento kanaloza, kun kanalo streta, por litotomiar od operacar ulu pri fistulo. – AFGHIR

gotika: **1.** (arkitekt.) Ogivala, qua sucedis la Romanala. **2.** (pri literi) Perpendikla e di qua la konturi esas quaze facetoza ed ornita ye pinti, hoki, ankore uzata en la libri Germana. – AFGHIR

goto: (patol.) Morbo qua atakas ordinare la artiki, iras de ica ad ita, ed ulakaze a la viceri. – AFHI

grabar: {tr} **1.** Trasar sur materio harda (per stilo, cizelilo) (figuro, epigrafo). **2.** Trasar (per stilo, cizelilo) sur plako de metalo o de ligno, la kopiuro de pikturo, de desegnuro, de muziko-texto, por reproduktar [riproduktar] lu mult-exemplere. – AFGHIR

gracila: Gracioze tenua ed alta-statura. – AFHI

gracio: Agreablajo, plezivajo, en persono, en la kozi. –

AFGHIR

graco: (teol.) Sokurso supernatura quan Deo donas a la homo por helpar lu salvar su. – AFHIR

gradiento: (meteorol.) Difero di la preso atmosferala, evaluata per milimetri e per grado geografiala, inter punto e la centro maxim apuda di ciklono o di anticiklono.

grado: **1.** La parto di eskalero, di skalo, sur qua onu pozas la pedo por acensar o decensar. **2.** Singla de la mediataji qui duktas sucede de ca a ta estado. **3.** En serio de termini di qui la importo, la valoro, kreskas o deskresdas, plaso di un ek la termini relate la ceteri. **4.** Singla ek la dividuri inter-egala di serio markoza. – AFGHIR

grafika: **1.** Qua trasas per desegno. **2.** Qualeso di la trasuro da aparato enrejistrala. **3.** Qua relatas la reprezento di la son-uni vocala per la skribado. – AFGHIR

grafismo: **1.** Maniero skribar la vorti di linguo. **2.** Skribo-stilo di individuo, e qua (segun-dice) informas pri lua karaktero.

grafito: (mineral.) Substanco (ferkarburo) de qua onu facas la krayoni ordinara. – AFGHIR

grafologio: Studiado di la karaktero di la homi segun lia skribo-stilo, di lia grafismo. – AFGHIR

grafometro: Mi-cirklo kun dioptro ed alidado, por mezurar la anguli lor agromezuro, mapo-relevo.

gramatiko: Cienco pri la reguli di linguo. – AFGHIR

gramino: (bot.) Familio de planti monokotiledona, qui havas kom stipo palio kava, nodoza, kun flori dispozita spike.

gramo: Ponder-unajo di la metro-sistemo, to quon pezas un centimetro kuba de aquo distilita, ye 4 gradi Celsius. – AFGHIR

granario: La parto interna maxim supra di domo, uzata kom depozeyo desembarasala. – FHI

granato: Lapido, vino-reda, qua povas striizar quarco. – AFGHIR

granda: **1.** (ecepte pri la staturo homala) Qua transiras la dimensioni ordinara (partikulare pri alteso o longeso). **2.** Qua transiras la quanto ordinara pri quanto o qualeso. **3.** Qua transiras la nivelo, la grado ordinara pri la rango, la situeso sociala. **4.** Qua transiras la nivelo, la grado ordinara, pri la qualeso di la spirito (mento) o di la kordio. – AFHI

grandioza: Qua havas karaktero impozanta di grandeso. – AFGHIR

granito: (geol.) Roko fairala, ek feldspato, mikao, quarco, asemblita en maso kompakta. – AFGHIR

granivora: Qua su nutras per cerealo-grani. – AFGHI

grano: **1.** Singla de la frukti kontenita en la spiko di la cerealo. **2.** Frukto o semino globatra di ula planti (vito, grozeliero). **3.** Asperajo granatra di surfaco (petro, stofo, e c.). **4.** Karaktero granoza di ca surfaco. – AFGHI

grantar: {tr} (ad) Donar o koncesar ulo kom favoro (do demandita o dezirita). – A

granulo: (farmacio) Pilulo extreme mikra. – AFGHIR

granulomo: (patol.) Mikra tumoro globatra, irgequala: sifilisala, tuberklosala, inflamala, e c.

grapino: **1.** (navig.) **(a)** Abordo-hoko. **(b)** Ankro di shalupo kun plura pinti hokatra. **2.** (tekn.) **(a)** Instrumento por separar, en la vitbero-presilo, la grani de la raflo. **(b)** Instrumento por deprenar la sordidaji de la vitro fuzesanta. **(c)** Ferajo hokatra di la kamen-skrapisto por skrapar la fuligino. **(d)** Hoko quan onu fixigas an sua pedi por klimar sur la arbori. – AFI

grapo: (bot.) Asemblajo de flori, de frukti, dispozita etajatre sur pedunklo komuna. – FL

graso: **1.** Substanco oleoza, uncion-apta, dispersita en la tisuo celulara di la homo-korpo e di la animali. **2.** Ta substanco, deprenita de la korpo di la animali, ed uzata por koquo od en la industrii. – AFHI

gratar: {tr} Frotar, skrapante la surfaco. – FI

gratifikar: {tr} Donacar pekunio ad ulu kom atesto pri sua satisfaceso, ultre to quo debesas a lu po lua laboro. – FGHI

gratino: **1.** Parto di ula disho, qua adheras e risolas sur la parieto di la vazo lor koqueso. **2.** Maniero koquar ula dishi kovrita de pan-krusto raspita, e pose risoligita. – AFG

gratitudar: {tr} (pri, pro) Atestar ke onu etiko-debas ad ulu pro ke onu recevis de lu bonfaco od helpo. – AFHI

gratuita: **1.** Quan onu profitas sen pagar. **2.** Gratuita: sen demandar pago kompense. – AFGHIR

gratular: {tr} (pri, pro) Dicar politeso-vorti (ad ulu) pri la fortuno quan lu profitas. – AFGHI

grava: **1.** Desfacile movebla, levebla, pro lua pezo. **2.** (muz.) Qua apartenas a la gradi infra di la muziko-

skalo. **3.** (gram.) En ula lingui (kom ex. la Franca) Qualeso di la supersigno analoga a komo inversigita qua donas a la vokalo "e" son-uno apertita, o distingas ula homonimi (kom ex. en Franca: la e là). **4.** (Afero) ne-vana, nefrivola, egardenda kom importoza. – AFHI

gravelo: (patol.) Konkreciono qua naskas en la reni. – AF

gravida: Qua portas filio (yuno) en sua ventro. – IL

gravio: **1.** Sablo grosa-grana, qua devenas de la desagrego di roki stonoza. **2.** Sabl-uni grosa per qui onu kovras la alei di gardeno. – AFR

gravitar: {ntr} Obediar la forco pro qua la molekuli inter-atraktas proporcionale ye lia maso. – AFGHI

greftar: {tr} (sur) Insertar sproso di planto sur altra planto, por ke ica portez la floro, la frukto di ita. – AF

grelar: {ntr} Falo di pluvo-guteti konjelita, grano-forma, partikulare dum sturmo-vetero. – F

gremio: **1.** Che persono sidanta: parto di lua korpo qua iras de la tayo an la genui. **2.** (metaf.) La sino. – GHI

grenado: **1.** (bot.) Frukto sferoida qua kontenas semini reda, enklozita en mikra celuli, produktita da arbusto de la familio "mirtacei" (L. *punica granatum*). **2.** (militarto) Projektilo grenadatra, bulo de fero, plena ye stupo e de pulvero, di qua onu acendis la mecho por lansar lu manue. – AFGHIR

greso: (mineral.) Roko ek sabl-uni quarcozo. **2.** Rekuro-sablo, facita ek la petro pulverigita. – FI

greto: Asemblajo ajuroza ek stangi de fero o de ligno, uzata kom klozilo di gardeno, parko, e c. – AFH

gribo: Peco de panikulo o di lardo de porko, fritita en padelo.

grifono: **1.** (mitol.) Animalo mi-agla, mi-leona. **2.** (zool.) Mikra hundo pudala, kun longa pili herisita sur la kapo e la parto avana di la korpo. – AFGHI

grilar: {tr} **1.** (koquarto) Bruletar, per fairo vivaca, nutrivo (karno, fisho, pano) pozita sur koquo-utensilo ek dina stangi de fero. **2.** Submisar erco a fairo por igar lu plu friabla. **3.** Submisar a la efiko di flamo kotonajo (pos texo) o pultruno por supresar la lanugo. – AF

grilio: (zool.) Insekto de la klaso "ortopteri", che qua la maskulo produktas bruiso akuta per interfrotar sua elitri, e qua tre prizas la loki suno-radioza, varma. (L. *gryllus*). – FGHI

griliotalpo: (zool.) Insekto qua devastas la gardeni, vivas sub la tersurfaco, e bruisas analoge a grilio. (L. *gryllus gryllotalpa*)

grimar: {tr} (teatro) Rugizar (ulu) por igar lu aspektar plu olda. – FR

grimasar: {ntr} Quaze tordar sua vizajo. – AFGR

grincar: {ntr} (pri mekanismo) Bruisar akre pro tre streta kontakto sen interpozeso di oleo-strato. – FI

grindar: {tr} Submisar (korpo generale harda: torn-utensilo, frezo-cilindro) a la efiko di grosa disko qua rotacas rapide (ordinare ek petro tre harda: karborundo, smerilo, diamanto-polvo) por quaze limar lu.

gripo: (patol.) Quaza kataro epidemiala. – AFGHIR

griza: Koloro meza inter blanka e nigra. – AFHI

grogo: Drinkajo ek aquo kolda o varma, en qua onu varsas sukro, brandio od altra alkoholajo, adjuntante citrono-lonchi. – AFGIR

grondar: {ntr} Audigar bruiso duroza e nelauta, quale la tondro fora od ula animali iracoza. – AFGHIR

gropo: (anat.) Che ula animali, parto dopa, sferatra, de la hancho til la loko ube komencas la kaudo. – AFGHIR

grosa: **1.** Qua transiras la volumino ordinara. **2.** Qua transiras la volumino di altra kozo sama-speca. – AFHI

grosdekeduo: Dekeduo de dekedui (t. e. 144).

grosiera: **1.** (pri kozo) Facita ye maniero vulgara, o fasonita krude. **2.** (pri persono) Di qua la rudeso ne pludolcigesas da civilizeso. – AFHI

groteska: Rid-ecitanta pro lua aspekto baroka, stranja. – AFGHIR

groto: Exkavajo pitoreska, naturala o manuo-facita. – AFGHIR

grozelo: (bot.) Frukto redatra o verda, plu grosa kam la ribo (uzata, kande lu esas ankore nematura ed acido-saporanta, por facar sauco qua akompanas makrelo-disho) qua kreskas sur arbusto qua formacas genero di la familio "grosularieri". (L. *ribes grossularia*). – FH

grucho: Bastono suportila di qua la extremajo supra esas garnisita ye traverso, sur qua la infirmi su apogas (per la manuo o per la axelo) por marchar. – AGI

gruelo: La parto di la frumento maxim glutenoza, qua envelopas la jermo di la grano e – pro esar plu harda kam lo cetera – trituresas neperfekte sub la muelilo. – F

grumelo: Mikra amaso de substanco pulveratra aglomerita, o de substanco liquida koagulita. – AFHI

grumo: **1.** Yuna lakeo da qua onu sequigas su, kavalkante, ed a qua onu donas la reini kande onu decensas de kaval-movata veturo quan onu duktas. **2.** Garsono puera qua exekutas la komisi (en hotelo). – AFGR

grunar: {ntr} Murmurar kom manifesto di nekontenteso. – AFGHI

gruo: (zool.) Granda ucelo voyajera, de la klaso "steltieri". (L. *gruidae grua)*. – FL

grupo: **1.** Ensemblo de personi, kozi, statua. **2.** Ula quanto de personi, de kozi, quin interproximigas ulo komuna. – AFGHIR

gruzo: (zool.) Ucelo galiacea, de la genero "tetrasi", qua vivas en la monti alta. (L. *lagopus scoticus*). – AFG

guacho: Induturo ek farbi dilutita kun gumo, ed igita pastatra per mielo od altra substanci. – AFGI

guanino: (kemio) $C_5N_5H_5O$.

guano: Dungo tre efikiva ek la amasi de mar-ucelo-feko sur la litoro, precipue di Chili – AFGHIR

guardo: Korpo ek soldati di qua la rolo konsistas precipue ye servar apud la suvereno. – AFGHIR

guatar: {tr} Surveyar paciente por surprizar (ulu, ulo) – FI

guayakolo: (kemio) Etero extraktita de la gayak-rezino. Simbolo kemiala: $CH_3O.C_6H_4.OH$

gubernio: Provinco direktata politikale e militale ye la nomo di la suvereno. – AFGHIR

gudro: **1.** Mixuro de sapto e de suki rezinoza, quan onu extraktas de la olda abieto-ligno per kombustar lu en furnelo. **2.** Ta substanco a qua onu mixas sebo, oleo, uzata por indutar la kareno di navo, la kordegi, e c. – F

guelfo: (Historio di Italia) La persono, la partisano qua, dum la milito civila lor la Mezepoko, favoris la papo (kontraste kun la gibelini, qui favoris la imperiestro Germana). – AFGHIR

gufo: (zool.) Nokt-ucelo de la familio "strigi". (L. *otis vulgaris*). – I

guidar: {tr} (ad, pri) Montrar la justa voyo ad ulu (akompanante lu) qua ne konocas olu, e qua povas hezitar od erorar. – AFHI

guindo: (bot.) Sorto di cerizo, nigra-reda. (L. *cerasus juliana*)

gulfo*: (geogr.) Maro-parto qua formacas larja konkavajo en la tero di litoro. – AFGHIR

gulo: (mitol. orientala) Genio qua devoras la korpi di la mortinti. – AFGHI

gulyasho: Bovo-karno, kun onyoni hachita, papriko, alio, kumino-grani, majorano, muskado, e c., koquinta dum tri o quar hori; a la sauco adjuntesas kelka buliono e farino.

gumiguto: Gumo ek arboro (L. *garcinia*) di India. – FGIR

gumlako: Gumo ek planti leguminosa di India. – AFGHIR

gumo: Substanco qua defluas de ula arbori, uzata por glutinar, apretar, briligar, o kom dolcigivo en siropi, pasti, pastili, e c. – AFGHIR

gurdo: Botelo plata, sur la parto extera di qua aplikesis oziero-plektajo, en qua onu varsas vino, brandio, e c. – AF

gurmando: (Persono) qua prizas la dishi bona (bone-saporoza) e manjas multo de li. – AFG

gurmo: **1.** Flegmazio* di la mukozo nazala, che la yuna kavalo. **2.** Exantemo di la vizajo e di la pelo haroza (che la homo). – F

gurto: Bendo de ledro o de telo, quan onu tensas por mantenar ulo. – AG

gustar: {tr} **1.** Perceptar la saporo (di ulo). **2.** Perceptar la saporo (di ulo) por judikar lo. (anke metaf.) – AFGHI

gutaperko: Materio gumoza, flexebla, plastika, uzata kom substanco nepermeebla. – AFGHIR

guto: Mikra quanto de liquido qua su separas en la formo di globeto. – FH

guturo: (anat.) **1.** Prolonguro di la faringo (dopa boko) qua komunikas kun la ezofago. **2.** Prolonguro di la laringo qua komunikas kun la faringo. – AFHI

guvernar: {tr} **1.** Direktar la aferi di la stato. **2.** Direktar la eduko di infanto, puero, adolecanto. – AFGHIR

guyavo: (bot.) Frukto (piroforma, di qua la pulpo esas sukroza e parfumoza) qua kreskas sur granda arboro exotika (L. *psidium guyaba*), qua formacas genero di la familio "mirtacei". – L

H

ha!: Interjeciono qua indikas ke onu quik expresos ula emoco tre vivaca di psiko (joyo, doloro, iraco, e c.).

habila: (pri persono) Apta sucesar en to quon lu agas o facas. – AFGHI

habilitar: {tr} (yuro-cienco) Igar kapabla legale pri agor ulo. – AFGHI

habitaklo: (navo) Armoro, sur la kastelo avana, avan la guvernilo-roto, en qua enklozesas la busolo, la horlojo e la lanternego. – F

habitar: {tr} Rezidar permanante en domo propra o fixa. – AFHI

hachar: {tr} **1.** Tranchadar a peceti, per hakilo, hako-kultelo, e c. (anke metaf.). **2.** Provizar (desegnuro, e c.) per mikra streki, paralela o qui interkrucumas. – AF

hagiografio: Cienco qua traktas la vivo-maniero e la agi di la santi (di la eklezio katolika).

hagiografo: Autoro qua naracas la vivo-maniero e la agi di la santi (di la eklezio katolika). – AFGHI

hakar: {tr} (per) Abatar, tranchar, fendar, per instrumento fera, lamo larja ye formo di triangulo kurvolinea; konvexa, ye lua bazo (olqua esas tranchiva); konkava, ye lua lateri, e qua esas fixigita an mancho. – AFGHI

halbardo: Shaft-armo, kun mancho longa, ferlamo tranchiva e pintoza, plus du ferlami laterala (ali), de qui un esas krecentatra, la altra pinta. – AFGHIR

halo: **1.** Chambro, salono, extreme vasta. **2.** Granda placo tektoza, ube esas la merkato di la manjebli. – AFGH

halofito: (biol.) Nomo generala di la vejetanti qui kreskas naturale en sulo tre mar-saloza, sive an maro, sive apud salini.

halogena: Nomo donita da Berzelius ad irga ek la korpi ye qui konsistas la familio di kloro: fluoro, kloro, bromo, iodo, qui esas apta formacar sali per kombinar su kun la metali.

halono: **1.** (astron.) Cirklo lumoza, maxim-multa-kaze koloroza, qua aparas ul-instante cirkum la disko Suna, Luna o planeta kande li brilas tra atmosfero vaporoza. **2.** (anat.) Mikra cirklo reda qua cirkondas la mamo-pinto.

haltar: {ntr} Cesar sua avanco, sua marcho, ne irar plufore; cesar funcionar. – AFGI

haltero: (gimnastiko) Kurta stango di qua la du extremaji finas per fer-bulo, quan onu elevas ed abasas por exercar la muskuli di la brakii. – FHI

haltiko: (zool.) Insekto koleoptera, plantivora, saltera, ek la familio "krizomelidei", qua devoras la planti leguma e la vito. (L. *altica*)

halucinar: {ntr} (patol.) Subisar quaza alienaco neduriva dum qua onu perceptas sento, kontre ke ne existas extera objekto apta produktar ta sento. – AFGHIR

haluxo: La grosa pedo-fingro.

hamadriado: (mitol.) Nimfo di la boski, di qua la fato esas ligita ad olca di arboro, e qua naskas e mortas kun ica.

hamako: Telo o reto suspendita horizontale per lua du extremaji, tale ke lu formacas lito portebla en qua onu su kushas o su ociligas. – AFHR

hamstro: (zool.) Mikra mamifero rodera, di Rusia e di la nordo-regioni di Germania. (L. *cricetus*). – FGHR

hancho: (anat.) Singla de la du parti simetra di la homo-korpo, qua salias adextere, inter la kruro e la kosti, e produktita da la expansuro di la iliak-osto, ube lu formacas artiko kun la femuro. – AFGHI

handikapar: {tr} **1.** (kavalkur-konkurso). (En kur-konkurso pri qua onu admisas kavali irge-evoza ed irge-quala) kargar ula ek li per pez-masi qui esas diversa segun lia evo, forteso (grado, por egaligar la suceso-chanci). **2.** (metaf.) Impozar desavantajo ad ulu. – AFGHIR

hangero: Tekto pozita sur fosti o pilastri, sub qua onu shirmas veturi, ligno, e c. – AFG

hano: (zool.) Pultro de la klaso "galinacei", di qua la maskulo havas sur la kapo kresto reda, kun tarsi forta e garnisita ye sporno hokatra, e kantas per sorto di krio klara e penetranta. – AG

hanso: (olim) Korporaciono de la komercisti (exemplo: la hanso Teutonika). – AFGHIR

haptiko: La cienco qua traktas la fenomeni pri tushado.

haraso*: **1.** Trupo ek kavaluli e kavalini di raso la

maxim bona, asemblita skope di genito. **2.** Establisuro specala por la eduko e produkto di kavali. – F

harda: **1.** (aludante kozo) **1.** Qua tre rezistas lor tusheso. **2.** Qua tre rezistas kontre entameso. **3.** (aludante persono) Qua ne apertesas por la sentimenti di benigneso, di humaneso, e c. – AG

haremo: **1.** Che la Mohamedisti: apartmento di la homini. **2.** Asemblitaro ek ta homini. – AFGHIR

haringo: (zool.) Mar-fisho de la familio "klupi" qua decensas singla-yare, en trupi nekontebla, de la Oceano Glaciala Arktika. (L. *clupea harengus*). – AFGHI

harmoniar: {ntr} (kun) Havar sua parti tala, ke singla de li konkordas kun la ceteri. (anke metaf.) – AFGHR

harmoniko: (matem.) Proporciono ek tri nombri tala ke la eceso di la unesma ye la duesma relatas la eceso di la duesma sur la triesma quale la duesma ye la unesma.

harmoniko: (muzik) **1.** Muzik-instrumento antiqua, de kalici vitra, neegale plenigita ye aquo, e rotacanta, e qua, per la froto di la bordo di la kalici da la fingri, bruisas vibre. **2.** Muzik-instrumento en qua la kordi remplasesas da lami vitra di qui la longeso ne esas inter-egala. – AFGHIR

harneso: Equipo-kozi di sel-kavalo o jungo-kavalo. – AFGH

haro: (anat.) Singla de la pili qui garnisas la kranio-pelo (che la homo). – AG

harpio: **1.** (mitol.) Ento quan onu reprezentis kom havanta la vizajo di muliero e la korpo di vulturo. **2.** (metaf.) Persono kapt-avida, muliero quaze rabiika. – AFGHIR

harpo: Muzik-instrumento tri-angula, kun kordi vertikala, quin onu pincas per la du manui e quin onu vibrigas. – AFGHIR

harpuno: **1.** Instrumento fera, uzata por akrochar, pikar. **2.** Metal-squadro por ligar du peci ek konstrukturo. – AFGHR

hashisho: Kanabo di India, di qua onu mastikas o fumas la folii sekigita. – AFGHIR

hastar: {ntr} (pri) Ne disipar sua tempo (lor agar o facar ulo). – AFG

haular: {tr} Tirar (batelo) ad su per kordo (por igar lu avancar alonge rivero, kanalo). – AFGHI

hauo: Plug-instrumento fera kun ligno-mancho, por exkavar tero; la fera parto esas larja, plata e tranchiva, kun aristo en plano perpendikla ye la mancho. – AFG

havar: {tr} Expresas la relato di ento kun to quo apartenas a lu. – AFGHI

hazardo: Kauzo blinda atribuita a la fakti di qui la kauzo reala eskapas ni. – AFGHR

he!: Interjeciono por vokar, avertar, atraktar la atenco, expresar la kompato.

hederaceo: Genero di "labiei", mikra herbo perena, kun stipi reptera, flori mikra klar-violea, qua vivas en la loki koldeta. (L. *glechoma hederacea*)

hedero: (bot.) Arbusto konsakrita da la Antiqui a Bako, planto klimera qua su ligas per radiketi acesora a la arbori, a la muri, quin lu kovras ye sua foliaro briloza e sempre verda. (L. *hedera*). – HIL

hefo: Parto de pasto quan onu lasis fermentacar, e quan onu mixas a la pasto fresha de qua onu facas pano, kuki, por ke ica (pos fermentacir kelke) inflez e divenez plu lejera. – G

hegemonio: Speco di dominaco o di prepondero, da un naciono inter altri, de la vidopunto historiala e politikala. – AFGHIR

hego: Barilo o klozilo (cirkum agro, gardeno), formacita ek arbusti qui interplektas. – AFG

hejiro: Ero di la Mohamedisti, qua evas de kande Mohamed fugis de Mekka (yaro 622 pos I. K.) – AFGHIR

hekatombo: **1.** (antique) Sakrifiko di cent viktimi, di granda quanto de personi. **2.** Masakro. – AFGHIR

hektaro: Cent ari. – AFGHIR

hektika: (patol.) (Febro) karakterizata da deperiso progresanta. – AFGHI

hektografar: {tr} Imprimar (per aparato) skriburo, desegnuro, muziko-noti quin onu preliminare trasis, per perforo, sur stencilo ek vaxofolio o parafino-folio quan onu aplikas sur la inkizo-rolero di ta aparato; onu pasigas sub la rolero la paper-folii virga; la inko trairas la perforuro, e lasas la traco necesa.

hektogramo: Cent grami. – AFGHIR

hektolitro: Cent litri. – AFGHIR

hektometro: Cent metri. – AFGHIR

hektowato: Cent "watt". – AFGHIR

heleboro: (bot.) Planto herbacea de la familio "ranunkulacei", di qua la stipi esas rametoza, la flori verdatra, e la radiko uzata medicinale por la morbi nervala. (L. *helleborus*). – AFHIL

helianto: (bot.) Genero di planti de la familio "kompozaji", a qua apartenas la sunfloro e la topinamburo. (L. *helianthus*). – AFHI

heliantomo: (bot.) Genero di planti ek la familio "cistacei". (L. *helianthemum*)

helico: **1.** (geom.) Lineo du-kurva, trasita filetatre cirkum cilindro. **2.** (mekaniko) Aparato helicatra qua, movata da vaporo o motoro, propulsas la navi, la aeroplani, e c. – AFHI

helicoido: (geom.) Surfaco produktita da rekto perpendikla ye la axo vertikala di cilindro rekta, e turnanta alonge la helico trasita sur la cilindro.

heliko: (zool.) Molusko gasteropoda, reptera, di qua la konko esas helicatra. (L. *cochlea*)

helikoptero: Aviac-aparato qua su elevas preske vertikale en atmosfero (e decensas de ibe) per surfaci rotacanta quin movas motoro. – AFHIR

helio: (kemio) Gaso di atmosfero, deskovrita sur Suno (per la analizo spektrala) e pose sur Tero (en uranio-erco). Simbolo kemiala: He. – AFGHIR

heliocentrala: (astron.) Qua relatas la centro di Suno. – AFG

heliofilo: Qua prizas la lumo-radii.

heliofoba: Qua patologie timas la lumo-radii.

heliograbar: {tr} Reproduktar [Riproduktar] imaji fotografura per imprimo de sika graburo.

heliografar: {tr} Aplikar la procedi per qui reproduktesas [riproduktesas], sur paperfolii fotografala, kalquo-desegnuri di qui la linei esas nigra sur fundo blanka.

heliometro: (astron.) Aparato uzata por mezurar la diametro semblanta di Suno e di la planeti. – AFGHIR

helioskopo: (astron.) Vitro-peco koloroza per qua onu povas regardar Suno. – AFGHIR

heliostato: (tekn.) Aparato optikala qua mantenas en konstanta direciono sunoradio enduktita en kamero obskura. – AFGHIR

heliotropo: (bot.) Planto di la familio "boraginei", di qua un speco havas flori qui odoras dolcege. (L. *heliotropium europeum*)

helixo: (anat.) La rebordo di la orel-funelo. – AFHI

"heller": (ante la milito universala di 1914-1918) Moneto-peco ek bronzo e nikelo, adoptita da Austria-Hungaria, centima parto di la "krono".

helmo: **1.** (olim) Kasko pintoza qua kovras la kapo e la vizajo, kun aperturo por la okuli. **2.** (blazon-arto) Peco qua indikas, per sua situeso, la gradi di nobeleso. – AFGHI

helpar: {tr} Partoprenar lo facata od agata da ulu qua ne povas facar od agar lo sole. – AG

hem!: Interjeciono qua expresas dubito, hezito.

hematito: (mineral.) Sanguino, erco reda brunatre. – AFGHIR

hemerokalo: (bot.) Planto liliacea, di qua la speco precipua esas la konvolvulo. (L. hemerocallis). – AFHI

hemiopa: (patol.) Malade de ta perturbeso vidala, pro qua onu dicernas nur la duimo sinistra o dextra di la objekto. – AF

hemiplegio: (patol.) Paralizeso di duimo laterala di la homo-korpo. – AFG

hemiptero: (zool.) Insekto karakterizata da mi-elitri qui kovras la parto avana di la ali. – AFGHI

hemistiko: (prosodio) Duimo de verso, separita de la altra duimo per silenceto (cezuro). – AFGHI

hemo: La loko intima ube onu vivas (kontraste kun loko ube onu vivas, en hotelo o lojeyo). – AFG

hemoglobino: (kemio biol.) Pigmento nitroza e feroza, reda, quan onu renkontras en la hematii di la vertebrozi ed en la hemolimfo di ula senvertebri. – AFG

hemolizo: (biol.) Destrukto di la sango-globuli reda.

hemoptizio: (patol.) Sputado di sango. – AFG

hemoragio: (patol.) Fluo di sango ek la vaskuli, kun o sen rupteso di la parieti. – AFG

hemoroido: (patol.) Tumoro di la veini di la anuso, de qua sango eskapas intervalope. – AFGHIR

"henry": (elektrotekniko) Unajo di indukto reciproka o di auto-indukto, di qua la valoro egalesas 10^9 cm unaji elektromagnetala C.G.S.

hepatiko: (bot.) Genero di "ranunkulei" de qua un speco rekomendesas kontre la hepato-morbi. (L. *hepatica*). – AFHI

hepatito: **1.** (mineral.) Lapido hepatea. **2.** (patol.)

Inflamuro di la hepato. – AFG

hepato: (anat.) Vicero situita, che la homo e la precipua vertebrozi, an la parto supra di la latero rekta di la abdomino, organo qua sekrecas bilo, e produktas materio sukroza de qua lu richigas la sango. – AFGHI

heptaedro: (geom.) Solido sep-edra. – AFG

heptagono: (geom.) Poligono qua havas sep lateri e sep anguli. – AFG

heraldo: (olim) Oficiro di qua la rolo konsistis ye portar la mesaji (defii, sumni, milito-deklari, e c.), agar la proklami, regulizar la festi chevalierala*, sorgar pri la blazoni. – AFGHIR

herbario: Kolektajo ek planti sikigita e konservata inter paper-folii. – AFGHIR

herbivora: Qua su nutras per herbo. – AFGHI

herbo: (bot.) **1.** Planto di qua la stipo esas ne-ligna e maxim-multa-kaze verda. **2.** Vejetanti verda qui kovras la prati e quin onu uzas por nutrar la bestiaro. – AFHI

herboro: (bot.) Planto medicinala, sikigita o preparita (ye la formo ye qua olu vendesas da herboristo). – AFGHI

herdo: Parto petro-plakizita di la kameno-sulo, sur qua onu produktas fairo. – AG

heredar: {tr} (Yuro-cienco) Posedeskar ulo per sucedo di persono (generale ek la gepatri [genitori] o parenti) qua mortis. (anke metaf.)

herezio: (religio katolika) Doktrino di ula dogmati Kristana qui esas kontrea a la kredo katolika e , do, kondamnita da la eklezio katolika. – AFGHIR

herisar: {tr} **1.** (aludante homo od animalo) Igar rekta e rigida (sua hari, sua pili, sua plumi). **2.** Garnisar (objekto) ye kozi pikiva qui impedas tushar lu. – FH

herisono: (zool.) Mamifero insektivora, di qua la dorso-pelo esas kovrita ye pikivi longa e rigida ek pili aglomerita quin lu herisas per bulatreskar kande onu proximigas su a lu. (L. *erinaceus*). – FH

herkogamio: (bot.) Nomo donita da Axell por signifikar la tipo di flori qui esas organizita tale ke la autopolenizo impedesas e ke la transporto di la poleno adsur la stigmato povas eventar nur per la insekti.

herkulo: **1.** Mi-deo di la Panteono Romana, simbolo di forteso e vigoro. **2.** (metaf.) Persono (generale viro) di qua la forteso o vigoro korpala esas tre granda. – AFGHIR

hermafrodita: (homo) a qua onu atribuas la du sexui; (planto) qua unionas en su la organi di la du sexui. – AFGHIR

hermetika: Dicesas pri la klozeso di recipiento, klozeso perfekta qua (ideale) obtenesas per kunfuzar la bordi di la orifico kun olti di la stopilo. – AFGHIR

hernio: (patol.) **1.** Tumoro quan produktas parto de la viceri abdominala qua ekiras tra orifico irga, kunportante parto di la peritoneo, ica formacante quaze sako en qua lu su lokizas. **2.** Tumoro quan produktas la ekiro di vicero o di parto de vicero, de lua kavajo naturala tra aperturo irgequala, acidentala o naturala. – AFGHI

herono: (zool.) Granda ucelo ek la klaso "steltieri", di qua la beko esas tre longa, la gambi magra e tre longa, e qua su nutras generale ek fishi. – AFGI

heroo: **1.** (mitol.) Mi-deo. **2.** La viro qua su distingas per sua prodaji, sua granda valoro, sua devoteso. **3.** La viro qua, ye ta o ca instanto, akaparas la atenco, la admiro, da omna kunhomi. – AFGHIR

herpeto: (patol.) Morbo konstitucionala ed heredebla, nekontagiala, quan karakterizas desordini nervala. – AFGHI

herso: **1.** (agrokultivo) Instrumento provizita ye denti fera o ligna, quan onu tranas sur sulo, pos plugo, por ruptar la glebi – pos semo, por kovrar la semini. **2.** (fortifikajo) Greto fera o ligna, garnisita infre ye pinti grosa, quan onu elevas od abasas segun-arbitrie an la pordo di fortifikajo. – F

hetedoroxo: Qua deviacas de la ortodoxeso. – AFG

heteroblastika: (biol.) (Fenomeno) qua konsistas ye la formaceso, en la sama punti, che animali inter-parenta, di organi inter-equivalanta, ma di qui la origino embriologiala esas tamen inter-diferanta.

heterofila: (bot.) (Planto) di qua la folii o la kalico-folio esas kelke polimorfa.

heterogama: (biol.) Di qua la du elementi sexuala interdiferanta esas fuzita.

heterogena: Qua esas di naturo altra kam to a quo lu esas unionita. – AFGHIR

heterogenezo: (biol.) Produkto di ento vivoza, da enti vivoza pre-existanta, ma di qui la naturo diferas.

heterokromosomo: (biol.) Kromosomo qua diferas de la cetera kromosomi normala di la spermatozoido

per sua formo e sua dimensioni (plugrandeso o plumikreso).

heteromorfoso: (biol.) Regenero anomala di parto di la korpo.

heterosexuala: Di qua la sexui esas nesama.

heterostila: (bot.) Di qua la stili esas longa ne-egale.

heterotipa: (teratologio) Monstro duopla en qua un ek la unaji, acesora e parazita, nekomplete developita, esas enplantacita en la parto avana di la korpo di la unajo precipua.

heuristiko: Parto di la historio-cienco qua traktas la serchado di la dokumenti.

hexaedra: (geom.) Sis-edra. – AFG

hexagono: (geom.) Figuro geometriala kun sis anguli e sis lateri. – AFG

hexagramo: **1.** (filoz.) Singla ek la 64 divino-kombinuri di la Chiniani, kombinuri ek du de la 28 trigrami dispozita vento-roze, e di qui singla konsistas ye la kombinuro ek tri linei. **2.** Asemblajo ek sis literi.

hexametro: (metriko) Sis-peda verso. – AFGHIR

hezitar: {ntr} (pri, pro) Ne-decidar pri la adopto di selekto, di rezolvo. – AFGI

hiacinto: **1.** (bot.) Planto ek la familio "liliacei". (L. *hyacinthus*). **2.** (mineral.) Lapido, varietato di topazo. – AFGHIR

hialoplasmo: (biol.) Parto homogena, amorfa e fluida di protoplasmo.

hiato: **1.** (gram.) Son-uno quan produktas la renkontro di du vokali, ica finanta vorto ita komencanta la vorto sequanta. **2.** (metaf.) Nekontinueso inter la ceni di teatrajo, inter la gradi di genealogio-arboro, e c. – AFGHIR

hibernar: {ntr} (pri ula animali) Vivar dum vintro, partorporante. – AF

hibrida: **1.** (planto od animalo) qua devenas de du speci. **2.** (gram.) (Vorto) qua konsistas ye elementi, di qui ica apartenas a linguo, ita a linguo diferanta. – AFGHIR

"hidalgo": Nobelo Hispana qua asertas decendar de familio Kristana anciena. – AFGHIR

hidatodo: (biol.) Nomo kreita da Haberlandt por signifikar organo mikroskopala qua ekpulsas la aquo quan kontenas la planto.

hido: (kemio) Korpo simpla, gaso, di qua la kombino kun oxo produktas aquo. Simbolo kemiala: H. – AFGHIR

hidramnioto: (anat.) Hidropso di la amniono; hiper-abundo di la liquido amnionala.

hidranto: Buxo ek gisfero, qua kontenas junto-tubo e robineto por aquo-cherpo, instalita sive borde di la choseo, sive an muro, ed uzata da la extingisti di incendii. – AG (pompieri*)

hidrato: (kemio) Kompozajo derivita ek aquo, per substituco, o formacita per la kombino nemediata di substanco kun aquo. – AFGHI

hidrauliko: La parto di fiziko qua traktas la leyi* (legi) pri la movo da la liquidi. – AFGHIR

hidro: **1.** (mitol.) Serpento sep-kapa, qua produktis sep altra kapi kande onu tranchis un ek la sep. **2.** (zool.) Aquo-serpento reptera; anke: mikra polipo qua habitas aquo sen-sala e su nutras ek mikra krustacei e dafni, quin lu kaptas per sua palpili. (L. *hydra*). – AFGHIR

hidrocefala: (anat.) Hidropso di la kapo. – AFG

hidrodinamiko: La parto di hidrauliko qua traktas la movi e la presi da la fluidi. – AFGHIR

hidrofila: **1.** Qua esas avida ye aquo, qua absorbas aquo. **2.** (Materio koloida) qua inflesas en aquo.

hidrofobio: (patol.) Hororo di la liquidi, qua karakterizas ula morbi (kom ex.: rabio). – AFGHIR

hidrogeno: (kemio) Sinonimo di "hido". – AFGHIR

hidrografio: Cienco qua havas kom temo la studio e la deskripto di la riveri, fluvii e mari. – AFGHI

hidrografo: La persono qua esas kompetenta pri hidrografio.

hidroleucito: (biol.) Vakuolo kontenata en la celuli di la protoplasmo di la vejetanti, provizita ye membrano propra (tonoplasto*) e qua su reproduktas [riproduktas] per dupartigo.

hidrolizo: Reakto di duimesko di molekulo per la efiko da aquo. – AFGHI

hidrologio: Parto di la natur-historio qua traktas aquo, e, precipue, la aqui mineraloza. – AFGHI

hidromancio: Divinado per aquo. – AFGHI

hidromekaniko: Cienco pri la aparati en qui aquo uzesas kom forco. – AFGHI

hidrometrio: La cienco qua traktas la mezuro di la

denseso e di la fluo-rapideso di la liquidi. – AFGHIR

hidrometro: Instrumento per qua onu mezuras la dikeso di la aquo-strato qua pluve falis dum un yaro en ta o ca loko. – AFGHIR

hidropatio: Sistemo terapiala di la mediki qui probas kuracar nur per la uzo (sur ed en la korpo) di aquo pura. – AFGHIR

hidropso: (patol.) Akumulajo morbala ek liquido seroza en kavajo di la korpo, od en la tisuo celulara. – AFGHI

hidroquinono: (kemio) $C_6H_4(OH)_2$

hidroskopio: La arto deskovrar la aquo-fonti. – FGHIR

hidroskopo: La persono qua profesione okupesas per la arto deskovrar la aquo-fonti. – AFGHIR

hidrostatiko: La parto di hidrauliko qua traktas la equilibro di la gasi e di la liquidi, e la presi da li sur la parieti di la recipienti qui kontenas li. – AFGHIR

hidroterapio: (medic.) Kuraco di ula morbi per apliko di aquo sur la korpo (balni, dushi, vapor-ago, e c.). – AFGHIR

hieno: (zool.) Mamifero karnavida, digitigrada, analoga a volfo. (L. *hyaena*). – AFGHIR

hierarkio: **1.** (kristanismo) Ordino di la subordineso di la ciel-kori, di la anjeli. **2.** Ordino di la subordineso di ti qui esas situita en rangi ne-interegala. – AFGHIR

hieratika: **1.** Qua koncernas la kozi sakra. **2.** (che la Egiptiani antiqua) (Skribo-stilo) trasebla rapide, por la linguo hieroglifala. – AFGHIR

hiero: La dio qua preiras nemediate olta en qua onu vivas. – FHI

hieroglifo: **1.** (arkeol.) En la skribo-stilo de la Egiptiani antiqua, signo sakra qua expresis simbole la idei, per la reprezento di ula objekti naturala. **2.** (metaf.) Kozo enigmata. – AFGHIR

"high life": Granda mondumo, ek la aristokrati di la socio.

higieno: Parto de medicino, qua traktas la rejimo adoptenda da la homo por konservar lua saneso. – AFGHIR

higrometrio: Parto di fiziko, qua mezuras la quanto de aquo-vaporo quan kontenas atmosfero. – AFGHIR

higrometro: Aparato per qua onu mezuras la quanto de aquo-vaporo qua existas en atmosfero, per korpo quan humideso igas modifikesar pezale, voluminale. – AFGHIR

higroskopo: Aparato per qua onu konstatas la humideso-grado di atmosfero. – AFG

hike: **1.** En la loko ube esas la persono qua pronuncas ca vorto. **2.** En ica loko di la dico. – L

hilo: **1.** (bot.) Marko di la ligo-punto di la grano sur la funikulo. **2.** (anat.) Ligo-punto ube vaskulo juntesas a vicero. – AFHI

hiloto: **1.** (epoki antiqua) Sklavo, che la Spartani. **2.** La viro, en socio, qua esas sur la grado maxim infra di la abjekteso-skalo. – AFGHIR

himeneo: Kanto mariajala, che la Greki antiqua, e che la Romani lora. – AFGHIR

himenio: (bot.) Che la fungo, la mikra membrano en qua esas la spori.

himeno: **1.** (anat.) Membrano qua klozas parte la vagino, che la virgini. **2.** (bot.) Pelikulo di la korolo qua laceresas lor la desklozeso. – AFGHI

himenoptero: (zool.) Insekto di qua la ali esas membrana (abeli, vespi, formiki, e c.). – AFGHIR

himno: **1.** Poemo religiala, honore di la dei, di la heroi. **2.** Poemo lirika, honore di la deajo. **3.** Kantiko Latina quan onu kantas o recitas en kirko. – AFGHIR

hioido: (anat.) (Osto) qua esas horizontale inter la bazo di la lango e la laringo. – AFHI

hipalago: (retor.) Stilo-figuro qua atribuas a vorto to quo konvenas ad altra vorto (kom ex.: retrodonar ulu a vivo, vice: retrodonar vivo ad ulu). – AFGHI

hipar: {ntr} Sentar ta kontrakto intervalopa qua sukusas la diafragmo ed akompanesas da bruiso ne-artikulata partikulara. – H

hiper-: Prefixo qua signifikas "super, trans, ecese".

hiperbato: (retor.) Figuro qua konsistas ye permutar la ordino naturala di ula vorti en propoziciono. – AFGHI

hiperbolo: **1.** (geom.) Kurvo qua esas la loko di la punti qui distas de du punti fixa konstante. **2.** (retor.) Stilo-figuro qua konsistas ye exajerar la expreso-termino. – AFGHIR

hiperboloido: (geom.) Surfaco di la grado duesma, kun centro unika, produktita da hiperbolo. – AFGHIR

hiperboreo: Habitanto di la regioni qui esas extrem-norde. – AFG

hiperemio: (patol.) Prezenteso di tro multa sango en organo o parto de organo.

hiperestezio: (patol.) Hiper-sentiveso.

hipermetropo: (patol.) Qua afektesas da ta anomaleso di refrakto pro qua la lumo-radii paralela, vice konvergar a la retino, formacas sua foko trans ica kande la binokl-efiko ne intervenas. – AFGH

hipertonika: (biol.) Dicesas pri la solutei* injektebla di qui la koncentreso-grado molekulala superesas olta di la sero sangala.

hipertrofiar: {tr} Produktar hiper-kresko che organo o parto de organo, sen altero minboniganta. – AFGHIR

hipnotar: {ntr} Submisesar a dormo artificala, produktita da la vido longa-dura di objekto briloza. – AFGHIR

hipo-: Prefixo qua signifikas "sub-, diminutanta, nesuficanta".

hipocikloido: (geom.) Kazo en qua la cirkli movanta di la epicikloido esas extera. – AFGHIR

hipodermo: (anat.) Tisuo sub-derma.

hipodromo: **1.** (en la epoki antiqua) Cirko por la kavalo-konkursi e la charo-konkursi. **2.** Agro por la kavalo-konkursi. – AFGHIR

hipofizo: (anat.) Organo glanda, an la edro infra di la cerebro ed inkluzita en la kavajo di la osto sfenoida*, infre. – AFGHIR

hipogastro: (anat.) Infra parto di la ventro. – AFGHI

hipogeo: (arkeol.) Sepulteyo masonura sub-sula. – AFGI

hipogrifo: (mitol.) Animalo fantastika, mi-kavala, mi-grifona, rezultinta de la kopulaco di grifono kun kavalino. – AFGHIR

hipokampo: (zool.) Genero di fishi, tipo di la familio "hipokamidei", kun formo longa, korpo dividita ad-ringe, e poligonala-secione, kovrita ye plaki harda. (L. *hippocampus*). – AFHI

hipokondrio: (patol.) Stando morbala qua igas melankolioza, trista.

hipokondro: (anat.) Singla de la du parti laterala di la regiono epigastrala, sub la "falsa kosti". – AFGHIR

hipokrito: Persono qua fingas havar sentimenti religiala, vertuala. – AFGHIR

hipopiono: (patol.) Pusifo en la chambro avana di la okulo.

hipopotamo: (zool.) Mamifero pakiderma, kun korpo enorma, kovrita da pelo senpila tre dika, kurta-gamba, quan onu renkontras en la granda fluvii di la sudo-regioni di Afrika. (L. *hippopotamus*). – AFGHIR

hipostazo: (filoz.) **1.** Persono. (Segun la teologiisti katolika, en Deo existas tri hipostazi ed un naturo, ed en Iesu Kristo un hipostazo e du naturi). **2.** (segun la filozofio-sistemi Alexandriana o neoplatonala) La principo deala. – AFGIR

hipoteko: (yuro-cienco) Yuro di prestinto, ad imoblo quan la prestario destinis a la pago di sua debajo – qua sequas ta imoblo che omna olua proprieteri. – AFGHIR

hipotenuzo: (geom.) Latero di triangulo ort-angula, opozita a la orta angulo. – AFGHIR

hipotezo: Supozo, de qua onu deduktas konsequi verifikenda. – AFGHIR

hipsometrio: Mezuro di la altitudo di loko, per observi barometrala o geodeziala. – AFGHI

hipsometro: (fiziko) Aparato per qua onu mezuras la altitudo di loko, per la temperaturo ye qua bolieskas aquo ibe. – AFGHI

hirundo: (zool.) Migr-ucelo, de la klaso "paseri", qua arivas en printempo, nestifas en la kameno-tubi o sub la tekto-karpenturi, ed autune migras a landi varma. – FHIL

hisar: {tr} **1.** Suprigar per tiro (seglo, barelo, e c.). **2.** (metaf.) Hisar su: irar adsupre od ad-sure penoze. – AFGHI

hiskiamo: (bot.) Planto di la familio "solanei", di qua la speco maxim ordinara esas la hiskiamo nigra, veneno tre efikiva qua esas narkotigiva. (L. *hyosciamus niger*). – FI

histerezo: (elektrotekniko) Proprajo karaktera di la substanci fero-magnetala: lia indukteso, en ca o ta instanto, dependas (en la specimeno konsiderata) ne nur de la feldo magnetala qua esas efikanta, ma anke de la estadi magnetala antea di la specimeno. – AFGHI

histerezometro: (elektrotekniko) Aparato per qua onu mezuras la qualeso di la fero uzata elektrale, de la vidopunto "histerezo". – AFGHI

histerio: (patol.) Morbo nervala quan karakterizas sufoki, konvulsi, e. c., judikita (nejuste) kom partikulara ye la homini. – AFGHIR

histerotomio: (kirugio) Disseko di la utero. – AFG

histogenezo: (biol.) Formaceso e kresko di la tisui diversa di la embriono, de la blastomeri komencala. – AFGHIR

histolizo: (biol.) Destrukto di la tisui vivanta, precipue en la komenco di la metamorfosi.

histologio: La parto di anatomio qua studias la formaco, la evoluciono e la kompozeso di la tisui vivanta. – AFGHIR

historio: **1.** Biografio di populo, di naciono. **2.** Studio di la enti diversa qui existas en naturo. – AFHIR

historiografio: La arto di la historiografo. – AFGHIR

historiografo: La persono qua komisesis oficale da princo, pri kompozar la historio di la regno-duro di ica. – AFGHIR

histriono: **1.** (en la epoki antiqua) Aktoro qua pleis farsi grosiera. **2.** Bufono en la ferii. **3.** Komedio-pleistacho. – AFGHI

hivernar: {ntr} Travivar la vintro-tempo shirmate. – AFHI

ho-*: Prefixo qua signifikas "(radiko) dum qua ni vivas nun" (kom ex.: hodie, homonate, hosemane).

ho!: **1.** Interjeciono per qua onu advokas. **2.** Interjeciono qua expresas sprico di joyo, di doloro, di timo. **3.** Interjeciono qua expresas surprizeso, advoko subita, sprico da la psiko kande lu emocas forte. **4.** Interjeciono per qua onu expresas indigneso od astoneso.

hobio*: Ideo quan onu preferas traktar, o pri qua onu preferas informesar; kozo pri qua onu su okupas prefere e kom distraktivo, amuzivo. – A

hoboyo: Muzik-instrumento vento-funcionanta, langetoza, sen beko, kono-forma, qua finas per mikra funelo, e qua emisas foni klara e tre dolca. – AFGHIR

hodografo: (matem.) De punto fixa O, onu trasas singla-instante vektoro qua equipolas la rapideso-vektoro. La extremajo di ta vektoro deskriptas kurvo qua esas la "hodografo" di ta movado.

hodometro: **1.** Instrumento horlojo-forma, di qua la indexo quik kande lu movesas, indikas la quanto de pazi ed anke la disto parkurita da ped-iranto dum ta o ca quanto de tempo. **2.** Instrumento uzata por kontar la quanto de rotaci di roto, di mashin-arboro, en ta o ca tempo. – AFGHI

hoko: **1.** Instrumento kun la extremajo kurva, per qua onu povas tirar ulo ad su. **2.** Mikra peco kurvoza an qua onu povas suspendar ulo. **3.** (metaf.) Ulo kurvoza quale hoko. – AG

hola!: Interjeciono por advokar, por incitar ad halto.

holdo: (navig.) La parto maxim infra di la internajo di navo. – A

holoblastika: (biol.) Dicesas pri la ovo qua su dividas tote ed en parti inter-egala (ovo alecita*, sen nutro-provizuri).

holografa: (pri testamento) Tote skribita per la manuo di la testamentanto: – AFGHI

holokausto: Che la Hebrei antiqua: sakrifiko en qua la viktimo esis tote kombustata: – AFHI

holometro: (matem.) Instrumento per qua onu mezuras la alteso-angulo di punto super horizonto.

holoturio: (zool.) Genero di radiarii* ekinoderma. (L. *holo thuria*). – AFGHIR

homajo: **1.** (epoki feudala) Ago da la vasalo qua su deklaras devota a lua sinioro e promisas ad ica servor lu fidele e sen restrikto. **2.** Ago submisa e respekta. **3.** Respekto-signo humilesala. – AFI

homardo: (zool.) Genero di krustacei dek-peda, di qua la du gambi avana esas grosega e similesas pinci. (L. *homarus vulgaris*). – FGI

homeopatio: (medic.) Sistemo terapiala – da S. Hahnemann (1755-1843) – qua konsistas ye traktar la morbi per dozi medikamentala infinitezima, qui produktas, en la individuo sana, la simptomi di morbo analoga ad olta quan onu probas kombatar. – AFGHIR

homeosexuala: (patol.) Individuo qua sentas afineso sexuala nur kun la personi di sua propra sexuo. – AFG

homerala: (Rido) nerepresebla (quan Homeros, en la fino di la kanto unesma di *Iliado*, atribuas a la dei).

homilio: **1.** (liturgio katolika) Instruktado familiara di la populo pri evangelio e pri la materii religiala. **2.** Breviario-leciono extraktita de la homilii di la patri ekleziala. **3.** (desprizoze) Etiko-prediko, leciono enoyiganta. – AFGHI

homo: (zool.) Mamifero bimanua, qua stacas vertikale, dotita ye la fakultato parolar e ye raciono. (L. *homo*). – AFHI

homocentro: (matem.) Centro komuna di plura centri.

homogena: Di qua la elementi konstitucanta esas

sama-natura. – AFGHIR

homografio: (geom.) Interdependo partikulara di du figuri geometriala.

homologa: (aludante un o plura termini) Qui interkorespondas. – AFGHIR

homologio: (geom.) Karaktero di la figuri tala (segun Poncelet) ke la punti interkorespondanta di ica e di ita esas duopa sur la rekti qui kunkuras ad un punto (centro di homologio) e ke la rekti qui juntas du punti ed ica e la du korespondanti di la altra iras krucumar sur rekto una (axo di homologio) se la figuri esas plana, o sur un plano (plano di homologio) se la figuri esas irgequala en spaco.

homonima: (gram.) Vorti qui esas intersama ortografiale ed pronuncale, ma interdiferas pri la senco. *Homonimo*: persono di qua la nomo esas sama kam olta di altra persono. – AFGHIR

homoteta: (geom.) Donite un punto fixa O ed un konstanto k, se, ad un punto M ek la spaco onu korespondantigas un punto M', tale ke OM'/OM egalesas k, onu dicas ke la punti M e M' esas "homoteta" pri la punto O.

homotipa: (anat.) Di qua organi, en un individuo, esas la analogi di altra organi. (kom ex.: la pedo-fingri kompare kun la manuo-fingri).

honesta: Qua esas konforma a la devo, a vertuo. – AFHI

honorario: Pago-pekunio po la servi da persono qua havas profesiono honorizanta (advokato, mediko, sacerdoto, e c.). – AFGHIR

honoro: **1.** Digneso etikala qua naskas de la bezono di estimeso da la kunhomi e da ni ipsa. **2.** Distingo-manifesto por ulu, flatema. – AFHI

hop!: Interjeciono uzata por stimular, ecitar a kuresko, o saltigar trans obstakli.

hoplito: (en la epoki antiqua) Infantriano [infanteriano] di qua la armi esis tre pezoza. – AFGHIR

horario*: Tabelo qua indikas la kloki di la departo ed arivo pri la treni, tramveturi, autobusi, aeroplani, e c. – o la tempo-punti ye qui ulo agesos, facesos (segun programo). – F

hordeo: (bot.) Planto cereala singlayara, herbatra, di qua la stipo perpendikla esas garnisita ye folii alterna, lineatra, e la flori dispozita spiko-forme. Grano quan produktas ta planto, uzata por facar pano-sorto grosiera, nutrar la kavali, la brutaro, fabrikar biro, e c. (L. *hordeum*). – L

hordo: **1.** (che la Tatari) Homo-trupo vaganta, nomada. **2.** Trupo vaganta de homi qui vivas socie, ma sen rezideyo fixa. **3.** (metaf.) Trupo de homi qui perturbas la ordino sociala, omnaforme. – AFGHIR

horizonto: **1.** Limito di la vido omna-direcione, che la observanto; lineo cirklo-kurva di qua lu esas la centro, ed ube cielo semblas juntar su a la Terglobo. **2.** Parto di la Tersurfaco e di la sfero ciela quan limitizas ta lineo cirklo-kurva. **3.** (metaf.) La cirklo en qua su movas la mento, portee di la regardo da ica. – AFGHIR

horlojo: Instrumento uzata por indikar qua kloko esas. – AFHI

hornblendo: Silikato naturala di aluminio, di kalio, di fero e di magnezo, apartenanta a la genero "amfibola"; ta mineralo esas opaka, obskur-verda, od obskur-bruna o perfekte nigra. – AFG

horniso: (zool.) Granda vespo ferea, qua militas kontre la abeli por furtar de ici lia mielo. (L. *vespa crabro*). – AG

horo: La parto 24-esma di un dio; "horo" mezuras duro o tempo-intervalo. – AFHI

hororar: {tr} **1.** Fremisar pro repulseso e pavoro, di qua la kauzo esas la vido di objekto abomininda. **2.** (aludante psiko) Repulsesar profunde, da persono o da kozo. **3.** Movesar da sentimento di respekto e pavoro koram spektaklo. – AFHI

horoskopo: Observo di la situeso di ula planeti, di ula stelari, lor la nasko di infanteto, segun qua la astrologi asertis pre-anuncar la futuro di ta jus-naskinto. – AFGHI

hortensio: (bot.) Arboreto de la familio "saxifragei", kultivata kom plezur-planto. (L. *hydrangea hortensia*). – FGHR

hospico: **1.** Gastigo-habiteyo kreita da regulieri por la regulieri stranjera, la pilgrimanti, la voyajanti. **2.** Gastigo-domo por infirmi, infanti, oldi. – AFGHI

hospitalo: Gastigo-domo ube aceptesas la maladi mizeroza por kuracar li. – AFGHIR

hostio: (liturgio katolika) Pano-peco dina, sen-hefa, destinita a la meso-sakrifiko. (La santa hostio: la pano konsakrita e chanjita aden la korpo di Iesu Kristo). – AF

hosto: La persono qua gastigas. – AFHIR

hotelo: Domo di qua onu lugas la chambri, la apartmenti, mobloza, ed ube onu restoras la voyajeri. – AFGR

"hozanna": **1.** (liturgio Hebrea) Refreno di himno di la sinagogo. **2.** (liturgio katolika) Himno quan onu kantas en la Palmo-sundio, qua komencas per la vorto "Hozanna".

hu!: Interjeciono uzata por shamigar, por mokar, ulu.

hufo: Envelopilo korno-harda qua cirkondas la pedo di la rumineri, pakidermi, solipedi. – AG

hugenoto: (Uzita desprizoze da la katoliki) Partisano di la herezio da Calvin. – AFGHIR

hum!: Interjeciono por indikar desfido, dubito.

humanismo: Doktrino di la humanisti* di Renesanco, qui igis tre prizata itere la lingui e la literaturo-verki di la Grekia e la Roma antiqua. – AFGHIR

humanisto*: Persono qua par-savas la lingui, ed esas erudita pri la literaturo-verki, di la Grekia e la Roma antiqua. – AFGHIR

humero: (anat.) Osto di la brakio, de la shultro til la kudo. – AFHI

humida: Qua kontenas en sua materio substanco aqua od aquatra. – AFHI

humila: Qua su abasas volunte koram kunhomi. – AFHI

humoro: **1.** Liquido qua renkontresas en korpo organika. **2.** Ta humoro egardata kom alterita e kom la kauzo di ula morbi. **3.** Temperamento, karaktero. – AFHIR

humuro: Gayeso flegmoza, ulakaze akompanata da ironio. – AFGHIR

humuso: Materio bruna o nigratra, qua produktesas en sulo, da la deskompozeso di la materii organika. – AFGHI

hundo: (zool.) Genero di mamifero digitigrada, domestika, qua aboyas; e di qua existas multa varietati. (L. *canis familiaris*). – AG

hungrar: {tr} (ulo) Bezonar manjo. – FG

huo: (zool.) Rapt-ucelo noktala quan onu dresis por chasado. (L. *athene noctua*). – F

"hura!": **1.** Klamo da la navani Britaniana honorize di chefo, di personego qua eniras la navo. **2.** Aklamo-klamo honorize di ulu.

hurdo: Ozier-treliso ajuroza (sur qua onu sikigas frukti, e c., od uzata kom greto por la brutaro-parki). – AG

huronala: (geol.) Nomo di la strati ek graniti e gneisi ye qui konsistas la somito di la arkeano.

husaro: **1.** Armeo-kavaliero Hungariana. **2.** Soldato ek la kavalrio [kavalerio] lejera, di qua la uniformo (en Francia) kelke similesas olta di la armeo-kavalieri Hungariana. – AFGHI

hutingo: (zool.) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, de la familio "salmonidei", qua habitas la granda lagi di Mez-Europa (Suisia, Germania, nordo-regioni di Italia). (L. *coregonus oxyrhynchus*).

I

-i-: Sufixo qua indikas "lando, regiono, domeno qua dependas de ... e, konseque, la resortiso di, la autoritato di ..."

-i: Dezinenco plurala di la nomi e di la pronomi.

iambo: **1.** (metriko antiqua) **(a)** Pedo ek du silabi, la unesma, kurta; la duesma, longa. **(b)** Verso satirala, qua konsistis prime ek sis iambi. **2.** Versajo satira. – AFGHIR

ibe: En ta loko (quan onu indikas), kontraste kun olta en qua onu esas.

ibiso: (zool.) Ucelo steltiera, longa-beka, di qua un speco esis sakra, che la Egiptiani antiqua. (L. *ibis*). – AFGHIR

ica: ca

-id-: Sufixo qua signifikas "homo, decendanto di..."

idanto: (biol.) Segun la teorio di Waismann: partikuli qui reprezentas e transmisas atavisme la partikularaji di la strukturo di la enti vivoza.

identa: Di qua la naturo esas absolute sama kam olta di altra kozo. – AFGHIR

ideo: Imajo, en spirito, de ula ento o de ula eso-maniero. – AFGHIR

ideografio: Reprezento di la idei per signi qui esas la imajo de la objekto. – AFGHIR

ideologio: (filoz.) La cienco pri la origino, la formac(es)o di la idei. – AFGHIR

idilio: **1.** Mikra poemo pastorala. **2.** Amoro-naraco pastorala. – AFGHIR

idioblasto: (bot.) (segun Sachs) Celuli neregulale branchigita, izolita meze di tisuo tre diferanta.

idiomo: **1.** Linguo di naciono. **2.** Dialekto di provinco. – AFGHIR

idioplasmo: (biol.) Parto di la plasmo, qua kontenas

omna partikuli qui reprezentas la karakterizivi di la speco.

idiota: (patol.) Di qua la cerebro esas nur hipo-kreskinta; di qua la kompreniveso esas tre poka. – AFGHIR

idiotismo: Frazo-formo di qua la senco ne esas deskovrebla per la analizo, pro ke olu ne rezultas logikale de la senco e di la kombinuro de la elementi uzata; anke pri vorto e lua elementi. (Louis Couturat). – AFGHIR

idolo: Figuro, statuo, qua reprezentas deo o deajo, e qua kultesas. (metaf.) Persono o kozo por qua onu profesas quaza kulto, amo, amoro pasionoza. – AFGHIR

-ier-: Sufixo qua signifikas: **2.** Etuyo qua kontenas o sustenas la kozo indikata da la radiko. **2.** Karakterizata da ... (ulo extera). **3.** Arboro, arboreto, arbusto, qua produktas la frukto di qua la nomo indikesas da la radiko.

-if-: Sufixo qua signifikas "produktar, genitar, sekrecar" (to quon indikas la radiko).

-ig-: Sufixo qua signifikas: **1.** kun radiko nomala: "donar la qualeso quan expresas la radiko"; "transformar a ...". **2.** kun radiko di verbo netransitiva: "esar la kauzo de la ...-ar". "Igar" uzesas anke kom radiko, kun la senco: "esar la kauzo di la ... (ago, od ageso, indikata da la verbo)." – G

ignorar: Refuzar saveskar, konoceskar; vole nesavar, vole nekonocar. – AFGHIR

iguano: (zool.) Granda saurio di la tropiko-regioni di Amerika. (L. *iguana*) – AFGHIR

-ik-: Sufixo qua signifikas "qua esas malada de ..., pro ...".

ikneumono: (zool.) Insekto himenoptera qua perforas la pelo di la raupi por depozar en oli sua ovi. (L. *ichneumon*). – AFHI

ikono: (En Rusia caroza, ed en la eklezio Greka) Imajo kolorizita qua reprezentas la virgino Maria (di la katoliki) e la santi. – AFHIR

ikonogeno: (fotogr.) Natro-salo ek la acido amino-1-naftolo-2, sulfonala-6, uzata kom revelilo fotografala. – AG

ikonografio: **1.** La cienco pri la monumenti figuroza, pikturi, statui, medalii, e c. **2.** Kolektajo ek portreti de famozi. – AFGHIR

ikonoklasto: (historio religiala) Hereziano qua ruptas la santa imaji, qua ne admisas la reprezento figurala de la personi (dea{la}). – AFGHIR

ikonometro: (fotogr.) Vizilo per qua onu povas determinar la disto fokala di la objektalo fotografala, apta donar (ye dimensioni donita) la imajo de fotografoto o de fotografotajo. – AFGHI

ikosaedro: (geom.) Solido 20-edra. – AFGHI

iktero: (patol.) Morbo qua flavigas la pelo, qua devenas de perturbeso di la sekreco e di la fluo di la bilo. – AFGHI

iktiokolo: Substanco diafana, solida, preparita ek la natoveziko di la esturjoni, uzata por facar kapsuli gelatinatra, o la gumo-tafto. – AFGI

iktiologio: La parto di la natur-historio, qua traktas la fishi.

iktiosauro: Reptero fosila, kun fisho-vertebri. (L. *ichtyosaurus*). – AFGHIR

"iktus": (metriko) Frapo qua perceptigas la tempo forta di verso-pedo.

iktuso: (patol.) Afekto subita, qua frapas quale stroko (kom ex.: iktuso apoplexiala, epilepsiala).

-il-: Sufixo qua signifikas "instrumento por ..." (ne "mashino por ....").

il(u): Pronomo personala maskulala, persono triesma (uzata kande onu volas emfazar la sexuo).

ileono: (anat.) La lasta e maxim longa parto di la intestino tenua. – AFHI

ilexo: (bot.) Arboro di la familio "ilicinei", sempre verda, di qua la folii esas briloza e dornoza. (L. *ilex aquifolium*).

iliako: (anat.) La maxim granda ek la tri osti flankala. – AFHIL

iliterata: Qua ne savas lektar.

iluminar: {tr} Ornar (manuskripto, libro imprimita) ye miniaturi, graburi, e c. – AFGHIR

iluzionar: {ntr} Subisar ta eroro sensala o spiritala, qua igas aceptar lo semblanta kom lo reala. – AFGHIR

-im-: Sufixo qua signifikas nombro fracionala.

imaginar: {tr} Reprezentar ulo en sua spirito. – AFHI

imaginara: (matem.) Simbolo algebrala, ek radikalo duesma-grada pri nombro negativa. – AFGHIR

imajo: **1.** Aparajo videbla ek objekto lumoza,

konsistanta ye la radii lumala qui spricas de olca. **2.** Aparajo videbla ek objekto, imitita per desegnuro, pikturo, skulturo. **3.** Aparajo videbla di objekto, konceptita per la imagino-fakultato. – AFHI

imanar: {ntr} Efikar konstante, vice efikar provizore (aludante Deo). – AFGHI

imbastar: {tr} Sutar per longa steburi ed (ordinare) per filo blanka, por pose probar (la vesto, la robo, e c.). – AFI

imbecila: Di qua la spirito esas febla. – AFGHI

imbibar: {tr} (ulo, ye) Humidigar, per igar absorbar liquido maxima-quante. – AFGHI

imbrikar: {tr} Dispozar, aranjar quale la teguli di tekto. – AFHI

imensa: Di qua la grandeso-grado impedas la mezuro. – AF

imersar: {tr} (aden) Parte sinkar (korpo) aden liquido. – AFGHI

imitar: {tr} **1.** Agar quale ulu; facar (ulo) segun (kom modelo), la verko da ulu. – AFGHIR

imoblo: (yuro-cienco) Havajo nemovebla (domo, agro, e c.) – AFGHI

imolar: {tr} **1.** Ocidar sakrifike por satisfacar la deajo. **2.** Perisigar, ruinar, ulu por satisfacar interesto, pasiono, e c. – AFI

imortelo: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la floro ne velkas, ed uzata por ornar la tombi. (L. *helichrysum*). – AFGR

impedar: {tr} (pri, per) Entravar, embarasar (ulu) pri lua ago od agado; entravar la evento (di ulo). – AFHI

imperar: {tr} Dicar (ad ulu) ke lu agez (to o co), kun implicita nuanco di puniso kaze di neobedio. (Ne uzesas pri la armeo-autoritato. Komp. "komandar"). – AFHI

imperativo: **1.** (gram.) Modo qua expresas la impero. **2.** (filoz.) Ago-regulo absoluta e ne-kondicionoza. – AFGHI

imperatoro: (historio) Komandanto di la armeo Romana antiqua. – AFGHIR

imperfekto: (gram.) En ula lingui (kom ex. en la linguo Franca), tempo di la modo "indikativo" e di la modo "subjuntivo", qua indikas ago pasinta, egardata kom enventinta sama-instante kam altra ago anke pasinta; o la kustumo pri ago, la ofta itero di olca. – AFGHI

imperio: Naciono, o socio politikala, qua uzas sua autoritato a populi konquestinta da lu. – AFGHIR

impertinenta: Qua manifestas desrespekto nekonvenanta. – AFGHI

impetuar: {ntr} **1.** (pri kavalo) Eskapar de manuo-teneso, per movi violentoza e rapida. **2.** (pri persono) Iracar subite. – AFHI

implemento: Utensilo manuala (por suto, skribo, e c.) – A

implicita: Kontenata en la senco, sen esar formale expresata. – AFGHI

implikar: {tr} (logiko). Kontenar: – AFHIR

implorar: {tr} (ulu, pri ulo) **1.** Suplikar emocigante. **2.** Demandar, suplikante ye maniero emociganta. – AFHI

importacar: {tr} (komerco) Igar (la produkturi da lando altra) enirar la lando. – AFGHIR

importar: {ntr} (pri) Implikar konsequaji grava pri ulu, pri ulo. – AFHIR

impostar: {tr} (ye) (financo) Determinar la parto di la spensi nacionala publika, quan la stato impozas a singla ek la civitani. – AFGI

impotenta: (fiziol.) Quan naturo impedas uzar un ek sua membri. – AFGHIR

impozar: {tr} (ulo, ad ulu) Igar (ulu) subisar ne-voloze. – AFGHI

impregnar: {tr} (ye ulo) Igar penetrar en omna parti (di korpo). – AFGHI

imprekar: {ntr} Dezirar ke ulu subisez desfortuno, mala chanco. – AFHI

impresar: {tr} Influar spiritale, mentale. (anke metafore). – AFGHI

impresario: Chefo di entraprezo teatrala. – AFGHIR

impresiono: (pikt. e literat.) Verko artala qua tendencas expresar o reprezentar la impresi recevita da la artisto, de la naturo o de la temo. – AFGHI

imprimar: {tr} (per) **1.** Reproduktar [Riproduktar] per graburo-planki, per tipi inkizita. **2.** (fotogr.) Obtenar imajo pozitiva de vitro-plako o filmo negativa. – AFHI

improvizar: {tr} Produktar quik e sen preparo (diskurso, versi, e c.) – AFGHIR

impulsar: {tr} (ad) (anke metaf.) Komencar pulsar (korpo); pulsar (ulu) ad agar ulo. – AFGHIR

imputar: {tr} (ulo, ad ulu) Atribuar (la responso di ulo, ad ulu). – AFGHI

imuna: **1.** Liberigita de devo, de obligeso, pro yuro (naturala od aquirita). **2.** Qua profitas grantajo (naturala od aquirita) pro qua lua korpo shirmesas de ula morbi. – AFGHIR

-in-: Sufixo qua indikas "ento femina", kande onu volas emfazar la sexuo.

inaniciono: (fiziol.) Exhausteso pro ne-nutreso, o pro hipo-nutreso. – AFGHI

inata: **1.** Qua esis en ni lor nia nasko. **2.** (filoz.) Qua inheras spirito, vice aquiresir per experienco. – AFHI

inaugurar: {tr} **1.** Konsakrar per ceremonio oficala. **2.** Markizar (la komenco di estado nova). – AFGHIR

incendiar: {tr} Facar granda fairo qua su extensas e ruinas. – F

incenso: Rezino odoroza, di qua la odoro exhalesas precipue lor kombusteso, e quan onu extraktas de multa arbori ek la familio "burseracei". – AFHI

incestar: {ntr} (kun) Koitar kun sua patro, filio, parento, o kun alianco-familiano, ye grado interdiktita da la lego.

"inch": Mezur-unajo Britaniana ed Usana: 2,53995 centimetri.

incidar: {ntr} (kontre) (fiziko) Arivar e butar kontre (ulo). – AFHI

incidento: Mikra eventajo qua intervenas acesore. – AFGHI

incitar: {tr} (ulu ad ulo) Konsilar, exhortar vivace ad agor ulo. – AFGHI

incizar: {tr} Fendar butono-truatre, per instrumento sekiva. – AFHI

-ind-: Sufixo qua signfikas "qua meritas esar ...ata".

indemno: (yuro-cienco) To quon onu donas ad ulu por kompensar lua perdi, lua spensi. – AFGHI

indentar: {tr} (imprimarto) Retropulsar (lineo tipografiala) aden la longeso-kadro, pozante avan olu "lakuno-" tipi.

indexo: **1.** Tabelo alfabetala, fine di libro, en qua esas mencionita la vorti precipua e la propra nomi, uzita da la autoro, kun indiko pri la pagino ube esas singla de oli. **2.** Mikra vergo ek metalo qua, per cifro-plako, indikas la kloki, la kompreseso-grado, e c. – AFGHI

indiciono: (kronologio) Determino di la yaro di la cikli di la periodo Julianala, por datizar la akti. – AFGHI

indico: **1.** Signo qua trovigas ulo. **2.** (algebro) Signo distingiva quan onu donas a litero qua reprezentas, en kalkulo, plura grandori* analoga. **3.** (fiziol.) Refrakto-indico: to quo indikas la relato da la sinuso di la incido-angulo, a la sinuso di la angulo di refrakto. – AFGHI

indieno: Kotono-stofo kun imaji imprimita, qua origine fabrikesis en India. – FGH

indiferenta: **1.** Qua ne tendencas ad ulo prefere kam ad altro. **2.** Qua ne interesesas da persono ulo prefere kam ad altro. **2.** Qua ne interesesas da persono o da kozo, prefere kam da altra persono od altra kozo. **3.** Qua ne esas plu interesiva kam altra kozo. – AFGHIR

indignar: {ntr} (pri, pro, kontre) Etiko-revoltar pro la spekto di konduto tre nekonvenanta. – AFGHIR

indigo: Farbo blua quan onu extraktas de la folii e de la stipi di la L. *indigofera*. – AFGHIR

indijar: {tr} Ne-havar ulo quon onu bezonas. – AFHI

indijena: Qua naskis en la lando quan lu habitas. – AFHI

indikar: {tr} (ad) Montrar ube esas (ulu, ulo). – AFHI

indikativo: (gram.) Modo di la verbo, qua expresas la ago ye maniero absoluta. – AFGHI

indikatoro: (tekn.) Aparato qua indikas (la rapideso-grado, la direcioni, la situeso di la bifurk-aguli fervoyala, la aquo-quanto di kaldiero e c.). – AFGI

individuo: Ento qua esas unajo distingebla ek speco, genero, irga membro ek societo o socio de homi. – AFGHIR

indolenta: Qua evitas penar. – AFGHI

indosar: {tr} (komerco) Skribar e signatar la transfero-formulo reverse di mandato, di kambio-letro. – AFGHI

induktar: {tr} **1.** (logiko) Rezonar, retroirante de la fakti observita, a la lego (leyo*) quan oli konjektigas, de la efekti a la kauzo. **2.** (fiziko) Produktar ta elektro-fluo qua rezultas de la efiko da magneti o da konduktili trairata da elektro-fluo (korento*). – AFGHIR

induktoro: (elektro) (en mashino elektrifala) La aparato qua produktas la feldo induktera. – AFGHIR

indulgar: {tr} (ulu, pri ulo) Pardonar facile, sen postular rigoroze exkuzi. – AFHI

induljenco: (teol. katol.) Remiso, tota o parta di la punisi pro pekir, quan la eklezio katolika grantas ula-kondicione (fasto, prego, almono, e c.). – AFGHI

indulto: (yuro ekleziala) Povo, autoritato, grantita da la papo, pri nominar ye ula benefici, o ye retenar ta benefici, kontre la yuro komuna. – AFGHI

industrio: Ensemblo ek la arti, mestieri, qui transformas la materii prima. – AFGHIR

indutar: {tr} (ye ulo) Kovrar ye farbo-strato. – F

inerta: **1.** Qua ne esas propre agiva. **2.** (metaf.) Sen-energia. – AFHIR

infalibla: Qua ne povas ne-eventor. – AFGHI

infama: Stigmatizita da la opiniono sociala, da la lego. – AFGHI

infanto: Homo qua evas inter 1 e 7 yari. – AFHI

"infante": En Hispania ed en Portugal, nomo di ta ek la princi qua naskis nemediate pos la senioro.

infantrio: (militarto, [infanterio]) Ensemblo ek armeani qui marchas, e kombatas, pedo-stacante. – AFGHIR

infarkto: (patol.) Infiltreso da tisuo ye ekfluo da sango. – AFGHI

infektar: {tr} Impregnar ye jermi nociva. – AFGHIR

inferar: {tr} (de, ek) Ektirar (konsequajo). – AFHI

inferiora: (en hierarkio) Qua okupas rango suba, infra. – AFGHI

inferno: **1.** (mitol.) Loko subsula, habitata da la "ombri" di la mortinti e di qua un regiono (Tartaro) esas rezervita por la maligni, ed altra (Elizeo) esas la lojeyo di la yusti. **2.** (kristanismo) Loko ube supliciesas* [tormentesas] a damniti (opoze a purgatorio ed a paradizo). – AFHI

infiltrar: {ntr} (aden) **1.** Insinuar su pokope aden la pori, la interstici, la fenduri, di korpo solida. **2.** (metaf.) Penetrar pokope aden la spirito, aden la mento. – AFGHI

infinita: (matem.) To quon spirito ne konceptas kom limitoza; to quo esas plu granda kam irga quanto evaluebla. (anke metaf.) – AFGHI

infinitezima: (matem.) Qua relatas la quanti infinite mikra. – AFHI

infinitivo: (gram.) Verbo-modo qua expresas la ago verbala en maniero nepreciza. – AFGHI

infirma: Qua ne povas uzar (libere, normale) irga membro od organo. – AFHI

infixo: (gram.) Elemento qua insertesas interne di la foni ye qui konsistas radiko, por modifikar la senco di olca. – AFGHI

inflacar*: {ntr} (financo) Emisar exajeroze moneto-papero. – AFHI

inflamar: {tr} Produktar ta estado di maladeso, quan karakterizas varmeso, doloro ed (ulakaze) la tumefakteso di la parto malada. – AFGHI

inflar: {tr} (per ulo, ye ulo) Distensar omna-sinse (korpo elastika) per preso interna. (anke metaf.). – AFHI

inflexar: {tr} **1.** (gram.) Modifikar la pronunco-valoro di vokalo, influe da altra vokalo qua esas en la silabo qua sequas nemediate. **2.** (geom.) Arko inflexita: qua konsistas ye du taloni, tangenta per olia somiti (quale la embracilo tipografiala). – AFHI

infloresenco: (bot.) Dispozeso di la floro sur la stipito. – AFHI

influar: {tr} (per, pro, pri) (aludante kauzo nemateriala) Efikar ad ulu, ad ulo, tale ke ica modifikesas. – AFGHI

influenzo: (patol.) Gripo tre grava. – AFGHIR

influxo: (biol.) Forco di qua la naturo esas nekonocata, qua cirkulas alonge la nervi. – AFGHI

informar: {tr} (ulu, pri ulo) Igar (ulu) ne plus nesavar (fakti). – AFGHIR

infre: (pri objekto vertikala) Maxim apud-sule. (pri objekto horizontala) Normale, maxim apud la regardanto. – L

infuzar: {tr} Varsar sur (kafeo, teo, e c.) aquo, od altra liquido, bolianta por ke olca prenez la substanci esenca quin olta kontenas. – AFGHI

infuzorio: (zool.) Animaleto qua kreskas en la infuzuri vejetala ed animala, en la aqui koruptita. – AFGHIR

ingestar: {tr} (fiziol.) Enduktar aden sua stomako. – AFGL

inglobar: {tr} Ne simple "unionar", ma: mixar en un substanco; inkluzar substanco (farmaciala) en altra (de altra naturo). – FH

ingranar: {tr} (ye) (tekn.) Igar (la denti di roto) enirar la lakuni qui interseparas la denti di altra roto, por transmisar ad olca la movo di olta. – FHI

ingrediento: Elemento qua uzesas por la kompozo di mixajo o mixuro, di preparajo o preparuro. – AFGHI

inguino: (anat.) Parto di la homo-korpo, inter la infra ventro e la kruro. – AFHI

inhalar: {tr} Aspirar por englutar (vapori, gasi). – AFGHI

inherar: {tr} Tenar profunde an la ento di persono, di kozo. – AFGHI

inhibar: {tr} (biol.) Diminutar od haltigar la funciono di organo, per la irito di fora punto di la organismo. – AFGHI

iniciar: {tr} **1.** Admisar a la konoco, a la partopreno di la misterii religiala. **2.** (metaf.) Admisar a la konoco di kozi sekreta, arkana. – AFGHIR

iniciativar*: {tr} Esar la dat-unesma qua spontane propozas, organizas, exekutas (ulo). – AFGHIR

injektar: {tr} (en, aden) Lansar (liquido) aden substanco. – AFGHIR

injeniar: {ntr} (por, pri) Tre laborigar sua cerebro por abutar ad ulo. – AFHI

injenioro: La persono qua konstruktas mashini, qua direktas la konstrukto di ponti, voyi, e c. – AFGHIR

inkandecar: {ntr} Qua esas tante varmigita ke lu aspektas blanka. – AFHI

inkardinar: {tr} Destinar, perpetue ed absolute, ula kleriko a la servo di diocezo determinata.

inkarnacar: {tr} (teol.) Glitar su aden korpo ek karno, homatra. – AFGHI

inkasar: {tr} Recevar e pozar aden la kaso (di la afero) pekunio-quanto. – FGI

inkastrar: {tr} Inserar (objekto) aden altra objekto qua entaliesis por recevar olu; fixigar (lapido) aden la kastono, per abatar le rebordo di olca adcirkum la lapido. – FHI

inklinar: {tr} (ad) Igar lua axo kelke deviacar de lua vertikalo. – AFHI

inkluzar: {tr} (en, aden) Enpozar, cirkumklozar. – AFGHIR

inko: Liquido quan onu uzas kande onu skribas per plumo. – AFI

inkoativa: (gram.) Qua expresas la komenco di ago. – AFGHI

inkognito: Sen esar konocata, remarkata. – AFGHIR

inkombrar: {tr} (ye) (aludante amaso de kozi) Embarasar per esar obstaklo pri la cirkulo. – AFHI

inkrustar: {tr} Kovrar (objekto) ye strato petra e krustatra. – AFGHIR

inkubacar: {tr} Havar en su la jermo di morbo, qua kreskas til kande onu maladeskas. – AFGHI

inkubo: (teol.) Demono qua kopulacis, lokizinte su sur la dormanto. – AFGHI

inkulkar: {tr} Igar par-enirar en la spirito. – AFHI

inkunablo: Libro qua evas de la epoko kande onu jus inventabis la imprimarto (generale til la yaro 1500). – AFGHI

inkurar: {tr} Igar su en la kazo subisor. – F

inkursar: {ntr} **1.** Devast-irupto da militanti aden la lando enemika. **2.** (metaf.) Trakto acesora di temo qua ne apartenas a la domeno precipua. – AFHIR

inocenta: (pri) Qua ne agis ulo mala. – AFHI

inokular: {tr} (medic.) Transdonar ad ulu (viruso, jermo di morbo kontagiala); o transdonar artificale la viruso (febligita) di morbo, kom prezervivo kontre la ipsa morbo. – AFGHIR

inquestar: {ntr} (pri, che) Serchadar por savar ulo, per questioni, per askolto di testi, e c. – AFHI

inquiziciono: (historio) Tribunalo di la eklezio katolika, instalita por serchar e persequar la personi di qui la sentimenti esis enemika a la kredo katolika. – AFGHIR

inquizitoro: (historio) Judiciisto ek la inquiziciono. – AFGHIR

insektivora: Qua su nutras ye insekti. – AFGHIR

insekto: (zool.) Mikra animalo sen-vertebra, ek la klaso "artropodi". – AFGHIR

insertar: {tr} (ulo, aden) Enpozar (kozo aden altra kozo) tale ke oli formacas quaze un korpo; enskribar (artiklo, klauzo) aden jurnalo, akto e c. – AFGHI

insidiar: {tr} Ruzar kontre ulu, por vinkar lu, per travestiar naturo, per simular. – AFHI

insigno: **1.** Tabelo quan komercisto muntas sur sua butiko (maxim-multa-kaze kun emblemo o moto) por igar olca rikonocebla. **2.** Marko distingiva pri la

autoritato, pri la rango, di persono. **3.** Mikra objekto butonatra, quan onu fixigas an la surfaldajo di paltoto, di vestio, por indikar ke onu esas membro od adepto di ulo. – AFGHI

insinuar: {tr} (su, ulo, aden) **1.** Enduktar (ulo) dolce, gradoze; enduktar (ulu) habile, ruzoze. **2.** (metaf.) Igar (ulo) penetrar habile aden la spirito, aden la anmo, la psiko. – AFHIR

insipida: Qua repugnas gustado, pro olua sensaporeso. (anke metaf.). – AFGHI

insistar: {ntr} (pri, pro, por) Presar (metaf.) vigoroze lor demando. – AFHI

insolenta: Qua manifestas nerespekto insultoza, ofensoza. – AFGHIR

inspektar: {tr} Explorar atencoze (to quon onu devas surveyar). – AFGHIR

inspirar: {tr} (ad) Naskigar en la kordio, en la spirito, (penso, rezolvo). – AFGHI

instalar: {tr} (ulu) Establisar solene en lua klapsidilo (episkopo, paroko); establisar solene en lua ofico (judiciisto, prezidero); establisar (ulu) en la lojeyo, en la loko, en la plaso qua destinesis por lu. – AFGHI

instanco: (yuro-cienco) Ago di persequo judiciala inter pledanto e defensanto. – AFGHIR

instanto: Mikra tempo-fragmento. – AFGHIR

instigar: {tr} (ad) Pulsar ad ago. – AFHI

instilar: {tr} (aden) (medic.) Varsar gutope. – AFGI

instinto: Impulsivo naturala; impulsivo interna qua instigas ento vivanta (homo o bestio) ad agi nerezonita, por la konservo di la individuo, di la speco. – AFGHIR

institucar: {tr} Establisar durive. – AFGHIR

instituto: Korpo institucura ek literaturisti, ciencisti, artisti, e c. – AFGHIR

instruciono: Expliko por la direkto di afero, por la uzo di ulo. – AFGHIR

instruktar: {tr} Formacar la spirito, la mento, la psiko di (ulu) per lecioni, precepti. – AFGHIR

instrumento: To quon onu uzas por produktar efekto materiala. – AFGHIR

insulo: Extensajo ek tero qua, en maro, cirkondesas da aquo omna-latere, tota-cirkume. – AFGHI

insultar: {tr} Ofensar extreme (generale per vorti). – AFGHI

-int-: (gram.) Dezinenco di la participo pasintala aktiva.

intalio: Petro harda, grabita kave. – AFGI

integra: Di qua la toto ne subisis diminuto. – AFHIR

integralo: (matem.) La integralo di diferencialo: quanto di qua la diferencialo esas infinitezima. – AFGHIR

intelektar: {tr} Konoceskar per la koncepto-fakultato pura. – AFGHIR

intelektuelo*: Persono qua prizas prepondere lo pensala, lo spiritala. – AFGHI

inteligenta: Qua komprenas facile. – AFGHIR

intencar: {tr} Volar ad skopo. – FHI

intendanto: (armeo) Ensemblo ek la oficiri qui su okupas pri la servicii* administrala di la armearo. – FGHIR

intendanto: **1.** La persono di qua la tasko konsistas ye jerar la aferi, administrar la menajo di richo, di sinioro. **2.** Stat-oficiero, chefo di administrantaro guvernantarala. – AFGHIR

intensa: Qua efikas energioze. – AFGHIR

inter-: **1.** En la tempo o spaco qua separas du o multa personi, kozi, e c. **2.** (metaf.) Signifikas partigo, kambio, reciprokeso. – AFHR

interceptar: {tr} Sizar, kande olu pasas, kozo qua esas destinita ad ulu altra. – AFHI

intercesar: {ntr} (por, favore di) Intervenar por ke ulu obtenez lua pardoneso, lua indulgeso. – AFGHIR

interdiktar: {tr} (ulo, ad ulu) Imperar ke ulu ne (agez ulo). – AFGHIR

interesar: {tr} (pri, ad) Ecitar en ulu lua kuriozeso, lua emoci. – AFGHIR

interesto: **1.** Ensemblo de la kozi qui esas avantajoza ye ulu. **2.** (financ.) Profito-quanto de la pekunio quan onu prestis, kalkulata (maxim-multa-kaze) procente. – AFGHIR

interferar: {ntr} (fiziko) (aludante lumo-radii) Renkontrar altra lumo-radii, de quo konsequas deskresko plu o min granda da lia lumo. Fenomeno analoga pri la fono-ondi. – AFGHIR

interimo: Intervalo dum qua ofico o plaso (en hierarkio) vakas. – AFGHI

interjeciono: (gram.) Klameto qua expresas la emoco subita di la psiko. – AFGHI

intermezo: Distraktivo (baleto, danso, kanto) quan onu lokizas inter la akti di teatrajo. – AFGHIR

intermitar: {ntr} Cesar e rieventar pos intervali ne-sama-dura. – AFGHI

interna: Qua esas en, o qua apartenas a, la spaco qua existas inter la limiti di korpo. – AFGHIR

internacionalo: **1.** Asociitaro generala ek salariati di landi diversa, por revendikar ula yuri qui esas komuna ye li. **2.** La ralio-himno di la salariati revolucionista di omna landi, unionita por luktar kontre kapitalismo (poemo da Eugène Pottier 1871; muzik-ario da Adolphe Degeyter). – AFGHIR

interogativo: (gram.) Formo qua expresas la ideo di questiono. – AFGHI

interpelar: {tr} (pri, pro) **1.** Paroleskar (vers ulu, ad ulu) por questionar lu pri ulo, o demandar ulo de lu. **2.** (yuro-cienco) Sumnar (ulu) justifikar su pri fakto. **3.** (politiko) (aludante parlamentano). Demandar a (ministro) ke ica justifikez, koram la parlamento, sua agi o ne-agi. – AFGHIR

interpolar: {tr} **1.** Insertar aden texto (frazo qua ne esis parto di olu). **2.** (fiziko) Insertar aden observo-rezultaji terminin determinita da kalkulo. **3.** (algebro) Trovar formulo qua, pro satisfacar ula quanto de kazi observita, povas remplasar provizore la leyo* (lego) di la fenomeno. – AFGHIR

interpretar: {tr} **1.** Explikar to quo esas obskura e ambigua en texto. **2.** Dicar to quon signifikas (oraklo, sonjajo). **3.** (teatro) Reprezentar segun la intenci da autoro. **4.** Rezumar, en la linguo quan komprenas la askoltanti, to quon dicas persono en linguo stranjera quan la askoltanti ne komprenas. – AFGHI

interstico: Tre mikra spaco vakua inter la parti di korpo. – AFHI

intervalo: **1.** Disto-quanto inter du loki. **2.** Disto-quanto inter du instanti, du epoki. **3.** (muziko) Disto-quanto qua separas son-uno de la sono qua sequas lu nemediate, acensante de grava ad akuta, o decensante de akuta a grava. – AFGHIR

interviuvar: {tr} (aludante la jurnalisti) Vizitar personego famoza (aktuala), por questionar lu pri lua vivo-maniero, lua agi, lua idei, lua intenci pri lua agi balda, e c. – AFG

"intestat": Quan ne facis sua testamento.

intestino: (anat.) Vicero en la kavajo abdomina, tubo digestala ek mukozi e muskuli, qua iras de la stomako til la anuso. – AFHIR

intima: **1.** Qua esas tote interna. **2.** Qua atingas la esenco di la kozi. **3.** (aludante personi) Qua unionesas (ad altra) strete. – AFGHIR

intonar: {tr} Komencar kantar (ario) por donar la tono a la personi cetera. – AFGHI

intoxikar: {tr} Igar (ulu) absorbar substanco venenoza. – AFGHIR

intracelula: (biol.) Qua esas interne di celulo (opoze ad "intercelula": qua esas inter la celuli).

intradoso: (arkitekt.) Kavajo interna, parto konkava di vulto. – AFGH

intramolekula: (biol.) Qua esas interne di molekulo.

intrenar*: {tr} La "shutro" centrala de la triptiko "komencar", "intrenar", "finar", uzata kande "-as", "-is", "-os" ne esas sat preciza.

intrigar: {ntr} Mashinacar por igar sucesar. – AFGHIR

intrikar: {tr} Intermixar kozi tale ke onu povas nur tre desfacile liberigar o riordinar oli. – AIL

intrinseka: Qua ne dependas de konvenciono. (antonimo: "extrinseka"). – AFHI

introduktar: {tr} Igar ulu darfar eniror e frequentor societo, klubo, mondumo, per prizentar lu kom aceptinda. – AFGHIR

"introitus": (liturgio katolika) Prego da la sacerdoto, lor celebro di meso, pos acensir la altaro, e kande la koristaro kantas, komence di meso granda.

intruzar: {ntr} Enirar nedarfante. – AFHI

intuicar: {tr} (filozofio) Konocar nemediate, direte. (metaf.) Komprenar la kozi rapide. – AFGHIR

intumecar: {ntr} (patol.) Infleskar. – AFGHI

intusecepciono: (biol.) Endukto, aden korpo organizita, di nutrivi quin olu absorbas ed asimilas. – AFGHI

inulino: (kemio) Sorto di amilo quan onu extraktas ek la radiko di inulo.

inulo: (bot.) Planto perena, ek la familio "kompozaji", di qua la radiko uzesas medicine. (L. *inula*). – FIL

inundar: {tr} (per, ye) **1.** Kovrar per aquo. **2.** (metaf.) Kovrar per homi multega. – AFHI

invadar: {tr} **1.** Okupar bruske, per violento, (teritorio). **2.** Devastar pos iruptir. – AFGHI

invaginar: {tr} Retrofaldar lamo ek tisuo adinterne di altra tisui. – AFGHI

invalida: **1.** Qua ne esas tote vigoroza. **2.** (aludante ex-militisto) Impedata da lua granda evo, o da vunduri, durar sua armeaneso. – AFGHIR

invektivar: {ntr} (kontre) Diskursar violente, furioze, quankam mem decoze, kontre ulu od ulo. – AFGHI

inventar: {tr} **1.** Krear ulo nova. **2.** (retoriko) Serchar e selektar la argumento-punti quin onu devas uzar, la idei quin la temo furnisas. – AFHIR

inventariar: {tr} Kontar ed enrejistrar specope la havaji transportebla, vari, komerco-trati, mandati, acioni, obligacioni di firmo, di persono. e c. – AFGHIR

inversa: Qua esas, o qua venas, opozo-sinse. – AFHI

invertazo: (kemio) Fermento solvebla, qua transformas sakaroso aden glikoso, e qua existas en vejetanti diversa.

investar: {tr} **1.** Solene igar posedeskar feudo, granda ofico, per ceremonio alegoriala. **2.** Igar posedeskar povo, autoritato. – AFGHI

invetera: Qua lasis kreskar en su – til divenir neextirpebla pro lua ancieneso – kustumo mala. (ex.: lu esas fumero, hiper-drinkero, invetera). – AF

invitar: {tr} (ulu, ad ulo, pri) Pregar (ulu) ke lu irez a loko determinita. – AFHI

invokar: {tr} Advokar per prego; advokar (ulu) por ke lu atestez favore di la advokanto. – AF

involuciono: **1.** (geom.) Dui de punti AA' + BB' + BB' + CC' – selektita sur rekto, esas involuciono kande li dividas harmonioze un segmento MN di la rekto. **2.** (bot.) Eso-maniero di parto volvita adinterne di su. – AFGHIR

involukro: (bot.) Asemblajo ek braktei qui formacas, cirkum floro o kapitulo, quaze kalico. – AFGHI

inyamo: (bot.) Planto tropikala di qua la stipito esas klimera, ek la familio "amilacei", e di qua la radikaro esas nutriva. (L. *discorea*). – AFGHIR

iodo: (kemio) Korpo simpla, ek flitri briloza, bluatre-griza, metalea, saporanta feble quale kloro. Simbolo kemiala: I. – AFGHIR

iodoformo: (kemio) Kompozajo (CHI_3) deskovrita en 1824 da Serullas.

ionika: (arkitekt.) (aludante la triesma ek la kin klasi arkitekturala antiqua) Karakterizata da la voluti di la kapiteli. – AFGHI

iono: (fiziko) Partikulo qua portas elektro pozitiva (iono pozitiva) o negativa (iono negativa). – AFG

"iota": La litero nonesma, e la maxim mikra, ek la alfabeto Greka, qua korespondas ad "y".

ipsa: Qua esas ya, rigoroze, to (o: ta) quon (o: quan) onu jus nomis, mencionis. – L

-ir: (gram.) Dezinenco di la infinitivo pasintala.

irar: {ntr} **1.** (aludante vivanto) Movar su ad ula loko (opoze a "venar" – "irar" signifikas for-esko di la spaco-punto ube esas la persono qua parolas, ad qua onu parolas, pri qua onu parolas). **2.** (aludante nevivanto) Movar su (o movesar) ad ula skopo. – FHI

iracar: {ntr} Subisar violentoza ecito, psikala, desagreabla, efike da qua onu quaze eruptas (kontre ulu). – AFHI

"irade": Reskripto, da sultano di Konstantinopolo, pri aferi min importoza kam olti qui bezonigas "hatt-i-hou-maloun" o "hatti-i-cheriff".

iradiar: {ntr} (fiziko) Difuzar su radie. – AFGHI

irga: Signifikas la nedetermineso maxima.

iridio: (kemio) Korpo simpla, metalo ruptebla, arjento-blanka (simbolo kemiala: Ir), quan onu renkontras en ula platin-erci, e di qua la dissolvuri esas irisea.

irido: (bot.) Genero di planti monokotiledona, qua konsistas ye quanto grandega de speci. (L. *iris*)

irigacar: {tr} Arozar granda-quante, per kanaleti, tubi, e c. – AFI

irisito: (patol.) Inflameso di la iriso.

iriso: **1.** (anat.) Parto koloroza di la okula, membrano cirkla, avan la kristalino. **2.** (optiko) Arko luma, ye la kolori ek la prismo, e produktita da la refrakteso e la reflekteso di la lumo-radii da la pluvo-guti. – AFGHIR

iritar: {tr} Eventigar mikra inflameso. – AFGHI

ironio: **1.** Questiono quan Sokrates agis a la sofisti, por incitar li a su-kontredici, per qui lu demonstris a li lia eroro. **2.** Moko-formo qua konsistas ye dicar lo inversa di to quon on volas komprenigar. – AFGHIR

iruptar: {ntr} Enirar subite e violentoze. – AFHI

-is: (gram.) Dezinenco di la indikativo pasintala.

iskiono: (anat.) Parto infra di la osti hanchala, ube inkastresas la osto di la kruro.

islamo: **1.** Religio e civilizeso-formo di la Mohamedisti. **2.** Ensemblo ek la landi quin karakterizas ta religio e ta civilizeso-formo.

-ismo: Sufixo qua signifikas "doktrino", "partiso", "sistemo".

istmo: (geogr.) Streta lango de tero, inter du mari, e qua unionas peninsulo a la kontinento cetera. – AFGHI

-isto: Sufixo qua signifikas: **1.** "la persono qua profesione su okupas pri ..." **2.** adepto, adherinto di partiso, di skolo doktrinala.

-it-: Dezinenco di la participo pasintala pasiva.

ita: La persono, la kozo, qua maxime distas de ta qua parolas; la persono, la kozo, quan onu nomis enumer-unesme.

itemo*: Singla ek la frazi (generale kun nombri) en enumero, etato, budjeto, fakturo, kalkulo. – AFI

iterar: {tr} Ri-agar lo sama. – AFHI

itinerario: **1.** Indiko pri la voyo uzenda. **2.** Indiko pri omna loki ube onu pasas por irar de lando ad altra, qua kontenas ulakaze deskripti di la loki, o noti e voyajo-memori. **3.** Indiko di omna stacioni qui existas sur la parkuro di relvoyo, di la diversa treni qui pasas en oli, di la transporto-preco, e c. – AFGHI

-iv-: Sufixo qua signifikas (soldite a radiko verbala) "kapabla, povanta, apta por ..."

-ivoro: Sufixo qua signifikas "qua su nutras ye ..."

ivoro: **1.** Materio ye qua konsistas la dentegi di elefanto. **2.** Materio ye qua konsistas la denti di ula pakidermi. – AFI

-iz-: Sufixo qua signifikas "provizar, garnisar, indutar, impregnar ye ..."

izabelo: Pale-flava. – AFGHI

izobaro: (fiziko) Lineo ek la punti di la Terglobo ube la preso atmosferala esas sama ye instanto determinita. – AFGHIR

izocela: (geom.) Di qua la lateri esas inter-egala. – AFHI

izodinama: (fiziko) Di qua forco esas inter-egala sur la du lateri. – AFGHI

izogama: (biol.) Dicesas pri la vejetanti inferiora, che qui la genito-elementi, qui interunionas por formacar la ovo, esas intersimila. – AFGHI

izogona: (geom.) Di qua la anguli esas inter-egala. – AFGHI

izoklino: (magnetismo) Lineo ek la punti di la Terglobo ube la deviaco da la magnet-indexo esas intersama. – AFGHI

izokrona: (fiziko) Qua eventas sama-dure. – AFGHI

izolar: {tr} (de) **1.** Separar de omna kozo: **(a)** igar (korpo) ne plus kontaktar kun korpi elektro-konduktiva; **(b)** separar korpi ek la elementi kemiala kun qui lu esas kombinita; **(c)** igar (ulu) vivar for lua kunhomi. – AFGHIR

izomera: (kemio) Qua konsistas ye atomi qualeso-sama e quanteso-sama. – AFGHI

izometra: (geom.) (pri perspektivo) Olta en qua la axi komparala esas inter-egala. – AFGHIR

izomorfa: (kemio) Di qua la formo kristala esas sama kam olta di korpo kemiala altra. – AFGHIR

izoperimetra: (geom.) Dicesas pri la figuri di qui la perimetri esas inter-egala.

izotermo: (fiziko) Lineo, sur mapo, qua pasas tra omna punti di la Terglobo ube la temperaturo mezvalora dum la yaro esas inter-sama. – AFGHIR

izotonika: (biol.) Dicesas pri la equilibro molekulala di du solvuri interseparita de membrano organika, e qui havas osmo-povo interegala.

izotopa: (kemio) Dicesas pri la kompozaji kemiala inter-identa, ma di qui la pezo atomala interdiferas. – F

izotropa: Qua havas la sama partikularaji fizikala omna-direcione.

J

ja: Sen vartar til kande fluabos multa tempo.

jaboto: Ornivo ek muslino, ek dentelo, muntita an la aperturo di kamizo, sub la fauco, e qua su extensas sur la pektoro. – AFGR

jacar: {ntr} Esar kushinta, sterninta, pozita. – FHI

jado: Lapido tre harda, bele olivea, sorto di silikato di alumino e kalko. – AFGHI

jaguaro: (zool.) Amerika-tigro, la maxim granda ek la felini pos la tigro e la leono, di qua la pilaro esas falva kun veinizuri ek nevusi nigra. (L. *felix onca*). – AFGHIR

jako: Viro-vesto qua decensas kelke adsub la genuo,

quan olim weris* la rurani, la plebeyi. – AFGHIR

jakobino: Partisano di la doktrino qua agnoskas ke la plebeyo esas irgo-povanta, irgo-darfanta. – AFGHIR

jakoneto: Speco di mulino mi-diafana, de qua onu facas robi, kolumi, muliero-kofii. – AFGHIR

jalapo: (bot.) Konvolvulo di qua la radiko esas purgiva. (L. *convonvulus jalapa*). – AFGHI

jaluza: Di qua la amoro esas desquieta pro suspektemeso, desfidemeso. – AFI

janicharo: Elito-soldato ek la infantrio [infanterio] Turka, ek la guardo di la sultano. – AFGHIR

jansenismo: (religio kristana) Doktrino da Jansenius, ecese severa, kondamnita da la Roma-eklezio pro imputar tro multe a Graco, tro poke ad arbitrio, e qua duktas a la predestineso absoluta. – AFGHIR

januaro: La monato unesma di la yaro (segun la maniero moderna). – AFGHIR

jardiniero: **1.** Orno-moblo qua suportas kesto provizita ye flori. **2.** Disho ek diversa sorti di legumi.. – AFGHI

jargonar: {tr} **1.** Dicar ulo ye maniero nekomprenebla pro nekorekteso vortala, gramatikala, pronuncala, e c. **2.** Parolar idiomo stranjera koram ulu qua judikas olu kom barbara pro ne komprenar olu. – AFGHIR

jaro: Granda vazo de terakotajo, kun du ansi, en qua onu konservas aquo, oleo. – AFHI

jasmino: (bot.) Arbusto sarmentoza, genera tipo di la familio "jasminei", di qua la flori esas odoroza. (L. *jasminus*). – AFGHIR

jaspo: Lapido harda ed opaka, sama-natura kam agato, koloroza ye reda, flava o verda, uniforme, bendope o makulope. – AFGHI

javelino: Arma dardo, longa e dina, uzita da la antiqui, qui lansis olu manue. – AFHI

jeleo: (koquarto) **1.** Suko de substanco animalala, qua solideskis per koldesko. **2.** Suko konjelita de frukti. – AFGHI

jelozio: Shutro, ma ek planketi paralela, horizontala, qui povas rotacar cirkum sua axo longesala, quan onu muntas avan fenestro, quan onu povas levar o deslevar per kordo o kordono; kande olu esas tote levita, la lati esas aplikita ici sur iti; e dop qua onu povas vidar sen videsar. – AFGHI

jemar: {ntr} Agar lamento ne-artikulita. – FHI

jemelo: **1.** Qua naskis sama-parture kam altra filio (o yuno). **2.** (plurale) Kastor e Polux, un ek la 12 signi di zodiako. – AFHI

jenar: {tr} Igar nekomfortoza, nekomoda, per presar, klemar, opresar. – FG

jendarmo: Soldato qua apartenas a korpo di qua la tasko konsistas ye sekurigar la vivo di la civitani. – AFGHI

jenio: (armeo) La korpo ek la oficiri e soldati qui aplikas la cienci a la fortifiko di la fortresi, a la konstrukto di navi, di ponti, e c. – FGI

jenjivito: (patol.) Inflameso di la jenjivi. – AFI

jenjivo: Tisuo karna qua garnisas la arkadi dentala e la perimetro di la denti per adherar a lia kolo. – FI

jenro-piktarto: (arto) Qua traktas fantazio-temi (opoze a la pikto di temi historiala, peizajala). – AFG

jentila: Qua plezas delikate. – AFHI

jeo: (zool.) Ucelo, genero "paseri konobeka", vicina ye la korvi. (L. *carrulus glandarius*). – AF

jerar: {tr} Administrar kom reprezentero di la proprietero (domeno, industrio-firmo, entraprezajo, e c.). – FHI

jermo: **1.** Rudimento di la embriono, destinita a reproduktor [riproduktor] la planto, la animalo. **2.** (metaf.) Principo, elemento di la kresko di ulo. – AFHIR

jerzeo: Muliero-korsajo ek texajo elastika, qua tre strete fitas la busto. – AF

jetar: {tr} Sendar aden spaco per impulso rapida. – FI

jezuito: **1.** Nomo di la membri di la Iesu-ordeno quan fondis Ignatius de Loyola. **2.** Hipokrito, quan oportas desfidar. – AFGHIR

jibeto: Asembluro ek fosto vertikala, e trabo horizontala sur la libera extremajo di qua glitas la kordo a qua onu suspendos la persono pendeso-kondamnita. – AF

jigo: Ario dansala, rapida-ritma. – AFGHIR

jileto: Parto di la viro-vesto, qua kovras la torso, sen maniki, qua weresas* sub la paltoto o la redingoto. – F

jilfloro: (bot.) Planto, genero ek la familio "kruciferi", di qua la flori esas blanka, flava o redatra, e di qua la odoro memorigas olta di la kariofilo. (L. *cheiranthus cheiri*). – A

jineto: **1.** (zool.) Mikra mamifero di la genero

"karnivori digitigrada", di qua la felo uzesas kom furo. (L. *viverra genetis*). **2.** (tekn.) Morso di qua la kateno esas ringatra.

jinjero: (bot.) Planto di India, di qua la radiko aromata uzesas kondimente. (L. *amomum zingiber*). – AFHI

jino: Brandio distilita sur junipero-beri. – AFGHIR

jirafo: (zool.) Mamifero di qua la kolo esas tre longa, e la pilaro makuloza. (L. *gamalopardalis giraffa*). – AFGHIR

jirar: {ntr} Parkurar cirklo-kurve, o fragmenton di cirklo-kurvo. – AFI

jiravolto: Jiro e retrojiro, agita rapide. – FI

jokar: {ntr} Agar o dicar ulo quo distraktas ridigive. – AI

jokeo: Viro qua kavalkas kavalo en la kavalo-konkursi kurala, ed agas lo profesionale. – AFGHR

jonglar: {ntr} Lansar adciele e simultane plura buli, plura objekti, qui krucifas pasante de la manuo dextra a la manuo sinistra, od inverse. – AFGR

jonko: Navo, di qua la pruo esas alta e krosatre kurvigita, uzata en Chinia e Japonia. – AFGHI

jonquilo: (bot.) Genero di narciso, planto kultivata en la gardeni pro la eleganteso di olua su-teno e pro la dolceso di olua odoro. (L. *narcissus jonquilla*). – AFGHIR

jorno: Klareso quan Suno produktas sur Tero. – FI

jovdio: La dio kinesma di la semano. – FHI

joyar: {ntr} (de, pro, pri) Tre plezur-impresesar. – AFHI

juar: {tr} Havar plezuro extreme granda de la posedo di ulo. – AF

jubeo: En kirko: quaza galerio inter la navo e la koreyo. – AF

jubilear: {tr} Celebrar festo, honore di la persono qua esas en sua ofico de kinadek yari. – AFGHIR

judiciar: {tr} Enuncar (pri ulu od ulo) decido, kom persono di qua la ofico konsistas ye aplikar la legi punisala, civila, komercala. – AFHI

judikar: {tr} Enuncar opiniono per qua onu aprobas o blamas; opinionar pri persono o kozo. – AFHI

jugulara: (anat.) (Veini) qui apartenas a la fauco. – AFGHI

jujubo: (bot.) Frukto (nukleo du-celula, kontenata da envelopilo pulpa, e di qua la suko uzesas farmaciale kom pektorala) di arboro (L. *zizyphus*) ek la familio "ramnei", vicina ye la ilexo e ye la fuzeno, sinuoza-brancha, kun forta dorni, qua kreskas en la sudo-regioni di Europa. – AFR

julepo: (farmacio) Pociono dolcigiva, ek aquo e siropi, a qui onu adjuntas mikra dozo di opiumo, e quan onu donas drinkenda kom kalmigivo o dormigivo. – AFGHI

julieno: (koquarto) Supo ek plura sorti di herbi e di legumi (karoti, napi, celerio, kauli, pizi, e c.) hachita tenue e koquita en buliono. – AFG

julio: La monato sepesma di la yaro (segun la maniero moderna). – AFGHIR

jungar: {tr} Ligar (tir-bestii) a veturo, a plugilo; inter-ligar vagoni sur relvoyo. – L

junglo: En India: plana lando, marshoza, kovrita ye kani e ye bushi dika e dornoza. – AF

junio: La monato sisesma di la yaro (segun la maniero moderna.). – AFGHIR

juniora: (la persono) qua naskis pos (frato). – AF

junipero: (bot.) Arbusto ek la familio "cipresinei", di qua la beri esas aromatoza. (L. *juniperus*). – AFI

junko: (bot.) Genero tipa di la familio "junkacei", planto herbatra, rekta e flexebla, qua kreskas en la tereni humida. (L. *juncus*). – FHI

juntar: {tr} **1.** Proximigar du kozi ye un ek olia extremaji rispektiva, por ke oli interkontaktez od intertenez. **2.** (aludante plura personi, trupi, e c.) Irar unionar (su) ad (altra personi, altra trupi). – AFHI

jupo: Parto di la muliero-vesto, qua kovras de la zono til la pedi. – FR

jurar: {tr} Promisar, afirmar (ulo ad ulu) selektante (generale) deo kom testo pri lo. – AFHI

juraso: (geol.) Tereno ye formaceso sekundara inter la strato liasa e la tereno kretatra, quan onu renkontras precipue en la Jura-monti (Francia). – AFG

jurio: (en la tribunalo kriminala) Ensemblo ek la civitani qui devas decidar ka la akuzato esas (o ne esas) kulpoza. – AFGHI

juriskonsulto: La persono qua konsilas profesione pri la yuro-problemi. – AFGHIR

jurisprudenco: Interpretado di la legi per la verdikti da la judiciisti; o, generale, maniero aplikar la legi a la kazi partikulara. – FGHI

jurnalo: Edituro singladia o periodala, qua donas la niuzi* politikala, literaturala, ciencala. – AFGHI

jus: Pasis nur kelka instanti de kande .... – AFGHI

justa: **1.** Qua precize fitas, su adaptas a to por quo olu destinesis. (Dicesas pri mezuro, balanco, voco, vorto, penso). **2.** Qua agas o per quo onu agas perfekte lo exekutenda. **3.** Qua judikas korekte (en la kazo konsiderata). – AFHI

K

ka(d): Konjunciono questionala, sive por la questiono direta, sive por la nedireta, e qua sempre komencas la propoziciono. Jap., Sanskr.

kabalo: Doktrino mistika, naskinta de la tradicionaji Biblala, qui modifikesis da la idei orientala. – AFGHIR

kabano: Mikra habiteyo ek tero, ligno, e c. – AF

kabino: **1.** (navig.) Chambreto en navo. **2.** Chambreto en qua onu su desvestizas jus ante balnar en maro od en rivero. – AFGHIR

kablo: **1.** Tre grosa kordego de kanabo (uzata en la navi). **2.** Tre grosa kordego ek elektro-filo. – AFGIR

kabo: (geogr.) Pinto ek tero, montetatra, qua salias aden maro. – AFGHI

kabrar: {ntr} (aludante kavalo qua pavoras e su defensas) Elevar sua gambi avana, per erektar su sur sua gambi dopa. – FH

kabrioleto: Veturo lejera, un-kavala, kun aperturo avana e kun mi-tendo ledra, faldebla abanike. – AFGHI

kachuo: Substanco odoroza quan, en India, onu extraktas de la ligno, de la folii, de la sheli fresha di la akacio *katechu*, e quan onu uzas en la tint-industrio, kom kolorizivo; en medicino, kom astriktivo e tonizivo. – AFGIR

kadastro: Registro publika, qua kontenas la relevo generala, la mezuro-rezultajo e la valuo pekuniala di la domeni, ter-havaji, uzota kom fundamento por kalkular la ter-imposto. – AFGHIR

kadavro: Korpo mortinta, homala o bestiala. – AFGHI

kadencar: {tr} **1.** Finar frazo, verso, hemistiko tale, ke la voco acentizas ta finalo per plufortigar olua pronunceso. **2.** Produktar ritmo per acentizar simetrala ta finali, en muziko od en poezio. **3.** Produktar movo ye intervali inter-egala ed uniforma, qua imitas la ritmo muzikala. – AFGHIR

kadeto: (armeo) Singla ek la membri di ta kompanii qui konsistis ye la familio-juniori volontaria. – AFGHIR

kadmio: (kemio) Korpo simpla, forjebla, duktila, di qua la rupto produktas fibri, di qua la koloro e la brilo esas olti di stano. Simbolo kemiala: Cd. – AFGHIR

kadro: **1.** Bordumo irga-forma qua cirkondas pikturo, graburo, spegulo. **2.** Bordumo menuzura. **3. (a)** To quo limitizas ceno, temo; **(b)** (armeo) La korpo ek la oficiri generala, oficiri, sub-oficiri, di la divisioni, secioni, e c., imperote da qui la soldati su asemblas. – AFH

kaduceo: Emblemo di Merkurio, vergeto kronizita ye du mikra ali, cirkum qua esas du serpenti plektita - simbolo di komerco, eloquenteso, paco. – AFGHIR

kaduka: **1.** Vicina ye sua krulo, dekado. **2.** Quan ula defekto formala igas nihiligota tre balde. – AFHI

kafeino: Alkaloido naturala, kristaligebla, quan onu extraktas de kafeo, teo, kakao. – AFGHI

kafeo: (bot.) **1.** Grano ek arboreto (L. *coffeo arabica)*, sempre verda, ek Arabia, di qua la frukto esas grosa quale cerizo e konsistas ye shelo qua envelopas pulpo mucilajatra qua ipsa cirkondas du alveoli un-grana; ta grano, torefaktita, muelita ed infuzita, donas drinkajo agreabla, acitiva e toniziva. **2.** Infuzuro ek kafeo-grani torefaktita e muelita. – AFGHIR

kaftano: Honor-peliso quan la sultani ofris a la oficiri precipua, a la ambasadisti stranjera, a personegi tre eminenta, e c. kom donaco. – AFGHIR

kagulo: Quaza froko sen-manika, qua kovris la kapo e la parti cetera di la korpo, e qua provizesis ye aperturi qui korespondis a la okuli ed a la boko. – FH

kaito: Puero-ludilo, ek framo lejera qua esas kovrita ye papero tensita, quan onu igas acensar aden atmosfero per kurar kontre-vente e tenante olu per kordeto. – G

kajo: **1.** Quaza chambro, garnisita ye stangi ek ligno, ek fero, en qua onu enklozas animali ne-amansita por gardar li en menajerio o por transportar li. **2.** Quaza chambreto portebla, garnisita ye latun-fili, en qua onu retenas enklozite uceli. – AFI

kakao: (bot.) Grano kontenata da la frukto di arbusto

ek la familio "malvacei" (L. *theobroma cacao*) e qua, grilite e triturite kun sukro, donas chokolado. – AFGHIR

kakar: {ntr} Vakuigar sua ventro de la grosa exkrementi. – AFGHI

kakatuo: (zool.) Speco di papagayo penachoza, ucelo klimera, di qua la plumaro esas bele blanka. (L. *piictolophus*). – AFGHIR

kakexio: (patol.) Stando maladatra, quan karakterizas deperiso generala. – AFGHI

kakofonio: **1.** Konsonanto qua lezas la oreli. **2.** (muziko) Asemblajo ek son-uni ne-akordanta. – AFGHI

kaktuso: (bot.) Planto di la familio "kaktei", qua donas frukto laxigiva, figatra. (L. *cactus*). – AFGHIR

kalamino: (kemio) Nomo vulgara di la hidro-silikato di zinko. Simbolo kemiala: $SiO_4Z_2H_2$. – AFGHI

kalamitato: Granda desfortuno qua unafoye frapas tre multa personi e mem populo. – AFGHI

kalamito: Rezino qualeso-inferiora, quan onu rekoltas de la kanostipi. (L. *styrax calamita*). – AFGHI

kalamo: Fragmento de kano, quan la antiqui uzis por skribar. – FGHI

kalandrar: {tr} Pasigar sub cilindro glata la stofi, drapi, teli, e c. quin onu volas briligar, muarizar, e c. – AFGH

kalcedono: (mineral.) Varietato di agato, di qua la diafaneso esas laktatra. – AFGHIR

kalcinar: {tr} Transformar metal aden oxido, per submisar olu a la efiko da fairo intensa, en aero libera. – AFGHI

kalcio: (kemio) Korpo simpla, metala, flave blanka. Simbolo kemiala: Ca. – AFGHI

kaldiero: Vazo klozita (apartenanta, generale, a vapormashino) en qua onu boliigas aquo por obtenar vaporo. – AFHI

kaldrono: Mikra recipiento, ordinare de kupro, en qua onu koquas la nutrivi o boliigas aquo. – AFHI

kalefaktar: {ntr} (fiziko) Aquo-guteti, disjetita sur metala plako kelke varmigita; vaporeskas tre rapide; ma se la surfaco esas tre varma, nula ebulio eventas, e la guteti "kalefaktas", t.e. li inter-asemblas e formacas globeto sfera. – AFGHI

kalemburo: Vorto-ludo fondata sur la senco-difero inter vorti qui audale aspektas inter-sama. – FGR

kalendario: **1.** Sistemo di divido di tempo, per yari, monati, e dii. **2.** Tabelo ek la dii, monati, sezoni, pri singla yaro, qua generale indikas, pri singla dio, la nomo di santo. – AFGHIR

kalendo: Nomo donita da la Romani antiqua a la dio unesma di singla monato. – AFGHIR

kalendulo: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la kapituli esas flava e radio-dispozita. (L. *calendula*)

kalenturo: (patol.) Kazo di febro ardorigiva, kun deliro, qua eventas ulafoye che la navani kande la navo trairas la zono torida. – AFGHI

kalesho: Veturo eleganta, quar-rota, maxim-multa-kaze apertita avane, e provizita (dope) ye tendo ek ledro qua esas desfaldebla e retrofaldebla segun-vole. – AFGIR

kalfatar: {tr} Igar aquo-nepermeebla (barko, ramo-batelo), per stopar la junturi, la fenduri, la trui, per stupo gudro-impregnita. – FGHI

kalibro: Modelo sur qua esas trasita la konturi, la dimensioni, di la objekti fabrikenda. – AFGHIR

kalico: **1.** Vazo sakra en qua la sacerdoto sakrigas la vino di la eukaristio. **2.** Envelopilo qua kovras la infra parto di la flor-korolo. – AFHI

kalidoskopo: Aparato qua kontenas mikra objekti multa-kolora qui su situas diverse ed intersimetrie kande onu agitas la instrumento. – AFGHIR

kalifo: Suvereno Mohamedista, qua unionas en su la povo politikala e la povo religiala. – AFGHIR

kaligrafar: {tr} Skribar (ulo) per literi eleganta, ornita. – AFGH

kaliko: Telo de kotono, min delikata kam perkalo. – AFGHIR

kalio: (kemio) Korpo simpla, metala, volatila, qua oxideskas per kontraktar kun aero humida. Simbolo kemiala: K. – G

kalkaneo: (anat.) Osto di la tarso, qua formacas la talono. – AF

kalko: (kemio) Kali-oxido, alkalio minerala. – AFGHIR

kalkolo: (patol.) Konkreciono stonatra qua naskas acidente en ula organi (hepato, veziko, e c.) – AFHI

kalkular: {tr} **1.** Determinar, per operaci matematikala, ye nombri donita, nombron quan onu serchas. **2.** (metaf.) Agar sua aranji, kombinar la kozi, egarde di

la skopo atingenda. – AFGHIR

kalma: Stando di to quo indijas agiteso. – AFHI

kalmaro: (zool.) Molusko ek la genero "sepii", qua sekrecas liquido nigra quan lu disjetas cirkum su kande onu atakas lu. (L. *loligo*). – AFGHIR

kalo: (patol.) Dikesko od hardesko di la pelo, produktita da fricionado, ye la palmo, ye la plando, sur la pedo-fingri. – AFHI

kalomelo: (farmacio) Sub-kloruro di merkurio, korpo blanka, ne-dissolvebla en aquo, uzata medicine kom purgivo, e kom kontre-vermo. – AFGHIR

kaloriko: Kaloro-principo quan kontenas la korpi. – AFHI

kalorimetrio: La cienco qua traktas la mezuro di la kalorii. – AFGHI

kalorimetro: Fizik-instrumento, uzata por determinar la kaloro specifika di la korpi. – AFGHI

kalorio: (fiziko) Mezur-unajo pri kaloro; la quanto de kaloro qua esas necesa por plualtigar ye un grado centigrada la temperaturo di un kilogramo de aquo. – AFGHIR

kaloro: Kauzo fizikala di ula modifiki molekulala di la korpo, vario da volumino - dilateso; vario di stando - liquidesko, vaporesko. – AFHI

kaloto: **1.** Mikra boneto ek drapo, veluro, e c., ronda, qua kovras la suprajo di la kapo. **2.** (geom.) En sfero quan sekas plano; la surfaco di un ek la du parti, precipue di la plu mikra. **3.** Quaza kapuco ek stano, ye qua onu envelopas la stopilo e la kolo di la flakoni, di la liquor-boteli. e c. – AFGI

kalquar: {tr} Kopiar desegnuro tra papero-folio diafana, per streki kontinua. – FGHI

kalsono: Suba vesto, quaza bracho, ek telo, flanelo, e c. – FHR

kalumniar: {tr} Dicar ne-exaktaji mala pri (ulu). – AFHI

kalva: Qua havas nur tre poka hari. – AFGHI

kalvario: (kristanism) **1.** Kolino quan acensis Iesu Kristo, kande lu portis la kruco, e sur la somito di qua lu krucagesis. **2.** Kolino, sur la suprajo di qua esas kruco, adube onu iras pilgrime, haltante e pregante ye la loki di la voyo, qui memorigas la cirkonstanci precipua di la morto di Iesu Kristo. (anke metaf.). – AFGHI

kalzo: Texuro ek lano, kotono, silko, nilono*, fitigita a la pedo ed a la gambo por kovrar olu. – FHI

kam: Partikulo uzata kom termino duesma en la gradi komparala: tam ... kam; sama ... kam; tale ... kam; preferar ... kam, e c.

kamalio: **1.** En la Mezepoko, protektilo, konsistanta ye fera kaloto en qua esas muntita texuro ek mashi qua protektis la kolo e la shultri. **2.** (religio katol.) Quaza kapuco pelerina, quan la sacerdoti, la kantori metas sur la rocheto; mikra mantelo quan metas sur la rocheto la kardinali, la episkopi, la prelati, e c. **3.** Mikra mantelo mulierala, sen maniki, kun o sen kapuco, diversa-forma (segun la modo). – AFG

kamarado: La persono qua habitas normale en la sama loko kam ulu, e tale divenas, ad ica, kelke familiara. – AFGHIR

kamarilio: Ensemblo ek la personi qui vivas intime kun princo, e probas influar lu politikale. (Vorto desprizala). – AFGHI

kambiar: {tr} (po) Domar ad ulu (ulo) e recevar de lu (altra kozo kom equivaloza). – HI

kambrar: {tr} Kurvigar arkatre. – AF

kameleono: **1.** (zool.) Reptero sauria, quaza lacerto kun grosa kapo, pelo shagrinatra, qua divenas diversa-kolora - ne (quankam onu kredis lo) pro reflektar la objekti vicina, ma segun ke la korpo esas plu o min plena ye aero. (L. *chameleo vulgaris*). **2.** (metaf.) Persono qua modifikas sua opiniono, sua konduto, segun la okazioni, segun la cirkonstanci. – AFGHIR

kamelio: (bot.) Orno-planto, arbusto ek la familio "teacei". (L. *camellia*). – AFGHIR

kamelo: (zool.) Quadripedo ruminera, longa-gamba, kun un o plura gibi sur la dorso, quan la Arabi, la Orientani, uzas kom charjo-bestio. (L. *camelus bactrianus*). – AFGHI

kameno: Konstrukturo masonura, aptigita por la kombusto, e qua konsistas esencale ye herdo qua komunikas kun la dom-exterajo per tubo, olqua produktas la aero-tiro ed esas la paseyo di la fumuri; la parto dom-extera di kameno-tubo o kameno-korpo. – FGHIR

kameo: Lapido (onixo, sardonizo, e c.) skultita ad-reliefe, ube onu uzas la kolori diversa di la strati por nuancizar la parti diversa di la laboruro. – AFGHIR

kamerlingo: (religio katol.) Kardinalo di qua la ofico konsistas, en la stati pontifikala, ye administrar la judicio-fako en la trezoro-fako, qua prezidas la chambro apostolala, e guvernas dum la vaki da la

Santa Sideyo. – AFGHIR

kamero: **1.** Chambro sen-fenestra. **2.** (fotogr.) Buxo kun aperturo truo-forma en qua esas inkastrita lenso qua igas la lumo-radii konvergar, quan la lumo-radii emaninta de la objekti extera trairas tale ke li formacas, sur la parieto funda, imajon reduktita de ta objekti. – AFGR

kamforo: Substanco konkreta, blanka, diafana, qua saporas bitre e korodive, odoras penetrive, tre volatila, uzata kom kontre-spasmo ed antisepsivo, quan onu extraktas ek la Chinia-lauro. – AFGHIR

kamilo: Quaza bi-brankardo, sur qua onu transportas brakie kargaji. – H

kamiono: Veturo basa por la transporto di vari, di paki. – FHI

kamizo: Sub-vesto ek telo, kaliko, lano, silko, nilono*, quan onu weras* nemediate sur la pelo. – FHIR

kamizolo: Vesto kun maniki, ek telo, lano, e c., qua weresas* maxim-multa-kaze sur la kamizo. – AFGHIR

kamloto: Stofo grosiera quan onu fabrikis en la Oriento-landi, ek pili de kameli o de kapri. – AFGHIR

kamo: (tekn.) Saliajo kurvo-linea, muntita sur la perimetro di rotaco-axo, qua, renkontrante stango fixigita an la pistono-stango di pistilo, od an la extremajo di pisto-martelago, sublevas la pistolo, la martelego, e lasas lu retrofalar, tale transformante la movo cirklatra kontinua di la transmis-arboro aden movo intermitoza, cirklatra o rekta-linea. – AFGHI

kamomilo: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la flori, - uzata infuze - esas stomako-kuraciva e kontre-febra. (L. *matricaria chamomilla*). – AFGHI

kampaniar: {ntr} **1.** (en la senco militala) Movar, agar lo necesa, por sucesigar expediciono. **2.** (anke metaf.) Kampanio (tote pacoza) di navigado, di maristo o di navo; kampanii di explorado, di peskado, di laborado, di propago, di reklamo; kampanii "elektala" (politiko); kampanii di jurnali por o kontre ulu od ulo. – AFGHI

kampanulo: (bot.) Planto di qua la flori, blua, violea, pendas quale klosheti. (L. *campanula*). – AFGHI

kampar: {ntr} **1.** (armeo) Establisar su, esar establisita plu o min duronte, sur tereno determinita. **2.** Instalar su, esar instalita provizore. – AFGHIR

kampesho: (bot.) Arboro dornoza ek Mexikia, Antili, qua donas tintivo reda. (L. *haematoxylon campechianum*). – AFGHIR

kanabino: (zool.) Speco di mikra pasero griza, amansebla, e quan onu povas dresar por ke lu siflez arii. (L. *fringilla cannabina*). – L

kanabo: (bot.) Plano herbatra, di qua la stipo donas filamenti ek qui onu facas filo, telo, e c. (L. *canabia sativa*). – FHI

kanalio: Persono nehonesta, desestimenda. – AFGHIR

kanalo: **1.** Quaza rivero artificala, destinita ad igar inter-komunikar du baseni, du riveri o rivereti, o du parti ek un rivero o rivereto. **2.** Aquo-voyo naturala od artificala en la enireyo di portuo, o paseyo navigebla qua duktas a ta enireyo. – FGHIR

kanapeo: Sidilo di qua la dors-apogilo esas tale granda ke, sur lu, plura personi povas sidar ensemble, od un persono sternar su. – FGHIR

kanario: (zool.) Serino de Kanarii. – AFGHIR

kancelero: Gardero di la stato-siglili. – AFGHIR

kancero: (patol.) Nomo vulgara di la tumori qui rodas la tisui di ula parti di la korpo, di la organi. – AFHI

kande: En la epoko dum qua; ye la instanto dum qua .... – FHI

kandelabro: **1.** Kandeliero kun plura branchi por la bujii. **2.** Granda suportilo qua portas un o plura lanterni gasala od elektrala por lumizar la voyi publika, la peristili, salono, e c. – AFGHIR

kandelo: Mecho ek kotono, cirkondita da sebo, da vaxo o da irgaltra materio grasa e kombustebla, qua kande olu esas acendita, konsumesas lente, e donas flamo lumiziva. – AFHIR

kandida: Qua esas sincera, pro ke lua pura anmo, psiko, koncienco havas nulo celenda. – AFHI

kandidato: La persono qua su propozas pri ofico o plaso qui vakas. – AFGHIR

kandio: Sukro, kristaligita a peci. – AFGHI

kanelo: Quaza sulko longesala, mi-cilindra, qua alternas kun mikra muluro ronda, o kun aristo paralela. – AFGI

kanetilio: **1.** Filo ek oro od arjento, spulita sur longa anulo de fero, ed uzata por la fabriko di la texuri brodita ye oro od arjento. **2.** Filo ek latuno arjentizita, qua, spiral-spulite, cirkum kordo ek tripo o cirkum metala kordo, donas la kordi maxim basa-sona di la violino o di la violoncelo. **3.** Bendo streta ek kotonajo, di qua la bordi esas garnisita ye latuna

fili, uzata da la chapelifisti mulierala por muntar la formo di la ornivi chapelala. – FGHIR

kanguruo: (zool.) Quadripedo ek Australia, ek la klaso "marsupiali", remarkinda pro la volumino di lua kaudo sur qua lu su apogas por saltar, e pro la tre granda longeso di lua membri dopa. (L. *halmaturus*). – AFGR

kanibalo: **1.** La homo qua su nutras ek karno homala. **2.** (metaf.) Persono feroca quale homo qua su nutras ek karno homo-parta. – AFGHIR

kanikulo: **1.** La stelo di Sirius o di la Hundo, qua su levas e su kushas sama-kloke kam Suno, de la 24esma di julio til la 24esma di agosto. **2.** Periodo dum qua la vetero esas tre varma, e quan produktas ta serio de dii. – AFHI

kanina: (anat.) (Dento) qua, che la homo, esas situita inter la incizivi e la molari. – AFHI

kankro: (zool.) Krustaceo kun kin pari de gambi, di qua la gambi avana finas ye pinci, e qua marchas (egale-bone) avance o des-avance. (L. *astacus*). **2.** (astron.) Stelaro, reprezentata da kankro, qua okupas la parto di zodiako, quan eniras Suno ye la solstico somerala. – AF

kankroido: (patol.) Kancero di la pelo e di la mukosi.

kano: (bot.) **1.** Planto di qua la stipo, rekta, havas tuberi de qui spricas folii qui formacas gaino ye sua bazo. **2.** Planto di qua la stipo esas glata, interne kava e plena ye medulo, genero ek la familio "graminei". (L. *arundo phragmites*). – AFHI

kanoniko: (eklezio katol.) **1.** (olim) Kleriko reguliera o sekulara, ek ordeno religiala od ek kirko katedrala o kolegialal. **2.** (nun) Kleriko sekulara qua, kun sua egali, deliberas pri la aferi di la kongregaciono. **3.** Kleriko sekulara qua recevis de episkopo sua titulo honorizanta. – AFGHIR

kanonizar: {tr} (religio katol.) **1.** Enskribar la nomo en la katalogo de la santi; plasizar inter la santi. **2.** Deklarar konforma ye la kanoni ekleziala. – AFGHI

kanono: **1.** (teol. katol.) **(a)** Eklezio-lego; decido, da la koncilo, pri la fido e pri la diciplino. **(b)** (meso)-kanono: parto di la mes-oficio, vorti, pregi sakramentala, quan la sacerdoto dicas nelaute, de la prefaco til la "pater". **2.** (armeo) Cilindro ek bronzo, giso-fero, stalo, borita ad-tubatre por kontenar la projektili (kuglegi, obusi, mitralio) quin lansas la explozo da kargajo ek pulvero quan onu acendas, muntita sur afusto. – AFGHIR

kanoo: Kanoto pirogatra, kun extremaji pintatra, facita ek ligno dina, qua movesas ordinare per pagayi. – AFGHI

kanoto: Mikra batelo, sen-ferdeka, movata per segli, remili, motoro, ed ordinare uzata sur la mar-aquo. – FHI

kansono: Ensemblo ek mikra versi, maxim-multa-kaze dividita ad kupleti kun refreno, kantata per ario popularo. – FHI

kantabilo: (muziko) Kantajo ye movimento moderata. – AFGI

kantar: {tr} **1.** Produktar per la voco muzik-ario. **2.** Celebrar per liriko-versi poeziala. – AFGHI

kantarelo: (bot.) Speco di boleto, fungo manjebla. (L. *cantharellus cibarius*). – AFGHL

kantarido: (zool.) Insekto koleoptera, quan onu sekigas e reduktas a pulvero, uzata farmaciale en la preparaji vezikigiva. (L. *cantharis vesicatoria*). – AFGHIR

kantato: Ensemblo ek versi, qua konsistas (generale) ye recitativo e ye strofi, a qua onu povas adjuntar muzik-ario. – AFGHIR

kantiko: (kristanismo) **1.** Kantajo religiala ek la santa skriburi, por laudar, por dankar, deo. **2.** Kantajo liturgiala. **3.** Kantiko spiritala; kantajo religiala, en linguo vulgara, a qua onu adaptas arii, e quan kantas la pueri katekizata, la adolecantini di la kunfratari. – AFGHI

kantileno: Speco di kansono, anciena e lamentala. – AFGHIR

kantino: Taverno di regimento, di kazerno; taverno di fabrikeyo, di karcero, e c. – AFGHI

kantono: **1.** (en Francia) Dividuro teritoriala di distrikto. **2.** (en Suisia) Singla ek la 22 mikra stati, ye qui konsistas la federitaro (o: federuro) Suisa. – AFGHIR

kantoro: (kristanismo) La persono qua kantas lor la oficio en kirko, en templo. – AFGHIR

kanulo: Tubo, plu o min longa, rigida o flexebla, quan onu uzas en ula operaci kirurgiala, o por enduktar (aden la intestini o la vagino) ula liquidi. – AFGHI

kanvaso: **1.** Dika telo kruda, de qua onu facas la segli, la visho-tuki koqueyala. **2.** Reto ek kotono-fili duopla, qui interkrucumas ajure, formacante quadrati, ye qua konsistas la fundo sur qua onu facas la agulo-tapeto. – AFGHIR

kaolino: Arjilo blanka, tre pura, quan onu renkontras

precipue en Chinia, ed ek qua onu facas la porcelano. – AFGHIR

kaoso: **1.** Konfuzeso di la univers-elementi qui, segun ula teogonii, existis ante la organizeso di mondo. **2.** (metaf.) Konfuzeso e desordineso absoluta. – AFGHIR

kapabla: (La persono) qua povas (mentale o korpale) exekutar bone to quon onu konfidas a lu kom agenda o facenda. – AFGHI

kapaca: (extense di) Tale granda ke lu povas kontenar (ta o ca quanto de ulo). – AFGHI

kapalino: Kofio por muliero, qua decensas til an-sur elua shultri. – FHIR

kapear: {ntr} Navigar (dum vento forta) transverse en vento, sub seglaro mikra, la segli bursatrigite. – FHI

kapelo: (kristanismo) Loko sakrigita, ube onu konservas la mantelo, la restaji de santo. **2. (a)** Loko konsakrita a la kulto, en kastelo, kongregaciono, hospico, kolegio, e c.; la personi qui oficias en ta loko. **(b)** Parto di kirko qua kontenas altaro partikulara exter la koreyo. **(c)** Kirko qua ne havas ankore la titulo "parokiala". – AFGHI

kapero: (bot.) Yuna burjoneto de arboreto (L. *capparia spinosa*) kultivata sude di Europa, qua, konfitite en vinagro, uzesas kom kondimento. – AFGHIR

kapilara: Di qua la diametro esas haro-diametra. – AFGHIR

kapilario: (bot.) Filiko di qua la stipito e la foliaro esas tenua; e di qua la folii uzesas sive infuze, sive sirope. (L. *adiantus capillus veneris*).

kapistro: (kirurg.) Bandajo per qua on reduktas la rupturi e la luxacuri che la osti di la mandibulo. – FGHI

kapitalo: (financo) La pekunio quan ulu posedas (kontraste kun la revenuo, qua esas acesora). La pekunio, egardata kom produkto-moyeno. – AFGHIR

kapitano: La persono qua komandas en regimento-kompanio. **2.** La persono qua komandas sur milito-navo, kom chefo, oficiro, suprega. – AFGHIR

kapitelo: (arkitekt.) Parto supra di kolono, di pilastro, qua esas quaze la krono di la fusto. – AFGHIR

kapitulacar: {ntr} Kontratar kun la enemiko, pro la kondicioni di la livro (forme di rezisto-ceso) di fortifikajo, fortreso, armeo. – AFGHIR

kapitulo: **1.** (bot.) Infloresenco sama-forma kam kapo, spiko. **2.** (liturgio katol.) Kurta fragmento di la santa skriburi, qua relatas la oficio di la dio, quan onu recitas pos la psalmi, la precipua kloki di la breviario. – AFG

kapo: (anat.) **1.** Parto supra di la homo-korpo - parto avana di la animalo-korpo - qua kontenas la cerebro e la organi precipua di la sensi. **2.** (metaf.) Parto supra: **(a)** to quo direktas; **(b)** somito e (precipue) somito kalotatra; **(c)** (metaf.) parto avana: to quo esas situita an-avan la objekto; **(d)** to quo komencas ulo (kom ex.: la kapo di relvoyo-lineo). – HIL

kaponiero: (milit-arto) Galerio konstruktita en sika fosato di fortreso, infre di la pafo-lineo, por komunikar de ta a ca fortifikajo, e por impedar la transiro di la fosato. – AFGHIR

kapono: Hanulo yuna qua onu kastris por igar lu divenar plu grasoza. – AFGHIR

kaporalo: Armeano di qua la grado esas la minim alta. – AFGIR

kapoto: **1.** Longa redingoto por la viri, e precipue por la soldati. **2. (a)** Sur la komerco-navo: bloko qua shirmas la enireyo di la pupo-eskalero; **(b)** Sur la automobili, kovrilo metala qua shirmas la motoro. – AFGHIR

kapreolo: (zool.) Speco di cervo, ma plu mikra, di qua la korni esas kurta, cilindra, ed havas nur un brancho. (L. *cervus capreolus*). – IL

kaprico: Volo subita, variema, nejustifikata, fantazia. – AFGHIR

kaprifolio: (bot.) Arboreto klimera, sarmentoza, di qua la flori odoras. (L. *lonicera caprifolium*). – GIR

kaprikorno: **1.** (zool.) Insekto koleoptera, kun longa anteni artikoza, kurva quale korni (L. *cerembyx*). **2.** Stelaro imaginata kom kaproforma, qua okupas ta parto di zodiako quan eniras Suno lor la solstico vintrala, e quan lu semblas transirar inter la 20esma di decembro e la 20esma di januaro. – AFHI

kaprimulgo: (zool.) Genero di pasero kun beko fendita, e qua, flugante, havas sua beko apertita. (L. *caprimalgus eropeus*). – IL

kapriolar: {ntr} **1.** Saltar bruske e retrosaltar, lor fololudeto. **2.** (aludante kavalo) Saltar e, dum esar super sulo, kikar. – AFGHIR

kapro: (zool.) Mamifero, speco ek la familio "rumineri", kun korni kava e vivaca, mentono kun barbo, e di qua la maskulo odoras multe e desagreable. (L. *capra* (*hircus*)). – FHI

kapstano: Vindilo vertikala, an-cirkum qua spulesas kablo. – AGHR

kapsulo: **1.** (artilrio [artilerio]) Alveolo de kupro, qua kontenas materio detoniva, e qua uzesas por komunikar la fairo a la kargajo de pulvero di la perkut-armi. **2.** (farmacio) Envelopilo solvebla, sen-sapora, aden qua onu inkluzas ula medikamenti por disimular lia saporo desagreabla. – AFGHIR

kaptacar: {tr} Obtenar per manovri ruzoza (donaco, legaco, e c.). – FH

kaptar: {tr} **1.** Sucesar pri sizar ulu, ulo, qua probas eskapo. **2.** Sizar (la fluo di la liquido de fonto, por evitar la infiltri, la alteri, e c.). – AFHI

kapuchino: (bot.) Planto klimera, di qua la floro esas oranjo-flava, e qua havas, ye sua extremaji suba, apendico kapuco-forma. (L. *tropaeolum maius)*

kapucino: (kristanismo) Reguliero ek un de la ordeni franciskana. – AFGHIR

kapuco: !, Parto di mantelo, di froko, e c., forme di boneto tre ampla, qua esas charniratre adduktebla adsur la dorso. **2.** Mantelo kapucoza, quan weris* la viri e la mulieri. – FGHIR

kara: **1.** (pri persono) Qua inspiras multa tenereso (ad ulu) (anke familiare, ma kun senco tre febligita). **2.** (pri kozo) Tre prizata pro olua charmo, pro olua importo. – FHI

karabino: Fusilo lejera, di qua la tubo havas (ordinare) surfaco interna qua esas striizita helicatre, ed externe surfaco taliita facioze. – AFGHIR

karabo: (zool.) Insekto karn-avida, genero ek la serio "koleopteri", e di qua ula speci lansas liquido fetida. (L. *carabus*). – AFHI

karafo: Vazo portebla, ordinare sen ansi, kun la ventro globoza, la kolo streta, ek kristalo od ek vitro sen-kolora, di qua la stopilo esas ek la sama materio, e qua generale destinesis a kontenor od a varsor la repast-aquo. – AFGHI

karakalo: (zool.) Sorto di kato sovaja. (L *lynx caracal*). – AFGHIR

karako: Quaza kazako apertita, quan weris* olim la rurani, la soldati.

karakolar: {ntr} (aludante kavalo) **1.** Movar su turne, addextre ed adsinistre. **2.** Irar kapricoze, per salti, per saluto-flexi. – AFGHI

karakteristiko: (matem.) La nombro integra di logaritmo. – AFGHI

karaktero: **1.** Traito partikulara, eso-maniero propra, qua distingas kozo de altra kozo. **2.** La eso-maniero morala, psikala, spiritala (kontraste kun: la kompreno-fakultato). – AFGHIR

karambolar: {ntr} (biliardo-ludo) Agar la stroko qua konsistas ye shokar du buli per la sua. – FGHIR

karamelo: Sukro fuzita e brunigita per la efiko da fairo. – AFGHR

karasino: (zool.) Fisho simila kam karpo. (L. *carassius vulgari*s).

karato: Pondero-unajo, uzata ankore da la juvelisti, por la diamanti, la lapidi, la perli, e qua equivalas cirkume 20 centigrami. – AFGHIR

karavano: **1.** En Avan-Azia, en Arabia, e c., trupo de komercisti, de voyajeri, de pilgrimanti, asemblita por transirar plu sekure la dezerti. **2.** (metaf.) Trupo de personi qui iras ensemble. – AFGHIR

karavanserayo: En la Oriento-landi: granda edifico en qua la voyajeri povas shirmar e su ipsa e lia charjo-bestii. – AFGHIR

karavelo: **1.** (olim) Che la Turki, grosa milito-navo. **2.** Mikra navo kun segli Latina, uzita precipue da la Portugalani. **3.** Navo uzata por peskar la haringi. – F

karbo: (kemio) Korpo simpla, metaloida, qua existas plura-forme: karbono, grafito, diamanto, e c. Simbolo kemiala: C. – AFGHI

karbonario: (zool.) Fisho ek la genero "gado". (L. *gadus carbonarius*).

karbonaro: Membro di societo revolucionista sekreta, fondita en Italia, komence de la 19esma yarcento. – FI

karbono: Materio nigra, en qua dominacas la korpo simpla "karbo", e quan onu extraktas (ordinare) de subsulo per minar. – AFHI

karborundo: (kemio) Siliko-karburo, preparita per submisar, a la kaloro de elektroforno, mixuro ek karbono e silicio: uzata por la fabriko di grindo-roti, e c.

karbunklo: **1.** (patol.) Morbo qua desorganizas e nigrigas la tisui atakita. **2.** Varietato di granato reda, di qua la brilo esas tre granda. – AFGHIR

karburar: {ntr} (tekn.) Preparar la mixuro gasa, explozala quan on destinas a la alimento di la explozo-motori. – AF

karburatoro: (tekn.) Aparato qua produktas ta mixuro ek aero e vaporo de hidrokarburo o kombusto-gaso,

quan onu uzas sive por lumizo, sive por alimentar explozo-motori. – AF

karcero: Loko ube la arestito retenesas, malgre lua volo e, tale, privacesas de lua libereso. – AFGHIR

karcinomo: (patol.) Un ek la formi di la morbo "kancero". – AFGHIR

kardamino: (bot.) Planto krucifera. (L. *cardamina*). – AFGHI

kardamomo: (bot.) Planto di India, genero "amomo". (L. *elitteria cardamomum*). – AFGHIR

kardano: (tekn.) "Artiko" di parti de mekanismi (stangi, e c.) qua posibligas movi irga-direcione. – AFGHIR

kardar: {tr} Pektar, desintrikar (precipue lano e krino) per planketo provizita ye klovi ek latuno-filo. – AFGHIR

kardelo: (zool.) Mikra ucelo kantera, de la serio "paseri", di qua la maskulo havas kapo reda e la ali markizita flave e brune. (L. *garduelis elegana*). – FIL

kardinala: **1.** (matem.) Dicesas pri la nombri qui indikas quanta unaji sama-natura kontenesas en quanto determinita, e qui uzesas por formacar la cetera termini numerala. **2.** Dicesas pri la quar horizonto-punti: nordo, sudo, esto, westo, segun qui onu determinas la situeso di loki cetera. **3.** Dicesas pri la quar vertui precipua (prudenteso, yusteso, moderemeso, e psiko-forteso). – AFGHI

kardinalo: Singla ek la sepa-dek prelati (episkopi, sacerdoti, diakoni) ye qui konsistas la Sakra Kolegio di la Eklezio katolika, qui votas en konklavo por elektar nova papo, o por elektesar, e qui havas kostumo reda. – AFGHIR

kardioido: (geom.) Konkoido di la cirklo.

kardono: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la folii e la kapituli esas dornoza. (L. *carduus*). – AFHI

karduno: (bot.) Speco di artichoko, di qua onu manjas la kosto mediana di la folii, pos blankigir olu per kovrar lu ye palio. (L. *cynara cardunculus*). – AFGHI

karear: {tr} Ne judikar su kom privacata de ulo, pro ke onu ne tre bezonas nek tre deziras olu. – AFL

karelo: **1.** (ludo-karto) Quadrato reda, uzata kom la distingivo di grupo de karti, en qua la aso reprezentesas per quadrato meze di la karto. **2.** Objekto di qua la surfaco esas quadrata o rektangula. – FL

kareno: La tota surfaco di navo, qua esas imersita. – FHI

karesmo: En la religio katolika, periodo ek 46 dii, de la cindro-merkurdio til la Pasko-sundio, dum qua la fideli devas abstinencar e fastar (ecepte dum la sundii). – FHI

karezar: {tr} Tushar lejere per sua manuo, sua labii, por signifikar sua afeciono, tenereso, amo, amoro - ed, en ula kazi, por produktar efekti erotika. – AFHI

kargar: {tr} Igar (ulu, ulo) subisar la pezo da objekto qua esas portenda ad altra loko, transportenda. – AFHI

kariar: {ntr} (patol.) **1.** (aludante osto) Domajesar (da morbo) forme di molesko di la tisuo osta kun pusifo. **2.** (aludante la denti) Domajesar (da morbo) forme di molesko lenta e gradoza, pri emalio ed ivoro. – AFGHI

kariatido: Statuo de muliero, drapirita, quan onu reprezentas kom stacanta, e qua subtenas entablamento, kornico, vice kolono, pilastro. – AFGHI

karibuo: (zool.) Rentiro di Kanada. (L. *rangifer caribus*). – AFG

karico: (bot.) Planto ek la familio "ciperaci". (L. *carex*). – AFHI

kariero: Profesiono ofico-hierarkioza. – AFGHIR

karikatar: {tr} Reprezentar persono, kozi, ma exajerante, groteske, pro igar li rido-mokinda. – AFGHI

kariko: Redingoto ampla, kun pelerino dispozita etajatre. – FG

kariocinezo: (biol.) Divido di la celulo, lor qua la divido di la nuklei preiras olta di la celulo-korpo.

kariofilo: (bot.) Burjono di la floro di arboro. (L. *carvophillus aromaticus*) di Moluko o di Antili, ek la familio "mirtacei", uzata kom spico, piklo. – I

kariolizo: (bot.) Dissolvo di la celulo-nukleo.

karitato: **1.** Amo kompatoza di la kunhomi. **2.** (kristanismo) Amo di la kunhomo, por deo. – AFHI

karlino: (bot.) Planto di qua la radiko uzesis kom sudorifigivo. (L. *carlina*). – AFHIL

karmelito: (religio katol.) Reguliero ek la ordeno "karmel" (ordeno fondita en 1451, da Jean Soreth).

karmezino: Koloro obskure-reda briloze. – AFGHI

karmino: Kolor bele-reda, ma min brilo-reda e plu brune-reda kam cinabrea. – AFGHIR

karnaciono: Koloro di la parti extera di la homo-korpo. – AFGHI

karnavalo: (religio katol.) La lasta karno-dii di la periodo de la Reji-dio til la Cindro-merkurdio, e dum qui eventas la lasta amuzi e distrakti di ta periodo; travestii, bali de maskiti, e c. – AFGHIR

karnivoro: Qua su nutras ye karno. – AFGHI

karno: (anat.) La muskuli di la korpo di la homo o di animalo (kontraste kun la osti e la pelo). – AFGHI

karonado: Pafilo, ordinare ek fero, plu kurta kam kanono, qua uzesis, precipue sur la navi, e qua (quale la bombardilo) havas alveolo por la pulvero. – AFGHI

karoso: Luxo-veturo, di qua la korpo su apogas sur suspenso-risorti, tektoza, kun quar roti. – FGHI

karotido: (anat.) Singla ek la du grosa arteri qui portas la sango a la kapo. – AFGHI

karotino: (kemio) Hido-karburo, fuzebla ye 188°C., ye qua konsistas la materio flava di la karoti, e qua absorbas la oxo di aero.

karoto: (bot.) Planto ek la familio "umbeliferi", di qua la radiko (pulpoza) esas manjebla. (L. *daucus carota*) – AFGI

karpentar: {tr} Facar la asemblajo ek ligno-pecegi, ek trabi, qui uzesas en domo-konstrukturo por subtenar lua diversa parti. – AFHI

karpino: (bot.) Granda arboro qua kreskas en la foresti, e di qua la ligno, harda, kompakta e blanka, demandesas por la facaji da la tornisti, karpentisti, veturifisti, e c. (L. *carpinus betulus*). – HIL

karpo: **1.** (zool.) Fisho qua vivas en la aquo sen-sala, ek la genero "ciprini" (L. *cyprinus carpio*). **2.** (anat.) Parto di la membro, supra od avana, inter la manuo e la avan-brakio. – AFG

karpologio: (bot.) Parto di botaniko, qua havas kom studiajo, la frukti.

kartamino: (kemio) Koloro-materio di la flori, genero "kartamo". – AG

kartamo: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la flori esas bele safrano-reda, uzata por tintar. (L. *carthamus tinctorius*). – FHIL

kartavar: {ntr} Pronuncar la litero "r" per la guturo (t. e. kelkete qua la "ch" Germana, la "j" Hispana). – R

kartelo: Karto, papero-folio, sur qua onu sendis defio pri duelo. – AFGH

kartero: (tekn.) Envelopilo rigida qua protektas (kontre la enveno de korpi stranjera) la mashin-organi qui funcionas rapide. – FHIR

karteziana: Qua relatas Descartes (pr. Dekart') (L. *Cartesius*) ed ilua doktrino. – AFGHI

kartilago: (anat.) Tisuo animalala, flexebla, plastika, di qua la hardeso-grado fluktuas inter olta di la osti ed olta di la ligamenti. – AFHI

karto: Quadrato o rektangulo ed sorto di papero rezistiva, ma flexebla, facita ek plura papero-folii interglutinita. – AFGHIR

kartocho: Tubo kartona, cilindra, qua kontenas la pulvero di fusilo, di pistolo. – AFGHIR

kartoflo*: (bot.) Solaneo tuberoza, di qua la nura tuberkulo esas manjebla (kom legumo), reproduktebla [riproduktebla] per la plantaco di tuberkuli - prizentita en Francia da Permentier. (Nomo vulgara: *terpomi*, en Francia; *ter-ovi*, en Chinia)

kartografio: La arto facar la mapi (geografiala, astronomiala, e c.) – AFGH

kartomanciar: {ntr} Explorar la hazardo-kombinaji ek ludo-karti, por divinar la eventaji futura. – AFGHI

kartono: Pasto ek papero, shifoni, e c., quan onu hardigis e foliigis; od asemblajo ek folii o karti interglutinita. – AFGHIR

kartusho: Kadro skultita, grabita, forme di karto di qua la bordumo, la angulo, aspektas quale volvajo, destinita por recevor enskriburo, devizo, moto, la monogramo di ulu, e quan onu plasizas sur edifico, infre ed en la angulo (sinistre o dextre), di tableo, di pikturo, di graburo, di mapo. Lineo-kadro elipsoida qua, en hieroglifotexto, cirkondas la nomi di la deaji, di la reji, di la dinastii. – AFGHIR

kartuzio: (religio katol.) Monakeyo di la regulieri di la ordeno di "Santa Bruno", konstruktita (sen ecepto-kazi) en loko dezerta. – AFGHI

karubo: (bot.) La shelo pulpa di arboro (L. *ceratonia siliqua*), verda, ek la familio "leguminosi", e di qua la ligno esas tre harda. – AFGHI

karunklo: **1.** (anat.) Mikra peco karna (en la organismo); apendico karna an la fronto, an la pektoro di ula uceli (dindi, kazuari, e c.) **2.** (bot.)

Influro di la funikulo* qua kovras parto di la grano. – AFGHI

karuselo: Quaza turniro, distraktivo ek konkursi, kur-konkursi, por recevor premie ringi fingrala, e c., agita da kavalo-kavalkanti dispozita quadrile. – AFGHI

kasacar: {tr} (yuro-cienco) Nihiligar yurale verdikto, akto, proceduro. En Francia, la kasaco-korto esas la tribunalo suprega, qua (unika kom tala) darfas kasacar, nihiligar last-instance verdikto pro formo-defekto o lego-desegardo. – AFGHIR

kashaloto: (zool.) Mamifero ek la familio "cetacei", qua diferas de la baleno per to ke, vice barti, lu havas denti an la mandibulo ed, an la maxilo, alveoli en qui esas la denti. (L. *physeter macrocephalus*). – AFGHIR

kashmiro: Texajo tre delikata, facita ek la lano di la mutoni ed ek la lanugo di la pektoro di la kaprini di Tibet. – AFGHIR

kasio: (bot.) Shelo (di qua la pulpo nigra uzesas kom laxigivo) di la arboro L. *cassia*. – AFGHI

kasiso: (bot.) Arboreto, analog a la ribiero, di qua la frukti esas nigra, aromatoza e dispozita grape. (L. *ribea nigrum*). – FHI

kaskado: Falo da mikra rivereto, de granda alteso-punto. (metaf.) Serio de agi qui eventas quaze salte. – AFGHIR

kasko: Kapo-vesto (precipue: militistala) ek ledro, metalo, qua kovras e protektas la kapo. – AFHIR

kaso: **1.** Chambro ube eventas la inkasi e desinkasi da firmo komercala o da administrantaro. **2.** Ensemblo ek la paperi ed akti financo-valoroza, ed ek la pekunio, quin firmo od administrantaro cirkuligas. **3.** Establisuro financala qua recevas pekunio kom depozeyo, jeras lu ed esforcas augmentar lua quanto per la adjunto di revenui ek li. – AFGIR

kasono: Aparato quan onu uzas por konstruktar sub la surfaco di maro, di fluvio, e c., quaza pontono quan onu povas elevar od abasar, segun la naturo di la laborendi. – AFGI

kasqueto: Kapo-vesto virala, kun viziero. – F

kasrolo: Implemento koqueyala ek metalo, vazo cilindra kun mancho e fundo plata, en qua onu koquas nutrivi diversa. – AFGHIR

kastano: (bot.) Frukto di qua la shelo, dornoza e ledratra, kontenas un o plura "mandeli" farinoza qui donas nutrivo tre forta - quan produktas granda arboro ek la familio "amentacei", qua kreskas en la regioni tepida di Europa, Azia, ed Amerika. (L. *castanea sativa*). – FGHIRL

kastanyeto: Mikra peco ek buso-ligno od ek ivoro, kavigita skaliatre, juntita per kordeto an altra peco identa kontre qua onu igas lu frapar, por indikar forte la ritmo di dans-ario o kant-ario. – AFGHI

kastelo: **1.** (en la mez-epoko) Lojeyo siniorala, defensata per alta muregi, turmi, fosati, fortreso. **2.** Rezideyo di rejo, di princo. **3.** Granda distrakto-domo. – AFGHIR

kasto: En Egiptia antiqua ed en India: klaso qua esas un ek la dividuri hierarkiala di la socio. (metaf.) Socio-klaso, egardata kom havanta exkluzo-mento pri la personi di la klasi cetera. – AFGHIR

kastono: **1.** Kapo di fingro-ringo, parto salianta en qua esas inkastrita lapido. **2.** Parto salianta, ek la sama metalo kam la fingro-ringo, sur qua onu grabas monogramo. **3.** Singla ek la lapidi, ek la diamanti inkastrita, ye qui konsistas koliaro. – FI

kastoreo: (farmacio) Substanco sekrecata da glandi qui esas sub la kaudo di la kastoro, e quan onu uzas kom kontrespasmo.

kastoro: (zool.) Mamifero rodera, qua habitas somere tertrui quin lu exkavas rive di la fluvii, e vintre kabanin, quin lu konstruktas litore di la fluvii o meze di aquo, e quin lu protektas per quaza digi. (L. *castor faber)*. – AFHI

kastrar: {tr} Igar sexuo-impotenta, per mutilar ed atrofiar la organi genitala. – AFGHIR

katafalko: Estrado dekorala, erektita meze di kirko, en qua la sarko esos enklozita dum la funero e simulita dum la oficii memorigala. – AFGHIR

katakaustika: (fiz. e geom.) Kurvo qua envelopas lumo-radii reflektita da spegulo konkava - la radii venante de un lumo-punto.

kataklismo: Subverso di la surfaco di la Terglobo, per inundo, sismo (tertremo), e c. – AFGHI

katakombo: Chambrego subsula qua uzesis kom sepulteyo, osteyo; exkavajo adube onu asemblis osti. – AFGHIR

katakrezo: Figuro retorikala, per qua la vorto qua indikas propre ta o ca objekto, uzesas por indikar altra objekto qua esas sur parto analoga ye la unesma. – AFGHI

katalazo: (biol.) Fermento solvebla, deskovrita en la tabako-folii, e qua efikas reduktive.

katalepsio: (patol.) Supreseso semblanta di vivo per la suspenseso di la sentiveso extera e di la moviveso volata kun rigidesko kadavrala. – AFGHIR

katalizar: {tr} (kemio) Efikigar ta korpi qui, per lia nura prezenteso (e sen esar modifikata) eventigas en altra korpi modifikesi. – AFG

katalogo: Listo, indexatra, ek la peci di kolektajo (libri, pikturi, graburi, medalii, e c.). – AFGHIR

katalpo: (bot.) Arboro ek la familio "bignonacei", di qua la folii esas larja ed ovala, la flori blanka e reda-puntizita, e quan onu kultivas en Europa kom plezuro-planto. (L. *catalpa*). – AFGHI

kataplasmo: Topiko ek substanco moligiva, forme di pado kompakta. – AFGHIR

katapulto: (che la antiqui) Milito-mashino, en qua trabo, per efikar quale risorto, lansis projektili tre pezoza. – AFGHIR

katarakto: **1.** (geol.) Sorto di aquo-fali qui interruptas la fluo di fluvio. **2.** (oftalm.) Opakeso di la kristalino, qua interceptas la lumo-radii. – AFGHIR

kataro: (patol.) Inflameso di mukozo, kun sekreco. – AFGHIR

katastrofo: **1.** Inversesko bruska di fortuno. **2.** Eventajo decidigiva qua solvas la problemo di poemo dramata, epika. – AFGHIR

katedralo: Granda kirko di la arkitekturo kristana mezepokala. – AFGHIR

katedro: Sidilo lokizita alte, e de qua (en kirko, templo, doceyo) onu su turnas docoze a sua askoltanti. – FGHIR

kategorika: **1.** (segun la doktrino da Kant): Lo absoluta e no-kondicionata. **2.** Imperativo kategorika: ago-regulo qua su impozas a la volado kom impero universala ed absoluta. – AFGHIR

kategorio: **1.** (filoz.) Singla ek la atributi general di la ento, segun Aristoteles. **2.** Singla ek la koncepti aprioria di la kompreno homala, segun qui lu konceptas necese la objekti di la experienco. – AFGHIR

katekismo: (religio kristana) Libro en qua esas rezumita la punti precipua di la docado religiala. – AFGHIR

katekizar: {tr} Instruktar voce (ulu) aden la religio kristana (precipue por preparar la infanti por la komunio unesma). – AFGHI

katekumeno: (religio kristana) La homo qua recevas la doco religiala por preparar su a bapteso. – AFGHIR

kateno: **1.** Ligilo qua konsistas ye serio de ringi ek metalo, interplektita. **2.** Longajo ek elementi interplektita, qui esas ica dop ita, od eventas ica pos ita, seninterrupto. – AHIL

katetero: (kirurg.) Sondilo metala, ordinare kurva, kun ranuro qua duktas la instrumento destinita a la exploro ed a la incizo di la veziko. – AFGH

kateto: (olima geometrio) Rekto, perpendikla ye altra. – AFGH

katguto: (kirurg.) Sorto di ligilo, facita ek intestini de mutono o de kato, uzata (aseptigite) por la suto de la plagi. – AFGHIR

kationo: (elektro) Iono qua iras a la katodo lor elektrolizo di solvuro. – AFGHIR

katisar: {tr} Presar (drapo, lanaji) ed apretizar li por igar li ferma, briloza. – FG

kato: (zool.) Animalo domestika, ek la genero "karnavidi", digitigrada, karnivora, kun unglegi retrotirebla (leono, tigro, pantero, linco, jaguaro). (L. *felis domestica*). – AFGHI

katodo: (elektro) Korpo konduktiva, uzata kom elektrodo en la parto liquida o gasa di elektro-cirkuito, e muntita an la polo negativa di la elektro-fluo-fonto. – AFGHIR

katolika: (religio kristana) Qua apartenas a la eklezio di Roma. – AFGHIR

katoptiko: Parto di optiko, qua traktas la reflekto di la lumo-radii. – AFGHIR

kauchuko: Rezino, suko koagulita, ek heveo* (L. *hevea*), e c. ed uzata da la industrii. – AFGHIR

kauciono: Pekunio-quanto quan onu depozas, o quan onu su engajas pagor, garantie di su-engajo agita da altru o da su ipsa. – AFGHIR

kaudo: Prolonguro plu o min oblonga, qua finas dope la torso di la vertebrozi. (anke metaf.). – AFHI

kaulo: (bot.) Planto supal ek la familio "kruciferi". (L. *brassica oleracea*). – GL

kaurio: Konko uzata kom koino* en Bengal ed en la regioni centrala di Afrika. (L. *cypraea*). – FHL

kaustika: Qua desorganizas, korodas la tisui di la animali e di la vejetanti. – AFGHI

kaustiko: (geom.) Kurvo qua envelopas lumo-radii refraktita da spegulo konkava, ta radii venante de un lumo-punto. – AFGHI

kautero: Korpo varmega o kemiajo, quan onu uzas medicinale por desorganizar tisuo. – AFGHI

kauzo: **1.** (filoz.) To per quo kozo esas o divenas to quon lu esas. **2.** To per quo ulo eventas; to pro quo onu agas o facas ulo. – AFGHI

kava: Qua havas en su vakuo plu o min profunda.

kavalkar: {ntr} Sidar quale viro sur kavalo, sur biciklo. – AFHIR

kavalo: (zool.) Animalo domestika, mamifera, ek la familio "solipedi", qua uzesas kom kavalkajo, kom tirbestio o kom charjo-bestio. (L. *caballus*). – AFGHIR

kavalrio: [kavalerio] La parto di armeo, qua konsistas ye viri sur kavali. – AFGHIR

kavatino: (muziko) Kant-ario ("moderato") di la operi italiana. – AFGHIR

kaverno: Kavajo naturala, sub sulo o sub roko, ed apta kom refujeyo. – AFHIR

kaviaro: Disho acesora Rusa, ek sturg-ovi, forte presita e marinigita. – AFHIR

kayero: **1.** Asemblajo ek plura papero-folii, generale inter-sutita unlatere. **2.** Asemblajo ek la folii ye qui konsistas fragmento di verko skribala quan onu editas partope. – F

kayo: **1.** Ter-amasajo, subtenata da muro ek quadro, e protektata da parapeto, facita alonge rivero por restriktar lu dum acenso, en la parto di lua fluo qua trairas urbo. **2.** Rivo di portuo, ube onu kargas o deskargas la vari. **3.** (metaf.) Kayo por la relvoyi. – AFG

kazako: **1.** Mulier-vesto, surtuto di qua la maniki esas plu o min fitanta. **2.** (kun maniki) Mantelo quan olim weris* la musketieri Franca. – FGHIR

kazeino: Substanco organika koagulebla, quan kontenas lakto. – AFGHIR

kazemato: Refujeyo subsula, vultoza, bomb-espruva, por shirmar la armeani, la municioni. – AFGHIR

kazeo: Fromajo ek nur lakto koagulita, gutifigita e muldita, e quan onu manjas pos adjuntir a lu kremo. – AFGHI

kazerno: Domego en qua onu lojas la armeani. – FGHIR

kazimiro: Drapo dina e lejera, ma di qua la fil-interkrucumi esas plu komplikita, e la texajo plu mikra-masha, kam en la texuro simpla. – AFGHIR

kazino: Loko di interrenkontro por karto-ludar, muzikar, lektar la jurnali, specale en la urbi marbalnala o kurac-aquala. – AFGHIR

kazo: **1.** Ek la eventaji quin povas produktar stando, konjunturo, la eventajo qua esas produktita, fakte o supozate o konjektate. **2.** (gram.) En ula lingui, dezinenco di la substantivo (e di la adjektivo e pronomo qui relatas lu), por indikar lua precipua roli en la frazo. – AFGHIR

kazuala: Subordinita ad ula kazi. Kazualo: profito-quanto (qua varias segun la cirkonstanci) qua augmentas la revenuo singladia. – AFGH

kazuaro: (zool.) Ucelo steltiera di la arkipelago Indiana e di Australia, simila a la strucho, ma di qua la ali esas plu kurta. (L. *casuaria*). – AFGHIRL

kazuistiko: **1.** Parto di teologio, qua traktas la solvo di la kazi di koncienco. **2.** Tendenco a serchar subtilaji rezonala. – AFGHIR

kazuisto: Teologiisto qua su konsakris a studiar e solvar la kazi di koncienco. – AFGHIR

ke: Konjunciono subordinala. – FHI

keglo: Singla ek la non koni ligna quin onu pozas sur sulo olia-baze, e quin onu probas abatar per ligno-bulo quan onu lansas de kelke fore. – FGR

kelero: Spaco subsula, ordinare vultoza, rezervita sub la teretajo di la domi, ed apta (pro lua temperaturo sempre egala) konservar la vini e la diversa provizaji. – AFG

kelka: Mikra quanto, mikra nombro. (Kelka indikas quanto min granda kam multa - e plu granda kam plura; plura indikas, ula-cirkonstance, nur "du".)

kelo: (tekn) Mikra stifto ek fero, ek ligno, muntita transverse aden la pinto di bolto, di charniro-cilindro, e c., kom haltigivo. – G

kemio: La cienco qua studias la konsisto intima di la korpi diversa (simpla o komplexa), la leyi* (legi) segun qui interkombinas la elementi de qui oli naskas, ed olia qualesi propra. – AFGHIR

kemiotaktismo: (biol.) Atrakto o repulso, che enti vivanta, da substanco kemiala.

kemiotropismo: (biol.) Orientizo, direkto di la planti, per reaktivi kemiala.

kenelo: Buleto oblonga de karno, de fisho-karno, uzata kom disho-garnituro. – AF

kepio: **1.** Kapo-vesto lejera, kun mikra viziero, quan weras* ordinare la armeani. **2.** Kapo-vesto sama-

forma di la skolani, kolegiana, liceani, e c. – AFGHIR

keratino: Substanco albuminoida, tre sulfoza, qua esas elemento di la tisui sintezala (tegumenti, faneri). – FH

kerlo: Viro vivaca e joyoza.

kermeso: (zool.) Kochenilo qua vivas sur spaco di querko, e di qua femino facas, sur la folii, la stipi e la branchi di ta arboro, mikra sheli sferatra e reda. (L. *coccus ilicia*). – AFGHIR

kerno: Parto harda, ligna, qua esas interne di ula frukti, e qua kontenas la "mandelo", la grano. – AG

kerozeno: (kemio) Lum-oleo, obtenita per distilar petrol-olei kruda. – AF

kerubo: **1.** En la Testamento Olda (biblo): reprezenturo de la anjeli, qui ornis la tabernaklo; nomo di ula anjeli. **2.** Che la kristani: anjelo qua, en la hierarkio cielala, esas situita pos la arkianjelo, e quan la pikturi e skulturi reprezentas ordinare ye kapo di infanto aloza. – AFGHIR

kesto: Quaza buxo por la transporto; asemblajo ek planki (ula-kaze: ajuroza, kun fundo e kovrilo fixigita per klovi).

"khan": **1.** Sinioro (che la hordi nomada, Turka o Mongola). **2.** Suvereno (olim, che la Turki e la Tatari). **3.** (en Persia) Guvernisto di provinco, ed ulagrade oficiero statala.

"khedivo": La suvereno di Egiptia, olim.

kikar: {ntr} (aludante kavalo, asno, e c.) Lansar rapide addope sua membri dopa, apogante su sur la membri avana. – A

kilio: (navig.) Asemblajo longa e rezistiva de trabi, qua iras de la pruo a la pupo di navo, fundamento sur qua onu muntas la navo-guvernilo, e c. – AFGHI

kiliogono: (geom.) Poligono mil-latera.

kilo-: Prefixo ciencala: "... x 1000".

kilogrametro: (mekaniko) Mezur-unajo por la efiko da la mashini e da la motori, forco qua esas necesa por sublevar 1 kilogramo ad 1 metro super sulo. – AFGHIR

kilogramo: Pezo mil-grama. En Britania ed Usa: cirkume 2.2 lbs.

kilolitro: Mezur-unajo pri kapaceso: 1000 litri. – AFGHIR

kilometro: Mezur-unajo pri longeso: 1000 metri. – AFGHIR

"kilowatt": 1000 "watt".

kimero: **1.** Monstro quan la antiqui reprezentis kom asembluro stranja ek parti di animali diversa. **2.** (metaf.) Kreajo imaginala da la spirito, quan onu aceptas kom realajo. – AFGHIR

kimono: Tuniko longa, werata* (en Japonia) da la viri e mulieri; lu karakterizesas da larja zono ye la tayo. – Jap.

kin: 2 plus 3, od 1plus 4. – FHI

kinazo: (biol.) Fermento solvebla, apta transformar a fermento aktiva la profermenti.

kiosko: **1.** Belvedero, paviliono apertita omna-latere, situita en gardeno, sur teraso. **2.** En la granda urbi: mikra paviliono en qua onu vendas jurnali, flori; o paviliono plu granda, en qua su instalas la muzikisti municipala qui venas ibe por plear publike arii por la muziko-prizanti. – AFGHIR

kiragro: (patol.) La formo di goto qua afektas la manui. – AFGHIR

kirko: Edifico por la kulto katolika od ortodoxa (kristanismo). – AG

kiromanciar: {ntr} (Asertate) anuncar la eventaji futura, divinar la karaktero di la homi, per la exploro di la manui di la konsultanto - exploro, precipue, di la linei sur olia palmi. – AFGHIR

kiroptero: (zool.) Serio de mamiferi, di qui la vespertilio esas la tipo. – AFIL

kirsho: Brandio de cerizi, obtenita per fermentacigar cerizi nigra ed olia kerni. – AFGHIR

kirurgio: Parto di la medicin-arto qua traktas precipue la lezuri extera (vunduri, osto-rupturi, e c.) e la operaci quin igas necesan ula morbi interna. – AFGHIR

kisar: {tr} Presar sua labii, manifeste di afeciono, di amo, di amoro, di respekto, adsur la vizajo, la manuo di persono. – AG

"kismet": (che la Mohamedisti) Fato.

kisto: (patol.) Quaza posho sen aperturo, qua kreskas en la tisui pro la dilateso di la kondukto-tubi extera di la glandi diversa di qui la orifico divenis obstruktita, e qua kontenas humori ed altra materii morbala. – AFHIR

kizelguro: Materio qua konsistas precipue ye silico (til 90%), generale verda, qua devenas de la

deskompozeso di diatomei qui kaptabis silico; uzata por facar dinamito, smalio, cementi, e c. – HIR

klado: Skriburo destinita a transskribesor, e quan onu emendas, surstrekizas, e c. ante la kopio neta e definitiva. – G

klakar: {ntr} Bruisar pro la intershokeso (instantala) di du surfaci plu o min plata. – AF

klamar: {tr} Dicar (ulo) per vorti pronuncata forte, rezonante [resonante]. – AFI

klamido: (epoki antiqua) Mantelo Greka, Romana, di qua un ek la anguli elevesas til la shultro dextra, ube lu an-ligesas per agrafo. – AFGHIR

klano: Quaza tribuo, che la populi Kelta. – AFGHIR

klapo: **1.** (tekn.) Quaza valvo qua apertesas e klozesas quale charniro-plako. **2.** Peco quan onu povas quaze falar sur altra peco (fixa). – FG

klara: **1. (a)** Qua donas o recevas lumo-radii quin nulo interceptas; **(b)** Di qua nulo desbriligas la pureso. **2.** (metaf.) **(a)** Dicesas pri son-uno, fono, qua ne esas matida, qua resonas bone en la orelo; **(b)** Dicesas pri to quon perceptas la spirito - quo ne esas obskura - quon la spirito komprenas bone. – AFGHIR

klarineto: (muziko) Sufl-instrumento, kun beko e langeto. – AFGHI

klasifikar: {tr} **1.** (pri la natur-cienci) Repartisar la individui hierarkiale, segun speci, generi, familii, serii, klasi, e c. **2.** Distributar metodoze. – AFGHI

klasika: Egardata kom konforma a la reguli di la genero, ed uzebla kom modelo. – AFGHIR

klaso: **1.** Kategorio de civitani. **2.** Kategorio de adolecanti, konvokata* singla-yare por lia instrukteso militala. **3.** Kategorio de lernanti qui frequentas singla grado di lerno-kurso. **4.** Omna kategorio de personi, de kozi, distributita segun la difero pri grado o mem (nur) pri naturo. **5.** Singla ek la granda grupi de animali o de vejetanti. – AFGHIR

klastika: (geol.) Qua devenas efike da la rodo mekanismala de la aquo movanta. (Ex.: la sedimento-roki).

klaudikar: {ntr} Marchar, apogante ne-interegale la gambi sur sulo, sive pro ke onu doloras ye la gambo, sive pro ke un gambo esas plu kurta. – F

klauno: **1.** Protagonisto bufona di la farsi Angla. **2.** Aktoro qua, en ula cirki, distraktas, amuzas, la spektanti per prodaji di flexebleso, akompanata da joki e moki. – AFGHIR

klauzo: Preskriptajo specala di lego, kontrato, testamento. – AFGHIR

klavikordo: (muziko) Instrumento kun sono fixa, klavaro e kordi metala quin pinchas plumo-pinti, qua remplasesis da la piano. – AFGHI

klavikulo: (anat.) Osto qua funcionas kom apog-arko inter la du shultri.. – AFHI

klavo: Singla ek la tabuleti levera, blanka o nigra, quin la fingri abasas por plear orgeno, piano; (analoge) la klavi di skribomashino, di komposto-mashino. – AFGHR

klefo: Peco ek fero, quan onu enduktas aden la truo di seruro, e per qua onu funcionigas la mekanismo qua apertas o klozas ta seruro. – F

kleistogama: (bot.) Dicesas pri floro qua nulinstante apertas su, e di qua la fekundigo eventas dum olua klozeso.

klemar: {tr} Tenar tre strete: **(a)** per lokizar en spaco tre poka (un o plura kozi o personi); **(b)** per interproximigar per ligilo (plura kozi o parti di kozo); **(c)** per lokizar ici tre an iti (personi o kozi). – G

klematido: (bot.) Planto klimera, familio "ranunkulacei", di qua la flori esas blanka ed odoroza. (L. *clematis*). – AFHI

klementa: Dicesas pri persono qua, autoritatoza pri punisar kulpozo, agas dolce ad ica, pardonante lu, od alejante lua puniseso. – AFHI

klepsidro: Aquo-horlojo qua indikas la kloki per la fluo ne-interruptita da ula quanto de aquo en tempo-quanto predeterminita. – AFGHI

kleriko: Membro di la oficieraro di eklezio. – AFGHIR

klerko: La persono qua laboras o yuro-studias en la kontoro di notario, di ushero, di "avoué". – AF

kliento: **1.** (Roma, antique) Plebeyo qua protektesis da patrico. **2.** La persono qua konfidas kustumale sua interesti ad aferisto (advokato, notario, e c.), sua saneso a mediko; la persono di qua advokato pledas la afero. **3.** (komerco) La persono qua kompras kustumale de komercisto, qua frequentas butiko (restorerio, e c.). – AFGHIR

klifo: Eskarpajo de tero o de roko qua garnisas la bordo di maro. – A

kliko: (tekn.) Peco movebla quan sublevas omna dento

di ingrano-roto kande ica turnas ica-sinse, e qua butas kontre la ingranajo se onu volas igar lu turnar inversa-sinse. – AFG

kliktar: {ntr} (aludante ula korpi sonora qui intershokas) Bruisar ne-matide. – AFG

klimar: {ntr} Elevar su per akrochar su a to quo povas helpar la acenso. – AG

klimato: Ensemblo ek la cirkonstanci atmosferala, a qua regioni submisesas. – AFGHIR

klimatologio: Studio di la klimati. – AFGH

klinar: {ntr} (aludante du peci qui quaze interkavalkas) Interkrucumar. – F

kliniko: Docado medicinala, medikala, da maestro a sua dicipuli, an la lito di la maladi. – AFGHIR

klinko: Klozilo di pordo, ek simpla fero-lamo quan onu abasas sur fero-peco muntita an la pordo-kadro, kande onu klozas la pordo e sublevas kande onu apertas lu. – FG

klinoida: (anat.) Singla ek la quar apofizi, qui esas an la parto supra di la osto sfenoida.

klinometro: Aparato uzata - en aernavigado, marnavigado - (an busolo) por mezurar la deviaco de la horizontalo. – FGHR

klipero: (navig.) Seglo-navo, multa-tuna, pasable rapida, uzata olim por la teo-komerco inter Britania e Chinia. – AFGHIR

klishar: {tr} **1.** (imprim.) Reproduktar [riproduktar] reliefe la traco de kompostajo ek tipi movebla, de la tipo originala di graburo, e c. **2.** (fotogr.) Facar la vitro-plako negativa, de qua la fotografisto obtenos la pozitivo. **3.** (hektogr.) (ad) Perforar la folio de materio vaxatra (per la tipi di skribomashino o per stilo se koncernesas manuo-skriburo o desegnuro) qua uzesos por la hektografilo; **(b)** skribar (o desegnar) sur la folio de materio paperatra, tre glata, per inko specala (hektograf-inko), to quo uzesos por la hektografilo. – FGHR

klistero: La medikamento liquida quan onu injektas, tra la anuso, aden la grosa intestino. – AFGHIR

klitorido: (anat.) Mikra organo karnaja, enire di la vulvo. – AFGHIR

klivar: {tr} Dividar (diamanti, kristali, mikao-bloko) ad strati lamela. – AFG

kloako: **1.** Loko destinita ad esor kolektuyo di la rezidui. **2.** (anat.) Posho quan, en la korpo di la uceli, formacas la extremajo di la intestino. – AFGHIR

kloko: La 24-esma parto di dio, determinata per horlojo. – A

klonuso: Fenomeno qua rezultas de la exajereso di la reflexi. – AFGHIR

kloro: (kemio) Korpo simpla, gasa, flava verdatre, odor-sufokiva, qua saporas kaustike, uzata kom senkolorigivo e kom desinfektivo. Simbolo kemiala: Cl. – AFGHIR

klorofilo: (bot.) Materio qua donas a la parti verda di la planto olia koloro. – AFGH

kloroformo: Substanco anesteziala, liquida, oleatra, senkolora. – AFGHIR

kloroleucito: (biol.) Granulo de protoplasmo, impregnita ye klorofilo.

kloroplasto: (biol.) Rolo quan pleas la kloroleucito en la produkto di klorofilo.

kloroso: (patol.) Paleso verdatra. Etioleso di la adolecantini en qui la pubereso-kresko esas neregulala. – AFGHIR

klosho: **1.** Instrumento ek bronzo, forme di vazo inversigita, qua longe vibras efike da frapilo suspensita interne, o da martelo extera. **2.** To quo aspektas quale klosho. – F

klostro: (religio katol.) **1.** Parto di kuvento quan klozilo separas de la parti cetera di la konstrukturo. **2.** Portiko tektoza, cirkum la korto interna di monakeyo. – AFGHI

klovo: Mikra stango fera, pintoza, kun un kapo, quan onu uzas por fixigar, muntar o suspensar ulo. – FHI

klozar: {tr} Dispozar (la klapo o klapi di pordo, di fenestro, barilo, parieto, muro, greto, kordono de soldati) tale ke (la chambro, la chambrego, la parko, la gardeno, e c.) esez kluza*. (Chambro esas kluza* se lua pordo e lua fenestro esas klozita.) – AFI

klubo:Asociitaro ek personi qui pagas komuna-spense po la uzado di chambrego en qua li povas su asemblar por ludar (per karti, e c.), lektar la jurnali, la revui, diskutar pri politiko, e c. – AFGHIR

klukar: {ntr} (aludante la hanino, la ganso, e c.) Audigar sua krio. – AFGHIR

kluza*: Dicesas pri loko qua esas cirkondita per barilo, parieti, muri, greti, kordono de soldati, qui impedas la aceso di olua internajo. – AFI

kluzo: Truo cirkla horizontala, borita en la parto avana

di navo (dextre o sinistre di la pruo), tra qua pasas la kablo muntita an ankro. – GR

knaucio: (bot.) Planto herbatra, kun flori violea, purpurea, ed anke blanka, quan onu uzis olim kom medikamento kontre skabio. – L

knikar: {tr} Strenar korpo relative longa (kom ex.: stango) per preso, en la direciono longesala, sur la du extremaji. – G

knuto: Instrumento di tormentado, che la Rusi caroza: flogilo qua konsistas ye plura ledro-bendi interplektita, qui, cirkum la extremajo, esas separite e provizita ye hoki ek fero. – AFGHIR

ko-: Prefixo ciencala qua signifikas "komplemento di …" o "di komplemento".

koadjutoro: (religio katol.) Kleriko adjuntita ad episkopo, ad arkiepiskopo, por helpar lu en lua funcioni episkopala e remplasar lu se la ofico vakas. – AFGHIR

koagular: {ntr} (aludante liquido) Asemblar la parti solida quin lu kontenas interne-flotace.

koaktar: {tr} (pri, ad) Reduktar (ulu) ad agar kontre lua volo. – F

koalisar: {ntr} (aludante plura populi, plura nacioni) Inter-unionar poke-duronte por atako kontre adverso komuna. – AFGHIR

koaltaro: Gudro quan onu obtenas per distilar min-karbono. – AF

kobalto: (kemio) Korpo simpla, metala, stalo-griza, di qua ula kombinuri (oxido, arseniato) uzesas por bluigar porcelano, vitro, e c. Simbolo kemiala: Co. – AFGHIR

kobayo: (zool.) Mamifero rodera, genero "subunglozi", kun gambi kurta, quar fingri ye la avan-gambi, tri fingri ye la dop-gambi, e qua vivas en la sudo-regioni di Amerika. (L. *cavis cobaya*). – FH

kobeo: (bot.) Planto klimera, kun flori violea, kloshatra. (L. *cobea scandena*) . – AFGHIR

koboldo: En la superstici plebeyala: mikra diablo malicoza qua tormentas la homi dum lia dormo. – AFG

kochenilo: (zool.) Insekto qua vivas sur la nopalo e donas bela tinto-materio reda. (L. *coctus cacti*). – AFGHIR

kocigo: (anat.) Mikra osto, en la extremajo infra di la spino, artikumata* a la sakrumo, che la homo e che la spinozi sen-kauda.

kocinelo: (zool.) Mikra insekto koleoptera. (L. *coccinela* (*septempunctata*)). – AFHI

kodexo: Kolektajo ek la legi klasifikita tale ke olu reprezentas la ensemblo di la legi di lando pri ta o ca temo. Anke pri la formuli farmaciala, la frazi konvencionala telegrafala. – AFGHIR

kodicilo: Klauzo adjuntita qua kompletigas, modifikas o nihiligas testamento. – AFGHIR

koeficiento: (matem.) Nombro qua, skribite avan quanto algebrala, indikas quantafoye olca esas uzenda. – AFGHIR

koercitiva: (elektr.) Feldo koercitiva: valoro de magneto-feldo, necesa por retroduktar a zero la indukteso magnetala en ica od ita punto di korpo fermagnetala, pos submisir ica a sat multa cikli magnetala.

kofio: Kapo-vesto mulierala, ek stofo, trikoturo, furo, e c., sen bordo. – AFH

kofro: Granda buxo ek ligno, ek metal, rektangula, kun klozilo klapa, maxim-multa-kaze konvexa, kluzigebla* per seruro. – AFGHIR

koherar: {ntr} (aludante la elementi di ensemblo) Havar sua parti strete unionita. – AFGHI

kohorto: (epoki antiqua) Trupo qua konsistis ye la dekimo di legiono Romana. – AFGHIR

koincidar: {ntr} Interkontaktar precize, en omna punti. – AFGHI

koino*: Moneto-peci ek arjento, kupro, bronzo, nikelo, qui valoras poke. (Kom ex.: Me kambiis moneto-peco 5-franka po koino.) – A

koitar: {ntr} (kun) (aludante homi) Unionar su sexuale, por juo o genito. – FG

kokaino: (kemio) Alkaloido ek la kokao, quan onu uzas medicine por anesteziar lokale. – AFGHIR

kokao: (bot.) Arbusto aromatoza di Peru, di qua la folio kontenas elementi toniziva ed ecitigiva. (L. *erythroxylum coca*). – AFGHIR

kokardo: Insigno, forme di mikra disko, qua weresas* an la chapelo. – AFGHIR

koketa: Qua esforcas plezar a la personi di la altra sexuo. – AFGHIR

kokleo: (zool.) Molusko gasteropoda, reptera, kun konko helicatra. (L. *cochlea*). – AFHI

koklusho: (patol.) Tusado konvulsatra, qua kaptas precipue la infanti. – FR

koko: Kombusteblo, reziduo de la min-karbono quan onu kalcinis en vazo kluza*, por separar de olu la hido e la parti sulfa e bitumina. – AFGHI

kokono: Envelopilo quan facas, ek sua fili, la maxim multa larvi (raupi) di la lepidopteri, ed en qua eventas lia lasta metamorfoso. – AFGR

kokoso: (bot.) Frukto di granda arboro ek la familio "palmieri". (L. *cocus nucifera*). – AFGHIR

kolacionar: {tr} (kun) Komparar ica kun ita, o kun la originalo, kopiurin, reprodukturin [riprodukturin] de texto, kom verifiko di lia exakteso. – AFGI

kolao: (bot.) Arboro de la regioni tropikala di Afrika, qua produktas "nuco" uzata kom tonizivo por la kordio e kom stimulivo nervala. (L. *cola acuminata*). – AFGI

kolapsar*: {ntr} (aludante homo) Falar pro exhausteso, extenueso, febleso. – A

kolareto: Stofo-garnituro por la kolo, generale plisoza, quan weris* la viri lor la rejo Henriko IV di Francia (t. e. cirkum la yaro 1600) e la mulieri, divers-epoke. – AFGI

kolaterala: **1.** Situita laterale, relate ulo. **2.** (metaf.) Qua apartenas a la genealogio-lineo "frati, kuzi, nevi, onkli". – AFGHI

kolchiko: (bot.) Planto bulboza, kun flori violea, di qua la toxikeso uzesas por kuracar artritismo. (L. *colchicum autumnale*). – AFHI

kolda: **1.** Qua kontenas poka kaloro. **2.** (metaf.) Qua ne esas ardoroza, nek pasionoza. – AG

koldkremo: Kosmetiko por la pelo, qua konsistas ye vaxo blanka, spermaceto, ed oleo ek mandeli. – AFGHIR

kolegio: Korpo ek personi submisata a regularo komuna: **(a)** (en Roma, antique) Korporaciono; **(b)** La korpo ek elekteri politikala qui apartenas ad un distrikto votala; **(c)** Edukerio publika - en Francia: edukerio municipala (kontraste kun la "liceo", edukerio statala). – AFGHIR

kolego: Singla de la homi qui havas ofico publika, civila od armeala, egardata relate a la ceteri. – AFGHIR

kolektar: {tr} Asemblar (por facar ek li ensemblo) kozi amasigita ek fonti diversa. – AFGHIR

kolektivismo: (sociologio) Sistemo qua ofras, kom solvuro di la problemo "quale desaparigar povreso", la komunigo, profite da socio, di omna produktili. – AFGHIR

kolektoro: (tekn.) (elektro) Parto di elektro-mashino, ek asemblitaro de lami ek metalo elektrokonduktiva (kupro, precipue), dispozita periferie di cilindro, ed inter-izolita per lami de mikao. – AFGHIR

koleoptero: (zool.) Insekto kun quar ali, de qui la du supera (la elitri), harda, dika, esas quaza etuyi por la du altri. – AFGHIRL

kolerino: (patol.) Diareo fortega qua esas (ulakaze) simptomo qua anuncas kolero. – AFGH

kolero: (patol.) Morbo epidemiala, quan karakterizas grava perturbeso intestinala, kun koldesko interna e kontrakto spasmatra di la membri. – AFGHIR

koliar: {tr} Deprenar de la stipo (floro, frukto, ramo). – FHI

koliaro: **1.** Ringo qua cirkondas la kolo: **(a)** Ornivo por la kolo. **(b)** Ringo ek metal, ek ledro quan onu metis cirkum la kolo di la sklavi, quan onu metas cirkum la kolo di la animali por ligar li ad ulo. **(c)** Kolo-harneso di la tiro-bestii. **(d)** Ringo qua cirkonas ula objekti. – AFGHI

kolibrio: (zool.) Ucelo di la regioni tropikala di Amerika, kun beko arkatra, kolori briloza, la maxim mikra ek la uceli konocata. (L. *trochilus*). – AFGHIR

kolikar: {ntr} (patol.) Dolorar en la intestini. – AFGHIR

kolimatoro: (optiko) Aparato uzata en la artilrio [artilerio] por vizar lor la apunto di kanono. – AFG

kolimbo: (zool.) Ucelo aquala, qua povas permanar dum multa tempo sur la aquo-surfaco. (L. *colymbus*). – L

kolino: Ter-altajo (min kam 500-metra) qua dominacas la plana lando. – FHI

kolirio: (medicino) Medikamento (aquo, pomado, e c.) destinata ad aplikesor sur la konjunktivo di la okulo. – AF

kolizionar: {ntr} (aludante du korpi) Intershokar. – AFGHIR

kolkotaro: (kemio) Peroxido reda de fero, quan onu obtenas per kalcinar la fer-sulfato, e quan onu uzas por polisar la speguli. – AFGH

kolmo: La grado maxim alta an qua arivas ulo.

kolo: Parto di la korpo di la homo, di animalo, qua unionas la kapo a la torso. – FHI

kolodiono: Solvuro ek pulvero-kotono en etero, alkoholizita, uzata kirurgiale kom aglutinivo, e fotografale por igar adheriva, sur la vitro-plaki, la strato de iodido. – AFGHIR

kolofono: Materio rezinoza, ye qua onu fricionas la krini di la arketo por ke olu ne glitez sur la kordi di la violino, di la violoncelo, e c. – AFGHIR

koloido: (kemio) Kompozajo ne-kristaligebla e ne-dializebla. – AFG

kolokar: {tr} Prestar (mediate o nemediate) pekunio por recevor de olu revenuo. – HI

kolombo: (zool.) Ucelo, meza inter la "galinacei" e la "paseri", di qua la pektoro-plumi esas tre koloroza. (L. *columba*)

kolonelo: La viro qua, en armeo, komandas regimento. – AFGHI

kolonio: **1.** Establisuro fondita da naciono di qua ula quanto de habitanti iras aden regiono stranjera, ed ibe su instalas fixe, sen cesar apartenar a la metropolo. **2.** Kolonio agrokultivala: establisuro rurala, destinita okupor labore povri, yuna karcerani, ed emendar la sulo. **3.** Grupo de individui ek un naciono, instalita fixe en lando stranjera, en rezido-regiono komuna. – AFGHIR

kolono: **1.** (arkitekt.) Pilastro ek quadro, ek marmoro, qua finas per kapitelo, uzata kom subtenilo o kom ornivo di edifico. **2.** (anat.) Parto di la grosa intestino, qua sequas la ceko e su extensas til la rektumo. – AFGHIR

koloquinto: (bot.) Varietato di kukombro. (L. *cucumia colycynthis*). – AFGHIR

kolorito: Efekto qua rezultas de la selekto, de la uzo di ula farbi en pikturo. – FGHIR

koloro: **1.** Impreso partikulara, quan agas, sur la vid-organo, ta o ca ek la elementi aden qui su deskompozas lumo-radio, forsendata da surfaco qua reflektas ta elemento absorbante la cetera. **2.** Proprajo di ula korpi pri tale impresar. **3.** (metaf.) Karaktero semblanta di la kozi. – AFGHI

koloso: **1.** Statuo di qua la dimensioni esas grandega. **2.** Homo, animalo, di qua la dimensiono esas grandega. **3.** (metaf.) La homo qua esas grandega pri ca o ta ek lua qualesi. – AFGHIR

kolportar: {tr} Portar (vari) aden diversa loki, regioni, e c., (por disvendar li en ca loki, regioni). – AFG

kolubro: (zool.) Reptero ne-venenoza, ek la familio "serpenti". (L. *coluber*). – AFHL

kolumbario: (en Roma, antique) Konstrukturo funerala qua kontenis nichi aden qui onu pozis la urni mortintala. – AFGHI

kolumno: Dividuro vertikala (kolonatra) inter-paralela, di la paginedi de komposturo, de imprimuro (texto). – AG

koluro: (astron.) Singla de la du granda cirkli di la Tero-sfero, qui intersekas ortangule ye la poli, e pasas, ica ye la punti equinoxala, ita ye la punti solsticala. – AFGHI

koluteo: (bot.) Arboreto, ek la familio "papilionacei", di qua la folii olim uzesis kom purgivo, e di qua la sheli, pro explozar bruisoze, esas amuzivo por la infanti. (L. *colutea arborescens*). – IL

koluzionar: {ntr} (aludante du personi qui su prizentas a la judiciisto) Interkonvencionar sekrete, detrimente di triesma koncernato di la proceso. – AFGHI

kolzo: (bot.) Planto krucifera, di qua la grano donas oleo quan onu uzas precipue por la lumizado. (L. *brassica napus oliefera*). – AFHIR

kom: "Havante la qualeso, la titulo, la ofico, la rolo, di ...". – F

komandar: {tr} **1.** (aludante armeo-chefo) Signalar ke movo, manovro, esas agenda da la subordinito - impero extreme severa, rigoroza ed absoluta, qua supresas omna responso che la imperario. **2.** (tekn.) Aludante organo di mekanismo) Komunikar sua movo ad altra organo per ingranajo, pulio, rimeno, e c. – AFGHIR

komanditar: {tr} Subtenar (entraprezajo o la persono qua entraprezas) kom nura pekunio-prestero, sen intervenar pri quale uzesas ica pekunio. – AFGHI

komandoro: La persono qua esas super la oficiro, en la ordeni honoriziva di la chevalieraro*. – AFGHIR

komao: (muziko) Intervalo muzikala tre mikra, quan onu desegardas, ordinare - pro ke ol esas apene orelo-perceptebla. – AFG

komato: (patol.) Dormesko morba qua igas la dormanto aspektar quale mortinto. – AFGHIR

kombatar: **1.** {ntr} (aludante du adversi, du armei) Interfrapadar. Se la quanto de koncernati, o la rezultaji, esus granda, onu dicus "bataliar". **2.** {tr} Komencar la interfrapado. – AFHI

kombinar: {tr} Asemblar (du o plura elementi) segun ordino o segun proporcioni determinita. – AFGHIR

kombinatoriko: (filoz.) Metodo da Raymond Lulle, qua konsistis ye kombinar la homala idei tale ke solvesas omna problemi posibla.

kombustar: {tr} Konsumar, destruktar per la efiko da fairo. – AFHI

komedio: **1.** Teatrajo qua ecitas a rido, per intervenigar protagonisti quin karakterizas defekti psikala o korpala, e qui esas situita en cirkonstanci jokala. **2.** La teatraji komika o la tipo di komedio-teatrajo, propra ye epoko, ye skriptisto. – AFGHIR

komedono: Stopilo kornatra qua obstruktas la orifico di glando sebala, e formacas la "punti nigra" di la vizajo. – AF

komencar: **1.** {tr} Agar, facar, la parto unesma di kozo. **2.** {ntr} Enirar en sua parto unesma. – AFHI

komendar: {tr} Komisar (fabrikisto) ke lu facez ca o ta kozo; komisar (komercisto) ke lu furnisez ta o ca varo. – F

komensalo: (biol.) Animalo qua partoprenas la nutrivi di sua hosto animala.

komentar: {tr} Explikar, notizar, por klarigar la loki obskura di texto. – AFGHIR

komercar: {ntr} (ye) Relatar por la interkambio di vari. – AFGHIR

kometo: (astron.) Astro kun traco-lineo lumoza, forme di kaudo o di longa hararo, qua parkuras cirkli tre oblonga. – AFGHIR

komforto: Estado en qua la vivanto-bezoni esas satisfacita. – AFGHIR

komico: (en Roma, antique) Asemblitaro ek la populani, segun la kurii o la centurii. – AFGHIR

komika: Qua ridigas. – AFGHIR

komisar: {tr} (ulu, pri) Konfidar (ad ulu) la tasko qua konsistas ye agar o facar (to o co). – AFGHI

komisario: La persono qua esas delegita pri ula funcioni, pri ula ofico - provizore o longa-dure. – AFGHIR

komisiono: To quon privato demandas de ulu ke ica agez vice lu (kompro, quero, e c.) – AFGHIR

komisuro: (anat.) Singla ek la du anguli ube la labii interunionas. – AFGHI

komitato: Grupo de personi, selektita ek korpo plu personoza, por divenar asemblitaro specala di qua la tasko esas precipue exekutigala. – AFGHIR

komizo: Employato di administreyo, di komerco-firmo, di bank-firmo. – FGI

komo: Puntuo*-signo (,) qua indikas ke oportas (dicionale) separar ula membri di la frazo, sen haltar longe. – AFG

komocionar: {tr} Shanceligar subite. – AFGHI

komoda: Quan karakterizas la uzo-facileso segun-dezira. – AFGHI

komodo: Moblo, di qua la suprajo ne esas plu alta kam la adulto-kubiti, garnisita ye tirkesti en qui onu lokizas linjo, vesti, e c. – AFGHI

komodoro: **1.** (navaro Tritaniana ed Usana) La oficiro di qua la grado esas nemediate sub olta di sub-admiralo. **2.** (navaro Nederlandana) Navestro qua komandas eskadro. – AFGHI

komono: **1.** (lor feudismo) Urbo liberigita de la yugo feudala, e di qua la borgezi su administris ipse, per oficistaro elektita. **2.** En Francia: urbo, burgo, vilajo o grupo de domi, ye qua konsistas la unajo teritoriala quan administras "urbestro" kun "konselio* municipala". **3.** En Britania: urbo, burgo, qua nominas deputiti a la Parlamento. – AFGHIR

kompakta: (aludante korpo solida) Di qua mas-uni esas tre inter-kompresanta. – AFGHIR

kompanio: **1.** (komerco) La asociito o la asociiti, aludita da la abreviuro "e Ko." **2.** Parto di bataliono, quan komandas kapitano. – AFGHIR

kompano: **1.** La persono qua vivas kustumale intima-relate kun ulu. **2.** (olim) Laboristo qua, ne-patrona, iris laborar che patrono kun altra laboristi. – AFR

komparar: {tr} **1.** (Komparar kun:) Apudigar du o plura kozi por determinar lia punti di simileso e di ne-simileso reciproka. **2.** (Komparar ad:) Apudigar por igar relatar egalesale. **3.** Apudigar to quon onu aludas, ad ulo analoga, por igar plu komprenebla, plu sentebla, lo dicata. – AFHI

komparativo: (gram.) Modifikuro di la adjektivo, qua indikas ke la qualeso expresata da lu pozitive esas egardata ye grado superiora. – AFGHI

kompaso: Instrumento ek du branchi de ligno o de metalo, asemblita ye un ek lia extremaji, tale ke li povas interforigar od inter-apudigar, por mezurar anguli, trasar cirkli dimensionale inter-distanta. – AFHIR

kompatar: {tr} (pri, pro) Partoprenar la sufro, la chagreno, da altru. – AFHI

kompendio: Rezumuro ek la ensemblo di cienco, di doktrino. – AFGHIR

kompensar: {tr} (per) Neutrigar (efekto) per efekto equivalanta, inversa-sinse. – AFGHIR

kompetenta: A qua esas atribuenda la yuro decidar: **1.** konseque de autoritato lego-grantita; **2.** konseque de par-konoco, par-savo, de parposedo di la temo koncernata. – AFGHIR

kompilar: {tr} (ek, de) Asemblar aden un kolektajo, aden un korpo (texti pri un temo komuna, cherpita de fonti diversa). – AFGHIR

komplemento: Lo adjuntenda a kozo por igar lu kompleta. – AFGHIR

kompleta: A qua mankas nulo ek la elementi ye qui lu konsistas normale. – AFGHI

kompletorio: (liturgio katol.) La lasta parto di la oficio, qua dicesas o kantesas pos la vespri.

komplexa: Qua unionas en su plura elementi diversa. – AFGHIR

komplexiono: Ensemblo ek la elementi ye qui konsistas la naturo korpala di individuo. – AF

komplezar: {ntr} **1.** Plezar (ad ulu) per adaptar su a lua gusti, a lua sentimenti. **2.** Inklinesar a perturbar su por plezar (ad ulu). – AFHI

komplico: La persono qua helpas (ulu) kriminar, deliktar. – AFGHI

komplikar: {tr} (per) Inkombrar per elementi mult-sorta. – AFGHI

komplimentar: {tr} (pri, pro) **1.** Diskursar homaje di (ulu), respekt-exprese di (ulu), en okaziono solena. **2.** Dicar (ad ulu) vorti qui laudas lu. **3.** Dicar politeso-vorti. – AFGHIR

komplotar: {ntr} **1.** Projetar, kombine da plura personi, kontre la vivo, kontre la sekureso, di ulu. **2.** (Familiare) Kombinar ulo kontre ulu. – AFGHR

kompostar: {tr} Asemblar la tipi imprimala por reproduktar [riproduktar] la texto imprimenda. – AFHI

kompoto: Entremeso sukroza, ek frukti integra o quarima, koquita kun sukro, aquo o vino. – AFGH

kompozar: {tr} **1.** Formacar (ensemblo) per la asemblo e la kombino di elementi diversa. **2.** Facar verko skriptala, per kombinar olua elementi, olua parti. – AFGHI

komprar: {tr} (po, por, de) Aquirar po pekunio-quanto. – HI

komprenar: {tr} Embracar per la penso (la senco di ulo, la naturo di ulo, la motivo di ulo). – AFHI

kompresar: {tr} Reduktar a volumino min granda, per presar o klemar. – AFGHIR

kompromisar: {tr} Igar en situeso danjeroza (pri lua interesti, reputeso, digneso). – AFGHIR

kompunciono: **1.** (teol. katol.) Tristeso pia, qua devenas de la koncio di nia nedigneso e de la sufro ofensir Deo. **2.** Mieno grava, rekolecala. – AFHI

kompunda: (tekn.) Dicesas pri ula organi od aparati qui esas "asociita", kombinita reciproke. – AF

komto: **1.** En la epoki finala di la imperio Romana, e komence di la mez-epoko: oficiro di la suvereno-palaco, mayoro, guvernisto di teritorio-regiono. **2.** Lor la feudismo: sinioro di feudo, qua esis, en la hierarkio, nemediate sub la dukio. **3.** En la hierarkio ek la nobel-tituli: la persono qua esas nemediate dop la markezo. – AFHI

komuna: Qua apartenas kune ad plura. – AFGHIR

komuniar: {ntr} (religio kristana) Recevar la sakramento "eukaristio". – AFGHI

komunikar: {tr} (ad, kun) **1.** Igar (kozo quan onu posedas) komuna ad altru per transmisar olu a lu. **2.** Relateskar ideale, interestale e c. kun ulo. **3.** Inter-relatar per paseyo. – AFGHI

komuniono: (religio) Unionitaro ek la personi qua profesas la sama deo-kredo. – AFHI

komutar: {tr} (elektro) Cirkuligar od interruptar (elektro-fluo) o chanjar lua direciono. – AFGHI

konaxo: (matem.) Equaciono algebrala homogena inter x, y, z, e punto -x, -y, -z esante la koordinati homogena di la koordinati homogena di rekto.

koncentrar: {tr} **1.** Asemblar ad-cirkum centro komuna; asemblar to quo esas dispersita, (anke metaf.). **2.** Retenar en spaco streta qua impedas la disperso. – AFGHIR

konceptaklo: (biol.) Quaza posho, qua kontenas la genitorgani di ula fungi.

konceptar: {tr} **1.** Formacar en su, per la fekundigo (la jermo di ento vivonta). **2.** (metaf.) Formacar en sua spirito (ideo pri ulo); formacar en sua kordio (sentimento). – AFGHIR

koncernar: {tr} Relatar ad (ulu od ulo). – AFHI

koncertar: {ntr} (dum seanco* muzikala) Exekutar ula

quanto de kanto-peci o de muziko instrumentala. – AFGHIR

koncesar: {tr} **1.** Abandonar a la uzado libera da ulu. 2 (metaf.) Abandonar ad adverso, sen koaktesar a lo, un ek la punti diskutata. – AFGHIR

koncesionar: {tr} (ad) (aludante stato, urbo) Koncesar negratuite a privato, e lo esonte valida dum tempo plu o min multa. – AFGHI

konciar: {tr} Komprenar exakte la realaji. – AFHI

koncienco: Savo interna, da singlu, pri lo etiko-bona e lo etiko-mala. – AFHI

konciliar: {tr} **1.** Adduktar ad interkonkordo pri litijo-punto. **2.** Inter-harmoniigar kozi qui semblas interkontresar. – AFGHIR

koncilo: (eklezio katol.) Asemblitaro ek episkopi e teologio-doktori, por decidar pri ula problemi di doktrino, di diciplino ekleziala. – AFGHIR

konciza: (pri stilo) Sen to quo ne esas necesa por la senco. – AFGHI

kondamnar: {tr} **1.** Deklarar kulpoza, per verdikto: **(a)** Frapar (ulu) per judicio qua deklaras ke lu kulpis per kriminir, deliktir, detrimentir; **(b)** (metaf.) (pri libri, letri, e c.) Koaktar ad ulo punise. **2.** Deklarar ke (ulu) esas kulpoza, blaminda, reprimandinda. **3. (a)** Deklarar ke (ulo) ne plus esas uzebla. **(b)** Deklarar kom ne plus uzenda (pordo, fenestro, quan onu klozas tale ke lu ne plus esas apertebla). – AFHI

kondensar: {tr} Igar (gaso, vaporo) plu densa, per la plu-proximigo di lua molekuli. – AFGHI

kondensatoro: (elektro) Aparato quan onu uzas por akumular, sur surfaco, elektro pozitiva o negativa.

kondicionar: {tr} (per) Submisar a klauzo obliganta de qua dependas la valideso (di akto, e c.), - AFHI

kondilo: (anat.) Saliajo artikala, osta, rondigita ca-facie - platigita, ta-facie. – AF

kondilono: (patol.) Surkreskajo morbala en la regiono di la anuso o di la perineo.

kondimento: Substanco quan onu uzas por plufortigar la saporo di nutrivi, sive lor lia manjeso an la repasto-tablo, sive lor lia preparo. – AFGHI

kondolar: {tr} (pri, pro) Expresar sua partopreno di trauro, di desfortuno, qui afliktas (ulu). – AFGH

kondominiar: {tr} Kunposedar o kundominacar (lando). – AF

kondoro: (zool.) Granda vulturo, en la Andi. (L. *sarcohamphus gryphus)*. – AFGHIR

konduktar: {tr} (fiziko) Propagar de ca a ta punto la manifesti elektrala, kalorala. – AFHIR

konduktoro: (en vehilo publika: tramveturo, autobuso, treno) La komizo di qua la rolo esas relatar kun la voyajeri, e c. – AFGHR

kondutar: {ntr} (ad) Agar en ta o ca cirkonstanco, en sua vivo, ye ta o ca maniero. – AFHI

konektar: {tr} (kun) **1.** Ligar strete kun kozo sama-natura. **2.** (elektro) Inter-relatigar, per elektro-konduktili, mashini od organi. – AF

konestablo: (olim) **1.** Oficiro di la reji di Francia. **2.** Chef-mayoro di la armei rejala. – AFGHI

konfecionar: {tr} Facar (vesti) granda-serie, segun mezuri ne individuala, ma generala. – FG

konfekto: Bonbono qua su dissolvas en la boko, e qua kontenas liquoro o pasto sukroza e parfumoza. – AGHI

konferar: {ntr} (kun) Konversar (kun ulu) quan onu konsultas pri temo konvencionita. – AFGHIR

konfervo: (biol.) Speco di algo kun filamenti tubatra. (L. conferva). – AFGHIL

konfesar: {tr} (ad) **1.** Agnoskar kom da su ulo quon onu agis, partikulare ulo etiko-mala. **2.** (teol. katol.) Deklarar volunte (sua peki) koram la tribunalo di penitenco. – AFHI

konfesiono: (religio kristana) Deklaro koram publiko (publico*) pri sua acepto di la kredendaji di ta o ca eklezio. – AFGHI

"konfetti": Drajei, buleti de gipsajo, dina rondaji de papero koloroza, quin onu interlansas dum karnavalo. – FI

konfidar: {tr} (ad ulu) Donar sekure (ulu od ulo) ad ulu quan onu komisas por sorgar lu. – AFHI

konfidencar: {tr} (ad) Konfidar (ad ulu) ulo ne-materiala quon la konfidario devas ne divulgor - pri quo ta konfidario devas tacar (sekretajo). – AFGHIR

konfirmar: {tr} **1.** Igar (ulu) mem plu ferma, plu certa (certena*) (pri). Igar plu certa, plu nedubitebla, per pruvo. **2.** Adjuntar a la vigoro quan (lu) ja posedas, afirmon, pruvon, e c. **3.** (religio) Donar ad (ulu) ta ek la sep sakramenti di la eklezio katolika, qua havas kom skopo igar la Santa Spirito decensar adsur la kristano por igar plu ferma la gracio de bapto. **4.** (komerco) Repetar (la texto di sua letro,

telegramo, e c.) por ke la destinario esez mem plu certena* (certa) pri lo afirmita. **5.** (pri informo qua ne esis absolute certa) Afirmar ke ta informo esas nun certa, nedubitebla. – AFGHIR

konfiskar: {tr} **1.** Atribuar a fisko, per dekreto, per lego (to quon proprietas ulu). **2.** Embargar ulo quan interdiktas la reguli di la skolo, di la liceo, e c. – AFGHIR

konfitar: {tr} Preparar (frukti) per igar li sejornar en liquoro, en siropo, qua penetras en li, qua konservas li. – FGHI

konfliktar: {ntr} (kun) **1. (a)** Esar en interlukto, inter-kombato (aludante personi qui interbatas). **(b)** (metaf.) (pri la interesti, la pasioni). **2.** Interkontestar, (aludante du korpi politikala, judiciala, e c., singla de qui volas havar kom suan, yuro, resortiso, fako, e c.). – AFGHIR

konfluanta: Di qua la elementi interjuntas. (medic.) Pustuleti konfluanta: tante interproxima ke li intertushas ed intermixesas. (bot.) Folii konfluanta: di qui la stipiti interjuntas ed intermixas.

konforma: (ad) **1.** Di qua la formo koincidas precize kun olta di altra objekto quan onu egardas kom tipo. **2.** Qua koincidas precize kun to quo imperesas da ulu, o kun to quo igesas necesa da ulo. – AFGHI

konfrontar: {re} (ad) **1.** Situar facio vers facio (du o plura personi da qui la afirmi esas interkontrea) por dicernar lo exakta. **2.** Inter-apud-pozar (texti, dokumenti) por interkomparar li. – AFGHI

konfundar: {tr} (ad, kun) **1.** Konfundar kun: Facar pelmelo pro distingo genitala qua esas mala o nesuficanta, e mixas ici kun iti (kom ex.: "Il konfundas omno en sua odio, la kulpozi kun l'inocenti, la benigni kun la maligni"). **2.** Konfundar ad: Transportar (mentale) erore la qualesi o la individueso di ulu od ulo, ad altra (kom ex.: "Vu konfundis manekino ad homo. Ne konfundez lampiro ad lanterno."). – AFGHIR

konfuza: Di qua la elementi esas intermixita tale ke li cesis esar dicernebla e distingebla. – AFGHIR

konglomerato: (mineral.) Bloko de fragmenti minerala aglomerita. – AFGHIR

kongregaciono: **1. (a)** Kompanio de sacerdoti qui su obligis per vovi, per regulo komuna, agnoskita da la Santa Siejo*; **(b)** Kompanio de kleriki qui, aganta segun la regulo komuna di la ordeno a qua li apartenas, su obligas per regulo specala. **2.** Asociitaro de nekleriki, qui interunionas sub la nomo di santo, por la praktikado di pieso. **3.** Komitato de kardinali, de kleriki, establisita da papo, en Roma, pro studiar ula aferi. – AFGHI

kongresar: {ntr} **1.** (aludante ciencisti, publicisti, politikisti, e c.) Seancar* por la diskuto di temi ciencala, literaturala, politikala, e c. **2.** (aludante ministri de nacioni diversa, plenipotenciera) Seancar* por diskutar ula temi internaciona. – AFGHIR

kongro: (zool.) Marfisho ek la sama familio kam la mureno. (L. *muraena conger*). – AFHI

kongruar: {tr} **1.** Qua fitas remarkinde-bone ta o ca cirkonstanco, ta o ca kazo. **2.** (matem.) Nombri kongruanta: di qui la interdifero esas multoplo di altra nombro (modulo). – AFGHI

konidio: (bot.) Sporo di fungo qua naskis sur organo sporifera acesora, che speci qui posedas altra reprodukt-organo [riprodukt-organo].

koniko: **1.** (geom.) Singla de la kurvi (cirklo, elipso, hiperbolo, parabolo) quin onu obtenas per la seciono di kono per plani diverse situita relate la axo e la genitanto. **2.** (geom. anal.) Seciona plano di kono duesma-grada, e di qua la equaciono esas: $Ax^2 + 2Bxy + Cy^2 + 2Dx + 2Ey + F = zero$. – AFGHIR

konio: Peco de ligno, de fero, angul-forma, quan onu stekas aden bloko de ligno por fendar ica; o quan onu lokizas **(a)** sub kanono, sub bombardilo, por elevar olu, o **(b)** sub la bazo di objekto por mantenar lu aplomba, e c. – F

konivencar: {ntr} (kun) **1.** Divenar, per klozar sua okuli por ne vidar, per silencar - quaze komplico etikala (pri la kulpo da ulu). **2.** Konsentar, konkordar, sekrete. – AFGHI

konjektar: {tr} (de) Kredar per supozo agita por explikar qua-maniere fakto eventis od eventas, od eventos. – AFGHIR

konjelar: {tr} Transirigar aden la stando di solido (liquidon) per deprenar parto di lua kaloriko latenta. – AFHI

konjestionar: {tr} (patol.) Igar la sango, acidente, fluar ecese aden la vaskuli di organo. – AFGHI

konjugar: {tr} **1.** (gram.) Konjugar verbo: juntar intersucedante a la radiko di la verbo la afixi di qui la rolo esas expresar la varii di la personi, di la nombri, di la tempi, di la voci. **2.** (matem.) Imaginari konjugata: Dicesas pri du imaginari (a + bi) e (a' + b'i), kande li havas la sama modulo. **3.** (bot.) Dicesas pri la folii qui havas sur petiolo

komuna, un o plura pari de folieti inter-opozanta. – AFGHIR

konjunciono: **1.** (gram.) Vorto-speco qua juntas du propozicioni. **2.** (astron.) Situeso di du astri relate triesma, kande rekto, departanta de la centro di olca, pasas tra la centro di la du altri. – AFGHIR

konjuntivito: (patol.) Inflamuro di la konjuntivo di la okulo. – AFGHI

konjuntivo: (anat.) Membrano mukoza qua kovras (quale tapeto kovras muro, interne di domo) la globo di la okulo ed unionas olca a la palpebro. – AFGHI

konjunturo: Stando qua rezultas de la inter-kunefiko hazardala di eventaji, di cirkonstanci. – AFGHI

konjurar: {tr} Eskartar, per pregi religiala o per praktiki magiala (la influo da potenti maligna, nociva). – AFHI

konkava: Qua karakterizesas da kurveso sferala kava. – AFGHI

konklavo: (religio katol.) Loko ube su inkluzas klefe la kardinali pos la morto di papo, por exekutar la elekto di lua sucedonto. – AFGHI

konkluzar: {tr} **1.** Finar, o finigar, per solvo definitiva. **2.** (logiko) Deduktar la konsequi de la premisi pozita. – AFHIR

konko: (zool.) Envelopilo kalka di ula moluski. – AFHIR

konkoido: (geom.) Kurvo ek du branchi infinita, qui havas kom asimptoto rekto fixa, e simetra relate la perpendiklo trasita de punto fixa a ta rekto. – AFGHI

konkologio: La parto di zoologio qua koncernas la konko-moluski. – AFHI

konkordar: {ntr} (kun, pri, pro ke) **1.** (pri plura personi)) Opinionar, sentar, intersame. **2.** (pri kozi) Inter-relatar harmonioze pro la existo inter li di raporto exakta. – AFGHIR

konkordato: **1.** (katol.) Interkonsento da la papo kun suvereno, pri la yuri rispektiva di la Stato e di la Eklezio. **2.** (komerco) Kontrato per qua komercisto qua ne plus povas pagar sua debaji obtenas, da sua debarii, pago-fristo o la diminuto di parto de lua debajo. – AFGHIR

konkreciono: (patol.) Agregajo solida, qua naskas acidente en ula tisui. – AFGHI

konkreta: Qua expresas ulo reala. – AFGHIR

konkubinato: (che la Romani, antique) Sorto di mariajo, inferiora ye la mariajo civila - e la unika pri qua darfis kontratar la ne-Romani. – AFGHI

konkubo: **1.** Singla de la du personi qui kun-vivas spozatre, quankam ne intermariajita. **2.** (che la Romani, antique) Singla de la personi qui interunionis per la konkubinato. – AFGHI

konkupicenco: (en la linguo kristiainismala) Inklineso, da persono dekadinta, ad la plezuri sensala (precipue la sexuala). – AFGHI

konkurencar: {tr} (aludante personi qui persequas la sama skopo) Inter-rivalesar pri sua interesti (precipue pri la personi di la sama komerco-fako, industrio-fako). – FGHIR

konkursar: {ntr} (pri) Esar en la rangi kun altri, pri obtenor premio, nominesor, e c. – FGHIR

konkusionar: {ntr} (aludante stat-oficiero) Profitar (sen obtenir permiso pri o por lo) per la autoritato quan donas a lu lua ofico. – FGHI

kono: **1.** (geom.) Surfaco genitata da rekto moviva, qua pasas ye punto fixa ("somito") e su apogas a kurvo fixa ("direktanto"). Solido formacita da ta surfaco restriktata ad seciono facita perpendikle ye olua axo. **2.** Objekto konatra. **3.** (bot.) Frukto di ula arbori ("koniferi") qua konsistas ye squami imbrikita cirkum axo komuna. – AFGHIR

konocar: {tr} Havar ideo plu o min kompleta (pri ulo, pri ulu). – FHI

konoido: (matem.) Solido quan formacas la rotaco di koniko cirkum sua axo. – AFGHIR

konosmento: (yuro-cienco navigala) Agnosko-dokumento pri vari embarkita e pri lia transporto-kondicioni - donata, a la armatoro di komerco-navo, da la navestro. – FGHR

konquasanta: (medic.) Qua quaze ruptas la muskuli, qua korpo-depresas, qua destruktas la vigoro. Dicesas precipue pri la granda dolori parturala. – AFGHIR

konquestar: {tr} (per) Kaptar, sizar per violento (lando, provinco, e c.) – AFHI

konsakrar: {tr} (ad) Donar unike por persono, por ulo. (ex.: konsakrar sua pekunion, sua tempo, sua sorgi, ad ulu, ad ulo; konsakrar sua vivo a lernado.) – AFHI

konsanguina: Qua naskis de la sama patrulo [patro], ma ne de la sama patrino [matro]. – F

konsekracar: {tr} (liturgio katol.) Igar sakra (per konsakrar lu a la servo di Deo). **2.** Konsekracar hostio (aludante la sacerdoto qua celebras meso): Transformar la pano e la vino aden la korpo e la sango di Iesu Kristo. – AFGHI

konselio*: Asemblitaro de personi komisita oficale pri guidar, per lia konsili, la chefo di stato, di administreri, di armeo, e c.; o pri kontrolar la administro, la jero, di kompanio industriala, komercala, financala. – AFHI

konsentar: {tr} Aceptar propra-vole e sua-parte (la opiniono o la satisfaco di la deziro da ulu). – AFGHIR

konsequar: {ntr} (de, ek) (aludante principo enuncita) Eventar logikale pos (lu). – AFGHIR

konservar: {tr} **1.** Sorgar (ulu, ulo) tale ke lu ne alteresas o destruktesas. **2.** Ne lasar disipesar, destruktesar, desaparar. – AFGHIR

konservatorio: Establisuro publika, en qua onu konservas ula kolektaji. – AFGHI

konsiderar: {tr} Atencar sorgoze, minucioze (ta o ca motivo decidigiva, rezolvigiva) por agar saje. – AFGHIR

konsignar: {tr} Donar (kozo konservenda kom garantiivo, kom depozajo): **(a)** pekunio-quanto, ye la kazo di tribunalo; **(b)** vari, depoze che komisionisto, komercisto - bagaji depoze en relvoyo-staciono. – AFGHIR

konsilar: {tr} (ad) Guidar (ulu) per dicar a lu to, quon lu devas agar o facar se lu volas agar saje. – AFHIR

konsistar: {ntr} (ye, ek) Esar formacita (ek ula elementi) – AFHI

konsistorio: **1.** (che la katoliki) Asemblitaro de kardinali, prezidata da la papo, qua su okupas per la aferi generala di la eklezio katolika. **2.** (che la protestantisti e la Izraelidi) Asemblitaro ek kulto-oficieri e laiki, elektita por direktar la aferi di la kongregaciono. – AFGHIR

konskriptar: {tr} En-armeigar koakte la adolecanti qui jus atingis la evo-punto quan la lego determinis pri la milito-kapabligo. – AFGHIR

konsolacar: {tr} (pri) Alejar la chagreno di (ulu). – AFHI

konsoldo: (bot.) Planto qua formacas genero di la familio “boraginei”, di qua la radiko uzesis olim kom astriktivo. (L. *symphytum*).

konsolidar: {tr} (per) (financo) (aludante la debajo publika) Transformar la debajo rimborsebla di stato, aden debajo perpetua di qua nur la rento esos postulebla. – AFGHIR

konsolo: **1.** (arkitekt.) Saliajo fixigita an murego, por suportar balkono, kornico, e c., o kom piedestalo por statuo. **2.** Orno-moblo pozita an muro, destinita a subtenar vazi, kupi, statueti, e c. – AFG

konsomeo: Buliono qua, pro koqueso long-tempa, absorbis la tota suko di la karno. – AFGHI

konsonancar: {ntr} **1.** (aludante foni muzikala) Inter-akordar plu o min komplete. **2.** (aludante silabi, e precipue finali di qui la termino-foni esas sama) Inter-proximesar. – AFGHIR

konsonanto: Artikulo-maniero di la fono, qua varias segun la movi da la lango o da la labii. (ex.: b, t, f esas konsonanti, kontre ke a, e, i esas vokali). – AFGHIR

konsorto: **1.** La persono di qua la estado sociala esas komuna kun olta di sua spozo. Dicesas precipue pri la spozulo di la rejino di Britania. **2.** Singla de la personi qui, en afero, havas interesto komuna. – AFGHIR

konspirar: {ntr} (kontre, kun) Konvencionar sekrete por renversar la guvernistaro instalita, nuna. – AFGHI

konsputar: {tr} (aludante plura personi qui agas lo) Jetar (kontre ulu) desestimo-klami. – F

konstanta: **1.** Qua ne cesas esar sama. **2.** (matem.) Konstanto: Quanto qua permanas sama, kompare ad altra qui varias. – AFGHI

konstatar: {tr} Igar su certena* (certa) (per observo, verifiko) pri la exakteso di fakto. – FG

konsternar: {tr} (aludante, generale, katastrofo) Opresar, depresar (la psiko). – AFGHI

konstipar: {tr} Impedar la kako, pro konstrikto intestinala. – AFHIR

konstitucar: {tr} **1.** Instalar (ulu) en estado legala. **2.** Organizar esencale (ulo). **3.** Esar la elementi qui formacas. – AFGHIR

konstituciono: Estado anatomiala e fiziologiala di organismo vivoza. – AFGHIR

konstriktar: {tr} (anat.) Kompresar, per klemar cirkume. – AFGHIR

konstruktar: {tr} **1.** Facar (domo edifico, ponto, navo, mashino, e c.) segun programo skisuro, desegnuro.

2. (pri frazo) Ordinar la vorti. **3.** Trasar (la ensemblo di la linei di mapo, di figuro geometriala). – AFGHIR

konsulo: **1.** (lor la Roma-republiko antiqua) Stat-oficiero, elektita singla-yare da la plebeyo, e qua partoprenis, kun un kolego, la autoritato leg-exekutigala. **2.** (lor la Roma-imperio antiqua) Stat-oficiero nominita da la senato, ma di qua la rolo esis nur honorizala. **3.** Agento diplomacala, komisita da guvernistaro por protektor, en lando stranjera, la interesti di sua samalandani. – AFGHIR

konsultar: {tr} (pri. por) Questionar (ulu) por savar lua opiniono pri lo rezolvenda. **2.** Serchar informeso (en libro, en spegulo). – AFGHIR

konsumar: {tr} **1.** Destruktar gradoze (ulo) en lua substanco. **2.** Igar (ulu) deperisar gradoze. **3.** Prenar gradoze de olua substanco per uzar lu (ex.: konsumar vesto). – AFGHIR

kontagiar: {tr} (ad) Transmisar, per kontakto, ulo nociva (anke la morbi qui venas de mikrobo, de miasmi). – AFGHI

kontaktar: {tr} Havar, kun altra korpo, du o plura surfaco-punti komuna. (anke metaf.). – AFGHIR

kontaminar: {tr} (ye) Infektar ye morbo kontagiala. – AFGHI

kontar: {tr} (aritm.) Determinar la relato da quanto ad unajo. – AFGHIR

kontemplar: {tr} Regardar, par-sinkante en la vido di la objekto. – AFHI

kontenar: {tr} **1.** Havar en su. **2.** Povar havar en su. – AFHI

kontenta: Qua ne deziras ulo plusa, ulo plubona, kam to quon lu havas. – AFHI

kontestar: {tr} Diskutar negante la yusteso di to quon ulu revendikas, o la justeso di to quon ulu afirmas. – AFHI

kontigua: (aludante tereno, domo, edifico) Qua jacas an (altra tereno, domo, edifico). – AFGHI

kontinencar: {ntr} Abstenar de koito, de amor-plezuri. – AFHI

kontinento: Singla de la granda dividuri di la Terglobo quin la oceani separas, ica de ita, e quin onu povas parkurar tota-extense sen trairar maro: Europa, Azia, Afrika, Amerika, Oceania. – AFGHIR

kontingento: **1.** (armeo) Quanto de armeani qua esas furnisenda single-yare a la rekruto-autoritatozi. **2.** (financo) Moneto-kontingento: proporciono di la naturi diversa di monet-uni quin la Monetiferio devas fabrikar. (filoz.) La kontingenti: to quo povas eventar, ma ne eventos necese. – AFGHIR

kontinua: Qua konsistas ek elementi qui formacas serio ne-inter-ruptita en spaco od en tempo. – AFGHI

kontoro: **1.** Loko ube funcionas la oficieri e lia subordiniti qui administras, jeras, kom employati di la guvernistaro, di firmo komercala, industriala, di banko. **2.** Loko ube asemblas su la membri di komisitaro, di komitato, exter la chambrego ube eventas la seanci* generala. – AFGR

kontrabandar: {tr} Importacar celite, sekrete, vari qui esas interdiktita, e pri qui onu ne pagis a la doganeyo la imposto-pekunio. – AFGHIR

kontrabaso: (muziko) La maxim fonogamo-basa ek la arket-instrumenti - plu granda kam violoncelo e samaforma, kun tri kordi. – AFGHIR

kontradanso: Salono-danso, ek kin parti o figuri, exekutata sucedante da du o quar grupi qui stacas inter-regarde. – AFGHI

kontrafaktar: {tr} **1.** Imitar o reproduktar [riproduktar] kontre-lege (la verko di ulu, e lua, detrimente). **2.** Imitar fraude objekto di qua la karaktero esas autentika. – FI

kontraforto: (arkitekt.) Pilastro, saliajo masonura, sur qua apogas su muro qua suportas kargajo. – AFHIR

kontraktar: {tr} **1.** (gram.) Reduktar (du vokali o du silabi) ad un. **2.** Reduktar a volumino min granda, sen diminuteso di la maso: (1) (anat.) per la kurtigo di la fibri; (2) (fiziko) per la pluapudigo di la molekuli. – AFGHI

kontrakturo: (patol.) Stretiguro, kun rigidesko, qua eventas en muskulo pos konvulso, nevralgio, rumatismi, e c. – FG

kontralto: (muziko) Che la mulieri, la voco maxim basa. – AFGHIR

kontrapunto: (muziko) Formo di muziko klasika, en qua onu asemblas, cirkum frazo precipua quan onu selektis kom temo, parti acesora qui interunionas interseque en kombinuri harmoniala determinita, noto kontre noto. – AFGH

kontrastar: {ntr} (kun) (aludante du kozi) Interopozesar tale ke lia interkompareso igas ica saliar. – AFGHIR

kontratar: {ntr} (pri) Asumar, ad ulu (obligeso). **2.**

Debatar, diskutar konvenciono solena inter du stati, determinante, klauzope, to quo esos stipulita da singla de la partopreninti. **3.** (aludante plura personi) Interobligar per akto autentika. – AFGHIR

kontravencar: {ntr} (pri) Agar kontre la preskripti da regularo, da lego. – AFGHI

kontre: Opoze ad (ulu, ulo).

kontreskarpo: (tekn. milit-arto) Parto di la fosato di fortifikuro qua orientizesas kontre la eskarpajo.

kontributar: {tr} (ad) Kunlaborar, sua-parte, a verko komuna. Adportar sua quoto a spenso komuna. – AFGHIR

kontricar: {ntr} (pri) (religio) Repentar pri la peko, quan eventigas la chagreno ofensir Deo. – AFGHI

kontrolar: {tr} **1.** Submisar a verifiko da la administrantaro. **2.** Submisar ad exameno minucioza. – AFGHIR

kontroversar: {tr} Diskutar kun ulu pri punto di doktrino. – AFGHI

kontumaca: (yuro-cienco) Persono qua, akuzite, ne su prizentis avan la tribunalo kriminala. – AFGHI

konturo: Surfaco, lineo qua limitizas extere objekto, e partikulare, objekto ronda. – AFGHIR

kontuzar: {tr} (ye) Lezar per ta altero plu o min profunda quan shoko o frapo produktas en la tisui, sen lacero di la pelo. – AFGHIR

konvalecar: {ntr} Esar en la stando di persono qua jus esis malada e komencas risaneskar, ribonestandar. – AFGHI

konvektar: {ntr} (fiziko) Dicesas pri la fenomeno qua eventas kande korpo varma plunjesas aden korpo liquida o gasa, determinante vera fluo en la fluido, konseque de la varmesko kontakte di la korpo varma. – AFGHIR

konvenar: {ntr} (ad) **1.** Esar exakte to quon postulas la cirkonstanci, la stando di ulu, di ulo. **2.** Esar exakte to quon onu expektas de la karaktero, de la stando sociala di ulu. **3.** Esar exakte to quon postulas la deziro, la prizo di ulu. – AFHI

konvencionar: {ntr} (pri) Interkonkordar explicite (e, maxim-multa-kaze, skribe) pri punto determinita ek ulo agota o facota. – AFGHIR

konvento: Asemblitaro (generale maxim-multa-kaze sekreta) de fra-masoni. – AFGHI

konvergar: {ntr} (ad) (fiziko) (aludante direcioni, o linei qui reprezentas li) Departante de punti diversa, irar ad un punto, interproximeskante. **2.** (matem.) (aludante quanto) Proximeskar sempre plu multe a quanto fixa, sen ul-instante atingar lu. – AFGHI

konversar: {ntr} (kun, pri) (aludante personi qui esas kune) Kambiar idei kun ulu. – AFGHIR

konversionar: {ntr} (strategio) Agar movo de cirkumiro per qua armeo-korpo prizentas altra facio. – F

konvertar: {tr} (ad) **1.** Duktar a kredar ed adoptar religio, od altra doktrino, kam olta quan lu havis. **2.** Chanjar kozo ad altra. **3.** (financo) Kambiar rento-akto qua super-iris “para”, po altra di qua la koto esas min supra, per ofrar la rimborso ye “para” a la posedanti qui refuzas aceptar la kambio. – AFGHIR

konvertoro: **1.** (gisado) Aparato por konvertar gisfero aden stalo - retorto metalo-tola, provizita ye briki refraktara, en qua onu submisas gisfero a la efiko da kaloro e da forta aerofluo. **2.** (elektrologio) Aparato per qua onu chanjas la direcioni di korento* elektrala (elektro-fluo) sen diplasar la guidfilo di la baterio. – AFGHIR

konvexa: Qua prizentas kurviguro sferala reliefa. – AFGHIR

konvinkar: {tr} (pri) Duktar (ulu) ad agnoskar ulo kom exakta. – AFHI

konvokar*: {tr} (ad) Pregar (ulu) ke lu voluntez venar a la asembleyo di lua simili. – AFHI

konvoyar: {tr} Transportar soldati, municioni, viktualii per serio de navi, de veturi, de kamioni qui avancas linee (quale la vagoni di treno). – AFGHI

konvulsar: {ntr} **1.** Tordar su konseque de ta kontrakto subita di la muskuli qua akompanas ula standi morbala di la nervaro. Afekto qua koncernas la infanti, karakterizata da kontrakti di ta o ca parto di la korpo qui povas produktar morto per konjestiono cerebrala, asfixieso. **2.** Subisar ta violenta trepido di la traiti di la vizajo, di la korpo, quan produktas ula emoci. – AFGHIR

konvulvulo: (bot.) Planto herbatra od arboretatra, kun flori dispozita funelatre, di qua la precipua speci reptas sur sulo o volvas cirkum la planti vicina. (L. *convolvulus*). – AFHI

konyako: Brandio qua esas la prudukturo naturala de la vini rekoltata e distilata en la regiono qua cirkondas la Franca urbo Cognac (pron. Konyak'). – AFGHIR

kooperar: {ntr} (ekonomiko) Dicesas pri la ago da ta

laboristi qui, vice donar a patrono sua laboro po salario-pekunio, komunigas sua sparita pekunio e sua laboro, por produktar e vendar - singla de li partoprenonte la profito o la desprofito. Dicesas anke pri la personi qui kompras komune sua bezonaji engrose, tale obtenante profito-quanto - quale komercisto endetalista - quan li distributas inter su proporcione a la valoro pekuniala di sua kompri. – AF

kooptar: {tr} (por) Admisar eceptale (membri qui ne satisfacas omna kondicioni postulata), pro lua autoritato (savo, erudeso, talento) partikulara. – AFG

koordinar: {tr} Ordinar segun ula relati (la parti di ensemblo) por facar ek lu ensemblo. – AFGHIR

kopaivo: Substanco terpentinatra quan onu extraktas per incizo de la kortico di ula arbusto (L. *copaifera*) e quan onu uzas medicinale kontre ula morbi di la organi genitala od urinifala. – AFGHIL

kopalo: Rezino flavatra, solida, nesolvebla en alkoholo, quan onu extraktas per incizo ek arbori rezinifera di India e di Brazilia, ed ek qua onu facas vernisi tre prizata. – AFGHIR

kopiar: {tr} Reproduktar [Riproduktar] (la texto di skriburo, desegnuro, e c.) un-exemplere o plur-exemplere. – AFGHIR

koprolito: Exkremento petreskinta di animali fosila. – AFG

kopso. Mikra bosko ek arbori qui kreskis trunk-stumpe o sprose, e quin onu rekortas intermite. – G

kopulacar: {ntr} (kun) (aludante maskulo e femino ne-homa) Interunionar sexuale. – AFGHI

kopulo: (gram.) Termino qua unionas la subjekto di la propoziciono a la atributo. – AFGHI

koquar: {tr} (en, per) Igar apta por manjeso, per la efiko da fairo (per boliigo, rosto, grilo, e c.) – AFGHIR

koralio: Produkturo kalkoza ek ula polipi, plu o min dazlante-reda, kun la formo di rami, maxim-multa-kaze fixigita an roki submarsurfaca. – AFGHIR

koram: "... asistante", "... esante prezenta".

korano: (religio) La libro sakra di la Mohamedisti, qua kontenas la naraco pri la misiono di Mohamed e la ensemblo ek la preskripti quin ilu donis a sua populo. – AFGHIR

korbelo: (arkitekt.) Quadro plu o min salianta, origine taliita bizele, ulakaze ornita per skulturi, e qua uzesas por subtenar arkizuro, kornico, e c. – AF

korbo: Recevuyo ek oziero, ek junko, e c., di qua la dimensioni e la formi esas diversa, uzata por kontenar o transportar provizuri, viktualii, e c. – FG

kordio: **1.** (anat.) Vicero muskula, di qua la formo esas olta di kono subversata, e qua esas la centro, la agento precipua di la cirkulo di sango. **2.** (metaf.) Ta organo egardata kom la rezideyo di la afecioni, di la sentimento interna, di la deziro, di la sufro, di la joyo, di la sentimento pri etiko, pri koncienco. **3.** (karto-ludo) La grupo de la karti sur qui reprezentesas kordio desegnita skise. – AFGHI

kordo: **1.** Asemblajo ek fili tre grosa, intertordita, di qui la groseso e la longeso esas plu o min granda. **2.** Torduro ek tripi od ek fili metala, uzata por la faco di ula muzik-instrumenti e quan onu vibrigas per la fingri (gitaro, harpo, e c.) o per arketo (violino, violoncelo, e c.), o per marteleti qui korespondas kun klavi (piano). **3.** (geom.) Rekto qua klozas arko. – AFHI

kordono: **1.** Kordeto qua esas un ek la elementi di kordo. **2.** Mikra treso ronda o plata, rubando plu o min larja, uzata por rolo determinita. **3.** (anat.) Branchifuro di la nervi. **4.** Lineo kontinua quan formacas kozo, serio de kozi, alonge spaco determinita.

koregono: (zool.) Genero di fisho qua vivas en aquo sen-sala, familio di la salmonidei, qua vivas en la granda lagi di la centro di Europa (Suisia, Germania, nordo-regioni di Italia).

korekta: Qua ne deviacas de la regulo, de la normo. – AFGHIR

korelatar: {tr} Esar ligita ad altra termino tale ke un ek la du advokas nemediate la altra. – AFGHIR

korento*: (elektro) Direciono determinita di la fluido elektra, magnetala. – AFHI

koreo: (patol.) Morbo nervala qua produktas movi sukusoza. – AFGH

korespondar: {ntr} (kun, pri) **1.** Esar reciproke konforma **(a)** pro interkonveno di sua naturo, di sua proporcioni; **(b)** pro interkonkordo di sentimenti. **2.** Esar reciproke komunikanta: **(a)** per paseyo komuna; **(b)** per kambio di letri. – AFGHIR

koriandro: **1.** (bot.) Planto aromata, qua formacas genero ek la familio "ombeliferi". **2.** La semino sika di ta planto, uzata en la koquo, en la farmacio-medikamenti. (L. *coriandrum*). – AFGHI

koribanto: (epoki antiqua) Sacerdoto di la deino Cibelo. – AFGHIR

koridoro: **1.** (olim) Voyo tektoza cirkonde di fortifikajo. **2.**(nia-epoke) Paseyo alonge plura chambri di un etajo, di un apartmento, per qua onu povas forirar de oli. Paseyo streta uzata kom forir-voyo, por irar de parto di edifico ad altra parto. – AFGHIR

korifeo: **1.** Chefo di la koro, en la tragedio e la komedio antiqua. **2.** Chefo di koro kantala o dansala, en la opero moderna. **3.** (metaf.) (kun nuanco di ironio) La persono qua maxime salias, unesma-ranga, en ulo.

korimbo: (bot.) Infloresenco di qua la pedunkli acesora, departante de punti interdiferanta, elevas la flori a nivelo unika, tale ke formacesas quaza parasuno di qua la radii esas neinteregala. – AFHI

korinto: Bitbero sika, tre mikra, preske nigra, qua devenas de Korinto, de la insuli Ioniana. – FGHR

koriono: (anat.) Envelopilo extera di la feto. – AFGHI

korizo: (biol.) Duimesko o duoplesko di ula parti, per formaco di organi supernombra.

korko: Ta strato sponjatra e lejera di speco di querko (L. *quercum suber*), de qua onu facas botelo-stopili, flotaceri, e c. – AG

kormorano: (zool.) Ucelo qua formacas grupo ek la klaso "palmipedi", qua vivas rive di la aquo-loki (lagi, mari, riveri) e qua su nutras ye fishi. (L. *phalacrocoax (carbo)*). – AFGI

kornajar: {ntr} (aludante kavalo, asno) Produktar ta stertoro quan kreas morbo di la organi respirala. – AFGHIR

kornalino: (mineral.) Agato mi-diafana, plu o min obskure-reda, de qua onu facas siglili, ringi fingrala, e c. – AFGHI

kornamuzo: (muziko) Muzik-instrumento rustika, di qua la son-koloro esas nazo-sonanta, facita ek felto-sako, aero-tanko, quan onu inflas per la boko, mediace tubo, ed ek tri tubi muntita sur la felto-sako, de qui du emisas noto kontinua, e de qui la triesma esas provizita ye boko-peco langetoza aden qua suflas la pleanto, e borita ye trui sur qui lu promenigas sua fingri por produktas diversa noti. – FHI

kornelo: (bot.) Frukto de arboro di qua la ligno esas tre harda, qua formacas la speco tipa di la familio "kornacei", e qua similesas mikra pruno reda. (L *cornus mas*).

korneo: (anat.) Membrano qua tapisas la dopa parto di la okulo. – AFGHI

korneto: **1.** Mikra korno, rustika, korno ek terakoto, garnisita ye boko-peco, per qua la pueri su amuzas, pleante lu lor karnavalo. Granda fluto quan onu uzas en la kori por subtenar la voci. **2.** To quo esas kornatra. – AFGHI

kornico: (arkitekt.) Ornamento salianta qua kronizas la cirklo di la entablamento di edifico. Ornamento analoga, ek petro, ligno, e c., qua existas cirkum plafono, chambro, qua kronizas moblo, pordo, e c. – AFHIR

korniko: (zool.) Speco di korvo, mikra. (L. *corvus cornix*). – FHI

korno: **1.** Surkreskajo konatra, rekta o kurva, qua kreskas sur la fronto di la rumineri, ordinare che la maskulo, e formacas quaza prolonguro di la osto frontala. **2.** (analogie) Surkreskajo, kornatra, qua existas sur la kapo di ula animali. Anke: pedunkli retrotirebla, qua existas sur la kapo di la limaki e qua portas la organi vidala. **3.** To quo finas per punto simila a korno. **4.** La materio tenaca, lameloza, de qua facesas la korni di la rumineri. **5.** Korno kavigita e truizita, quan uzis la muton-pastori, la muton-gardisti, la chaseri, e c. por signalar, advokar. **6.** (muziko) Instrumento suflala, ek kupro, tordita adspirale, di qua un extremajo recevas boko-peco (mikra kupeto ek metalo, ek ivoro, e c.) e di qua la altra extremajo formacas kono expansita quan onu nomizis "funelo". – AFHI

koro: **1.** (epoki antiqua) Asemblitaro ek viri e mulieri, qui dansas marchante segun kadenco, ye la soni de la voci, de la instrumenti muzikala. **2.** (nia-epoke) Asemblitaro de personi qui kantas ensemble. – AFGHIR

korodar: {tr} Rodar lente, per efikivo kemiala (maxim-multa-kaze). – AFGHI

koroido: (anat.) Membrano interna, kovrita ye materio nigra (pigmento) qua tapisas la okulo.

korolario: Konsequo qua esas sequonta de la konkluzo di demonstro. – AFGHIR

korolo: (bot.) Parto di la floro, formacita ek un o plura petali, qua envelopas la pistilo e la stamini. – AFGHI

koronala: (anat.) Dicesas pri la arterii e veini di la kordio e di la stomako, dispozita cirkle.

koronero: En Britania: oficiero judiciala di qua la tasko konsistas ye inquestar, helpate de jurio, pri la kazi di morto violentala, naufrajo, e la deskovri di trezori. – A

korpo: **1.** Che la homi e la bestii: ensemblo ek la parti materiala qui kompozas organismo en qua rezidas la vivo animalala. **2.** Omna agregajo ek molekuli materiala. **3. (a)** Parto precipua di kozo; **(b)** ensemblo formacita ek kolektajo de personi, de kozi. – AFGHIR

korporaciono: Asociitaro de individui, interligita per reguli, obligesi, privileji komuna. – AFGHIR

korporalo: (liturgio katol.) Linjo sakrigita quan la sacerdoto extensas sur la altaro, lor meso, e sur qua lu pozas la kalico e la hostio. – AFGHI

korpulenta: (pri homo) Karakterizata da ampleso, plu o min grandega, di sua korpo. Di qua la tota korpo (anke la membri) esas grosa, dika; muskuloza forte, do robusta e sana. – AFGHI

korpuskulo: Materio-grano infinite mikra. – AFGHI

korsajo: Parto di la robo, qua kovras la busto (di muliero), la parto supra, de la shultri til la tayo (do, super la jupo). – AF

korsaro: Viro qua parkuras la mari (ed anke, ma rare, landi) skope di spolio, rapto - ex-pirato qua obtenis (en Francia) de la rejo la titulo "korsaro". – AFGHIR

korseto: Mikra korsajo ek barti, destinita a subtenar la mami; a vidigar la konturi di la tayo di la mulieri; ad igar la mulieri repleta o grosa semblar preske gracila. – AFGHR

korso: Aleo uzata kom promeneyo publika, en urbo. – FGI

kortico: (bot.) Envelopilo, "shelo", di la stipo e di la branchi di ula planti. – AFHI

korto: **1.** Rezideyo di suvereno e di lua cirkondanti. **2.** (yuro-cienco) Asemblitaro tribunala qua eventis, origine, en la lojeyo di la suvereno. **3.** Parto di domeno, tereno sen-tekta, generale cirkondata da muri o da edifici, qua esas avan o dop la habiteyo precipua. – AFHI

korundo: (mineral.) Lapido, preske tam harda kam diamanto, formacita ek alumino diverse-koloroza pro kontenar oxidi metalala. – AFGHIR

koruptar: {tr} (per) **1.** Alterar per putro (substanco). **2. (a)** Alterar to quo esas sana, honesta, che homo; **(b)** Alterar che ulu, per donaci, promisi, la integreso di la koncienco; **(c)** Destruktar to quo esas justa, sana, pura en la maniero judikar, sentar, expresar su; **(d)** Destruktar la integreso di la senco, di la testo di ulo. – AFGHIR

korvear: {ntr} (por, pri) **1.** (olim) (aludante vasalo) Laborar gratuite e koakte por sua sinioro, laboro konsistanta ye ulo agenda tota-jorne, da homo o da charjo-bestio. **2.** Laborar por konservar la voyi. **3.** Exekutar tasko tre desagreabla, de qua onu ne povas dispensar su. – AF

korveto: (navig.) Milito-navo, di qua la tipo esas meza inter brigo e fregato. – AFGHIR

korvo: (zool.) Ucelo granda quale mikra hano, di qua la plumaro esas nigra, la krii stridanta (kroaso), qua su nutras ye frukti, ye mikra bestii, ma esas avida precipue ye la karno di la kadavri. (L. *corvus corax*). – I

kosmetiko: La parto di higieno qua koncernas la kompozo e la uzo di la produkturi per qui onu sorgas la hari, la denti, la pelo (por lia beleso). – AFGHIR

kosmo: Universo, egardata kom organizuro. – AFGHIR

kosmogonio: Sistemo pri la formaceso di universo. – AFGHIR

kosmografio: Deskripto di la sistemo astronomiala di nia planeto e di universo. – AFGHIR

kosmologio: La cienco pri la leyi* (legi) qui regnas universo. – AFGHIR

kosmopolita: **1.** Qua egardas su kom civitano di mondo (kontraste kun civitano di ca o ta lando). **2.** Qua vivas lore en ca lando, lore en ita, lore en altra, senfine. – AFGHIR

kosto: (anat.) Singla ek la osti plata ed arkatra qui, departante de la spino, e venante rajuntar avane la sternumo, formacas la kavajo ostoza "pektoro". – AFHI

kostumo: Maniero vestizar su, propra di populo, di epoko, di klaso, di cirkonstanco. – AFGIR

koteno: (patol.) Falsa membrano qua formacesas interne di la guturo, en ula kazi di angino. – I

kotiledono: **1.** (anat.) Lobo karnoza di la placenta. **2.** (bot.) Lobo, folio embriona di la semino di vejetanto fanerogama. – AFGHI

kotiliono: Danso kun figuri qua finas la balo (dansata olim da 4 od 8 personi). – AFGHI

kotiloido: (anat.) Di qua la formo esas olta di ta kavajo

di osto qua recevas altra osto.

kotleto: (koquarto) Kosto de mutono, de bovyuno, de porko, e c., destinita a manjeso da homo. – AFGIR

koto: **1.** Indiko pri la altitudo di la punti diversa di tereno, di aquo-fluo, e c., relate nivelo egardata kom bazo. **2.** Indiko, per cifri, per literi, di singla serio di peci ek dokumentaro, ek arkiveyo. – F

kotono: Materio texebla, blanka, fina, qua kovras la semino di arboreto qua formacas genero ek la familio "malvacei", qua origine venis de India e quan onu kultivas nun anke en Egiptia ed en la regiono sud-esta di Usa. – AFHI

koturno: Pedovesto quan weris*, che la populi antiqua, la viri e la mulieri di rango super-meza; sandalo kun suolo, fixigita an la pedo per ledro-bendi ligita super la maleolo e lasante la pedo-fingri nekovrata. – FGHI

kovar: {tr} (aludante la femino di ucelo) Sternar su , e permanar tale dum ula quanto de tempo, sur sua ovi, por konservar ad oli konstante la kaloro qua igos la uceleto ekirar kande parformacita. – FI

kovrar: {tr} (per, ye) **1.(a)** Garnisar ye ulo quan onu pozas sur ...; **(b)** Garnisar per esar pozita sur .... **2. (a)** Dissemar ulo sur ulo, disjete; **(b)** Dissemesir disjete sur ulo. **3. (a)** Protektar per ulo quan onu pozas sur ...; **(b)** Protektar per esar sur, avan. **4. (a)** Celar per pozar ulo sur, avan ...; **(b)** Celar per esar sur, avan .... – AFHI

koxalgio: (patol.) Artrito o tumoro blanka ye la hancho. – AFG

kozako: Slavo, kelke mestica, qua habitas regioni di la Rusi di Europa e di Azia; kom kavalriano [kavaleriano] ecelanta, lu posedis privileji administreriala e fiskala, kondicionata per lua devo esar armeano dum duadek yari, e, pose, en la milico til la fino di sua valideso. – AFGHIR

kozo: Omna realajo, konkreta od abstraktita, quan onu indikas ye maniero nedeterminita, nepreciza. – FHI

krabo: (zool.) Nomo vulgara di krustacei diversa, dekpeda, kurta-kauda, di qua la tipo esas la krabo ordinara (L. *cancer, carcinus*), speco manjebla qua habitas en la sablo di maro. – AFGR

krago: Peco de telo, de dentelo, qua, pos cirkumirir la kolo, retrovenas ad la supra parto di la pektoro. – G

krak!: Interjeciono qua expresas evento subita, o la bruiso de krako.

krakar: {ntr} Produktar bruiso sika, per la krumplo di la parti. – AFG

kraknelo: Kukajo harda, qua krakas sub la denti qui mastikas lu. – AF

krampo: (patol.) Kontrakto dolorigiva qua produktas rigideso kurta-dura di la muskuli brakiala, gambala. (analogie: stomakala). Kontrakto spasmala. – AFG

krampono: La signo tipografiala "]" o "[".

kranio: (anat.) Buxo osta qua kontenas e protektas la cerebro. – AFHI

krano: (tekn) Aparato por sublevar la kargaji e transportar li kurta-diste. Lu konsistas ek framo ek fero od ek ligno, muntita sur pivoto cirkum qua lu povas rotacar, e ek du mekanismi: un mekanismo di sublevo (puliaro o vindilo) ed un mekanismo di rotacigo. – AGR

krapular: {ntr} Debochar grosiere; karakterizivo: eceso di vino-drinko. – AFGHI

kraso: Strato de materio sordida qua formacesas ed akumulesas sur la pelo, sur linjo, sur la vesti quin onu weras*, sur la objekti. – FH

kratego: (bot.) 1 Arbusto dornoza, ek la familio "rozacei", kun mikra flori blanka (l. *crataegus*). **2.** La floro di ta arbusto. – L

kratero: **1.** (epoki antiqua) Vazo larja, en qua onu mixis vino ed aquo por plenigar la kalici e la kupi. **2.** (metaf.) Aperturo formacita somite di volkano, per qua olca forjetas la materii inflamita: flami, lavao, cindri. **3.** Aperturo facita ye la parto supera di fornego di vitrifisto. – AFGHIR

kravacho: Vergo flexebla qua finas per mecho, quan la kavalkanti uzas kom flogilo. – AFG

kravato: Peco de stofo quan onu weras cirkum sua kolo, kom ornivo, e qua (maxim-multa-kaze) pendas extremaje sur la pektoro. – AFGI

krayono: Peco de erco (grafito, e c.), plu o min mola, quan onu uzas por trasar, desegnar, skribar, e c. – AF

krazo: (gram.) Fuzuro de la vokalo o diftongo finala di vorto, kun la vokalo o diftongo komencala di la vorto sequanta. – AFGHI

krear: {tr} (de, ek, per) **1.** (religio) (aludante deo) Facar (ulo) ek nulo, prenante lu de nihilo. **2.** (aludante homo) Kompozar (verko, kozo qua ne existis antee). – AFHI

krecento: **1. (a)** Formo sesguroza di Luno dum lua kresko o deskresko; **(b)** To quo havas ta formo. **2.**

Pano-bloko butropasta, kun formo di Luno-krecento; facata precipue en Paris, Francia. – AFHI

kredar: {tr} **1. (a)** Admisar (ulo) kom exakta sen verifiko. **(b)** Egardar (ulu) kom dicanta lo exakta, sen verifikar lo. **2.** (ye ulu, ye ulo): **(a)** Fidar a la realeso di ulo, sen verifikar; fidar a la efikiveso di ulo, ad olua povo, sen verifikar; **(b)** Fidar a la verdico di ulu, sen verifiko; **(c)** Fidar a lua karaktero, sen verifiko. **3.** (senco absoluta) Fidar religiale. – AFHIR

kredenco: Plado-moblo, konsolo o tablo sur qua onu pozas la pladi, pladeti, glasi, e c. por la servi di tablo lor repasto. – AFGHI

kreditar: {tr} (per ulo) Vendar, aceptante la ajorno di la pago da la kompranto, pro ke onu judikas lu solventa. – AFGHIR

kremacar: {tr} Reduktar a cindri (objekto o la korpo di homo mortinta). – AFHI

kremo: **1.** La parto maxim densa di lakto, qua acensas a la surfaco kande onu lasas lu repozar, ed ek qua onu facas butro per quirlo. **2.** (metaf.) La parto maxim bona de ulo. **3.** Pelikulo qua eventas surface di lakto kande onu varmigas lu. **4.** Preparajo qua aspektas quale kremo. – AFGHIR

kremono: (tekn.) Ferajo uzata por klozar od apertar fenestro; stango de fero rekta, muntita an un ek la montanti, quan onu adsuprenirigas od adinfreirigas per rotacigar mancho tale ke onu enirigas singla ek la extremaji aden seruro-boko, od ekirigas li de olu. – F

krenelo: Aperturo facita ye intervali en la parpeto di remparo, di turmo, por lansar projektili sur la enemiko. – AF

kreolo. Persono di raso blanka, naskinta en la kolonii (olim) Hispana di Amerika. Persono qua naskis en la kolonii Europana inter-tropike. – AFGHIR

kreozoto: (kemio) Liquido oleatra, korodiva ed antisepsiiva, quan onu obtenas per la distilo di gudro lignala. – AFGHIR

krepisar: {tr} Indutar (muro) per trulo o balayilo, ye strato di gipso, di mortero, quan onu lasas aspera vice planigar lu. – F

krepitar: {ntr} Produktar bruiso ek intersequo di mikra kraki. – AFGHI

krepo: Stofo ek lano delikata, plu o min diafana, kun filo ondoza, quan onu preparas per kelke tordar la filo longesala (warpe), pose plunjante la texuro aden aquo e frotante lu per vaxo. – AFG

krepono: Stofo frizita quale krepo, ma di qua la texuro esas plu dika, por togi advokatala, sutani, e c. – AFGHIR

krepuskulo: Lumo nepreciza quan donas la suno-radii kande li reflektesas da la strati supra di atmosfero, t. e. kande Suno esas ja sub horizonto, e qua deskreskas segun ke la astro desaparas. – AFHI

kreskar: {ntr} **1. (a)** (aludante ento organizita, vivoza) Divenar plu granda gradoze, til la fino di sua developo normala. **(b)** (metaf.) Divenar plu granda, plu multa, sencese, gradoze. **2.** (aludante vejetanti) Developar su naturale en ula regioni. – FHI

kreso: (bot.) Planto perena, qua formacas genero ek la familio "kruciferi", qua kreskas alonge la rivereti, an la tereni inundata. (L. *lepidium nasturtium*). – AFGIR

krespo: Rondi de pasto tre dina, ek farino dilutita kun lakto ed ovi, quan onu varsas, lejera-strate, aden padelo indutita ye grasajo, por koquar lu. – F

kresto: **1.** Surkreskajo karnoza, di qua la konturo esas sesgura dento-forme, qua salias sur la kapo di ula galinacei. (analogie: sur la kapo di ula repteri, fishi, uceli.) **2.** Parto salianta, streta, sur la somito di monto, di ondo, la supra parto di tekto, di muro. – AFHI

krestomatio: Selektajo ek texto-peci extraktita de la verki da la autori klasika. – AFGHIR

kretino: (patol.) **1.** Persono rakitika, idioto maxim-multa-kaze strumoza. **2.** (metaf.) Persono stupida qual kretino. – AFGHIR

kreto: Kalko-karbonato amorfa, quan onu renkontras forme di strati plu o min dika, en ula sulo-strati. Kreto-krayono: bastoneto ek ta substanco, per qua onu skribas sur tabelo nigra o obskure-verda (en skolo). – AFGHI

kretono: Telo rezistiva, kun warpo ek kanabo, e wefto ek lino. – AFGHR

krevar: {ntr} Apertar su, spliteskante, pro tenseso ecesanta. **2.** {tr} Apertar, splitante. – FI

kreveto: (zool.) Mikra krustaceo dekapeda, manjebla, quan onu renkontras sur la litoro marala. (L. *crangon vulgaris*). – F

krevisar: {ntr} Subisar fendeso plu o min profunda (aludante la surfaco di korpo). **2.** {tr} Fendar plu o min profunde (la surfaco di korpo). – AFI

kriar: {ntr} Lansar voco-sonuni stridanta e neartikulita. – AFHIR

kriblo: Recevuyo di qua la kulo esas borita ye trui inter-egala, por separar la objekti di groseso neintergala, lasanta trapasar ici, retenante iti. – FHI

krik!: Interjeciono qua imitas la bruiso de kozo lacerata.

krik-krak!: Interjeciono per qua onu probas reproduktar [riproduktar] la bruiso sika di kozo qua ruptesas, laceresas.

kriketo: Ludilo, origine Angla, en qua la ludanti, dividita a du partisi, lansas singlu-suafoye baloneti grava, per kroso ligna. – AF

kriko: Mashino por sublevar nealte kargajo (quadri, e c.) per dento-stango quan elevas roto dentoza, movata per manivelo. – FHI

kriminar: {ntr} **1.** Agar tale ke la lego etikala esas ne-egardata maxim grave. **2.** (yuro-cienco) Exekutar ago pri qua la lego stipulas ke lu esas la kauzo di puniso korpala ed infamiganta. **2.** (hiperbole) Exekutar ago quan onu judikas tro severe pri lua posibla konsequi mala. – AFGHIR

krino: Pilo aspera, longa e flexebla di ula bestii; longa pilo ek la kolo od ek la kaudo di kavalo.

krinolino: **1.** Texuro di qua la warpo esas lina, e la wefto ek krino. **2.** Subjupo ek texuro de krino, por subtenar la robo por ke lu aspektez balonatre. **3.** Subjupo garnisita ek barti, ek ringegi stala, e c., sama-skope. – AFGHIR

krioforo: (fiziko) Instrumento per qua la aquo divenas konjelata per sua propra vaporesko. – AFGHI

kripla: Privacita de la uzo di un o plura ek sua membri, pro vunduro, morbo, e c.

kripo: Manjo-trogo por la bruti.

kripto: **1.** Tombo masonita, subsula, en kirko, olim uzata kom sepulteyo por la martiri. **2.** (anat.) Folikulo, mikra glando sakoforma, en la pelo od en la membrani mukoza, e sekrecanta - per pori - liquidi adsurface. – AFGHIR

kriptogama: (bot.) Di qua la organi fruktifala esas poke videbla. Kriptogami: Planti qui formacas la lasta ek la 24 klasi da Linné. – AFGHI

kriptografar: {tr} Skribar per signi celanta, per cifri, e c. – AFGHIR

kriptomerio: (bot.) Genero di arbori, ek la familio "koniferi", vicina ye la cipreso, qui devenas de Japonia, e quin onu kultivas en Francia.

krismo: (liturgio katol. e Greka) Oleo sakra quan onu uzas por la uncioni en ula sakramenti di la Eklezio katolika e Greka. – AFGHI

krispa: Tale frizita ke li formacas tufo densa. – AIL

kristalino: (anat.) Korpo lenso-forma, diafana, qua esas en la okulo-globo, dop la pupilo, destinita a refraktar la radii luma ed igar li konvergar a retino. – AFGHIR

kristalo: **1.** (en la vortaro ordinara) Materio sen-kolora, extreme diafana. **2.** (en la vortaro ciencala) Korpo qua, kande solida, havas la formo di poliedro di qua la anguli e la lateri esas egala. – AFGHIR

kristaloido: (biol.) Nomo di masi albuminoida ek substanco protoplasma, kun formi geometriala analoga ad olti di la kristali.

kristo: (Kristanismo). **1.** Mesio, redemtero. **2.** Iesu Kristo. **3.** Imajo de Iesu Kristo (kom ex.: kristo ek ebeno). – AFGHIR

kriterio: Karaktero per qua (per komparo) onu dicernas lo exakta de lo ne-exakta, lo vera de lo falsa. – AFGHIR

kriticismo: (filoz.) Doktrino qua igas diskutata la fidindeso di la idei di Raciono. – AFGHIR

kritikar: {tr} **1.** Observar la qualesi, bona o mala, di verko (literaturaja, arto-produkturo, e c.). **2.** Igar saliar la defekti di la kozi, di la personi. – AFGHIR

krizalido: Nimfo di lepidoptero e lua envelopilo. – AFGHI

krizantemo: (bot.) Arboreto qua formacas genero ek la familio "kompozaji", kultivata en la Europana gardeni pro lua flori, flava, blanka, rozea, violea. (L. *chrysanthemum*). – AFGHIRL

krizo: **1.** Fazo danjeroza di maladeso-periodo, qua esos decidiganta, sive favoroze, sive perisige. **2.** Fazo danjeroza quan transiras politiko, financo, industrio, komerco, e c. – AFGHIR

krizokaldo: Aloyuro de zinko e kupro, kompozajo qua simulas oro e quan onu uzas en la faco di juveli falsa. – FGHI

kroasar: {ntr} (aludante la korvi, la rani) Agar la krio qua karakterizas sua speco. – F

krochar: {tr} Facar objekti ek mashi, de lano, filo, silko, e c., per mikra stango de fero o ligno, di qua un pinto havas hoketo. – AFR

kroketo: Ludo-speco, de origino Angla, en qua onu pulsas buli per frapi agita per ligna martelo, por igar ta buli transsubirar arketi stekita en la sulo. – AFGHIR

krokodilo: (zool.) Reptero sauria, amfibia, di la granda fluvii di India e di Egiptia, timinda pro lua grandeso e devoremeso. (L. *crocodilus*). – AFGHIR

kromatiko: **1.** (muziko) Qua konsistas ek intersequo de mi-toni (mi-toni kromatika), kontraste kun la mi-toni diatonika, plu mikra ye un komao. **2.** Qua koncernas la kolori. – AFGHI

kromatino: (biol.) Substanco tre afina pri la kolorizivi bazala, e quan onu renkontras maxim-multa-kaze forme di grani kunjuntita a la filamento nukleala.

kromatofila: (biol.) Dicesas pri la celuli, grani od organiti*, apta kaptar facile la kolorizivi.

kromatoforo: (biol.) Celulo di la tisuo konjuntiva, qua kontenas multa pigmenti, quan onu renkontras periferie di la neuraxo e di la membrani sensala (iriso, pelo, e c.).

kromatolizo: (biol.) Dissolveso di la kromatino di la celulo-nukleo, qua karakterizas un ek la fazi di mitoso.

kromidio: (biol.) Nomo donita da Hertwig a la elementi di la nukleo nepreciza di la bakterii.

kromo: (kemio) Korpo simpla, metala, di qua la kompozaji esas remarkinda pro lia kolori. Simbolo kemiala: Kr.

kromolitografar: {tr} Agar imprimo litografiala koloroza.

kromosomo: (biol.) Segmento di la filamento kromatika nuklea qua aparas dum mitoso.

kromotipar: {tr} Imprimar koloroze per la procedi tipografiala. – AFGHR

"kron": Monet-uno, di qua la valoro varias segun la landi (Britania, Suedia, e c.)

kronglaso: Vitro diafana di tre bela qualeso, qua kontenas multa potaso, tre facile gisebla (fuzebla), di qua la refraktiveso-grado esas tre alta, e qua uzesas por fabrikar lensi por la instrumenti optikala, ed anke prismi akromata [akromatika]. – AFGHIR

kronika: **1.** (aludante morbo) Qua par-iras lente sua periodi. **2.** Qua divenis forta segun ke tempo fluis e, konseque, ne plus esas akuta. – AFGHIR

kroniko: **1.** Kolektajo de fakti historiala, segun la ordino di lia evento. **2.** Ensemblo ek la fakti, ek la informi qui esas mencionita pri la personi. – AFGHIR

krono: **1.** Ringo destinita a metesar cirkum la kapo: **(a)** Ringo de flori, de folii interplektita quan onu metas cirkum la kapo kom **(i)** ornivo; **(ii)** distingivo armeala o civila. (metaf.) Rekompenso cielala; **(b)** Ringo de metalo, ornita ye floroni, ye perli, e c. quan onu metas cirkum la kapo kom insigno di la suvereneso, di la nobeleso. La krono rejala, dukala, e c. qua esas super la stampuro blazonala. **2.** To di quo la formo memorigas krono. **3.** Dento-krono: la parto supra qua salias de la jenjivo e kovresas ye emalio. – AFGHIR

kronologio: La cienco di qua la temo esas pruvar la dati di la eventaji historiala. – AFGHIR

kronometro: Horlojeto di qua la pendulo esas kompensita, tale ke lu ne varias segun la temperaturo. – AFGHIR

kropo: (anat.) Sako o membrano quan la uceli havas sub la guturo, ed en qua la nutrivi sejornas ante pasar aden la stomako. – AG

kroso: **1.** Bastono eklezio-pastorala, signo di la episkopeso od abadeso, kun un extremajo kurvigita forme di voluto, quan la abadi kustumis portar kun la voluto adinterne, e la episkopi adextere. **2.** Parto kurvigita per qua finas fusilo, pistolo, ye la parto opozita a la tubo. – F

krotalo: (zool.) Serpento venenoza, di qua la korneti, inter-inkastrita ye la extremajo di la kaudo, kliktas. (L. *crotalus*). – FHIL

krotono: (bot.) Planto qua formacas genero di la familio "euforbiacei", di qua un speco donas la tornasolo, e di qua un altra donas emetiko e purgivo, e grani de qui onu ekpresas oleo akra, uzata kom drastiko e kom revulsivo violenta. (L. *croton*). – AFGHIR

krozar: {ntr} (aludante navo) Trairar maro, en ula regioni, por surveyar li. – AFGHIR

krucho: Vazo tera, terakota, larja-ventra, kun anso e kolo, destinita a kontenar liquidi. – FGR

krucifera: (bot.) Di qua la petali esas krucoforma. – AFGHIR

krucifixo: Kruco ek ligno, metalo, ivoro, e c., sur qua esas reprezentita Iesu Kristo krucagita. – AFGHIR

kruco: **1.** (epoki antiqua) **(a)** Sorto di jibeto, maxim-multa-kaze trairata da traverso, sur qua onu igis mortar ula krimininti, surligita o surklovagita ye la

extremaji di lia membri. **(b)** La jibeto sur qua Iesu Kristo esis klovagata ed ocidata (segun kristanismo). **(c)** (metaf.) La religio di Iesu Kristo. **(d)** Objekto krucoforma, ek ligno, metalo, e c., simbolo di Iesu Kristo krucagita. **2.** Distingivo honorizanta, ornivo ek kruco. **3.** To quo esas krucoforma.. – AFGHIR

kruda: **1.** (aludante la substanci nutrivala) Qua ne esas koquita o bakita. **2.** (aludante materio quan onu submisas a preparo) Qua ne subisis ta preparo. **3.** (metaf.) Quan nulo minfortigas (kom ex.: termino, diskurso, kolori qui ne fuzesas kun olti qui cirkondas li). – AFHI

kruela: **1.** Qua diletas per sufrigar. **2.** Qua sufrigas. – FGHI

krugo: Vazo ansoza, kun ventro tre konvexa, kolo streta, boko expansita, ek ligno, kun cirkondo-bendi fera o stana, e qua kontenas inter 5 e 10 litri; uzata por radar vino, precipue en vino-venderio. – G

krular: {ntr} (aludante edifico, propradice e metafore) Subite falar unbloke, e divenar fragmenti ed eskombri pro la shoko kontre sulo. – FI

krumo: Parto interna di pano-bloko, qua, pro ne subisir la efiko da fairo, duras esa mola. – AG

krumplar: {tr} Desfreshigar (stofo) per quaza petriso qua igas lu aspektar quale shifono. – AG

krupiero: En hazardo-luderio, la employato qua direktas la ruleto*-ludo ye la nomo di la direktero di la firmo. – AFGI

krupo: (patol.) Laringito akuta, qua afektas la infanti, e karakterizata da tuso rauka e da la produkteso di falsa membrani qui obstruktas la respir-tubi. – AFGHIR

kruro: (anat.) Parto di la gambo, qua iras de la hancho til la genuo. – AFGHI

krustacei: (zool.) Klaso ek animali artropoda, di qui la korpo esas envelopita da krusto kalka. – AFGHI

krusto: **1.** Parto extera di pano-bloko, hardigita ed igita krakanta per bako. **2.** Parto bakita qua cirkondas pasteto, karno-torto o fisho-torto. **3.** Parto solida, friabla, qua naskas periferie di ula kozi. **4.** Envelopilo di la krustacei. – AFGHI

kruzelo: Vazo ek materio fair-espruva, porcelano, metalo, maxim-multa-kaze plu-stretigita apud la fondo, e destinita a la giso o kalcino di ula substanci. – AFHI

kuafar: {tr} Ajustar la hararo per dispozar la hari ul-maniere. – AFG

kubebo: (bot.) Sorto di pipriero. La frukto de la arboreto uzesis olim, forme di pipro, en la kuraco di la blenoragio. (L. *piper cubeba*). – AFGHIR

kubiko: (matem.) Equaciono triesma-grada, en qua la nekonocato esas ye la tria potenco. – AFGHIR

kubito: (anat.) La plu grosa ek la osti di la avan-brakio, qua okupas olua parto interna e supra, e di qua la extremajo formacas la kudo per sua junto artike a la humero. – AFHI

kubo: **1.** Paralelepipedo sis-edra, qua formacas quadrati inter-egala. **2.** La tria potenco di nombro, o la produto de la nombro, multiplikita per lua quadrato. – AFGHIR

kuboido: (anat.) La mikra osto kubatra, qua esas an la parto extera e supra di la tarso. – AF

kudo: **1.** (anat.) Angulo salianta quan formacas la parto dopa di la artiko di la brakio kun la avanbrakio. **2.** Loko di la maniko di vesto, qua korespondas a la kubito. **3.** Angulo salianta (kom ex.: la rivero, la voyo, sinuifas kude). **4.** Parto di utensilo, di instrumento, qua formacas angulo salianta. **5.** Peco di tubo, formacita ek du parti qui facas angulo. – FHI

kuglo: Mikra globo ek metalo, uzata kom projektilo en la pafarmi portebla. – G

kuko: (koquarto) Mixuro ek farino, butro, ovi, reduktita a pasto, bakita, ed ulakaze sukrizita, aromatizita, garnisita ye kremo, e c. – AG

kukombro: (bot.) Planto leguma un-yar-vivanta, ek la familio "kukurbitacei". Frukto di ta planto, oblonga, tre aquoza, quan onu manjas o koquita o salade. (L. *cucumis sativus*). – AFGH

kukulo: (zool.) Ucelo klimera, ek la genero "pigo". (L. *cuculus canorus*). – AFGHIR

kukurbitaceo: (bot.) Familio de planti herbatra, kun stipito reptera, di qua la gurdego esas la tipo. – AFHI

kukurbito: (bot.) Varietato di gurdego. La frukto di ta varietato. (L. *cucurbita*). – AFHI

kulato: La fundo di la tubo di pafarmo, plu dika kam la cetero pro ke lu korespondas a la kargajo de pulvero. – FHI

kulbutar: {ntr} **1.** Bruske falar renverse. **2.** Saltar rotacante, kapo adavane ed addope. **3.** Renversesar rotace, tale ke la infrajo divenas la suprajo. – F

kulco: (zool.) Mikra moskito. (L. *culex*)

kulebrino: Sorto di kanono, longa e mikra-diametra, quan onu uzis olim. – AFHI

"kuli": En India, Indochinia, Insulo Mauricio: pen-laboristo, portisto.

kuliero: Implemento di la tablo, di la koqueyo, e c. ek mancho, e parto konkava, ovala o cirklatra, per qua onu cherpas, de vazo, de plado, e c., nutrivi liquida o mi-liquida, por transvarsar li o portar li aden sua boko. – F

kuliso: **1.** (tekn.) Suportilo kun ranuro interna, alonge qua peco moviva povas irar e retrovenar sen obstaklo. **2. (a)** Ranuro facita sur la stejo* di teatro, alonge qua onu movas la frami di la dekoruri. **(b)** Parto di la teatro qua esas dop la stejo*. **3.** En borso financala: la loko ube operacas la kurtajisti qui ne havas permiso oficala. **4.** Rifalduro en la supra parto di kurteno, en qua onu igas pasar stango - en la bordo di vesto, por igar pasar kordono qua posibligas lua min-longigo per plisuri. – AFGR

kulminar: {ntr} **1.** (astron.) Atingar, pasante ye la meridiano, sua alteso maxima super horizonto. **2.** (metaf.) Esar (sociale) tre altagrade. – AFGHIR

kulo: **1.** (anat.) La dopa parto (ek la glutei e la supra parto di la kruri) di la korpo homa ed animala. **2.** La fundo di ula kozi (botelo, plado, glaso, sako; en la artichoko: la parto pulpoza qua portas la feno e la folii). – FHI

kulpar: {ntr} (pri, pro) Faliar pri agar sua devo, koncerne od etiko o prudenteso e habileso. – AFHI

kultar: {tr} **1.** Honorizar deo suprega. **2.** (metaf.) Adorar ulu, ulo. **3.** Agar la ceremonii extera per qui la homi honorizas deo. – AFGHIR

kultelo: Instrumento mikra-dimensiona, facita por tranchar o sekar, e qua konsistas ye lamo muntita an mancho. – FI

kultivar: {tr} **1.** Submisar (tero) ad ula labori por igar lu fertila. **2.** Submisar (la planti) a sorgi destinata a plubonigar la efiko da naturo. **3.** Explotar: (ula planti) por rekoltar lia produkturo. **4.** (metafore) Kultivar la arti pacala, kultivar la cienco, spirito, e c. – AFGHIR

kulturo: La rezultajo de la kultivo di la arti, di la cienci, di literaturo, di etiko. – AFGHIR

kumino: (bot.) Planto umbelifera, di qua la grani esas aromoza (li saporas quale anizo). (L. *carum carvi*) – AFI

"kumis": Drinkajo fermentacita quan la nomadi di la centro-regioni di Azia e di la sudo-regioni di Rusia, fabrikas ek la lakto di la kavalini.

kumpreso: Peco de linjo, faldita plura-duople, quan onu aplikas sur korpo-parto malada, por ibe mantenar la pansuro, recevar la puso, e c. – AFGHIR

kumular: {tr} **1.** (jurisprudenco) Asemblar en sua persono (plura yuri, plura autoritati). **2.** Exercar plura funcioni nacionala salario-implikanta. – F

kun: **1.** Akompanata da .... **2.** Karakterizata da .... Juntita a ....

kuneiforma: (arkeol.) Qua havas la formo di konio, di flecho-pinto (kom ex.: la literi kuneiforma di la antiqua Asiriani, Medi e Persi). – AFGHIR

kuniklo: (zool.) Quadripedo, ek la klaso "vageri", di qua la gambi dopa esas kelke plu longa kam le avana, e qua exkavas ter-truo quan lu habitas. (L. *lepus cuniculus*). – HIL

kupelo: (tekn.) Mikra vazo poroza, quan onu uzas por purigar oro ed arjento per litargiro, qua fortiras la aloyuro ed absorbesas kun lu da la parieti, dum ke la oro e la arjento restas mase en la fundo di la vazo. – AFGHIR

kupeo: Veturo kluza* (klozita), di qua la korpo havas la formo di berlino di qua la fako avana esabus tranchita. – AFGHIR

kuperoso: (patol.) Morbo di la pelo di la vizajo, karakterizata da makuli redatra. – FHI

kuplar: {tr} (tekn.) Juntar du peci de fero per charniri, rivetaguri, e c. – AFGI

kupleto: En kansono plura-strofa, omna parto quan finas refreno. – AFHIR

kupo: Vazo drinkala, expansita, kun pedo, ek bronzo, arjento, oro, kristalo, e c. – AFHI

kupolo: (arkitekt.) Mi-sfero, di qua la formo esas olta di kupo subversita (kom ex.: la kupolo di Panthéon, en Paris; la kupolo di la katedralo Santa Paulo, en London; la kupolo di la Parlamento di Usa, en Washington). – AFGHIR

kupono: Parto de-tranchita, separita de ensemblo (ensemblo ek rent-akto, karto di porcionizo nutrivala, tabakala, dum indijo nacionala). – AFGHIR

kupro: (kemio) Korpo simpla, metalo redatra, plu gisebla kam oro o kam arjento, tre duktila e

martelagebla. Simbolo kemiala: Cu. – AFGHI

kupulo: (bot.) Asembluro ek braktei, quaze soldita ye sua bazo, formacanta quaza kupo mikra, qua cirkondas la floro e salias pinte cirkum la frukto. – AFGHI

kuracao: Liquoro facita ek la shelo di oranji bitra.

kuracar: {tr} (aludante mediko) Agar a malado ye la maniero quan lu judikas kom apta risanigor lu. – AFGHIR

kurajar: {tr} **1.** Ne-angorar koram danjero. **2.** Esar energioza koram obstaklo vinkenda. **3.** Esar psike sat forta pri rezistar ulu, ulo. – AFGHIR

kurar: {ntr} **1.** (aludante homo, animalo) Irar, per springi, plu rapide kam marche: **(a)** esforcante devancar ulu; **(b)** esforcante atingar ulu; **(c)** esforcante forirar de ulu. – FHI

kuraro: Veneno ek planti, aden qua la Amerindiani di la sudo-regiono di Amerika trempas sua flechi. – AFGHI

kuraso: **1.** Armo defensala ek ledro, metalo, e c., qua envolvas e protektas la pektoro e la dorso. **2.** La squamaro qua envolvas ula fishi. **3.** Kovrilo ek plaki de fero o de stalo qua protektas la kareno di ula milito-navi. – AFGHIR

kuratar: (yuro-cienco) Komisesar, segun la lego, pri defensor la havajo e la interesti sive di minoro, sive di majoro qua esas deklarita nekapabla administrar sua heredajo. – AFGHIR

kurbaturar: {tr} (aludante fatigo-kauzo ecesanta, o morbo) Igar extreme nekapabla pri esforco, pro la doloro specala qua afektas la muskuli pos granda esforco. – F

kurear: {ntr} (aludante chaso kun hundi) Abandonar a la chaso-hundi parto de la bestio quan li kaptis. – F

kuretar: {tr} Deprenar la kalkoli de la veziko, lor la operaco "litotomio", per instrumento di qua un extremajo esas kulieratra, e qua uzesas por deprenar la materii qui normale ne esas en ta kavajo. – F

kuriero: **1.** Persono qua vehas rapide, per kavalo, por arivar ante veturo o por preparar la relayi. **2.** Portisto di depeshi qua cirkulas pede, kavale o bicikle. **3.** Portisto di depeshi qua cirkulas per veturo ordinara, automobila, o per veturo postala. – AFGHIR

kurio: (eklezio katol.) Ensemblo ek la tribunali, ek la organismi administrala, di la guverno-sistemo papala. – AFGHIR

kurioza: Qua deziras vidar, konocar, saveskar. – AFGHIR

kurkuliono: (zool.) Insekto koleoptera, di qua un speco rodas frumento. (L. *curculio*). – HIL

kurkumo (bot.) Genero di planto herbacea, perena, quan onu renkontras en Azia, Afrika ed Amerika; la radiko di un speco di olu (la safrano di India) uzesas en lua tinteyi, pro olua kolorizivo flava. (L. *curcuma longa*). – AFGHIR

kurlio: (zool.) Ucelo ek la familio "stiltieri" longa-beka. (L. *numenius*). – AFHI

kursiva: (pri skribo) Qua konsitas ek literi trasebla fluante, ed inklinata de dextre a sinistre. Dicesas anke pri la imprimotipo qua inklinesas same kam la skriburo ordinara. – AFGHI

kurso: **1.** Serio de lecioni qui formacas ensemblo docala. **2.** Preco di kompro o di vendo, pri kambiajo. **3.** Cirkulo regulala di kambiajo. – AFGHIR

kursoro: (tekn.) Bloko plata, mobila alonge linealo, limbo gradizita, e c., uzata kom indexo. – AFHI

kurta: **2.** Di qua la extenseso, de un de sua extremaji til la altra, sinse di longeso o di alteso, esas poka. **2.** Di qua la duro esas poka. – AFGHI

kurtajar: {ntr} Agar kom mediacero, en komerco, inter la vendanto e la kompranto, po pago. – FHR

kurteno: **1.** Peco de stofo tensita por celar o shirmar ulo od ulu. **2.** (teatro) Kurteno qua celas la stejo* kande ne pleesas. **3.** Facio di la muro di remparo inter du bastioni. – AFHI

kurtezar: {tr} **1.** Prizentar (ad ulu) sua homaji por obtenar lua favoro. **2.** Esforcar obtenar favoreso (da, o da ulu, precipue da muliero) per anuncar o dicar a lu ulo qua interesas lu ed efikas a lua vanitato. – AFGHI

kurva: **1.** Di qua omna elemento su eskartas, per deviaco preske neperceptebla, e segun leyo* (lego) fixa, de la rekto o de la plano. **2.** (geom.) Lineo qua esas nek rekta, nek kompozuro ek rekti. – AFGHI

kurvimetro: Instrumento por mezurar la longeso di la kurvi, sur papero. – AFGHI

kuseno: Mikra sako quadrata, ek stofo, ledro, polsterizita ye plumi, krini, e c., por ke onu povez apogar su an olu. – AFHI

kushar: {tr} (sur) **1.** Pozar aden lito, instalar en lito. **2.** Pozar aden lito, instalar en lito, por repozar nokto-

dorme. – F

kuskuto: (bot.) Herbo parazita filoforma, qua plekto-kaptas la planti vicina e sufokigas li. (L. *cuscuta*). – FHIL

kuspido: (geom.) Punto ube kurvo su dividas aden du bendi, kun tangento komuna a ta punto.

kustar: {tr} **1.** (aludante objekto, laboro) Igar necesa la pago di pekunio-quanto por obtenesar kambie. **2.** (metaf.) Igar necesa sakrifiko por obtenesor. **3.** Havar kom konsequajo ulo quo impozas spenso. – AFGHI

kustumar: {tr} (aludante populo, naciono od individuo) Agar konforme a la maniero establisita da longa experienco o praktiko.

kutikulo: (anat.) La epidermo nevivanta qua cirkondas la bordo di la ungli di la fingri. – AF

kutino: (biol.) Substanco kemiala qua devenas de ula modifikeso di la celuloso ye la surfaco di la planto-korpo.

kutio: Telo densa, glata, simpla o fasonita, uzata por envelopar la matraci, o kom tapeto-stofo, o por facar somer-vesti. – FH

kuto: Sorto di tuniko, vesto di homulo o di homino. (olim) Masho-kuto: tuniko ek felo sur qua esis suto-muntita dika bendi di ledro, lami, mashi de fero. – FG

kutro: Mikra milito-navo, kun nur un masto.

kuvento: Domo en qua su asemblas, por vivar konforme ad un regulo religiala, personi qui adheris ad ordeno. – AFHI

kuverto: Peco de papero faldita tale ke lu povas envelopar letro. – GR

kuvo: Granda vazo ek ligno, cirkla, facita ek duvi asemblita per cirkli fera, kun fundo. – FH

kuzo: Persono qua naskis de la onklulo, de la onklino, di ulu.

L

la: Partikulo gramatikala qua, avan substantivo (expresata o tacata), indikas: **(a)** la tota speco, od omna individui di la speco; **(b)** un o plura individui determinata di la speco. Ta partikulo ne uzesas kun la nomi propra od di enti abstraktita, di qualesi, di vertui, di cienci, di astri, di sezoni, di monati.

"la": Nomo di la noto sisesma di la "do"-gamo.

labaro: Standardo qua konsistas ek longa piquo trairata da bastono, qua subtenas banderolo de purpuro, e kronizita ye la aglo Romana qua portas, de lor la regno da la imperiestro Konstantino, la kruco e la monogramo di Iesu Kristo. – AFGHI

labio: (anat.) **1.** Parto karna qua garnisas extere la bordo di la boko. **2.** (metaf.) To di quo la formo aspektas kelke quale la labii. – AFGHI

labirinto: (epoki antiqua) Kluzajo* kun cirkuiti komplikita, en qua la iranto desfacile rekonocas* [rikonocas] sua voyo. – AFGHIR

labirintodonto: (paleontologio) Grupo de amfibii giganta, ek la klaso (qua ne plus existas) "stagocefali", kun vertebri tre ostoza, korpo quaze kurasa ek plaki derma, e di qui la denti havas kaneli dispozita labirinto-forme. (Onu renkontras tre multa de oli en la triaso di Britania.)

laborar: **1.** {ntr} Esforcar (size, transporte, kombine, separe, e c.) igar ke la kozi naturala esez apta satisfacar la bezoni homala. **2.** {tr} Transformar (generale per utensilo o mashino) la kozi naturala por igar ke li esez apta satisfacar la bezoni homala. – AFHI

laboratorio: **1.** Chambro provizita ye la necesaji por la experimenti ciencala. **2.** Chambro en qua la farmaciisti, la liquoro-distilisti, la bonbon-ifisti e c. preparas sua produkturi. – AFGHIR

labro: Genero di fishi teleostea, familio "percidi", ek plura speci di la misfero boreala, kun labii dika. (L. *labrus*).

lacerar: {tr} Dispecigar arache, tale ke lu ne plus esos uzebla. – AFHI

lacerto: (zool.) Reptero sauria, kun quar gambi kurta e tenua, kaudo longa ek ringi flexebla e facile ruptebla (ma ri-kreskas). (L. *lacerta*). – AFHI

laciva: Inklinata a la plezuri amorala; qua su abandonas grosiere a la plezuri amorala, koitala. – AFGHI

laco: Kordono streta, di qua la extremaji esas provizita ye fero-pinto per qua onu asemblas du parti di korseto, di shuo, e c. – AFHI

ladano: (farmacio) Gumo rezina aromata, quan donas diversa arbusti, precipue la cisto di Kretia. – (L. *ladanum*). – AFGHIR

lado: Fero-tolo dina, kovrita ek induturo de stano, qua protektas lu de rusto. – HI

lago: Mareto ek aquo stagnanta, interne di kontinento. – AFHI

laguno: (geogr.) Parto di maro, poke profunda, inter insuleti. – AFGHI

laika: Qua ne resortisas ad eklezio. – AFGHI

lakeo: Servisto livreoza, employata ye akompanar seque sua mastro. – AFGHIR

lako: **1.** Materio rezinoza, obtenata de ula arbori, mi-diafana, brune-reda, uzata por facar ula vaxi, tintivi, bela vernisi, e c. **2.** Verniso ek Chinia, tre prizata, nigra o reda, ornita ye figuri, arabeski, orizuri. – AFGHIR

lakonika: Qua expresas lo pensata per tre poka vorti, (segun la maniero di la habitanti di Lakonia, lor la epoki antiqua. – AFGHIR

lakrimo: Guto de humoro limpida, quan sekrecas glando di la okulo, efike da emoceso kordiala o da efekto kozala. – AFHI

laktazo: (kemio) Diastazo, o fermento dissolvebla, sekrecata da kelka hefi, e qua transformas la laktoso a glikoso o galaktoso. – AFGHIR

lakto: Liquido opaka, blanka, sukroza, sekrecata da la mamoglandi, di la muliero e di la mamiferini, por la nutro di la jus-naskinti. – AFHI

laktometro: Areometro uzata por mezurar la densesо-grado di lakto. – AFGHIR

laktoso: (kemio) Sukro $C_{12}H_{22}O_{11}$, en la lakto di la mamiferi. – AFGHIR

lakuno: **1.** Spaco vakua en la kontinueso di korpo. **2.** Vakuajo en texto, en kateniguro, en serio. – AFHI

lamantino: (zool.) Cetaceo herbivora. (L. *manatus*). – AFGI

lamao: (zool.) Quadripedo ruminera ek Peru, uzata kom charjo-bestio, e di qua la pili uzesas por facar texuri. **2.** Sacerdoto di Buddha, en Tibet. – AFGHIR

lamarckismo: (biol.) Teorio (transformista) da Lamarck, qua asertas ke exkluzive la cirkonstanci extera efikas a la materio vivoza. – AFGHIR

lamelo: **1.** (tekniko) Mikra lamo de vitro sur qua onu pozas la objekto quan onu exploras per mikroskopo. **2.** (bot.) Apendico di la korolo ye qua konsistas la krono. **3.** (historio naturala) Mikra lamo ek bloko kayeroza, folioza. – AFGHI

lamentar: {ntr} (pri, pro) Lasar explozar, lor la emoco de sufro, klameti iterata. – AFGHI

laminar: {tr} (tekn.) Transformar (bloko metala) a lami, per igar lu pasar inter du rotaco-cilindri, qui turnas inversa-sinse. **2.** Igar cilindro metala tre pezoza rular sur (voyo) til kande ica divenabos glata de la ensuligeso ed aplasteso di la stoni o stoneti qui saliis sur lu. – AFHI

lamo: **1.** Peco de metalo, de ligno, de ivoro, e c., plata, dina e streta. **2.** Parto fera, stala, di instrumento, di utensilo, apta tranchar, taliar, e c. – AFHI

lampaso: Silko-stofo, quan onu obtenis olim de Chinia, kun granda desegnuri reliefa, maxim-multa-kaze sur fondo altra-kolora. – AFGHI

lampiono: Kupeto qua kontenas materio kombustebla, kun mecho, uzata por la iluminado. – FGI

lampiro: (zool.) Insekto di qua la femino esas sen-ala e fosforecas en nia klimato, – aloza e fosforecoza pri la du sexui, en la landi tropikala. (L. *lampyris*). – AF

lampo: Utensilo konsistanta (origine) ye tanko qua kontenas liquido kombustebla, en qua esas imersita mecho quan onu acendas por produktar lumo. Utensilo sama-skopa, en qua lumo produktesas da filo (metala o karba) inkandecoza per elektro. – AFGHIR

lampredo: (zool.) Fisho ek la familio "ciklostomi", di qua la brankii esas sep-trua. (L. *petromyzon*). – AFGHI

lancinar: {ntr} (pri doloro pikoza) Aparar bruske en parto di la korpo. – FHI

lanco: **1.** (epoki antiqua) Armo, ek shafto per ferajo quadriangula, pintoza, uzata sive quaze flecho quan onu lansas manue, sive quaze piquo per qua onu kombatas proxim la adverso. **2.** (mezepoko) Armo kun shafto longa e tre pezoza, finanta per ferajo pintoza, per qua la chevaliero*, su-precipitinte a sua adverso, probas renversar lu de lua kavalo, e trapikar lu. **3.** (nia-epoke) Armo kun longa shafto lejera, finanta per ferajo pintoza, ornita ye banderolo ek stofo, uzata da ula korpi di kavalrio [kavalerio] (lancieri, dragoni). – AFGHIR

"landau": Veturo quar-rota, kun suspenso-risorti e du tendi, forme di berlino, quan onu povas tegar o destegar segun-vole.

landgravo: Titulo di ula suverena princi (olima) di Germania.

lando: Dividuro de regiono geografiala, determinita per limiti naturala o politikala. – AG

lango: (anat.) Korpo longa, karnoza, moviva, qua esas en la kavajo boka. **2.** (teknol.) Nomo di diversa instrumenti lango-forma. – FHI

langorar: {ntr} Esar kontinue depresita ed abatita (rispektive: psikale o korpale). – AFHI

langusto: (zool.) Krustaceo analoga a la homardo, ma sen pinci e kun longa anteni. (L. *palinurus vulgaris*). – FH

lanio: (zool.) Pasero kun beko kona e hokatra ye sua extremajo, qua kombatas uceli plu forta kam su e flugas lansante krii akuta. (L. *lanius*). – IL

lanjo: Speco di stofo lana per qua onu envelopas la infanteti ankore kelka-monata. – F

lano: Pili dolca e tufatra, qui kreskas sur la pelo di la mutoni. e c. – FHI

lansar: {tr} **1.** Igar departar tre rapide, aden direciono determinita. **2.** (metaf.) Igar funcionar, igar efikar. – AFGHI

lantano: **1.** (bot.) Planto exotika, ek la familio "verbenadei", kultivata precipue kom apartamento-planto. (L. *lantana*). **2.** (kemio) Metalo, korpo simpla qua deskompozas aquo e qua divenas kombustebla en aero. Simbolo kemiala: La. – AFGHI

lanterno: Sorto di buxo di qua la parieti esas garnisita ye materio plu o min diafana (korno, vitro, papero, e c.) en qua onu pozas lumo-fonto shirme de vento. – AFGHI

lanugo: **1.** Mikra plumi dina e dolca qui kreskas (en la komenco di lua vivo) che la ucelo e formacas strato sub la plumi granda. **2.** Mikra pili quin havas, lor sua nasko, la maxim multa quadripedi, e qui duras garnisar la korpo sub la pili plu forta qui formacas la pilaro. **3.** Sorto di kotono lejera qua tegas la stipo, la squami di la burjoneti, la folio, la frukto, di ula vejetanti. **4.** Barbo naskanta, pilo tre tenua. – AFI

lapar: {tr} (aludante precipue la hundi) Drinkar per quaze pumpar la liquido per sua lango. – AFG

lapido: Stono tre kustoza, kom ex.: rubino, agato, onixo, kornalino, esmeraldo, safiro, e c. – AFGH

lapislazulo: (mineral.) Stono opaka, blua, kun veini blanka, e kun punti ek piriti feroza qui cintilifas quale oro. – AFGHIR

lardo: Graso qua garnisas la pelo di la porko e di kelka altra animali, precipue ye la ventro. – FHI

larico: (bot.) Arboro konifera, de la trunko di qua dekulas rezino e di qua la folii sekrecas substanco viskoza. (L. *larix*). – AFGHIL

laringito: (patol.) Inflamuro di la laringo. – AFGHI

laringo: (anat.) Organo esencala di voco, formacita ek plura peci intermoviva, ye la parto supra di la trakeo. – AFGHI

laringoskopo: (tekn.) Aparato per qua onu povas observar la parto interna di la laringo. – AFGH

laringotomio: (kirurg.) Operaco per qua onu facas aperturo en la laringo por preventar asfixio. – AFGHI

larja: Tre extensita en la sinso opozata a longeso. – FI

larvo: **1.** (epoki antiqua, en Roma) Fantomo ledega, repugnanta. **2.** (historio naturala) Insekto vermoforma qua reprezentas la stando unesma di la metamorfos-insekti. – AFGHI

lasar: {tr} **1.** Igar ulo laxa per cesar retenar lu. **2.** Igar (ulu od ulo) ube lu esas – ne prenar lu kun su. **3.** Igar ulo, gardata, – ne deprenar lu de ulu. **4.** Igar tale ke ulu posedeskas ulo quon onu cesas gardar. – FGI

lasho: **1.** (kirurg.) Plako de ligno, de kartono, quan onu enpozas alonge membro ruptita, por mantenar la osti en plaso fixa. **2.** (tekn.) Plako de fero quan kunjuntas du reli. – G

laskaro: (navig.) Membro Indiana di la kruo* di navo. – AFGHI

lasta: **1.** Qua esas pos omni cetera, **(a)** pri tempo, **(b)** pri spaco, **(c)** pri rango en serio. **2.** (ultima*) Pos qua ne plus existas ceteri, **(a)** pri tempo, **(b)** pri spaco, **(c)** pri rango en serio. – AG

latanio: (bot.) Palmiero kun larja folii dispozita abanike, quan onu vidas en Madagaskar ed en la insuli di Indonezia. (L. *latania*). – AFI

latenta: Qua ne su manifestas adextere. Kaloro latenta: kaloro quan absorbas korpo por liquideskar o vaporeskar, qua, pro ne manifestar su adextere, ne efikas a la termometro. – AFGHI

latero: **1.** (anat.) La tota parto, dextra o sinistra, di la korpo homala. **2.** Facio, parto qua esas dextre o sinistre che objekto. Singla ek la facii interopozanta di objekto. **3.** (geom.) Linei qui limitizas surfaco. – AFHI

latexo: (bot.) Suko propra di ula planti (euforbi, figieri, papaveri, latugi, e c.) e qua cirkulas en vaskuli partikulara. – AFG

laticifera: (bot.) Qua produktas latexo. – AFG

latiro: (bot.) Planto klimera, di qua la flori esas odoroza. – AFG

latitudo: **1.** (kosmogr.) Disto de loko ad equatoro, mezurata per arko di la meridiano terala. **2.** Regiono submisata a ta o ca rejimo atmosferala, segun ke lu esas plu o min for equatoro. – AFHIR

lato: Peco de ligno fendita segun la longeso di la fibri, longa, dina e plata, uzata por facar parieti, plafoni, e c. e qua suportas la ardezo-plaki o la teguli di tekto. – AFGH

latrino: Loko rezervita por kakar od urinifar. – AFGHI

latugo: (bot.) Planto leguma, qua kontenas suko laktatra, ek la tribuo "chikorei". (L. *lactuca*). – HI

latuno: Metalo ek aloyuro de kupro e de zinko. – FGHR

laubo: Treliso-muri paralela, kun mi-cilindro trelisa kom tekto, kovrita per planti klimera tre folioza. – G

laudano: (farmacio) **1.** (olim) Opiumo purigita, moligita en aquo e filtrita per preso. **2.** Extraktajo de opiumo, preparita per vino, alkoholo, e c. – AFGHI

laudar: {tr} Igar eminenta per la aprobo di lua meriti, di lua bona qualesi. – AFHI

laureato: **1.** Qua obtenis krono ek lauro. **2.** Qua obtenis premio en konkurso. – AFGHIR

lauro: **1.** (bot.) Arboro aromatoza, sempre verda, kun folii permananta, lanco-forma, qua esas la tipo di la familio "laurinei", konsakrita ad Apolono da la Antiqui, qui facis ek olu palmi, kroni por la vinkinti lor la ludi poeziala, e kredis ke olua foliaro protektas de la fulmino-stroki. **2.** (metaf.) La lauri: la glorio di la vinkinti. – AFGHIR

lauso: (zool.) Insekto parazita sen-ala, qua su akrochas a la hari ed a la korpo di la homo, a la pili di la animali. (L. pediculus). – AG

lavao: **1.** Materio fuzanta qua eskapas de volkano. **2.** Ta materio, koldeskinta e solideskinta. – AFGHIR

lavar: {tr} Deprenar (to quo sordidigas) per dilutar lu en aquo. – AFGHI

lavareto: (zool.) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, qua saporas delikate, analoga a truto.

lavendo: (bot.) Planto aromatoza ek la familio "labiei". (L. *lavendula*). – AFGIR

laxa: Qua ne esas tensita. – AFGHI

lazareto: Edifico izolita ube, en ula portui, onu impozas quaranteno a la personi ed a la objekti qui devenas de regioni infektita de morbo kontagiala. – AFGHI

lazo: Ledro-bendo garnisita ye buli quan la habitanti di la landi, olim Hispana, di Amerika lansas tale ke li plekte kaptas sua enemiko o la animalo quan li chasas. – AFGHI

"lazarone": Mendikanto di urbo Napoli (Italia).

le: Pluralo di "la", kande ne existas altra indikivo pri la pluraleso en la propoziciono.

lea: Qua rezolvis servor Deo: **1.** Qua konsakris su erste tarde a la vivo monakeyala (opoze ad oblata). **2.** Qua exekutas la taski muskulala en la kongregaciono di qua lu esas parto. – AF

leciono: Exerco per qua docanto docas od igas lernar ta o ca parto di cienco, di arto. – AFGHIR

leda: Qua aspektas desagreable pro ne-beleso. Qua desplezas etikale o morale. – FI

ledro: Pelo dika, deprenita de la karno di ula animali (bovulo, bovino, bovyuno, bufalo, e c.), senpiligita per tanago, e preparita por uzi diversa. – AG

legacar: {tr} (ad) Donacar (ad ulu) per testamento qua atribuas ad un od a plura personi parto di sua havaji o nur parto de olci. – AFGHI

legato: **1.** Delegito di la imperiestri Romana, qua havis kom tasko reprezentar ici en la provinci. **2.** (eklezio katol.) Kardinalo delegita da papo por guvernar un ek la provinci di la eklezio katolika. – AFGHIR

legendo: Serio de rakonti populala, qui havas maxim-multa-kaze fundo exakta, ma developita, transformita da la tradicioni. – AFGHIR

legiono: **1. (a)** (epoki antiqua, en Roma) Armeo-korpo qua konsistis ye infantrio [infanterio] e kavalrio [kavalerio]. **(b)** En Francia, lor la rejo Francisko I. (cirkum la yaro 1515): armeo-korpo permananta. **2.** (metaf.) Grupo de individui qui esforcas atingar la sama skopo. **3.** (en Francia) Legiono di Honoro: merit-ordeno, civila e militala, institucita da Bonaparte, konsulo rang-unesma. – AFGHIR

legitima: Konsakrita da la lego.

lego: **1.** Ago-regulo impozata da autoritatozo supera. **2.** Ago-regulo impozata a la homo da lua raciono, lua koncienco. **3.** (leyo*) Regulo konstanta, universala, a qua omna fenomeni di naturo esas obedienda. Rezultajo de analizar exakte e precize la cirkonstanci qui esas elementi en la produkto di la

fenomeni, ed interligar ta cirkonstanci per la relati normala di intersucedo e di inter-simileso. (Auguste Comte). – AFGHIR

leguminoso: (bot.) Di qua la frukto esas shelo qua kontenas maxim-multa-kaze legumo (pizo, fabo, fazeolo). – AFGHI

legumo: Parto di planto koliita por uzesar kom nutrivo: lensi, fazeoli, pizi, asparagi, e c. – AFGH

lejera: Qua pezas nur poke. – FHI

lekar: {tr} Pasigar sua lango sur (ulo). – AFGI

lektar: {tr} **1.** Dicernar, en imprimuro o skriburo, la son-uni reprezentita per literi. **2.** Konoceskar la kontenajo di skriburo, di libro. **3.** Konciar, savigar, da altra personi la kontenajo di skriburo, di libro, per pronuncar koram li to quo exas skribita, imprimita. **4.** (metaf.) Divinar la penso da ulu, lua sentimenti, ek lua konduto, fiziognomio [fiziognomonio], aspekto extera, e c. – FHIR

lektoro: **1.** Sorto di profesoro adyunta en ula universitati. **2.** (liturgio katolika) Kleriko kun la duesma ek la quar ordeni minora, qua havis olim kom tasko lektar, kantar la lecioni, epistoli, e c., en la ceremonii kultala. – AFGHI

lemniskato: (geom.) Kurvo ek la grado quaresma, qua havas la formo di la cifro "8", e qua esas la ligilo di omna punti tale ke la produto di lia disti a du punti fixa esas konstanta. – AFGI

lemo: (matem.) Propoziciono preliminara quan onu establisas por preparar la demonstro di altra propoziciono. – AFGHIR

lemuriano: (zool.) Familio de simii, di qui la tipo esas la makio. – AFGHI

lengo: (zool.) Speco di gado, di qua la korpo esas oblonga. (L. *gadus molva*).

lenio: Peco di kalorizo-ligno, segita o tranchita tale ke onu povas pozar lu aden kameno, aden furnelo. – HI

lenso: **1.** (bot.) Grano di leguminoso quan onu manjas kom legumo pos lua sikigeso. **2.** (fiziko) Vitro-bloko, taliita lenso-forme, finanta sive per du surfaci sferala, sive per surfaco plana, qua produktas deviaco regulala di la lumo-radii. – AF

lenta: **1.** Qua ne iras rapide. **2.** Qua trodurigas to quon lu esas aganta o facanta. – FHI

lentigino: (che ula personi) Altereso naturala, grano-forma, di la koloro di lia pelo. – AFHI

lentisko: (bot.) Arboreto qua kreskas en la Franca provinco Provence ed en Italia, e di qua un speco donas la suko rezinoza de qua onu facas liquoro e mastico. (L. *pistacia lentiscus*). – AFHI

leono: **1.** (zool.) Mamifero karnivora, ek la familio "felidi", kun pilkoloro flava, kun la shultri kovrata (che la maskulo) de dika krinaro. **2.**(astrol.) Signo di zodiako, reprezentata da leono. **3.** (metaf.) **(a)** Viro brava, audacoza quale leon(in)o. **(b)** Personego tre segun-moda, e tre admirata, che la mondumani. – AFHI

leopardo: (zool.) Animalo karnavida, ek la genero "kato", kun pelo makuletoza. (L. *felis leopardus*). – AFGHIR

lepidoptero: (zool.) Familio ek insekti kun ali squamoza, nomata vulgare "papilioni", qui subisas metamorfosi kompleta, e di qui onu nomizas la larvo "raupo", e la nimfo "krizalido". – AFGHI

leporo: (zool.) Quadripedo rodera, di qua la gambi avana esas plu kurta kam le dopa, e kun oreli longa. (L. *lepus timidus*). – FHI

lepro: (patol.) Morbo di qua la fonto esas tuberkloso, qua invadas, rodas e repugnante sulkizas la pelo. – AFGHI

lernar: {tr} Aquirar la savo (di ulo) per spirito-laboro. – AG

lesivar: {tr} Netigar (linjo) per lasar lu dum kelka tempo imersita en aquo varma a qua onu adjuntis sodo, natroxo o potaso, e qua esas apta dissolvar, ek la linjo sordida, la kraso e la nepuraji qui esas an lu, adherante. – FI

letargio: (patol.) Stando maladesala quan karakterizas dormo profunda e tre duroza, dum qua la fenomeni videbla di vivo esas interruptita, e qua prizentas la aspekto di morto. – AFGHIR

letro: Skriburo quan onu sendas a persono absenta, por komunikar a lu to quon onu ne povas dicar a lu voce. – AFHI

leucito: (kemio) Duopla silikato di alumino e di potaso, quan onu renkontras en la tereni volkan-agita. – AFGHIR

leukocito: (anat.) Celulo senkolora di sango e di limfo, nukleoza, deformebla, e di qua la dimensioni esas plu granda kam olti di hematito. – AFGHIR

leukomo: Makulo blanka, opaka, qua naskas ulakaze sur la korneo di la okulo. – AFGHIR

levar: {tr} Igar movata, de infre ad supre. – AFHI

levero: Stango rigida, moviva sur apogo-punto, e quan onu uzas por levar, por igar objekto movar. – AFI

leviatano: (biblo) Monstro marala. – AFGHIR

levito: **1.** (biblo) Izraelido (ek la tribuo di Levi) konsakrita a la oficio en la Templo. **2.** (metaf.) (poezio) Sacerdoto. – AFGHIR

levriero: (zool.) Hundo kun muzelo akuta, korpo tenua, gambi longa, di qua la aluro esas rapida, uzata partikulare por persequar la lepori. – FHI

leyo*: Regulo konstanta, universala, a qua omna fenomeni di naturo esas obedienda. -- Rezultajo de analizar exakte a precize la cirkonstanci qui esas elementi en la produkto di la fenomeni, ed interligar ta cirkonstanci per la relati normala di inter-sucedo e di inter-simileso. (Auguste Comte).

lexiko: Vortolibro qua indikas lakonike (generale: per un vorto) la senco di la vorti di altra linguo. – AFGHIR

lexikografio: Ensemblo ek la laboruro de lexikografo.

lexikografo: La persono qua exploras, studias, la origino e la senci di la vorti di linguo. – AFGHI

lexikologio: Cienco pri la origino e la senci di la vorti di linguo.

lezar: {tr} **1.** (fiziol.) Igar ne-uzebla parte. **2.** (yuro-cienco) Detrimentar per desegardo di (la yuri). – AFGHI

li: (gram.) Pronomo personala, triesma persono, pluralo, formo epicena.

liano: (bot.) Planto sarmentoza, klimera, di la foresti di Amerika, qua plekte kaptas la arbori e formacas densaji nedesintrikebla. – AFGHI

liaso: (geol.) Tereno kalkoza, marnoza, argiloza. – AFGHI

libacionar: {ntr} (religio antiqua) Disvarsar adsule, honorize di deajo, mielo, lakto, oleo e precipue vino pura. – AFGHI

libelo: (tekn.) Instrumento uzata por trasar lineo, plano, horizontala, o por mezurar, relate plano horizontala, la elevaciono di lineo, di plano qua esas paralela a lu.

libelulo: (zool.) Insekto nevroptera, kun korpo dina ed ali diafana. (L. *libellula*). – AFGHI

libera: **1.** (aludante individuo) Qua ne apartenas a mastro. **2.** (aludante statano) Qua ne dependas de autoritato arbitriala. **3.** (aludante stato) Qua ne esas sklavigita da lando stranjera. **4.** (aludante psiko) Di qua la volo povas determinar su sen subisar koakto. **5.** (aludante la korpo, la spirito, la kordio di la homo) Di qua la agado ne renkontras obstaklo. **6.** (aludante la kozi) Qua ne prizentas obstaklo.

libertina: **1.** (olim) Qua su liberigis de la autoritato di la religio kristana, di la kredi, di la diciplino. **2.** Qua su liberigis de omna regulo, de omna autoritato. **3.** Di qua la mori sexuala esas sen-regula. – AFGHI

libraco: (astron.) Ocilo videbla di astro cirkum sua axo. – AFGI

libro: **1.** Reprodukturo [Riprodukturo] imprimura di la verko da autoro, ek paperfolii asemblita aden kayeri quin onu interasemblas. **2.** La verko tale reproduktita. [riproduktita] **3.** Singla ek la parti di ula verki. – AFHI

licenco: **1.** (en Francia) Diplomo universitatala, inter bachelereso-diplomo e doktoreso-diplomo, e qua yurizas pri docar an licei o kolegii, o pri pledar, e c. **2.** Licenco poeziala: su-liberigo, da poeto, pri la strikta reguli prozodiala. – AFGHIR

licensar: {tr} (aludante stat-administrantaro) Koncesar partikulare la yuro pri debitar ula vari konsumebla, o pri peskar, chasar, e c., en ta o ca regiono. – AFGHIR

liceo: (en Francia) Edifico en qua agesas la doco sekundara, direktata da la stato (kontraste kun "kolegio"). – FI

lico: Tereno kluza* per barili, en qua luktas la personi qui partoprenas turniri, konkursi, e c. – AFHI

lido: Parto movebla quan onu pozas sur (o qua retrovenas ad) la aperturo di vazo, di kofro, e c., por kovrar o klozar lu. – A

lienterio: (patol.) Diareo en qua la nutrivi esas forjetita mi-digestita.

lietnanto: Oficiro di qua la grado esas nemediate sub olta di kapitano (en armeo). – AFGHIR

lifto*: Mashino qua elevas la personi a la etaji diversa di edifico. – AF

ligamento: (anat.) Fasko de tisuo fibroza densa, poke extensebla, qua ligas osti, kartilagi, muskuli. – AFGHI

ligar: {tr} **1.** Cirkondar la parti di objekto o di plura objekti, por interjuntar li, per ulo flexebla, ulo longa (kordo, rubando, e c.). **2.** Juntar (plura kozi) per relato di sucedo, konsequo, e c. **3.** Unionar (plura personi) per relati di socio, di amikeso, e c. –

AFHIR

lignino: Substanco kemiala qua impregnas la elementi di ligno, e qua donas ad ica lua grado di fermeso, di solideso. – AFGHI

lignito: Karbono fosila qua konservas en su, plu o min multe, traci di konstituciono vejetala. – AFGHI

ligno: Parto dura, ek la tisuo fibroza di arboro, di qua la pezo specifika e la dikeso-grado varias segun la speci e la evo. – AFHI

liguo*: Asociitaro formacita interne di stato por igar triumfar ula interesti politikala, religiala. – AF

ligustro: (bot.) Arboreto ek la familio "oleacei", de qua onu formacas masivi. (L. *ligustrum*) – GHIL

likantropo: (patol.) Persono qua afektesas da la morbo psikala pro qua lu imaginas transformesir a volfo. – AFGHI

likar: {ntr} (aludante generale liquido) Eskapar tra fenduro (de vazo, e c.). – AG

likeno: (bot.) Planto kriptogama qua kreskas sur la kortico di la arbori, sur la roki, sur la petri humida, forme di krusto pulveratra. (L. *cetraria*). – AFGHI

likopodio: (bot.) Planto kriptogama, di qua la kapsuli kontenas pulvero inflamebla, uzata medicinale kom sikigivo. (L. *lycopodium*). – AFGHI

liktoro: (epoki antiqua, en Roma) Guardano qua iris avan la oficieri judiciala, portis hakilo plasizita meze di vergo-fasko e havis kom tasko exekutar la verdikto qua kondamnis la krimininti a senkapigeso pos batesir per vergi. – AFGHI

lilaco: (bot.) Arboreto di la genero "seringo", di qua la flori dispozesas grape. (L. *syringa*).

liliaceo: (bot.) Di qua la naturo esas olta di lilio (planto monokotiledona). – AFGHI

lilio (bot.) Planto herbacea, bulboza kun stipo rekta, e di qua la varietato maxim konocata havas floro pure-blanka e klosho-forma. (L. *lilium*). – AFGHIR

limako: (zool.) Molusko gasteropoda, reptera, di qua la korpo esas oblonga, sen-konka, kovrata da humoro viskoza. (L. *limax*). – AF

limando: (zool.) Fisho plata, ek la genero "plii", di qua la pelo esas rugoza, aspera. (L. *pleuronectes*). – FIL

limar: {tr} (per) Konsumar, planigar per froto-kontakto kun lamo de fero, de stalo, kun strii transversa qui aspektas quale rangi de denti. – FH

limbo: **1.** (bot.) Parto supra, ordinare expansita, di la koroli monopetala, di la kalici monofila. **2.** (tekn.) Bordo gradizita, di la cirklo uzata por mezurar la anguli. – AFHIR

limeto: (bot.) Frukto di arboro ek la genero "oranjieri", qua produktas mikra citrono dolca. (L. *citrus limeta*). – AFGHIL

limfatismo: (patol.) Ta temperamento quan karakterizas la moleso fiziologiala e la pelo preske sen-kolora. – AFGHIR

limfo: (anat.) Liquido blankatra qua cirkulas en sistemo de vaskuli partikulara, paralela a la sistemo por la cirkulo di sango, e di qua parto, pos la digesto, transportas la substanci asimilebla extraktita de la nutrivi. – AFGHIR

limito: **1.** Parto extrema ube finas teritorio, domeno. **2.** Punto ube cesas la apliko di povo, di fakultato, di yuro. – AFGHI

limonado: Drinkajo boko-refreshigiva, qua konsistas ye suko de citrono o de limono, en aquo. – AFGHI

limono: (bot.) Frukto analoga a citrono, ma plu acida. (L. *citrus limonus*). – AFGHIR

limpida: Di qua nulo trublas la diafaneso. – AFGHI

linchar: {tr} Punisar, ocidar sen vartar la verdikto di la judicio-korto. – AFGHIR

linco: (zool.) Quadripedo karnavida, sorto di kato sovaja, kun kaudo kurta, e pri qua la antiqui dicis ke lua vido esas tre granda-portea. (L. felis lynx). – AFHIL

linealo: Instrumento longa e rekta, uzata por trasar rekti. – GIR

lineamento: Lineo elementala qua indikas, ye maniero generala, la formo, la konturo.

lineara: (algebro) Dicesas pri equaciono unesma-grada. – AFGHI

lineo: **1.** Streko kontinua qua indikas direciono determinita. **2.** (geom.) Extensajo una-dimensiona. **3.** Direciono kontinua ye sinso determinita. **4.** Serio de vorti lokizita horizontale en paginedo skribura od imprimura. **5.** Serio de faketi horizontala, vertikala o diagonala en damo-planko o shako-planko. **6.** Serio de telegrafo-fili elektrala qui igas interkomunikar du loki. **7.** Ensemblo ek la instaluri di konstrukturi ed edifici di relvoyo, tramvoyo, autobuso-exploto, aeroplano-exploto. – AFGHIR

lingoto: Peco de metalo (precipue de metalo tre valoroza: oro, platino, arjento) qua ne ja laboresis

ed havas ankore la formo di la mulduro en qua lu gisesis. – AFHI

linguistiko: La cienco di la persono qua su konsakras a la studio di la lingui. – AFGHIR

linguo: Ta maniero expresar sua penso per parolo o skribo, propra a ta o ca naciono. – AFGHIR

linimento: (farmacio) Medikamento grasatra, uncioniva, por la fricioni. – AFGHI

linjo: Tuko ek filo o kotono, specaligita por diversa uzi hemala. – F

lino: (bot.) Planto herbatra, kun floro blua, e di qua la stipo donas filaso uzata por facar filo, tre dina telo. (L. *linum*). – AFGHIR

"linoleum": Sorto di texajo nepermeebla, ek telo de juto, indutita ye lin-oleo e ye pudro de korko, uzata kom tapiso-materio. – AFGHIR

linono: Telo de lino, tre klara, kun apreto ferma, por robi, shultro-tuki, mulier-kamizi. – FGHI

lintelo: Traveso ye qua konsistas la parto supra di pordo, di fenestro kun aperturo rektangula, e subtenanta la masonuro. – AFH

lipitudo: (patol.) La stando di persono di qua la okuli esas seboza.

lipomo: (patol.) Tumoro grasoza. – AFGHIR

lipotimio: (patol.) Esvano.

liquacar: {tr} (teknol.) Separar un ek la metali kontenata en erco, en aloyuro. – AFHI

liquida: Di qua la molekuli, poke interadheranta, fluas, obediante separe la legi gravitala kande li ne kontenesas da recipiento. – AFHI

liquidacar: {tr} Konkluzar estado financala per pagar la pasivo e per atribuar a la yurozo la aktivo restanta. – AFGHIR

liquoro: **1.** Drinkajo alkoholoza, obtenata per distilo. **2.** Mixajo liquida uzata farmaciale, industriale, e c. – AFGHIR

lirika: **1.** Qua kontenas poemi dramata, akompanata da kanti e muziko. **2.** Qua konservis (quankam ne destinita a kanteso) la formo di la poezio lirika di la antiqui. – AFGHIR

liro: **1.** Muzik-instrumento kordoza, quan uzis la antiqui. **2.** (astron.) Stelaro en la misfero nordala. **3.** (zool.) Ucelo galinacea. (L. *lira*). – AFGHIR

listelo: (arkitekt.) Mikra muluro quadrata e plata, qua separas du altri plu granda e plu salianta – ed uzesas por reprezentar kanalo sur pilastro, o kolono. – AFGHIR

listo: Serio de nomi di personi o di kozi, de numeri, de nombri, e c., skribita ica dop ita. – AFGHIR

litanio: **1.** (religio katol.) Prego forme di serio de advoki a Iesu Kristo, a la santa Virgino, e c., en qui la sama formulo di supliko repetesas multafoye. (Uzesas ordinare en pluralo.) **2.** Enumero tedoza. – AFGHIR

litargiro: (kemio) Protoxido di plombo fuzita, mi-vitrigita, uzata por preparar la plombo-sali qui esas en la kompozanti di kristalo e per qua onu falsigis ula vino-sorti por diminutar lia grado di acideso. – AFGHIR

literaturo: Ensemblo di la stilo-verki (en qui preponderas la beleso di kompozo, di expreso: poezio, eloquenteso, e c.) di yarcento, di naciono. – AFGHIR

litero: Signo alfabetala per qua onu reprezentas singla son-uno di linguo. – AFGHIR

litiero: Lito ek palio, folii, filiko sika, por la animali, en la stabli. – AFI

litijo: (yuro-cienco) Kontesto-punto qua divenas la materio di proceso. – AFGHI

litio: (kemio) Korpo simpla, la maxim lejera ek omna metali konocata. Simbolo kemiala: Li. – AFGHIR

lito: **1.** Moblo destinita a recevor su-kushonti. **2.** Parto kava, plu o min profunda, en qua kontenesas e fluas la aquo di fluvio, di rivero, di rivereto. – FI

litografar: {tr} Reproduktar [Riproduktar] per preso la skriburi, la desegnuri, per trasar li (per krayono od inko grasoza) sur petro kalkoza di qua la grano esas tre mikra. – AFGHI

litologio: Ta parto di la historio naturala, qua koncernas la petri. – AFGHIR

litoro: La regiono di qua ula parto di lua konturo esas an maro. – AFGHI

litoto: (retoriko) Figuro per qua onu minfortigas la expreso di sua penso, por komprenigar la maxim multo per la minim multo. – AFGHI

litotomiar: {tr} (kirurg.) Dividar ed extraktar (per operaco) kalkolo ek la veziko. – AFGHIR

litotriciar: {tr} (kirurg.) Triturar (per operaco) la kalkolo qua esas en la veziko, enduktante instrumento specala en-alonge la uretro. – AFGHIR

litotripsiar: {tr} (kirurg.) Dividar per froto ed extraktar la kalkolo ek la veziko. – AFGHIR

litro: **1.** (en la mezuro-sistemo metrala) Unajo di la mezuri pri kapaceso. **2.** Botelo kapaca ye un litro. – AFGHIR

liturgio: (religio) Formo di la kulto; ordino di la ceremonii konsakrita. – AFGHIR

liuto: (muziko) Muzik-instrumento kun plura rangi de kordi muntita sur rezono-kesto [resono-kesto] super-rondigita, e quan onu uzas per pinchar la kordi. – AFGHIR

livar: {tr} Departar de apud (lu) definitive. – A

livida: (aludante la vizajo) Qua esas plombo-nigra, bluatra, malado-pala. – AFGHI

livrar: {tr} (ad) **1.** Igar ye la dispono di ulu **2.** Submisar a la ago da ulu. – AFHI

livreo: **1.** Vesto quan la reji, la siniori furnisas a la viri di sua eskorto, e di qua la koloro, la galoni, la butoni, e c. memorigas lia blazoni. **2.** Distingo-kostumo (distingebla pro koloro, galoni, butoni, e c.) quan la hemestro igas werar* da sua servistuli. – AFGHIR

lizimako: (bot.) Planto qua formacas genero ek la familio "primulacei". (L. lysimachia).

lizo: **1.** Sedimento quan la vino depozas sur la fondo di barelo. **2.** Elemento di reziduo sociala. – AF

lo: Pronomo qua: **(a)** reprezentas fakto, o propoziciono; **(b)** indikas kozo nedeterminita precize (= to quo, co quo).

lobelio: (bot.) Genero di "lobeliacei", di qua la suko esas laktatra, akra, venena, e quan onu kultivas precipue kom planto orniva. (L. *lobelia*). – AFGH

lobo: (anat.) **1.** Parto di ula organi di qua la formo esas ronda. **2.** Saliajo ronda per qua finas, ye sua infra parto, la funelo di la orelo. – AFHI

locho: (zool.) Fisho di aquo sen-sala, di qua la korpo esas tre oblonga. (L. *cobitis barbatula*). – AFHI

locionar: {tr} Fluigar liquido sur parto di la homo-korpo (o sur la korpo tota), sive per varsar olu, sive per ekirigar olu per preso ek sponjo, linjo humidigita, e c. – AFGHI

logaritmo: (matem.) Exponento integra o fracionala di la potenco a qua oportas elevar nombro konstanta por reproduktar [riproduktar] ta o ca nombro. – AFGHIR

logiko: **1.** La cienco pri lo exakta. **2.** La cienco pri la leyi* (legi) qui koncernas rezonado. **3.** La maniero rezonar rigoroze. **4.** Interligeso racionala di la kozi (ex.: che Ido: la arto kompozar la frazi o la vorti tale ke la adiciono di la senco di singla ek la elementi donas (sen arbitrialeso, sen deviaco de la normo) la senco preciza di la ensemblo di la frazo o di la vorto). – AFGHIR

logo: (maro-navig.) Planketo balastizita, imersita ye la extremajo di kordo, ye la dopa parto di navo, por mezurar la rapideso-grado di la iro da la navo. – AFGHIR

logogrifo: Sorto di enigmato qua konsistas ye un vorto di qua la literi, kombinita diverse, formacas altra vorti qui anke esas divinenda. – AFGHIR

logomakio: Disputo pri vorti. – AFGHIR

lojar: {ntr} (en, che) Esar instalita sub tekto, en domo od en parto di domo, sive kontinue, sive dum-kelka-tempe. – AFGHIR

lojio: **1.** Chambreto aden qua onu enklozas la dementi. **2.** Mikra domo di domo-gardisto. **3.** Chambreto aden qua onu enklozas la studenti pri estetiko (piktado, skultado, muzikado, e c.) admisita por konkursar pri la Roma-Premio, dum ke li traktas la temo propozita por la konkurso. **4.** Singla ek la chambreti en qui la teatro-artisti chanjas sua pleo-vesti e fardizas su. **5.** Singla ek la mikra dividuri di spektaklo-chambrego, qua kontenas tri, quar, kin o sis plasi. **6.** Kluzajo* (klozajo) ube inter-asemblas grupo de framasoni, prezide da la veneracindo – AFGR

lokacar: {tr} Obtenar (de lua proprietanto) la yuro uzor, dum periodo konvencionata, ulo po la pago di la preco konvencionata. – F

lokativo: (gram.) Kazo gramatikala qua, en ula lingui, expresas la loko, la destino. – AFGHI

loklo: Volvuro (en hari, rubando) forme di ringo. – AFG

loko: **1.** Parto determinita ek spaco. **2.** Plaso, parto di spaco, atribuita a kozo, a persono determinita. **3.** Parto di la texto di libro en qua esas texto determinita. **4.** Parto limitizita en lando, en regiono. – AFGHIR

lokomobilo: Vapor-mashino transportebla. – AFGHIR

lokomocar: {ntr} Agar la movo o la serio de movi per qui onu su transportas de loko ad altra loko. – AFGHI

lokomotivo: **1.** (olim) Vaporo-mashino portata per roti, ed uzata por tirar treni sur relvoyi. **2.** (nun) Vehilo analoga, ma movata da elektro o da Diesel-motoro. – AFGHIR

lokusto: (zool.) Insekto aloza, ek la familio "ortopteri", saltera. (L. *locusta*). – AFHI

lolio: (bot.) Herbo di qua la grani esas nigra, qua kreskas sur frumento. (L. *lolium temulentum*). – AIL

lombardo: Establisuro di presto po gajo (institucita kun skopo karitatala). – AFG

lombriko: (zool.) Anelideo, di qua la nomo esas anke tervermo. (L. *lumbricus terrestris*). – AFHI

loncho: Porciono plu o min dina di korpo, tranchita per de-seko tre egala, tale ke la surfaco esas tre plana. – H

longa: **1.** (spaco) Qua esas extensita, de un de sua extremajo a la altra, plumulte pri ta dimensiono kam pri la cetera. Qua esas (tante e tante) extensita pri ta dimensiono (ex.: Ta domo esas longa ye X metri). **2.** (tempo) Qua esas tre extensita en tempo. – AFGI

longitudo: **1.** (geogr.) Koordinato geografiala qua uzesas por determinar la situeso di loko sur la surfaco di la Terglobo; disto de ta loko a la meridiano determinita. **2.** (astron.) Koordinato astronomiala uzata por determinar la situeso di astro sur la sfero cielala; disto de ta astro a la punto equinoxala di printempo. – AFGHIR

lor: En la epoko kande ... En la epoko di ... (lore ... lore: ye ula instanto ... ye altra ...).

lorno: Aparato qua konsistas ye lensi quin onu interpozas inter la okulo regardanta e la objekto regardata, por vidar plu precize, plu dicerneble. – FR

lotao: (zool.) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, ek la genero "gado". (L. *gadus lota*). – AFHL

loto: To quo atribuesas ad ulu lor partigo o disdono. To quo atribuesas da hazardo ad ulu lor lotrio. – AF

lotriar: {tr} Agar ta hazardo-ludo en qua onu distributas ula quanto de bilieti pagenda, qui havas numeri, ek qui uli, indikota da hazardo (fato), yurizas pri recevor pekunio-quanto od objekto. – AFGHIR

lotuso: (bot.) **1.** Speco di jujubiero. Che la antiqui: arboro di qua la frukto egardesis kom iganta la stranjeri qui konsumis de lu obliviar sua patrio. **2.** (bot.) Speco di nenufaro blua qua kreskas en Egiptia. (L. *nelumbium speciosum*). – AFGHIR

loxodromo: **1.** (geom.) Kurvo trasita sur la surfaco di sfero e qua intersekas sam-angule omna meridiani. **2.** (maro-navig.) Kurvo quan trasas navo kande lu iras kontinue ad un punto di la busolo, en un rumbo di vento. – AFGHI

loyala: Skrupuloze fidela ye sua promisi, ye sua su-obligi. – AFGHIR

lu: Pronomo personala, triesma persono, singularo, epicena.

lubrifikar: {tr} **1.** Igar glitigiva (tisuo) por igar plu facila lua funciono. **2.** Untizar ye graso (mashino, aparato). – AFHI

lucida: Qua komprenas klare la kozi. – AFHI

lucio: (zool.) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, tre devorera, ek la familio "ezoci", di qua la korpo esas funelatra, kun muzelo longa, boko tre fendita e garnisita ye granda quanto de denti, e di qua la karno tre prizesas. (L. *esox lucius*).

luciolo: (zool.) Lampiro aloza e fosforecanta. (L. *luciolo italica*). – FHI

ludar: {ntr} (per) **1.** Agar ulo por amuzar su. **2.** Amuzar su per manuagar instrumento. **3.** Amuzar su, kun altra persono o personi, per agi en qui uli ganas e la ceteri perdas. – L

ludiono: (fiziko) Figureto, statueto, imajeto, ek vitro, garnisita ye la parto supera ye sfereto vakua qua flotacas segun la principo da Arkimedes, ed acensas o decensas (segun ke onu lo deziras) en aquo. – FHI

lugar: {tr} (ad) (aludante proprietero) Cedar la uzo-yuro di kozo – cedo dum-frista, po preco konvencionata.

lugro: (maronavigado) Milito-naveto lejera, uzita precipue da la kontrabandisti e da la pirati. – AFGHI

lukano: (zool.) Insekto aloza, granda, kun mandibuli di qui la formo esas olta di korni dentoza, kelke simila a la kornaco di cervo. (L. *lucanus*). – FL

luko: (navo.) Aperturo quadriangula en la ponto, por igar komunikar du etaji. – AGR

luktar: {ntr} (kontre, kun, por) **1.** (aludante du individui) Esforcar por renversar la altro, per embraco. **2.** (aludante du individui, du populi, du partisi) Esforcar por vinkar la altra, la adverso, kontestante pri sua superioreso. **3.** (aludante la volo da la homo) Esforcar por vinkar sua pasioni, por vinkar la obstakli extera. **4.** (aludante forco) Efikar ad altra forco, kontre-sinse. – FHI

lular: {tr} Duktar (infanteto) ad dormo per kantar apud lu. – AG

lumar: {ntr} (aludante ula korpi) Emisar ula radii qui igas videbla la objekti. – AFHI

lumbago: (patol.) Doloro en la regiono lumbala, reumatismala, nevralgiala, o produktita da esforco tro granda. – AFHI

lumbo: (anat.) Dopa parto di la torso, de la dorso til la hanchi, dextre e sinistre di la kolono vertebrala (spino). – AFHI

lumpo: (mineral.) Fragmento di roko ronda quan onu renkontras en ula strati mineralala. – A

lunatika: Submisita a la efiko (asertita) da Luno; dicesas precipue pri persono qua ne plus havas sua raciono o rezono-fakultato pro, asertite, subisir la efiko da Luno. – AFGHIR

lundio: La dio duesma di la semano (olta qua sequas sundio). – FHI

luno: (astron.) Planeto qua jiras cirkum la Terglobo (di qua lu nomizesis la "satelito") e qua lumizas lu dum nokto kande lu esas situata tale ke lu reflektas a la Terglobo la lumo-radii da Suno. – AFGHIR

lupanaro: Domo en qua la mulieri su prostitucas. – AFL

lupino: (bot.) Planto leguminosa, di qua la shelo kontenas grani di qui la farino esas manjebla. (L. *lupinus*). – AFGHIR

lupio: (patol.) Surkreskajo sub la pelo, tumoro sen-dolora, maxim-multa-kaze kisteskinta. – FHI

lupo: (optiko) Lenso bikonvexa, uzata por igar aspektar plu granda kam reale la objekto quan onu regardas tra ta lenso. – FG

lupulo: (bot.) Planto ek la familio "urticei", di qua la floro esas uzata por facar biro. (L. *humulus lupulus*). – HIL

lupuso: (patol.) Pelo-morbo di naturo tuberklosala. – AFGHI

lurar: {tr} (per) **1.** Atraktar per ulo qua apetitigas. **2.** (anke metaf.). – A

lustracar: {tr} (en la epoki antiqua, en Roma) Purigar lor ceremonio ta-skopa. – AFGHIR

lustrino: Sorto di perkalino, tre apretita e briligita. – AFGHI

lustro: **1.** Lumizilo suspendita, plura-brancha, uzata por lumizar e dekorar la granda saloni, la kirki, la teatri. – **2.** Periodo de kin yari. – AFGHIR

luto: Induturo uzata por klozar hermetike vazi, por tegar retorti, vitro-tubi o porcelano-tubi quin onu volas protektar kontre la tro-varmeso di fairo. – AFHI

lutro: (zool.) Quadripedo karnavida, ek la familio "martri", di qua la pilaro esas densa, qua vivas apud aquo, e qua su nutras ek fishi. (L. *lutra*). – FHI

luxacar: {tr} (patol.) Igar (osto) ekirar de lua kavajo normala. – AFGHI

luxo: **1.** Richeso, brilo, ostentata en la kozi di la vivo. **2.** (metaf.) Kozo superflua. – AFGHI

luxurio: Peko kontre chasteso. – FHI

luzerno: (bot.) Planto leguminosa quan onu kultivas en prati artificala, kom nutrivo por la bestii. (L. *medicago*). – AFGIR

M

ma: Konjunciono qua indikas la interopozeso di la du propozicioni quin lu ligas, unionas: **(a)** per restriktar to quo jus dicesis; **(b)** per expresar ideo qua kontrastas kun olta qua jus expresesis; **(b)** per objecionar a to quo jus dicesis. – FHI

macedonio: (koquarto) Disho en qua legumi diversa esas preparita kune. Entremeso sukroza en qua frukti diversa esas asemblita aden quaza jeleo. – AFHI

macerar: {tr, ntr} Trempar (substanco) aden liquido kolda, e lasar (ta substanco) en ta liquido, por deprenar la solveblaji. – AFGHI

"macfarlane": Mantelo sen maniki, kun aperturi tra qui pasas la brakii, sur qui kovre-pendas pelerino qua finas ye la tayo di la persono.

"mackintosh": Sorto di muliero-mantelo di qua la stofo esas nepermeebla.

"madapolam": Texuro de kotono blanka, di qua la grano esas tre salianta e tre apretita - meze inter kaliko e perkalo, tre uzata por facar la avantali koqueyala.

madeleno: Mikra kuko di qua la pasto esas kompakta. – AFGHI

madono: Statuo, pikturo, qua reprezentas (che la kristani) la virgino Maria. – AFGHIR

"madras": Kapovesto ek fulardo de stofo di qua la fili

warpa esas ek silko, e la wefto ek kotono - e qua, origine, fabrikesis en la urbo Madras (India).

madreporo: Genero di polipi agregita, asemblajo de celuli kalka qui interkomunikas, e kreskas til formacar strati, rifi, insuleti, e c. (L. *madrepora*). – AFGHI

madrigalo: Kurta versajo, maxim-mult-kaze turnita a damo, e qua expresas penso tenera o galanta. – AFGHIR

maestro: Eminento pri arto o cienco. – AFGHIR

magazino: Chambro, loko ube onu depozas vari diversa, por konservar li ante lia uzeso o vendeso. (Ne konfundar a "butiko", "butikego".) – AFGIR

magiar: {ntr} Efikar (aserte) a la homi, a la elementi, per povo supernatura - en ula kazi: mediace diablo. (Metaf.) Efikar extraordinare a la homi (per eloquenteso, per poezio, e c.). – AFGHI

magnato: Stato-grando, en Polonia ed en Hungaria, olim. – AFGHIR

magnetizar: {tr} Submisar (ulu) a la efiko di magnetismo (animalala). – AFGHIR

magneto: Erco de fero oxidoza, di qua un ek la karakteri esas atraktar fero o stalo. Ferbloko o stalobloko quan efikis magneto o korento* (elektro-fluo) o la magnetefekto di la Terglobo. (metaf.) To quo atraktas forte. – AFGHIR

magnezio: (kemio) Korpo simpla, metala, qua esas kombustebla, en aero, kun lumo blanka dazliva, lasante reziduo ek polvo blanka qua esas magnez-oxido. Simbolo kemiala: Mg. – AFGHIR

magnolio: (bot.) Arboro exotika, kun granda folii briloza, bele-verda, e flori odorifanta, pure-blanka. (L. *magnolia*). – AFGHI

mago: **1.** Sacerdoto di la religio di la Persi antiqua, adoranti di fairo. **2.** (biblo) Un ek le tri personegi - quin la tradiciono transformis a reji - qui venis adorar Iesu en lua kripo, en urbo Betlehem. – AFGHI

magra: **1.** (aludante homo od animalo vivanta) Di qua la korpo kontenas poka graso. **2.** (aludante karno koquala) En qua esas poka o nula graso. **3.** (aludante nutrivi) Qua kontenas nek karno, nek graso. – AFGHI

mahagono: (bot.) Arboro qua furnisas bela ligno uzata por la faco di mobli. (L. *swetenia mahogani*). – AGI

maifloro: (bot.) Planto kun mikra flori blanka odorifanta. (L. *convallaria majalis*). – G

maizo: (bot.) Planto cereala, deveninta de Amerika, di qua la grani esas manjebla. (L. *zea mais*). – AFGHR

majesto: Honor-titulo donata a la personi suverena, sive koversante kun li, sive parolante pri li. ("Vua majesto", "Lua majesto"). – AFGHI

majora: **1.** (yuro) Qua evas lo determinita da la lego por ke lu povez posedar sua yuri. **2.** (muziko) (pri terco) Intervalo ek tri noti, kontenanta du toni. (pri modo) En qua la sexto super la noto tonala esas majora. – AFGHI

majorano: (bot.) Planto aromatoza, de la familio "labiei". (L. *majorna*). – AFGHI

majorato: (yuro-cienco) Proprietajo imobla, ligita a nobel eso-titulo ne-alienebla, qua heredesas kun ta titulo (en Francia, lor la reji). – AFGHI

majordomo: Jeranto di la servisti en familio princala di Italia e di Hispania. Chefo di la servistaro. – AFGHIR

majoritato: La maxim granda nombro di la voti, en asemblitaro deliberanta, pri un ek la punti submisita a voto. La majoritato absoluta: la duimo di la votanti +1. – AFGHI

makadamo: (tekn.) Quaza petriguro di voyo, di choseo, per kovrar ica ye granito, silexo, triturita e pistita, e submisita a forta preso tale ke lu formacas surfaco kompakta. – AFGHIR

makao: (zool.) Simio de Afrika, di qua la korpos esas grosa e kurta, e qua havas muzelo kurta e dika. (L. *macacus*). – AFGHI

makaronika: Qua esas en linguo Latina burleska (en linguo moderna, vestizachita ye dezinenci Latina). – AFGHIR

makaronio: (koquarto) Nutro-pasto ek farino muldita aden longa cilindri kava. – AFGHIR

makarono: (koquarto) Pasto ek mandeli, sukro ed albumeno, fasonita aden mikra panbloki ronda. – AFGR

makiavelala: Konforma a la doktrino asertita de Machiavelli, olqua, dum multa tempo, konsideresis kom perfekte kontre-etika (perfida, ruzoza, malicoza, sen-shama). – AFGHIR

makio: (zool.) Simio kun longa kaudo e muzelo longa. (L. *lemur*). – AFGHIR

maklo: (kristalografio) Ula grupi (qua havas la formo di genuo, di tekto-pluvkanalo, di kordio) de kristali

di qua la naturo, la formo e la molekulo-strukturo esas perfekte intersimila. – AFHI

makrelo: (zool.) Maro-fisho, kun makuleti diversa-kolora, qua, singla-yare, arivas trupe de la nordo-regioni. (L. *scomber*). – AFGR

makronukleo: (biol.) La maxim grosa nuklea di la infuzorii.

makrosporangio: (biol.) Sporangio qua produktas la makrosporo.

makrosporo: (biol.) (che ula algi) Gameto heterogama, konsiderata kom femina, opoze a la mikrosporo (o gameto maskula). – AFG

makulaturo: (imprim-arto) Papero-folio qua uzesis por recevar la quanto ecesanta di la imprimo-inko - o: imprimo-folio an qua la tipi esas desordinita pro mala imprimo. – AFGHIR

makulo: **1.** Marko qua sordidigis ulo. **2.** Marko naturala sur la pelo di la animali. **3.** Altereso, en un loko, di la koloro di la ensemblo. (anke metaf.) – AFGHI

mala: **1.** Ye maniero regretinda, penigiva. **2.** Ye maniero neperfekta, defektoza. **3.** Ye maniero kontrea a la lego etikala, morala. **4.** Kontrea a lo devata. – AFHI

malada: **1.** Qua subisis kelka altero di sua organi, kelka perturbo di sua funcioni organismala. **2.** (metaf.) Qua subisis kelka perturbo di sua fakultati spiritala, etikala. – AFI

malakito: (mineral.) Lapido verda, ek kupro karbonatoza, apta divenar bele polisita, uzata da la juvelisti. – AFGHIR

malario: (patol.) Marsho-febro.

maldicensar: {ntr}(pri) Dicar, pri ulu, lo mala quan onu savas pri lu. – FHI

malear: {tr} Extensar (ordinare: metalo) per martelagar (sen varmigo preparala) aden lami o folii plu o min dina. – AFGHI

maledikar: {tr} **1.** Advokar mala chanco kontre ulu. **2.** (aludante patrulo [patro]) Advokar la iraco deala (kontre filiulo kruelega, senkordia). **3.** (aludante sacerdoto) Advokar: per vorti, per ritui religiala, la blamo deala kontre ulu, kontre ulo. **4.** (aludante Deo) Destinar a la blamo eterna. – AFGHI

maleolo: (anat.) Saliajo osta, ye la infra extremajo di singla ek la gambi - interna-latere, forme di salio di la tibio; extra-latere, forme di salio di la extremajo di la peroneo. – AFHI

malgre: Sen impedesar da la nevolo quan opozas ulu, da la obstaklo quan opozas ulo. – FI

malico: **1.** Plezuro de agar ulo mala. **2.** Su-amuzo de agar o dicar malignalaji negrava. – AF

maligna: Qua tendencas, inklinesas a, delektesar di la doloro o chagreno da kunhomo. – AFHI

malio: Ludo ye qua onu avancigas bulo ek busligno, per quaza martelo ek ligno harda, ferizita, kun mancho longa e flexebla. – AFHI

malto: Hordeo jermifinta e sika, quan onu uzas por fabrikar biro, pos deprenir la jermi. – AFGHI

malvarozo: (bot.) Planto ek la familio "malvacei", qua florigas abunde en la fino-parto di somero. (L. *althaea rosea*). – HI

malvavisko: (bot.) Planto mucilajatra ek la familio "malvacei". (L. *althaea officinalis*). – HI

malvo:(bot.) Planto apta moligar la tisui inflamita. Herbo kun folii alternanta, di qui la flori (sola o asemblita) dispozita spike o grape, donas frukto enkapsula. (L. *malva*). – AFHIR

malyoto: Sorto di kalsono strete-fitanta, por maro-balno, por baleto-danso. – F

mamifero: (zool.) Animalo vivipara, kun mami qui sekrecas, che la femini, la lakto ye qua nutresas la jus-naskinti. – AFHI

mamilo: La pinto di la mamo.

mamo: (anat.) **1.** Saliajo mi-globa, dextre (o sinistre) di la pektoro di muliero, organo glandatra qua sekrecas la lakto ye qua nutresas la jus-naskinto - anke aludante la femino che la mamiferi. **2.** Parto simila, ma rudimenta, e sen sekreco, che la maskulo. – AFI

mamuto: (paleontol.) Animalo ek la genro "elefanto", ne plus existanta, quan onu renkontras kom fosilo, precipue en Siberia. – AFGHIR

manao: (segun biblo) Nutrivo falinta de cielo, por nutrar la Hebrei en la dezerto. – (anke metaf.). – AFGHIR

mancho: Parto muntita an utensilo od implemento, por tenar la utensilo od implemento en la manuo kande onu uzas lu.

mandareno: (olim) En Chinia, granda stat-employato, civila od armeana, selektita maxim-multa-kaze ek la klaso "literaturisti". – AFGHIR

mandarino: (bot.) Mikra oranjo aromatoza. (L. *citrus*

nobilis). – AFGHIR

mandato: **1.** Dokumento emisita en posto-kontoro, e po qua irga posto-kontoro di la lando pagos la pekunio-quanto indikita sur olu. **2.** Dokumento donita ad ulu, da administro-fako statala, e po qua la Trezoro statala pagos la pekunio-quanto indikita sur olu. **3.** (banko) Dokumento per qua bankiero imperas a sua debanto ke ica pagez a ta o ca persono la pekunio-quanto indikita sur olu. – FGHIR

mandelo: (bot.) Frukto di arboro ek la familio "rozacei". (L *amygdalus communis*). – FGHIR

mandibulo: (anat.) La parto infra ek la du parti osta di la boko, qui suportas la denti, che la animali vertebroza. – AFGHI

mandolino: (muziko) Muzik-instrumento ek framo, konvexa sube, qua havas normale mancho kun quar kordi metala duopla, dispozita ed inter-akordita qual olti di violino, e quin onu vibrigas per peco de ucel-plumo o di skalio. – AFGHIR

mandoro: (muziko) Muzik-instrumento (ne plus uzata) analoga a mandolino. – AFGI

mandragoro: (bot.) Planto ek la genero "solanei", kun radiko pulpoza, narkotigiva e purgiva, ed a qua onu atribuis efiki magiala. (L. *mandragora officinarum*). – AFHI

mandrelo: (tekn.) Peco de fero fite a qua onu forjas peci quin onu volas igar kava. – AFHI

mandrino: (tekn.) Peco quan onu visas sur tonilo horizontala e per qua la axo rotacanta rotadigas la objekto quan onu volas fasonar. – FHI

manejo: Loko ube onu dresas la kavali, ube onu docas e praktikas la kavalk-arto. – AFGHIR

manekino: **1. (a)** Figuro ligna o vaxa, qua reprezentas viro o muliero, olquan uzas la piktisti, la statuifisti, por probar posturi, dispozar drapiraji, dum la absenteso di la homa modelo. **(b)** Figuro quan la taliori vestizas por uzesar kom modeli pri la faco di la kostumi. **2.** Figuro realeso-granda, sur qua onu exercas la studenti di medicino, di kururgio, pro la bandajizo o pri la movi quin postulas ula operaci. – AFGHR

maneto: (tekn.) Mikra mancho quan onu sizas por movigar mekanismo. – FI

mangano: (kemio) Korpo simpla, metala, blanka grizatre, harda e facile ruptebla, qua oxidesas aere. Simbolo kemiala: Mn. – AFGHIR

manglo: (bot.) Frukto di arboro di la regiono inter-tropika, qua kreskas en maro, en tereni slamoza. Mangliero: (L. *rhizophora mangle)*. – AFGHI

mango: (bot.) Frukto di granda arboro di India e di la sudo-regioni di Amerika, e qua kelke similesas persiko. (L. *mango*). – AFGHI

mangusto: (zool.) Rato di Egiptia. (L. *herpestes*). – AFGHI

maniero: Sorto di ago o faco. – AFGHIR

manifestar: {tr} Igar quaze palpebla, sentebla. **2.** {ntr} (pri, por) Demonstrar kolektive, publike, favore di opiniono; expresar publike revendiko - multa-kaze per amaso-cirkular sur la voyi publika, en la stradi, avenui, bulvardi, placi di urbo. – AFGHIR

maniko: Parto di vesto qua kovras la brakio til la karpo, lasante diskovrata la manuo. – FHI

manio: **1.** (patol.) Alienaco kun deliro generala ed tendenco a furio. **2.** Pasiono stranja. – AFGHIR

manioko: (bot.) Arboreto di la sudo-regioni di Amerika, di qua la radiko, liberigite de la veneno quan olu kontenas, donas farino uzata por facar sorto di pano, e fekulo nutriva (tapiokao). (L. *manihot palmata*).

maniplo: **1.** (liturgio katol.) Bendo stofa quan la sacerdoto katolika weras* sur sua brakio sinistra, kande lu oficias. **2.** (che la Romani antiqua) Kompanio ek cent (o duacent) infantriani [infanteriani]. – AFGHIR

manipular: {tr} **1.** (teknol.) Manuagar (mixante li) ula substanci kemiala o farmaciala. (anke metaf.) **2.** (teknol.) Igar instrumento funcionar per manuo-direktar lu. – AFGHIR

manipulatoro: (teknol.) Parto di la mekanismo telegrafala, quan, lor transmiso, onu funcionigas per la manuo. – AFHIR

manivelo: (teknol.) Peco muntita ye la extremajo di la ax-arboro di mashino, di rotaxo, ed uzata por rotacigar lu. – FHI

manjar: {tr} Mastikar e glutar nutrivo solida. (anke metafore). – FHI

mankar: {ntr} (aludante kozo, persono) Esar absenta en la loko ube lu deziras, ube lu esas necesa. – FI

mano: (mitol. Romana) Fantomo di mortinto, qua, che la antiqui, kultesis. – AFGHIR

manometro: Instrumento per qua onu mezuras la tenseso o la elastikeso di la gasi, di la vapori. – AFGHIR

manoto: Ligilo korda o fera, per qua onu interligas la manui di homo kaptita por impedar lu eskapar od agar malaji. – FHI

manovrar: **1.** {tr} Funcionigar normale, per manuo (instrumento, mashino). **2.** {ntr} **(a)** (aludante armei, navi) Movar, evolucionar. **(b)** (aludante la persono qua imperas ad armei) Evolucionigar armeo, eskadro. **(c)** {ntr} Kombinar serio de agi, de demarshi por atingar skopo. – AFGHIR

mansardo: **1.** Tekto di qua la karpenturo esas quaze ruptita. **2.** Chambro facita sub la quaze-ruptita karpenturo, e di qua la parto supra esas plu streta pro la inklineso di la tekto. – FGHI

mansheto: Garnituro, sutita o muntita kom ornivo ye la extremajo di la maniki di kamizo, e qua salias de la vesto, de la robo, tale ke la karpo kovresas. – FGIR

mantear: {tr} Molestar (ulu) per igar lua korpo saltar de lito-kovrilo quan sukusas quar personi. – H

mantelo: Vesto ampla e longa, sen maniki, quan la homi weras* sur lia vesti cetera. – AFGHIR

mantenar: {tr} **1.** Tenar ye maniero tala ke nula movo lua esas posibla. **2.** Tenar en stando tala ke nula chanjo o vario esas posibla. – AFHI

mantilio: Peco de stofo, de dentelo nigra, quan la Hispanini weras* sur sua kapo e qua retrofalas adsur la shultro. – AFGHIR

mantiso: (matem.) La parto decimala di logaritmo.

manufakturo: Granda laboreyo en qua fasonesas, manue, ula produkturi qui postulas kelka delikateso laborala. (La manufakturi sencese remplasesas da "fabrikeyi", segun ke la mashini substitucesas a la manuolaboro). – AFGHR

manuo: (anat.) Organo di prenado e di tushado, ye la extremajo di la brakio, che la homo, e kun kin fingri de qui la kinesma (la polexo) povas opozar su a la quar cetera. – AFHI

manuskripto: Verko skribita manue o per skribmashino, ankore ne imprimita. – AFGHIR

manzanilo: (bot.) Arboro di Antili, ek la familio "euforbiacei", di qua la stipo e la frukto kontenas veneno. (L. *hippomano*). – AFGHI

mapo: Folio ek papero rezistiva, ma flexebla (facita ek plura paperfolii kunglutinita) od ek papero, sur qua esas reprezentita la surfaco di la Terglobo o di un ek olua parti. – A

marabuto: (religio di Islam) Mohamedisto konsakrita a la praktiko ed a la doco di sua religio. – AFGHIR

maraskino: (Ratafio qua fabrikesas en Italia, ek cerizi acida. – AFGHIR

marasmo: (patol.) Langoro qua akompanas la deperiso, la senkurajeso. – AFGHIR

marchandar: {tr} Probar obteno po preco min granda. – F

marchar: {ntr} Pozar un ek sua pedi, e pose la altra, e tale ri-agante lo, por irar ta-direcione o ca-direcione. – AFGHIR

marcipano: Kukajo ek mandeli pistita e sukro. – AFGHIR

mardio: Dio triesma di la semano, qua sequas lundio. – FHI

mareo: Movo alternanta (di depreseso e di plualteso) di maro qua, en 24 hori, retroiras pokope ed abandonas la litoro, e pose ri-venas kovrar la spaco quan lu lasabis sikeskar. – FHI

mareografo: (fiziko) Instrumento por mezurar ed enrejistrar la varii di la marei, per flotacero, trasante kurvo qua reprezentas la ampleso-grado di la mareo, sur paperbendo senfina quan desvolvas mekanismo horlojala. – AF

mareometro: Sinonimo di "mareografo".

margarino: (kemio) Kombinuro ek margar-acido e glicerino, uzata kom butro. – AFGHI

margravo: (historio) Nomo di ula (olima) princi suverena di Germania. – AFGHI

margrito: (bot.) Nomo di krizantemo kun kolori diversa, qua divenis duopla per kultivo - de la astero di Chinia. (L. *chrysantemum leucanthemum*). Margriteto: (L. *bellis*). – AF

mariabalno: Aquo varma, en vazo aden qua onu plunjas e mantenas korpo quan onu volas varmigar. – FGHI

mariajar: {tr} **1.** Unionar legitime (viro e muliero), celebrante ta uniono ye la nomo di la lego o di religio. **2.** Rezolvigar la mariajo. – AFI

marinar: {ntr} (aludante karno, fisho) Esar en vinagro od en vino kun herbi aromatiza, spici, dum kelka tempo ante koqueso. – AFGHIR

marioneto: **1.** Figurino qua reprezentas persono (viro o muliero) quan onu igas agar, marchar, gestifar, e c. per la fili de qui lu pendas. **2.** (metaf.) Persono quan altru direktas, igas movar, segun sua arbitrio. –

AFGHIR

marjino: Spaco sen-texta, lakuno, cirkum paginedo de texto skribura od imprimura. – AFGHI

markezo: **1.** (olim) Chefo di domeno an la frontiero di stato. **2.** En la hierarkio de la tituli di nobeleso: ta qua venas pos la duko ed avan la komto. (Ta vorto esas ligita a la nomo di la persono per la prepoziciono "de". Ex.: markezo de Beaufront). – AFGHIR

marko: **1.** Traco lasita da kozo e per qua onu povas rekonocar* [rikonocar] lu. **2.** Traco facita sur kozo por igar lu rekonocebla* [rikonocebla]. **3.** Marko obliterala da la posto, qua indikas sur la letri la loko e la dio di la departo e di la arivo. **4.** (timbro*) Flug-sigluro quan onu glutinas sur letro (por afrankar lu), sur afisho, sur quitigo-akto, e c. (por pagar la imposto-pekunio) e qua indikas sua preco. – AFGHIR

markotar: {tr} Enterigar an-sub la surfaco di sulo brancho di la planto - brancho quan onu separos de la stipo precipua kande lu radifikabos (separo per trancho). – FI

marmelado: Disho ek frukti qui aplastesis e cesis havar sua formo normala pro koqueso kun sukro. Anke: la stando di karno, di fisho, e c. hiperkoquita. (anke metaf.). – AFGHIR

marmito: Implemento koquala - vazo terakota, o metala, kun o sen pedo o pedi, en qua onu koquas dishi. – FHI

marmoro: Petro kalkoza blanka o koloroza, veinoza, kun grano tenua, polisebla ad-bele, uzata en arkitekturo ed en la statuarto. – AFGHIR

marmoto: (zool.) Quadripedo rodera, ek la klaso "gliri", amansebla, hibernanta. (L. *arctomys alpina*). – AFHI

marno: (geol.) Tero grasa, mixuro naturala ed argilo e kalko, apta emendar ula sorti di tereni. – FI

maro: **1.** Extensajo vasta ek aquo saloza, qua okupas parto grandega di la surfaco di la Terglobo. **2.** Parto di ta extensajo vasta ek aquo saloza, situita en ta o ca regiono. **3.** (metaf.) Extensajo vasta di liquido - ek aquo konjelita. (Uzata anke pri granda quanto de sucii, de defacilaji en qui onu esas quaze imersita). – AFGHIR

marodar: {ntr} **1.** (aludante soldati qui marchas o kampanias) Furtetar ek la agri, ek la farmaji, ek la vilaji. **2.** Furtetar frukti, legumi, ek la agri senklozila. – AFGHR

marokino: **1.** Felo ek kapro plu o min granoza, apretita per galo o sumako. **2.** Felo di mutono o de bovyuno apretita tale ke lu imitas marokino. – FGHI

marono: (bot.) Frukto, plu grosa kam kastano, qua havas nur un pulpo-bloko por okupar la shelo dornoza - produktita da varietato di kastaniero greftita. (L. *aesculus hippocastanum)*. – AF

marquizo: Avantekto, maxim-multa-kaze ek vitroplaki, muntita super la pordo di edifico por ke onu povez enirar od ekirar shirmate. – AFGHI

marshalo: **1.** Oficiro generala qua preiris la armei por preparar la voyo e lo necesa por la kampo. **2.** Oficiro generala di qua la grado korespondis ad olta di brigado-generalo. **2.** Oficiro generala qua esis super la generali. – AFGHIR

marsho: Tereno dilutita da aquo qua povas nur desfacile for-fluar. Tereno basa, humida, apta pri la kultivo di legumi. – A

marsuino: (zool.) Cetaceo ek la klaso “delfini”, kun muzelo obtuza e rondatra. (L. *delphinus phocoena*) – FHI

marsupialo: (zool.) Quadripedo qua havas posho abdominala ube esas la mameli ed ube la yuni, naskinta premature, havas sua refujeyo dum la gravideso suplementa. – AFHI

martelo: Utensilo di perkuto, qua konsistas ye mancho e fera bloko di qua un latero (kapo) esas ordinare rektangula, kelke konvexa, e la altra (dorso) dinigita bizelatre. – FHI

martinpeskero: (zool.) Ucelo ek la klaso “paseri”, kun plumaro dazlanta, qua vivas alonge la riveri e su nutras per fishi quin lu snapas per sua beko. (L. *alcedo hispida*). – F

martiro: **1.** La persono qua tormentesis od ocidesis pro ne renegar sua profeso di fido a Iesu, en la historio di kristanismo. **2.** La persono qua supliciesis sen agir por justifikar lo. **3.** La persono qua sufris por permanar fidela a sua idealo. – AFGHI

marto: La monato triesma di la yaro. – AFGHIR

martro: (zool.) Mikra mamifero di qua la korpo esas longa e la felo tre prizata. (L. *mustela martes*). – AFGHI

marvelo: To quo (o: ta qua) astonas pro lua beleso, lua grandeso. – AFHI

masajar: {tr} Palpar, klemar, petrisar per manui (la parti diversa di la homo-korpo) per acelerar la sango-cirkulo, por igar plu flexebla la membri. –

AFGHIR

masakrar: {tr} Ocidar per frapar obstinoze, e pelmele. – FGHI

mashinacar: {tr} Kombinar artificoze, ruzoze, ula moyeni por atingar skopo quan onu ne audacas agnoskar publike. – AFGHI

mashino: Asembluro de peci, kombinita tale ke li produktas ula efekti. – AFGHIR

masho: **1.** Singla ek la mikra slingi de filo ek lino, kotono, silko, kordo, di qui la interplekto formacas texuro laxa (reto, trikoturo, e c.). **2.** Spaco vakua, di qua tal slingo formacas la konturo. – AG

masiva: Qua esas maso kompakta. – AFGHIR

maskar: {tr} Celar sub ta peco de veluro o de satino, di qua la formo quaze muldas la vizajo, kun trui qui korespondas por prezervar sua karnaciono - e quan eli weras* la mulieri por prezervar sua karnaciono - e quan eli weras* ankore nun en la bali de maskilieri. – AFGHIR

maskarono: (arkitekt.) Figuro di fantazio, alta-reliefa, o basreliefa, per qua onu ornas entablamenti, klozo-petri. – AFGHR

maskulo: **1.** Individuo ek la sexuo qua havas la fakultato fekundigar la altra sexuo. **2.** Maskula (gram.): Qua apartenas a la genro quan onu uzas por indikar la enti maskula, o ti qui (arbitriale) esas asimilita ad ilci. – AFGHI

maso: Asemblajo grandega de kozi, o parti de kozi, qui formacas quaza ensemblo. – AFGHIR

masonar: {tr} (en la konstrukto di edifico, di domo, di ponto, e c.) Facar ta parto di la laboruro qua konsistas ye la asemblo di la quadri, di la kruda petri, di la briki, e c., e la junturi, la induturi ek mortero, gipso, e c. – AF

mastico: Nomo di substanci diversa, kompozuro, mi-solida, quin onu uzas por stopar trui, fenduri, junturi, e qui hardeskas segun ke tempo fluas. – AFGI

mastikar: {tr} Pecigar per la denti, per la movado di la maxilo sur la mandibulo, (la nutrivi solida) por igar li plu facile glutebla e digestebla. – AFHI

masto: **1.** (navig.) Longa peco de ligno, cilindra e rekta, muntita vertikale sur navo, barko, e destinita a suportar la yardi an qui esas ligita la segli. **2.** Ligno-peco plu o min longa, muntita vertikale, en gimnastikeyo por exerco pri klimo. – AFGHR

mastodonto: (paleontol.) Mamifero fosila, proxima a la elefanto. – AFGHIR

mastro: **1.** La persono qua dominacas personi, kozi. **2.** La persono qua dominacas en ta o ca domeno. – AFGHI

matadoro: (precipue en Hispania) La viro qua, en la tauro-kombati, havas kom tasko ocidar la animalo per espado-stroko. – AFGHIR

matematiko: La cienco (aritmetiko, geometrio o mekaniko) di qua la skopo esas la mezuro di la grandori. – AFGHIR

materio: **1.** Substanco ye qua kozo konsistas. **2.** To quo esas la objekto di la agado o facado da la homo. **3.** (filoz.) Substanco korpa. (antonimo di “spirito”). – AFGHIR

matida: **1.** Qua ne brilas. **2.** (bruiso): Poke sonora. **3.** (koloro): Qua ne dazlas, nek mem nur brilas. – FH

matino: La tempo qua fluas inter jornesko e dimezo. – AFHI

matloto: (koquarto) Disho ek plura sorti di fishi, pecigita, preparita per vino. – F

mato: Texuro de palio, de junko tresigita, per qua onu kovras la planko-sulo, la muri. – AG

matraco: Longa kuseno, polsterizita, plenigita ye lano, buro, krino, e c., quan onu extensas sur lito e sur qua onu su kushas. – AFGIR

matraso: Vazo de vitro, di qua la kolo esas longa e streta, quan onu uzas en farmacio, kemio. – AFHI

matrico: Mulduro qua produktas reliefajo per perkuto, giso, e c. – AFGHIR

matrikulo: Listo, etato, en qua esas enskribita la nomi di omna individui di korpo, di societo, - e, specale, listo, etato, en qua onu enskribas la nomo, prenomo ed eniro-numero di omna soldati qui eniras regimento. – AFGHIR

matro: Patrino [Genitorino] homa. (Equivalanto sentimentala di "patrino" [genitorino].

matrono: Muliero respektinda pro lua matureso evala e lua bona reputeso. – AFGHIR

matura: **1.** (aludante frukto, grano) Qua esas komplete desvolvita, developita. **2.** (metaf.) Qua jus atingis la punto maxim favoroza (por), la maxim oportuna (por). – AFHI

matutino: (liturgio katol.) Parto unesma di la oficio, qua dicesis en la kloko unesma pos nokto-mezo - e

dicesas nun (ecepte en ula monakeyi) en la vigilio. – AFHI

mauzoleo: Tombo monumenta. – AFGHIR

maxilo: (anat.) **1.** La parto supra di la du parti osta di la boko, qui suportas la denti che la animali vertebroza. **2.** (metaf.) Nomo di la du fero-peci qui uzesas por tenar fixe objekto per klemo. – AFI

maxim: (gram.) Indikas la gradaro-somito pri la eso-maniero quan expresas adjektivo od adverbo. – AFGHIR

mayo: La monato kinesma di la yaro. – AFGHIR

mayoliko: Olima sorta di fayenco Hispana ed Italiana. – AFGHIR

mayonezo: (koquarto) Sauco kolda, ek oleo quan onu quirlas kun vitelo til kande lu divenis mi-ferma. – AFGHIR

mayoro: (armeo) Oficiro generala qua, helpe di generalisimo, funcionas kom chefo di la stabo. – AFGHIR

mayuskulo: Litero plu granda, e di formo maxim-multa-kaze altra, kam la minuskulo korespondanta - uzata precipue kom la rang-unesma litero di la nomi propra, e pos punto. – AFGHI

mazo: (olim) Armo ek fero, kun kapo tre pezoza - en ula kazi: garnisita ye pinti, quan onu manuagis quale Herkules manuagis sua asom-bastono tuberoza, plu grosa ye un ek sua extremaji. – AFHI

mazurko: Danso segun mezuro tri-tempa, plu lenta kam valso, ed en qua la tempo triesma esas plufortigita. – AFGHIR

me: (gram.) Pronomo personala, qua reprezentas la persono qua parolas o skribas. – AFGHIR

meandro: (arkitekt. Greka) Ornamento-desegnuro, formacita ek linei e vergeti qui interkrucumas. – F

meceno: Personego richa e socio-povoza, qua favoras pekuniale la literaturisti e la artisti. – AFGHIR

mecho: Kondono, bendo, asembluro de kotono e kanabo, cirkumata da sebo o de vaxo, por facar kandeli, bujii, ceri, o - imbibite ye oleo, petrolo, e c. – por brular en lampo. – FH

medalio: **1.** Peco de metalo, estampita por perpetuigar la memoro di ago remarkinda, di personego famoza o glorioza, e qua reprezentas objekto o legendo qua koncernas lu. **2.** Peco de metalo qua reprezentas Iesu, la Virgino, e c., od irgaltra objekto di santeso, quan la katoliki weras* sur su od igas pendar de sua chapelto. **3.** Peco de metalo, donita premie a la laureato di ula konkursi - rekompense a la personi qui agis prodi su-sakrifikala - memorigive, a ti qui partoprenis ula kampanio od ecelis per milit-agi. **4.** Peco de metalo, kun numero, quan (en ula landi) devas werar* la personi qui esas portisti di kargaji, e c. – AFGHIR

medaliono: Juvelo plata, ronda od ovala, en qua onu enklozas portreto, haro-lokli, reliquii, e c. – AFGHIR

mediacar: {ntr} (pri) Agar por konciliar personi qui deskondordas (anke pri aferi komercala). – AFGHI

mediano: (geom) (pri figuro plana) Lineo rekta qua dividas aden du parti interegala, omna kordi, paralela ye un direciono. Rekto qua juntas la somito di triangulo a la mezo di la latero opozita. – AFGI

mediata: **1.** (aludante la kozi) Qua, situita inter du termini, efikas por pasigar de un de la termini a la altra. **2.** (alundante la personi) Dicesas pri la ago da persono quan onu uzas por atingar ta o ca rezultajo. – AFGHI

medicino: La arto risanigar, fondita sur la cienco pri la morbi e la medikamenti. – AFGHIR

medikamento: Substanco uzata, interne od extere, kom remediilo lor maladeso. – AFGHI

mediko: Persono a qua esas rantita la diplomo "doktoro pri medicino". – AFGHI

medio: **1.** To quo cirkondas omna-sinse. **2.** Ensemblo ek la socio, mori, eventaji, en qui vivas o vivis persono, od en qui eventas od eventis fakto.

meditar: **1.** {ntr} (pri) Pensar profunde pri temo. **2.** {tr} Studiar profunde (temo). – AFGHI

mediumo: Persono qua mediacas en la operaci di spiritismo. – AFGHIR

medulo: **1.** (anat.) Substanco mola, oleoza, flavatra, qua plenigas la kavaji e la areoli di la substanco sponjatra di la osti. **2.** (metaf.) **(a)** La parto maxim nutriva; **(c)** La parto maxim intima, di la substanco. – AFHI

meduzo: **1.** (mitol.) Un ek la tri Gorgoni, qua unika esis mortiva lu senkapigesis da Perseus. **2.** (historio naturala) Zoofito ek substanco gelatinatra, sen-forma. (L *medusa*). – AFGHIR

mefistofelala: Di qua la perfideso esas diablala. – AFGI

mefito: Exhalajo qua kontenas gasi nekonvenanta por

respireso. – AFGHI

megafono: (akustiko) Aparato quan onu uzas por augmentar la audebleso di la soni de elektronfoni, radio- o televiziono-recevili. – AFGHIR

megalito: Petro grosega di la monumenti prehistoriala. – AFGHIR

megasporangio: (biol.) Sinonimo di "makrosporangio". – AFGHI

megasporo: (biol.) Sinonimo di "makrosporo". – AFGHI

megaterio: (paleont.) Granda mamifero fosila, ek la klaso "sen-denti". – AFGHIR

megero: Muliero tre maligna, akra-humora. – FGI

mejisar: {tr} (teknol.) Preparar (la feli di mutono, agnelo, kaprido) por la faco di ganti, futero, furvesti. – F

mekaniko: La cienco di la movi. – AFGHIR

mekanismo: **1.** Aranjuro de peci, de risorti, qua eventigas ula movi. **2.** (filoz.) Doktrino segun qua materio konsideresas kom extensajo pasiva, movata da forco qua esas extera ye lu. – AFGHI

mekanisto: Partisano di la doktrino filozofiala "mekanismo".

mekanomorfoso: (biol.) Ensemblo ek la influi quin la efiki mekanikala (shoki, presi, ocili) agas a la kresko di la embrio e di ula organi.

melanismo: (patol.) Stando di la pelo qua, loke o tota-korpe, aquiras koloro brunatra o nigratra, kun intenseso-grado variiva, ma (omnakaze) ne precize inkluzita.

melankolio: Tristeso austera e nepreciza. Stando maladatra, morbala, karakterizata da depreseso mentala, psikala e fiziologiala. – AFGHIR

melaso: Reziduo siropatra de la kristalesko e rafineso di sukro. – AFGHI

meleo: (en kombato) Intermixeso sen-ordina, pelmele, di la kombatanti qui frapas reciproke. – AF

melinito: (kemio) Mixuro exploziva, di qua la bazo esas trinitrofenolo 2.4.6. – AFGHIR

meliso: (bot.) Planto aromata, ek la familio "labiozi", di qua la folii uzesas por la faco di aquo alkoholizita e stomako-medikamenta. – AFGHIR

melkar: {tr} Extraktar la lakto di femino, per presar lua mamo. – AG

melodio: **1.** (muziko) Intersequo de soni qui plezas a la audanti od askoltanti. **2.** Intersequo de vorti, de frazi qui plezas a la audanti od askoltanti. – AFGHIR

melodramo: **1.** Dramato, akompanata da muziko. **2.** Dramato populara, qua probas emocigar per la extremeso di la cirkonstanci e la exajero di la sentimenti. – AFGHIR

melolonto: (zool.) Insekto koleoptera, qua aparas cirkum la fino di aprilo, e di qua la larvo devoras la radiki di la planti. (L. *melolontha bulgaris*). – IL

melono: (bot.) Planto ek la familio "kukurbitacei", di qua la frukto esas sukoza e sukroza. (L. *cucumis melo*). – AFGH

melopear: {ntr} Kantar ritmoze e segun-mezure, por akompanar la deklamo parolata. – AFHIR

mem: (gram.) Manier-adverbo uzata **(a)** avan komparativo (di supereso o di infreso) por plufortigar lu; **(b)** avan substantivo o verbo, por insistar. – F

membrano: **1.** Tisuo organala, che animalo o vejetanto, qua envolvas ula organi, absorbas, exhalas, sekrecas ula fluidi. **2.** (teknol.) Planko quan la bindisto pozas sur e sub kolono de kayeri quan lu volas pozar en presilo. – AFGHI

membro: **1.** Apendico unionita a la torso di la homo, di la animalo, per artiki. **2.** Persono qua esas un ek la kompozanti di korporaciono politikala, literaturala - di asociitaro, di komuniono religiala. **3.** Un ek la propozicioni ye qui konsistas frazo; un ek la frazi ye qui konsistas la ideo-developo. **4.** Singla de la du parti di equaciono, quin separas la signo di inter-egaleso. – AFHI

"**memento**": (liturgio katol.) Prego di la mes-kanono, en qua la sacerdoto memorigas la vivanti, e, pose, la mortinti.

memorando: Noto diplomacala en qua memorigesas to quo eventis pri ta o ca afero. Noto destinita memorigar ulo. – AFG

memorar: {tr} Reprezentar, en sua spirito, kozo pasinta. – AFHIR

memorialo: Registro, libro, en qua esas konsignita la kozi historiala quin onu volas memoror. – AFGHI

menado: (epoki antiqua) Muliero qua, lor la festi pri Bako, abandonis su a deliri furioza. – F

menajar: {ntr} Okupesar da la administro, da la ekonomio, di sua hemo. – F

menajerio: Animali skarsa, stranja, remarkinda, ye qui konsistas la kolektajo di parko zoologiala. – AFG

mencionar: {tr} Igar remarkata per signo, nomo-dico, (pri libro) per titulo-dico, ma sen cito. – AFHI

mendikar: **1.** {ntr} Demandar almono. **2.** {tr} Solicitar ulo kom almono o kom quaza almono. – AFHI

menhiro: (arkeol.) Nomo di granda bloki de petro, erektita izole, quin onu opinionis havar origino Keltala, ma qui aspektas evar de epoko mem plu antiqua. – AFG

meningito: (patol.) Inflamuro di la envelopilo cerebrala. – AFHI

meningo: (anat.) Singla de la tri membrani ye qui konsistas la envelopilo cerebrala. – AFHI

menisko: **1.** Korpo qua finas ye du surfaci sfera: ica, konvexa - ita, konkava. **2.** Parto supra di la kolono de liquido, kontenata en tubo kapilara, konvexa o konkava (segun la naturo di la liquido). – AFGHI

menso: (historio di la eklezio katol.) Revenuo atribuita a la kompri nutrala. – F

menstruar: {ntr} Esar la objekto di ta ekpulso di sango qua eventas cirkume singla-monate, dum kelka dii, de la korpo di la homino evo-mariajebla. – AFGHIR

mentiar: {ntr} Asertar voloze ulo kontrea ad exakteso, kontrea a la fakti. – FHI

mento: Maniero vidar, pensar, sentar: **1.** Impulso preponderanta, per qua onu agas; **2.** Stoko de idei, de sentimenti, qua preponderas en la ago-maniero kustumata di persono o di asemblitaro; 3, Direciono generala di la intelekto, en la kozi a qui lu su aplikas; **4.** Penso preponderanta di verko. – AFHI

mentono: (anat.) Saliajo di la mandibulo, sub la labio infra. – FI

mentoro: La persono qua esas selektita kom guidanto di ulu pri la agi di ica (generale puera od, adminime, adolecanta). – AFGHIR

menueto: **1.** Danso olima, segun mezuro tri-tempa, kun mikra pazi, di karaktero grava, en qua la akompanantulo e la siorino evolucionas, inter-reverencante ed inter-salutante. **2.** Muziko-peco, ordinare segun mezuro 3/4, qua sequas la "adagio", la "andante" di sonato, di simfonio. – AFGHIR

menuo: Listo de la dishi ye qui konsistas repasto, festino: – AFGH

menuzar: {ntr} Facar objekto ek ligno, ex. tabli, stuli, paneli, e c. (kontraste ye la faco di karpenturi). – F

mercenario: Soldato stranjera di qua onu pagas la servi. – AFHI

mercero: Komerco di la persono qua vendas mikra vari por la sutisti, por la vesti. – AFHI

meridiano: Cirklo-kurvo di la sfero cielala e terglobala, qua pasas tra la du poli, perpendikle ye equatoro. – AFGHIR

meringo: Kukajo lejera, ek la albumeno di ovi e sukro-pulvero. – AFGHI

merino: Mutono, di raso Hispana, di qua la lano esas tenua. – AFGHIR

meristemo: (biol.) Tisuo yuna, di qua la celuli, parietizeskanta, interpresas tre forte ed havas la formo di poliedro. – AFGHI

meritar: {tr} (pro) Havar yuro pri obtenor (ulo) pro sua konduto, maniero. – AFHI

merizo: (bot.) Frukto di la ceriziero sovaja. (L. *cerasus avium*). – F

merkar: {tr} Plasizar en sua stoko psikala de memoraji. – AG

merkato: **1.** Loko publika ube eventas la transakti komercala, ube vendesas la vari nutrala, e c. **2.** (ekonomiko) Stando di ofro e demando en loko ube eventas la transakti komercala. **3.** La komercistaro di urbo. – AFGHI

merkurdio: Dio di la semano, qua sequas mardio. – FHI

merkurio: (kemio) Korpo simpla, metala, fluida ye la temperaturo ordinara. Simbolo kemiala: Hg. – AFHI

merlano: (zool.) Marfisho, ek la genero "gadi", di qua la karno esas nutrivo lejera. (L. *gadus merlangus*). – FR

merlo: (zool.) Ucelo ek la klaso "paseri". (L. *turdus marula*). – FGHI

merlucho:(zool.) Nomo di fishi diversa ek la genero "gadi", sikigita efike da suno-radii. (L. *gadus merlucius*). – AFHIR

merogonio: (biol.) Modo di fekundigo segun qua la spermatozoido unionas su a fragmento de protoplasmo feminala sen-nuklea. – AFGHI

meromorfa: (matem.) (pri funciono, interne di areo) Qua permanas holomorfa, ecepte pri ula punti ube lu divenas infinita. – AFGHI

merotomio: (biol.) Operaco qua konsistas ye deprenar irga parto di organismo ed observar la konduto di ca

parto. – AFGHI

mesajo: Komunikajo letra, oficala, da la chefo di la povo leg-aplikala, a la parlamento. (anke metaf.). – AFHI

meso: (religio katol.) Sakrifiko di la korpo e sango di Iesu, ofrata a Deo semble di pano e vino, por reprezentar e durar la sakrifiko di la kruco, ed aplikar a ni la frukti. – AFGHIR

mestiero: **1.** Sorto di laboro manuala. **2.** Okupivo quan onu komparas a laboro manuala. – FIR

metabolio: (biol.) Ta omna kambii qui eventas en organismo, de lua nasko til lua morto. – AFGHI

metacentro: **1.** (fiziko) Punto ube la perpendiklo ye la flotaco-plano, pasanta tra la gravito-centro en la impulseso-centro di korpo qua flotacas equilibroze, renkontras la vertikalo qua pasas tra la nova impulseso-centro, kande la equilibro di la korpo esas perturbita. **2.** (navig.) En navo qua ocilas cirkum axo horizontala, la centro di la kurvo trasata da la impulseso-centro di la fluido diplasita. – AFGHIR

metacinezo: (biol.) Migro, dum mitoso, da du grupi de kromosomi ad lia poli rispektiva. – AFGHI

metafazo: (biol.) Fazo, o periodo, tre kurta di kariokinezo. – AFGHI

metafiziko: La cienco pri la kozi qui transiras naturo, la domeno di la kauzi sekundara (qui recevas, de kauzo superiora, la povo produktar ula efekti). – AFGHIR

metaforo: (gram., retor.) Figuro qua konsistas ye indikar persono o kozo per termino qua implikas komparo tacita. – AFGHIR

metafrazar: {tr} Interpretar verko skribura; agar traduko qua donas la senco di la originalo por igar lu komprenata, ma ne por igar perceptar lua belaji literaturala. – AFGHIR

metageometrio: Omna geometrio qua esas plu generala kam la Euklid-geometrio, e di qua olca esas egardebla kom kazo partikulara.

metakarpo: (anat.) Unionuro ek la kin osti paralela, ye qui konsistas la palmo di la manuo. – AFHI

metalo: Korpo simpla, kun brilo partikulara, plu o min duktila e maleebla (forjebla o martelagebla). – AFGHIR

metalografio: La cienco pri la metali. – AFGH

metaloido: (kemio) Korpo simpla, solida, liquida o gasa, sen metal-brilo, mala konduktivo pri kaloro ed elektro, e qua, kande kombinita kun metalo, esas elektro-negativa. – AFGH

metalurgio: La industrio qua extraktas la metali ek la mineyi ercala, e separas li de la materii ne-metala. – AFGHI

metamero: (biol.) Segmento primitiva quan onu renkontras sur la vertebrozi dum lua kresko, e qua, pose, remplasesas de la vertebro. – AFGHI

metamorfozar: {tr} Igar (ento) pasar de lua formo naturala a formo altra. – AFGHIR

metano: (kemio) Termino unesma CH_4, ek la hidokarbidi saturita. – AFGHI

metar: {tr} Vestizar su per (co o to). – FI

metastabila: (fiziko) Dicesas pri stando fizikala partikulara - o di kristalo, o di mixuro - obtenita en kondicioni specala di temperaturo: stando nestabila teoriale, ma qua povas tamen persistar dum periodo tre longa, o mem senfine. – AFG

metatarso: (anat.) Unionuro de la kin osti paralela ye qua konsistas la parto di la pedo qua esas inter tarso e fingri. – AFHI

metatezo: (gram.) Permuto di literi en vorto. (ex.: prato vice parto). – AFGHIR

metempsikoso: Doktrino qua agnoskas existi intersequanta, ye qui la anmo pasas, de la korpo quan lu vivigis, aden olta di altra ento. – AFGHIR

meteoro: (fiziko) Fenomeno qua eventas en atmosfero: ciel-arko, pol-auroro, pluvo, roso, nivo, vento, trombo, e c. – AFGHIR

meteorologio: Ta parto di fiziko qua traktas la fenomeni qui eventas en atmosfero. – AFGHIR

metileno: (kemio) Radiko divalenta CH_2, derivita de metano per la supreso di du atomi di hido. – AFGHI

metilo: (kemio) Radiko monovalenta CH_3., termino unesma di la serio de la radiki di la karbidi grasoza saturita, e qua derivesas de metil-alkoholo per supreso di oxihidrido. – AFGHI

metodo: **1.** Iro-modo segun-raciona quan onu praktikas por atingar sua skopo. **2.** Iro-modo segun-raciona quan praktikas la spirito por atingar lo exakta, o por demonstrar ta exaktajo pos trovir lu. – AFGHIR

metodologio: Ta parto di logiko qua studias "a posteriori" la metodi di la sorti diversa di konoci, di savi, e plu partikulare la metodi di la cienci diversa. – AFGHI

metonimio: (gram.) Figuro di retoriko, uzata por expresar kozo per termino quan indikas altra kozo qua esas unionita a lu per relati necesa (kauzo po efekto, kontenanto po kontenato, e c.). – AFGHIR

metonomazio: Transformeso subisata da persononomo quan onu transportas aden linguo stranjera per tradukar lu (Dubois = Sylvius; Schwarzerd = Melanchton; Pesch = Persiko). – AFGHIR

metopo: (arkitekt.) Interspaco quadrata, maxim-multakaze ornita per skulturi - qua esas inter la triglifi di la frizo dorika. – AFGHIR

metriko: Ensemblo ek la reguli qui koncernas la metro di la versi.

metrito: (patol.) Inflamuro di la utero. – F

metro: **1.** Unajo di longeso qua reprezentas la 1/10,000,000-ima parto di la quarimo di la meridiano-Terglobala. **2.** Nombro e dispozeso di la silabi ye qui konsistas singla verso, singla versajo, poemeto, e c. – AFGHIR

metrologio: La cienco di pondero e mezuro.

metronomo: (muziko) Instrumento, uzata por indikar la rapideso-gradi diversa di la movimento muzikala, per pendulo qua skandas plu o min rapide segun ke onu plualtigas o minaltigas pezajo movebla sur la stangeto gradizita. – AFGHIR

metropolito: (eklezio Greka) Granda oficiero di la eklezio ortodoxa, di qua la rango hierarkiala esas inter la patriarko e la arkiepiskopi. – AFGHIR

metropolo: **1.** Urbo, stato, konsiderata kompare a la kolonii qui naskis de lu. **2.** (epoki antiqua) Urbo chefala di provinco. **3.** (historio religiala) Urbo qua havas rezideyo arkiepiskopala. – AFGHIR

mezentero: (anat.) Rifalduro di la peritoneo, qua mantenas la parti diversa di la intestini. – AFGHI

mezereono: (bot.) Arbusto ek la genero "dafnei", qua kreskas sur la monti arboroza, boskoza, di Francia e di la centro-regioni di Europa. (L. *daphne mezereum*)

mezo: Parto qua distas egale de la extremaji, en intervalo de loki o de epoki. – I

mezodermo: **1.** (embriol.) Strato qua aparas, dum la su-developo prima, inter la du folieti di ektodermo ed endodermo. **2.** (bot.) Parto di la kortico, inter la strato korkatra e la envelopilo herbatra. – AFGHI

mezokarpo: (bot.) Strato di la perikarpo di frukto, inter la epidermo extera (epikarpo) e la epidermo interna (endokarpo) - pulpoza, che ula frukti (cerizi, abrikoti, e c.) - lignatra che altri (bruo). – AFGHIR

mezolabo: Olima instrumento di matematiki, qua konsistas ye tri paralelogrami, moviva sur kuliso, uzita por trovar mekanikale du meza proporcionali quin onu ne povis determinar geometriale en la problemo "duopligo di la kubo". – AFGHIR

mezotinto: Graburo por qua onu preparas, unesme, la grano sur la tota planko, til obtenar nigro perfekta, ed ube, pos dekalquir la desegnuro sur la kuproplako, onu aplastas plu o min multe la grano per skrapilo por la loki klara, la mi-nuanci, la mi-ombri. – AFGI

mezurar: {tr} (per) Evaluar (quanto) per lua raporto ye quanto determinita, sama-speca, selektita kom komparo-termino. – AFI

"mi": (muziko) Noto triesma di la gamo diatonika naturala, e. t. di la "do"-gamo.

mi-: Prefixo di qua la senco esas "duime".

miasmo: Emanajo des-salubra, nociva, de materii putranta. – AFGHIR

miaular: {ntr} (aludante kato) Agar la krio qua esas propra ye lua speco. – AFGHI

micelo: (biol.) La aglomerajo maxim mikra ek molekuli, qua havas la propraji fizikala di korpo.

mielato: Exuduro viskoza e sukroza, quan sekrecas, dum la periodi di aero-sikeso e di tero-sikeso, la folii di ula arbori.

mielo: Substanco siropatra, sukroza, quan la abeli elaboras ek la materii quin li rekoliis en la flori, e quin li igas ekfluar aden la alveoli di lia abeluyo por la nutro di su e di la larvi. – FHI

mieno: Aspekto di la vizajo. – AFGR

migrar: {ntr} (ad, de) Diplasar su, livante ula lando por instalar su en altra. Su-diplasar di ula sorti di animali qui iras ad altra klimati, sive periodale, segun la sezoni, sive pro cirkonstanci acidentala. – AFHI

migreno: Doloro qua afektas, ordinare, nur parto di la kapo, partikulare la regiono temorala, ed akompanesas mult-kaze da perturbesi stomakala. – AFGIR

mikao: (mineral.) Silikato aluminoza, kun metal-brilo, quan onu povas separar facile ad lami diafana, per klivo. – AFGHI

mikologio: Ta parto di botaniko qua studias la fungi

(champinioni).

mikologo: Autoro di traktato pri la fungi (champinioni).

mikorizo: Fungo quan onu renkontras generale asociita kun radiki de vejetanti (precipue la radiki di la vejetanti montala: kastanieri, avelanieri, fagi, morusieri, monto-pini, e c.). – AFGHI

mikra: **1.** Qua ne atingas la dimensioni ordinara, partikulare pri longeso, alteso, qualeso o quanteso. **2.** Qua ne atingas la nivelo ordinara pri rango en la hierarkio, merito, la qualesi di kordio o di mento. – AFGHIR

mikro-: Prefixo ciencala: la milionimo de....

mikrobo: Celulo vivanta, di vejetanto od animalo, qua apartenas a la mondo di la infinite mikra, faktoro di ula fermentaci od ula morbi infektiva. – AFGHIR

mikrocentro: (biol.) Parto centra di la sfero atraktiva, konsistanta ye plura kromosomi.

mikrofono: (fiziko) Aparato akustikala, destinita ad ampligar la soni. – AFGHIR

mikrogameto: (biol.) Elemento genetiva, mikra e moviva, kun karakteri maskulala.

mikrografio: La cienco qua traktas la preparo di la objekti por lia observado per mikroskopo, e la deskripto di olci pos lia exameneso per ta instrumento. – AFGHIR

mikrografo: Sorto di pantografo, qua posibligas desegnar figuri extreme mikra.

mikrometro: (metrologio) Instrumento destinita a la mezuro di mikra objekti e mikra imaji. – AFGHIR

mikrono: (teknol.) La milima parto di la milimetro - unajo di mezuro qua adoptesis por la observi mikroskopala. – AFGHIR

mikronukleo: (biol.) La nukleo maxim mikra che la infuzorii, opoze a la grosa nukleo (makronukleo).

mikropilo: (biol.) Mikra orifico di la membrano vitelala di la ovulo, tra qua pasas (konjektate) la spermatozoido lor la fekundigo.

mikroskopo: Instrumento optikala, ek lensi dispozita tale ke li igas la mikra objekti semblar plu grosa kam se regardata per okulo nuda. – AFGHIR

mikrosomo: (biol.) (histologio) Granularo tenua quan onu renkontras en la parto figurala di citoplasmo. – AFGHI

mikrosporangio: Organo, che algi diversa e kriptogami vaskuloza, en qua produktesas la mikrospori. – AFGHI

mikrosporo: Nomo di ta spori maxim mikra di la vejetanti, qui genitas la protali maskula. – AFGHI

mikrozoo: Ento vivanta qua esas videbla nur per mikroskopo. – AFGHIR

mil: 1000

milano: (zool.) Rapt-ucelo jornala, di qua la kaudo esas oblonga e forkatra, ye flugo rapida. (L. *milvus ictinus*). – FH

milbo: (zool.) Insekto sen-ala, preske mikroskopala, qua prosperas en farino, fromajo, e c.

mili-: Prefixo ciencala, qua signifikas "la milimo di...".

miliara: (medic.) Qua produktas, erupte, granda quanto de vezikuli tre mikra.

miliardo: 1000 milioni.

milibaro: Mezur-unajo di la preso atmosferala, qua equivalas 1/1000 di baro (o: hektopiezo) od anke 1000 baryi.

milico: Guardo nacionala, od institucuro analoga; trupo de soldati civitana, en la landi qui ne havas armeo permananta. – AFGHIR

milieto: (bot.) Gramino qua produktas mikra grano, ye qua su nutras la uceli. (L. *panicum miliaceum*)

miligramo: La milima parto di un gramo. – AFGHIR

milimetro: La milima parto di un metro. – AFGHIR

milimikrono: La milionima parto di un milimetro. – AFGHIR

milio: Mezur-unajo parkurala, ek mil pazi. (che la Romani antiqua = 1472 metri; che la Britaniani ed Usani = 1609 metri; pri navigado = 1852 metri). – AF

miliono: 1,000,000 (10^6). – AFGHIR

militar: {ntr} (kontra) Agar lukto, per armi omnasorta (armi shokala, pafala, bombi, atomfuzei, e c.), kontre altra populo, o mem kontre la sua (milito civila). – AFGHI

militarismo: Prepondero exajerita da la elemento "armeani", che naciono; doktrino di ti qui tendencas a ta prepondero. – AFGHIR

mimar: {tr} Reprezentar per gesti, posturi, fizionomio-movi - sen uzar parolo. – AFGHIR

mimoso: (bot.) Planto ek la familio "leguminosi", di

qua ula speci kontraktas su kande onu tushas li. (L. *mimosa*). – AFGHIR

min: Adverbo qua indikas la inferioreso pri qualeso, quanteso, precozeso, extenseso, e c. (= ne tam multe ...-a). – FHIR

minacar: {tr} (per) **1.** Manifestar ad (ulu) sua intenco nocar lu. Avertar (ulu) ke lu timez ulo de altru. **2.** (aludante kozo) Manifestar, per kelka indici, ke, de lu, esas timenda ulo kom eventonta balde. – AFHI

minar: {tr} Exkavar truo en qua onu pozas pulvero quan onu acendas por destruktar exploze to quo esas sur o super lu. – AFGHIR

minareto: Turmo di moskeo. – AFGHIR

mineralo: Substanco qua konsistas ye materio kruda, neorganizita, ne-organika. – AFGHIR

mineralogio: Ta parto di la natur-historio qua traktas la minerali, la korpi ne-organika tala qualan kande on renkontras li en tero o sur la surfaco di olca. – AFGHIR

minestrelo: (en la mezepoko) Poeto, muzikisto recitanta, qua kantis sua kompozuri ed olti di la poeti cetera. – AFGIR

miniaturo: **1.** Litero reda, trasita per miniumo, sur la manuskripti, la meso-libri, e c. por ornar la komenco-loko di la chapitri. Litero ye kolori diversa. **2.** Pikturi delikata, ek mikra temi, sur velino, pergamo, en la manuskripti, la meso-libri. **3.** Pikturo tre delikata, tre mikra, facita per farbi dilutita en aquo e gumo, sur ivoro, sur velino. **4.** Reprezenturo tre mikra-dimensiona. – AFGHIR

minim: (gram.) Superlativo absoluta di "pokeso". – AFGHIR

miniona: Di qua la mikreso esas charmoza. – F

ministro: Viro (o muliero) a qua la povo leg-aplikanta konfidis un ek la taski precipua di la guverno. – AFGHIR

miniumo: (kemio) Deutoxido di plumbo, substanco farba, reda. **2.** Farbo oleoza, facita ek miniumo, uzata kom strato-unesma lor la induto di fero. – AFGHIR

minora: **1.** (yuro-cienco) Qua ne atingis ankore la evo lego-stipulita koncerne la yuro agar libere pri sua persono e sua havaji. **2.** (muziko) Intervalo ek tri noti, qua kontenas un tono ed un mi-tono, o de sis noti, qua kontenas tri toni e du mi-toni. **3.** (logiko) (en silogismo) La subjekto di la konkluzo (pro ke lu esas min ampla kam la atributo). – AFGHI

minoritato: La quanto minim granda de voci che asemblitaro qua esas votanta pri lo jus deliberita. – AFGHI

minto: (bot.) Planto aromatoza, ek la familio "labiacei". (L. *mentha*). – AFGHIR

minucio: Detalo mikrega qua ne meritas ke onu haltez por lu (pro lu). – AFGHI

minus: (aritm., algeb.) Signo qua avan quanto signifikas ke olca esas sustraktenda. – AFGHR

minuskulo: (pri la literi di la alfabeto) Mikra litero (o tipo), kompare a mayuskulo, e ye qua konsistas la maxim multa literi di la vorti skribita. – AFGHI

minuto: **1.** Sisadekima parto di horo. **2.** Sisadekima parto di un grado di cirklo. – AFGHIR

mioceno: (geol.) Un ek la quar granda faki di la ero terciara (olta qua sucedas la strati oligocena, e sur qua jacas la strati pliocena). – AFGHI

miologio: La anatomio di la muskuli. – AFGHI

miopa: (patol.) Di qua la vido-porteo esas kurta. – AFGHI

miozoto: (bot.) Planto di qua la floro esas ciel-blua, rozea, e quan, en landi diversa di Europa, onu nomizas poezioze "Ne-obliviez-me". (L. *myosotis*). – AFHIL

mirabelo: Mikra pruno flava.

mirajo: Optik-iluziono - refrakto qua, en la landi di qui la atmosfero esas varmega, igas vidar kom proxima la imaji di objekti tre fora. (metaf.: Iluziono seduktoza). – AFIR

miraklo: Fakto supernatura, qua eventas violace di la leyi* (legi naturala). – AFGIR

miriado: 10,000

miriametro: 10,000 metri

miriapodo: (zool.) Animalo artikoza (artropodo) qua konsistas ye ringi, singla de qui havas paro de gambi. (L. *myriapoda*). – AFGHI

mirmekofago: (zool.) Mamifero ek la klaso "sen-denti", di qua la lango esas filo-forma, viskoza, e quan lu extensas sur la formikeyo por kaptar la formiki qui esas lua disho precipua. (L. *myrmedophaga*). – IL

mirmekofila: (bot.) Dicesas pri ula animali qui esas la gasti di la formiki - qui vivas kun ici, sive kom "invititi", (ex.: la afidii o planto-lausi), sive kom "ne-atenciti", sive kom vera paraziti. – AFGHI

mirmekoleono: (zool.) Insekto, analoga libelulo, di qua la larvo jacas sur la fundo di funelo quan lu exkavis en tero e kaptas por manjar li la formiki od altra insekti qui falas aden lu. (L. *myrmecoleon*). – IL

miro: (bot.) Gumo-rezino aromoza. – AFGHI

mirtelo: (bot.) Genero di planti ek "vacinei" qua produktas beri nigratra, acideta, akreta. (L. *vaccinium murtillus*). – FIL

mirto: (bot.) Arboreto kun flori blanka, quan la antiqui konsakrabis a Venus (Afrodito). (L. *myrtus*). – AFGHIR

mis-: Prefixo qua signifikas "erore, nejuste".

misiono: Senditaro (religiala, ciencala, diplomacala) di qua la tasko konsistas ye - rispektive - predikar, instruktar o docar, studiar, explorar, negociar, e c.). – AFGHIR

mispelo: (bot.) Frukto qua havas plura kerni, qua manjesas erste kande lu oldeskis e komencas velkar. (L. *mespilus*). – GHIL

mistelo: (bot.) Planto lignoza, qua vivas parazite sur ula arbori (querko, pomiero, fraxino). (L. *viscum*). – AG

misterio: **1.** Rito sekreta di la politeismo antiqua, a qua admisesis nur poka iniciiti. To quon onu konservas, mantenas, sekreta. **2.** Dogmato kristana, revelita kom objekto di kredo, e qua preter-iras raciono. – AFGHIR

mistifikar: {tr} Trompar, erorigar (ulu), amuzante su de lua kredo. – AFGHI

mistiko: Doktrino filozofiala, religiala, qua konsideras kom la perfekteso sorto di kontemplo ed extazo qua elevas la homo, ja en la vivo sur-tera, ad uniono misterioza kun deo. – AFGHIR

miteno: Ganto qua kovras la manuo, tote o duime, kun fingruyo nur por la polexo. – AFH

mito: Rakonto tradicionita qua atribuas, ad ula eventi o personegi, karaktero supernatura. – AFGHIR

mitokondrio: (biol.) Grani o filamenti, tre mikra, kolorizebla per alizarino e la kristalo violea, qui existas ye quanti plu o min granda en omna celuli, di animali o di vejetanti, dum lia tota vivo. – AFGHIR

mitologio: Historio fablatra di la dei, di la enti supernatura. – AFGHIR

mitomo: (biol.) Parto di la citoplasmo, ek filamenti e fibreti, branchigita od anostomozigita, ma ne retikuligita, qua segun-dice konsistas ye protoplasmo vera.

mitoso: (biol.) Partigeso nemediata di la celulo, en qua la divido di la nukleo eventas ante olta di la korpo celula.

mitralio: **1.** Peci de olda fero, kupro, bronzo. **2.** (olim) Olda ferajo per qua onu charjis la kanoni. – AFHI

mitralioso: (milit.) Kanono ye pafado rapida ed iterata. – AFGR

mitro: **1.** (epoki antiqua) Kapo-vesto Aziana, quan pose weris* la Romanini alta-ranga. **2.** Kapo-vesto di la episkopi, kardinali ed ula abadi kande li oficias solene. – AFGHIR

mixamebo: (biol.) Celulo qua devenas de la jermifo di la sporo che la fungi mixomiceta, qua konsistas ye amaso de protoplasmo, sen membrano celuloza, e ye movi amiboidala.

mixar: {tr} (kun) **1.** Unionar ensemble (kozi diversa) tale ke la diverseso cesas esar videbla. **2.** Enduktar aden medio (ulu od ulo stranjera). – AFI

mizantropo: Individuo qua odias la genero "homo". – AFGHI

mizerar: {ntr} Esar tante povra ke (lu) esas kompatinda. – AFGHIR

mizerikordio: Kompato qua pardonas la kulpinto. – FHI

mnemoniko: Arto helpar memoro per procedi qui igas la kozi plu facile retenebla, merkebla, ritrovebla. – AFGHIR

mobilizar: (milto) Igar armeo, od armeo-fragmento, departo-pronta por militesko. – AFGHIR

moblo: Objekto uzata por garnisar, ornar la interna parto di domo (stuli, tabli, ed objekti diversa altra-sorta: liti, e c.). – FGHIR

modelo: **1.**To quo destinesas esor objekto di imito. **2.** Homo qua esas koram artisto (piktisto, statuifisto) en la posturo quan ica volas reproduktar [riproduktar]. **3.** Reprezenturo ek argilo, vaxo, e c. di subjekto destinata a reproduktesor [riproduktesor] ek marmoro, bronzo, e c. **4.** To quo destinesas esor objekto di imito, segun quo onu facas od agas ulo: **(a)** kompozo-maniero; **(b)** Vivo-maniero. – AFGHIR

moderar: {tr} Forigar de eceso. – AFGHI

moderna: Qua apartenas a nia epoko od ad epoko

kompare recenta (opoze a la epoki olima od antiqua). – AFGHI

modesta: **1.** For luxego, brilo, pompo. **2.** Qua opinionas sua merito kom nur mezvalora, pasableta. – AFHI

modifikar: {tr} Chanjar (kozo) sen alterar olua naturo esencala. – AFGHIR

modiliono: (arkitekt.) Sorto di konsolo, qua havas la formo di voluto duopla, salianta, sub la pluv-gutifilo di la kornico. – AFGHI

modlar: {tr} Fasonar ek argilo, vaxo, e c. (modelo qua exekutesos ye gipso, marmoro, bronzo, e c.). (Anke aludante la materio quan onu fasonas). – AFGHIR

modo: **1.** Maniero vidar, agar, partikulare di persono, di lando, di regiono. **2.** Kustumo efemera qua normizas (segun la gusto di la periodo) la maniero vivar, vestizar su, e c. **3.** Chapeli e kapo-vesti por la homini. **4.** (filoz.) Eso-maniero variiva di la substanco finita. **5.** (logiko) Kondiciono specala a qua subordinesas silogismo. Dispozeso-maniero di la tri propozicioni di silogismo segun lia quanteso o qualeso. **6.** (yuro-cienco) Klauzo qua subordinas la efiko da ago ad evento necerta qua dependas de la volo di ta qua profitos de olu. **7.** (muziko) **(a)** Singla de la toni, che la muziko antiqua, quin distingas la diapazono plu o min alta e la plaso di la mi-toni en la gamo. **(b)** Singla de la toni di la plan-kanto quin distingas (ultre la diapazono plu o min alta e la plaso di la mi-toni en la gamo) la divideso, en singla gamo, di la oktavo aden quarto plasizita altre. **8.** (gram.) Formo di la verbo, qua indikas la manieri diversa ye qui onu afirmas la ago e la stando quin expresas la verbo (exter la cirkonstanci di tempo e di personi quin indikas altra formi). – AFGHIR

modulacar: {tr} **1.** Reproduktar [Riproduktar] per flexi diversa di la voco. **2.** (metaf.) Expresar per soni poezioza. – AFGHIR

modulo: **1.** (arkitekt.) Mi-diametro di la infra parto di la kolono-fusto - unajo konvencionita per qua onu determinas la proporciono di la parti en ordino arkitekturala. **2.** (matem.) Nombro per qua onu multiplikas la logaritmo di sistemo por obtenar la logaritmi korespondanta di altra sistemo. **3.** (fiziko) Koeficiento di elastikeso, o pezo apta plulongigar per un unajo la longeso di prismo di qua la seciono normala esas la surfaco-unajo. – AFGHIR

mohero: Stofo ek pili di la Angora-kapro. – AFG

mokar: {tr} (pro, pri) Igar (ulu, ulo) la objekto di desprizo-rido. – AFGR

mokasino: Pedo-vesto di la Amer-indiani ek felo ne-tanagita, ma nur mejisita. – AFGHR

mola: **1.** Qua cedas facile ye preso. **2.** (metaf.) Qua cedas facile (aludante persono). – FI

molara: (anat.) Dento qua uzesas por triturar la manjaji. – AFGHI

moldar: {ntr} Kovreskar ye vejetanti kriptogama qui alteras la substanco. – AG

molekulo: (kemio) Parto di korpo, konceptata kom ne-dividebla da la agenti fizikala, ma deskompozebla kemiale aden partikuli plu mikra, la "atomi". – AFGHIR

moleskino: Telo vernisizita, qua imitas ledro. – AFGI

molestar: {tr} Tormentar per produktar desagreablaji. – AFGHI

molibdo: (kemio) Korpo simpla, metala, blanka matide, maleebla, preske ne-gisebla. Simbolo kemiala: Mo. – AFGHIR

molio: Masonuro, konstruktita ye la enireyo di portuo, ye la kapo di warfo, di digo, por ruptar la impetuo di la ondegi e shirmar la navi. – AFGHIR

moloso: **1.** Hundo ek la lando di la Molosi (Epiro, Grekia), quan onu uzis, en la epoki antiqua, por chasar o gardar la bestio-trupi. Nun: grosa gardo-hundo, ek la raso "dogi". **2.** (prozodio) Verso-pedo Greka o Latina, ek trisilabi longa. – AFGHIR

moltono: Stofo dika, kun pili longa e dolca, qui igas lu delikata e mola. – AFGHI

molusko: (zool.) Nomo di animali sen-vertebra, ye qui konsistas la brancho triesma di la animal-regno. – AFGHIR

momento: (mekaniko) Produto di forco per disto. – AFGHI

monado: (filoz.) **1.** Segun la doktrino da Pitagoro: unajo perfekta, principo nevidebla di la kozi spiritala e materiala. **2.** Segun Leibnitz: substanco simpla, nedividebla, esencale agema. **3.** (zool.) Protozoo kun organo lokomocala flogilatra, ek la klaso "monatidi", karakterizata da un o du mikra flogili acesora, ye la bazo di la flogilo precipua. – AFGHI

monadologio: (filoz.) Teorio pri la monadi.

monako: (religio katol.) Monakulo enklostrigita qua vivas for la socio ordinara. – AFGHIR

monarkio: Stato guvernata da chefo unika. – AFGHIR

monarko: Suvereno di stato qua guvernesas da chefo unika. – AFGHIR

monastero: (biol.) Komenco-fazo di la mitoso (prefazo) dum qua la centrosomo cirkondas su per filamenti protoplasma akromata, astroforma..

monato: Tempo-quanto adoptita kom un ek la dekedu dividuri di yaro, e qua kontenas lore 30, lore 31 dii (ecepte la monato februaro, qua kontenas 28 dii dum la yari ordinara, e 29 dum la yari bisextila). – AG

mondo: Ensemblo ek lo existanta. Ensemblo ek Suno qua lumizas ni, Tero quan ni habitas, e la planeti cetera kun lia sateliti e kometi. – AFHI

monero: (biol.) Grupo ek protozoi, kreita da Haeckel, qua igis ek li klaso aparta, karakterizata per (precipue) lia tota indijo di nukleo; li esus do celuli nekompleta. – AFGHI

moneto: Peco de metalo qua uzesas lor kambii, kun estampuro legala qua atestas lua pezo e titruro e determinas lua valoro nominala. – AFHIR

monismo: (filoz.) **1.** Sistemo filozofiala qua explikas universo per la existo di tipo unika di realajo. **2.** Sistemo da Haeckel qua expresas universo per (unike) la efiko di la forci fizikala e kemiala. – AFGHIR

monisto: Adepto di monismo. – AFGHIR

monitoro: Milito-navo, di tun-konteno mezvalora, basa sur la aquo-nivelo, kurasizita tre forte, e provizita ye kanoni gros-modela. – AFGHIR

mono-: Prefixo ciencala = un.

monodroma: (matem.) Funciono monodroma, interne di areo donita. Funciono F(z) esas monodroma interne di areo S, kande, la punto z variante interne di la areo, la funciono F(z) retroprenas sempre la sama valoro en sama punto. – AFHI

monogama: **1.** Qua esas mariajita kun nur un spozo. **2.** Qua spozeskis nur unfoye. – AFGHIR

monogena: (biol.) Qua agas ta sorto di genito en qua la enti vivanta su reproduktas [riproduktas] nemediate, e kun fazi inter-identa di su-developo, per ovo o per ovuli, opoze a la digeneso (genito alternanta).- AFGHI

monografio: Studiuro pri punto specala di historio, cienco, e c. – AFGHIR

monogramo: (skribarto) **1.** Kombinuro ek plura literi, unionita tale ke un streko, un slingo, uzesas por du o tri literi interdiferanta. **2.** Kombinuro de literi quin ula artisti stampas sur sua verki - ula kolekteri, sur la peci di lia kolektaji. – AFGHIR

monoika: (bot.) Qua portas, sur un stipo, floruli e florini.

monoklina: (bot.) En qua la du sexui un-esas en la sama floro.

monoklo: Mikra okulvitruno, por un ek la okuli. – AFGHIR

monokroma: Qua esas un-kolora. – AFGHI

monolito: Monumento (kolono, oblisko, tombo, e c.) ek nur un petro. – AFGHIR

monologo: **1.** Ceno teatrala en qua un persono - qua esas, o qua kredas esar, sola - parolas a su ipsa. **2.** Diskurso da persono qua ne lasas la kun-esanti parolar liafoye. – AFGHIR

monomio: (algebro) Expresuro inter la parti di qua ne existas signo di adiciono o di sustraciono. – AFGHI

monopolo: **1.** Privilejo exkluziva pri vendar ulo. **2.** Yuro exkluziva, posedata da mikra quanto de homi. – AFGHIR

monosperma: (bot.) Di qua la frukto kontenas nur un grano (semino). – AFGHI

monoteismo: Kredo ye deo unika. – AFGHIR

monotona: **1.** Qua esas sempre sama-tona. **2.** Qua fatigas pro uzar konstante la sama tono. **3.** Qua fatigas pro la repeto di la sama kozi, pro la itero di la sama ago. – AFGHIR

monsinioro: Titulo honorizanta donata a la princi di familio suverenala, aludante la kardinali, arkiepiskopi, episkopi, e prelati. – F

monstro: **1.** Ento di qua la formo esas kontre-natura. **2.** (mitol.) Ento maligna, kun formo stranja. **3.** Ento granda extraordinare. **4.** (metaf.) Persono qua havas defekto o vicio developita extraordinare. – AFGHIR

montanto: Peco de ligno, de petro, de fero, pozita vertikale (ex.: la montanti di skalo). – FHI

monto: (geogr.) Granda altajo ek tereno, qua rezultas de subleveso di sulo, ed havas sur sua flanki, ye alteso-gradi diversa, zoni de vejetanti interdiferanta. **2.** Amasego. **3.** (metaf.) Granda desfacilajo vinkenda. – AFHI

montrar: {tr} (ad) **1.** Vidigar. **2.** (metaf.) Lasar aparar. – FHI

monumento: **1.** Masonuro erektita por perpetuigar la

memoro di ulu, di ulo, memorinda. **2.** Edifico remarkinda (palaco, kirko, kolono, statuo, e c.). – AFGHIR

mopso: (zool.) Mikra hundo rez-pila, kun muzelo nigra, nazo aplastita. – GHR

moqueto: Stofo por tapisi e mobli, veluratrajo ek lano di qua la wefto e la warpo esas ek lino-filo. – AFGHI

morbilo: (patol.) Morbo eruptala, febrala, kontagiala, qua afektas precipue la infanti e pueri. – IL

morbo: Speco medikala di ta o ca kelka altereso di la organi, o kelka perturbeso di la funcioni organismala. – AFHIL

mordar: {tr} **1.** Entamar per sua denti. **2.** Entamar per frotado, exkavo. **3.** Entamar per korodo. **4.** (metaf.) Atakar (ulo) ye maniero acerba. – AFHI

morelo: (bot.) Champiniono manjebla, di qua la "chapelo" esas remarkinda pro la nekontebleso di la mikra konkavaji qui igas lu aspektar quale sponjo. (L. *morchella esculenta*). – AFG

moreno: (geogr.) Bendo de gravii, de fragmenti ek roko, qui glitis ed akumulesis an la pedo di glaciero od an lua flanki. – AFG

morfino: (kemio) Alkaloido di opiumo, $C_{17}N_{19}NO_3H_2O$.; narkotigivo tre efikiva, uzata medicinale por mingravigar la sufri; drogo danjeroza pro kustumesko. – AFGHIR

morfogena: (biol.) Dicesas pri la efiki e la agenti qui influas la formo e la strukturo di la organismi. – AFGHI

morfogenezo: (biol.) Cienco di la kauzi qui determinas la formo e la strukturo di la organismi, e di la leyi* (legi) qui rezumas li. – AFGHI

morfologio: **1.** (filoz.) Cienco di la formi diversa di materio. **2.** (gram.) Cienco di la formi diversa gramatikala di la vorti. – AFGHIR

morfoplasmo: (biol.) Un ek la substanci protoplasma di la celulo-korpo di la ovulo, qua efikas a la karakterizivi di la genitori.

morfoso: (biol.) Reflexo elementala, ne-nervala, qua esas respondo rapida ad ecito simpla di la substanco vivanta, e qua su manifestas per ula formo od equilibro-posturo di ta substanco vivanta en la medio cirkondanta. – AFGHI

morganatika: (yuro-cienco) (Pariajo) quan princo o sinioro paktas kun persono di rango inferiora e qua ne havas omna efekti civila. – AFGHIR

morge: En la dio qua sequas nemediate olta pri qua onu parolas. – AG

morilio: Fero-peco, di qua un extremajo kapo-forma esas ornita, e quan onu pozas ye singla latero di la herdo di kameno, por subtenar la kombusto-ligno. – H

moro: Un ek la kustumi di individuo, di populo, pri la praktiko di lo bona e di lo mala etikale. – FL

morso: Levero muntita en la boko di la kavalo, e qua, per efikar a la stangi, uzesas por direktar lu. – FI

mortadelo: Grosa socisego ek hepati e sen-grasa karni (pistita). – FGHI

mortar: {ntr} Cesar vivar. (anke metaf.). – AFGHI

mortero: Sablo o cimento mixita a kalko, e dilutita en aquo, quan onu uzas por kunjuntar la petri e quadri di konstrukturo, di edifico. – AFGHI

mortezo: (teknol.) Entaliuro en peco de ligno o metalo, por recevar tenono facita en altra peco, tale ke formacesas asembluro. – AFH

mortifikar: {tr} Igar (ulu) mortar ye su ipsa, per domtar sua impulsi karnala, e per humiligar la spirito per asketalaji. – AFHIR

moruo: (zool.) Marfisho ek la genero "gadi", de qui un speco, qua tre abundas en Nov-Lando, esas la objekto di komerco tre granda. (L. *gadus morrhus*). – FL

moruso: (bot.) Frukto monoika, pulpoza, di arboro kun folii alternanta. (L. *morus*). – HL

morvo: (patol.) Morbo kontagiala di la kavali, maxim-multa-kaze mortiganta, karakterizata da la inflameso e la ekfluado di la membrano pituitala. – FH

moskardino: (zool.) Speco di gliro, di qua la odoro forta memorigas musko. (L. *muscardinus avelianarius*).

moskeo: (religio) Templo di la Mohamedisti. – AFGHIR

moskito: (zool.) Insekto diptera, di qua la pikuro esas doloriganta. – AFGHR

mosko: Substanco odoranta quan kontenas posho renkontrebla sur la ventro di la maskulo di sorto di kapreol-yuno. – AFGIR

moso: (navig.) Adolecanto qua, sur navo, lernas la mestiero di maristo (kruano*). – FI

mosto: Suko di vitbero, pronta subisar la fermentaco alkoholifera. – AFGHI

motacilo: (zool.) Mikra ucelo qua flugetas cirkum la bestio-trupi,ed apud la aqui fluanta o dormanta. (L. *motacilla alba*). – L

moteto: **1.** (olim) Kirko-kantajo, mi-sakra e mi-profana, plura-parta, tolerita apud la plan-kanto. **2.** Muzikajo destinita a la kirko, e kompozita ek vorti Latina quin onu prenis exter la oficio, quale psalmo, himno, anti-fono, e c. – AFGHIR

motivo: **1.** La "pro quo" o "por quo" di ago o di faco. **2.** En arto-verko: la temo developenda. – AFGHIR

moto: Sentenco, proverbo preferata da ulu, od atribuita ad ulu, kom expresanta plu o min adequate lua maniero pensar, sentar. – AGIR

motoro: Omna sistemo materiala destinita a transformar irga energio aden energio mekanikala. – AFGHIR

movar: {tr} **1.** Igar funcionar. (anke metaf.) **2.** (pri korpo o parto di korpo). Diplasar su. – AFHI

movimento: (muziko) Rapideso-grado ye qua frazo muzikala pleesas o kantesas. – AFI

moyeno: To quo uzesas por atingar la skopo. – F

mozaiko: Laboruro ek peci inter-adjustita ek sonto, petro, emalio, glaso, ligno, diversa-kolora, di qui la asembluro formacas desegnuri od ornamenti. – AFGHIR

muar: {ntr} **1.** (aludante ula speci di animali) Subisar, ye ula epoki determinita di lia vivo-duro, la falo o la rinovigo di epidermo, pili, plumi, korni, e c. **2.** (aludante la voco homala) Subisar ula altero lor puberesko. – AFHI

muaro: Stofo di qua la reflekti esas kolor-chanjanta qui produktesas da la aplasto di la grani sub la cilindri inter-rotacanta. – AFGHIR

mucilajo: **1.** Substanco viskoza quan kontenas ula vejetanti. **2.** (farmacio) Liquido viskoza, ek la solvo di gumo en aquo. – AFHI

muelar: {tr} Triturar (grani) per pasigar inter grosa diski qui rotacas, ordinare ek petro harda - la supra frotante kontre la infra. – FHIR

muevo: (zool.) Mar-ucelo, palmipeda, long-ala. (L. *larus*). – FG

muflo: **1.** (teknol.) Tera vazo quan la kemiisti uzas por submisar korpo a la efiko da fairo sen kontakto kun la flamo. **2.** Mikra formo quan onu pozas transverse en forno plu granda, e qua recevas la materii destinita a kupelago. – FGHI

muflono: (zool.) Sorto di mutono sovaja, ne-amansita (en Korsika, Sardinia, Grekia). (L. *ovis musimo*). – AFGHI

mufo: **1.** Furajo, gaino vatizita, apertita ye la du extremaji, en qua onu pozas sua manui por shirmar olci de la atmosfero kolda. **2.** (teknol.) Cilindro ek gisfero aden qua onu ajustas la extremaji di du tubi, di du ax-arbori, quin onu volas interjuntar. – AFG

mujar: {ntr} (aludante vento, ondi) Produktar bruiso analoga a la klamo matida, nesonora e longa di la animali bova. – FHI

muko: (fiziol.) Liquido viskoza quan sekrecas ula membrani. – AFHI

mulato: Individuo qua naskis de la koito da pelblanko kun pelnigro. – AFGHIR

muldar: {tr} Reproduktar [Riproduktar] modelo reliefa, aplikante sur lu materio mola, flexebla, qua prenas lua konturi. (anke metaf.). – AFHI

muliero: Homino adulta. – FL

mulo: (zool.) Produkturo maskula ek la kopulaco da asnulo kun kavalino, o da kavalulo kun asnino. – AFHIR

multa: Di qua la quanto o grandeso, se expresita per nombro, korespondas a nombro relative granda. – AFHI

multiforma: (matem.) Funciono multiforma: qua ne esas monodroma, t. e. qua prenas valori diferanta pri la sama sistemo de valori di sua variebli. – AFGHI

multiplikar: {tr} (aritm.) Iterar (un quanto fixa) n-foye. – AFGHI

muluro: (arkitekt.) Ornamento prolongebla, uniforma, salianta, en produkturo di arkitekturo o di menuzo. – FH

mumio: Kadavro balzamizita e envelopita per bendeti, quan onu renkontras en la sepulturi di la Egiptiani antiqua. – AFGHIR

mungar: {tr} Desembarasar de la humoro viskoza quan sekrecas la mukozo nazala. – L

muniziono: (teknol. militala) Singla ek la kozi ye qui konsistas la ensemblo ek la moyeni di defenso, di su-nutro, ye qui onu provizas fortifikajo, fortreso, militisto-trupo. Anke: pulvero, kartochi, obusi, bombi, atom-armi. – AFGHIR

muntar: {tr} (tekn.) Erektar (mashino, karpenturo, e c.) per konjuntar la parti. – AFGHIR

mureno: (zool.) Speco di kongro. (L. *muraena helena*). – AFGHIR

murmurar: {ntr} **1.** Exhalar quaza lamento matida, nesonora. **2.** Exhalar bruisado matida, nesonora. – AFGHI

muro: Panelo de masonuro, plu o min alta, uzata por cirkum-klozar o subtenar. – AFHI

musareno: (zool.) Mikra mamifero, karnavida, insektivora, kun odoro moskoza. (L. *sorex*). – FI

muserono: (bot.) Speco di agariko, fungo manjebla.

musho: (zool.) Insekto diptera, ek la familio "muskidi". (L. *musca*). – FHIR

muskado: (bot.) Nuco aromatoza, quan produktas arboro exotika, uzata kom spico. (L. *myristica fragrans*.) - FGHIR

muskato: (bot.) Vitbero di qua la odoro similesas olta di musko. – AFGHIR

musketo: (olim) Pafarmo quan onu funcionigis per mecho acendita e qua remplasesis da fusilo. – AFGHIR

musketono: **1.** (olim) Pafarmo plu grosa, ma min longa, kam musketo. **2.** Speco di fusilo kurta, inter karabino e pistolo.

musko: (bot.) Planto kriptogama celuloza, di qua la folieti tenua multigas su tale ke li tapetizas la loki ube lu kreskas. – (L. *muscua*). – FI

muskulo: (anat.) Organo karnoza, ek fibri kontraktebla, qui produktas la movi (che la animali). – AFGHIR

muslino: Stofo de kotono tenua, e di qua la texuro esas diafana. – AFGHIR

muslo: (zool.) Molusko bivalva, manjebla, tipo di la tribuo "mitilinei". (L. *mytilus edulis*). – AFG

muso: (zool.) Mikra mamifero, rodera, ek la genero "rato", kun pilaro nigra o griza, qua habitas la trui di la domi. (L. *mus*). – AGRL

musono: (meteorol.) Vento qua aparas periodale en la oceano di India, de esto a westo, en la semestro unesma di la yaro, ed inversa-sinse en la semestro duesma. – AFGHIR

mustar: {tr} Koaktesar ne-eskapeble, ne-eviteble. – GI

mustardo: Kondimento ek grani di sinapo, triturita kun vino-mosto o vinagro. – AFHI

muta: Qua ne povas (fiziologiale) parolar. – AFHI

mutaco: (biol.) Vario bruska e spontana qua eventas en decendanto di individuo normala, e qua, de lore, esas fixa e heredonta. – AFGHI

mutilar: {tr} **1.** Alterar (la korpo) ye sua integreso per deprenar de lu membro od altra parto. **2.** (metaf.) Alterar (ensemblo) ye lua integreso, per deprenar parto esencala. – AFHI

mutono: (zool.) Mamifero ek la familio "rumineri", kun chanfreno konvexa, korni kava e permananta, pili lana, frizita. (L. *ovis aries*). **2.** (meteorol.) Mikra nubi, ek ondi blanka, de vaporo, simila a lano-floki. **3.** (relig. katol.) Persono konfidita a la direkto de pastoro spiritala. – AFI

mutuala: Dicesas pri societo di qua la membri inter-sokursas kontre ula riski - interhelpas. – AFGHI

muvmento*: Ensemblo de la agi ed esforci, koordinata, da grupo de personi qui volas atingar skopo partikulara. – AF

muzelo: **1.** Parto salianta, oblonga di la vizajo di ula mamiferi, di ula fishi. **2.** (metaf.) Grimaso per oblongigar la labii kom signo di deskontenteso o di moko. – AFI

muzeo: **1.** (epoki antiqua) Establisuro ube kultivesis literaturo e la cienci. **2.** Loko en qua asemblesis kolektaji de objekti di arto, cienco, industrio, e c. – AFGHIR

muzikar: {ntr} Ecitar la sentimenti per serii melodia o per kombinuri harmonioza de soni segun-mezura e ritmoza. – AFGHIR

muzo: **1.** (mitol.) Singla ek la non deini interfrata, qui prezidis la non arti liberala. **2.** (metaf.) Inspiro-fonto di la poeto: - AFGHIR

myelino: (anat.) Substanco mola, refraktiva e komplexa, qua cirkondas la axono o cilindraxo, e kontenesas en la Schwann-gaino. – AFG

myelito: (patol.) Inflamuro di la myelo. – AFGHI

myelo: (anat.) Grosa kordono nerva, prolonguro di la cerebro, qua kontenesas en la kanalo vertebrala. – Greka

N

-n: (gram.) Signo qua indikas ke o la komplemento direta o la atributo esas inversigita en la propoziciono - e, per lo, preventas kompren-erori

che la lektanto o la askoltanto.

nabeto: (bot.) Varietato di napo, di qua la grani esas oleoza. (L. *brassica rapa oleifera*). – FH

nabo: Centro di roto, adube konvergas la radii e quan trairas la rotaxo. – AG

nabobo: **1.** Princo mohamedista en India. **2.** Personego qua retrovenis de India (o de altra landi exotika) kun havajo grandega. – AFGHIR

naciono: **1.** Asemblitaro de homi ye qua konsistas socio politikala, qua esas guvernata, administrata o jerata da institucuri komuna. **2.** Singla ek la dividuri en qui repartisesis olim la studenti di la universitato di la urbo Paris. – AFGHIR

nadiro: (astron.) Punto di la cielo-sfero ube abutus vertikalo qua departus de la loko ye qua onu esas, e pasante tra la centro di la Terglobo. – AFGHIR

naftalino: (kemio) Hidrokarbido quan produktas la distilo di minkarbono, di gudro. – AFGHIR

nafto: (kemio) Hidrokarbido, sorto di bitumo liquida, volatila ed inflamebla. – AFGHIR

naiva: Qua esas tam kredera kam mento sen-experienca. – AFGR

nakarato: Koloro reda oranjea. – AFGH

naktigalo: (zool.) Mikra ucelo, ek la klaso "paseri", di qua la plumaro esas griza, famoza pro la beleso di lua kanto-stilo. (L. *sylvia luscinia*). – AG

nam: Konjunciono qua unionas, a propoziciono, propoziciono qua sequas olca e qua donas la "pro quo" di to quon afirmas la unesma. – L

nankino: Telo de kotono, di qua la koloro esas uniforma, maxim-multa-kaze flava klare. – AFGIR

nano: Persono qua esas mikra extraordinare. – FHI

napo: (bot.) Planto krucifera, kun radiko pulpoza e nutriva. (L. *brassica napus esculenta*). – FHI

naracar: {tr} Raportar pri fakto, enumerante detaloze lua cirkonstanci diversa. – AFHI

narciso: (bot.) Planto ek la familio "amarilidei". (L. *narcissus*). – AFGHIR

nardo: Oleo parfumoza, quan, en la epoki antiqua, onu extraktis de planto aromatoza. – AFGHI

narkotar: {ntr} Esar en ta stando di stuporo o torporo produktita artificale per la uzo di ula substanci (kloroformo, e c.). – AFGHI

narvalo: (zool.) Cetaceo di qua la maxilo havas longa dentego defensale. (L. *monodon monoceros)*. – AFGHI

naskar: {ntr} Ekirar la sino di la patrino [matro]. – HI

naso: Korbo ek oziero, kono-forma, a qua abutas ula reto ube la fishi arivanta kaptesas. – FH

natar: {ntr} Subtenar su ed avancar en aquo, per ula movi di la membri. – AFHI

natro: (kemio) Korpo simpla, metala, qua esas elemento esencala di sodo. Simbolo kemiala: Na.

naturo: **1.** Ensemblo ek la kozi e forci qui existas eterne. **2.** La esenco, la atributi qui esas propra ye ula ento. **3.** La stando primitiva (di la homo), opoze a "civilizeso". – AFGHIR

naufrajar: {ntr} Dicesas pri navo qua perisas kontre rifi o brizanti, o dum lua navigo. – FHI

nautilo: {zool.} Molusko cefalopoda, kun konko extera parietoza. (L. *nautilus pompilius*). – AFGHI

nauzear: {ntr} Tormentesar da la bezono vomar. – AFHI

navigar: {ntr} Voyajar per irar sur od en aquo, altre kam per nato. – AFGHIR

navo: **1.** Konstrukturo destinita a navigar sur od en mari ed oceani. **2.** Parto di kirko, de la portalo a la koreyo, inter du rangi de pilastri, de koloni, qui subtenas la vulto. – AFHIR

nayado: (mitol.) Deajo infra-ranga, femina, qua prezidis la fonti, riveri, e c.

nazo: Organo qua salias meze di la vizajo, rezideyo di olfakto. – AFGHIR

ne: Adverbo di nego.

nebular: {ntr} Dicesas kande aquo-vaporo nekomplete kondensita flotacas en ta parto di atmosfero qua esas apud tero e trublas olua diafaneso. – AFGHI

nebuloso: (astron.) Aglomerajo ek steli qui esas tante multa e semble inter-apuda ke li ne plus esas dicernebla single. – AFGHIR

necesa: **1.** Quan onu ne povas karear. **2.** De qua onu ne povas dispensar su. **3.** (filoz.) Qua ne povas ne esar. – AFHI

negar: {tr} Deklarar ke ulo ne esas. – AFGHI

negativa: **1.** (algebro ed elektr.) Qua havas la signo minus. **2.** Negativo (fotogr.): Ube la nigro di la modelo aparas blanka; e la blanko, nigra. – AFGHIR

neglijar: {tr} **1.** Lasar (ulu, ulo) sen sorgar lu. **2.** Lasar sen egardar lu. – AFHI

neglijeo: Homo-vesto, quan onu weras* (generale) dum la matino. – AFGI

negociar: {tr} Mediacar por konkluzar afero (mariajo, kontrato, paco). – AFHIR

negro: Homo ek la raso pelnigra. – AFGHI

nek: Konjunciono qua separas propozicioni negala, o termini interdiferanta, di propoziciono negala. – FHIR

nekrobioso: (patol.) Modifikeso strukturala di organo o tisuo en qua la sango-cirkulo cesis, general pro infarkto. – AFGHI

nekrologo: Notico pri un o plura personegi jus mortinta. – AFGHIR

nekromanciar: {ntr} Praktikar la arto (asertita) konjurar la mortinti per magio por obtenar de li la revelo di la eventontaji, di la kozi okulta. – AFGHIR

nekropolo: **1.** (epoki antiqua) Sorto di tombeyo subtera che la Egiptiani ed altra populi antiqua. **2.** Parto di urbo, qua esas destinita a la sepulturi. – AFGHI

nekroso: (patol.) Stando di osto, o di parto de osto, qua (che vivanto) cesis vivar. – AFGHI

nektario: (bot.) Organaro glanda, situita en la floro e qua kontenas suko mielatra.

nektaro: **1.** (mitol.) Drinkajo delikatega di la dei. **2.** Drinkajo bonega, delikatega, qua ecelas irga ceteri. **3.** Liquido sukroza, quan sekrecas la folio o la floro, e qua atraktas la insekti. – AFGHIR

nematoblasto: (biol.) Celulo specala, qua karakterizas la celenterei, e qua kontenas organo urtikaganta.

nenio: (epoki antiqua) Kanto funerala - da la ploristini, lor la sepulto di personegi. – AFGI

nenufaro: (bot.) Planto aquala, tipo di la familio "nimfeacei". (L. *nuphar*, *nymphaea*). – AFHI

neolamarckismo: (biol.) Teorio transformista qua admisas, por explikar la origino di la speci, la influo preponderanta, en la efekti da la uzado di la efiki mekanismala. – AFGHIR

neologismo: Uzo di vorti nove-kreita, o di vorti anciena ma uzata nova-sence. – AFGHI

neono: (kemio) Elemento qua esas gasa ye la temperaturo ordinara, ed existas en aero minima-quante. Simbolo kemiala: Ne. – AFGHIR

neovitalismo: (biol.) Teorio segun qua la faktori fiziko-kemiala qui kondicionas la fenomeni vivala efikas per mekanismo partikulara e qui diferas de olta qua intervenas en la mondo materiala ordinara. – AFGHIR

neperala: (matem.) Dicesas pri la logaritmi qui inventesis da Neper, la matematikisto Skota.

nepotismo: **1.** (historio eklez.) Favoro quan juis, lor ula papi, la nevi e parenti di ilci. **2.** Trouzo, da oficiero, di sua povo por promocar neyuste sua familiani o protektati. – AFGHI

nepoto: La filio di onua filio. – AFHIL

neptunala: (geol.) Dicesas: **(a)** pri la tereni qui debas sua origino ad aquo; **(b)** pri sistemo qua explikis la formaco di omna roki per la efiko da la aqui.

nereido: (mitol.) Nimfo di maro. – AFGHIR

nervaturo: **1.** (historio naturala) Singla de la fileti salianta qui quaze branchifas en la limbo di la folio, che ula planti. Tubo kornatra qua quaze branchifas en la alo di ula insekti. **2.** (bind-arto) Salianto quan formacas, sur la dorso di libro, la kordeti ye qui sutesis la kayeri. **3.** (arkitekturo) Muluro salianta di la aristi di vulto - di la kaneli di kolono, e c. – HI

nervo: (anat.) Singla de la filamenti qui igas la parti diversa di la korpo homala komunikar kun la cerebro e la myelo, transmisante ad olca la senti; ad olta, la impulsi movala. – AFGHIR

nesto: Mikra korbo ronda, quan la uceli konstruktas ek stipeti de palio, junko, ligno, ed ek moso, lanugo, e c. por pondar* en olu sua ovi, kovar li, ekirigar la yuneti ed edukar ici. – AG

neta: **1.** Quan nula makulo igas sordida. **2.** (pri preco) De qua onu deduktis omno deduktenda: rabato, gelto, diskonto, e c. – AFHI

neurono: (histol.) Celulo nervala, ek celulo-korpo nukleoza e prolonguri, arboratraji protoplasmala ed axono.

neutra: **1.** Qua ne adheras a la partiso di ulu en debato, en milito. **2.** (kemio) Dicesas pri korpo ek la kombinuro kemiala di du korpi (acido e bazo). – AFGHIR

neveo: Strato de nivo-floki apud glaciero. – AFHI

nevo: La filio di onua frato.

nevralgio: (patol.) Doloro nervala. – AFGHIR

nevrastenio: (patol.) Nevroso di qua la karaktero esencala esas la hipotonio neuro-muskulala e

fatigeso. – AFG

nevrito: (patol.) Lezuro inflamurala o degenero di la nervi. – AFG

nevrologio: (biol.) La cienco qua traktas la formaco, la strukturo, la roli e la morbi di la sistemo nervala e, specale, di la nervi. – AFGHI

nevroptero: (historio naturala) Insekto di qua la ali havas nervaturo dispozita ret-atre. (kom ec.: libelulo). – AFGHI

nevroso: (patol.) Stando maladatra, karakterizata da trubleso nervala. – AFGHIR

nevuso: (patol.) Misformacuro di pelo, multa-kaze naskala, de origino embrionala, qua havas la formo di makulo o tumoro, ma qua povas eventar pos la nasko e mem che oldi. – AFG

nexta*: Qua arivos kom unesma (en serio od en spaco). – AGL

ni: Ensemblo de la personi quin la parolanto aludas kom esanta en la sama grupo kam lu.

nicho: (arkitekt.) Kavajo facita en muro por pozar ibe statuo, vazo, furnelo, e c. Mikra reduito en apartamento, ube onu lokizas lito. – AFGHI

nielo: (tekn.) Graburo kava di qua onu plenigas la streki ye sorto di emalio nigra. – AFGHI

nigelo: (bot.) Morbo di la spiko (imputata a nebulo) qua transformas la grano aden amaso blanka ek multa-mil aguleti. Morbo di la spiko, qua transformas la grano a polvo nigratra qua konsistas ye kriptogami. – AFHIL

nigra: Di qua la koloro, rezultante de la absorbeso di omna lumo-radii, produktas sur la vid-organo la impreso di obskureso kompleta, di tenebro. – AFHI

nihilo: **1.** Absenteso di eso (ante la existo di naturo). **2.** Destrukteso absoluta di la ento. – AFGHIR

nikelino: (kemio) Aloyuro ek 80/100 kupro e 20/100 nikelo, uzata por la envelopilo di la fusil-kugli.

nikelo: (kemio) Korpo simpla, metala, griza-blanka, desfacile fuzebla, forjebla, maleebla, polisebla. Simbolo kemiala: Ni. – AG

nikotino: (kemio) Alkaloido venena quan onu extraktas de tabako. – AFGHIR

niktalopo: (patol.) Persono qua dicernas la objekti maxim-bone en nokto. – AFGHIR

niktropismo: (biol.) Fenomeno per qua la organi di ula planti agas movo por haveskar posturo partikulara kande li esas en tenebro.

nilgauo: (zool.) Antilopo di India, alta-statura, kun korni glata e kurvigita adavane. (L. *boselaphus tragocamelus*).

nimbo: (meteor.) Pluvo-nubo qua karakterizas la aero-fluo equatorala, sen formo preciza, kun periferio quaze lacerita. – AFGHI

nimfo: (mitol.) Deajo di la fluvii, boski, monti, o di la eskorto di ula deini (Diana chasera, Tetis, e c.). – AFGHIR

nipelo: (tekn.) Junto-tubo kun fileto, ye lua extremaji, e muntebla interne.

"nirvana": (filoz. Indiana) Ekiro di la transmigro per supreso di deziro e di nesavo.

nitro: (kemio) Nitrato naturala di kalio, NO_3K.

niuzo*: (tekn.) (aludante jurnali, inform-agenterii) Sorto specala di informi: redakturo qua naracas fakti ne-expektita, di qui la exakteso esas verifikita rigoroze (quale agus lo historiisto), e qua eliminas la detali qui ne interesus la lektonti. – A

nivar: {ntr} (aludante la aquo qua konjelesis en la supra regioni di atmosfero) Falar adsule, forme di floki blanka. – HI

nivelo: Grado di alteso, kompare a plano horizontala, di lineo o di plano qua esas paralela ad olu. – FGHIR

niveolo: (bot.) Genero di amarilidei, planto bulboza, di qua la folii esas lineala e la flori blanka. (L. *galanthus nivalis*). – F

nixo: (mitol., Germana e Skandinava) Feo qua habitas profunde en la aquo-amasi.

no: Interjeciono uzata por enuncar ke kozo ne esas tala. (Se la adverso insistas pri la "eso", lu uzas la interjecioni "si".) – AFHI

nobelo: Persono qua apartenas a klaso quan onu egardas kom superiora, e qua honorizesis per privileji e distingivi heredita. – AFGHI

nobla: **1.** Elevita, ek la ceteri, per digneso o merito. **2.** Elevita super to quo esas ordinara. – AFGHI

nocar: {tr} (pri, pro, per) Produktar detrimento (ad ulu) o domajo (ad ulo). – AFI

nocho: **1.** Entaliuro quan facas panvendisto, karnovendisto, sur bastono por indikar la quanto de pano, de karno, vendita kredite. **2.** Entaliuro sur la fusto di arbalesto o sur la grosa extremajo di flecho, ube esas la kordo tensita di la arbalesto, di la arm-

arko. – A

nociono: Savajo elementala. – AFGHI

nodo: Krucumuro tre klemita qua formacas halto en la kontinueso di filo, di kordo, ec., o qua unionas strete du fili, du kordi, e c. – FHI

noktar: {ntr} Dicesas pri la parto di la dio dum qua la suno-radii cesis lumizar la loko ube onu esas. – AFGHIR

noktiluko: (zool.) Genero di protozoo flogilatra, ek la klaso "cistoflagelei" - di qua la "flogilumo" - tre povoza, atingas un milimetro diametre kande lu esas adulta, fosforecanta. (L. *noctiluca*). AFHIL

noktuo: (zool.) Speco di strigo, rapt-ucelo noktala. (L. *noctua*).

nokturno: **1.** (muziko) Sorti di romanco du-voca, kun la karaktero di serenado. **2.** (liturgio katol.) Parto di la nokt-oficio, qua kontenas ula quanto de psalmi. – AFGHIR

nomado: Qua ne havas rezideyo fixa en teritorio determinita. – AFGHIR

nomar: {tr} Dicar la nomo qua distingas (persono) ed indikas lu individuale. – AFGHI

nombro: (matem.) Vorto qua indikas quanta-foye la unajo kontenesas en quanto. – AFHI

nomenklaturo: Ensemblo ek la termini, ek la nomi specala, qui uzesas da ca o ta cienco, arto, libro teknikala. – AFGHI

nominar: {tr} Grantar titulo, ofico. – AFHI

nominativo: (gram.) **1.** Deklino-kazo qua indikas, ke la nomo esas la subjekto di la verbo. **2.** La ipsa nomo qua esas la subjekto di la verbo. – AFGHI

nomografio: (matem.) Ensemblo ek la metodi qui havas kom skopo remplasar la kalkuli numerala per simpla lekto sur tabelo grafika di qua la nomo esas "abako".

non: (matem.) La cifro "9".

nona-: Prefixo ciencala = non-....

noniliono: (matem.) 10^{54}, od oktilion x 1,000,000.

nopalo: (bot.) Arboro sur qua vivas la kochenilo, varietato di kaktuso. (L. *opuntia cocoinillifera*). – AFGHIR

nordo: **1.** Un ek la quar punti kardinala, punto di horizonto situita en la direciono di la polo-stelo. **2.** Parto di la Terglobo, regiono situita vicine a nordo. – AFGHIR

norio: (teknol.) Mashino hidraulikala, qua konsistas ye siteli ligita alonge kateno senfina, qua spulas sur tamburo, per rotaco, e per qua la siteli pleneskas ed acensas, ca-latere - vakueskas e decensas, ta-latere. – AFG

normo: **1.** Regulo, principo di konduto. **2.** (industrio) Regulo qua fixigas la cirkonstanci di la faco di objekto o di la elaboro di produkturo di qua onu volas uniformigar la uzo o certigar la inter-identeso perfekta, do la inter-remplasebleso sen desfacileso. **3.** Tipo legala di la mezurili e ponderili lego-permisata. – AFGHIR

nostalgio: Langoro quan produktas la regretado di la nasko-lando. – AFHIR

nostoko: (historio naturala) Algo filamentoza, envelopita da gaino gelatinatra. (L. *nostoc*). – AFGH

notar: {tr} Skribar to di quo onu volas konservar la menciono, la indiko. – AFGHIR

notario: Oficiero publika, establisita por redaktar e recevar olti ek la akti, kontrati, e c., ad olqui la privati volas donar karaktero di autentikeso. – AFGHIR

notico: Skriburo destinata ad informar pri punto partikulara di historio, di cienco, e c. – AFGHI

notifikar: {tr} Igar ulu savar, uzante por lo la formo oficala. – AFGHI

notora: Qua konocesas, savesas, da publiko. – AFGHIR

nova: **1.** Qua aparas unesmafoye, od aparis erste de poka tempo. **2.** Qua aparas pos altra, quan lu remplasas. **3.** (nuva*) Quan onu ne ja komencis konsumar, o quan on jus komencis konsumar. – AFGHIR

novelo: (literaturo) Naraco (kelka-pagina) pri aventuro interesiva. – AFGHIR

novembro: La monato dek-e-unesma di la yaro. – AFGHIR

novico: La persono, qua, jus diveninte reguliero (che la katoliki), subisas probado dum ula tempo ante profesar. (anke metaf.). – AFGHI

nu!: Interjeciono qua: **(a)** segun la pronunco-tono, expresas astoneso o konsento; **(b)** preiras afirmajo quan onu qualifikas kom stranja, neexpektita. – GR

nuanco: **1.** Singla di la toni di un koloro, de la maxim

klara til la maxim obskura. **2.** (metaf.) Difero di grado, preske nesentebla, neperceptebla, qua distingas kozo de olti qui esas lua-vicina. – AFGR

nubo: (meteor.) Amaso de aquo-vaporo, qua trublas la diafaneso di atmosfero, e finas per divenar pluvo-guti. – AHIL

nucelo: (biol.) Parto di la ovulo, qua envelopas la sako embrionala e qua tegesas da la tegumenti di la ovulo.

nuco: (bot.) Frukto di arboro ek la familio "juglandei" di qua la ligno uzesas da la ebenisti, moblifisti. – (L. *juglans*).

nuda: **1.** Qua ne weras* vesti. **2.** Qua ne esas garnisita (ye ulo). – AFHI

nudlo: (koquarto) Singla de la bendi streta qui konsistas ye pasto ek farino ed ovi, e tranchita por formacar ta bendi. – AG

nugato: Pasto ek mandeli torefaktita e sukro. – AF

nukleino: (biol.) Substanco ye qua konsistas la celulo-nukleo e qua kontenas til 5/100 fosforo. – AFGHI

nukleo: **1.** (biol.) Parto kompakta ye qua konsistas la centro di ula kozi (protoplasmo, e c.). **2.** (atomistiko) Korpo elektro-pozitiva, konsistanta ye elektro-pozitiva protoni* ed elektro-neutra neutroni*, qua konstitucas la maso precipua di atomi. **3.** (metaf.) Ta personi qui su asemblis dat-unesme e cirkum qui plusi venas aglomerar su. – AFH

nukleolo: (biol.) Mikra korpo ronda, unika o multopla, qua existas en la nukleo di la celuli.

nukleoplasmo: (biol.) Protoplasmo di la nukleo.

nuko: (anat.) Parto dopa di kolo, ube ica su-juntas a la kapo. – FHI

nula: Ne mem nur un.

numeratoro: (aritm.) Ta ek la du nombri di fraciono, qua indikas quanta partin inter-egala di la unajo lu kontenas. – AFGHIR

numero: (aritm.) Vorto qua, en serio de termini, indikas la rango di un ek la termini relate la ceteri. – AFGHIR

numismatiko: La cienco qua traktas la moneto-peci e medalii. – AFGHIR

numulario: (bot.) Planto, vicina ye la primrozo. (L. *lysimachia numularia*). – FHI

numulito: (paleont.) Genero di foraminiferi, tipo di la familio "numilitidei", kun konki ronda, disko-forma, e dividita ye mikra lojii multega. – AFGHI

nun: En la instanto, en la epoko, en la periodo, prezenta. – G.Greka

nuncio: Ambasadisto di la papo. – AFGHIR

nur: Sen ulo od ulu plusa. – G

nutacar: {ntr} (biol. ed astron.) Ocilo-movo da organo vivoza o da objekto. – AFGHI

nutrar: {tr} Entratenar (la ento vivanta) per alimentar (lu) ye la kozi necesa por lua substanco. – AFHI

O

o(d): Konjunciono qua indikas alternativo.

oaziso: Loko sola, kun vejetantaro, en dezerto de sablo. – AFGHIR

obcena: Qua shokas pudoro. – AFGHI

obediar: {tr} **1.** Agar konforme a to quon imperas ulo. **2.** (aludante kozo) Subisar la ago da ulu o da ulo. – AFHI

obelisko: Monumento (maxim-multa-kaze monolita) taliita forme di agulo quadrangula. – AFGHIR

obeza: Tro repleta e, konseque, di qua la ventro (che la viri) o la hanchi e la gropo (che la mulieri) salias exajere pro akumulaji di graso sub-pele. – AFHI

objecionar: {tr} (ad ulu) **1.** Opozar (ulo) ad afirmo por kombatar olu. **2.** Opozar (ulo) a propozo, a projeto, por repulsar olu. – AFHI

objekto: **1.** To quo esas vidata, regardata. **2.** To qua su prizentas en la spirito, en la penso. **3.** (filoz.) To quo pensesas (opoze a to qua pensas). **4.** (gram.) Termino di la propoziciono a qua agas la subjekto. **5.** To a quo iras la sentimenti di la anmo, di la psiko. **6.** To a quo iras volo. – AFGHIR

oblato: Pano sen-hefa, tranchita ronde, uzata por siglar kuverti. – GHR

obleo: Kukajo dina, (normale) volvita forme di cilindro vakua, o di korneto. – FHR

obligaciono: (financo) Akto qua reprezentas parto di la kapitalo pruntita da societo financala, industriala, e c. – qua yurizas pri interesto-procento fixa, e qua rimborsesos pos fristo determinita. – AFGHIR

obligar: {tr} (ad ulo) Ligar (ulu) per lego, per konvenciono, quan lu mustas obediar. – AFGHI

obliqua: **1.** Qua deviacas de vertikalo. **2.** Qua agas per moyeni nedireta. – AFHI

obliterar: {tr} **1.** Igar nelektebla per efacar, makulizar, e c. **2.** (pri timbro* postala od ulo analoga) Kovrar lu per makuli punta o linea, tale ke lu ne esas uzebla plusa-foye. **3.** (fiziol.) Obstruktar (ula tubo organa) per igar adheranta lua parieto. – AFGHI

obliviar: {tr} **1.** Ne konservir en sua memoro. **2.** Ne pensar (pri ulu, pri ulo) konseque de neglijo. – AFHI

oblonga: Plu longa kam larja. – AFGH

obolo: **1.** En Grekia antiqua: Monetuno, pezunajo, qua equivalis la sisimo di drakmo. **2.** (metag.) Quanto tre mikra de pekunio. – AFGHI

obsedar: {tr} **1.** Fatigar per demandi sencesa. **2.** Tormentar per tenti sencesa. – AFHI

observar: {tr} Regardar kun atenco kontinua. – AFGHIR

observatorio: Edifico provisita ye la kozi necesa por la observi astronomiala, meteorologiala, e c. – AFGHI

obsidiano: (mineral.) Substanco vitratra, de origino volkanala, obskure-verda, tenaca, bele-polisebla. – AFGHIR

obskura: **1.** Qua esas sen-luma. **2.** (metaf.) **(a)** Ube lumo mankas. Qua ne esas klara ye spirito. **(b)** Qua ne esas eminenta. **(c)** *muziko) (pri voco) Di qua la sono esas quaze veloza. **(d)** Dicesas pri la soni di ula vokali di la linguo Angla, qui kelke similesas la sonuno "e" di la linguo Franca. – AFGHI

obskurantismo: Nomo quan (en Francia) la liberisti donis, lor la Restauro (en 1815) a la doktrini di la personi qui kombatis la idei naskinta de la agitado sociala di la yaro 1789.

obsoleta: Qua cesis esar segun-moda.

obstaklo: **1.** To quo su opozas a la paso. **2.** (metaf.) To quo su opozas a la realigo di projetajo, a la obteno di dezirajo. – AFHI

obstinar: {ntr} (pri) Perseverar tenace en rezolvajo, mem se nerealigebla, neatingebla. – AFHI

obstruktar: {tr} **1.** Embarasar (voyo, orifico) per obstaklo. **2.** (metaf.) (en asemblitaro deliberala) Sistemoze opozar obstaklo kontre diskuto. – AFGHIR

obtenar: {tr} (de) **1.** Sucesar pri grantigar a su. **2.** Sucesar pri haveskar, per favoro. – AFHI

obturar: {tr} (per) (tekn.) Stopar.

obtuza: **1.** Di qua la angulo esas rondatra, senpintigita. **2.** (geom.) Angulo plu granda kam orto. **3.** (metaf.) Spirito-nesagaca. – AFHI

obuso: (tekniko milit.) Projektilo kava, oblonga, sen anso e sen kulo, qua spliteskas per perkuteso, lansate per kanono. – FI

oceano: Vasta extensajo de aquo saloza, qua okupas granda parto di la Terglobo. – AFGHIR

oceloto: (zool.) Kato-tigro di Amerika. (L. *felis pardalia*). – AFGHIR

ociar: {ntr} Agar nulo, facar nulo, pro repugneso da laboro. – FHI

ocidar: {tr} Mortigar vole e violente. – AFI

ocidento: (literaturo) Loko di la horizonto ube suno su kushas. **2.** Parto di la Terglobo, regiono situita ne for la regiono ube suno semblas kushar su. – AFGHI

ocilar: {ntr} Deviacar de sua baricentro, e retrovenar ad ica per movado alternanta konstanta. – AFGHI

ocipito: (anat.) La infrajo di la dopa parto di la kapo. – AFHI

ocitar: {ntr} Apertar sua boko ye movo spasma di expiro, sequata da expiro plu longa, produktita da la bezono dormar, da hungro, da fatigeso, da enoyo, da tedeso. – L

od: Konjunciono qua expresas alternativo.

odalisko: **1.** Sklavino en haremo, destinita por servar la spozini di la sultano. **2.** Muliero ek haremo. – AFGHIR

"odeono": (en epoki antiqua) Edifico en qua onu repetis la muzikaji destinita a kanteso en la teatro. – AFGHIR

odiar: {tr} **1.** (ulu) Malvolar profunde. **2.** (ulo) Repugnesar profunde da (lu). – AFHI

odiseo: Naraco di voyajo ed aventuri diversa. – AFGHIR

odo: **2.** (en la epoki antiqua) Poemo lirika, dividita aden strofo, antistrofo ed epodo, quan la koro kantis evolucionante. **2.** Poemo lirika, dividita aden strofi inter-simila pri nombro e la mezuro di la versi. – AFGHIR

odontoblasto: (biol.) Grosa celulo, kun nukleo tre voluminoza, quan onu renkontras en la parto periferia di la pulpo dentala, e di qua la rolo specala esas sekrecar ivoro.

odorar: {ntr} (aludante ula korpi) Exhalar ulo qua impresas partikulare la olfakt-organo. – AFHI

ofensar: {tr} Vundar (ulu) pri lua digneso, respektindeso. – AFHI

ofertorio: (liturgio katol.) **1.** Deo-ofro di pano e vino en la meso-sakrifiko. **2.** Prego, muziko, qui akompanas ta ofro. – AFGHI

oficiar: {ntr} (eklezio katol.) Celebrar la deo-servo kun la ceremonii qui devas akompanar lu. – AFHI

oficiro: (armeo) La persono qua havas ofico komandala en armeo (terala, marala, aerala). – AFGHIR

ofico: Funciono administrala o direktala, sive en stato, sive en societo o granda entraprezajo. – AFHI

ofikleido: (muziko) Sufl-instrumento kupra, kun boko-peco, qua ne esas altro kam la serpento-korno, quan onu uzis en la kirki, a qua onu adjuntis klavi. – AFGHI

ofito: (mineral.) Marmoro obskur-verda, kun strii flava, quan onu renkontras en Pirenei. – AFG

ofrar: {tr} (ad) Igar (ulo, o metaf., ulu) disponebla da altru, sen ke ica demandis lo. – AFGHI

oftalmio: (patol.) Morbo inflamurala di la okulo. – AFGHI

oftalmologio: Cienco qua traktas la strukturo e la funciono di la okuli e la morbi qui afektas li.

ofte: Qua eventas granda-quanta-foye, ma ne ye intertempi inter-egala - nur intermite. – AG

ogivo: **1.** (arkeol.) Arko ruptita quan formacas, en la arkitekturo gotika, la nervaturi di la travei di la vulto, interkrucumante diagonale ye la kolmo. **2.** (arkitekt.) Arkado ek du arki qui interkrucumas formacante angulo kurvo-linea, akuta. – AFGHI

oglar: {tr} Regardar furtatre, quaze per la komisuri di singla okulo (ulo) quan onu deziregas. – A

"ohm": (elektr.) Unajo praktikala di la rezisto elektrala, = 10^9 unaji elektromagnetala C.G.S. – AFGHIR

-oid: Sufixo ciencala: "qua havas la sama formo kam ..." (o formo analoga).

ok: (aritm.) La cifro "8".

okarino: (muziko) Muzik-instrumento ek terakoto, truizita, qua havas la formo di grosa ovo. – AFG

okaziono: **1.** Cirkonstanco qua eventas oportune. **2.** Cirkonstanco qua igas rezolvar agor ulo. – AFHIR

okro: Farbo, argilo friable, flava o reda, (segun lua kompozanti kemiala). – AFGHIR

okta-: Prefixo ciencala: ok-....

oktaedro: (geom.) Qua havas ok edri. – AFGHI

oktanto: **1.** (astron.) Disto de 45 gradi (okima parto di la cirklokurvo) inter du astri. **2.** Instrumento ek sektoro 45-grada, uzata por mezurar la altesi e la disti. – AFGHI

oktavo: **1.** (muziko) Intertempi de ok gradi. **2.** (liturgio katol.) Intertempo de ok dii qua sequas granda festo-dio ekleziala e dum qua eventas la memorigo di ta festo. La lasta dio ek ta serio, en qua la oficio esas maxim solena. – AFGHI

oktiliono: (aritm.) 10^{27}

oktobro: La monato dekesma di la yaro. – AFGHIR

oktogono: (geom.) Figuro qua havas ok anguli ed ok lateri. – AFGHI

oktopodo: (zool.) Sub-klaso di moluski cefalopoda du-brankia, qua kontenas la pulpi, la argonauti, e c., opoze a la subklaso di la dekapodi (kalmari, sepii, e c.). (L. *octopod*)

okulo: (anat.) Organo di la vido-fakultato. – AFGHIR

okulta: Di qua la kauzo permanas celata. – AFGHI

okultacar: {tr} (astron.) (pri astro) Celar per interpozar su. – AFGHI

okupar: {tr} **1.** Posedeskar loko, instalar su en lu, enstablisar su en lu. **2.** Posedeskar (ulu) per absorbar lua spirito, lua kordio. **3.** Konsumar la tempo (di ulu). – AFGHI

ol(u): Pronomo personala, triesma persono, singularo, que reprezentas irgo altra kam persono.

olda: Qua vivas, od existas, de multa tempo. – A

oleo: Substanco grasa, liquida, obtenita de vejetanto, animalo, mineralo, uzata por nutro, medicino, lumizo, la arti, ed ula ceremonii religiala. – AFGHI

olfaktar: {tr} Perceptar la odoro di (ulo, ulu). – AFHI

olibano: (farmacio) Rezino qua donas incenso. – AFHI

oligarkio: Formo di guvernado, en qua la autoritato imperala praktikesas da mikra quanto de civitani privilejiera. – AFGHIR

oligarko: Membro di guvernistaro oligarkiala. – AFGHIR

oligocena: (geol.) Dicesas pri grupo di tereno-strati

terciara (sur eoceno, sub-an mioceno). – AFGHI

olim: En epoko qua forfluis de longe ante nun (quankam ne antiqua). – L

olimpiado: (antique, en Grekia) Periodo de quar yari, de celebro di la Olimpio-ludi til la celebro nexta*. – AFGHIR

olivo: (bot.) Frukto kernoza, elipsoida, verdatra, quan produktas arboro ye foliaro nevelkebla (L. *olea europaea*), e de qua onu extraktas oleo manjebla. – AFGHIR

ombro: **1.** Parto di surfaco lumizita, ube la lumo-radii interceptesas da korpo opaka. **2.** La parto nelumizita qua, en surfaco lumizata, reproduktas [riproduktas] la formo di korpo opaka qua interceptas la lumo-radii. – AFHI

-ont-: (gram.) Dezinenco di la participo futura aktiva.

omento: (kirurgio) Granda rifalduro di la peritonio, qua fluktuas avan la intestino tenua. – AFGHIR

omisar: {tr} Ne inkluzar, sive vole, sive pro oblivio (ulo quon onu devas dicar od agar). – AFHI

omleto: (koquarto) Disho ek ovi plaudita e koquita en padelo, kun butro e kondimenti o spici. – AFGR

omna: **1.** (avan substantivo plurala) Ici ed iti, sen ecepto. **2.** (avan sbstantivo singulara) Ica samagrade kam ita, sen dicerno nek distingo. – AIL

omnibuso: Veturo publika, qua cirkulas en la quarteri diversa di urbo, e haltas dum sua parkuro por lasar enirar (embarkar) od ekirar (desembarkar) la voyajanti quin lu transportas bloke po preco mikra. – AFGHIR

omnivora: Qua su nutras ye nutrivi irgaspeca - devenanta de animali o de vejetanti. – AFGHI

on(u): Pronomo personala nedefinita, uzata por indikar un o plura personi ye maniero tre generala. – AF

onagro: **1.** (zool.) Asno sovaja (L *asinus onager*). **2.** (militarto) Asiejo*-mashino, uzita da la Romani antiqua, qua esis quaza balisto per qua onu lansis aden la urbo asiejata* projektili diversa. – AFGHI

onaniar: {ntr} Produktar la orgasmo venerala per manuo vice per la koito normala. – AFGHIR

ondo: Amaso de aquo qua superstaceskas e retrofalas sur la surfaco di maro, lago, fluvio, agitata da vento. – AFHI

onixo: Agato delikata, kun strati interparalela diversa-kolora. – AFGHIR

onklo: Frato di onua patro. – AFG

onomatopeo: (gram.) Vorto formacita per imito-harmonio (ex.: gluglo, zumo). – AFGHI

ontogenezo: (biol.) Developo di la individuo, opoze a "filogenezo", o developo di la speco. – AFGHI

ontologio: **1.** (biol.) Parto di biolgio, qua traktas la fenomeni individuala quin prizentas organismo dum lua developo, lua adulteso e lua oldeso. **3.** (filoz.) Cienco metafizikala qua retroiras til la esenco, la kauzo prima di la ento. – AFGHIR

onyono: (bot.) Planto leguma, di qua la radiko bulba - qua odoras e saporas forte - uzesas en la preparaji nutrala. (L. *allkum cepa*). – AF

oocito: (biol.) Ovulo nematura nek fekudigebla, qua produktas (per du dupartigi) la ovulo matura e fekundigebla, e la globuli polala. – AFGHIR

oogenezo: (biol.) Formaco di la ovulo matura e fekundigebla. – AFGHIR

oogonio: (biol.) Formaco di la celulo en qua aparas la elementi feminala, o oosferi, che multa vejetanti.

oolito: (geol.) Kalkajo ek mikra grani ovoida qui kelke similesas fish-ovi. – AFGHIR

oosfero: (biol.) Elemento feminala qua, pos fekundigesir da la elemento maskulala (polinido od anterozoido) genitas la ovo - departo-punto di nova ento vejetanta.

oosporo: (bot.) Nomo donita ulakaze a la ovo di la algi o di la fungi, precipue kande la organo feminala (oosfero) liberigesas ante fekundigeso, nam lore la ovo kelke similesas sporo. – AFGHIR

-op-: Sufixo distributala, kun nomi di nombro o di quanto.

opaka: Qua ne lasas la lumo-radii pasar tra su. – AFGHI

opalecar: {ntr} Qua aquiras nuanco opalea. – AFGHI

opalo: (geol.) Lapido volkanala, lakto-blanka e bluatra, kun reflekti koloro-chanjanta. – AFGHIR

operacar: **1.** {tr} (kirurgio) Submisar ad interveno kirurgiala. **2.** {ntr} **(a)** (matem.) Agar la kalkuli quin onu efektigas departante de quanti konocita, por renkontrar un o plura quanti nekonocita. **(b)** (militarto) Agar la trup-diplasi qui havas kom skopo sucesigar atako o defenso. **(c)** (en borso financala o komercala) Manovrar por sucesigar profitoze la kompro o la vendo di la komercajo. – AFGHIR

operkulo: (tekn.) Aparato destinita ad obturar ula orifici. – AFHI

opero: Verko teatrala e muzikala, qua konsistas ye recitativi, kanti helpata da orkestro, ed ulakaze kun dansi. – AFGHIR

opiato: **1.** Elektuario opiumoza. **2.** Irga elektuario, pasto ek pudro dilutita en siropo. – AFGHI

opinionar: {ntr} Enuncar to quon onu judikas (sen fundamento ciencale establisita) pri temo o persono. – AFHI

opiumo: Substanco narkotigiva, kalmigiva se uzata moderata-doze, ma venena granda-doze, quan onu extraktas de la suko di ula sorti di papaveri. – AFGHIR

-opl-: Sufixo pri multipliko.

opodeldoko: (farmacio) Medikamento qua havas kom fundamento solvuro alkoholza ek sapono animalala o medicinala, a qua onu adjuntas kamforo, amoniako e esenco de timiano e de rosmarino, uzata fricione (kontre la dolori). – AFGI

oportar: {ntr} Esar absolute necesa. – L

oportuna: Qua eventas precize kande lo esas bona por to quo koncernesas. – AFGHI

opozar: {tr} **1.** Lokizar (ulo) regarde ulo. **2.** Lokizar (ulu, ulo) regarde altra, por esar obstaklo pri ica. **3.** Alegar (ulo) kontre to quon dicas o pensas altru. – AFGHIR

opresar: {tr} **1.** Jenar (la pektoro) quale per preso qua havas kom efekto, ke onu respiras penoze. **2.** Koaktar per autoritato tiranala. **3.** Igar prostracar korpale. – AFHI

optativo: (gram.) Modo di la konjugo, qua expresas la deziro. – AFGHI

optiko: Cienco pri la fenomeni di lumo e di vidado. – AFGHIR

optimismo: **1.** (filoz.) Doktrino segun qua deo kreis nia mondo kom la maxim bona ek le posibla. **2.** Tendenco judikar ke irgo esas la maxim bona ek la posiblaji. – AFGHIR

-or: (gram.) Dezinenco di la infinitivo di futureso.

or: (konjunciono) **1.** En la punto quan atingis la rezono. **2.** (logiko) Konjunciono uzata por venigar la minoro, pos la majoro, di silogismo. – FHI

oraklo: **1.** (en la epoki antiqua) Respondo agita, ye la nomo di la deajo, a la persono qua venis konsultar lu en lua templo. **2.** Dico da deo, enuncita da la profeti, la apostoli, e c. **3.** (metaf.) Respondo, decido, egardata kom neeroriva. – AFGHIR

orangutano: (zool.) Granda simio sen-kauda, qua similesas pasable la homo de la vidopunto "formo extera". (L. *simia satyrus*). – AFGHI

oranjo: (bot.) Frukto de arbusto di qua la foliaro ne velkas (L. *citrus aurantium*), sukoza, parfumoza, di qua la shelo esas flava oree. – AFGHIR

oratorio: (muziko) Dramato religiala, akompanata da muzikajo, destinita a pleeso sen dekoruri nek kostumi teatrala. – AFGHIR

oratoro: Persono qua, profesione, agas diskursi. – AFHIR

orbito: **1.** (astron.) Kurvo alonge qua iras, propra-move, ula korpi cielala (planti, kometi, e c.). **2.** (anat.) Osto-kavajo en qua esas la okuli. – AFHIR

ordeno: Singla de la grupi (religiala, chevalierala*, advokatala, medikala) importoza, ye qua konsistas klasifikuro. – AFGHIR

ordinacar: {tr} (liturgio katol.) Elevar a sacerdoteso, diakoneso, e c., per konferar (a lu) ta ordo sakra. – AFGHI

ordinar: {tr} Dispozar - spacale, tempale o hierarkiale - segun ula regulo, ula normo, la kozi - ici relate iti. – AFGHI

ordinara: Qua esas konforma a la ordineso kustumala; qua esas ye la grado kustumala. – AFHI

ordo: (eklezio katol.) Sakramento qua grantas un ek la gradi en la hierarkio ekleziala.

ordonanco: (armeo) **1.** Servisto soldata di oficiro. **2.** Ordonanc-oficiro: kavaliero qua portas ad oficiro superiora la komandi de alta oficiero di la stato. – FGHIR

oreado: (mitol.) Nimfo di la monti, di la boski. – AFGH

oreliono: (patol.) Influro di la celulo-tisuo qua envelopas la glando parotida. – F

orelo: (anat.) **1.** La organo di la audado. **2.** Parto extera di la aud-organo, ye singla latero di la kapo. – AFHI

"oremus": (liturgio katol.) Prego.

orfano: Infanto o puero di qua la genitori mortis. – AFHI

organdio: Muslino apretizita. AFGHI

organicismo: (filoz.) Doktrino qua admisas la ideo ke vivo rezultas, ne de forco qua "anmizas" la organi, ma de la organi ipsa. – AFGHIR

organika: Qua relatas la enti organizita. Kemio organika: qua studias la produkturi di la enti organizita. – AFGHIR

organismo: **1.** Ensemblo de la organi ye qui konsistas ento vivoza. **2.** anke metaf. – AFGHIR

organo: **1.** En korpo vivoza: grupo de elementi, koordinita tale ke exekutesas funciono specala. **2.** Anke pri mashino. **3.** (metaf.) To quo expresas la penso, la opiniono, la sentimenti di altru. – AFGHIR

organzino: Silko-filo qua pasis dufoye en la mashino qua tordas la silko kruda, e qua destinesas a formacar la warpo di stofo. – AFGI

orgeno: (muziko). Sufl-instrumento muzikala, ek tubi di dimensioni diversa, quan onu resonigas, mediace klavaro, per enduktar en olu la aero quan furnisas suflilo. – AFHIR

orgio: **1.** (en la epoki antiqua) Festo honorize di Bako (Bacchus). **2.** Krapulo pro troa manjo e troa drinko.

oriento: **1.** (literaturo) Punto di la horizonto de ube suno semblas levar su. **2.** Regiono di la terglobo, este di Europa (precipue Avan-Azia ed Egiptia). **3.** (framasonismo) Granda Oriento: Quaza lojio centra, en la urbo precipua di lando, qua konsistas ye la reprezenteri di la lojii framasonala di la provinci. – AFGHIR

orifico: Aperturo qua formacas la enireyo di kavajo. – AFHI

oriflamo: Mikra standardo di qua la parto qua fluktuas finas per du pinti. – AFGHI

origano: (bot.) Planto aromatoza, ek la familio "labiei", majorano sovaja. (L. *origanum*). – AFGHI

origino: **1.** Departo-punto (loko, raso, e c.) di la nasko di individuo, familio, populo - di la formaco di ulo. **2.** Instanto di la nasko. **2.** (geom.) Punto de qua onu kontas la koordinati. – AFGHIR

orikalko: (en la epoki antiqua) Kompozuro metala, analoga a latuno. – AFGHI

oriolo: (zool.) Pasero di qua la plumaro esas flava. (L. *oriolus*). – AF

oripelo: **1.** Filo o folio de latuno, polisita, qua, de fore, brilas quale oro, e de qua onu facas ornamenti. **2.** Folieto dina, oratra, quan onu uzas por oro-sembligar objekti diversa. – FI

orjato: Siropo facita, olim, ek dekokturo de hordeo - e, nun, ek emulsuro de mandeli. – AFGHI

orkestro: **1. (a)** (en la epoki antiqua) Parto di la teatro Greka avan e sub la ceneyo (stejo*) ube la koro stacis ed evolucionis. **(b)** Parto korespondanta di la teatro moderna, ube esas la muzikisti qui pleas muzikaji koncertala. **2.** Ensemblo de ta muzikisti. – AFGHIR

orkideo: (bot.) Un ek la familii de planti monokotiledona, bulboza, de qua la "orkis" esas la tipo. (L. *orchidea*). – AFGHIR

orlar: {tr} Facar la bordo di texuro, per rifaldo e suto, por impedar la destexeso. – FHI

ornamento: Detalo adaptita ad ensemblo por igar lu plu bela. – AFGHI

ornar: {tr} Kovrar per vesti eleganta, per ulo qua plubeligas, per ornamenti. Anke metaf. – AFHI

ornitologio: Historio naturala pri la ucelo. – AFGHIR

ornitoptero: Papiliono belega, la maxim granda ek le jornala, qua vivas en la foresti humida, e flugas tre alte. – AFGHIR

oro: (kemio) Metalo flava, tre precoza, tre densa, tre duktila, tre maleebla, nealterebla da aero nek da aquo, quan onu uzas (aloyita kun kelka kupro) por facar moneto-peci granda-valora, juveli, e c. Simbolo kemiala: Au. – FHI

orografio: Deskripto di la monti. – AFGHIR

orpimento: Sulfido flava di arseno, uzata kom farbo e por senpiligar la feli. Formulo kemiala: As_2S_4**. –** AFGHI

orselo: (bot.) Likeno qua kreskas precipue en Madagaskar-insulo, e donas bela farbo violea. (L. *roccella tinctoria*).

orta: (geom.) (pri angulo) Di qua la aperturo kontenas 90 gradi di la cirklo-kurvo.

ortocentro: (geom.) Nomo di la konvergo-punto di la tri altesi di triangulo.

ortodoxa: (teol. kristana) Konforma a la doktrino korekta. (jokoze) Qua esas to quon lu devas esar. – AFGHIR

ortogenezo: (biol.) Vario spontana, pro kauzo interna, qua pulsas la organismi a punto determinita, sen la interveno da adapto.

ortogono: (geom.) Qua formacas angulo orta - qua esas perpendikla.

ortografika: (matem.) Qua reprezentas objekto sur plano, lua omna punti esante projektata perpendikle sur la plano. – AFGI

ortografio: (gram.) Maniero skribar linguo korekte. Maniero skribar la vorti. – AFGHIR

ortokrona: (fotogr.) (pri la plaki o filmi fotografala) Di qua la sentiveso pri la kolori diversa di la spektro igesis, per la adjunto di korpi kemiala, harmoniar kun la sentiveso di la hom-okulo.

ortolano: (zool.) Mikra ucelo migranta, qua vivas en Mezeuropa, ed en Sudeuropa, di qua la karno (manjebla) esas delikata. (L. *emberiza hortulana*). – AFGHI

ortopedio: La arto preventar o pokope supresar la deformuri di la korpo (precipue che la pueri), per aparato o kuracado. – AFGHIR

ortoptero: (zool.) Insekto qua havas quar ali, di qui la du infra esas faldita longeso-sinse. – AFGHI

ortoptika: (matem.) (pri kurvo) Loko geometriala di la punti de ube onu vidas kurvo plana donata ortangule.

orveto: (zool.) Mikra reptero sauria, ne-nociva, tipo di la familio "anguidi", qua vivas en Europa ed en Azia orientala. (L. *anguis fragilis*). – AF

orvietano: Elektuario (varianto nenociva di teriako) quan onu judikis, en la mezo di la 17esma yarcento, kom tre apta e tre efikiva. – AFGHI

-os: (gram.) Che la verbi: dezinenco di indikativo, futuro.

osifrago: (zool.) Speco di raptucelo jornala, ek la familio "falkonidi", qua vivas en la nordo-regioni di Europa. (L. *aquila ossifraga*). – AFI

oskular: {tr} (geom.) Efektigar kontakto supra-klasa kun kurvo, surfaco, en un punto di altra kurvo, surfaco.

osmio: (kemio) Korpo simpla, metala, quan onu renkontras en ula platin-erco. Simbolo kemiala: Os. – AFGHIR

osmoso: **1.** (biol. e kemio) Fenomeno qua konsistas ye la diplacesi qui eventas de ca a ta, ek du liquidi di qui la koncentreso-gradi interdiferas, tra parieto mi-permeebla. – AFGH

ostegomo: (patol.) Tumoro ek osto-tisuo. – AG

ostensorio: (liturgio katol.) Suportilo ek arjento, arjento orizita, oro, en qua onu expozas, a la adoro da la religiani, la hostio sakrigita. – AFGI

ostentar: {ntr} (pri) Montrar afektacoze to quo esas apta flatar sua vanitato. – AFHI

osteoblasto: (biol.) Celulo yuna, restinta e retroveninta a sua stando embrionala, quan onu vidas en la osto-medulo e la strato ostifera di periosto. – AFGHIR

osteologio: Parto di anatomio, qua traktas la osti. – AFGHIR

ostito: (patol.) Inflamuro di la osto-tisuo. – AFG

osto: Parto harda e solida, ye qua konsistas la skeleto che la animali vertebroza di la klasi supra. – AFHI

ostracismo: (en Grekia antiqua) Exilo, dek-yar-dura, di civitano qua divenis suspektata pro lua autoritato, lua povo, en la civito. – AFGHIR

ostro: (zool.) Genero di moluski lamel-brankia, tipo di la familio "ostreidi", ek cirkume cent speci qui vivas en la mari varma e mi-varma, e kinacent speci fosila en la strati sekundara e terciara. (L. *ostrea edulis* e *gryphea angulata*). – AFGHIR

ostrogoto: Persono qua ne konformigas sua konduto a la kustumi, a la deci, qui regnas en la medio en qua lu vivas.

-ot-: (gram) Verbo-dezinenco di la participo di futureso, pasiva.

otalgio: (patol.) Nevralgio di la orelo.

otario: (zool.) Speco di mar-hundo di qua la oreli salias. (L. *otaria*). – AFI

otito: (patol.) Inflamuro di la orelo.

otolito: (biol.) Konkreciono tre mikra, kalkoza, qua existas en la aud-organaro di animali diversa.

otomano: Granda sidilo, sen dors-apogilo, sur qua onu povas repozar segun la posturo di la Orientani. – AFGHIR

otuso: (zool.) Raptucelo noktala. (L. *otus*). – L

ovacionar: {tr} **1.** (en Roma, antique) Ceremonio, min solena kam triumfo, dum qua onu imolis mutonino, e la generalo vinkinta avancis kavalkante sur kavalo. **2.**Honoro agita a personego da la procesionani, eskortani. – AFGHIR

ovario: **1.** (zool.) Organo di la femino, qua kontenas la ovuli destinita produktor la feto, che la vivipari - la ovo, che la ovipari. **2.** (bot.) Parto di la pistilo, quan kontenas la ovuli destinita produktor la semini. – AFGHI

ovipara: Qua produktas e fekundigas ovi de qui ekiros la yuni. – AFGHI

ovo: **1.** Maso globatra, quan pondas* la ucelino, jermo di la ucelo futura, cirkondata de liquidi destinata nutror lu dum kelka tempo, ed envelopata da shelo kalkoza. **2.** Jermo-ovulo che la animali vivipara qua, pos fekundigeso e developeso, pasas de la ovario aden la utero. **3.** To quo havas la formo di ovo. **4.** (tekn.) Ornamento di arkitekturo, di juveli, e c. qua havas la formo di ovo. – AFGHIR

ovogonio: (biol.) Celuli qui rezultas de la genito di la elementi jerma di la ovisako.

ovoida: Di qua la formo aspektas quale ovo.

ovulo: **1.** (zool.) Produkturo de la ovario, qua, pos fekundigeso, divenas la feto che la vivipari - e la ovo, che la ovipari. **2.** (bot.) Produkturo de la ovario qua, pos fekundigeso, divenos la semino. – AFHI

oxalo: (bot.) Planto supala, ek la familio "poligonei", qua saporas kelke acida, e quan onu uzas por facar supi o kom legumo. (L. *rumex acetosa*). – AFGHI

oxidazo: (kemio biologiala) Fermento dissolvebla en aquo - kompozajo di qua un ek la kompozanti esas un molekulo metala qua igas lu apta kaptar oxo e transportar ica adsur substanco organika, oxidigebla facile.

oxido: Kompozuro de korpo simpla kun oxo, e qua ne su unionas kun la bazi. – AFGHI

oxigeno: (kemio) Oxo en la formo di gaso. – AFGHI

oxikoko: (bot.) Genero di erikacei - subarboreto reptera, di qua la frukti - beri globetatra - redatra, acido-saporoza, divenas kelke sukroza pos la komenco di la frosto-periodo, ed uzata por facar konfituro. (L *veccinium oxycoccos*).

oxo: (kemio) Korpo simpla, ek la aero, ed uzata por respiro e kombusto. Simbolo kemiala: O

-oz-: Sufixo qua implikas la ideo: "qua naturale havas... qua kontenas naturale ..." e "qua kontenas to quon indikas la radiko verba" (sen impliko di anteeso, prezenteso o futureso; ca nuanci indikesas per "-inta", "-anta", "-onta").

oziero: (bot.) Mikra speco di saliko: di qua la rami, flexebla, uzesas por facar korbatraji. (L. *salix viminalis*). – AF

ozono: (kemio) Oxigeno kondensita. Simbolo kemiala: O_3 (oxigeno) O_2.

P

pacar: {ntr} **1.** Ne militar: **2.** (pri lando, familio, grupo de homi) Esar en stando tala, ke ne eventas perturbesi interna - ke ne eventas diskonkordo violentoza. – AFGHI

pachulio: (bot.) **1.** Planto labioza aromatoza, qua devenas de India, vicina (kom tipo) ye la minti. (L. *pogostemon patchouli*). **2.** La parfumo extraktita de ta planto. – AFGHI

pacienta: Qua toleras la malaji, la varto di to quo esas retarda* (tarda), la duro di to quo plulongeskas tempale. – AFHI

padelo: Implemento koqueyala, kun longa mancho, per qua onu fritas, frikasas, e c. – HI

padloko: Seruro movebla, quan onu akrochas per okulskrubi a pordo, a kesteto juvelala, por klozar olu. – A

pado: Kuseno plenigita ye buro. – A

paf!: Interjeciono qua expresas frapo, stroko od acidento subita.

pafar: {ntr} Deskuplar la hano di fusilo, revolvero, kanono.

pagano: Qua adoras e kultas la dei quin la kristani qualifikas "falsa". – AFGHI

pagar: {tr} (ulu, ye ulo) Quitigar su (ad ulu) pri to quon onu debas a lu. (ulo, ad ulu) Livrar (ad ulu) to quon onu debas a lu (po ulo). – AFHI

pagayo: (navig.) Longa remilo pirogala, kun paleto simpla o duopla, quan onu uzas sen apogar lu sur la barko. – FGHI

pagino: Singla ek la du lateri di folio sur qua onu skribas od imprimas. – AFGHIR

pagodo: **1.** Templo konsakrita a la kulto di la idoli, en Azia. **2.** Statueto Chiniana, figureto di etajero. – AFHIR

pajo: **1.** Puerulo qua servas princulo, princino, e c. **2.** (Ludo-karti) Figuro di qua la rango-valoro esas situita dop la rejulo e la damo. – AFGHIR

paketboto: (navig.) Navo extreme kapaca, movata per aquo-vaporo, petrolo (e mem per atom-forco) qua transportas, trans la oceani, pasajanti, vari, postalaji, e c. – AFGHIR

pakidermo: (zool.) Klaso di mamiferi ne-ruminera, di qui la pelo esas tre dika (elefanto, rinocero, e c.). –

AFGHI

pako: Asemblajo ek plura kozi, interligita, envolvita ad-ensemble. – AFGHIR

pakotilio: **1.** Vari ne-grava quin la maristi di navo darfas kunportar por komercor, sen pagar freto-preco. **2.** Sortaro de vari destinita a kambieso, a komerco, en la landi fora. – FGHI

paktar: {ntr} (kun) Agar konvenciono solena. – AFGHI

pala: **1.** (aludante la vizajo) Senkolora, terme blanka. **2.** qua esas poke lumoza, poke koloroza. – AFHI

palaco: Habiteyo luxoza di rejo, di princo. Domo spledida di richa privato. – AFGHIR

paladino: Heroo di la chevalier*-epoko. Anke metaf. – AFGHIR

paladio: (en la epoki antiqua) Statuo de Pallas, e gardita da la Troyani kom salvanto di lia urbo. **2.** To quon populo egardas kom sekuriganta sua salveso. – AFGHIR

palado: (kemio) Metalo blanka, tre maleebla, poke gisebla. Simbolo kemiala: Pd.

palankino: En India, Chinia (ante mao Tze Tung), e c., porto-lito quan servisti portas de sua shultro. (Anke en la Egiptia faraonala). – AFGHI

palateno: (en la epoki feudala) Qua havas ofico en la palaco di suvereno. – AFGHIR

palatino: Furo per qua la mulieri kovras sua shultri. – AFHI

palato: (anat.) Parto supra di la boko-kavajo. – AFHI

paleografio: Cienco-fako di la persono qua su okupas dechifrar la surskriburi, la manuskripti antiqua o tre olda, la charti, la diplomi, e c. – AFHIR

paleontologio: Historio naturala pri la animali e pri la vejetinti fosila. – AFGHIR

paleozoologio: Parto di paleontologio di qua la studiajo esas la animali fosila. – AFGHI

palestro: (en la epoki antiqua) Exerci korpala (lukto, boxo, salto, kuro, e c.). – AFGHIR

paleto: Parto plata di la remilo, qua frapas la aquo; o di roto navala, aquo-falala. – F

paliatar: {tr} Mingravigar (morbo) sen remediar lu komplete. – AFGHIR

palimpsesto: (paleogr.) Manuskripto di qua la dat-unesma skriburo gratesis, skrapesis, por posibligar la skribo di nova texto (ulakaze: transverse). – AFGHIR

palinodio: (en la epoki antiqua) Poemo en qua onu retraktas to quon onu skribis en poemo antea. – AFGHI

palio: Stipito di planti cereala di qua onu deprenis la grani. – FHI

palisado: **1.** Klozilo ek planki, stangi, e c. – lineo de ligno-peci triangula destinita ad obstruktar la fauco di konstrukturo militala - ad impedar la avanco di la enemiko ye la bordo di fosato. **2.** (gardeno) Lineo de arbori di qui onu lasas kreskar la branchi de la pedo, tale ke li formacas quaza hego. – AFGHI

palisandro: Ligno violea, kun nuanci flava, nigra, quan onu povas plisar adbrile, uzata por la inkrusturi, por facar mobli. (L. *dalbergia nigra*, *jacarania mimosifoli*a). – AFGHIR

paliso: Sproso ligna, di qua onu igis pintoza un extremajo, e de qua onu facas (ordinare) palisado. – AFHI

paliumo: **1.** (en la epoki antiqua) Nomo per qua la Romani signifikis la mantelo di la Greki. **2.** (eklezio katol.) Bendo de lano blanka, ornita ye quar kruci, qua cirkondas la shultri e pendas, avane e dope, quan la papo weras* o quan lu sendas a la arkiepiskopi, primati, e c. kom signo pri judicio-yuro. – AFGHI

palmata: (zool.) Di qua la fingri interligesas per membrano. – AFHI

palmeto: Mikra palmo, ornivo skultita, sur frisi, e c.

palmipedo: (zool.) Klaso di uceli di qui la pedi esas palmata (anado, ansero, e c.). – AFHI

palmo: **1.** Brancho di palmiero: di qua la folii dispozesis quale manuo apertata. **2.** La interna parto di la manuo. – AFGHIR

palpar: {tr} Explorar per la manuo, quale la blindi. – AFHI

palpebro: (anat.) Singla ek la du membrani movebla qui, per interkontaktar, tegas la globo okulala. – FHI

palpitar: {ntr} (aludante parto di la homo-korpo) Anhelar konvulsatre. Pulsar konvulsatre. – AFGHI

paltoto: Vesto quan la viri weras* super frako o redingoto. – AFGHR

palumbo: Kolombo sovaja, qua lojas en nesto sur la arbori. – FHI

pamfleto: Verketo violentoza en qua onu atakas ulu, ulo. – FGR

pampro: La foliaro di vito.

panaceo: (medicino) Remediivo generala, unika, apta por irga morbo. – AFGHIR

panariso: (patol.) Inflamuro flegmona ye la extremajo di la fingri. – AFHI

pancho: La maxim kapaca ek la stomaki di la rumineri. – AFGHI

panduro: Soldato exter-armeana, privata. – AFGHIR

panear: {ntr} Ne plus povar avancar, funcionar. – FGI

panegiro: Diskurso publika laude di persono. – AFGHIR

panelo: **1.** (arkitekt.) Parto plu o min granda e grosa di muro. Ensemblo de karpenturo di qua onu plenigas la vakui ye masonuro. **2.** Peco ek vesto, ek mantelo, ek robo. e c. – AFGR

pangenezo: (biol.) Teorio per qua Darwin explikas omna fenomeni biologiala, per la karakterizivi e per la migri da partikuli materia, quin lu nomizas "jemuli". – AFGHI

pangeno: (biol.) Segun la teorio di de Bries: mikra korpo, ek molekulo kemiala, ma dotita ye la karakterizivo di la materio vivanta: asimiliveso, kreskiveso, su-reprodukto [su-riprodukto] per su-divido. – AFGHI

pangolino: (zool.) Sen-dento, di qua la korpo esas squamoza, ek Sud-Afrika ed ek India. (L. *manis laticaudata*).

paniklo: Graso qua garnisas la pelo di la porko e di kelka animali altra, precipue ye la ventro. – AFHI

paniko: Teroro subita e sen justifikivo. – AFGHIR

panikulo: (bot.) Sorto di infloresenco, en qua la flori di qui la pedunkli esas dividita inter-situesas ye alteso-punti inter-egala. – AFHI

panio: Peco de stofo per qua la negri mi-nuda tegas su de la talio til la genui. – F

pankraco: (en la epoqui antiqua) Exerco gimnastikala (lukto e boxo). – AFGHI

pankreatito: (patol.) Inflamuro di la pankreato. – AF

pankreato: (anat.) Glando di la abdomino, qua sekrecas suko qua esas faktoro di la digesto. – AFHI

panmixio: (biol.) Partopreno da omna individui a la perpetuigo di la speco, kontraste kun la selekto, segun qua nur la individui avantajoza su reproduktas [riproduktas]. – AFGHI

pano: Nutrivo ek maso de farino dilutita en aquo, petrisita e bakita. – FHI

panoramo: Pikturo sur muro cirklatra qua igas la spektanto qua esas en la centro vidar su iluzione cirkondata da objekti quin lu kreas reala. Anke metaf. – AFGHIR

pansar: {tr} (kirurg.) Traktar vunduro per aplikar a lu la aparati necesa. – F

panseo: (bot.) Planto di la genero "violo". (L. *viola tricolor*). – AFGHIR

pantalono: Bracho qua iras til la pedi. – AFHIR

panteismo: Sistemo filozofiala qua agnoskas nur un substanco di qua la esi diversa esas modi. – AFGHIR

panteisto: Persono qua agnoskas panteismo. – AFGHIR

pantero: (zool.) Karnivoro, ek la genero "kato", e di qua la felo esas makuletoza. (L. *felix pardus*). – AFGHIR

pantoflo: Pedo-vesto chambrala, di qua la peco dopa esas supresita - lejera e komfortoza. – FGH

pantografo: Instrumento per qua onu povas mekanisme kopiar, reduktar, grandigar desegnuro, xilografuro, e c. – AFGHIR

pantometro: Triopla linealo movebla, uzata por determinar la tri anguli di triangulo. – AFGHI

pantomimo: Teatrajo en qua la roli expresas sua sentimenti nur per gesti. – AFGHIR

papagayo: (zool.) Ucelo ek la klaso "klimeri", di qua la plumaro esas, che preske omni, bunte verda, reda, e c., kun beko harda e kurvatra, qua imitas facile la voco homala, la krii da la animali cetera. (L. *psittacus*). – GHIR

papavero: (bot.) Planto narkotigiva. (L. *papaver rhoeas*). – AFIL

papayo: (bot.) Frukto de arboro ek la regioni tropikala - qua aspektas e saporas kelke quale melono. (L. *carica papaya*). – AFGHIR

papero: Folio por skribar od imprimar, por envelopar, e c., facita ek shifoni, papera rezidui, diversa materii vejetantala fibroza (esparto, maizo, e c.) quin onu pastigas, extensas, sekigas. – AFGH

papiliono: (zool.) Insekto qua havas quar ali, kolorizita

ye squami dina quale polvo. – AFL

papilo: (anat.) Mikra saliajo, sub epidermo o sur la surfaco di ula mukozi, ek branchifuri nerva, vaskula, qua produktas la sentiveso di la pelo. – AFGHI

papiro: Folieto deprenata de sorto di kano qua kreskas en Egiptia, India, e c., e quan onu preparis (en la epoki antiqua) por la skribo. – AFGHIR

paplo: **1.** Farino o fekulo quan onu lasas boliar en lakto, aquo, por facar de lu nutrivo destinata precipue a la infanti. **2.** (metaf.) Shifoni boliita e reduktita a pasto, de qua facesos papero, kartono, e c. – AHIL

papo: (religio) Chefo suprega di la eklezio katolika. – AFGHIR

papriko: (bot.) Varietato di pimento, tre uzata en Hungaria. (L. *capsicum*). – FGL

papulo: **1.** (patol.) Lezuro di la pelo, karakterizata da saliajo (rozea, reda o bruna) di la pelo. **2.** Protuberanco mola e plena ye liquido aquatra, sur la epidermo di ula planti. – AFHI

par-: Prefixo qua signifikas: "komplete", kun la radiki di verbi.

para-: Prefixo qua signifikas "qua protektas kontre", "shirmilo kontre".

parabolo: **1.** (retoriko) Alegorio sub qua celesas docivo etikala, morala. **2.** (geom.) Kurvo plana di la grado duesma, qua rezultas de la seciono di kono da plano paralela ye la latero. – AFGHIR

paraboloido: (geom.) Qua havas la formo di parabolo. – AFGHI

paradar: {ntr} (aludante armeo-trupi) Defilar lor revueso. – AFG

paradigmo: (gram.) Tipo di deklino, di konjugo. – AFGHIR

paradizo: **1.** (kristanismo) Loko delicoza [delicioza], gardeno ube Deo pozabis la viro dat-unesma. **2.** (metaf.) Rezideyo di la beateso cielala. Loko, regiono, stando, extreme agreabla. – AFGHIR

paradoxo: Opiniono kontrea a la opiniono komuna. – AFGHIR

parafino: (kemio) Reziduo de la distilo di la oleo minerala, substanco grasa, blanka, kristalatra, uzebla por lumifo. – AFGHIR

parafo: **1.** Plumo-stroko diversa-forma quan onu adjuntis a sua nomo por distingar sua signaturo. **2.** Signaturo kurtigura quan onu trasas en la marjino di akti por aprobar la sur-strekizuri. – AFGI

parafrazar: {tr} Developar texto por explikar lu. – AFGHIR

paragrafo: Segmento di chapitro. – AFGHIR

paralaxo: (astron.) Angulo formacita, ye la centro di astro, da du rekti qui abutas a du observanti lokizita en du punti interdiferanta. – AFGHIR

paralela: (geom.) (aludante rekti, surfaci) Di qui la interdisto esas egala irge-punte. – AFGHIR

paralelepipedo: (geom.) Solido qua finas per sis paralelogrami inter-egala, qui inter-opozas duope. – AFGHI

paralelogramo: (geom.) Quadrilatero di qua la lateri inter-opozata esas egala e paralela. – AFGHIR

paralizar: {tr} **1.** (patol.) Produktar la nepovo, tota o parta, pri sive movar e sentar, sive movar o sentar. **2.** (metaf.) Impedar la funciono normala. – AFGHIR

paralogismo: Rezono nekorekta. – AFGHI

paramento: Speco di stofo, simpla od ornita, adjuntita a la extremajo di la maniko di vesto, uniformo, robo. – FHI

parametro: (matem.) Konstanto ek la equaciono, ek la konstrukto di kurvo, ek surfaco, qua posibligas la determino di lua dimensioni. – AFGHI

paranimfo: (en la epoki antiqua) Amiko di la quik-mariajonto, qua helpis lu pri la ceremoniaro di la mariajo. – AFGHI

paranukleino: (kemio biol.) Substanco ye qua konsistas la nukleoli di la celulo-nukleo.

parapeto: **1.** Muro, ye la nivelo di la kudo, alonge la bordo di ponto, kayo, teras-tekto, por impedar la neprudenti falar aden precipiso, abismo, maro, e c. **2.** Masivo ek tero o masonuro qua quaze kronizas remparo, e shirmas kontre la pafi de la enemiko. – AFGHIR

paraplasmo: (kemio biol.) Substanco vitratra, mi-fluida, qua konsistas ye globulino, ed en qua imersesas la elementi di citoplasmo. – AFGHI

parazito: **1.** (en la epoki antiqua) Repasto-gasto singladia di richo, qua havis kom tasko amuzar ica. **2.** Ta qua mestiere su invitigas por repastar. **3.** Planto od insekto qua vivas ek altra animalo od altra planto. – AFGHIR

parcelo: Ek ensemblo, mikra parto di qua la formo esas determinita precize. – AFGHI

pardonar: {tr} **1.** (ulo ad ulu - o: ulu pri ulo) Remisar (kulpo). **2.** (en la formulo di politeso) Indulgar. – AFHI

parear: {tr} Evitar atingeso, per deviacigar (la frapo-stroko). – AFGHI

parenkimo: (anat.) **1.** Tisuo sponjatra, qua karakterizas la viceri. **2.** (bot.) Tisuo utrikula di la planti. – AFGHIR

parentezo: **1.** (gram.) Frazo acesora, komplementa, e, kom tala, provizita ye signo partikulara qua izolas lu interne di la frazo precipua. **2.** Singla de la signi: ( ), qui indikas parentezo. – AFGHI

parento: Persono qua esas membro di la familio (di ulu) per nasko o mariajo. – AFHI

parfumo: **1.** Odoro agreabla, naturala. **2.** Substanco qua igas odorar tale. – AFGHIR

parhelio: (astron.) Fenomeno lunala qua produktesas da la reflekteso di lumo sur la kristali glacia qui suspendesas en atmosfero. – AFGHI

pariar: {tr} (pri, por, kontre) Konvencionar pri pekunio-quanto riskenda (generale, da singla koncernato) por ta qua esabos justa pri kozo kontestata. – FGR

paro: **1.** Duo de kozi od animali, sama-speca, destinita irar kune. **2.** La maskulo e la femino di animali sama-speca, un de singlu.

"paria": En India, persono qua apartenas a la kasto maxim infra e qua, kom tala, esas la objekto di desestimo.

parietario: (bot.) Planto ek la familio "urticei", qua kreskas sur la muregi. (L. *parietaria*). – AFGHI

parieto: **1.** Separilo ek masonuro lejera, menuzuro, quan onu erektas en domo, apartamento, e c. **2.** To quo dividas kavajo aden du o plusa parti. – AFHI

parko: Extensajo ek sulo, cirkondata da muro, greto, e c., qua dependas generale de kastelo, de domego, ed uzesas sive por konservar vildo, sive por plubeligar rezideyo, sive por esar promeneyo publika. – AFGHIR

parlamento: **1.** Asemblitaro ek personi qui deliberas. **2.** En Britania: Asemblitaro ed la baroni, prelati e deputiti di la urbi, qua helpas la rejo en lua praktiko di la povo suprega. **3.** Nomo di la asemblitaro, di la "chambri", qui praktikas la povo suprega en la landi konstitucala. – AFGHIR

parlementar: {ntr} Konferar, negociar, espere di transakto, koncilio. – AFGHIR

parodiar: {tr} Imitar, deformante (lu) burleske, verko grava. – AFGHIR

paroko: (religio) Sacerdoto qua direktas distrikto ekleziala, che la katoliki. – AFGHI

parolar: **1.** {ntr} Uzar la artikulo-linguo. **2.** Expresar sua penso per la artikulo-linguo. **3.** {tr} Uzar, kom expresilo (ta o ca linguo). – FHI

paromo: Batelo plata, uzata por transportar, sur rivero o lago o fluvio, de ca a ta rivo, homi, animali, veturi, e quan onu glitigas alonge kablo tensita inter la du rivi, oblique ye la fluo. – F

paronimo: (gram.) Preske homonimo. – AFGHIR

paronomiazo: (retoriko) Interproximigo, en frazo, di vorti qui pronuncesas inter-same, ma di qui la senci interdiferas.

parotido: (anat.) Glando salivifera, situita apud la orelo. – AFHI

paroxismo: (patol.) Intenseso maxima di aceso. – AFGHIR

parqueto: Asemblajo ek lami de ligno harda, polisita, dispozita diverse, de qui onu facas la planko-suli eleganta. – AFGR

partenero: La persono kun qua onu ludas kontre altra ludanti. – AFGR

partenogenezo: Modo di genito ye qua femino reproduktas [riproduktas] sua speco sen fekundigesir da maskulo. – AFHIR

partenokarpio: (biol.) Nomo quan Noll propozis en 1902 per indikar la modo di su-developo che ula frukti.

partero: **1.** Ta parto di gardeno ube la sulo esas tre plata e glata, sen-arbora, e dividita per bedi. **2.** (teatro) Ta parto di spektaklo-chambrego qua esas inter la orkestreyo e la fundo di la teatro ube, olim, la spektanti permanis stacanta. – FGIR

particiono: (muziko) Asembluro de omna parti di kanto od orkestro. – AFGHIR

participo: (gram.) Vortospeco qua esas parte verba e parte adjektiva - modo ne-personala di la verbo, qua expresas la ago forme di adjektivo. – AFGHI

partikulara: Qua esas la proprajo exkluziva di ulu, di ulo. – AFGHIR

partikulo: **1.** Parto mikrega di korpo. **2.** (gram.) Mikra (kurta) vorto, general du-silaba, nevarianta, qua uzesas por la kompozo di altra vorti. **3.** La partikulo di nobeleso: la prepoziciono qua esas situita avan (ante) la nomo di multa familii nobela. – AFGHI

partio: Inter-amuzo, inter-distrakto da grupo de personi. – AFGH

partiso: Grupo de personi qui adoptis (od adheris a) la sama principi di konduto. – AFGHIR

partitivo: (gram.) Qua indikas parto ek toto. – AFGHI

partizano: Olima shaft-armo, di qua la lamo esis plu larja e plu akuta kam olta di la halbardo ordinara. – AFGHI

parto: **1.** La porciono di kozo qua apartenas a singla persono kande onu dividas lu inter plura personi. **2.** To quo (bona o mala) apartenas ad ulu, en kozo en qua li havas interesto. **3.** Un de la elementi ye qui konsistas loko. **4.** Elemento ek toto. **5.** Elemento qua kontributas ad ensemblo. **6.** (muziko) To quon singla voco havas kantenda - singla instrumento, pleenda, en ensemblo. – AFGHI

parturar: {tr} (aludante patrino [matro]) Emisar de su (filio konceptita de qua atingis la nasko-instanto). – AFHI

paruo: (zool.) Mikra ucelo, ek la klaso "paseri", gracila, di qua la bela plumaro esas bunta. (L. *parus*). – HL

pasabla: Qua esas aceptebla o tolerebla, quankam minima qualesale o quantesale. – AFGHI

pasajar: {ntr} Voyajar per navo, pos lokacir sua plaso dure di la voyajo e pagir po lo. – AFGHIR

pasamano: Balustrado qua garnisas la bordo di eskalero, uzebla kom apogo-punto da la personi qui acensas o decensas. – HI

pasar: {ntr} **1.** Durar sua iro, sua fluo.. **2.** Venante de ... abutar a .... – AFGHI

pasero: Ucelo kono-beka, kun plumaro griza, tre ordinara en west-Europa. (L. *passer*). – FIL

"pasha": (olim) Oficiero Turka, komisita por administrar provinco.

pasifloro: (bot.) Planto di Amerika, di qua la semini saporas quale olti di grenado. – AFGI

pasiono: **1.** Movo violentema, impetuoza, di la psiko ad to quon lu deziras. **2.** Amoro violentema. – AFGHI

pasivo: **1.** (komerco) To quon onu debas. **2.** (gram.) La voco qua indikas ke la subjekto subisas la ago quan expresas la verbo. Pasiva: Qua subisas la ago (da ulu, da ulo). – AFGHIR

pasko: (liturgio katol.) Festo solena, memorige di la rezurekto di Kristo. **2.** (liturgio judala) Festo solena, celebrata memorige di la ekiro de Egiptia. – AFHIR

pasmento: Interplekturo de fili ora, arjenta, silka - facita sur kuseno, per spindeli e pingli, uzata kom bordumo o kom aplikajo sur vesti, mobli, e c. – AFGHIR

paspelo: Bendo ek silko, drapo, per qua onu garnisas la bordo di ula parti di vesto, di uniformo. – FG

pasporto: Dokumento emista da Stato qua igas sua regnati darfar voyajar libere, e sekurigas a li lia protekteso da la reprezentisti diplomacala di ta stato en la landi cetera. – AFHIR

pastelo: Krayono ek farbi triturita e pastigita per gum-aquo. – AFGHIR

pasterno: Infra parto di la gambo di kavalo o di bovo, ube onu fixigas lige la entravilo qua retenas lu kande lu pasturas. – AFI

pasteto: Kukajo qua kontenas karno, fisho, e c., koquita en pasto. – AFGHIR

pasteurisar: {tr} Steriligar (liquido) per varmigar lu til (segun lua naturo) 55°/75° C. dum kelka tempo, e koldigar lu bruske. (onu pasteurisas lakto, kom ex.). – AFGHIR

pastilo: Bonbono qua havas la formo di mikra disko, ek sukro aromatizita, ek chokolado, e c. – AFGHIR

pastinako: (bot.) Planto leguma, di qua la radiko-bulbo esas sukroza ed odoroza. (L. *pastinaca*). – GHIRL

pasto: **1.** Farino dilutita e petrisita por facar pano, galeto, e c. **2.** Nomo di preparajo diversa en sukrajerii, apoteki, parfumifeyi, e c. – AFGHI

pastoro: **1.** (olim) Ta persono qua edukas e gardas bestio-trupi. **2.** (religio) Quaza sacerdoto di la religio protestantista. – AFGHIR

pasturar: {ntr} (aludante bestii herbivora) Manjar herbo nefalchita, glani jus-falinta, e c. – AFHIR

patar: (shako-ludo) Agar ta stroko di la shak-ludo en qua la rejulo, koaktate ludar, povas lo nur per faliigar su. – FG

patato: (bot.) Planto di qua la radiko tuberkula esas manjebla. (L. *ipornoea batatas*). – AFGHIRL

patelo: (anat.) Mikra osto plata, di qua la anguli esas rondatra, qua formacas la parto avana di genuo. – A

pateno: (liturgio katol.) Vazo sakra, qua havas la formo di pladego ronda, destinita kovror la kalico, recevor la peceti di la hostio, e quan la oficianto prizentas por labio-frolo a la personi qui iras por la donaco. – AFGHI

patento: Dokumento emisita da guvernistaro e qua grantas ula yuri. Invento-patento: Dokumento qua konstatus ke ulu revendikas la proprieto di inventuro, di perfektiguro, kom olua autoro. – AFGHIR

"pater": (eklezio katolika) Prego sundiala qua komencas de ta vorto latina.

patero: Peco de metalo, de ligno, plu o min ornita, ye formo kurva, e muntita sur muro per lua quaza pedo, e de qua onu pendigas kurteni, vesti, e c. – AFHI

patetika: Qua agitas forte la sentimenti, la pasioni. – AFGHIR

patibulo: Asembluro de fosto vertikala e trabo horizontala, ye la extremajo di qua povas glitar la kordo destinita suspendor la homo qua kondamnesis a mortigeso per pendeso. – FHI

patino: **1.** Oxidizo verdatra qua eventis, pos longa tempo, sur la statui, la vazi e la medalii antiqua de bronzo. **2.** Nuanco uniforma, quaza polisuro, quan tempo donas a la statui, la pikturi, la objekti ivora, e c. – AFGHI

patogena: (patol.) Qua genitas morbo.

patogenezo: (patol.) Exploro di la mekanismo per qua la kauzi morbifera efikas a la organismo vivoza por maladigar olca.

patologio: Parto di medicino, qua studias la morbi, traktata kom tala. – AFGHIR

patoso: (retoriko) Uzo exajerita di la moyeni apta agitar forte la pasioni. – AFGR

patriarko: 2 (biblo) Familio-chefo di qua la vivo esis tre longa. **2.** (metaf.) Oldo veneracinda, cirkondata da multa decendanti. **3.** (historio di la eklezio kristana) Episkopo di la episkopeyo komencala. **4.** Chefo di la eklezio Greka. – AFGHIR

patrico: (en Roma, antique) Oficiero alta-klasa, en la periodi ultima* di la imperio Romana. – AFGHIR

patrimonio: Havajo, domeno, quan onu heredis de la ancestri patrulala [patrala] o patrinala [matrala]. – AFGHIR

patrio: Lando ube onu naskis ed a qua onu apartenas kom civitano. – FHI

patriota: Devota per sua patrio. – AFGHIR

patristiko: (religio katolika) Cienco pri la doktrino di la patri ekleziala.

patro: **1.** La persono vira qua genitis filio. **2.** (fig.) Titulo ye veneraceso, respekteso. **3.** Membro di kongregaciono religiala (katolika). – AFHI

patroliar: {ntr} (aludante detachmento) Cirkular por la sekureso di urbo, di kampeyo, por verifikar kad omno esas en bona stando. – AFGHIR

patrologio: (eklezio katolika) Cienco qua traktas la verki, la biografio di la patri ekleziala. – AFGHI

patrono: **1.** (en Roma, dum la epoki antiqua) Persono richa, potenta, cirkum qua su grupigis klienti. **2.** La mastro di establisuro komercala, industriala, che qua salario-laboras kontor-employati, fabrik-employati. – AFGHI

pauperismo: La kalamitato "povreso", en stato. – AFGHR

pauzar: {ntr} **1.** Interruptar la agado. **2.** (muziko) Cesar la kanto, la pleo instrumentala, dure di noto kompleta. – AFGHIR

pavano: Olima (16esma-yarcenta) danso, segun ritmo binara (du o quar tempi) di qua la karaktero esis grava. – AFGHI

paviliono: **1.** Edifico qua superstacas la konstrukturi cetera per la alteso di la tekto-karpenturo. **2.** Sorto di tendo, ronda o quadrata, qua finas ye la somito per pinto, ed uzata por kampar. – AFGHIR

pavo: Singla de la bloki de greso, granito, e c., kubigita per talio, quin onu asemblas por igar plu rezistiva la sulo di choseo, di voyo di strado, di voyeto. – AF

pavono: (zool.) Ucelo, ek la klaso "galinacei", di qua la plumaro esas tre briloza, e la kaudo, ek longa plumi, qui havas, ye sua extremajo, makuli briloza okul-forma. – FHIR

pavorar: {ntr} Subisar ta emoco desagreabla maxime, angoriganta, quan produktas bruiso neexpektita, la aparo bruska di ento o di objekto timenda o nekonocata. – FHI

pazar: {ntr} Avancar per la movo quan agas persono, animalo, qua pozas sua pedo ica, avan la altra. – AFHI

pazigrafiar: {tr} Skribar per sistemo de signi komprenebla da omna personi, irgequan esas lia linguo. – AFGHI

peano: (en la epoki antiqua, en Grekia) **1.** Kanto solena, honore di Apolono o di altra deaji. **2.** Kanto di milito, di vinko, di festo o di gayeso. – AFG

"peccavi": (eklezio katolika) Konfeso di la peko agita.

pecho: Substanco rezinoza, bituminoza, devenanta generale de planti konifera. – AFGHIR

peco: **1.** Parto di korpo solida ruptita, tranchita, e c. **2.** Parto extraktita de penso-verko. – AFHI

pedagogio: Cienco pri la eduko di la pueri. – AFGHIR

pedagogo: La persono qua instruktas ed edukas pueri. – AFGHIR

pedanto: La persono qua ostentas sua savo. – AFGHIR

pederasto: Viro qua solicitas, por satisfacar sua bezono koitala, homo sama-sexua. – AFGHIR

pedikulo: **1.** (patol.) Parto streta qua suportas ula tumori. **2.** (historio naturala) Suportilo longa, gracila (che la fungo, likeno, ovulo, e c.). – AFHI

pedikuloso: (patol.) Ensemblo de la manifesti morbala, produktita da lausi sur korpo-parto, o mem sur la tota korpo, per granda quanto de lausi. – AFGHI

pedo: **1.** Parto artikoza, ye la extremajo di la gambo, che homo od animalo, qua, pozante su sur sulo, posibligas lua susteneso e marcho. **2.** Fundamento per qua objekto es pozita sur sulo; singla de la suportili di moblo. **3.** Mezuro prozodiala (mezur-unajo di la versi). – AFGHIR

pedonklo: **1.** (bot.) Suportilo di floro. Kaudo di frukto (kom ex.: che cerizo). **2.** (zool.) Prolonguro di la bulbo spinala. – AFHI

pegazo: **1.** (mitol.) Kavalo aloza qua spricigis de la monto Helikon (Grekia) la fonto di Hippokrenes ube onu cherpis la inspirado poeziala. **2.** (metaf.) Simbolo di la inspirado poeziala. – AFGHIR

pego: (zool.) Ucelo ek la klaso "klimeri", qua havas beko rekta, anguloza, e qua, per perforar la kortico di la arbori, kaptas e devoras la insekti qui minas ta arbori. (L. *picus*).

peizajo: **1.** Parto di lando, plu o min vasta, e plu o min piktinda. **2.** (metaf.) Pikturi qua reprezentas tala parto. – FHIR

pejorativa: (gram.) Qua donas senco desfavoroza, desprizigiva. – AFGI

pekar: {ntr} (religio krist.) Kulpar kontre la lego de Deo, kontre la lego religiala. – AFHI

pekario: (zool.) Mamifero di Amerika, kelke simila a porko. (L. *dicotylus torquatus*). – AFGHI

pekino: Stofo de silko en qua strio satinatra alternas kun strio matida.

pektar: {tr} Desintrikar, netigar, akomodar (sua hararo, sua barbo) per instrumento qua havas denti de materio korna, skalia, ivora, metala. – FHI

pektino: (biol.) Substanco neutra, quan kontenas la frukti matura. – AFGHIR

pektoro: (anat.) Parto di la korpo, qua kontenas la pulmoni e la kordio. – AFHI

pektoso: (biol.) Kompozajo qua naskas en la tisui vejetantala, qua kontributas (kun kutoso e vaskuloso) ad aglutinar la celuloso-fibri. – AFGHIR

pekunio: Omna speco di moneto (metala, papera, e c.) – AFGHIR

pelagika: (zool.) Qua vivas en maro larja, litoro-fore. – AFGHI

pelagro: (patol.) Morbo di pelo, qua divenas kakexio, e di qua la kauzo esas la indijo di vitamini en la nutrivi. – AFGHI

pelargonio: (bot.) Genero di "geranciacei". (L. *pelargonium*). – AFGHI

pelerino: Granda kolumo jacanta (manteleto) qua tegas la shultro e la pektoro. – AFGIR

pelikano: (zool.) Ucelo aquala, kun beko larja, di qua la mandibulo esas garnisita ye granda posho membrana aden qua lu rezervas sua peskajo. (L. *pelecarus*). – AFGHIR

pelikulo: **1.** Pelo, membrano, tre dina. **2.** Membrano tenua, dina, qua formacesas sur la surfaco di ula substanci (jelei, lakto boliita). – AFHI

peliso: Mantelo vatizita. – AFHI

pelmelo: Desordino maxima, qua memorigas kaoso. – AF

pelo: (anat.) Membrano extera qua tegas omna parti di la korpo di homo o di animalo. – FGHI

pelorio: (bot.) Anomalajo qua konsitas ye to, ke korolo normala ne-segunregula divenas segun-regula. (Digitalo esas exemplo pri lo). – AFGHI

peloto: Mikra amaso qua havas la formo di baloneto. (Peloto de nivofloki, de lino-filo, de lano-filo). – FH

pelotono: (armeo) Mikra trupo de soldati, e, partikulare, subdividuro di kompanio, di eskadrono. – AFGHI

pelvo: (anat.) Quaza zono osta, qua konstitucas la bazo di la torso, e konsistas ye la du osti hanchala. – AFHI

pemikano: Preparajo de karno sikigita e kondensita. – AFGHI

penacho: Fasko de plumi, (maxim-multa-kaze) koloroza, interklemita infre, fluktuanta supre. – AFHI

penar: {ntr} Facar granda esforco qua fatigas multe. – AFHI

penato: (en Roma, en la epoki antiqua) Singla de la deaji qui protektis la hemo, e quin onu kultis che su. – AFGHIR

pendar: **1.** {tr} Ligar per la parto supra, diste de sulo. **2.** {ntr} Ligar a jibeto, per kordo, cirkondante la kolo por mortigar per strangulo. **3.** {ntr} Esar ligita per la parto supra, diste de sulo. – AFH

pendentivo: (arkitekt.) Parto de vulto, inter la granda arki qui suportas kupolo. – AFG

pendulo: Stango tenua, o filo, finanta per maso, qua su movas ye plano vertikala, e di qua la ocili esas izokrona. – AFGHIR

penetrar: **1.** {ntr} Enirar transirante to quo esas obstaklo. **2.** {tr} Enirar kelke profunde aden (ulo). – AFGHI

peninsulo: (geogr.) Granda lando, cirkondata da aquo an omna lateri minus una per qua lu juntesas a la kontinento. – AFGHI

peniso: (anat.) Organo cilindroida, vaskuloza, rigideskiva, uzata por la kopulaco e koito che la mamiferi. – AFGHI

penitencar: {ntr} (religio) **1.** Repentar pri pekir. **2.** Expiacar pro pekir. – AFHI

pensar: {tr, ntr} (ulo, ad ulo, pri ulu od ulo) **1.** Uzar sua spirito por konceptar, judikar, ulo. **2.** Uzar sua fakultato konceptar, judikar. Posedar ta fakultato. – AFHI

pensionar: {tr} Pagar sen-intermanke, sive a stat-employato, sive por lojeyo, sive por nutreso, sive por edukeso od instrukteso. – AFGHIR

penta-: Sufixo qua signifikas "qua havas kin ....".

pentaedro: (geom.) Solido qua havas kin edri. – AFGHI

pentagono: (geom.) Figuro geometriala qua havas kin anguli e kin lateri. – AFGHI

pentagramo: Figuro talismana qua reprezentas stelo kin-pinta. – AFG

pentametro: Verso de kin pedi. – AFGHIR

pentatlo: (en la epoki antiqua) Asemblajo de la kin exerci atletala (lukto, kuro, salto, lanso di disko, lanso di javelino). – AFGHI

pentekosto: (religio krist.) **1.** (che la Judi) Festo memorige di la lego donita sur la monto Sinai, celebrata sep semani pos la Pask-dio duesma, e dum qua onu ofris a Deo la premici di la rekolto. **2.** (che la kristani) Festo celebrata en la sundio sepesma pos Pasko, memorige di la decenso di la Santa Spirito sur la apostoli. – AFHI

pento: Direciono di plano, qua formacas angulo obliqua ye horizontalo. – FHI

peonio: (bot.) Planto ranunkulacea, kun granda flori intense reda, bunta o blanka. (L. *paeonia*). – AFGHI

pepito: (mineral.) Mikra maso de metalo quan onu renkontras nature sen gango. – FGHI

pepsino: (kemio) Substanco efikiva di la suko stomakala, qua dissolvas la materii albuminoida. – AFGHIR

peptono: (farmacio) Produkturo de la digesto artificala di karno da pepsino o da pandreatino, en kondicioni determinita di medio e di temperaturo. – AFGHIR

per: Prepoziciono qua indikas la instrumento di la ago, to quo uzesas por produktar lu, la moyeno.

perceptar: {tr} Kaptar, komprenar, la donataji de la sensi. – AFGHI

perchar: {ntr} (aludante la uceli) Okupar kustume plaso sur brancho di arboro, sur stango, sur paliso. – AFH

perdar: {tr} **1.** Des-aquirar profitajo, havajo. **2.** Cesar havar. – FHI

perdriko: (zool.) Ucelo galinacea, ne-domestika, qua vivas kun sua simili en la frument-agri, en la prati. – FHI

perena: (bot.) Qua ri-kreskas dum plura yari intersequanta. – AFGHI

perfekta: Di qua la ecelo en sua genero esas absoluta. – AFGHI

perfekto: (gram.) Tempo di verbo, qua indikas, ye maniero absoluta, ke ago eventis, sen dicar precize ye qua epoko, ye qua instanto. – AFGHI

perfida: Qua agas quale trahizanto, desloyale, ad ulu qua fidis lu. – AFGHI

perforar: {tr} Trairar facante truo, ma sen rotacar. – AFGHI

pergameno: Felo de mutono, preparita por recevar skriburo, imprimuro, pikturo, desegnuro. – AFGHIR

perianto: (bot.) Ensemblo ek la envelopili di floro, qua povas konsistar ye kalico e korolo. – AFGHI

periferio: **1.** (geom.) Konturo di figuro kurvoforma. **2.** Surfaco extera di korpo. – AFGHIR

perifrazar: {tr} Uzar frazo-formo kom equivalanto di la vorto apta, konvenanta. – AFGHIR

perifrazo: (retoriko) Frazo-formo uzata kom equivalanto di la vorto apta, konvenanta. – AFGHIR

perigeo: (astr.) Punto ek la orbito di planeto ube olca esas maxime proxima a Tero. – AFGHIR

perihelio: (astr.) Punto ek la orbito di planeto ube olca esas maxime proxima a Suno. – AFGHI

perikardio: (anat.) Sako membrana qua envelopas la kordio. – AFGHI

perimetro: Konturo qua limitizas spaco-parto determinita. – AFGHIR

perineo: (anat.) Regiono inter la organi sexuala e la anuso. – AFGHI

periodo: Tempo-quanto dum qua kozo parkuras la fazi di sua duro. – AFGHIR

periostito: (patol.) Inflamuro di la periosto. – AFGHI

periosto: (anat.) Membrano fibroza qua parkovras la osti. – AFGHI

peripatetiko: La persono qua adheris a la filozofio di Aristotele. – AFGHIR

peripecio: Bruska iro-chanjo di la eventantajo ad altra. – AFGHIR

perisar: {ntr} Supresesar per morto violentoza. – AFHI

periskopo: Optiko-tubo, uzata dat-unesme da la submarnavi, kom aparato qua posibligas vidar dum submerseso. – AFGHI

peristalta: (fiziol.) Movo peristalta: Kontrakto, de supre ad infre, di la fibri cirklatra di la digesto-tubo, qua havas kom efekto pulsar kontinue adavan la nutrivi. – AFGHI

peristilo: (arkitekt.) Edifico di qua la periferio interna kontenas kolonaro. – AFGHIR

peritoneo: (anat.) Membrano seroza qua esas quaze la tapeto di la kavajo abdomina, ed envelopas la viceri quin ica kontenas. – AFHI

perjurar: {ntr} **1.** Agar trompo-juro. **2.** Violacar sua juro-promiso. – AFHI

perkalino: Perkalo tintita e glata. – AFGHIR

perkalo: Kaliko dina, di qua la lanugo deprenesis. – AFGHIR

perko: (zool.) Fisho qua vivas en aquo sen-sala, e havas flosi dornoza. (L. *perca*). – AFHI

perkutar: {tr} **1.** (medicino) Explorar per la metodo qua konsistas ye frapar sur la parieto di korpo-kavajo por saveskar (segun la naturo di la bruiso) quan esas la stando di la organi en ta kavajo. **2.** (armo) (aludante fusilo) Agar la frapo qua - per explozo di la pulvero - deskuplos la projektilo di la pafarmo. – AFGHI

perlo: **1.** Globeto, maxim-multa-kaze arjente-blanka, kun reflekti ciel-arkea, qua formacesas en ula konki. **2.** Mikra bulo ek metalo, emalio, vitracho, quan onu boras, e tra serio de qui onu pasigas filo por facar ek li koliari, pasmenti, e c. – AFGHI

perlomatro: Materio blanka, kun reflekti ciel-arkea, ye qua konsistas la latero interna di ula konki, ed uzesas por tabulifado. – AFGHIR

permanar: {ntr} Mantenar su, konservar su, sen interrupto. Esar kontinue en la sama loko, sen absenteso nek intermito. – AFGHIR

permear: {tr} (aludante liquido, gaso) Pasar de ca a ta latero di parieto per trairar la pori di olca. – AFHI

permisar: {tr} Ulo ad ulu) Grantar la darfo o la yuro (agor o facor ulo). – AFHI

permutar: {tr} Pozar ulo en la plaso di altra kozo, e reciproke. – AFHI

pero: Vasalo suprega-ranga, membro di la judicio-korto rejala. – AFGHIR

peroneo: (anat.) Osto longa di la gambo, fixigita ye la latero extera di tibio. – AFH

perono: (arkitekt.) Eskalero de kelka gradi, konstruktita avan la fasado di domo, e qua finas per platformo a qua abutas la enire-koridoro precipua. – AFR

peronosporo: (bot.) Fungo, tipo di la familio "peronosporei". (L. *peronospora*).

peroraciono: (retoriko) La ultima* ek la parti ye qui konsistas diskurso. – AFGHI

peroxidazo: Fermento solvebla di la puso, apta deskompozar la aquo oxizita e transportar la oxo sur la tintivo di gayako, sur hidrokinono, sur pirogalo, e c.

perpendikla: (geom.) Qua produktas - kun un rekto, un plano - du anguli adjacanta. – AFGHIR

perpetua: Qua duras e duros konstante. – AFGHI

perplexa: Embarasata e nequieta, inter plura solvi, rezolvi, posibla. – AFGHI

perquisitar: {ntr} (che ulu) (aludante judiciisto inquestala) Agar sercho judiciala minucioza, en la domicilo di inkulpato*, e che irgu, por embargar e forprenar omna dokumenti ed altra objekti utila por saveskar pri la fakti. – AFGHI

persekutar: {tr} Persequar sen-halte, sen-cese, e traktar kruele, violente. – AFHI

persequar: {tr} Sequar proxime, esforcante por atingor. – AFHI

perseverar: {ntr} Permanar ferma e konstanta en sua maniero esar od agar. – AFHI

persieno: Sorto di shutro ajurizita, ek (generale kelka) lami vertikala, faldebla, fixa o movebla, qua shirmas kontre la suno-radii. – AFGI

persikario: (bot.) Planto, ordinare en Francia, uzata kom ecitivo ed urinifigivo en la hidropsi. (L. *polygonum persicaria*). – AFHI

persiko: (bot.) Frukto de arboro qua devenis de Persia, di qua la shelo esas veluratra, la pulpo saporoza, la kerno grosa e tre harda. (L. *prunus persica*). – FGRL

persistar: {ntr} Permanar ferma pri sua rezolvajo malgre la rezisti. – AFHI

persono: **1.** Individuo ek la speco "homo". To quo konstitucas la persono ipsa. **2.** (gram.) Formo di la konjugo, per qua distingesas la persono qua parolas, ta a qua onu parolas, ta pri qua onu parolas. – AFGHIR

perspektiva: Qua reprezentas objekti segun la diferi di aspekto quin produktas la foreso-grado e la dispozeso. – AFGHIR

persuadar: {tr} (ulu, pri) **1.** Duktar (ulu) a kredar (ulo), sen provo. **2.** Igar kredar (ulo), sen pruvo. – AFHI

pertoselo: (bot.) Planto legum-gardenala, kun saporo pikanta, uzata precipue kom kondimento. (L. *petroselinum*). – GRL

perturbar: {tr} **1.** Desordinar la funciono di sistemo, di organo. **2.** (astron.) Deviacigar de lua iro normala, per la atrakto da astro vicina. **3.** Trublar la stando di stato, di asemblitaro. – AFGHIR

perucho: (zool.) Mikra papagayo di qua la plumaro esas bele-verda. (L. *conorus*). – FI

peruko: Hararo falsa. – AFGHIR

perversa: Qua havas tendenci o gusto ne-normala, kontre-etika. – AFGHI

pervinko: (bot.) Planto di qua la folii esas brile-verda, e la flori, blua, kin-festona. (L. *vinca minor*). – AFH

pesario: Bandajo destinita a mantenar la utero. – AFGHI

pesimismo: Doktrino di ta qua kredas ke, pro ke lo mala esas la existo-leyo* (lego), onu mustas odiar vivo. – AFGHIR

peskar: {tr} Probar kaptar fishi (e mem sucesar lo), per tirar li ek aquo per filo, o per reto, e c. – AFHI

pesto: (patol.) Morbo epidemiala, kontagiala, qua mortigas personi multega. – AFGHI

petalo: (bot.) Parto di la korolo di floro. – AFHI

petardo: **1.** Explozivo por destruktar obstaklo. **2.** Peco piroteknala qua explozas granda-bruisoze. – AFGHIR

peticionar: {ntr} (pri ulo, ad ulu) Demandar skribe, a la reprezentanti di autoritatozaro, a granda korpi politikala; general ta demando signatesas da granda nombro de personi. – AFGHIR

petiolo: (bot.) Kaudo di la folio, qua unionas lu a la stipo. – AFHI

petonklo: (zool.) Molusko sen-kapa, kun konko du-valva. (L. *pectunculus*). – FI

petrelo: (zool.) Mar-ucelo, kun ali longa, qua, dum sua flugo rapida, semblas frolar la aquo-surfaco. (L. *procellaria*). – AFH

petrisar: {tr} Klemar, manuagar (substanco pasta). – F

petro: Materio ne-organika, harda, solida, qua konsistas ye substanci diversa, agregita, difuzita surface e interne di sulo. – AFGHIR

petrografio: Cienco di qua la studiajo esas la roki di la ter-kortico, pri lia kontenajo mineralogiala e kemiala, e lia genezo. – AFGHIR

petrolo: Oleo minerala, obtenata de fonti naturala, uzata por lumizo, varmigo di mashini, e c. – AFGHIR

petular: {ntr} Manifestar sua vivaceso per agito bruisoza; folo-ludetar, movante sen su-dominaco.

petunio: (bot.) Ornamenta planto, kun flori bunta ed bon-odoranta. (L. *petunia*). – AFGHI

pezar: (aludante korpo) **1.** Igar sentar sua preso sur sua suportanto, o sua tiro di to a quo lu suspendesas - preso e tiro plu o min granda segun lua maso. **2.** (*n* grami, kilogrami) Enuncar la quanto de mezurunaji qui korespondas a ta preso o tiro. – FHI

pia: (religio) Di qua la devoteso religiala esas vivaca, forta e sincera. – AFHI

piafar: {ntr} (aludante kavalo) Frapar bruisoze sulo per pedo, levante alte la gambi avana. – AFGH

piamatro: (anat.) Parto interna di la membrano triopla qua tegas la cerebro.

piano: (muziko) Instrumento kun klavaro, di qua la kordi ne tushesas per plumo-pinto (li tale tushesis pri klavikordo), ma frapesas per marteleti - procedo qua posibligas plufortigo o modero di la sono segun-vole, per presar plu o min forte sur la klavo qua movigas la marteleto. – AFGHIR

piceo: (bot.) Arboro konifera, kelke simila ad abieto. (L. *picea excelsa*). – FIL

pichpino: (bot.) Arboro (di Usa) di qua la bela ligno esas rede-flava, riche veinoza, plu harda e plu densa kam la pino-ligno ordinara, ma esas ruptebla e fendebla plu facile. (L. *pinus palustris (australis)*). – AFGIR

piedestalo: Suportilo di kolono, di vazo, di statuo, establisita sur sulo. – AFGHIR

pierido: (zool.) Genero di insekti lepidoptera, ek la familio "pieridei"; un speco di oli produktas raupi qui devastas la kreskaji (kauli, e c.). (L. *pieris brassicae*).

pietismo: (religio krist.) Nomo qua karakterizas la mento qua impulsis, en la yarcento 17-esma, e mem ankore nun, grupi diversa de protestantisti Germana qui tendencas ad asketismo e proklamas la sacerdoteso universala di omna Deo-kredanti. – AFGHIR

pietisto: Adepto di pietismo. – AFGHIR

pigargo: (zool.) Genero di raptuceli, ek la familio "falkonidei", qua kontenas cirkum dek speci, difuzita sur la Terglobo omna-regione, ecepte en Sud-Amerika. (L. *circus pugargus*). – AF

pigmento: (anat.) Materio ek granularo diversa-kolora, quan onu trovas en la celuli di la muko-strato di epidermo, e qua produktas la nuanci interdiferanta di pelo che la homo e la animali. – AFGHIR

pigmeo: **1.** (mitol.) Persono di la raso "nani". **2.** Persono sen merito nek valoro sociala. – AFGHIR

pigo: (zool.) Ucelo babilera, ek la familio "korvi", kun plumaro blanka e nigra, e longa kaudo dispozita etajatre. (L. *pica*). – HI

pikadoro: Kavaliero qua, en tauro-kombato, atakas la animalo per piquo. – AFGHIR

pikar: {tr} **1.** Entamar neprofunde, per pinto. **2.** Truizar per ulo quan onu igas penetrar per pinto. **3.** Igar (ulo penetrar aden ulo, pinto-avane). **4.** Stimular vivace; frapar per sento vivaca, penetriva. – AFGH

pikeo: Stofo de kotono, ek du texuri aplikita ica kontre ita, ed unionita per steburi qui formacas desegnuri. – AFGHI

piketo: **1.** (armeo) Mikra trupo de kavalriani [kavaleriani], pronta departar quik lor signalo. **2.** Karto-ludo ek 32 karti, en qua la ludanto qua ganis 30 punti ante ke la adverso ganis un, kontas sua ganajo quale se lu atingabus 60. – AFGHIR

piklo: Singla ek la kondimenti vejetantala, konservita per vinagro. – A

piknikar: {ntr} Agar repasto en qua singla partoprenanto pagas sua quoto di la spenso, od adportas sua dishi. – AFGHR

pikono: Utensilo, implemento, ek fero, pintoza, quan uzas la ministi karbonala, petrala, la terlaboristi, por exkavar roko o materii harda; la fera parto havas pinto perpendikla ye la mancho.

piktar: {tr} Reprezentar per farbi. – AFHI

pikverdo: (zool.) Ucelo kun plumaro flava e verda, ek la genero "pegi". (L. *picus viridis*). – FHI

pilastro: (arkitekt.) **1.** Kolono quadrata, maxim-multa-kaze sinkita en muro. **2.** Montanto quan onu fixigas intervalope en greto, pasamano, balkono. **3.** Kolono de petro-bloki, qua subtenas parti diversa en edifico, en ponto, e c. – AFGHIR

pilgrimar: {ntr} Voyajar pro devoceso, pieso, a loko

sakrigita. – AFGIR

pilio: (elektro) Aparato (inventita da Volta, en la yaro 1800), qua transformas ad elektro-fluo la energio quan developas reakto kemiala. – AFG

pilo: (anat.) Produkturo epidermala, qua havas la formo di filo tenua, qua kovras la korpo di preske omna mamiferi. **2.** Ta produkturo che la homo, ube olu kreskas sur ula parti di la korpo (vangi, labii, mentono, axeli, pubio). – AFHI

pilono: (arkitekt.) **1.** (en Egiptia, antique) Sorto di avankorpo qua havas la formo di piramido quadriangula trunka, e kun porda aperturo centrala, quan la Egiptiani antiqua kustumis erektar avan la enireyo di sua templi. **2.** Dekor-motivo qua havas la formo di pilastro quadriangula, lokizita an la lateri di enireyo. – AFGHIR

pilorio: Fosto an qua onu ligis per fero-ringo la persono qua esis kondamnita ad expozeso publika (kom puniso legala). – AF

piloro: (anat.) Orifico infra di la stomako, tra qua la nutrivi pasas aden la intestini. – AFHI

pilotar: {tr} Duktar navo en la mar-paseyi desfacile trairebla, ye la enireyo od ekireyo di portuo. – AFGHI

pilulo: (farmacio) Medikamento fasonita a mikra globo, maxim-multa-kaze envelopita ye folio dinega ek oro od arjento, qua impedas lua adhero e plufaciligas lua engluteso. – AFGHIR

pimento: **1.** Drinkajo ek mielo, spici e vino. **2.** (bot.) Bero konoforma, kun surfaco glata e briloza; komence bele-verda, lu divenas (lor lua matureso) brile-reda - uzata kom kondimento. (L. *mirus pimenta*). – AFGHI

pimpinelo: (bot.) Planto herbatra, aromata, ek la familio "rozacei", uzata kom kondimento. (L. *pimpinella*).

pinaklo: (arkitekt.) Tekto-karpenturo dekorita, e finanta per pinto. – AFGHI

pinastro: (bot.) Pino sovaja (mar-litorala) de qua onu extraktas terpentino. (L. *pinus pinaster*). – AFHI

pinchar: {tr} Klemar forte inter la fingri. – AF

pinco: (tekn.) Mikra tenilo, uzata diverse en la mestieri, en kirurgio. "Pinco" diferas de "tenalio" per to ke lu esas utensilo sen charniro (la du parti ye qua lu konsistas esas asemblita per resorto o parto flexebla). – AFGHIR

pinealo: (anat.) Mikra korpo, avan la cerebelo. – AFGHI

pinglo: Mikra stango de latuno, pinta ye un extremajo, kapoza ye la altra, quan onu uzas por ligar. – AF

pinguino: (zool.) Ucelo palmipeda di la Nordo-mari, kun ali kurta. (L. *aptenodytes*). – AFGHIR

pinio: (bot.) Sorto di pino qua kreskas en la regioni sudala di Europa, kun kapo parasuno-forma. (L. *pinus pinea*). – FG

piniono: (tekn.) Roto dentoza qua ingranas la denti di altra roto. – AFH

pino: (bot.) Granda arboro rezinoza, sempre verda, ek la familio "koniferi". (L. *pinus sylvestris*). – AFHI

pinselo: Tufo de pili, ligita an la extremajo di bastono mancha, uzata por extensar farbi, gluo, e c. – FGH

pintado: (zool.) Ucelo kriema, galinacea, kun kapo nuda, kaudo kurta, plumaro griza bluatre, sur qua dissemesas makuli blanka. (L. *numida meleagris*). – AFH

pinto: **1.** Extremajo tale tenuigita ke lu pikas. (Ex.: pinto di agulo, di espado, di kompaso). **2.** Ulo kelke pinto-forma (ex.: pinto di monto). – AFHI

piocho: (tekn.) Utensilo di terlaboristo, ek mancho e fer-bloko, pikona ye un extremajo, e haua ye la altra. – F

pioniro: **1.** En armeo: laboristo quan onu uzas por voyifar, exkavar tranchei, e c. **2.** La persono qua kultiveskas tereni nekultivita til nun. (anke metaf.) – AFGIR

piono: Singla de la disketi di la damo-ludo, e di la figurini di la shak-ludo. – FH

pipeto: tekn.) Tubo vitra, konkavigita ye un extremajo, tenuigita til pintesko ye la altra, quan onu povas stopar per un fingro, uzata por transvarsar liquido. – AFGI

pipiar: {ntr} (aludante la ucel-yuni) Kriar. – FGH

pipo: Tubo qua finas per quaza furneleto en qua onu pozas tabako quan onu acendas por aspirar lua fumuro smoke*. – AFHI

pipro: (bot.) Mikra bero, qua odoras e saporas forte, e qua, sikigite, o muelite, uzesas kom spico, kondimento. – AFI

pipsar: {ntr} (aludante la uceli e precipue la hani) Maladesar pro la kresko sur la pinto di la lango, di pelikulo squamatra qua impedas drinkar. – AFGHI

piquo: Shaft-armo, di qua la shafto esas farnisita ye ferajo plata e pintoza, plu kurta kam lanco. **2.** Un ek la du figuri nigra, sur ula ludo-karti, di qua la formo esas olta di piquo-ferajo. – F

piramido: **1.** Monumento kun quar facii triangula e bazo quadriangula, qua uzesis kom tombo por la olima reji di Egiptia (faraoni). **2.** (geom.) Solido kun edri triangula unionita per somito komuna, kun bazo poligonala, e qua havas tam multa lateri kam edri. – AFHIR

pirato: Persono qua cirkulas sur la mari por ibe kaptar, sizar, embargar, raptar, sen permiso da la rejo di sua lando. – AFGHIR

piretro: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji" (L. *pyrethrum*) di qua la kapituli, sikigite, divenas pulvero kontre-insekta. – AFI

piriko: (prozodio antiqua) Pedo kompozita ek du vokali kurta. Onu renkontras lu ye la fino di ula hexametri da Homeros, vice spondeo o trokeo. – AFGHI

pirito: (mineral.) Sulfuro metala kruda, inflamebla. – AFGHI

piro: (bot.) Frukto di arboro (L. *pirus communis*) ek la familio "rozacei", oblonga, di qua la volumino deskreskas arivante proxim la kaudo. – AFHI

pirogalo: (kemio) 1-2-3 $C_6 H_3 (OH)_3$

pirogo: Barko di sovaji, facita, en la kazi maxim multa, ek arboro-trunko kavigita. – AFGHIR

pirograbar: {tr} Dekorar ligno-peco per grabar sur lu desegnuro per pintoza stango metala, varmigita til esar intense-reda. – AFHI

pirolo: (zool.) Genero di pasero, kun beko konoforma, ek la familio "korvidei". (L. *oriolus galbula*). – G

pirometro: (tekn.) Instrumento di fiziko, qua uzesas por mezurar la temperaturi extreme alta-grada. – AFGHIR

pironismo: (filoz.) Doktrino da Pyrrhon, skeptiko di la Grekia antiqua, qua kombinas en su la filozofio di Demokrites, la dialektiko di la sofisti, e la asketismo di ula sekto di India (gimnosofista). – AFGHIR

piroso: (patol.) Sento di bruluro departanta de la epigastro ed acensanta til ezofago e til la fauco, e qua akompanesas da rukti e da ri-engluti di liquido acida e brulanta. – AFGHI

pirotekno: Kombinuri diversa di efekti de lumo, de koloro, produktata da pulveri specala quin onu inflamas. – AFGHI

piroxilo: (kemio) Produkturo obtenita per traktar, per nitracido, materio celulosa, exemple: ligno, papero, kanabo, kotono, palio, e c.

piruetar: {ntr} (aludante persono) Rotacar, nur un pedo tushante sulo. – AFGHIR

pistacho: (bot.) Mandelo de frukto di arboro ek la familio "terebintacei", envolvita en pelikulo verda, uzata da la sukrajisti. (L. *pistacia vera*). – AFHIR

pistar: {tr} Reduktar a mikra fragmenti, per shoki iterata. – AFHI

pistolo: Pafarmo mikra, tre portebla, quan onu tenas en nur un ek la manui kande onu pafas. – AFGHIR

pistono: (tekn.) Cilindro, movanta en pumpilo per stango, retropulsante fluido o pulsata da lu. – AFGHIR

pitagorala: **1.** (filoz.) Apartenanta a Pithagores, a lua penso-skolo od a lua doktrini. **2.** (matem.) Nombri pitagorala: nombri interligita per la relato $a^2 = b^2 + c^{2.}$

pitekantropo: (paleont.) Genero di granda simii fosila, reprezentata da kranio-kaloto, kelka denti ed un femuro, trovita en la yaro 1891 en sulo-strato pliocena o pleistocena, en la insulo Java (Azia). – AFGHIR

pitio: (epoki antiqua) Sacerdotino di la oraklo di Apolono, en Delphos. – AFGHI

pitoniso: (biblo) Muliero qua anuncas la eventontaji. – AFGHI

pitono: **1.** (zool.) Sorto di boao ek India (L. *python*). **2.** (mitol.) Nomo di serpento monstra, mortigita da Apolono, apud Delphos. – AFGHI

pitoreska: **1.** Qua, pro lua dispozeso, aspektas apta divenar piktajo. **2.** Dicesas pri stilo qua quaze piktas la personi o la kozi. – AFGHI

pituito: (patol.) Humoro viskoza sekrecata da ula mukosi di la nazo, di la bronkii, en stando morbala. – AFHI

pivoto: **1.** (mekan.) Suportilo di la axo cirkum qua rotacas korpo. **2.** (milit-arto) (aludante konversiono di trupo de soldati) Punto cirkum qua ta konversiono eventas. **3.** (metaf.) Motivo precipua di la agi, che la homi. – AF

pizo: (bot.) Singla de la grani de planto leguminosa, papilionacea (L. *pisus sativus*), inkluzita en shelo verda. – AFI

placento: **1.** (anat.) Organo karnoza, sponjatra, qua adheras a la utero, komunikante per la kordono umbilikala kun la feto, per la vaskuli di qua la sango patrinala [matrala] arivas a la feto e retrovenas a la patrino [matro]. **2.** (bot.) Parto di la surfaco di karpelo, sur qua esas insertita la ovuli. – AFGHI

placo: Loko publika, netektoza, perimetro-garnisata per domi o monumenti, kun, posible, monumento centrala. – AFGHIR

plado: Vazo di qua la fundo esas plata, quan onu pozas avan singla repastonto o festinonto por recevar la nutrivi. – AFHI

plafono: (arkitekt.) Surfaco ye qua konsistas la parto supra di chambro, salono, galerio, kirko, e c., super la kapi di la personi qui esas en lu. – FGR

plago: **1.** (fiziol.) Laceruro, extera od interna, kun desorganizeso di la tisui en parto di la korpo, produktita da vunduro o kauzo morbifera. **2.** (metaf.) **(a)** Persono o kozo konsiderata kom instrumento per qua Deo frapas o kastigas la homi. **(b)** Kalamitato qua frapas populo. **(c)** To quo esas funesta a persono od a kozo. – AFGH

plajiar: {tr} (literaturo) Furtar ek la verki da kunhomo. – AFGHIR

plajo: Bendo, plu o min larja, de sulo alonge maro od oceano, quan ta maro o ta oceano alterne kovras e deskovras. (Existas plaji de sablo e plaji de rulstoni.). – FHI

plako: Lamo de metalo - maxim-multa-kaze destinita aplikesor adsur surfaco plana. – AFIR

plando: (anat.) Parto di la pedo qua tushas sulo kande onu stacas o kande onu marchas. – FHI

planeto: **1.** (astron. antiqua) Astro vaganta (kontraste kun la steli fixa). (astrol.) Astro a qua onu imputas efiko a la fato di la homo. **2.** (astron. moderna) Astro qua parkuras la spaco cirkum Suno (situita ad un ek la foki). – AFGHIR

planimetrio: Parto di geomtrio: la arto mezurar la surfaci plana. – AFGHIR

planimetro: Instrumento per qua onu povas evaluar la mezuri di areo plana. – AFGHIR

planisfero: (geogr.) Mapo en qua la Ter-sfero dividesas en du diametri, reprezentata da surfaco plana, egardinte la redukto demandata da perspektivo. – AFGHIR

planko: Ligno-peco, fendita longesale, plu longa kam larja, e nur poke dina. – AFGHI

"plankton": **1.** Ensemblo ek omna vivanti (animali e vejetanti) qui fluktuas en la aquo di maro o di lago, inter la surfaco e la fundo. **2.** Animali o vejetanti tre mikra di la aquo di maro o di lago. – AFGHIR

plano: **1.** Surfaco sen kurviguro nek ondaro. **2.** (geom.) Surfaco plana: sur qua rekto esas aplikebla omnasinse. Angulo plana: intersekuro da du rekti samaplana. Figuro plana: trasita sur surfaco plana. **3.** Desegnuro qua reprezentas la dispozeso di la kompozanti di urbo, di regiono, di edifico, kun indiko di la proporcioni e di la plaso relativa di la parti diversa. – AFGHIR

plantacar: {tr} Fixigar en sulo per radiki (vejetanto). – AFGHI

plantago: (bot.) Planto herbatra di qua la spiko kovresas ye mikra semini - tipo di la familio "plantagenieri". (L. *plantago*). – AFI

plantigrado: (zool.) Mamifero qua, marchante, pozas la plando di sua pedi sur sulo. (Ex.: urso, daxo, e c.). – AFGHI

planto: (bot.) Omno quo fixigesas en sulo per radiki. – AFGHI

plantono: (armeo) Soldato qua stacas avan la pordo di oficiro alta-grada, por transmisar komandi, e c. – F

plasmo: (biol.) Parto liquida di sango, en qua fluktuas la globuli di sango. – AFGHI

plasmodermo: (biol.) Materio protoplasma qua formacas la komuniki intercelula quin onu vidas che la vejetanti e che ula animali. – AFGHIR

plasmodio: (parazitologio) Parazito di la genero "plasmodium", en qua asemblesas la tri speci di hematozoi di la marcho-febro amiboida, e qua vivas en la hematii di la homo e di la animali, e genitesas per skizogonio o sporogonio. – AFGHIR

plasmolizo: (biol.) Fenomeno osmosala, qua abutas a la destrukto di la plasmo. – AFGHIR

plasmosomo: (histologio) Nukleolo vera, nedependanta de la reto de linino, qua povas movar su sur la nukleo e kolorizesas intense da la kolorizivo di plasmo. – AFGHIR

plaso: **1.** Spaco, okupata od okupebla, da singla persono en irga loko (veturo, teatro, cinemo, e c.). **2.** Loko propra, rezervita o konvenanta por singla kozo. **3.** Rolo atribuita ad employato en entraprezuro, komerco-kontori, fabrikeyo, e c. – AFG

plastica*: Quan onu povas formizar o modlar.

plastido: (biol.) Ensemblo ek la substanci vivanta di la celulo, ecepte la rezervo-substanci, la ek-sekrecaji, la envelopo-membrano. – AFGHI

plastidulo: (biol.) Granularo dispozita ganso-marche, qua formacas la ensemblo de la filamenti di la sponjo-plasmo di la celulo. – AFGHI

plastiko*: (kemio) Singla de la materii qui esas kemio-stabila kande uzata normale, ma qui, ye ula instanti dum lia produkteso, esas plastica*, ed esas formizita o muldebla per kaloro, preso, o per ta du faktori. La maxim multa plastiki* esas polimera, ed esas klasifikebla a termoplastiki e termo-rezistivi. – AFGHIR

plastilino: Modlo-argilo.

plastono: **1.** Peco pektorala di kuraso. **2.** Peco pektorala polsterizita, di vesto di skermisto. **3.** Parto pektorala di kamizo di viro. – AFI

plastro: **1.** Sorto di gipso per qua la aktoro qua pleas la rolo di Petreto kovras sua vizajo en la pantomimi. **2.** Blankajo quan la mulieri uzas kom fardo. – AFGHIR

plata: Di qua la surfaco esas glata, sen saliajo. – AFGIR

platano: (bot.) Arboro di qua la folii esas larja, simila a manuo apertita, tipo di la familio "platanei". (L. *platanus*). – AFGHI

plateno: (tipografio) En la imprimo-mashino, brakio-funcionanta, la peco de gisfero, quadrata o rektangula, perfekte glata, qua, kande abasata adsur la komposturo (per la stano) produktas la imprimuro.

platformo: **1.** Kovrilo horizontala di domo sen tekto-karpenturo. **2.** Maso tera, planigita, sur qua onu establisas la fundamento di edifico. **3.** Planko-sulo qua kovras la kapi di la palisi di palisegaro sinkita en sulo. **4.** Planko-sulo provizora sur qua la masonisto-helperi facas la mortero. – AFGHIR

platino: (kemio) Metalo precoza, griz-blanka, mola, duktila, plu pezoza kam oro, ne-alterebla en aero, tre tenaca. Atom-pezo: 19**4.** Simbolo kemiala: Pt. – AFGHI

platonala: Qua apartenas a la doktrino da Platono. – AFGHIR

plaudar: {ntr} Bruisar monotone quale aquo qua agitesas. – L

plear: {tr} **1.** Amuzar su, o laborar, per funcionigar muzik-instrumento. **2.** Reprezentar teatrajo, cinemo-filmo. (anke metaf.). – A

plebeyo: (historio di Roma, antique) Persono ek la infra strati di populo. – AFGHIR

plebicito: Voto di ula lego o rezolvo, da omna civitani di la stato (kom ex.: en Suisia). – AFGHIR

pledar: {ntr} Defensar (afero procesala) koram la judiciisti. – AFGH

plektar: {tr} Fasonar texuro (ek fasko de hari, e c.) plata, rubando-forma, per interkrucumo. – A

plektro: (epoki antiqua) Mikra vergo ek ivoro, quan onu uzis por igar vibrar la kordi di liro. – AFGHI

plena: (de) **1.** Qua kontenas la tota quanto quan lu povas kontenar. **2.** Qua kontenas granda quanto (kom ex.: plenigar ye ta o ca kozo, per ta o ca instrumento). **3.** (fiz.) Plenigita tote, ye materio solida, liquida, o gasa. – AFHI

plendar: {ntr} (pri) **1.** Expresar sua deskontenteso pri ulu od ulo. **2.** Expresar, che autoritatozo policala, sua motivo di deskontenteso por obtenar protekto, indemno, e c. – AFH

plenipotenco: Yuro quan onu recevas de ulu pri agar ye lua nomo. (Dicesas precipue pri la yuro donita da suvereno, pri agar ye guvernistaro o korto stranjera.). – AFGHI

pleomorfa: (mikrobiol.) Di qua la formo varias efike da ula kondicioni determinita.

pleonasmo: **1.** (gram.) Uzo di vorti qui esas superflua pri la senco. **2.** (retor.) Abundego di la termini por insistar pri la penso (kom ex.: "Me vidis lu, ya, vidis lu per mea okuli propra."). – AFGHIR

plesiosauro: (paleont.) Genero di reptero, tipo di la familio "plesiosauridei", granda animalo marala, 3/5 metri longa, remarkinda pro lua mikra lezardo-kapo, lua denti strioza, lua kolo longa nemezureble. (L. *plesiosaurus*). – AFGHI

pleto: Pladego de metalo, lako, porcelano, kristalo, sur qua onu servas teo, kafeo, o cetera drinkaji, e sur qua onu pozas la bako-kukaji. – F

pletoro: **1.** (patol.) Pleneso di la vaskuli pro abundego di sango, di humori. **2.** (metaf.) Tromulteso quaze morba. – AFGHI

pleuronekto: (zool.) Marfisho plata, di qua la korpo esas romboida, analoga a turboto, ma plu ovala. (L. *pleuronectes*). – L

pleuronektoidi: (zool.) Genero di fishi plata qui natas sur sua flanko. (L. *pleuonectidae*). – L

plevrito: (patol.) Inflamuro di la plevro. – AFGHIR

plevro: (anat.) Membrano seroza, qua tegas la pulmoni e kovras la parieti di la torako. – AFHIR

plexo: (anat.) Reto de fibreti nerva o de vaskuli interplektita. – AFGHI

pleyado: **1.** (astron.) Singla ek la sis steli (en la epoki antiqua, onu dicis: sep) qui formacas grupo en la Tauro-stelaro. **2.** (literaturo) Grupo de sep poeti (en Alexandria ed en la Francia di la yarcento 16-esma). **3.** (filoz.) Grupo ek la sep saji di la Grekia antiqua. **4.** (en la domeno di la linguo universala, Ido) Grupo ek la sep homa fonti di la linguo universala definitiva: Louis de Beaufront, Louis Couturat, Otto Jespersen, André Lalande, Wilhelm Ostwald, R. Lorenz, e L. Pfaundler. – AFGHI

plezar: {ntr} (ad, per, pro) (aludante la kozi o la personi) Atraktar (metafore) per sua charmo. – AFI

plezuro: Sentimento di komforto psikologiala, qua naskas de la satisfaceso di deziro, di aspiro. – AFGHI

pliko: (patol.) Exuduro ek la pelo haroza, qua aglutinas la hari aden fasketi. – AFI

plinto: (arkitekt.) **1.** Tabulo quadrata qua formacas soklo. **2.** Bendo plata qua jacas an la pedo di edifico, infre di muro di apartamento. **3.** Bendo de ligno qua aplikesis cirkum panelo. – AFGHI

plioceno: (geol.) Strato supra di la sedimento terciara, qua kontenas la fosili maxim recenta. – AFGHIR

plisar: {tr} Dispozar tale ke lu formacas plura falduri. – FG

pliz*: Uzata kande onu deziras demandar polite ad ulu, ke lu ....-ez*. (Plu konciza kam "Me pregas vu pri lo: ....-ez" o "Voluntez esar tante komplezema ke vu ... -us ...".). – A

plombo: (kemio) Metalo bluatre-blanka, mola, tre pezoza. Simbolo kemiala: Pb. – AFGHIR

plorar: {ntr} **1.** Manifestar, expresar sua aflikteso. **2.** Emisar lakrimi. – F

plu: Indikas la augmento o la kresko di quanto o qualeso qui duras esar od egardesar kom identa a su ipsa. – FI

plugar: {tr} Apertar kultivo-sulo, e renversar la glebi, per exkavar sulki en tero, uzante la soko di instrumento specala. – GR.

plumo: **1.** (zool.) Singla ek la tubi korno-harda, garnisita ye aristi e ye lanugo, qua kovras la korpo di la uceli. **2.** Tubo di plumo, taliita por skribar per lu (pos trempir lua pinto aden inko). **3.** Mikra lamo de metalo, qua havas la formo di la pinto di plumo taliita, di qua onu glite muntas la extremajo sen-pinta an-en tubo ucel-lumatra. – AFHI

plump!: Interjeciono qua expresas la bruiso de falo, precipue di ulo tre pezoza, mola, inerta.

plumpa: (pri vivanto) Qua su movas quale se lu esus tre pezoza, pro la denseso di sua korpo. – G

plunjar: {ntr} Penetrar, sinkar profunde aden aquo, propra-vole. – AF

plura: Ula quanto (ne tre granda) de personi, de kozi - mem nur du. – AFGHI

plus: **1.** Ultre to; adjuntenda a .... **2.** (kun "ne" avan od ante lu) - indikas la ceso di la ago, di la eso.

plusho: Stofo simila a veluro, e kun longa pili e lanugo sur la averso. – AFGR

plusquamperfekto: (gram.) Verbo-tempo qua indikas pasinto antea ye altra tempo pasinta (t. e. ...is...inta). – FGH

plutokratio: Guverno da la richi. – AFGHIR

plutonala: (geol.) (pri roki) Produktita da la efiko di fairo sub-ter-sula naturala. – AFGHIR

pluvar: {ntr} (aludante la aquo-vaporo di la nubi) Kondensesar e falar gutope. – FHI

pluviometro: (fiziko) Instrumento quan onu uzas por mezurar la quanto de pluv-aquo qua falas en un loko dum ula quanto determinita de tempo. – AFGHI

pneumatika: Dicesas pri mashino o pumpo per qua onu pumpas la aero di tanko por eventigar lua vakueso. – AFGHI

pneumokoko: (patol.) Agento patogena, la maxim ordinara, di pulmonito, deskovrita da Louis Pasteur en la yaro 1881.

po: Kom preco di .... Kambie di....

pociono: Medikamento quan onu glutas forme di drinkajo. – AF

podagro: (patol.) Morbo qua afektas, ordinar-kaze, la artiki, iras de ica ad ita, e quan onu imputis olim a la influo da guti de humoro.

podoido: (matem.) Singla de la kurvi quin onu obtenas per prenar la simetrii di un punto O, relate la tangenti di ta kurvo.

poemo: Versaro pasable longa. – AFGHIR

poetiko: Verko docala, en qua expozesas la reguli di la kompozo per versi. – AFGHI

poeto: Persono qua su konsakras a poezio; persono qua esas dotita por poezio. – AFGHIR

poezio: **1.** La arto facar verki ek versi. **2.** Beleso di la materio e di la expreso-maniero, maxim grava pri poezio, sen-depende de la versifo. – AFGHIR

poka: Mikra-quanta. – FHI

polarimetro: (fiziko) Instrumento por mezurar la proporciono di la lumo polarigita qua existas en lumo-radio o la rotaco di la polarigo-plano.

polemikar: {ntr} (kun ulu, kontre ulu) Debatar skribe. – AFGHIR

poleno: (bot.) Polvo fekundigiva che la vejetanti. – AFGHI

polexo: (anat.) La fingro maxim grosa e maxim forta di la manui e di la pedi. – AIL

poli-: Sufixo ciencala: "multa-...-a".

poliandra: Spozino qua havas plura spozuli. – AFGHIR

polico: **1.** Regulari facita por mantenar la ordino e la sekureso statala, nacionala. **2.** Surveyo quan onu agas por igar aplikata la regulari, por la manteno di la ordino e di la sekureso statala, nacionala. – AFGHIR

polidaktila: (teratol.) Qua havas fingri supernombra.

poliedro: (geom.) Korpo solida qua havas plura edri. – AFGHIR

poliembriona: (biol.) Qua formacesis ek du o plura embrioni, da un ovulo.

polifonio: (muziko) Efekto muzikala qua rezultas de la ensemblo harmoniala di la instrumenti e di la voci. – AFGHIR

poligama: Spozulo qua havas plura spozini. – AFGHIR

poliglota: **1.** Redaktita ye plura lingui. **2.** Qua savas plura lingui. – AFGHIR

poligono: **1.** (geom.) Figuro qua havas plura anguli e plura lateri. **2.** (termino militala) **(a)** Figuro qua determinas la trasuro di fortreso, di fortifikajo; **(b)** Placo ube la artilriisti [artileriisti] exercas su pri la pafo per kanoni. – AFGHIR

poligrafo: Autoro qua kompozas pri temi diversa. – AFGHI

polikroma: Quas esas plura-kolora. – AFGHIR

polimatio: Savo qua embracas plura cienci tre diversa. – AFGHI

polimorfa: Qua chanjas ofte sua formo. – AFGHI

polinomio: (matem.) Quanto algebrala, ek plura termini qui interligesas per la signi "plus" o "minus". – AFGHI

polinuklea: (histol.) Dicesas pri celulo o pri plastido qua kontenas plura nuklei.

polipo: **1.** (zool.) Zoofito di qua la kapo havas periferie palpili. **2.** (patol.) Surkreskajo qua su developas en la kavaji qui havas membrano mukoza. – AFGHIR

poliporo: (bot.) Genero di fungi bazidiomiceta, karakterizata da chapelo lignatra, qua havas sube tubi sporoza, paralela.

polisar: {tr} Igar glata per froto, netigar (armi, koquilaro, e c.) per frotar per smerilo, greso, tripolio. – AFGHIR

polispermio: (biol.) Penetro en la ovulo matura di du o plura spermatozoidi.

polita: Karakterizata da lua egardo, indulgo, respekto di sua kunhomi en mondo, en mondumo. – AFH

politeismo: Religio qua agnoskas plura dei. – AFGHIR

politeisto: La persono qua profesas politeismo. – AFGHIR

politeknika: Qua koncernas plura arti, plura cienci.

politiko: **1.** La arto guvernar stato. **2.** La maniero di guverno. **3.** La maniero konceptar la direkto di la aferi nacionala, municipala. **4.** La maniero prudenta e saja direktar afero komercala, industriala od agrokultivala. – AFGHIR

politropo: (mineral.) Dicesas pri la kristali di qui la segmenti precipua di la lami inter-sucedante inklinesas ica sur ita, divers-angule. – AFGHIR

polkar: {ntr} Agar ta danso du-tempa qua importacesis aden la westo-regioni di Europa cirkum la yaro 1845, de Polonia. – AFGHIR

polo: **1.** (astron.) Singla ek la extremaji di la axo di mondo, cirkum qua semblas movar su, en 24 hori, la sfero ciela. **2.** (geom.) Singla ek la extremaji di la axo cirkum qua, supozite, rotacas korpo sfera, elipsatra. **3.** (geogr.) Singla ek la du extremaji di la axo di Tero, cirkum qua la Terglobo semblas rotacar en 24 hori. **4.** (fiziko) **(a)** Singla ek la du punti inter-opozita di magneto ube eventas maxima-force la atrakti e la repulsi magnetala. **(b)** Singla ek la du extremaji inter-opozita di un fluo elektrala. –

AFGHIR

polodo: (geom.) Nomo kreita da Poinsot por indikar la kurvi quin parkuras, sur la elipsoido di inerteso di korpo solida qua povas rotacar libere cirkum punto fixa e qua ne subisas ula forco, la kontakto-punto di la elipsoido kun la plano fixa qua esas paralela ye la plano di la maximo di la arei sur qua lu rulas.

polonezo: Danso nacionala di Polonia, nobla, kun marcho vice salteti, preske pompoza, segun ario tri-tempa, segun movimento mezvalora. – AFGHIR

polpo: (zool.) Molusko cefalopoda, quaze sako viskoza kun grosa kapo de ube departas ok palpili. – AFHI

polstero: **1.** Amaso de pili, quin onu desligis de la felo di ula animali (bovyuni, bovini, kavali, e c.) e quin onu uzas por garnisar la seli, la tabureti, e c. **2.** La parto maxim grosiera di lano, quan onu ne filigas e ye qua onu garnisas la matraci, la kuseni. – AGIR

poltrono: Persono qua pavoras exajere ed agas konseque. – AFGI

polutar: {ntr} (patol.) Emisar nevole spermo, jorne o dum-dorme, konseque de kontinenco o de onanio. – AFGHIR

polvo: **1.** Tero, reduktita ad esar partikuli tenua, quin aero, se agitata mem nur poke, sublevas e transportas. **2.** Partikuli tenua. – HI

pomado: **1.** Kosmetikalajo qua konsistis, origine, ye graso e pulpo de pomi; nun, ek grasajo a qua onu adjuntas mixe esenci, parfumi. **2.** Preparajo farmaciala; grasajo a qua onu adjuntis mixe substanco medikamenta. – AFGHIR

pomelo: **1.** Kapo mi-sfer-forma di la mancho di espado. **2.** Saliajo mi-sfer-forma, meze di sel-arko, avan ica. – AFHI

pomerhundo: (zool.) Hundo-raso de Pomerania.

pomo: (bot.) Frukto sfera, kun pulpo abundanta, di qua la suko, ande fermentacinta, donas cidro. (L. *pirus malus*). – FI

pompelmuso: (bot.) Speco di "citrus" di qua la frukto, grosega, konsumesas da la Usani e da la Britaniani lor lia dejuneto. Lu kultivesas omnaloke en la regioni tropikala. (L. *citrus decumana*). – AFGHI

pompo: **1.** Procesiono solena. **2.** Expozo di ulo splendida, luxozega, quan onu vidigas pro ostento. – AFGHI

pompono: Tufo per qua onu ornas la kapvesti, la vestizuri hominala. Tufo de lano quan la soldati weras* somite di sua kepio. – AFGH

pondar*: {tr, ntr} (aludante ucelino) Emisar sua ovi. – F

ponderar: {tr} **1.** Mezurar la pezo di korpo, per komparar lu a pez-unajo. **2.** (metaf.) Judikar pri la valoro di kozo, per explorar la "por" e la "kontre". – AFHI

poneo: (zool.) Kavalo di raso karakterizata da staturo ne-alta. – AFG

poniardo: Armo atakala, kun lamo kurta, akuta, fixigita an mancho, quan onu tenas per sua pugno. – AFHI'

ponsa: Koloro dazlante-reda, kelke simila a ta di papavereto. – FGHIR

pontifiko: **1.** Pastoro di religio. **2.** Che la katoliki: episkopo. – AFGHIR

ponto: Konstrukturo quan onu uzas por pasar de ca a ta rivo di rivero, di fluvio, di fosato, di granda kavajo en la surfaco di sulo. – FHI

pontono: **1.** Ponto flotacanta, facita ek du bateli interjuntita per trabi. **2.** Konstrukturo uzata kom staciono di departo o di arivo por la navi qui transportas pasajeri. – AFGHIR

ponyeto: Bendo a qua abutas la maniko di kamizo, di robo, di korsajo, en la loko ube lu kovras la karpo. – F

poplino: Stofo di qua la warpo-fili esas silka e la wefto-fili, lana. – AFGHIR

poplito: (anat.) Parto di la gambo, qua esas dop la genuo, opoze ad ica. – HIL

poplo: (bot.) Arboro ek la familio "saliki", kun stipo rekta, e folii alternanta. (L. *populus*). – AFGI

popo: Sacerdoto di la rituo Greka, che la Rusi, la Serbi e la Bulgari.

popularа: **1.** Qua esas komprenebla (kom texto) da la personi ordinara, ne-specalista, ne-ciencista. **2.** Pri qua la populo opinionas favoroze. – AFGHIR

populo: Ensemblo ek la personi qui habitas la sama lando, esas (maxim-multa-kaze) sama-rasa, ed uzas la sama linguo. **2.** La korpo di la naciono, opoze a la suvereno ed a la nobeli. – AFHI

popurito: Verko muzikala, literaturala, ek texti de origini diversa. – AFG

por: Profite da .... Destine di ....

porcelano: Ceramikajo blanka, tre dina, importacita de

la esto-regioni di Azia (precipe Chinia) aden Europa en la yarcento 16-esma. – AFGHI

porciono: Parto qua destinesas a singlu, lor disdono o distributo. – AFGHIR

pordo: **1.** Aperturo facita en la muro di klozajo, di edifico, di chambro, por povar enirar od ekirar. **2.** Klapo qua klozas ta aperturo e povas apertesar por paso. – AFHI

porelo: (bot.) Supo-planto, di la genero "alio". (L. *allium porrum*). – FGHIR

porfiro: (mineral.) Roko harda, obskure-reda, en qua dissemesas makuli blanka, quan la antiqui obtenis de la regioni alte-situita di Egiptia. – AFGHI

porismo: (geom.) (antique) Teoremo nekompleta, qua establisas proprajo komuna inter ula elementi quin la enunco determinas, ed altra teoremi qui rezultas de la hipotezo. – AFGI

porkespino: (zool.) Mamifero rodera di qua la korpo havas kom armi pikili. – (L. *hystrix*).

porko: (zool.) Mamifero domestika quan onu repletigas por manjor lu. (L. *sus* (*acrofa domestica*)). – AFHI

pornografio: **1.** Traktato pri prostituco. **2.** Verki literatura, arta, quin - kontre-etike - onu igas servar libertinismo.

pornografo: **1.** Autoro qua kompozas texti pri prostituco. **2.** Autoro, piktisto, obcena. – AFGHI

poro: **1.** Singla ek la orifici preske neperceptebla di la pelo di animalo, per qui eventas la transpiro. **2.** Singla ek la orifici analoga, ye qui truizesas la vejetanti. **3.** Singla ek la interstici qui interseparas la molekuli di korpo ed igas ica plu o min permeebla. – AFGHIR

portalo: **1.** Quaza vestibulo, multa-kaze ornita per koloni, en la enireyo di templo, di kirko di palaco. **2.** Fasado di kirko en qua esas la pordo precipua. – AF

portar: {tr} **1.** Tenar (inter sua manui, inter sua brakii, sur sua shultri) ulo pezoza. **2.** Prenar kun su, e depozar en ta o ca loko. – AFHI

portaveino: (anat.) Veino qua recevas sango de la viceri abdominala (vetrala), quan lu distributas aden la hepato. – AF

porteo: Punto til qua la fusilo povas portar la kuglo - la kanono, la obuso. – F

portfolio: Sorto di buxo kartona, kunportebla, destinita ye recevor paperfolii, desegnuro-folii, dokumenti. – AFGI

portiko: Konstrukturo uzata por la exerci gimnastikala, ek fosti qui suportas trabo transversa an qua esas suspendita la rigi. – AFGHIR

portreto: Reprezenturo de persono per pikto o desegno sur moneto-peco, medalio, telo, e c. – AFGR

portulako: (bot.) Supo-planto di qua la folii esas dika. (L. *portulaca*). – AGIRL

portuo: **1.** Konkavajo di maro aden tero - naturala od artificala, ube la navi povas shirmar su. **2.** (metaf.) Shirmeyo. **3.** Loko ube onu embarkas o desembarkas la pasajeri e la vari transportita per aviacili (aeroplani, helikopteri, e c.) o navi. – AFHIR

pos: En epoko, instanto, qua sequas la evento quan onu mencionas. – FL

posedar: {tr} Havar la fakultato juar (ulo od ulu), mem sen proprietar lu. – AFHI

posho: Mikra sako de telo, de stofo, sutita en la dikajo di vesto, por pozar aden lu to quon onu volas portar kun su. – F

posibla: Qua povas eventar. – AFHI

posteno: **1.** (milit-arto) Loko, spaco, okupata da trupo de militisti por operaco militala. **2.** Plaso asignita a kombatanti. – AFGHIR

posterno: (milit-arto) Galerio vultoza, subsula, en fortifikajo por komunikar kun la parto extera. – AFGHI

postigo: Vitro-lako di fenestro, quan onu povas apertar sen apertar la tota fenestro, por parolar ad ulu, por lasar la aero enirar, e c. – H

postiliono: **1.** La duktisto di posto-veturo, di qua la verti esis maxim-multa-kaze di koloro okul-frapanta, kun chapelo rubandoza, e qua kavalkis sur un de la kavali jungita. **2.** Duesma duktisto di karoso tirata da 4 o 6 kavali - la viro qua duktas la kavali avana. – AFGHIR

posto: Transporto nacionala di la letri, imprimuri, dokumenti, mikra paki. – AFGHIR

postpoziciono: (gram.) Partikulo lokizita pos la vorto a qua lu relatas.

postular: {tr} (de) **1.** Demandar rigoroze (ulo) konseque de sua yuro, de sua autoritato, de sua forteso. **2.** Igar ne-kareebla. – FL

postulato: Propoziciono quan onu prizentas kom egardenda, pro lua exakteso, sen demonstrar lu. – AFGHIR

postuma: Naskinta pos la morto di sua patro. (anke metaf.). – AFGHI

posturar: {ntr} **1.** (aludante persono qua esas avan piktisto, fotografisto qui esas pronta operacar) Movar sua korpo, sua muskuli, modifikar la traiti di sua vizajo, quaze agas lo modelo, segun la cirkonstanci. **2.** Igar su aspektar plu valoroza kam onu esas reale. – AFGHI

potaso: (kemio) Karbonato di kalio quan onu extraktas de la cindro de ula vejetanti. Simbolo kemiala: 2 KOH. – AFGHIR

potencialo: (mekan.) Sumo de la forci qui esas necesa por startar sistemo. **2.** (fiziko) Intenseso-grado di la forco necesa por retroduktar molekulo deformita a lua formo prima. – AFGHI

potenciometro: (elektr.) Aparato, inventita da Clark, analoga a la reostato de Wheatstone, uzata por mezurar la difero di potenciali inter la poli di baterio.

potenco: (matem.) Valoro di quanto nombrala, multiplikita un, du o tri-foye per lu ipsa. – AFGIR

potenta: **1.** Qua disponas la povo produktar granda efekti. **2.** Qua povas impozar sua autoritato. – AFGHI

poto: Menajo-vazo di qua la materio, la formo, la dimensioni varias segun la uzi a qua lu esas destinita. – AFH

povar: {tr, ntr} Esar en la stando necesa por agar e facar ulo, pro havar la forteso e la habileso necesa. – FHI

povra: Qua ne havas lo necesa por suficar a su. (antonimo: richa). – AFHI

pozar: {tr} Situar en ta o ca plaso. **2.** Situar en ca o ta plaso, por permanar en ta loko. – FHI

poziciono: (milt-art) Tereno okupata da militisto-trupo, skope di ago batalio. – AF

pozitiva: **1.** (algebro) Quanto pozitiva: supera ad zero, ed indikata per la signo "plus" (+). **2.** (fiziko) Elektro pozitiva: Glas-elektro quan onu konsideris kom produktata da eceso de fluido. **3.** (gram.) Qua esas en la grado unesma, ye qua la qualeso afirmesas simple (opoze a "komparativo", "superlativo"). **4.** (filoz.) Valoro pozitiva: doktrino filozofiala qua repulsas omna absolutajo, pro agnoskar exkluzive la fakti qui konstatesis per experimento. – AFGHIR

pozolano: Sablo vulkanala, redatra, qua uzesas por facar cemento. – AFGHI

pragmatiko: Akto solena qua regulizas la interesti di la familio di la monarko en la stato.

pragmato: Fakto realigita, facita, pruvita nedubiteble. – AFGHIR

praktikar: {tr} Aplikar la reguli di sua mestiero, di sua arto, di sua cienco, e c. – AFGHI

pralino: Mandelo risoligita en sukro. – AFG

pramo: (nav.) Granda navo kun remili e segli, di qua la fundo esas plata, e kun nur un ferdeko. – A

prato: Tereno en qua esas semita diversa planti forejala quin onu falchas o quin onu igas la brutaro konsumar en la kreskeyo ipsa. – FHI

pre-: Sufixo qua equivalas "ante-...", ma kun ideo implicita di kontakto kun to quon indikas la radiko.

prebendo: (eklezio katol.) Revenuo di kanoniko. – AFGHI

precedar: {tr} Praktikar ante ulu (en ofico, profesiono, komerco-fako, e c.). – AFHI

precedento: Fakto eventinta, a qua onu referas su por justifikar su pri eventigar o justifikar fakto analoga. – AFGHI

precepto: Formulo qua docas quale onu devas kondutar. Fakto etikala quan onu propozas kom regulo di konduto. – AFHI

preceptoro: Persono a qua onu konfidis la eduko privata di infanto, di puero. – AFGHI

precesiono: (astron.) Precesiono di la equinoxi: diplaso pokopa di la axo di Tero, pro quo la equinoxo printempala eventas ante la ri-eso di Tero en la sama punto di lua orbito. – AFGHI

precipiso: **1.** Pento tre eskarpa. **2.**(metaf.) Kauzo di ruino. – AFHI

precipitar: {tr} **1.** Faligar bruske, de loko situita alte, ad fundo. **2.** (metaf.) **(a)** Faligar subite, de socio-grado alta; **(b)** Faligar subite a situeso funesta. **3.** (kemio) Retrofaligar a la fundo di la vazo qua kontenas liquido, solidon qua esas dissolvita en lu. **4.** Igar irar impetuoze. – AFGHI

precipua: **1.** La maxim importoza, aludante **(a)** persono, **(b)** kozo. **2.** (gram.) Propoziciono precipua: opoze a la propoziciono incidenta. – L

preciza: **1.** (imajo, ideo) Strikte inkluzita, limitizita, determinita. **2.** (Tranchuro, sekuro, rupturo) di qua nula saliajo igas nedecidita la konturi. – AFGHIR

preco: Valor-quanto di kozo, di persono: **(a)** valoro komercala; **(b)** valoro etikala. – AFGHI

predikar: {tr} **1.** Anuncar lo dicita da Deo. **2.** Instruktar (ulu) per docar lo dicita da Deo. **3.** Diskursar, de katedro kristanismala, por la edifiko di la asistanti. – FGHI

predikato: (logiko) Atributo di propoziciono. – AFGHI

prefaco: Expozo-texto preliminara quan autoro insertas ante la komenco-parto di sua verko ed en qua lu savigas olua skopo, olua karaktero, e c. – AFHI

prefekto: **1.** La persono qua esas la chefo di stat-administro-fako en distrikto determinita. **2.** La persono qua administras departmento, en Francia. – AFGHIR

preferar: {tr} (ulu, ulo, kam ulu, kam ulo) Amar, amorar, prizar, diletar plu multe (kam onu agas lo pri altru od altro). – AFHI

prefixo: (gram.) Partikulo qua, lokizite avan vorto, modifikas la senco di olca e formacas vorto nova. – AFGHIR

prefoliaciono: (bot.) Dispozeso-maniero di la folii en la burjono. – AFGHIR

pregar: {tr} (ulu, pri o por) **1.** Adorar la deajo, Deo, demandante a lu favoro od indulgo. **2.** Urjar (ulu) pri ke lu grantez. – FI

prei*: Demando plu insistoza kam pliz* - preska supliko. – A

prekara: (Yuro-cienco) Grantita segun-requizite, e sempre revokebla. – AFGHI

prekoca: **1.** Di qua la matureso esas kresko-anticipa*. **2.** (metaf.) Plu developita kam esas normala segun lua evo. – AFHI

prekursoro: Ta qua preparas la veno di altru. – AFHI

prelato: (eklezio katol.) **1.** Oficiero ekleziala alta-grada. **2.** Oficiero ek la oficieraro papala, yurizita pri werar* vesti violea. – AFGHIR

preliminaro: Singla ek la elementi di to quo preiras e preparas la temo precipua. – AFGHIR

preludar: {ntr} (muziko) Probar sua voco, sua muzik-instrumento per kantar, plear serio de noti. – AFGHI

premici: La frukti dat-unesma di tero, di brutaro, quin onu ofras a la deaji. – FHI

premio: To quo donacesas kom rekompenso a persono qua vinkas lor konkurso. – AFGHIR

premiso: (logiko) Singla ek la du propozicioni (majoro e minoro) di silogismo de qua onu inferas la konkluzo. (Uzesas precipue plurale). – AFGHI

prenar: {tr} (de, ek) En-manuigar por tenar od uzar. – FI

preparar: {tr} (por) Igar apta ye facar od agar ta a quo lu esas destinita. – AFGHIR

preponderar: {ntr} (pri, en che) Esar plu eminenta pri autoritato, influo; superesar (ulu, ulo) pri dominaco, vinko. – AFGHI

prepoziciono: (gram.) Vorto-speco qua, lokizita avan nomo, avan propoziciono infinitivala, e c., ligas ici per raporto determinita a termino qua preiras. – AFGHIR

prepuco: (anat.) Prolonguro di la penis-pelo qua tegas la glano. – AFHI

prerogativo: Yuro atribuita ad ula rangi nobelesala privilejiera. – AFGHIR

presar: {tr} Klemar per apogar su pezoze (sur lu). – AFGHIR

presbita: (patol.) (Persono) qua povas vidar nur to quo esas for lu, pro ke lua muskulo ciliara cesis donar a la kristalino la kurviguro necesa. – AFGHI

presbiterio: (religio) Asemblitaro ek la personi qui administras la proprietaji e la revenui di la parokio. – AFGHIR

presbiterismo: (religio) Doktrino di ula sekto Kristana qua ne agnoskas la episkopi, e grantas la direkto di la eklezio a la sacerdoti o pastori. – AFGHIR

preske: "Poko mankas pri ke lo esez tale".

preskriptar: {tr} (ulo ad ulu) Imperar per formulo preciza. – AFHI

preskritar: {tr} (yuro-cienco) Liberigar de debajo, de persequi judiciala, de servitudo, per la fakto ke quanto determinita de tempo fluis de lore. – FHI

prestaciono: Laboro kelka-dia (redemtebla per pekunio) postulebla de la habitanti di komono, por la konservo en bona stando di la voyi publika qui apartenas a la komono. – AFGHI

prestar: {tr} (ad) Igar (ulo) disponebla, posedata, da ulu dum ula quanto de tempo, pos qua lu devos retrodonar olu. – FHI

prestijo: To quo frapas, astonas, surprizas per sua brilo,

e c. Autoritato od influo qua naskas de la aspekto extera, e efikas a la opiniono ed a la imagino-fakultato di ula personi. – AFGHIR

pretendar: {tr} Persequar publike ulo pri quo onu dicas esar yuroza. – AFGHIR

preter: Pasante apud (ulu od ulo) ed irante plu ad-avane kam (li). – L

preterito: (gram.) Tempo di verbo, qua expresas la pasinto. – AFGHI

pretextar: {tr} Alegar motivo qua aspektas exakta por celar la motivo reala di ago. – AFHI

pretoro: (en Roma, antique) Oficiero judiciala qua direktis la operaci militala, administris provinco, e c. – AFGHI

prevarikar: {ntr} Deviacar de la konduto yuro-konforma. – FHI

preventar: {tr} Impedar la evento, la existesko. – AFHI

prevosto: **1.** Oficiero di qua la tasko konsistas ye judiciar pri la kazi kriminala en la armei. **2.** Chefo di la kanonikaro en kirko kolegiala, superioro en ula ordeni religiala. – AFI

prezenta: **1.** Qua esas en loko kande ulu arivas an olu, od esas en olu. **2.** Qua eventas, qua existas en la periodo en qua onu esas. **3.** (gram.) Prezento: Tempo di la verbo, qua expresas la tempo-punto ube onu esas. – AFGHI

prezervar: {tr} (de, kontre) Shirmar, protektar, de atingeso da malajo. – AFGHIR

prezidar: {tr} Direktar la laboro, la debati da asemblitaro (chambro deliverala, konselio*, e c.). – AFGHIR

pri: Koncerne, relate, segun quante koncernesas....

priklar: {ntr} Sentar su quaze se pikata neprofunde ed iteroze. – AG

prima: Egardata kom origina. – AFGHIR

primadono: Kantistino famoza, tre bone reputata pri lua talento. – AFGHIR

primara: **1.** Qua apartenas a la grado unesma (departante de infre). **2.** Kuzi primara: Qui naskis de patri interfrata. – AFGHI

primato: (eklezio katol.) Arkiepiskopo qua dominacas fakte ed (od) honore la arkiepiskopi ed episkopi di regiono. – AFGHI

primino: (bot.) Tegilo unesma di la ovulo (extera).

primitiva: Qua aparis ye la origino, e duras havar de ta origino, ta o ca karaktero. – AFGHIR

primrozo: (bot.) Planto qua florifas en la komenco-dii di printempo. (L. p*rimula grandiflora*). – A

primulo: (bot.) Narciso sovaja, kun mikra flori. (L. *primula officinalis*). – AFGHI

principo: Exaktajo fundamenta, sur qua su apogas la rezono. – AFGHIR

princo: **1.** Persono qua esas suvereno od apartenas a familio de suvereni. **2.** Spozo di princo. **3.** (metaf.) Persono qua esas la unesma hierarkiale, la chefo (di la filozofi, di la oratori). – AFGHIR

printempo: Sezono di la yaro, qua sequas nemediate vintro, dum qua la temperaturo di atmosfero divenas plu dolca e rinaskas la vejetantaro. (Intertempo qua separas la equinoxo qua sequas nemediate vintro, de la solstico di somero). (anke metaf.) – AF

priora: Qua havas la yuro venar ante od avan. – AFGHI

prioro: (eklezio katol.) Superioro di kuvento, di monakeyo. – AFGHIR

prismato: **1.** (geom.) Poliedro di qua la bazo infra e la bazo supra esas poligoni paralela egala; e la edri laterala, paralelogrami qui interunionas la lateri homologa di la bazo. **2.** (fiziko) Prismo triangula de kristalo qua, kande lumo-radii trairas lu, refraktas ta radii e deskompozas li aden lia kolori prima. – AFGHIR

pritaneo: (en la epoki antiqua) Edifico en qua esis lojigata ed entratenata, da la stato e lua-spense, la civitani qui tre meritis de la patrio. – AFGHIR

privacar: {tr} (de) Afliktar (ulu) per igar lu ne plus havar, od indijar (ulo). – AFHI

privata: Ne publika. – AFGIR

privilejo: Avantajo personala, individuala, qua grantesis kom ecepto ye la yuro komuna. – AFGHIR

prizar: {tr} Judikar (ulo) kom agreabla a su. – AFG

prizentar: {tr} (ad) **1.** Pozar (ulo) avan ulu por ke lu prenez la kozo. **2.** Lokizar (ulu) avan ulu por ke ica videz lu. – AFGHIR

pro: Efekte de, konseque de, efike da, kauze de.

probabla: Di qua la exakteso havas plu multa chanci "por" kam chanci "kontre". – AFHI

probar: {tr} Aplikar, kom foyo unesma, kozo a lua destineso, por povar judikar ka lu esas apta por lo. – FGHI

problemo: Questiono desfacile solvebla. (Onu prizentas problemo.). – AFGHIR

procedar: {ntr} (ad) Komencar la exekuto di ta kozo. – AFHI

proceduro: (yuro-cienco) Formo segun qua onu devas procedar en korto judiciala. – AFGIR

procento: Raporto (proporciono) a cent unaji. (Onu parolas pri procenti en statistiki omna-speca: procento di la naski, di la morti, di la mariaji en populo od habitantaro. Do, ne la interesto o rento di kapitalo. Ex.: Me kolokis 1000 franki ye la procento di 4 po cent). – AFGHIR

procesar: {ntr} (kontr) Persequar (ulu) en korto judiciala. – AFGHIR

procesionar: {ntr} **1.** (aludante la klerikaro od amaso de personi qui defilas ordinoze) Marchar kolone en la kirko od extere, kantante psalmi, himni, litanii, okazione di ula festi religiala. **2.** (metaf.) (aludante longa serio de personi qui avancas ganso-marche) Marchar ica dop ita, unope. – AFGHIR

procidar: {ntr} (teol.) Exekutar la ago per qua la Santa Spirito pasas de la Patro a la Filio (en la religio katolika).

proda: Qua agis plu kam brave. – FHI

prodigar: {tr} **1.** Spensar sen modereso, sen limito. **2.** (metaf.) Donacar sen modereso, sen limito. – AF

prodromo: (medicino) Signo qua anuncas morbo, maladesko. – AFGHI

produktar: {tr} Igar existar, igar naskar. – AFGHIR

produto: (matem.) Rezultajo de la multipliko di nombro per altra. – F

profana: **1.** Qua esas exter la kozi sakra. **2.** (metaf.) Qua esas exter ula cienco, ula arto. – AFGHI

profanacar: {tr} (per) Violacar la santeso di la sakraji. (metaf.) Violacar la respekto debata ad ulu od ulo. – AFGHIR

profazo: (biol.) Fazo unesma di mitoso.

profermento: (biol.) Granularo fermentala qua, por divenar efikiva e plear sua rolo zimazala, bezonas la prezenteso di substanco preparanta.

profesar: {tr} Deklarar publike (sua fido religiala, sua ateisteso, sua aprobo di ...). – AFHI

profesiono: Sorto di agado per qua onu ganas sua vivo-necesaji. – AFGHIR

profesoro: Persono qua docas arto, cienco, en skolo superiora (liceo, fakultato di yurocienco, di medicino). – AFGHIR

profeto: **1.** (religio) La persono quan Deo inspiras, qua presavigas la eventontaji, o revelas fakti celita de la personi cetera. **2.** La persono qua presavigas la eventontaji. – AFGHI

profilaxio: (medicino) Rejimo qua prezervas kontre la malaji, kontre la morbi. – AFGHIR

profilo: **1.** Aspekto di vizajo qua videsas de latere. **2.** Profilo di edifico, di fortreso, di tereno, di muluro: **(a)** lia aspekto kande vidata de latere; **(b)** lia seciono sur plano, segun perpendiklo. – AFGHIR

profitar: {tr} **1.** Ektirar avantajo de ulo. **2.** Obtenar gano de ulo. – AFGIR

profunda: **1.** Di qua la fundo esas tre infra kompare kun la orifico, kun la surfaco. **2.** Qua su extensas tre adfore, de lo avana til lo dopa. **3.** (metaf.) **(a)** Qua exploras absolute omna faktori di la kozi. **(b)** Qua esas extrema. – AFHI

prognozar: {tr} (medicino, meteorologio) Konjektar, de ula signi, to quo mustas eventor. – AFGHIR

programo: **1.** Skriburo od imprimuro qua anuncas la detali di ceremonio, di festo publika, di koncerto, di reprezento teatrala, e c. **2.** Anunco di la temi quin profesoro traktos en sua kurso. **3.** Expozo di la koncepti politikala di partiso, di individuo. – AFGHIR

progresar: {ntr} (ad) Avacar a grado superiora. – AFGHIR

progresiono: (matem.) Intersequo de termini, inter qui la raporto aritmetikala (difero) o geometriala (quociento) esas konstanta. – AFGHIR

projektar: {tr} **1.** (geom.) Trasar perpendikli de omna punti di solido adsur plano, por figurar lu sur plano. **2.** (optiko) Reflektar sur skrino*, per radii qui emanas de lumo-foko. – AFGHIR

projektilo: **1.** Irga korpo qua esas lansita per la impulso da forco irgequala, por atingar ulu od ulo. **2.** Korpo qua esas lansita per lans-armo o per pafarmo. – AFGHI

projektoro: (tekn.) Aparato uzata por reflektar, forme di un o plura lumo-faski, di qui la intenseso lumala esas tre granda, la lum-ondi de foko. – AFGHIR

projetar: {tr} Pozar avane ideo kom realigenda. – AFGHIR

proklamar: {tr} Anuncar publike e kelke-solene. – AFGHIR

proklitiko: (gram.) Vorto qua, pro indijar acento tonika, su apogas sur la vorto qua sequas. – AFGHI

prokonsulo: (en Roma, en la epoki antiqua) Konsulo qua jus ekiris de sua ofico-periodo ed a qua onu konfidis la komando di armeo, di provinco. – AFGHIR

prokuraco: Darfo grantita legale da ulu a persono quan lu komisas por agar ye la nomo di la grantinto. – AFGHIR

prokurar: {tr} (ad) Igar obtenar. – AFHI

prokuratoro: (judiciado) Judiciisto komisita da la stato por akuzar koram tribunalo. – AFGHIR

prolegomeno: Longa prefaco qua preparas la objekto precipua di la verko. – AFGHI

prolepso: (retoriko) Figuro qua konsistas ye preirar, preventar, objeciono. – AFGHI

proletario: **1.** (en Roma, antique) Civitano ek la klaso maxim inferiora, imuna de imposti. **2.** La persono qua vivas en stando di indijo sen-cesa, pri lua vivo-necesaji. – AFGHIR

proliferar: {ntr} (bot. e fiziol.) Produktar enti simila a su.

prolixa: Qua (lor skribo, lor parolo) dilutas to quon lu havas dicenda. (Dicesas anke pri la stilo di ulu). – FGHI

prologo: **1.** En teatrajo: sorto di prefaco qua anuncas e preparas la serio de eventontaji pleala. **2.** Quaza prefaco. – AFGHIR

prolongar: {tr} Plulongigar en spaco (kayo, trotuaro, muro). Adjuntar, ad ula kozo, ulo suplementa qua konstitucas integrajo kun olu e qua havas kom nomo "prolonguro". (On plulongigas: vivo, milito, voyajo, la valideso di pasporto.). – AFGHI

promenar: {ntr} Irar marche, dise, por respirar en aero ne-enklozita, por exercar sua muskuli. – AFGR

promisar: {tr} (ad ulu) Dicar, garantiante lo per sua honoro, ke onu agos o facos ulo. – AFGHI

promocar: {tr} Elevar (ulu) ad ofico, a grado, plu alta en la hierarkio. – AFGHI

promontorio: (geogr.) Triangulo de tero tre salianta qua quaze avancas aden maro. – AFGHI

promulgar: {tr} Publikigar (lego) segun la formi postulata por ke lu divenez obliganta. – AFGHI

pronacar: {tr} (anat.) Igar la karpo en posturo tala ke la palmo di la manuo "regardas" vers sulo. (antonimo: supinacar).

pronar: {ntr} (religio, aludante la paroko, la vikario) Donar instrucioni, lor la celebro di la meso parokiala, en la sundii e la festo-dii, adjuntante a li la rekomendi quin lu havas (eventuale) agenda a la ekleziani, la publikigi di la mariaji, e c. – F

pronomo: (gram.) Vorto-speco qua remplasas e pleas la rolo di la nomo tacita. – AFGHIR

pronta: **1.** Tote preparita. **2.** Qua esas quik ...-onta. – HI

pronukleo: (biol.) Parto nuklea di la ovulo e di la spermatozoido qui kunfuzesas lor la fekundigo.

pronuncar: {tr} **1.** Igar audebla publike (pronuncar diskurso, laudo funerala, pledo). **2.** Enuncar, artikulante la silabi, la vorti. – AFHI

propagar: {tr} Diskonocigar proximope. (metaf.: genitar por plumultigar (sua) decendanti.). – AFGHIR

proporcionar: {tr} Konformigar a la legi segun qui (lu), kom parto di ensemblo, esas tale o tale granda, konsidere di la toto. – AFGHIR

proporciono: **1.** En linguo vulgara: **(a)** grandeso di parto kompare a la toto od a la altra parti, en ensemblo; **(b)** grandeso di kozo kompare a kozo analoga, egardata kom tipo; **(c)** gradeso di kozo kompare ad altra kozo, la unesma kreskante o deskreskante segun ke la duesma kreskas o deskreskas. **2.** En la linguo ciencala: **(a)** (matem.) Proporciono geometriala: Inter-egaleso di du raporti per quociento. Proporciono-regulo: Operaco per qua, donite un ek la du raporti ed un termino di la duesma, onu determinas la altra termino. Proporciono aritmetikala: Interegaleso di du raporti per difero. **(b)** (kemio) Proporciono definita: Quantesi fixa, ne-variiva, segun qui interunionas la korpi por formacar kombinuri kemiala. – AFGHIR

propozar: {tr} (ad) **1.** Pozar (ulo) avan ulu kom objekto, kom temo, di studio di exploro. **2.** Pozar (ulo) avan ulu kom regulo, kom modelo a qui konformigor sua agado. **3.** Pozar (ulu) avan (ulu, korporaciono) kom kandidato. – AFGHIR

propoziciono: **1.** (logiko) Enunco di judiko. **2.** (gram.) Asembluro ek objekto, verbo ed atributo. **3.** (geometrio) Enunco di teoremo demonstrenda. **4.**

(teol.) Afirmo dogmatala. – AFGHIR

propra: Qua proprietesas da persono, da kozo, exkluze di omna altra. – AFHI

propretoro: (en Roma, antique) Lietnanto (remplasanto) di la pretoro. – AFGHIR

proprietar: {tr} Posedar (ulo) kom sua, kom propra, komplete e legitime. – AFHI

propulsar: {tr} (ad) (mekaniko) (aludante helico, palet-roto, e c.) Pulsar adavan, avance. – AFGHI

prorogar: {ntr} (yuro-cienco) Ajornar oficale a dato plu o min fora. **2.** (aludante asemblitaro) Rezolvar cesor quik la seanco*, la sesiono*, til epoko determinata. – AFGHI

prosektoro: (anat.) Helpisto qua preparas, por la profesoro di medicino, la disseko-peci.

prosenkimo: (bot.) Tisuo ek flori.

prosilogismo: (logiko) Katenatra dispozeso di la silogismo, en qua la konkluzo di la unesma divenas la premiso di la duesma - e tale pluse.

proskriptar: {tr} (en Roma, antique) Imperar la ocido (di ulu) sen formi judiciala, per nur enskribo sur afisho-texto publikigita. **2.** Kondamnar ad ocideso granda-quante. – AFGHIR

prospekto: Anuncilo, generale imprimura, pri verko qua balde publikigesos, o pri institucuro por publiko, o pri varo, e c., quan onu disdonas por atraktar la kompronti, la klienti, eventuala. – AFGHIR

prosperar: {ntr} Favoresar da fortuno, sucesar, standar plena-vigore. – AFGHI

prostatito: (patol.) Influro di la prostato. – AFGHI

prostato: (anat.) Glando situita (che la viro) ye la junto-punto di la veziko-kolo kun la uretro. – AFGHI

prosternar: {ntr} Kushar su, kun sua ventro vers sulo, kun sua vizajo kontre sulo (od inklinar su til kande sua fronto tushas sulo) koram ulu, kom signo di respekto. – AFHI

prostezo: (gram.) Adjunto di un litero, di un silabo, komence di vorto. (kom ex.: ica vice ca, en L. iscala vice scala; en F. lierre vice ierre). – AFGHI

prostitucar: {tr} **1.** Koitar kun irgu po pekunio. **2.** (metaf.) Prostitucar la judicio: sakrifikar lu pro la expekto di pekunio di favori, e c. Prostitucar sua plumo: vendar sua skribo, sua redakto, po pekunio, ofico, e c. Prostitucar amikeso: igar irgu sua amiko, expekte di profito. – AFGHIR

prostracar: {ntr} Esar abatita extreme, mentale, spiritale, o korpale. – AFGHIR

protagonisto: La persono qua, en teatrajo, pleas la rolo precipua. (metaf.) La persono qua iniciativas* ed agas quaze kom chefo en ta o ca afero publik-util, homaro-bona. – AFGH

protalo: (bot.) Mikra lamo verda, granda admaxime qual la unglo di la orel-fingro, kreskanta surface di tero, qua rezultas de la jermifo di la spori di filiki (o di la cetera kriptogami vaskuloza).

protamino: (kemio organika) Proteino kontenata da la spermatozoidi di la fishi.

protandra: (bot.) Dicesas pri la flori hermafrodita che qui la stamini divenas matura ante la pistilo ed ube, konseque, la fekundigo povas eventar nur inter flori distingata.

protecionar: {tr} (ekonomiko) Charjar la produkturi de la landi stranjera, per dogano-imposti, por (aserte) protektar la produkturi di sua propra lando, detrimente di la kompronti. – AFGHIR

proteino: (biol.) Nomo rezervata, prefere, por la albuminoidi simpla, opoze a la albuminoidi kompozura (proteidi). – AFGHI

protektar: {tr} **1.** Defensar kontre to quo minacas. **2.** Helpar la suceso di ulu per sua famo, sua egardeso, sua moyeni financala od altra. – AFGHIR

protektorato: (politiko) Dependo impozata a stato, a teritorio pozita sub la protekto di stato plu potenta, qua administras lu. – AFGHIR]

proteo: Homo qua pleas omna roli. – AFGHIR

proteolitika: (biol.) Qua koncernas la disloko di la proteini aden grupi plu simpla, influe da la fermenti digestala o da la efiki fiziko-kemiala.

protestanto: (religio kristana) Persono qua apartenas a la religio reformita (da Luther, Calvin, e c.) (antonimio: katoliko). – AFGHIR

protestar: {ntr} **1.** Agar reklamaco formala kontre ago, kontre rezolvo quin onu deklaras nelegitima. **2.** (komerco) (aludante pago-promiso, trato) Igar konstatar oficale ke lu ne esas pagita ye la pago-dato, e ke la persono qua devis pagar responsas pri omna spensi acesora e detrimenti. – AFGHIR

protezo: (kirurgio) Remplasigo, per artificalajo, di organo quan onu deprenis per ablaciono. – AFGI

protisto: (biol.) Organismo maxime simpla, qua havas karakteri qui esas komuna a la du regni: animalaro e plantaro. – AFGHI

protogina: (biol.) Floro che qua la pistilo matureskas ante la stamini. (antonimo: protandra). – AFGHI

protokolo: **1.** Raporto pri la rezolvi da kongresintaro, da konferintaro diplomacala. **2.** Raporto per qua persono yurizita pri lo, o persono autoritatoza legale, konstatas to quon lu agis, facis, vidis od audis. **3.** Akto da oficiero judiciala, qua konstatas delikto o kontravenco. **4.** Raporto pri to quo eventis en seanco* o sesiono* di asemblitaro. – AFGHIR

protoplasmo: (biol.) Substanco komplexa, pasable fluida e diafana, ye qua konsistas la korpo di la celulo vivanta, e qua kontenas parto diferenciita (nukleo) e kelka organeti: mikrosomi, leciti, vakuoli, e c.. – AFGHIR

prototipo: **1.** Tipo prima, segun qua onu exekutis la exempleri cetera. **2.** (metaf.) Modelo supera ad la ceteri. – AFGHI

protozoo: (zool.) Animaleto quan lua organismo elementala lokizas ye la grado maxim infra en la hierarkio animalala. – AFGHI

protuberanco: Saliajo qua aspektas quale gibo, ye la surfaco di korpo. – AFGHIR

proverbo: Kurta precepto di sajeso praktikala, uzata da la turbo. – AFGHI

providenco: **1.** (religio) La sajo dea qua guvernas omna existajo. **2.** (religio) Deo egardata kom guvernanto di omna existajo. **3.** (metaf.) Helpo, susteno, konstanta. – AFHIR

provinco: **1.** (en Roma, antique) Teritorio qua konquestesis exter Italia, ed administrata da guverniestro. **2.** Dividuro teritoriala di stato, administrata ye la nomo di la suvereno da guverniestro partikulara. **3.** Kontraste kun la urbo metropola: la cetero di la lando. – AFGHIR

provizar: {tr} (ye ulo) Igar havar to quo esas necesa. – AFGHIR

provizora: **1.** Qua supleas dum kelka tempo por la satisfaco de bezono, varte di to quo esos definitiva. **2.** Qua funcionas en ofico, dum kelka tempo, sen havar la titulo qua inheras la ofico. – AFGHIR

provokar: {tr} (ad) Ecitar a lukto, pro agar atakeme. – AFGHIR

proxeneto: Mediacanto en la intrigi di aventuro amorala. – FHI

proxim. Poke distanta (tempale, spacale, gradale) de .... – AFHIR

prozelito: Nova adepto di religio. – AFGHIR

prozo: Formo di la pens-expresuro qua ne submisesas a la mezuro ed a la ritmo di la verso. – AFGHIR

prozodio: **1.** (gram.) Pronunco regulkonforma di vorto, konforme a la acentizo. **2.** Reguli pri la quanto de silabi e la mezuro di la versi diversa. – AFGHIR

prozopopeo: (retor.) Figuro qua konsistas ye egardigar kom vivanta, kozin, personin mortinta od absenta. – AFGHI

pruda: Qua afektacas vertuo rigoroza. – AFG

prudenta: Qua praktikas ta sajeso qua regulas la konduto ed igas posibla la evito di kulpi, di erori. – AFHI

pruinar: {ntr} Kovreskar per roso konjelita, o per nebulo konjelita, lor la nokti kolda di autuno o di printempo. – L

prunelo: (bot.) Pruno sovaja, nigra, di qua la saporo esas akra. (L. *prunus spinosa*). – FI

pruno: (bot.) Frukto kernoza, kun shelo glata. (L. *prunus*). – AFI

pruntar: {tr} (de) **1.** Obtenar ke ulu prestas. **2.** Tirar (ulo) de kunhomo. **3.** Rekursar ad helpo de altru. – F

pruo: Avana parto di navo, di batelo. – AFHI

pruritar: {ntr} Tale priklar ke divenas necesega skrapar la pelo. – AFHI

pruvar: {tr} Vidigar kom exakta, per rezono o per fakti. – AFGHI

psalmo: (religio krist.) Kantiko religiala. – AFGHI

psalmodiar: {tr} **1.** (kirko) Kantar psalmi. **2.** (metaf.) Recitar monotone. – AFGHI

psalterio: (epoki antiqua) Muzik-instrumento kordoza, quan onu pleas per plektro. – AFGHIR

pseudo-: Prefixo qua havas kom senco "ne-exakta, ne-reala".

pseudonimo: Qua publikigas (o publikigesas) kun autor-nomo ne-exakta. Pseudonimo: Nomo ne-exakta. – FGHIR

pseudosfero: (geom.) Surfaco di rotaco, produktita da la traktorio qua rotacas cirkum sua asimptoto.

psikiatrio: Kuracado di la morbi mentala. – AFGIR

psiko: La koncio fenomenala, egardata kom

responsiva, la studiajo di psikologio. (Ta termino esas plu generala kam "anmo".). – AFGHIR

psikologio: Ta parto di filozofio qua traktas la fakultati mentala e la agado di psiko. – AFGHI

psikologo: **1.** La persono qua su okupas pri psikolgio, o kompozas verki pri psikologio. **2.** Autoro, persono qua diletas per analizar la standi psikala. – AFGHIR

psikoso: (patol.) Irga ek la morbi mentala.

psikrometro: Aparato per qua onu mezuras, onu determinas, la tenseso higrometrala di atmosfero. – AFGHIR

psit!: Interjeciono uzata por atraktar la atenco di personso quan onu ne ja rejuntis, e qua avancas avan la advokanto.

psoaso: (anat.) Nomo di la muskuli qui esas sur la lateri di la vertebri lumbala. – AFGHI

pterigoida: Alo-forma.

pteropodo: (zool.) Klaso di moluski di qui la pedo havas du larja apendici ek muskuli, o flosi. – AFHI

ptomaino: (kemio biol.) Substanco alkaloida, qua naskas lor la putro da la proteini, e quan onu renkontras, do en la kadavri. – AFGHI

pubera: La persono che qua aparis la genito-fakultato. – AFHI

pubio: (anat.) Osto, e parto, avana e supra, de la pelvo, proxim la regiono hipogastrala, qua divenas kovrata ye pili lor la puberesko. – AFHI

publicano: (biblo) Recevisto di la imposti o di la censo-revenuo por la Romani (antique) e , pro lo, odiata e desestimata lore da la Judi. – AFHI

publicisto: Persono qua kompozas libri od artikli - od esas erudita - pri la yuri qui koncernas la relati da la guvernistaro di stato kun la civitani di ta lando, e pri politiko. – AFGHIR

publico*: (publiko) Irgu, sen distingo. – AFGHIR

publika: Uzebla, acesebla, da irgu, koram irgu (voyo, gardeno, lecioni, seanco*, diskuto - publika). – AFGHIR

pudelo: (zool.) Varietato de hundo, di qua la pili esas longa e frizita. – AGR

pudlar: {tr} (tekn.) Rafinar gisfero per deprenar lua troa karbono, transformar lu a fero o stalo, per varmigar lua surfaci oxidigiva. – AFGR

pudorar: {ntr} Shamar pri to quo koncernas sexuo. – AFHI

pudro: Amilo, reduktita a partikuli extreme tenua, parfumizita, uzata por la karnaciono, la hari. – AFGR

puero: Homo, kande lu evas inter 7 e 15 yari. – AFL

pufo: Grosa tabureto cilindra, polsterizita, sen apogilo. – AFG

pugno: La manuo kande klozita, do kun la fingri interklemanta. – AFHI

pulo: (lor ludo per karti, biliardo, en la parii pri kavalkuri) Pario en qua la riskaji (pekunio) di omna ludanti esos tote por la ganonto. – AF

pulco: (zool.) Mikra insekto, parazito di la homo e di ula animali, qua su nutras ek lia sango. (L. *pulex irritans*). – FHI

pulchinelo: **1.** Rolo komika, reprezentata kun du gibi (un dorse, un ventre), nazo hokatra e koloroza, kostumo tre precoza, e mi-maskilo nigra. **2.** (metaf.) Persono groteska, poke valoroza. – AFGHIR

pulio: (tekn.) Roto, ligna o metala, qua rotacas per axo, e provizita ye lua cirklokurvo, ye ranuro en qua pasas kordo di qua la extremaji recevas: ica, la tiro-forco, ita la rezisto-forco multa-kaze, sur transmiso-pulio, rimeno remplasas la kordo, e la ranuri divenas neutila. – AFHI

pulikario: (bot.) Genero di kompozaji, tribuo de la redicei. (L. *pulicaria*). – L

pulmono: (anat.) Singla ek la du viceri sponjatra, qui esas intersimetre en la kavajo torakala, per qui agesas e la respiro, e la produkto di voco. – AFHI

pulmonario: (bot.) Nomo di planti diversa qui aspektas, plu o min multe, quale pulmono. (L. *pulmonaria*)

pulmonito: (patol.) Inflamuro di la parenkimo di la pulmono. – FHI

pulpo: **1.** (bot.) Parto quaze-karna di ula frukti, legumi, e c. **2.** (farmacio) Pulpo pastigita por ula preparaji farmaciala. – AFGHI

pulsar: {tr} **1.** Diplasar per preso, stroko, shoko. **2.** (pri kordio) Pulsar sango per stroki iterata, sen-cesa. – AFGHIR

pultro: Ensemblo ek la uceli quin onu nutras ed edukas en farmo-domo, ruro-domo, korto por la animali domestika (hani, gansi, anadi, e c.). – A

pulular: {ntr} Kreskar (nombrale) abundege e rapide.

– AFHI

pulvero: **1.** Substanco solida, medikamenta, reduktita a partikuli tre tenua. **2.** (milit-arto) Mixuro de sulfo, sal-petro e karbono, reduktita a partikuli tenua, qua, kande acendata, esas extreme exploziva - ed uzesas en la pafarmi por lansar projektili. – AFGHI

pumao: (zool.) Mamifero karnavida, ek la familio "felidi", qua vivas sur la kontinento Amerika (L. *felix concolor*). – AFGHIR

pumico: (geol.) Petro volkanala, poroza, lejera, uzata por frotar, polisar, e c. – AHIL

pumpar: {tr} Aspirar o pulsar (liquido, gaso) per aparato qua, ordinare, konsistas ye cilindro en qua su movas, rektalinee ed alterne, pistono. – AFGHI

puncar: {tr} Surpozar (quaze perforo-probe) marko konkava produktita per stalo-bloko kun, ye un ek lua extremaji pinta, graburo reliefa, e sur la altra extremajo di qua onu frapas per martelo. **2.** Performar (bilieto kartona o papera) per pinco por igar lu nevalida. – AFGHI

puncho: Drinkajo, mixuro ek aquo, od infuzuro de teo, kun brandio o rumo, citrono e sukro. – AFGHIR

puncionar: {tr} (kirurgio) Pikar kirurgiale por igar eskapar liquido qua amaseskis aden kavajo di la korpo (kavajo naturala od acidentala). – AFGHI

punisar: {tr} (pro, per) Aplikar (ad ulu) sufrigilo pro lua kulpo. – AFHI

punsar: {tr} Kopiar desegnuro per pulvero quan onu pasigas tra la trui di papero performita segun la linei di la desegnuro. – AF

punto: **1.** (gram.) Signo ortografiala super le "i". **2.** Puntuo-signo*: . ; ? ! ... **3.** (muziko) Signo qua, apud noto, augmentas la duro-valoro di olca; qua indikas halt-instanto en la mezuro. **4.** (geom.) Elemento qua genitas la lineo, konsiderata per abstrakto, kom ulo qua esas nek longa, nek larja, nek profunda. **5.** La subdividuro minima di la parti di la temo quan onu traktas. **6.** (ludi: biliardo, karti, loto, e c.) Marko quan onu facas sur paperfolio od ardezo-plako, pos singla gano-stroko. **7.** (tipogr.) Mezuro qua determinas la grandeso di la tipi. – AFGHIR

pupeo: Mikra figuro homala, ek kartono, vaxo, ligno, uzata da la infantini kom ludilo. – AFG

pupilo: (anat.) Aperturo, meze di iriso, tra qua la lumo-radii eniras la okulo. – AFGHIR

pupitro: Moblo en qua existas surfaco plana, inklinita, sur qua onu pozas libri, muziko-kayeri, papero-folii, por lektar, kantar, plear, skribar komfortoze, - FHI

pupo: (navig.) Dopa parto di navo, di batelo. – AFHI

pura: **1.** Kun la naturo di qua ne esas mixita elemento stranjera. La matematiki pura, la mekaniko pura: qui havas kom studiajo nur la teorio, sen apliki praktikala. **2.** Di qua la naturo ne koruptesas da elemento stranjera. – AFGHI

pureo: Disho ek legumi reduktita a paplo. – AFGHI

purgar: {tr} **1.** Kuracar per eskapigar la feko quan kontenas la intestini, per absorbigar lino-semini, agar-agaro, rincin-oleo, aquo minerala sulfoza, e c. **2.** (ulo) Liberigar de to quo sordidigas, despurigas, koruptas, domajas (lu). – AFGHI

purgatorio: (religio katol.) Loko ube la homi qui mortas ye stando di graco, expiacas la peki pri qui li ne penitencis sat multe en ica mondo. – AFGHI

puritano: (kristanismo) Membro di sekto protestanta tre rigoroza, qua aspiras ad igar kristanismo ri-esar pura quale lor lua origino. – AFGHIR

purpuro: Kolorizivo bele-reda quan antique onu obtenis de (L.) *murex trunculus* o *murex brancaris*, molusko gasteropoda, tipo di la tribuo "muricinei" qua vivas en la mari di qui la aquo esas kolda o tepida, o fosila de la epoko "kretacea". – AFGHIR

puso: (patol.) Humoro morbala, densa, quan produktas la korupteso di la tisui, lor lia inflameso. – AFHI

pustulo: (patol.) Mikra tumoro qua pusifas. – AFGHIR

putativa: (yuro-cienco) Pri qua onu kredas ke lu esas valida legale. – AFHI

puteo: Exkavajo facita en sulo por tirar la aquo quan donas, ye ta o ca profundeso-grado, fonti od infiltruri. Puteo arteza: Boro-kanaleto, facita en sulo per sondilo, qua atingas (multa-kaze) profundeso-grado tre granda, til aquo-strato. – FHI

putoro: (zool.) Mamifero karnivora, ek la familio "martri", qua odoras fetide. (L. *mustela putorius*). – F

putrar: {ntr} (pri, precipue, animal o planto mortinta) Deskompozar su. – AFHI

Q

qua: (gram.) **1.** (pronomo relativa) Ne havas ipse senco; lokizita kom vorto rang-unesma di

propoziciono qua plu-precizigas antecedento tre nepreciza, e determinas lu: **(a)** se "qua" ne preiresas nemediate da komo, la antecedento esas la lasta substantivo di la propoziciono preiranta; **(b)** se "qua" preiresas da komo, la antecedento esas la prelasta substantivo di la propoziciono preiranta. (Ta regulo esas aplikita rigoroze en ica Radikaro). **2.** (pronomo questionala): "Qua persono...?" **3.** (adjektivo questionala) "Qua ... ek la plura qui existas ...?"

quadranto: (geom.) Quarimo di la cirklo-kurvo, t. e. 90°. – AFGHIR

quadratika: (matem.) Equaciono quadratika: equaciono algebrala di qua la grado egalesas 2-potenco e di qua la solvo esas reduktebla ad olta di nombro finita de equacioni di la grado duesma.

quadraturo: (astron.) Aspekto di du astri qui interdistas per un quarimo di cirklokurvo. – AFGHIR

quadri-: (prefixo ciencala) "Qua havas quar ...-i".

quadriangula: (geom.) Qua havas quar anguli e quar lateri. Prismo, piramido quadriangula: di qua quadrilatero formacas la bazo.

quadrigo: (en la epoki antiqua) Charo an qua onu jungis quar kavali sama-fronte. – AFGHI

quadriko: (geom.) Areo di la grado duesma, t. e. reprezentata da equaciono di la grado duesma. – AFGHI

quadriliono: (aritm.) Mil bilioni (1000^5).

quadrilo: **1. (a)** Trupo de kavalieri, dividita (ordinare) aden quar grupi, qua figurantesas en karuselo; **(b)** singla de ta grupi, distinigta per kolori, per kostumi interdiferanta. **2. (a)** Nombro para de dui de danseruli e de danserini qui figurantesas, ici regardante iti facie, en kontradanso; **(b)** la danso ipsa. **3.** (teknol.) To quo reprezentas quadrato, rombo, ajuroza o sen-ajura, en la desegnuri di stofo, gipuro, pasmento, e c. – AFGHIR

quadriremo: (navig.) Navo kun quar rangi de remeri, o kun quar remeri ye un remilo. – AFGHIR

quadro: Petro-bloko qua esas taliita (o qua esos taliita) por esor uzebla kom parto di domo, di edifico. – GI

quago: (zool.) Speco di zebro, nun desaparinta de la terglobo, qua vivis en la sub-regioni di Afrika: nur la duima parto (avana) di lua korpo esis blanke-strioza. (L. *hippotigris quagga*).

quak!: Son-uno ne-akordanta, quan lasas eskapar acidente persono qua kantas o qua pleas langet-instrumento muzikala. – AF

quakero: (religio kristan.) Membro di sekto de teisti filantropa qui agnoskas revelo interna da Deo, e predikas la interfrateso di omna homi, e la paco universala. – AFGHIR

quala: Vorto qua indikas la naturo (bona o mala) di ulu, di ulo. (Korelativo di "tala": tala ... quala ...) – AFGHI

qualifikar: {tr} Karakterizar per la atribuo di qualeso. – AFGHI

qualio: (zool.) Ucelo migrera, ek la genero "perdriko", ma plu mikra kam perdriko. (L. *tetrao coturnix*).

quankam: Konjunciono qua venigas la enunco di la obstaklo malgre qua ulo eventas. – L

quanta: Vorto qua indikas la grado di multeso. (Korelativo di "tanta": tanta .... quanta ...). – AFGHI

quantika: Nombri quantika: Ensemblo ek la quar nombri qui definas la karakteri di singla ek la elektroni planeta di atomo. – AFGHIR

quar: La cifro "4". – AFHI

quaranteno: Sejorno quaradek-dia qua impozesas a la pasajinti, la vesti, la bagaji, la vari - sejorno sur la navo od en lazareto - qui arivas de lando ube prosperas morbo kontagiala. – AFGHIR

quarco: (mineral.) Silico pura. Simbolo kemiala: SiO_2. – AFGHIR

quartana: (patol.) Dicesas pri febro intermitanta qua ri-aparas singla-quardie. – AFGHI

quartero: Segmento administrala di urbo. – AFGHIR

quarteto: (muziko) **1.** Muzikajo kompozita por quar voci o por quar instrumenti (du violini, alto e violoncelo). **2.** (en orkestro) Ensemblo ek la violini unesma e duesma, violonceli (o kontrabasi) qui formacas quar parti. – AFGHIR

quartiko: (geom.) Kurvo di la klaso quaresma. – AFHI

quarto: **1.** (muziko) Grado quaresma di la skalo diatonika. **2.** (skermarto) La sorto quaresma di la parei: pareo per situar la karpo vers-extere, kun la manuo-palmo vers cielo e la espado-punto alte. **3.** (karto-ludo) Eso, en manuo, di quar karti qui intersequas sen intermanko. (kom ex.: aso, rejulo, damo, pajo formacas quarto majora.). **4.** (navig.) (sur navo) Singla de la periodi quar-hora dum qui agesas la observo surveya. – AFGHIR

quasio: (bot.) Kortico de la arbusto (L.) *quassia amara*, detranchita aden mikra spani, qua saporas tre bitre, ed uzata en medicino kom tonigivo pos macereso (5 grami singla-litre), sive en tintivo alkoholoza. – AFGHI

quatermastro: (navig.) Grado unesma super olta di navano, che la navistari di la militistaro marala. (Lu korespondas a la grado "kaporalo" di la militistaro terala). – AFGHIR

quaternara: **1.** (matem.) En qua quar unaji simpla formacas unajo ek la klaso quaresma, e tale pluse. **2.** (geol.) Strato quaternara: la maxim recenta ek la strati di formaceso sedimentala. – AFGHI

quaterniono: (matem.) Nomo donita da Hamilton ad ula expresuri imaginara por qui lu kreis kalkulo-speco partikulara qua posibligas la solvo facila di la problemi qui koncernas la geometrio tri-dimensiona. – AFGHI

quaterono: Homo qua devenis de la kopulaco da pelblanko kun mestico. – AFGHIR

quatreno: Stanco, parto di soneto, o mikra poeziajo quar-versa. – AFGHI

quaza: Simila til ula grado, ma ne tote tala. (Indikas nur semblo o simileso, e ke la du objekti interdiferas per nur poko). – AFGHI

quecho: (bot.) Sorto di grosa pruno oblonga, qua su reproduktas [riproduktas] per semuro. (L. *prunus domestica*). – F

querar: {tr} Serchar, komisite od intencante adportor od venigor. – FI

quercitrono: (bot.) Granda querko sempre-verda de la nordo-regioni di Amerika, di qua la kortico donas materio tintala flava. (L. *quercus tinctoria*). – AFGI

querko: (bot.) Granda arboro ek la klaso "amentacei", di qua la ligno, tre harda, esas un ek le maxim uzata por menuzo e karpento, e di qua la kortico, pulverigite, donas tano. (L. *quercus*). – L

questar: {tr} Demandar, rekoliar, (pekunio) por verki karitatala o piesala. – FI

questionar: {tr} (pri) Interpelar per demando di informivi por igar su savoza pri ulo. – AFHI

questoro: **1.** (en la epoki antiqua, en Roma) Oficiero qua administris financi publika. **2.** (nun) La persono qua, en ula korporacioni, esas komisita por surveyar la uzo di la pekunio korporacionala. – AFGHIR

qui: (gram.) Pluralo di "qua".

quieta: Di qua la psiko ne agitesas da angori. – AFHI

quik: Sen ajorno, tardeso (retardeso*) o fristo, mem minima. – A

quilayo: (bot.) Genero di rozacei, ek tri o quar speci di arbori, kun folii alternanta, flori dioika, qui kreskas en la sudo-regioni di Amerika, e di qui la pulvero, obtenata de lia kortico, uzesas por netigar la linji sordida de makuli grasa. (L. *quillaja saponaria*).

quin: Pluralo di "quan".

quinara: (matem.) En qua kin unaji simpla formacas unajo ek la klaso kinesma. – AFGHI

quingo: (bot.) Frukto flava, di qua la pulpo kontenas quaza stoneti, acerba ed astriktiva, - donata da arboro ek la familio "rozacei", L. *cydonia*, kun folii di qui la suba facio aspektas kotonoza.

quinino: (kemio) Alkaloido de vejetanto, extraktita de quino. Simbolo kemiala: $C_{20}H_{24}O_2N_2$. – AFGHIR

quinkunco: Asemblitaro de objekti (ordinare: arbori) dispozita kinope: quar qui formacas la anguli di quadrato, e un en la centro. – AFGI

quino: (bot.) (farmacio) Kortico kontre-febra, donata da la arbori exotika ek la genero "cinchona". – AFGHIR

quinqua-: Prefixo ciencala: qua havas kin ....

quinquagezimo: (liturgio katol.) La kinadekesma dio ante la pasko-festo. – AFGHI

quintalo: (mezur-sistemo metrala) Maso 100-kilograma. – AFHI

quintana: (patol.) Febro qua riaparas singla-kindie.

quinteto: Muzikajo de kin parti koncertala. – AFGHI

quintezenco: **1. (a)** (olim) Substanco eterala, egardata kom la elemento kinesma e maxim subtila. **(b)** (nun) La parto maxim subtila di substanco. **2.** (metaf.) Lo maxim bona, maxim precoza, maxim perfekta. – AFGHIR

quintiko:(matem.) Kurvo di la klaso kinesma. – AFHI

quintiliono: (matem.) Mil quadrilioni. (10^{30}).

quinto: **1.** (muziko) Intervalo de kin noti intersequanta, la du extrema inkluzite. Grado kinesma di la skalo diatonika. **2.** (skerm.) Pareo simpla, qua korespondas a la engajo (adinterne) di la lineo alta. – AFGHIR

quiproquo: Eroro konseque de qua onu egardas kozo o persono kom altra. – AFGHI

quirito: (che la Romani, antique) Civitano Romana qua rezidis en Roma, kontraste kun ti qui esis servanta en la armei. – AFGHIR

quirlar: {tr} Batar (liquido, ovi, kremo) per vergo por mixar, igar augmentar volumine, spumifar, e c. – AG

quita: Tote liberigata de obligeso pekuniala od etikala. – AFGH

quo: Neutra formo di "qua".

quociento: (aritm.) Rezultajo de la divido da nombro per altra. – AFGHI

quodlibeto: Dico triviala, mokachanta, joko mala-mora, mala vorto-ludo. – F

quoniam*: Ta vorto indikas la motivo, la kauzo, la justifikivo; de la instanto kande on agnoskas kom valida ke .... – L

quoto: La parto di singlu en la repartiso di pekunio-quanto pagenda o recevenda da ensemblo de personi. – AFGHI

R

rabatar: {tr} (ek, de) (komerco) (aludante furnisisto) Grantar preco-diminuto a sua kompranto. Grantar konvencione (a kompranto) diminuto di la pekunio-quanto debata, kondicione ke ica pagesos ante la dato normala. – AFGHIR

rabino: **1.** Doktoro pri la lego religiala di la Judi. **2.** Doktoro pri la kulto Judala, chefo di socio de Judi. – AFGHIR

rabio: (patol.) Morbo virulenta qua aparas spontane che la hundo (plu rare che la kato, la volfo, e c.), komunikebla per mordo da ta animali, e finas ye acesi hororinda di konvulsi, e ye morto. (Morbo vinkita da Louis Pasteur). – AFHI

racemo: **1.** (biol.) Nomo ciencala di la grapo. **2.** (kemio) Substanco qua ne efikas a la lumo polarigita konsistanta ye kombinuro (kun molekuli inter-egala) di du inversaji optikala. – AFGHI

raciono: La povo dicernar la exaktaji: **(a)** la fakultato deskovrar lo exakta; **(b)** (filoz.) la fakultato konceptar la exaktaji absoluta. – AFGHIR

radiar: {ntr} **1.** (aludante lumo-sprici rekta) Lansesar quale dardo, de centro lumoza, diverge, omna-sinse. **2.** (fiziko) Lansar kaloro-sprici. **3.** (geom.) (pri rekti) Irar de la centro di cirklo a la cirklo-kurvo, a la surfaco di la sfero. – AFGHIR

radiatoro: (teknol.) **1.** Organo di ensemblo mekanikala, destinita ad eventigar la koldesko di liquido o di gaso uzata, en la ensemblo, kom vehilo di kaloro. **2.** Hem-aparato uzata por varmigar la atmosfero di la chambri per fluido (aero, aquo, vaporo) qua uzesas kom vehilo di kaloro por transportar olca kelka-diste. – F

radiko: **1.** (bot.) La parto infra di vejetanto, ordinare sinkanta aden tero, ube lu su developas inversa-sinse di la stipo, e di qua la rolo esas fixigar la planto en sulo e pumpar la elementi de qui nutresas la planto. Parto di organo (dento, haro, pilo, unglo) per qua lu su enplantacas en altra parto. **2.** (metaf.) **(a)** (gram.) Vorto primitiva, de qua derivesas altra vorti. **(b)** (matem.) Radiki di equaciono: quanti quin onu povas substitucar a la nekonocaji, kom satisfacanta egale la donaji di la equaciono. Extrakrar radiko, quadrata, kubala, di nombro: Trovar la nombro qua, multiplikite unople o duople ye su ipsa, donis ta nombro. – AFHI

radiografar: {tr} Fotografar la internajo di la homo-korpo, per la X-radii (Roentgen-radii) - por skopi medicinala, kirurgiala, e c. – AFHIR

radiometro: Aparato uzata por mezurar la intenseso-grado di la lumo-radii. – AFHI

radioskopar: {tr} (medicino) Explorar la ombri quin produktas la X-radii (Roentgen-radii) sur skrino* fluorecanta ek platino-cianuro di bario o di tungsteno. – AFHI

radirar: {tr} Grabar, facante la desegnuro per stal-instrumento stipeto-forma, kun pinto tre akuta por povar trasar sur la varniso o la vaxo-strato linei tre dina e delikata. – G

radiumo: (kem.) Elemento metala, tre skarsa, deskovrita en 1898 da Pierre e Marie Curie kun J. Bémont, en la rezidui barioza obtenita lor la trakto di pekbleno (oxido naturala di uranio). Simbolo kemiala: Ra. – AFGHIR

radiuso: (anat.) Ta, ek la du osti di la avanbrakio, qua esas sur la latero vers-extere. – AFH

rado: Parto de maro, qua penetras aden la tero ferma, e formacas quaza doko naturala ube la navi povas shirmar su. – FGHIR

radotar: {ntr} (pri) Parolar nekonsequante, nekoherante, konseque de feblesko di la spirito. – AF

rafano: (bot.) Speco di kruciferi, di la genero

"cochlearia"; planto perena, kun grosa radiko pulpoza, blanka, qua (freshe raspita) povas remplasar mustardo. (L. *raphanus sativus*). – I

rafido: (biol.) Kristali aguloforma quin onu observas en ula celuli di la animali o di la vejetanti.

rafinar: {tr} **1.** Igar plu pura per deprenar la substanci stranjera quin (lu) kontenas. **2.** (metaf.) Igar plu delikata, plu subtila. – AFGHIR

raflo: (bot.) Vito-grapo de qua onu deprenis lua beri. – F

rafto: Asemblitaro de trabi (o de arbori abatita) interligita tale ke li formacas quaza plank-sulo flotaciva. – A

rago: Fragmento de stofo, telo, lano, e c., qua pendas mi-lacerite, de olda vesto par-konsumita. – A

raguto: (koquarto) Karno-peco preparita per sauco. – AFGI

raitro: (olim) Kavalo-soldato de Germania, qua milito-servis en Francia. – FGHIR

rajuntar: {tr} Irar por juntar su itere ad (ulu) de qua onu esas separita. – FHI

rakahuto: Mixuro de fekulo, de glani dolca, de rizo-farino, de tuberkuli de ter-mandeli, sukrizita ed aromatizita. – AFGHIR

rakar: {tr} (de) Pasigar (liquido) de un vazo aden altra, cherpante sube (per robineto o sifono). – A

raketo: Planketo manuo-tenebla, kun reto de trip-kordi, uzata por sendar la baloneto, en la baloneto-ludo - la flugbalono, en la ludo di ta nomo. – AFGHIR

rakito: (patol.) Halto di la kresko, manifestata (multa-kaze) da deformeso di la spino. – AFGHIR

rakontar: {tr} (ad) Dicar (ad ulu) narace (ulo fingita) por amuzar. – AFI

raliar: {tr} (milito) Asemblar sur batali-agro, la kombatanti qui esis dispersita. – AFG

ralo: (zool.) Genero di stiltieri, kun grandeso mezvalora, gambi pasable kurta ma tre-longa-fingra, tre apta pri kuro - vivanta en la plana landi ed en la marshi; fluganta tre poke; cirkulanta nur dum nokto; extreme karnavida. (L. *rallus*). – AFGI

rambo: (bot.) Arboreto di qua la beri (preske omna-kaze: nigra) esas purgiva, e di qua la kortico donas kolorizivo flava. (L. *rhamnus*). – AFGH

ramio: (bot.) Planto qua donas materio texebla, qua devenis de Oriento. (L. *boehmaria*). – AFGH

ramo: **1.** (bot.) Mikra brancho qua naskis de brancho precipua. **2.** Subdividuro. (anat.) Subdividuro di la vaskuli, di la nervi. (geol.) Masivo qua divergas de montaro, aden altra direciono. (geneal.) Subdividuro di brancho di familio, di arboro genealogiala. – AFGHI

rampo: Sur voyo, plano qua formacas angulo obliqua kun la horizontalo, e quan onu esas acensonta. – AFG

ranca: Dicesas pri korpo grasa (lardo, oleo, e c.) qua aquiris odoro kelke mala, e saporo akra. – AFGHI

rango: **1.** Singla de la linei sur qui kozi, o personi, qui intersucedas esas situita. **2. (a)** En serio de personi, de kozi, la plaso qua apartenas a singla de li, avan o dop la ceteri. **(b)** La plaso quan ulu okupas en la estimo da la cetera homi. – AFGR

rankorar: {ntr} (ad, pro, pri) Memorar tenace la mala agi quin onu subisis de ulu. – AFHI

rano: (zool.) Batrako sen-kauda qua vivas, prefere, apud aquo stagnanta, en la loki humida. (L. *rana*) - HI

ransono: Preco postulata po la livro di milito-kaptito, di karcerano. – AFG

ranunkulo: (bot.) Planto herbatra, di qua un speco, kun flori dazlante flava, esas vulgara en la prati. (L. *ranunculus*). – AFGHIR

ranuro: (tekn.) Kanelo facita en ligno-bloko por uzesar kom kuliso o por recevar asemblo-peco. FH

rapecar: {tr} Igar bona-standa itere (stofo) per pasigar interkruce fili en o sur la loko domajita (per truo, per lacereso partala). – FI

rapida: **1.** Qua parkuras multa spaco en poka tempo. **2.** Qua agas o facas en poka tempo (to pri quo onu esas parolanta). – AFGHI

rapiero: (skermarto) Olim: Espado longa, akutigita, di qua la konko esis truoza (trui aden qui povis penetrar la espado di la adverso). – AFGR

rapo: (bot.) Varietato di kaulo, kun radiko tre pulpoza e manjebla. (L. *rapa*). – FIR

raportar: {ntr} (pri) **1.** Naracar ad ulu to quon onu vidis, audis, e c. **2.** (metaf.) Raporto: Rezultajo de la interkomparo di du quanti. – AFGHIR

rapsodo: (en Grekia, antique) La recitisto di epikaji. – AFGHIR

raptar: {tr} (de) Deprenar per violento (ulu, o to quo apartenas a kunhomo). – FHI

rara: Tre ne-ofta. – AFGHI

raskalo: Persono qua nule skrupulas pri agar ne-honeste. – A

raso: **1.** Ensemblo ek la ancestri ed ek la decendinti di un familio, di un populo. **2.** Grupo di speco di animali o di planti di qua la karakterizivo esas konstanta e transmisesas per genitado. – AFGHIR

raspar: {tr} Transformar aden pulpo o pulvero, per ta implemento koqueyala qua konsistas ye plako de lado herisita ye asperaji sur qui onu frotas la substanco tale transformenda. – AFGHIR

rastaquero: Exotiko qua ostentas per luxo o tituli suspektinda. – F

rastar: {tr} Amasigar, en gardeno, la folii defalinta en la alei, od, en prato, la feno tranchita - per implemento T-forma, di qua la stango transversa esas provizita ye denti ligna o fera. – FHI

rasteliero: **1.** Stablo-moblo fixigita super la manjo-trogo en qua la feno destinita a la bruti retenesas da stangi ligna, muntita quale la denti di rastilo. **2. (a)** Sorto di etajero adsur qua la soldati lokizas sua fusili, en kazerno. **(b)** Mikra etajero destinita recevor pipi. – FHI

ratafio: Liquoro qua konsistas ye brandio, sukro ed aromati o frukto-sukro. – AFGHI

rateno: (tekn.) Stofo ek lanofili kruce-dispozita, kun la pili tirita adextere e loklo-forme. – AFGHI

ratifikar: {tr} (yurocienco) Konfirmar per akto specala (akti emanita de privati o de autoritato ek judicio-rango inferiora; od akti signatita plenipotenciere, ye la nomo di lando, ma qui, por divenar valida por exekuteso, esas aprobenda da parlamento). – AFGHIR

rato: (zool.) Mikra quadripedo, ek la familio "roder", kun muzelo pintoforma, gambi kurta, kaudo longa, qua rodas la cerealo-grani, palio, e c. (L. *mus decumanus*, *mus rattus*). – AFGHI

ratono: (zool.) Genero di mamiferi karnavida, tipo di la familio "procienidei", vicina ye la urso, qua kontenas kin speci propra ye Amerika. (L. *procyon lotor*). – FH

rauka: Di qua la sono esas aspera, ruda, quale la voco di persono di qua la leringo esas inflamata. – AFHI

raupo: (zool.) Larvo di papilioni, kun korpo longa, qua konsistas ye serio de ringi, e normale viloza. – G

rauto: Festo en salono, adube onu invitas mondumani. – AFGR

ravelino: (militarto) (en la yarcenti 15-esma e 16-esma) Fortifikajo pasable analoga a la nuna redani e mi-luni. – AFGHIR

ravino: Voyo naturala, profunde exkavita da aquo qua fluis olim en ta loko. – AF

ravisar: {tr} (per) Exaltar, igar ne plus posedar su, per la impulso de entuziasmo. – AFI

rayo: (zool.) Mar-fisho, plata e kartilagoza. (L. *raya*). – AFHI

razar: {tr} Reze-tondar la barbo-pili. – AFGHI

re: (muziko) Noto duesma di la gamo naturala di "do".

reaktar: {ntr} (ad, kontre) **1.** Facar sur korpo efiko genitata da la efiko quan lu recevas de ica. **2.** (kemio) (aludante korpo) Manifestar sua karakteri distinganta per la efekto di la efiko quan altra korpo facis a lu. **3.** Esforcar por rezistar. – AFGHIR

reala: **1.** Di qua la existo esas fakta, e ne nur semblanta o posibla. **2.** (metaf.) Dicesas pri grandoro*, antonime ye imaginara. **3.** (optiko) Foko reala: ube la lumo-radii reflektita interrenkontras (antonime ye virtuala: ube li interrenkontrus se li esus plulongigita). – AFGHI

realgaro: (kemio) Reda arseno-sulfajo. Simbolo kemiala: AsS

rebela: Qua refuzas obediar la autoritati legitima. – AFGHI

rebordo: (tekn.) Bordo igita plu alta kam la centro-parto. – FHIR

rebuso: Esprito-ludo qua konsistas ye reprezentar vorto, frazo per figuri di objekti di qui la nomi memorigas, per homonimeso, ta vorto, ta frazo. – AFGIR

recensar: {tr} (pri libri, artikli di revuo, e c.) Analizar (por publico*) olia kontenajo, opinionar pri lia valoro spiritala, e c. – AGR

recenta: Qua eventis, existeskis, nur poka tempo ante la instanto konsiderata. – AFHI

recepcionar: {tr} Verifikar (pri qualeso e quanto) livrajo por saveskar ka lu esas absolute konforma a la klauzi di la kompro-kontrato. – F

receptaklo: (bot.) Parto di la floro ube su insertas la kalico, la korolo, la stamini e, normale, la karpelo (o karpeli) di la ovario. – AFH

recepto: **1.** Indiko quan onu recevas pri la preparo di

ula medikamenti, di ula dishi. **2.** (medicino) Preskripto da mediko per qua lu donas la formulo di medikamento. – AFGHIR

recesiva: (biol.) Dicesas, pri la Mendel-lego (leyo*), por qualifikar la karakteri qui dominacesas - t. e. qui transmisesas, ma sen aparar en la genituro. – F

recevar: {tr} (de) Esar la sendario di sendajo, la donario di donajo, la donacario di donaco, e c. - esar la objekto di ago. – AFHI

recidivar: {ntr} (pri) Iterar krimino, delikto, kulpo pri qui lu ja kondamnesis e punisesis. – AFGI

recipiento: (tekn.) Vazo adaptita ad ula aparati por recevar gasi, liquidi, e c. – AFGHI

reciproka: **1.** Dicesas pri du termini, singla de qui agas a la altra ye maniero qua equivalas olta quan lu recevas. **2.** (gram.) Propozicioni reciproka: Di qui singla esas nur la altra renversita, singla di qui havas kom subjekto la atributo, e kom atributo la subjekto di la altra. Verbo reciproka: Qua expresas la ago da du subjekti, ica ad ita, ed ita ad ica. **3.** Fondita sur interkambio di agi, di sentimenti qui inter-korespondas. – AFGHIR

recitar: {tr} (ad, koram) Dicar voce, parole, memore, quale se onu lektus. – AFGHI

recitativo: **1.** (muziko) En ensemblo, solo kantala od instrumentala. **2.** Kanto deklamata sen simetrio di mezuro e di ritmo, e kadencata segun la dividuro di la versi e di la flexi di la voco parolanta. – AFGHIR

reda: **1.** Di qua la koloro esas olta di sango, di fairo, e c. **2.** (metaf.) La redi: la revolucionisti qui havas kom emblemo standardo reda. – A

redaktar: {tr} Kompozar segun la formo qua konvenas (libro, artiklo di jurnalo o di revuo, letro, kontrato, e c.). – AFGHIR

redano: (fortifik.) Fortifiko-masivo dento-forma, ek du facii qui intersekas, tale formacante angulo konvexa. – AFG

redemtar: {tr} **1.** Obtenar la liberigo po ransono. **2.** Liberigar de obligeso per pagar pekunio-quanto. **3.** (metaf.) (kristanismo) Obtenar la salveso eterna po sua morto (aludante Iesu). – AFHI

redingoto: Vesto di qua la paneli envelopas la korpo. – FG

reduito: Fortifikajo konstruktita dop altra por prolongar la defenso-fortifikaji se la unesma esus kaptita da la enemiko. – AFGHIR

reduktar: {tr} **1.** Retroduktar a lua situeso naturala, normal (osto luxacita, ruptita). **2.** Retroduktar a formo plu elementa (kom ex.: reduktar grani a farino, ligno a cindri, substanco a pulvero, a pudro, e c.). – AFGHIR

reduto: (milit-arto) Fortifikajo aparta, tote klozita (kluza*), sen anguli konkava. Anke: Fortifikajo flotacanta, garnisita ye bastioni, uzata por transportar trupi de soldati trans fluvio o rivero. – AFGH

referar: {tr} (ad) **1.** Relatigar: (ulo) a to quo explikas lu, konfirmas lu. **2.** Referar su ad: rekursar a la autoritato di ulu. – AFGHIR

referendario: Oficiero di kancelereyo qua havas kom taski gardar la rejo-siglilo e raportar pri la suplikoletri. – AFG

reflektar: **1.** {tr} (aludante surfaco) Retrosendar (en ula kazi: plu feble) to quo frapas lu. **2.** {ntr} (pri) Retrovenar a sua pensajo por studiar lu plu profunde. – AFGHIR

reflektoro: (tekn., optiko) Aparato qua konsistas ye surfaco de metalo polisita od ye spegulo, destinita reflektor la radii konsiderata segun la direciono selektita; li uzesas precipue por lumo, ma anke por soni, kaloro. – AFGH

reflexa: (fiziol.) Produktita sen-vole per reakto organismala. – AFGHIR

refluxar: {ntr} (pri mareo) Decensar, pos acensir per fluxo. – AFHI

refo: (navig.) Parto di seglo quan onu rifaldis por diminutar la surfaco opozata a vento.

reformar: {tr} **1.** (eklezio kristan.) Retroduktar a la formo originala. **2.** Donar formo plu bona, qua igas plu apta por la skopo. – AFGHIR

refraktar: {tr} (fiziko) Igar (lumo-radio) deviacar pro (per) lua paso (pasigo) en medio di qua la densesogradi rispektiva diferas. – AFGHIR

refraktara: **1.** (tekn.) Qua rezistas ula influi. **2.** (milit.) Qua eskapas la lego pri armeanigado. – AFGHIR

refraktoro: (tekn.) Instrumento qua donas la indici di refrakto. – AFGHIR

refreno: **1.** Ri-aparo di verso en omna kupleto di kansono, di balado, di rondelo. **2.** To quon onu repetas sencese. – F

refujar: {ntr} (en, che) Irar rapide a loko ube onu povos vivar sekure. – AFHI

refutar: {tr} Destruktar la valideso (di opiniono) per demonstrar ke lu esas ne-exakta. – AFGHI

refuzar: {tr} **1.** Ne-grantar. **2.** Ne-aceptar. **3.** Ne-admisar. – AFHI

regalar: {tr} (per) **1.** Restorar (ulu) per ulo bona drinkale o manjale. **2.** Ofrar (a gasti) partio di plezuro. – AFGH

regalio: (eklezio katol., en Francia) Yuro quan havis la rejo pri inkasar la revenui di la episkopeyi, di la abadeyi, vakanta, e nominar pri la benefici qui dependis de li. – AFGHIR

regardar: {tr} Direktar sua okuli apertita (ad ulo od ulu). – AFI

regato: Konkurso de bateli, qui avancas o per seglo, o per la agado da remeri. – AFGHIR

regenerar: {tr} **1.** Reproduktar [Riproduktar] (parto destruktita). **2.** Ri-novigar (ri-nuvigar*) etikale, morale. – AFGHIR

regento: La persono qua guvernas dum la minoreso o dum la absenteso di la suvereno. – AFGHIR

regimento: (armeo) Trupo de plura batalioni od eskadroni, direkte da kolonelo. – AFGHIR

regio: **1.** Exploto, administro, di domeno ye la nomo di altru e ye la profito da ica. **2.** Imposto-inkaso agata nemediate da la agenti di la stato, profitote da ica (kontraste kun la sistemo qua konsistas ye luar la yuro inkasor la imposto-revenui, la lokacinto pagante a la stato pekunio-quanto konvencionita, e retenante por su la ecesajo). **3.** La employataro, la kontori, qui reletas ta percepto nemediate. – AFGHI

regiono: **1.** Parto plu o min granda di lando qua submisesas a klimato komuna. **2.** Parto determinita di korpo. (anke metaf.). – AFGHIR

registro: Libro, kayero, sur la skriburo-virga pagini di qua onu notas senfalie la fakti pri qui onu volas memorar. – AFGHIR

regnar: {tr} Aplikar sua povo rejala, sua autoritato suverenala. – AFGHI

regoliso: (bot.) Planto di qua la radiko uzesas kom dolcigivo pri rumo, bronkita, e c. (L. *glycyr-rhiza*). – HI

regolo: (zool.) Mikra pasero kantera, ek la familio "silvidei". (L. *troglodytes parvulus*).

regresar: {ntr} Irar kontre progresado. – AFHIR

regretar: {tr} **1.** Chagrenar pro ne plus havar (ulu, ulo). **2.** Chagrenar pro agir (o pro ne agir) (ulo). – AF

regular: {tr} (tekn.) Submisar ad ordino rigoroza (la funciono di mekanismo, di mashino, e c.). – AFGHIR

regulatoro: (tekn.) Organo qua regulas la funciono di mekanismo, di mashino. – AFGHI

rehabilitar: {tr} **1.** Ri-establisar en lua stando originala, en lua yuri originala (persono quan onu deklarabis dekadinta de li). **2.** (metaf.) Ri-estimigar da lua kun-homi. – AFGHIR

reino: Singla ek la rimeni di la brido (o di la brideto) quin onu uzas por direktar kavalo. – AFHI

rejimo: **1.** (politiko) Formo di guverno. **2.** Maniero administrar institucuro. **3.** (medic.) Maniero administrar sua higieno individuala, sua bona-stando. **4.** (medic.) Maniero vivar en qua onu surveyas su, precipue pri to quon onu manjas o drinkas. **5.** (tekn.) Maniero ye qua eventas la fluo di aquo nestagnanta. – AFGHIR

rejo: **1.** Chefo suverena di ula stati. **2.** (karto-ludo) Karto qua reprezentas rejo en singla de la du kolori. **3.** (shak-ludo) Piono precipua di la ludo, quan onu ne povas prenar; la partio esas perdita kande la rejo esas prenebla. – AFHI

rekalkar: {tr} (solduro, e c.) Kunpresar, per martelo-frapi, la plombo, la stano, qua salias, transpasas. – HI

rekamar: {tr} Lor texo, pasigar, sur la fondo uniforma di stofo, fili qui formacas desegnuro. – HI

rekapitular: {tr} Rezumar, kurte repetar, o memorigar, per enumero preciza e kompleta di omna punti, parti o chapitri. – AFGHI

reklamacar: **1.** {ntr} (ad, pri, por) Protestar kontre to quon onu judikas kom neyusta, por obtenar la reparo di la domajo o lezo; desagnoskar to quon onu judikas kom neyusta, ne-equitatoza. **2.** {tr} Postular (to quo debesas). **3.** Demandar (ulo) tre insistoze. – AFG

reklamar: {nt} (pri) Laudar (mem exajeroze) publike la komercajo, la varo, la objekto quin onu probas vendar. – FGHR

rekolecar: {ntr} **1.** Koncentrar su aden su, per izolar su de la kozi extera. **2.** Koncentrar su ad pensi di pieso. – FHI

rekoliar: {tr} Deprenar, hike ed ibe, to quo falis, dispersite, sur sulo e retro-pozar lu a lua plaso. – F

rekoltar: {tr} Rekoliar la produkturi da la tero kultivita. (anke metaf.) - FI

rekomendar: {tr} **1.** (pri persono) Indikar (lu) partikulare kom esonta la objekto di la bonvolo, di la protekto, da ulu. **2.** (pri letro, pako, e c.) (En posto-kontoro), demandar ke la letro-livristo donez lu a la destinario ipsa, nemediate - po pago di afranko-suplemento. – AFGHIR

rekompensar: {tr} (pro, per) Gratifikar pro servo agita, quankam ne-debata. – AFHIR

rekordo: Prodajo sportala (od analoga) konstatita oficale, e qua ecelas omna agi antea di la sama genero. – AFGR

rekortar: {tr} Plukurtigar per tra-tranchar la extremajo (hari, kordo, e c.), per detranchar la bordo. – H

rekrutar: {tr} (ulu, ad) **1.** Obtenar la su-engajo libera (di ulu) kom soldato. **2.** Obtenar la su-engajo libera (di ulu) a trupo, a partiso, a muvmento*. – AFGHIR

rekta: (geom.) Qua, en spaco, de sua komenco til sua fino, iras sen deviaco, t.e. segun la lineo maxim kurta qua esas trasebla de un punto ad altra punto. – AFGHI

rektangulo: (geom.) Qua havas un orto. – AFHI

rektifikar: {tr} **1.** (kemio) Igar (liquido) pura per un distilo plusa. **2.** (metaf.) Igar exakta per emendo, korektigo. – AFGHIR

rektolinea: (matem.) Qua konsistas ye linei rekta.

rektoro: La persono qua direktas universitato, distrikto universitatala, o Jezuito-kolegio. – AFGHIR

rektumoptoso: (patol.) Laxesko di la muskuli qui subtenas la parieto di la rektumo.

rekuperar: {tr} (de) Riposedeskar (per agir por lo). – AFGHI

rekurenta: **1.** (anat.) (pri nervo) Qua kurveskas, e retrovenas preske a sua departo-punto. **2.** (algebro) Serio rekurenta: Di qua singla ek la termini esas la sumo di ula quanto de termini qui preiras lu, e qui multiplikesas rispektive per expresuri nevarianta.

rekursar: {ntr} (ad) **1.** Irar demandar (ad ulu) helpeso quan onu ne recevis de altru. **2.** (yuro-cienco) Apelar ad (ulu, ula judicio-korto) kontre verdikto judiciala. – AFGHI

rekuzar: {tr} (ulu, su) (yuro-cienco) Refuzar aceptar kom judicionto, kom juriano, kom testo, kom arbitronto. **2.** Refuzar agnoskar la autoritato di ulu. **3.** Rekuzar su: refuzar savigar sua opiniono. – FHI

relatar: {ntr} (ad) (pri termini, muziko-soni, afecioni, interesti) Inter-korespondar per adminime kelka traiti komuna. (relate: antonimo di "absolute"). – AFGHIR

relayo: **1. (a)** Loko ube hundi qui vartas, en la parkureyo di chasantaro, remplasos la hundi qui esos fatigita; **(b)** Loko ube kavali quin onu vartigas, ye intervali, en posto-voyo, remplasos la kavali qui esos fatigita. **2.** (telegrafo) Aparato di qua la rolo esas lasar la elektro-fluo pasar, od interruptar ica, kande ula cirkonstanci esos realigita en altra cirkuito. – AFGHIR

relegar: {tr} **1.** (yuro-cienco, che la Romani antiqua) Exilar aden loko determinita, sen privaco di la yuri civila e politikala. **2.** (nun, en Francia) Kondamnar ad enterneso en kolonio. – AFGHI

relevar: {tr} Determinar la situeso topografiala di (ulo) ed indikar lu sur mapo. – FHI

reliefo: La parto qua salias ek la surfaco cirkondanta. – AFGHIR

religio: Ensemblo ek la kredi e praktiki e ritui, qui havas kom skopo homajar deo o dei. – AFGHIR

reliquio: (religio kristan.) To quo restas de santo pos lua morto, ek lua korpo, ek to quon lu esis, ek la instrumenti di lua tormenteso. – AFGHI

relo: (tekn.) Singla de la du bendi ek fero o stalo, polisita, sur qui la roti di treno-veturi rulas facile e mantenesas en la direciono volata; konvexan esas la parto qua kontaktas la roti. (Opoze a "tramo", ye qua ta parto esas konkava). – AFHR

remar: {ntr}Uzar, por igar batelo (ed, olim, navo) avancar, longa ligno-stango, kun planketo ye la extremajo per qua onu quaze plaudas o batas la aquo e, tale, obtenas la pulso-forco. – FHI

remarkar: {tr} Atencar ne-vole (ulu, ulo) ne-ordinara, ne-kustumala, ne-expektita. – AF

remediar: {tr} (per) Aplikar la kozo qua esas necesa por risanigar (fiziologiale o psikale). (anke metaf.) – AFHI

reminicar: {tr} (lor kompozo literaturala, muzikala, artala) Memorar fragmenti di ta o ca literaturajo, muzikajo, pikturo, statuo, quan onu imitas ne-vole, nekoncie. – F

remisar: **1.** {tr} Dispensar (ulu) de parto di lua debo, di lua puniseso-grado, di peko. **2.** {ntr} (patol.) (aludante la simptomi di morbo) Cesar, o diminutar, dum kelka tempo. – AFHI

remonstrar: {ntr} (pri) **1.** Parolar, diskursar, por demonstrar (ad ulu) lua nejusteso, la detrimento quan lu agis. **2.** (olim, en Francia) Protestar (kom parlamento) a la rejo kontre to quon ta parlamento judikis kom misuzo o tro-uzo di lua autoritato rejala. – AFG

remonto: (armeo) Segmento di la armei di qua la rolo esas furnisar a la militisto-korpi ed a la institucuri militala la kavali quin li bezonas. – AFGHIR

remorkar: {tr} **1.** (aludante navo) Tirar dop su altra navo, per kablo, per kateno. **2.** (aludante lokomotivo) Tranar vagoni. – FHI

remoro: (zool.) Ekeneido, fisho a qua la Romani e Greki antiqua atribuis la fakultato impedar absolute la avanco di la navi. (L. *echeneis remora*).

remorsar: {ntr} (pri, pro) Esar la objekto di reprocho de sua koncienco. – AFHI

remparo: (militaro) Cirkuito-murego, reliefajo de tero, e c., destinita protektor urbo, kastelo, kontre enemiko. – AF

remplasar: {tr} Prenar, havar la plaso di (ulu, ulo). – AF

remulado: Sauco lango-pikanta, ek mustardo quirlita kun oleo. – AFG

rendevuo: Interkonvenciono da du o plura personi pri esor en ta o ca loko, en ta o ca dio, ye ta o ca kloko, quin li fixigas pri lia inter-renkontro. – AFGR

rendimento: (tekn.) Efekto utila di mashino, di laboro homala. – FGHI

renegar: {tr} **1.** Ne plus agnoskar kom sua. **2.** Deklarar (ne-exakte) ke onu ne konocas (ulu, ulo). – FGHIR

renesanco: Epoko (qua sequas la mezepoko ed anuncas la epoko moderna) dum qua rinaskis e prosperis literaturo e la arti, en Italia, en Francia, e c. – AFGHIR

renet-pomo: (bot.) Pomo di qua la shelo, makul-buntita, aspektas kelke quale la kopso-rano. – AFGIR

renkontrar: {tr} Trovar dum sua voy-iro - o pro hazardo, o pro ad-iro intencita, o pro rendevuo. – AFGHI

reno: (anat.) Vicero duopla, situita en la regiono lombala, qua sekrecas urino. – AFHI

rentiro: (zool.) Quadripedo di la polo-regioni, ek la genero "cervo", kun korni plata e quaze dentoza. (L. *cervus tarandus*). – AG

rento: (financo) Revenuo (yarala), ordinare personala, obtenata de sulo-proprieto, de domi lugata, o kapitalo prestita a la stato od a privato. – AFGHIR

renuncar: {tr} Abandonar definitive, cesar sua pretendo, sua aspiro (ad lu). – AFHIR

renversar: {tr} Faligar ulo, ulu, adsur sulo - generale per shoko, pulso subita e ne-expektita da la pulsito. – F

reostato: (elektr.) Aparato qua inkluzas rezistivo elektrala, regulebla segun-vole, e qua, interpozite en cirkuito, posibligas la variigo di la elektrofluo. – AFGHIR

reotaktismo: (biol.) Karakterizivo di ula organismi: li su movas inverse di la aquo-fluo en qua li esas imersita.

reotropismo: (biol.) Reotaktismo qua su manifestas che enti komplexa (metafiti o metazoi).

reparar: {tr} Igar lo necesa por igar (lu) aden lua stando antea, pos lua domajiteso. – AFGHIR

repartisar: {tr} (inter) Partigar (ulo) ed atribuar a singlu la parto qua apartenas a lu. – AFGHIR

repastar: {ntr} (ek) Manjar ye kloki determinita (dejunar, dinear, supear; matino-frue: dejunetar). – AFI

repentar: {ntr} (pri) Regretar sua kulpo, dezirante emendar o kompensar lu, e ne plus agar lu. – AFHI

reperar: {tr} **1.** Determinar la situeso topografiala preciza ed exakta. **2.** (teknol.) Markizar du bloki, du organi, qui devas funcionar ensemble, por posibligar la sameso absoluta di lia situeso rispektiva lor la ri-munto. – F

reperkutar: {tr} Produktar retro-shoko. (La korpo shokata, shokas sua-foye la korpo quan lu kontaktas o preske kontaktas.) – AFHI

repertorio: **1.** Sorto di tabelo, en qua la tituli, la nomi, e c. esas klasifikita segun ordino qua igas posibla trovar li facile. **2.** Listo de la teatraji qui permanas en la teatro e qui forsan ri-pleesos. – AFGHIR

repetar: {tr} Dicar plura-foye, parole o skribe, to quon onu, od altru, ja dicis. – AFGHIR

repleta: (pri vivanto) Di qua la formo esas kelke ronda, la karno ferma, la pelo pasable tensita. – AFH

replikar: {tr} (ad, pri) **1. (a)** Respondar a to quon ulu respondis. **(b)** (yuro-cienco) Respondar a la respondo da la adverso. **2.** Respondar a to quo, aspekte, ne postulas respondo. – AFGHIR

reportar: {tr} (en borso) Plulongigar la vendo-kontrato kun pago-tempo, quan agis spekulisto, de liquidaco-dato a la nexta*, po pagar a la kapitaliero qua satisfacas provizore la engaji financala, la difero-quanto, plus, en ula kazi, premio. – FGIR

repozar: {ntr} **1.** Jacar en stando tala ke onu cesas movar su, por desaparigar fatigeso. **2.** (aludante liquido ne-limpida) Permanar sen-mova por ke la partikuli suspendita en olu povez falar adsur la fundo di la recipiento o tanko. – AFHI

represar: {tr} Haltigar la ageso, la exekuteso (di to quo esas kondamninda). – AFHIR

reprezalar: {ntr} (kontre) **1.** Agar a la enemiki malajo po malajo, domajo po domajo. **2.** Agar ad ulu insulto po insulto, moko po moko. – AFGHIR

reprezentar: **1.** {tr} Remplasar (ulu) en la praktiko di lua yuri. **2.** Reprezentar firmo: Voyajar komise da ta firmo, komercar profite da olu. **3.** {tr} Rilokizar avan la okuli di ulu: **(a)** per la imajo quan donas la impreso, la imagino-memoro; **(b)** per la imito quan produktas parolo, poemo, pikturo; **(c)** per la signo qua rivenigas la ideo. – AFGHIR

reprimandar: {tr} (pri) Agar (ad ulu) blamo pri lua kulpo. – AFH

reprochar: {tr} (ad) Imputar kom kulpo (ulo) ad ulu, turnante su a lu. – AFH

repso: Stofo ek silko e lano, od ek lano e kotono. – AFGHIR

reptar: {ntr} **1.** (aludante ula animali) Avancar per tranar su kun ventro an sulo **2.** (avan ulu) Humileskar desestiminde. – AFGHIR

republiko: **1.** Guverno-sistemo en qua la suvereneso apartenas ad asemblitaro ek la populo, od a senato, ed en qua la povo exekutigar la legi ne esas heredala. **2.** La republiko literaturala: Ensemblo de la literaturisti, egardata kom formacanta quaza kolegaro: – AFGHIR

repudiar: {tr} Cesar agnoskar legale (kom sua spozino). – AFHI

repugnar: {tr} Produktar antipatio nevinkebla, nerepresebla. – AFHI

repulsar: {tr} **1.** Pulsar ad-retroe, igar rekular* (desavancar) per retro-pulso. (anke metaf.). **2.** Ne-aceptar pro lua mala qualeso, pro lua ne-konformeso ye la komando (varo jus livrita). – AFGHI

reputar: {tr} (kom) Igar egardesar kom tala o tala. – AFHIR

"requiem": (liturgio katolika) **1.** Prego por la mortinti. **2.** Meso di "requiem": Meso por la repozo di la anmo di mortinto. **3.** Parti di la mortinto-meso, igita muzikajo.

requizitar: {tr} (aludante la stat-autoritatozi) Postular ke persono o kozi esez igata en la dispono di ta autoritatozi por servado od uzado publiko-destine (publico*-destine). – AFGHIR

resekar: {tr} (kirurgio) Ablacionar un ek la extremaji di osto malada.

resipicencar: {ntr} Repentar ye maniero qua eventigas la ri-komenco agar etiko-konforme. – AFGI

reskripto: **1.** (yuro-cienco, che la Romani antiqua) Respondo, da la imperiestro, a la questioni agita a lu da la guberniestri, da la judiciisti, e c., pri ula problemi solvenda. **2.** (en nia landi, nun) Dekreto da la stato-chefo. **3.** (Vatikano) Averto papala, qua decidas pri ta o ca yuro-punto. – AFGHIR

resonar: {ntr} **1.** Retrosendar la soni per reflekto. **2.** Produktar soni qui igesas pluforta per la reflekto interne di klozajo (kluzajo*) di qua la kapaceso ne esas sat granda pri facar eko. – AFGHI

resorbar: {tr} (medic.) Igar retroirar aden la cirkulado (liquido quan la vaskuli lasabis eskapar). – AFGHI

resortisar: {ntr} (ad) Esar judicienda da ta o ca tribunalo. – AFGHR

resorto: **1.** Peco di mekanismo qua, per sua destenso, movigas peco vicina. **2.** (metaf.) To quo impulsas. – FHR

respektar: {tr} **1.** Egardar kom kozo quan onu devas atencar pro lua importo. **2.** Egardar kom kozo quan onu devas ne domajar, ne lezar, pro lua bonegeso. **3.** Honorizar (ulu) per deferencar profunde lu, pro lua karaktero, pro lua alta situeso en la hierarkio. – AFGHIR

respirar: {tr, ntr} Aspirar aero por regenerar la sango, e, pose, expirar lu. – AFGHI

respondar: {tr} (ad) Sendar, direktar ad ulu di qua onu recevis demando, questiono, akuzo, e c. to quon onu havas dicenda kambie. – AFHI

responsar: {ntr} (pri) Obligesar reparor, per indemno, la detrimento o domajo quin onu agis od agos a kunhomo. – AFHI

responsorio: (liturgio katol.) Citaji ek biblo, dicata o kantata pos omna leciono di matutino. – AFGHI

restar: {ntr} Esar ankore prezenta pos ke onu deprenis un o plura de lua parti. – AFGHI

restaurar: {tr} (pri edifico, statuo, e c.) Igar en bona stando itere. – AFGHIR

restitucar: {tr} (ad) Retrodonar ad ulu (to quon onu prenis de lu). – AFGHI

restorar: {tr} Donar (ad ulu) la manjebli e drinkebli necesa por ke lu ne plus hungrez nek durstez. – AFGHIR

restriktar: {tr} (ad) Retroduktar aden limiti plu streta. – AFGHIR

retablo: **1.** (tekn) Parto dopa di altaro (en kirko) qua supersalias la tablo. **2.** Panelo kontre qua en kirko, apogesas altaro e quan ornas, en la kazi maxim multa, pikturo, skulturo, en la parto qua superstacas la altaro. – FH

retenar: {tr} **1.** Ne lasar de-irar (persono o kozo); impedar (persono) agar impulsate da pasiono; ne retrodonar (kozo), ne restitucar (kozo). **2.** Rezervigar por su (da ulu). – AFHI

retiario: (historio di la Roma antiqua) Gladiatoro di qua la armo esis reto per qua lu probis enplektar sua adverso. – AFHI

retikulo: **1.** (optiko) Fili interkrucumanta quin onu lokizas sur la objektalo di la teleskopi, por determinar ula punti di la feldo di ta aparati. **2.** (biol.) Retikulo nukleala: Parto diferenciita di la nukleo celula, qua konsistas ye substanco proteinala komplexa (linino), e qua rezultas de la pelotesko di filamento unika e kontinua.

retino: (anat.) Membrano quan formacas, sur la fundo di la okulo, la expanseso di la nervo vidala, sur qua venas facar su la imajo de la objekti. – AFGHIR

reto: **1.** Texuro ek mashi interligita per nodi plu o min inter-distanta, facita ek kordeto, filo, e c., per bastono cilindra e naveto. **2.** Produkturo reto-forma ek filo, silko, filo ora od arjenta. **3.** Interplekturo de linei, (voyi, kanali, relvoyi, e c.) – AFHI

retoro: **1.** (epoki antiqua, en Roma e Grekia) Profesoro pri eloquenteso. **2.** (nun) Oratoro qua probas nur facar bela frazi. – AFGHI

retorto: (kemio) Recipiento vitra, gresa, kun kolo streta e kurvigita, uzata da la kemiisti. **2.** (tekn.) Tre granda recipiento ek tero refraktara, en qua onu varmigas min-karbono por la fabriko di lum-gaso. – AGHIR

retraktar: {tr} Retroprenar, nihiligar, explicite, formale, (to quon onu dicis, o plendo ad autoritato judiciala). – AFHI

retretar: {ntr} (de, ek) **1.** (strategio) Retroiro (rekulo*) da trupo de militisti qua koaktesas agar tale da la enemiko plu forta qua avancas. **2.** Cesar sua vivo profesionala, stat-employatala, mestierala, mondumala. – AFGHIR

retro-: Prefixo qua indikas movo de avan ad dop - de ula epoko ad epoko antea. – L

retushar: {tr} Ri-laboreskar (ulo) por korektigar o plubonigar ta o ca ek lua parti. – AFGHIR

reumatismo: (patol.) Dolorigo qua su manifestas sen inflamuro, en la muskuli, en la artiki, e di qua la kauzo ne esas determinita bone. – AFGHIR

revanchar: {ntr} (pri) Retroprenar de ulu la avantajo quan lu prenis de ni sen nia konsento. – AFGI

revar: {ntr} (pri) Lasar sua penso vagar hazarde. – AF

revelar: {tr} (per, pri, ad) **1.** Konocigar (to quo esis celita). **2.** (teol.) (aludante Deo) Konocigar a la homi per inspiro supernatura. **3.** (fotogr.) Eventigar reakto kemiala qua igas la imajo aparar (sur la vitro-plako o sur la filmo fotografala). – AFHI

revendikar: {tr} Postular la retrodono, kom apartenajo nia, di to quon kunhomo ditenas. – FGHI

revenuo: (financo) To quon ulu obtenas, singla-yare, de sua kapitalo, de sua domeno, de pensiono, de rento. – AFG

reverberar: {tr} (fiziko) (aludante surfaco) Retrosendar la lumo-radii o la kaloro-radii qui frapas lu. – AFGHI

reverencar: {tr} Movar sua korpo por salutar ye maniero qua manifestas respekto profunda. – AFGHIR

reversionar: (yuro-cienco) Dicesas pri havaji qui retroiras a la persono qua donacabis li a kunhomo, kaze ke ica mortas sen filii. – AFHIR

reverso: **1.** La facio, opozata a la facio quan, en kozo, onu regardas, o regardigas, prefere. **2.** La facio di medalio, di moneto-peco, opozata a la facio sur qua esas reprezentita figuro. – AFGHI

revizar: {tr} Submisar itere (texto, proceso, kodexo, konto) ad exploro por reformar, korektigar, se necesa. – AFGHIR

revokar: {tr} (pro) Retrotirar (lu) de lua ofico (pro nekapableso, pro kulpo profesionala, e c.). – AFHI

revoltar: {ntr} (kontre, pri, pro) Refuzar la obedio di la imperi de la autoritatozi legitima, regnanta. (anke metaf.). – AFGHIR

revolucionar: {ntr} (aludante la populo di stato) Agar violente la chanjo di (sua) guvernistaro. – AFGHIR

revolvero: Pafarmo portebla, pistoleto qua posibligas pafar plura-foye sen interrupto, per provizesir ye plura kulati quin onu povas charjar anticipe, e quin resorto igas pasar singlope avan la tubo o la tubi di la armo. – AFGHIR

revuar: {tr} **1.** (armeo) Manovro, defilo, di la armo-trupi, di qua la skopo esas certigar su (igar su certena*) pri la korekteso di lia su-teno, instrukteso, precizeso di movi e gesti. **2.** Explorar la aktualaji en edituro periodala. – AFGHI

revulsar: {tr} (patol.) Igar inflamatajo, obstruktantajo, e c. deviacar de la loko malada, per atraktar lu ad altra parto di la korpo ube lu ne esas danjeroza. – AF

reza: **1.** (pri pili, hari, e c.) Tondita tale ke li ne salias de la surfaco cirkondanta. **2.** Di qua la surfaco esas sen saliaji nek sulki. **3.** (pri recipiento e lua kontenajo solida) Qua ne salias super la bordo o bordi. – AF

rezedo: (bot.) Plano herbacea, kun flori odoranta, folii dispozita sur la stipo intervaloze, quan onu kultivas en la gardeni. (L. *reseda*). – AFGHIR

rezervar: {tr} **1.** Retenar, gardar, ula-destine. **2.** Ne lasar sua impresesi, sua sentimenti, konocesar da kunhomi. (Ca-kaze, uzesas nur ye la formo "esar rezervita".). – AFGHIR

rezidar: {ntr} (en, che) **1.** Esar establisita nun en ta o ca loko. Permanar en la loko ube onu havas sua ofico. **2.** Havar sua siejo* (en, che). – AFGHI

rezidento: Agento diplomacala qua rezidas apud la guvernistaro di mikra lando, kun grado infra ye olta di ambasadisto o di plenipotenciero. – AFGHI

reziduo: La materio qua restas pos operaco kemiala, pos manipulo industriala; ta parto di la dishi qua ne manjesis dum la repasto; la restajo di objekto ruptita acidente. – AFGHI

rezignar: {ntr} (pri) Aceptar volunte desfeliceso, domajo, perdo, quan onu subisis e, generale, ne povis evitar. – AFGHI

rezino: Materio inflamebla qua defluas, naturale o per incizo, de la pino, pinastro, abieto. – AFHI

rezistar: {tr} **1.** Opozar, a la efiko da forco, forco en qua agas inversa-sinse. **2.** Aplikar esforco kontre la uzo di forco, di violento. **3.** Opozar sua volo ad impulso, a volo adversa. – AFHI

rezolvar: {tr} Determinar, pos decido, to quo esas agenda praktikale, aplikale. – AFGHI

rezonar: {ntr} (pri) Agar kateniguro ek propozicioni qui esas apta demonstrar ulo. – AFGHIR

rezultar: {ntr} (de) Eventar konseque de ago, de fakto. – AFGHIR

rezumar: {tr} Repetar to quo dicesis skribe o voce, ma agar lo plu kurte, per expresar nur lo esencala o quitesencala. – AFGHI

rezurektar: {ntr} (religio kristana) Retrovenar de mortinteso a vivo per miraklo.

ri-: Prefixo qua indikas ago quan onu iteras, iteris od iteros.

ribo: (bot.) Frukto di arbusto ek la familio "grosulariei". (L. *ribes rubrum*). – IL

richa: Qua havas propriete multa havaji importoza. (richa de). – AFGHI

ricino: (bot.) Genero di planti, ek la familio "euforbiacei", di qua un speco donas oleo purgiva. (L. *ricinus*). – AFGHIL

"rictus": Fenduro di la boko, qua lasas la denti videsar.

ridar: {ntr} (pri, pro, de) Sentar quaza expanseso di sua vizajo quan akompanas expiri sukusoza plu o min bruisanta, signi korpala di gayesko subita. – FHI

ridelo: (tekn.) Ligno-peco horizontala qua, ye singla latero di chareto, formacas, per la ronda ligno-cilindri qui trairas lu, quaza rastelero destinita impedor la falo di la kargajo. – FI

rifo: (navig.) En maro, rokajo, grupo de rokaji o de sablo o de koralii, nur kelke salianta de la aquo-surfaco, kontre qua povas su ruptar navi. – AFG

rigida: **1.** Qua ne cedas se onu probas flexar lu. **2.** (metaf.) Qua ne igas flexar la reguli; quan onu ne povas igar deviacar de la apliko di la reguli. – AFGHI

riglo: Mikra peco fera, fixigita sur pordo, sur fenestro, e qua, se pulsita aden seruro-boketo, impedas la aperto. – G

rigo: **1.** (navig.) To quo uzesas por manovrar navo (kordegi, segli, e c.) od aerostato. **2.** Singla de la kordegi, korda skali ligna stangi qui pendas de la

portiko di gimnastikeyo. – A

rigoro: Precizeso, strikteso, extrema. – AFGHI

rikochar: {ntr} (sur) Dicesas pri la retro-salto de stono plata qua frapas la surfaco di aquo, o projektilo de pafarmo qua frapas sur sulo. – AFGH

rimborsar: {tr} (ad) Donar (ad ulu) la equivalanto di la sumo de to quon lu preste spensis. – AFGHI

rimeno: **1.** Bendo de ledro, longa e streta. **2.** Bendo de ledro di qua un extremajo esas farnisita ye buklo, e la altra havas, longeso-sinse, serio de trui aden qui eniras la buklo-pinto segun ke onu volas plektar plu o min strete. **3.** Bendo kontinua de ledro, de kauchuko, di qua la extremaji interligesis tale ke formacesas cirklo-kurvo flexebla, uzata por transmisar la movo di mashino. – GR

rimo: Konsonanco di la lasta silabo acentoza di la vorto finala en du o plura versi. – AFGHIR

rinforcar: {tr} (per) **1.** (muziko) Igar (sono) plu intensa, plu energioza. **2.** (milit.) Igar plu multa la efektivo de la militisti di garnizono. – AFHI

ringo: **1.** Cirklokurvo de metal o de altra materio rezistiva, quan onu uzas, en la kazi maxim multa, por retenar, ligar. **2.** To quo, sua-forme, similesas ringo. **3.** (geom.) Parto de plano, qua kontenesas inter du cirkli sama-centra. – AG

rinocero: (zool.) Granda mamifero, sovaja, ek la klaso "pakidermi", kun un o du korni sur la nazo. (L. *rhinoceros*). – AFGHI

rinoplastiko: Operaco kirurgiala qua konsistas ye rifacar la nazo per la grefto animalala, per pelo-peco deprenita de la fronto, de la brakio, e c.

rinsar: {tr} (per) Pasar en aquo pura, to quo esas jus lavita, por igar lu absolute neta. – AF

ripar: {ntr} Dicesas pri roto di biciklo o di automobilo, qua glitas skrapante aden direciono qua esas obliqua ye lua plaso propra. – F

riskar: {tr} Expozar (ulu, ulo) a chanco pri qua onu ne esas certa (certena*) ke lu esos bona. – AFGHIR

rismo: Bloko de (en Britania) 480 od (en mondo, ecepte Britania) 500 folii de papero. – AGHI

risolar: (koquarto) Igar (kom exemplo: kartofli* - terpomi jus fritita) krakanta quale pano-krusto. – FI

rispektiva: (aludante plura personi, plura kozi) Qua koncernas singla de li, relate a le cetera. – AFGHIR

ristornar: {tr} **1.** (navig.) Abrogar, nihiligar (interkonsente) asekur-akto navala konseque de cirkonstanci qui eventis ante la departo di la navo. **2.** Diminutar la pekunio-quanto ye qua onu asekuris la navo, kande la valoro di lua omna kargaji esas fakte min granda kam expektita. – FGHIR

ritmo: (muziko) Aparo inter-simetra di la tempi forta e di la tempi febla, qua rieventas periodope en frazo muzikala, en verso, en tamburo-frapado. – AFGHIR

ritornelo: (muziko) En la akompano di kanto, kurta frazo muzikala ye qua onu igas preirata o sequata singla kupleto. – AFGHI

rituo: (liturgio) La ceremonii di kulto. – AFGHIR

rivalo: La persono qua kontestas (ulo ad ulu) ; singla de la personi qui inter-luktas por havar ulo, ulu. – AFGHI

rivero: Aquo-fluo inter du rivi, qua fluas aden fluvio. – AF

riveto: (tekn.) Klovo di qua la pinto esas abatebla ed aplastebla per martelago (pos igir lu trairar plako) por fixigar lu. – AF

rivo: Parto di la tero-sulo qua esas quaze la bordo di aquo-extensajo, olua limito. – FH

rizo: (bot.) **1.** Planto cereala, graminea, kultivata en la regioni di qui la atmosfero esas tre varma. (L. *oryza sativa*). **2.** La grani de ta planto. – AFGHIR

rizopodo: (zool.) Protozoo ek un celulo nuda, qua havas prolonguri (pseudopodi) quin lu uzas kom organi lokomocala e pren-ala. – AFGHI

robineto: (tekn.) Ajuto muntita an la extremajo extera di tubo di tonteno, di tanko, di cisterno, e trairata de klefo qua, segun la sinso di lua rotacigeso, retenas o lasas eskapar la liquido. – FI

robinio: (bot.) Genero di arbori ek la familio "leguminosi", di qui la speco maxim konocata esas granda arboro kun flori blanka, odoroza, qui kreskas grape, e di qua la ligno densa esas apta por facar chari. (L. *acacia*)

robo: Longa vesto qua decensas til la pedi e varias, pri lua formo e lua naturo, segun la persono qua weras* lu, o segun lua destineso. – AFGH

robro: (en la wisto-ludo) Partio ligita. – AFGR

robusta: Di qua la konstituciono esas tre forta, tre vigoroza, tre rezistiva. – AFGHI

rocheto: (liturgio katol.) Surpliso kun maniki rekta, ek stofo blanka e tre dina, quan weras* la episkopi ed ula alt-oficieri di la eklezio katolika. – AFGHI

rodar: {tr} **1.** Entamar per mikra dento-mordi, beko-frapi. **2.** Konsumar, destruktar (korpo) per efiko lenta e neperceptebla. – AFHI

rodio: (kemio) Metalo harda e facile ruptebla, qua aspektas quale aluminio, esas duktila e maleebla kande inkandecanta til redeso; lu fuzas ye 2000°C. Simbolo kemiala: Rh.

rododendro: (bot.) Genero di planti ek la familio "erikacei", arboreto sempre verda, remarkinda pro la beleso di lua flori. (L. *rhododendron*). – AFGHI

rodomonto: Falsa bravo qua asertas ocidir multa enemiki ed esar kapabla trafendar irgu. – AFI

rogacioni: (religio katol.) Prego publika, agata procesione, dum la tri dii qui preiras la Acenso-festo, por obtenar bona rekolti.

rogo: Amaso de ligno brancha sur qua la antiqui kustumis kombustar sua mortinti. – IL

rokambolo: (bot.) Alio reda di Hispania, planto liliacea, perena, bulboza. Lua bulbi saporas kelke quale alio, ma plu feble, ed uzesas kom kondimento. (L. *allium sativum var. ophioscorodon*). – AFG

roko: **1.** Blokego de petro tre rezistiva qua retenesas da sulo. **2.** Blokego de petro harda, eskarpa. **3.** (metaf.) Quan nulo povas emocigar. **4.** (anat.) Un ek la tri parti di la osto temporala, tale nomizita pro lua hardeso. – AFHI

rokoko: **1.** Stilo ornamentala qua esis segun-moda en la yarcento 18-esma. 2 (metaf.) Stilo ornamentala obsoleta, antiquatra. – AFG

rolero: Cilindro, ligna, metala, e c., quan onu promenas sur agro por ruptar la glebi, por kunpresar tero; por planigar la gazon-agri; por extensar pasto por la kukaji; por extensar la inko sur la komposturi di imprimilo, e c. – AF

rolo: **1.** (teatro) **(a)** Transskriburo di to quon aktoro devas recitar ek teatrajo. **(b)** To quon la aktoro devas recitar. **(c)** Persono quan reprezentas la aktoro. **2.** (metaf.) **(a)** Lo agenda kom funciono en ofico. **(b)** Konduto-maniero di ulu en ta o ca cirkonstanco. – AFGR

romanco: **1.** Mikra kansono di qua la karaktero esas sentimentala. **2.** Melodio qua havas tala karaktero. – FGHIR

romano: **1.** Verko literaturala, fingura, en qua la autoro esforcas interesar la lektero, sive per la singulareso di la aventuri, sive per la deskripto di la mori, di la pasioni, e c. **2.** Aventuri romanatra extraordinara. – AFGHIR

romantika: Qua apartenas a la sistemo literaturala qua refuzas la imito klasika di la Greki e di la Romani antiqua, e volas liberigar su de la reguli kompozala qui konsequas de la imito. – AFGHIR

rombo: (geom.) Quadrilatero, kun lateri inter-egala e kun anguli ne-orta.

romboedro: (geom.) Korpo solida, kristalajo, di qua la edri esas romba. – AFG

ronda: Di qua la formo esas cirkla. – AFGHI

rondelo: **1.** (poezio) Mikra poemo Franca, ek dek-e-tri versi (ok kun ula rimo, e kin kun altra rimo) interseparita per pauzo ye la verso kinesma, e ye la okesma - la vorti verso-komencala iteresas pos la verso okesma e la dek-e-triesma, sen esar parti de li. **2.** (muziko) Muzikajo di qua la temato rivenas plurafoye. – AFGHIR

ronkar: {ntr} Emisar, domante, respiro nazala tre bruisoza. – FH

ronronar: {ntr} (aludante kato) Agar mikra grondado de kontenteso. – F

roquar: {ntr} (shako-ludo) Pozar la turmo apud la rejo, e la rejo trans la turmo kande nula piono stacas inter li, o dextre, o sinestre, kande onu judikas lo kom oportuna. – F

rosbifo: (koquarto) Peco de bovokarno rostita - maxim-multa-kaze pseudo-fileto. – AFGHIR

rosmarino: (bot.) Planto aromata, ek la familio "labiracei", qua kreskas precipue en maro. (L. *rosmarinus*). – AFGIR

rosmaro: (zool.) Mamifero amfibia, karnavida, analoga a maro-hundo. (L. *trichochus rosmarus*). – L

roso: (meteorol.) Strato de aquo-guteti qua aparas quale sedimento, nokte, sur la surfaco di ula korpi qui expozesas en aero ne-inkluzita - aquo-vaporo de atmosfero, kondensita da la varmesko quan produktas la radiado noktala. – FHR

rospo: (zool.) Reptero batraka, kun gambi plu kurta kam olti di rano, korpo grosa e kurta, sur qua abundegas la veruki, de qui exudas odoro fetida. (L. *bufo*). – I

rostar: {tr} Koquar per fairo intensa (karno, pultruni) sur spiso, en forno, sur grililo. – AFGI

rostro: **1.** (che la antiqui) Beko, quaze sporno, ye qua (kom armo) onu provizis la pruo di la navi, por plufaciligar la asaltabordo di la navi enemika. **2.**

(zool.) Longa prolonguro di la nazo, che la elefanto, quan la animalo uzas quale manuon (analoge pri la insekti). **3.** (arkitekt.) Ornamento di arkitekturo o di skulturo, forme di beko, di sporno.

rotacar: {ntr} (aludante korpo) Movar su cirkum sua axo fixa. – AFGHIR

rotano: (bot.) Genero di palmiero, kun stipo longa e tenua. (L. *calamus rotang*). – AFGHIR

rotifero: (zool.) Genero di animali mikroskopala, qui divenas sen-mova kande vetero esas sika, e rimoveskas lor humidesko di atmosfero. – AFHI

roto: (tekn.) Peco rigida, cirkla, qua rotacas cirkum axo qua trairas lua centro, e pleas la rolo di motoro, general kun felgo e radii. – FHI

rotolar: {ntr} Produktar bruiso (quale per frapi qui eventas tre kurta-intertempe) kontinua, analoga ad olta de veturo qua rulas rapide sur voyo ne-glata.

rotondo: **1.** (edifico) Edifico cirklatra, quaze kronizata ye kupolo. **2.** (vesto) Longa manteleto sen maniki qua envolvas la korpo. – AFGHIR

rotoro: (tekn.) Nomo di la parto nefixa, en la elektro-motori kun fluo alternanta - opoze statoro, qua esas la parto fixa.

rotulo: **1.** (anat.) Mikra osto plata, kun anguli kelke rondigita, ye qua konsistas la parto avana di la genuo. **2.** (tekn.) Peco metala, sfero-forma, uzata kom artiko en la mashin-organi qui bezonas povar movar su omna-direcione. – FHI

rovo: (bot.) Arbusto dornoza e reptera, ek la familio "rozacei", qua kreskas en la hegi, la boski, e donas frukto (rovbero). (L. *rubus caesius*, *rubus fructicosus*). – I

rovro: (bot.) Querko blanka, min granda kam la querko ordinara. (L. *quercus robur*). – FHI

royalismo: Mento monarkiista. ("en rejio, royalismo esas o partiso, od opiniono".). – AFGR

rozario: Granda chapleto, ek dek-e-kin deki de grani, sur singla de qui onu recitas (che la katoliki) un "Ave" - singla de qui pre-iresas da grano plu grosa sur qua onu recitas un "Pater". – AFGHI

rozeolo: (patol.) Pel-erupto febla, karakterizata da mikra makuli rozea, kurta-dura, sen febro, qua eventas precipue che la infanteti e la infanti. – AFHI

rozlauro: (bot.) Arboreto ek la familio "apocinei". (L. *nerium oleander*).

rozo: (bot.) Flori di arbusto ek la familio "rozacei", qua odoras dolcege, e di qua la tipo primitiva esas ye koloro delikate pale-reda (L. *rosa*). Vento-rozo: Plako qua subtenas "rozego" 32-folia, qua dividas la cirklokurvo ad 32 parti inter-egala, kun la indiko, en singla de ta dividuri, di la rumbo. – AFGHIR

rubando: Mikra bendo streta de stofo fila, lana, silka, velura, de celofano, de plastiko. – AF

rubarbo: (bot.) Planto ek la familio "poligonei", kun larja folii, di qua la radiki uzesas kom tonizivo e purgivo, e la pedunkli, por facar kompoti e tarti. (L. *rheum rhubarba*). – AFGHI

rubidio: (kemio) Metalo alkalioza, qua existas en ula aqui minerala, en ula vejetanti (betravo, tabako, teo, kafeo), en la pepidolito, bazalto, e c., e deskovrita samatempe kam cezio, da Kirchhoff e Bunsen. Simbolo kemiala: Rh.

rubino: Lapido, reda bele e diafane. – AFGHIR

rubio: (bot.) Planto ek la familio "rubimacei", di qua la radiko, kande sikigita e pulverigita, donas tintivo reda. (L. *rubia tinctorum*). – HIL

rubriko: En revuo, en jurnalo: titulo generala (kom exemplo: "Progreso") kun tituli specala (kom exemplo, ek "Progreso" - rubrikin esas "Questioni linguala", "Kroniko", "Bibliografio", "Diversaji".). – AFGHI

ruda: Di qua la acepto-maniero esas ne-delikata, kelke male-traktanta, mem se nur parole. – AFGI

rudimento: **1.** La komenc-elementi di arto, di cienco. **2.** Mikra libro qua kontenas la komenc-elementi di la gramatiko Latina. **3.** Komenco-lineamento di la strukturo di organo. – AFGHIR

rufa: Reda kelke-flava. – L

rugo: Plisuro di la pelo sur la fronto, la vizajo, la manui, quan produktas, che la oldi, la mult-evozeso. (metaf.: Sulketo sur surfaco di irgo). – FHI

ruinar: {tr} **1.** Igar (konstrukturo) krular. **2.** Igar (persono) ne plus havar definitive sua havaji importoza. – AFGHIR

ruko: Stipo di kano, bastono di qua la extremajo supra garnisesis ye lino, kanabo, kotono, e c. por filifo. – AGHI

ruktar: {ntr} (aludante la stomako) Retrosendar bruske suflado de aero, produktante bruiso. – AFHI

rukular: {ntr} (aludante la kolombi, la turturi) Emisar la murmoro karezanta qua karakterizas lia speco. – F

rulado: (muziko) Vokalizo qua konsistas ye intersucedo rapida e lejera de noti sur la sama silabo. – AF

rular: **1.** {tr} Movar per igar rotacar sur su ipsa. **2.** {ntr} Movar su per rotaco sur su ipsa. **3.** (aludante navo) Ocilar de dextre a sinistre, ed inverse. – AFG

ruleto: Hazard-ludo en qua mikra bulo de ivoro, per rular sur cirklo dividat aden 76 faketi numeroza (reda o nigra), determinas la gano o la perdo, segun ke ta bulo haltas sur la faketo. – AFGHIR

rumbo: (navig.) Angulo-spaco qua inter-separas la 32 vent-arei di la busolo. – AFGHI

ruminar: {tr, ntr} (aludante ula mamiferi herbivora) Igar la manjaji mi-mastikita retrovenar de la stomako aden la boko, ube li mastikesas itere ante esar englutata definitive. – AFHI

rumo: Brandio facita ek la reziduo de melaso di kano-sukro. – AFIR

rumoro: Informo-vorti qui propagesas, difuzesas en publiko (publico*). – AFHI

rumpo: Extremajo dopa di la korpo di la ucelo, qua suportas la kaudo. – A

rumsteko: La parto maxim supra di la dopajo di bovo, an-sur la kaudo. – AFG

runo: Singla de la literi ek la alfabeti maxim antiqua di la populi Germana e Skandinaviana. – AFGHIR

ruptar: {tr} Pecigar, pecetifar, per shoko, frapo, preso tre forta. – Anke metafore. – AFHI

ruro: Extensajo de sulo, situita exter la urbi, quan okupas la agri, la prati, e c. – AFHI

rusho: Bendo de stofo, de tulo, e c., plisita forme di mikra kupeti, di godroni, kelke simila a la alveoli di abeluyo, ed uzata por ornar la vesti hominala. – AFGR

rusko: (bot.) Genero di planti ek la familio "liliacei", arboreti sempre verda, simila ad la asparagi, kun folii rudimenta e rameti aplastita forme di folii verda e harda ledratre di qui la surfaco portas flori qui donos beri globatra. (L. *ruscus*). – HIL

rustika: Qua apartenas a la kozi di ruro. Dicesas anke pri la manieri di la rurani - pri la planti qui rezistas la domaji produktita da la mala vetero quale la planti sovaja - pri benko, kozo ek petro kruda od ek ligno ne-laborita. – AFGHI

rusto: Fer-oxido, redatra. Simbolo kemiala: Fe_2O_3, e Fe_3O_4. – AG

ruteno: (kemio) Metalo ek la grupo di platino, la maxim skarsa ek omni, deskovrita da Glaus (en la yaro 1843) en la osmio di iridio. Simbolo kemiala: Ru

rutino: Kustomo su-inkrustinta agar o facar ulo segun ta o ca maniero. Metaf.: Kustumo a qua onu su konformas mekanismatre, sen-reflekte. – AFGHIR

ruto: (bot.) Planto medicinala, ek la familio "rutacei", di qui lu esas la tipo, qua saporas akre. (L. *ruta*). – FGHIR

ruzar: {ntr} (per) Uzar, por trompar, moyeni qui igas falsajo aspektar quale exaktajo, quale verajo. – AFG

S

sabato: (biblo) Repozo, preskriptita da lia religio, quan la Judi devas praktikar dum la tota dio sepesma di la semano. – AFGHIR

sabeliko: (bot.) Varietato di kaulo, di qua la folii esas tre frizita. (L. *brassica oleracea Sabauda*). – I

sablo: Substanco pulveratra, produktita da la desagregeso di la roko silicoza o quarcoza. – FHI

sabordo: (navo) Aperturo quadri-angula, situita en la kareno di navo (specale por lasar pasar la boko di kanono). – F

sabro: Armo ne-pafala, kun pinto ed aristo tranchiva, la aristo tranchiva di la lamo esante konvexa. – AFGHIR

sacerdoto: **1.** Ta qua prezidas la kulto deala, la ceremonii religiala. **2.**(religio katol.) Ta persono qua recevis de la episkopo, kun la ordo di sacerdoteso, la permiso celebrar la meso e donar la uncioni. – AFHI

saciar: {tr} Kontentigar per cesigar la bezono. – FHI

sadismo: Laciveso akompanata da krueleso. – AFGHIR

safena: (anat.) Veino di la gambo, qua departas de la pedo-fingri.

safiro: Lapido briloza, bele blua. – AFGHIR

safrano: **1.** (bot.) Planto bulboza di qua la floro, blua kun purpurajo havas stigmati flavatra qui, pulverigita, uzesas kom kolorizivo e kom kondimento. (L. *safranum*). **2.** La ipsa farbo. – AFGHIR

sagaca: Karakterizata da instinto subtila pri deskovrar

la kozi, pri penetrar til la fakti, qua komprenas la relati, mem minima, inter la kozi ipse, qua dicernas multa diferi ube altra personi vidas nur kozi uniforma. – AFHI

sagitario: (bot.) Planto qua vivas en aquo, herbatra, perena, ula folii di qua esas flecho-forma e vertikala, la ceteri longa e flotacanta. (L. *sagittaria*). – FHIL

saguino: (zool.) Speco di mikra simio, kun kaudo longa. (L. *rapale*). – AFGHIR

saguto: (bot.) Palmiero di qua la medulo donas fekulo amilatra, e la frukti donas, per distilo, liquoro ebriigiva. – AFGHIR

saimo: Graso de la epiplono di la porko, fuzita e salizita, quan onu uzas koquarte, por fritar, e c. – I

saja: Qua judikas yuste pri la kozi, dicernas lo vera de lo falsa, lo exakta de lo semblanta (segun ke ta fakultato esas komuna ye omna homi), agas segun raciono e modere - e di qua la konduto esas delikate regulkonforma. – AFHI

sakarimetro: (kemio) Aparato qua mezuras, per la deviaco di la radio polarigita, la quanto de sukro quan kontenas liquido. – AFGHI

sakarino: (kemio) Laktono fuzebla ye 100 gradi C., qua saporas bitre, obtenita per la efiko di kalko sur glukoso o levuloso. Simbolo kemiala: C_6H_4 /CO SO_2 / MH. – AFGHI

sako: **1.** Peco de ledro, de stofo faldita mediane; klozita (per suturo o per glutino) laterale; kun aperturo supre por posibligar la enpozo di objekti. **2.** (fiziol.) Kavajo en la korpo, cirkondata da parieto membrana. – AFGHI

sakra: (religio) **1.** Di qua la karaktero esas neviolacenda pro ke konsakrita a la oficio deala. **2.** Egardata kom neviolacenda. – AFHI

sakramento: (religio katolika) Singla de la agi, institucita da Iesu Kristo, por la santigo di la anmi, signo sentebla di efekto spiritala, destinita naskigar vivo de gracio (bapto, penitenco) od augmentar lu (konfirmo, eukaristo, mariajo, ordo, unciono extrema). – AFGHIR

sakrifikar: **1.** {tr} (religio) **(a)**. Kombustar (kozo quan onu egardas kom tre precoza) sur altaro konsakrita a deo, por honorizar o flexar lu. **(b)**. Ofrar vivanto quan onu imolas por la deo. **2.** Perdar volunte persono o kozo quan onu amas o prizas rispektive, po (ulu, ulo). – AFHI

sakrilejar: {tr} (religio) Violacar ulo sakra. – AFGHI

sakristo: (katolikismo) La persono qua su okupas ye ta parto acesora di kirko ube esas depozita la vazi e la ornivi sakra, ed ube la oficionti metas sua vesti sacerdotala; e di ta parto di kirko, ube la jus-mariajiti e lia testi venas signatar sur la registri di la parokio, e gratulesar da la amiki qui asistis la mariajo. – AFGHI

sakrumo: (anat.) Osto di la pelvo, quan la antiqui ofris sakrifike. – AFHI

salado: Disho ek herbi o legumi kun (kom spici o kondimenti) salo, pipro, oleo e vinagro. – AFGHIR

salamandro: (zool.) Batrako di qua onu judikis la morduro kom venenoza, ed a qua onu atribuis la proprajo povar vivar en fairo. (L. *lacerta salamandra*). – AFGHIR

salariar: {tr} (quante de ...) Pagar (ulo ad ulu) po lua laboro por la paganto. – AFGHI

saldar: {tr} (komerco) Pagar la lasta (ultima*) parto di to quo esas ankore pagenda ye konto. – FGI

salepo: Substanco nutriva, quan onu extraktas de la tuberkuli di speci diversa de orkidi. – AFGHIR

saliar: {ntr} (de, ek) Esar plu alta kam la cirkondajo. – AFHI

salicino: (kemio) Glukosido $C_6H_{11}O_5OC_6H_4CH_2OH$, fuzebla ye 201°C., kontenata en la kortico di saliko.

salika: (historio) Legaro di la olima Franki Salika, qua preskriptis ke la heredo esas legitima exkluzive da e tra la maskuli (pri la trono). – AFGHIR

salikario: (bot.) Planto di qua la flori esas reda, dispozita samanivele cirkum axo komuna, e kelke astriktiva. (L. *lythrum salicaria*). – F

saliko: (bot.) Arboro qua kreskas, ordinare, an la litoro di la rivereti. (L. *salix*). – IL

salino: Loko ube onu obtenas salo per la vaporesko di la mar-aquo. – AFGHI

salivo: (fiziol.) Liquido quan sekrecas ula glandi qui humidigas la boko, komencas la elaboro di la nutrivi manjata, e faciligas la digesto. – AFHI

salmono: (zool.) Mar-fisho qua retroiras la fluvio-fluo, e di qua la karno, redatra e lameloza, tre prizesas. (L. *salmo* (*salar*)). – AFGHI

salo: **1.** NaCl, substanco friabla, dissolvebla en aquo, qua saporas pikante, uzata kom kondimento, por konservar la nutrivi, por impedar lia putro. **2.**

(kemio) Kombinajo de acido kun oxido. – AFGHIR

salolo: (kemio) Salicilato di fenolo.

salono: Chambro di apartamento, ordinare tre spacoza e kelk-luxoze mobloza, destinita por aceptar la vizitanti. – AFGHR

salpetro: (kemio) Nomo vulgara di kalio-nitrato, qua formacesas sur la muri olda, sur la eskombri de gipso, e c. – AFGR

salpo: (zool.) Animalo flotacanta, ek la brancho "prokondei", renkontrebla nur en maro diafana.

salsifio: (bot.) Planto di qua onu manjas la radiki kom legumo. (L. *tragopogon*). EF

saltar: {ntr} Lansar su aden atmosfero, esforcanta retro-falar a la departo-punto, o por parkurar ula quanto de spaco. – AFHI

salubra: (pri aero, klimato, nutrivo) Qua efikas favoroze a la organismo homala. – AFHI

salutar: {tr} **1.** Uzar ta formulo klameta per qua onu sendas ad ulu sua deziro pri lua prospero. **2.** Honorizar, segun la reguli di politeso, (ulu) per parolo o gesto konvencionala, kande onu renkontras lu, od abordas lu, o departas de lu. – AFGHIR

salvar: {tr} (de, ek) **1.** Igar eskapar mortor o ruinesor. **2.** Igar eskapar destruktesor, o la raptemeso, la avideso di ulu. – AFGHI

salvear: {ntr} Honorizar ulu per la deskuplo di pafoserio. – AFGHIR

salvio: (bot.) Planto aromatoza, ek la familio "labiei". (L. *salvia*).

sama: **1.** Di qua la naturo esas absolute olta di altra kozo. **2.** Di qua la naturo esas absolute ne-altreskinta, ne altrigita. – AGR,Pol

sambuko: (bot.) Arbusto di qua la ligno, tre lejera, kontenas medulo-tubo tre longa, e di qua la floro, tre odoroza, uzesas por facar infuzuri kom sudorifigivi. (L. *sambucua*). – IL

samovaro: Sorto di bolio-urno, uzata en Rusia, qua posibligas disponar irga-instante aquo bolianta. – AFGR

sana: **1.** Di qua la organismo standas bone, morb-imuna. **2.** Di qua la fakultati pensala, mentala, standas bone. – AFHI

sanatorio: Kuracerio, precipue higienala, por la maladi e la personi fatigita kronike, inter qui la tuberklosiki. – AFGHIR

sancionar: {tr} **1.** Igar (lego) aplikenda per la aprobo da la suvereno, da la chefo di la povo exekutigala. Konfirmar (lego), igar (lu) aplikata per minaco ye punisi, o per promiso di rekompenso. – AFGHIR

sandalo. Pedo-vesto ek nura suolo, retenata da kordoni qui ligesas an la supra parto di la pedo. – AFGHIR

sandarako: Gumo rezinoza, pulvera, per qua onu frotas la paper-folio quan onu skrapis, por impedar lu "drinkar" (absorbar) la inko skribala. – AFGHI

sandro: (zool.) Genero di fishi teleostea, familio di la "perkidei", kelke simila a la perki. (L. *sander lucioperca*).

"sandwich": Loncho dina de shinko, e c., inter du pano-lonchi dina, di qua la facio qua kontaktas kun la shinko esas butrizita. – A

sango: (fiziol.) Liquido qua cirkulas, per la impulsi de kordio, e per arterii e veini, en la parti diversa di la korpo, por durigar la vivo di ica. – AFHI

sanguina: (pri temperamento) En qua preponderas sango. – AFGHIR

sanguisugo: **1.** (zool.) Anelido qua sugas la sango di la animali, quan onu uzas medicinale por la sango-tiro de la vaskuli kapilara. (L. *hirudo medicinalis*). **2.** (metaf.) **(a)** Persono qua richigas su, detrimente de sua kunhomi, per exhaustar li. **(b)** To quo exhaustas. – FHI

sanio: (medicino) Materio pusoza, fetida, qua ekfluas de ula ulceri. – AFGHI

sanskrito: Linguo sakra di la bramini, di qua la formo maxim arkaika esas renkontrebla en le *Veda* (2000 yari ante I.K.)

santa: **1.** (aludante Deo od irgo quo konsakresis a Deo) Pura de irgequala makulo, de sordidajo, de desnoblajo, e c. **2.** Dicesas pri ula kreiti, elevita til pureso supernatura; e pri la personi quin la eklezio katolika agnoskas kom tala. – AFGHI

santalo: (bot.) Substanco lignatra, kun odoro aromatoza. – AFGR

santolino: (bot.) Planto odoranta, ek la familio "kompozaji", uzata kom kontre-vermo. (L. *santolina*). – FHIL

santuario: (religio) **1.** La loko maxim santa en templo, en kirko, interdiktita a la profani: **(a)** che la Judi, la parto sekreta di la templo ube gardesis la archo di kontrato; **(b)** che la katoliki: parto di la kirko, cirkondata, maxim-multa-kaze, per balustrado, ube esas la chefa altaro. **2.** Loko quan onu devas

respektar partikulare. – AFGHI

sapajuo: (zool.) Simio di Amerika, di qua la kaudo esas preniva. (L. *cebus*). – AFGIR

sapar: {tr} Exkavar sub edifico, konstrukturo, por igar lu krular. (anke metaf.). – AFGHIR

saponario: (bot.) Planto "kariofilea", sudorifigiva, di qua onu aquo-boliigas la folii por netigar la lanaji, e c. (L. *saponaria*). – FHIL

saponino: Glukosido $C_{32}H_{54}O_{18}$, kontenata en saponario precipue, de qua la solvuro spumifas quale aquo saponoza.

saponito: (mineralogio) Silikato naturala amorfa, blankatra, vicina ye talko e magnezito, ma qua kontenas alumino.

sapono: (kemio) Kombinuro ek alkalio kun la acido oleinala, margarinala, di graso, quan onu uzas por linjo-lavar, netigar, e c. – AFHI

saporar: {ntr} (aludante manjajo o drinkajo) Efikar, per sua propraji kemiala, agreable o desagreable a la papili di la lango lor mastiko o drinko. – FHI

saprofito: (mikrobiol.) Nomo di la mikrobi qui, normale, ne povas developar su en organismo vivanta e, konseque, nutras su de materii mortinta.

sapto: (bot.) Liquido ek la suki quin la planto cherpas ek termo per sua radiki, e qua, absorbite da sua parti diversa, nutras lu. – AG

sarabando: Olima danso tri-tempa, di qua la ritmo esis grava e lenta. – AFGHIR

saraceno: (bot.) Genero di poligonacei di qui la flori, grapa, ne havas korolo. La farino ek la grani uzesas por facar galeti, paplo, krespi, e la grani, por nutrar la kavali, la pultro, e c. (L. *fagopyrus*). – FHI

sarcelo: (zool.) Aquo-ucelo analoga a la anado, ma plu mikra. (L. *anas querquedula*). – F

sardino: (zool.) Mikra fisho quan onu manjas fresha, o konservita en aquo saloza, o macerita en oleo. – (L. *clupea sadina*). – AFGHIR

sardonika: Qua donas a la boko karaktero di moko malignala. – AFGHIR

sargaso: (bot.) Algo tropikala. (L. *sargassum*).

sarigo: (zool.) Mamifero ek la kategorio "marsupiali", di qua la femino havas posho ventrala ube lua yuni finas developar su. (L. *didelphys virginiana*). – FI

sarkasmo: Moko, ironio mordanta. – AFGHIR

sarkino: (mikrobiol.) Bakterio saprofita quan onu renkontras en la gangreno pulmonala ed ula morbi di la stomako.

sarklar: {tr} Netigar (sulo-peco) per extirpar la herbi mala. – FI

sarko: **1.** Che la Greki e Romani antiqua: sorto di kofro senkovrila, en qua la mortinto portesis a la rogo od a la tombo. **2.** Che la moderni: kofro de ligno, de plombo, e c., en qua onu enklozas la mortinti por sepultar li. – AG

sarkofago: **1.** Sarko de petro en qua la antiqui depozis la korpi mortinta. **2.** Parto di monumento funerala qua simulas petre sarko qua kontenas la kadavro. – AFGHIR

sarkomo: (patol.) Surkreskajo de karno. – AFGHI

sarkoplasmo: (histol.) Protoplasmo granuloza di la fibro muskulala qua cirkondas omna nukleo, e su extensas, per traco-linei plu o min dina e longa, inter la grupi quin formacas la fibreti muskulala.

sarmento: (bot.) Ligno quan la vito produktas singlayare. – AFHI

sarsaparelo: (bot.) Planto di qua la radiko esas purigiva medicinale. (L. *smilax*). – AFHIR

sat(e): Tam (multa) kam bezonata. – L

satano: (kristan.) La nomo di la diablo. – AFGHIR

satelito: **1.** Viro armoza, dop chefo, por exekutar lua imperi. (anke metaf.) **2.** (astron.) Planeto acesora qua jiras cirkum planeto e sequas ica en lua rotaco. – AFGHIR

satino: Stofo ek silko, plana, en qua la wefto ne esas videbla sur la averso, e qua esas briligita per la preso da cilindro. – AFGIR

satiro: **1.** (literaturo Latina) Verko ek prozo e versi, en qua la autoro blamegas la mori di publiko (publico*). **2.** Verko ek versi ube la poeto atakas la vicii e la mokindaji di lua samepokani. – AFGHIR

satiruso: **1.** (mitol.) Mi-deo qua habitas la boski, kun korpo longa-pila, korni, gambi e pedi kaprulala. **2.** (metaf.) Viro laciva debochema. – AFGHIR

satisfacar: {tr} (per) **1.** Igar (ulu) en stando agreabla per agar o facar por lu to quon lu expektas o deziras. **2.** (ulo) Realigar to quon postulas ulo. – AFGHI

"satisfecit": (vorto skolanala) Paperfolio per qua docisto atestas satisfacesir da la agi o faci da lua docario.

satrapo: **1.** (epoki antiqua) Guvernisto qua darfis agar suverene en provinco ye la nomo di la regulo di Persia. **2.** (nia-epoke) Persono qua, en sua ofico-resortiso, agas despote. – AFGHIR

saturar: {tr} **1.** (ye) Adjuntar mixe o kombine (korpo ad altra) tam granda-proporcione kam lu povas recevar de la adjuntajo. **2.** (metaf.) Satisfacar plu kam necesa la hungro od altra deziro, bezono. – AFGHI

saturdio: Dio sepesma di la semano, quan la Judi konsakras a repozo. – A

saturnali: (che la Romani, antique) Festo honore di Saturno, dum qua la sklavi, qui lore weris la sama vesti kam sua mastri, sidis kun ici a la festino-tablo. (nia-epoke) Periodi de tro granda libereso sexuala. – AFGHIR

sauco: Liquido qua akompanas ula dishi, qua ordinare konsistas ye salo, spici, kondimenti. – AFGHIR

saurio: (zool.) Singla de la repteri ek la kategorio qua kontenas la lacerto, la krokodilo, la kameleono, e c. – AFGHI

savano: (geogr.) Granda sulo-planajo di Amerika [e di Afrika] ube kreskas la herbo qua manjesas da la bruti. – AFGHI

savar: {tr} **1.** Posedar (ulo) en sua stoko de memoraji. **2.**Posedar la cienco, la arto, la praktiko di ulo (kom exemplo: savar linguo, muziko, desegnar, e c.). – FHI

savorio: (bot.) Planto aromatoza, uzata kom kondimento. (L. *satureia*).

savurar: {tr} Lor manjo, drinko, mastikar od englutar lente por igar plu duroza la juo. (metaf.) Juar lente de sua plezuro, de sua feliceso. – AF

saxhorno: (muziko) Instrumento di suflo-muziko, en latuno, inventita da Adolf Sax en la yaro 1845. – AFG

saxifrago: (bot.) Planto herbacea, di qua la flori dispozesas grape o panikule, qua kreskas precipue inter la stoni, en la fenduri di la roko. (L. *saxifraga*). – AFHIL

saxofono: (muziko) Instrumento latuna, kun klavi e hoko-peco qua havas la formo di klarineto-beko. – AFGHI

sbiro: (en la Italia olima) Agento di la polico. – AFI

se: Kaze di, kaze ke - egardante la kazo eventuala **(a)** kom posibla, **(b)** kom nura supozo, **(c)** kom realigita. – FHI

seancar*: {ntr} Esar asemblita e permanar tale til (normale) la traktiteso di omna punti, di omna-itemi* di la delibero-programo (aludante la membri di asemblitaro qui deliberas, kun-laboras). – AF

sebo: Grasajo fuzita di la animali ruminera (bovi, mutoni, e c.) de qua onu fabrikas kandeli e bujii stearinala. – AHIL

seciono: (geom.) Ligno, surfaco, segun qua su partigas du surfaci, du solidi, un solido ed un surfaco. Secioni konala: secioni plana di kono rekta kun bazo cirkla (cirklo, elipso, parabolo, hiperbolo). – AFGHIR

sedentaria: **1.** Qua sidas maxim-multa-tempe. **2.** Qua chanjas nur rare sua rezideyo. – AFGHI

sediciar: {ntr} Rezistar publike la autoritatozi establisita. – AFHI

sedimento: **1.** Depozajo di la materii solida qua esis suspendita en liquido. **2.** (geol.) Strato quan la aqui depozis lor sua departo. – AFGHI

sedo: (anat.) La parto karnoza qua esas infra-rene, che la homo - dope che la animali.

seduktar: {tr} (per) Venigar (ulu) ad su per charmar (lu). – AFHI

segar: {tr} Tranchar, o nur sekar, per instrumento qua konsistas ek lamo metala, dina, kun aristo dentoza, muntita an mancho, e qua, per movo alternanta o rotacala, entamas, dividas pokope la materii harda (ligno, quadra, petro, e c.). – GI

seglo: (navig.) Peco de telo forta, qua konsistas (ordinare) ye plura peci asemblita, quan onu ligas an la yardi di la masti, e qua, desfaldite ed orientizite segun la vigoro e la direciono di vento, recevas de olca impulso qua igas la navo avancar ta-direcione o ca-direcione. – AG

segmento: Parto determinita di objekto longa, lineatra, quan onu dividas, longesale: segmento di voyo, di fervoyo (inter du stacioni), di rivero, di kanalo (inter du sluzi), di filo telegrafala o telefonala (inter du stacioni o du posteni). – AFGHIR

segregacar: {tr} Separar (parto) de la bloko, de la socio. (antonimo: agregar). – AFGHI

segun: **1.** Egardante (ulo quo dependas de la personi, de la cirkonstanci). **2.** Fidante su a (la arbitro da, la decido da, la selekto da, la dico da). – HI

seido: Ta qua devotesas fanatike ad ulu, qua esas pronta

agar o facar irgo por obediar lu, mem kriminar. – FGHI

sejornar: {ntr} (en, che) Esar dum kelka tempo, ma ne multa (en ta o ca loko, che ta o ca persono). – AF

sekalo: (bot.) Planto gramina, di qua la grano esas plu mikra e plu bruna kam olta di frumento. (L. *secala cereale*). – FIL

sekar: {tr} (kirurg.) Dividar, plu o min profunde, (korpo) per korpo plu harda qua esas taliita tale ke lu havas aristo tranchiva (skalpelo, e c.). – AFHI

sekino: Olima moneto-peco ora, en Venezia (Italia), qua aceptesis kom pago-moyeno en omna landi qui esis kontigua a la regiono estala di Mediteraneo. – AFGHIR

sekondar: {tr} **1.** Helpar (ulu) per agar segun lua idei, lua plano, lua projeti. **2.** (en la parlamento di ula landi, precipue Britaniana) Expresar la aprobo (di propozo, e c.) kom preliminaro necesa pri la duro di la diskuto di ta propozo, e/o pri la voto pri olu. – AFGIR

sekrecar: {tr} (aludante tisui) Produktar e lasar eskapar ula humori. – AFGHI

sekreta: Celata de la homi cetera, ne-savata de la homi cetera, de publiko (publico*). – AFGHIR

sekretario: **1.** La persono di qua la tasko, helpe di altru, konsistas ye redaktar - skribar kom diktario - letri, memoriali, e c. **2.** La persono qua redaktas la protokoli di asemblitaro. **3.** Oficiero komisita por facar ula akti. **4.** Kontor-employato supra-ranga qua traktas la aferi dum la absenteso di sua chefo. – AFGHIR

sekto: Ensemblo ek la personi qui profesas doktrino partikulara, religiala, filozofiala, e c. – AFGHIR

sektoro: **1.** (geom.) Parto de cirklo, qua inkluzesas inter arko di la cirklo-kurvo, e du radii trasita til la extremaji di la arko. **2.** (fortifik.) Singla de la parti di klozajo (kluzajo*). – AFGHIR

sekulara: (religio) Qua apartenas a la mondo de la laiki. Klerikaro sekulara: Qua vivas en la mondo de la laiki (antonimo di: klerikaro reguliera, la monaki). – AFGHIR

sekundara: **1.** (geol.) Periodo sekundara: ube la strati kontenas ne plu roki primitiva, ma nur depozaji ek materii transportita. **2.** (pedagogio) Doco sekundara: la doco agata en la licei e la kolegii (kontraste kun la doco primara, agat en la skoli elementala.). **3.** (parenteso) Kuzi sekundara: Filii de kuzi primara. – AFGHI

sekundo: La sisadekima parto di un minuto de tempo. do di arko (geometriala). – AFGHIR

sekura: **1.** Qua shirmas kontre danjero. **2.** Qua ne esas danjera, danjeroza. – AFHI

selakto: Parto seroza qua su separas de lakto kande ica koagulas.

selektar: {tr} **1.** Prenar prefere. **2.** Rezolvar por un ek du o plura kozi. – AFGHR

selenio: (kemio) Korpo simpla, metaloido vicina ye sulfo. Atom-nombro: 34**.** Atom-pezo: 79,2. Simbolo kemiala: Se. – AFGHIR

selenografio: Deskripto astronomiala di Luno. – AFGHIR

selo: Parto di la harneso pozita sur la dorso di kavalo, quan la kavalkanto uzas kom sidilo. – FHI

semaforo: Aparato telegrafala, instalita vicine ye portuo, por signalar la adveno e la arivo di la navi, lia manovri vide de la litoro di portuo, e por korespondar kun li. – AFGHIR

semano: Periodo de sep dii, de sundio til saturdio (inkluzite). – FHI

semantiko: Studio di la senco di la vorti e di lia varii - cienco pri la "vivo di la vorti". – AFGHIR

semar: {tr} Disjetar, disenterigar, distope, en kultivo-sulo preparata (la semini di ta o ca planto), o disjetante, o per semo-mashino. (anke metaf.) – FHIR

semblar: {ntr} Aspektar quale se lu esus (ma ne esas reale). – AFI

semestro: Periodo de sis monati intersequanta. – AFGHIR

seminario: (religio) Domo religiala ube onu preparas, en singla diocezo (katolika) la kleriki aprentisa, qui aspiras a nominesor kleriki. – AFGHIR

semino: (bot.) Parto di frukto (grano, kerno, kerneto) quan onu semas por produktar la planto quan lu kontenas jerme. – AFHI

semlo: Pano-bloko mikra, generale bulatra, ek frumento delikata.

semolo: Gruelo de frumento bakita, e granetigita per pisto o trituro, quan onu uzas por facar supi ed entremesi. – AFHI

sempervivo: (bot.) Planto dika-folia, herbatra, ek la

familio "kresulacei". (L. *sempervivum tectorum*) - L

sempre: **1.** "En la tempo futura, sen mem nur un ecepto-kazo.". **2.** "En la tempo pasinta, sen mem nur un ecepto-kazo." **3.** "Ye irga epoki." – FHI

sen: Prepoziciono qua indikas la absenteso, la manko, la indijo di persono, di kozo, di la eso-maniero o di la ago-maniero quan lu guvernas. – FHI

senato: **1.** (en Roma, antique) Unesma (hierarkiale) korpo politikala, ek la patrici. **2.** (nun) Unesma (hierarkiale) korpo politikala di ula stati moderna. – AFGHIR

senatuskonsulto: **1.** (en Roma, antique) Rezolvo agita da la senato. **2.** (en Francia) Rezolvo agita da la senato di Francia lor la konsulto-regimo e lor la imperio di Napoleono I^{esma}. – AF

senco: Maniero ye qua kozo esas komprenenda. La senco konsistas ye la idei diversa quin lu expresas od implikas - kontre ke lua signifiko konsistas ye la objekti diversa a qui lu esas aplikebla. – AFHI

sendar: {tr} (ad) Igar (ulo, ulu) departar a destinario. – AD

senecio: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la semino uzesas por nutrar la uceli. (L. *senecio*). – FL

seneshalo: (lor la feudismo-rejimo, en Francia) Oficiro feudala qua chefdirektis la domego, komandis la armeo, judiciis, e c. – AFGHIR

senila: (medic.) Di qua la korpo e la spirito divenis febla pro oldeso. – AFGHI

seniora: **1.** Qua naskis ante sua frato o frati. **2.** Senioro: persono plu evoza kam altra. – AFG

sensaciono: Intereseso o sentiment-eciteso tre forta, che turbo. – AFGHI

sensitivo: (bot.) Varietato di mimozo, di qua la folii su retrofaldas kande onu tushas li. (L. *mimosa pudica*). – AF

senso: Fakultato (che la homo, che la animalo) perceptar sua impresesi de la objekti materiala (tusho, vido, audo, gusto, flaro). DEFHIR

sensuala: Qua ambicias o diletas la plezuro de la sensi. – AFHI

sentar: {tr} Impresesar agreable o dolorigante **(a)** per sua sensi, **(b)** sen sua sensi. – AFHI

sentenco: Opiniono, expresata per formulo dogmatala. – AFGHIR

sentimento: Psiko-movo, psiko-reakto, en qua ne implikesas la sensi. – AFHIR

sentinelo: **1.** Soldato qua havas kom tasko surveyar avan posteno armeala (kazerno, fortreso, fortifikajo, kampeyo) por ke olca ne surprizesez. **2.** (metaf.) Sentinelo: La persono qua surveyas por evitar surprizo. – AFHI

sep: La cifro "7". Sis plus un (6 + 1, o 4 + 3). – AFGHI

sepalo: (bot.) Folieto di la kalico di floro. – AFHI

separar: {tr} (de) **1.** Igar aparta, ici de iti, kozi, personi, qui inter-kunesis (esis asemblita, unionita). **2.** Esar situita inter kozi, personi, tale ke ici impedesas inter-kunesar. – AFGHIR

sepio: (zool.) Molusko di qua la korpo esas karnoza e depresita - qua havas sur sua dorso lamelo kalkoza, friable (sepiosto) e difuzas cirkum su, kande lu timas atakeso, liquido nigratra quan onu uzas por facar farbi (serio-koloro). (L. *sepia*). – AFGHIR

septa: (medic.) Qua putrigas. – AFGHIR

septembro: La monato nonesma di la yaro. – AFGHI

septeto: (muziko) Muziko koncertala por sep instrumenti o sep voci (kun o sen akompano). – AFGHR

septiliono: (matem.) $10^{42.}$

septimo: **1.** (skermo) Un ek la fazi di atako; pareo di ta atako. **2.** (muziko) Intervalo ek sep noti, de "do" til "si", e qua preiras la oktavo.

septua-: Prefixo ciencala: "qua havas sep ....".

septuagesimo: (liturgio katolika) La dio sepadekesma ante la oktavo di pasko.

sepultar: {tr} (en) Envelopar (la kadavro di persono) per tuko, ante enterigar lu. – AFHI

sequar: {tr} **1.** Irar dop (ulu, ulo) - **(a)** Irar dop (ulu) akompanante; **(b)** Esar dop o pos (ulo). **2.** Direktar su konforme ad (ulo, ulu) - **(a)** Durar, en spaco segun la direciono quan indikas ulu; (metaf.) egardar, pri sua konduto, la precepto, la moderesogrado quan indikis ulu, ulo; **(b)** Durar irar segun la direciono, kondutar segun sua selekto. – AFHI

sequencio: (liturgio katol.) Versajo ek versi segun-mezura e ritmoza qua, en la meso solena, sequas la graduelo (fragmento di la oficio, inter la epistolo e la prozo, ante Evangelio, quan onu pronuncis olim sur la gradi di la jubeo o di la ambono) e la "aleluya".

sequestrar: {tr} (yuro-cienco) Depozar (la kozo di la litijopunto) en la manui di altra persono qua gardos lu til kande decidesabos pri la persono a qua lu devas apartenar. – AFGHIR

sequoyo: (bot.) Genero di koniferi taxodinea, qua kreskas en Kalifornia (Usa) - arboro imensa di qua ula sorto esas alta ye 140 metri. (L. *sequoja*). – AF

serafo: (teol.) Anjelo di la hierarkio unesma; spirito cielala, che la Judi e che la kristani. – AFGHI

serayo: Palaco di la sultani, viziri, siniori Turka (en Turkia olima). – AFGHIR

serbatano: **1.** Tubo longa, kava, uzata pri lansar, per homosuflo, pizi, mikra buli ek tero, e c. **2.** Tubo de fero, uzata por ensuflar vitro. – FHI

serchar: {tr} Probar deskovror, prokuror a su, rekontror (ulu, ulo). – AFI

serena: (aludante cielo, atmosfero, e c., o psiko) Pura e kalma, quieta. – AFHI

serenado: Koncerto, donata vespere sub la fenestri di ulu (precipue en Hispania), olim. – AFGHIR

serfo: (feudismo-rejimo) Homo pri la persono o la havaji di qua la sinioro havis yuri qui variis segun la kustumi. – AFHI

seringo: (bot.) Arboreto tre rametoza, kun folii inter-opozanta, kun flori blanka qui dispozesas bukete, e tre odoras. (L. *philadelphus*). – AFHI

serino: (zool.) Pasero di qua la plumaro esas citron-flava che plura speci, e di qua la maskulo povas lernar siflo e kantar ula arii. (L. *fringilla serinus*). – AF

serio: **1.** Termini qui intersequas segun lego (leyo*) determinita. **2.** Intersequentaro kontinua. – AFGHIR

serioza: Qua egardas, che la kozi, lia gravajo, lia importozajo, prefere. – AFHIR

serjento: **1.** Oficiro qua resortisas a la autoritatozi statala, municipala od urbala, e qua havis plura roli pleenda. **2.** (armeo) Suboficiro di infantrio [infanterio] o di kavalrio [kavalerio]. – AFGHIR

serjo: Stofo de silko, de filo lina, de lano, di qua la wefto esas min glata e min densa kam la fili longesala (warpa), qui esas apene videbla averse. – AFG

sero: (patol.) **1.** Liquido aquatra qua su separas de la parto koagulinta di sango (o di lakto). **2.** (fiziol.) Humoro sekrecita (da plevro, peritoneo, e c.). **3.** (patol.) Humoro ne-normala, en ula morbi. – AFGHIR

serono: Pakego, envelopita per bovo-felo (e qua kontenas vari exotika). – AFGHI

serpentino: (mineral.) Silikato di magnezio, kun makuli verda. – AFGHI

serpento: (zool.) Reptero di qua la korpo esas tre oblonga, sen-membra; ula speci, venenoza; qua su movas per la konkavaji quin lu facas sur sulo. (L. *serpens*). – AFGHI

serpo: Larja lamo krecento-forma, di qua la aristo konkava esas tranchiva, kun mancho kurta, uzata da la gardenisti, hakisti, por emundar la arbori. – F

serpolo: (bot.) Planto labiea, aromatoza. (L. *thymus serpillum*). – AFHI

serumo: (farmacio) Liquido aquatra, qua su separas de la parto koagulinta di la sango di animali diversa, e preparita por uzeso kom injektajo terapiala. – AFGHI

seruro: (tekn.) Aparato qua, esence, konsistas ye buxo fera ("palastro") quan onu aplikas ad-an pordo, e kovrilo di kofro, e c. – peco movebla interne di ta buxo ("lango") e peco kava ("boko") qua recevas la lango e fixigesis ube la klapo di la pordo o di la kofro retrovenas por klozo; fine, klefo, por apertar o klozar la pordo, la kovrilo, e c. per igar la lango enirar od ekirar la boko. – FHI

servalo: (zool.) Tigro-kato di Afrika. (L. *felis serva*). – AFGHR

servar: {tr} **1.** Igar su utila ad (ulu) po salario-quanto. **2.** (serviar*) Prokurar (ad ulu) avantajo per sua interveno personala. – AFGHI

servico: Ensemblo de la vazi (pladi, pladegi, glasi, tasi, boli, e c.) e manjili (forki, kulieri, kulteli, e c.) o di la linjo-tuki necesa por la repasto-tablo. – AFGHIR

servitudo: (yuro-cienco) Obligeso, debo, a qua submisesas terproprietajo koncerne altra terproprietajo. – F

sesgar: {tr} Entamar per deprenar parto di labordo. – H

sesiono*: Parto di la yaro, dum qua seancas* kontinue deliberantaro, tribunalo nepermananta. – AFGHIR

setono: (medic.) Mecho de kotono quan onu pasigas tra la pelo e la celularo por durigar la funciono di la moyeno per qua onu ekfluigas ulo mala e liberigas su de lu. – AFI

severa: (ad, pri) **1.** Sen indulgo pri la kulpi. **2.** Qua obedias strikte la regulo. – AFHI

seviciar: {ntr} (yuro-cienco) (ad) Agar violentoze: spozo, a sua spozo; patro a sua filio; mastro a sua servisto.

sexa-: Prefixo ciencala: "qua havas sis ..."

sexagesimo: (liturgio katol.) La dio sisadekesma ante la oktavo di pasko.

sextanto: **1.** (geom.) La parto sisima di cirklokurvo (arko de 60 gradi). **2.** Instrumento di qua la parto precipua esas limbo gradizita, longa ye la sisimo di cirklokurvo t. e. 60 gradi, e qua uzesas por mezurar la anguli til 60 gradi por determinar la disti di astri, la situeso di navo sur maro, e c. – AFGHIR

sexteto: (muziko) Muzikajo por sis instrumenti o por sis voci (kun o sen akompano). – AFGHIR

sextiliono: (matem.) 10^{36}

sexto: (muziko) Intervalo qua kontenas sis noti - de "do" a "la". **2.** (skermo) Pareo per la espado vers-supre, en la direciono adextere, kun la karpo vers-ciele. – AFGHIR

sexuo: **1.** Karaktero organala naturala, qua interdistingas la maskulo e la femino. **2.** Ensemblo de la karakteri organala, pensala, morala, qui interdistingas la homulo a la homino. **3.** La ensemblo de la individui di ta o ca sexuo. – AFGHIR

sezamo: (bot.) Planto oleifera ek la regioni estala. (L. *sesamum*).

sezono: Singla ek la quar dividuri inter-egala di la yaro, determinita segun la quanto de tempo quan spensas Suno por irar de solstico ad equinoxo, e de equinoxo a solstico, e segun la varii temperaturala qui korespondas a li. – AFGR

sfacelo: (medic.) Gangreno qua atakas la tota parto dika di membro o di organo plura-tisua.

sfenoida: (anat.) Osto, ye la bazo di la kranio, qua kontributas a la formaco di la orbiti, di la nazo-kavaji.

sfero: (geom.) Solido qua havas kom limito surfaco kurva di qua omna punti distas egale de punto interna, la "centro". – AFGHI

sferoido: (geom.) Solido di qua la formo esas preske sfera. – AFGHI

sfintro: (anat.) Muskulo cirklokurva qua klozas la orifico di ula kavaji naturala di la homo-korpo (anuso, veziko). – AFGHI

sfinxo: **1.** (mitol.) Monstro qua havas kapo e manui quale homo, korpo quale leono, ali quale aglo, e qua devoris la personi qui ne divinis la enigmati quin lu propozis. **2.** (metaf.) Persono qua ne lasas sua pensi divinesar. – AFGHIR

sh-atra: (pronuncar: SHE-atra) (fonetiko) (Litero) qua pronuncesas kun siflo palatala (kom ex.: sh, ch, shch, e c.).

"sha": La suvereno di Iran (olim).

shablono: Modelo segun qua onu facas ula objekti. – GR

shabrako: (armeo) Kovrilo por la selo di kavaliero, e qua esas, maxim-multa-kaze, garnisita ye muton-felo. – AFGHR

shafto: **1.** Longa mancho ligna sur qua onu muntas ferajo di lanco, halbardo, partizano o standardo. **2.** La parto ligna de fusilo, de balayilo. – AG

shagrino: Ledro ek la felo de asno, mulo, e c., quan onu laboris por igar lu granizita. – AFGI

shakalo: (zool.) Karnavido de Afrika e de la esto-regioni (oriento), mediate ye la hundo e la foxo, qua chasas nokte, trupe, e devoras la mikra bruti, la kadavri. (L. *canis aureus*). – AFGHIR

shakar: {tr} Agar la stroko per qua onu darfas prenar la rejo (en la ludo en qua la du ludanti igas monovrar, ica kontre ita, sur tabeleto dividita ye 64 faketi inter-sama, du serii de peci mikra-statuatra: rejo, damo, turmi, kavali, soldati, oficiri) ed en qua la ludanto qua sucesas shakar la rejo ganas la partio. – FGHIR

shakto: Exkavajo facita por la exploto di mineyo (karbonala, petrala, e c.). – AG

shalmo: **1.** (muziko) Tubo de kano, de palio, truizita - fluto rustika. **2.** (tekn.) Tubo de metalo, de vitro, quan onu uzas por direktar - per ecitar lu per aero-fluo, e c. – la flamo di lampo adsur objekto quan onu volas submisar a kaloro tre granda. **3.** Aspiro-palio uzata por drinkar ek kon-forma glasi, mikra-quantope, liquidi tre kolda. – AFG

shalo: **1.** Longa stofo-peco quan la Orientani weras* turbane, zone, ye qua li drapiras sua shultri, e c. **2.** Granda peco de lanajo, de silkajo, e c., qua havas la formo di quadrato, o di quadrato longa, quan la mulieri uzas por drapirar sua shultri. – AFGHIR

shaloto: (bot.) Planto legum-gardenala, analoga ad alio, ma qua saporas min forte. (L. *allium ascalonicum*). – AFGHR

shalupo: (Barko segloza, kun remili, plu granda kam

olti di la kanoti, quan onu uzas en la portui, en la radi, e quan la granda navi embarkas por sua servo (barko segloza o motoroza). – AFGHIR

shamar: {ntr} (pri, pro, de) Sentar su perturbata psikale (til vizajo-redesko, en ula kazi) pro konciar sua nedigneso o sua devo-neexekuto pro febleso karakterala, o pro mokeso. – AG

shamoto: (mineral.) Argilo specala, ek silikato di alumino, qua debas sua karakteri a la maniero di sua molekul-agregeso, e de qua onu facas la kruzeli en qui onu submisas la metali ed altra substanci a la kaloro de furnazi. – G

shampunar: {tr} Fricionar, por netigar lu, la hararo e la kranio-epidermo per lociono ek alkoholo e saponario, kun parfum-aquo. – AFG

shancelar: {ntr} (pro, de) Vacilar sur sua bazo, marchante. – F

shapko: Kapo-vesto armeala, uzata (olim) che la Poloniani, e quan weris* la lancieri di Napoleono IIIesma (Francia). – R

sharado: Enigmato qua konsistas ye divinar vorto quan onu povas partigar e di qua singla parto formacas altra vorto, segun defino di la parto e di la toto. – AFGHIR

sharko: (zool.) Grosa fisho marala, tre devorema, ek la genero "squali". (L. *squalus carcharias*). – A

sharlatano: **1. (a)** Aventuristo qua iras de urbo ad urbo, frapante sur tamburego por atraktar la turbo, fanfaronante pri sua risanigi miraklatra, operacante e vendante sua drogi sen butiko, en la ferii e sur la placi. **(b)** Mediko empirikala di qua la remediili esas, segun lua aserto, nefaliiva e preske panacea. **2.** La persono qua explotas la kredemeso di publiko (publico*) - qua esforcadas divenar famoza, populara. – AFGHIR

sharpio: Amaso de fili quin onu detiris de linjo par-konsumita, e quan onu uzas por la pansi. – FGR

sharpo: **1.** Larja bendo de stofo, werata* zone cirkum la korpo, cirkum la torso, de la shultro dextra a la hancho sinistra, o fixigita ye la tayo per nodo, kun insigno di ula ofici statala, municipala, urbala, e c. **2.** Bandajo, werata* bandoliere, o - subtenate da la kolo - falanta sur la pektoro, por subtenar la avanbrakio malada. – FGIR

sheiko: Chefo di tribuo de Arabi. – AFGHIR

sheklo: Masho di kateno, di qua la formo ne esas olta di la mashi cetera, ed uzesas por skopo specala (fixigo di hoko, di sitelo en dragilo, e c.). – AG

shelo: **1.** (zool.) Envelopilo kalka di la ovo. **2.** Envelopilo kalka di ula moluski. **3.** (bot.) Envelopilo di ula frukti (nuci, e c.). **4.** (bot.) Envelopilo quan onu deprenas de la frukti, de la legumi, kom preparo por lia konsumeso. – AGR

shibro: (tekn.) Valvo-pordo qua funcionas per glitar tale ke lu impedas (parte o tote) la paso di vaporo en vapor-mashino, di aquo en kanalo, tubo, e c. – G

shifono: Peco de stofo, qua esas (maxim-multa-kaze) krumplita, e egardata kom reziduo. – AFR

shikanar: {tr} (pri, pro) Eventigar kontesto, disputo (kun sua kunhomo) sen havar fundamento de justeso, yusteso o justifikeso pri lo. – AFG

shildo: (milit.) Plako di qua la dimensioni e la formo varias segun la kazi - maxim-multa-kaze konvexa de la centro radie - uzita da la militisti - dum la epoko antiqua, la mezepoko e che la populi sovaja - por protektar sua korpo de la frapi qui venas de enemiko. – AG

shindolo: Singla de la planki dina, uzata vice teguli, por tektokovrar kirko-klosheyi en ruro, vento-mueleyi, palio-dometi, e c. – FGH

shinko: Kruro o sultro de porko, de apro, de urso, e c., salagita, e, maxim-multa-kaze, fumur-agita por konserveso. – G

shirmar: {tr} (de) Pozar en loko ube lu protektesas kontre la domaji de vetero. – G

shokar: {tr} **1.** Renkontrar violentoze (ulu, ulo). **2.** (Ref. "adjuntenda", fine di ca verko). – AFGH

shovar: {tr} Glitigar per pulso. – AG

shovelo: Implemento ek plako de ligno o de fero, muntita ye un ek la extremaji di longa mancho, e qua uzesas por deprenar tero, sablo, karbono, e c. – AG

shovina: Qualeso di la persono qua admiras sua patrio blinde, sen-reflekte, sen-judike e sen-kompare. – AFG

shrapnelo: (milit.) Obuso plena ye kugli. – AFGR

shultro: (anat.) Parto di la korpo homala, per qua la brakio unionas su an la torso. – AG

shunto: (elektro) Deviso ek cirkuito di elektro-fluo ye maniero tala ke nur parto di la fluo povas pasar en la cirkuito. – AFGIR

shuo: Pedovesto, kun suolo ek ledro, qua kovras nur la

pedo (do, ne la maleolo, nek la infra parto di la gambo). – AG

shut!: Interjeciono uzata por tacigar o silencigar.

shutro: Panelo de ligno o de fero-tolo, sen-trua, qua, muntite per charniro an la montanto di la framo di fenestro (dextre o sinistre, interne od externe), uzesas por protektar la klapo (dextra o sinistra) di la fenestro. – A

"si": (muziko) La noto sepesma di la "do"-gamo.

si*: Adverbo per qua onu afirmas la kontreajo di lo jus dicita. (Ex.: "Me esas certena* ke vu ne venos." - "Si, me venos." - "No!" - "Si!"). – F

sibarito: Persono qua esforcas obtenar komforto maxima por su ipsa, e di qua la sentemeso korpala esas rafinita. – AFGHIR

sibilo: (en la epoki antiqua) Muliero pri qua onu asertis ke lu recevas de deo la talento dicar to quo esas eventonta.

siejo*: Loko ube ulu, ulo, esas establisita - ube eventas lua operaci komercala, industriala, financala. – F

siena-tero: Okro bruna, redatra, uzata por facar ula farbi.

siestar: {ntr} Dormar pos la repasto dimezala, dejuna. – AFGHI

sifiliso: (patol.) Morbo infektiva e kontagiala, transmisebla a la decedonti, e di qua la kauzo esas la mikrobo L. *treponema pallidum* - morbo qua afektas precipue la organi sexuala. – AFGHIR

siflar: {tr, ntr} Produktar bruiso akuta per igar aero eskapar per aperturo streta. (Kuglo *sisas*.). – F

sifono: (tekn.) Aparato U-forma, kun la U-branchi longa ne-inter-egale, uzata por transvarsar la liquido di vazo aden qua esas imersita la extremajo di la brancho kurta aden vazo ube abutas la brancho longa - la atmosferopreso esante plu granda sur la facio ube la kolono de liquido esas min alta kande la tubo esas amorcita. – AFGHIR

sigaro: Mikra rulo-bloko ek tabako-folii, di qua onu acendas un ek la extremaji, e de qua onu aspiras la fumuro per la altra extremajo quan onu pozas en sua boko. – AFGHIR

sigilario: (bot.) Genero di kriptogamo vaskuloza, sorto di likopodo giganta, arboro ek la plantaro karbon-mineyala, di qua la staturo povas atingar 30 metri. – AFGHIR

siglar: {tr} Klozar per vaxo markizita (kande lu esis ankore mola pro fuzeso) konkave o reliefe, per apliko di korpo harda. – GHI

signalar: {tr} (ad) Indikar per signo ke ulo esas agenda ye instanto determinita. – AFGHI

signatar: {tr} Skribar sua nomo sub la texto di letro, di akto, e c., kom atesto pri to ke lu ipsa skribis ta texto, o ke lu aprobas olca. – AFGHI

signifikar: {tr} (aludante senco) Enumerar la objekti a qui la senco di vorto o vorti esas aplikebla. (Ex.: La vorti "la maxim granda de la nombri" havas senco komprenebla e mem klara, ma korespondas a nula objekto; lu signifikas nulo. "Blanka Monto" havas senco aplikebla ad omna blanka monti; ma lua signifiko esas restriktita ad un monto. (Cf. Progreso, marto 1913, pag. 80 e 81, artiklo da Louis Couturat)). – AFHI

signo: **1.** Kozo perceptebla qua venigas la ideo di ento o di eso-maniero, konseque de interrelato naturala o konvencionala. **2.** La signi zodiakala: la dek-e-du stelari qui formacas zodiako. **3.** Gesto per qua onu manifestas to quon onu sentas, pensas, od opinionas. – AFHI

sika: Qua ne plus kontenas en sua korpo o sur sua surfaco partikuli aqua. – AFHIR

siklo: Mancheto ligna kun ferajo mi-cirkla, tranchiva (kun o sen denti), quan onu uzas por mesonar la stipi di frumento, di sekalo, e c. – AG

sikomoro: (bot.) Varietato di figiero di qua la folii pasable similesas olti di morusiero. – (L. *ficus sycomorus*). – AFGHI

silabo: (fonetiko) Son-uno artikulata, produktata per un vocemiso, e qua konsistas ye o konsonanti e vokali, o vokalo sola, o diftongo. – AFGHIR

silencar: {ntr} Nule bruisar. – AFHI

sileno: (bot.) Herbo un-yara, du-yara o perena, ed, en ula kazi, mi-arboreto di qua la folii interopozesas, e kun flori (multa-kaze) grupigita aden kimi*. (L. *silenus*).

silepso: (retor.) Figuro qua konsistas ye uzar vorto (che la lingui en qui existas genro qua ne relatas unike la sexuozi) sen egardar la genro, nek la nombro gramatikala, di altra vorto kun qua lu relatas - omisante la konkordo gramatikala pro egardar unike la ideo ipsa. – AFGHIR

silexo: (mineral.) Stono tre harda, qua konsistas esence ye silico, e qua produktas cintili se lu shokesas da stalo-peco. – AFHI

silfo: (mitol.) Ento fantastika, feo di aero. – AFGHIR

silico: (kemio) Oxido di siliko, qua konstitucas silexo. Simbolo kemiala: SiO_2. – AFHI

siliko: (kemio) Korpo simpla, metala, qua, kombinite kun oxo, formacas silico. Simbolo kemiala: Si. – AFGHI

siliquo: (bot.) Frukto longa, bivalva. (L. *siliqua*). – AFHI

silko: Materio filamentoza, briloza, quan filifas speco di faleno di qua la nomo Latina esas *bombyx*. – ARL

silo: Exkavajo, facita en sulo, aden qua onu depozas la grani (di frumento, e c.) por konservar li. – AFGHI

silogismo: (logiko) Rezono formala, qua pruvas ke propoziciono (konkluzo) esas exakta, t. e. ke la atributo (termino majora) di ta propoziciono konvenas a lua subjekto (termino minora) per la termino meza qua, konvenante ad la termino majora, ed a la termino minora, su kombinas kun singla de li por formacar du propozicioni (majoro e minoro) - la "premisi" - di qui la konkluzo esas la konsequo. – AFGHIR

silueto: Desegnuro en qua streko trasita cirkum la ombro de figuro, de korpo, reprezentas olua profilo, ed en qua to quon cirkondas la konturi esas nigrigita. – AFGHIR

siluriano: (geol.) Nomo di la strati di tereno quin onu renkontras sur la strati di olda greso reda. – AFGH

siluro: (zool.) Genero di fishi teleostea, tipo di la familio "siluridi", qui vivas en Europa ed en la regioni Aziana di qui la klimato esas moderata - tre granda, kun kapo plata, pelo glata e mola. (L. *siluris glanis*). – AFHI

silvano: (mitol.) Deo subalterna, deajo di la boski. – F

silvio: (zool.) Nomo vulgara di grupo de paseri, di qui la plumi esas falvatra, e la kanto agreabla. (L. *silvia*). – L

silvo: Bosko en qua onu lasis la arbori atingar sua kresko-punto maxima. – IL

simaro: **1.** (en la epoki olima) Longa robo di muliero. **2.** Sutano quan ula judiciisti weras* sub sua robo oficala. – AFI

simbioso: (biol.) Asociitaro ek du o plura organismi, qui interdiferas, kom speci, quan li profitas samatempe. (Kom ex.: la asociitaro di algo kun fungo por formacar likeno.). – AFGHIR

simboliko: Cienco qua expozas ed interpretas la simboli qui koncernas ta o ca religio o populo.

simbolo: **1.** Objekto perceptebla, egardata kom la signo qua reprezentas kozo qua ne esas perceptebla, per ula analogajo qua frapis la imagino-fakultato. **2.** (kemio) Litero vorto-komencala, adoptita por determinar korpo simpla en la formuli kemiala. **3.** (religio) Formulo konsakrita, ek la kredendaji di religio. – AFGHIR

simetra: Karakterizata da la korespondo segun-norma (pri grandeso, figuro, situeso) inter korpo o parti di korpo. **(a)** (anat.) Dispozeso di organi dua, situita, ica dextre, ita sinistre, di la lineo mediana (che la vertebrozi e la artropodi); **(b)** (geom.) (Figuro) di qua la elementi reciproka inter-egala esas situita inverse. – AFGHIR

simfizo: (anat.) Artiko ek du osti, fixa o poke-moviva, per fibro-kartilago. – AFGHIR

simfonio: (muziko) Muzikajo por plura voco-toni od instrumenti koncertala: **(a)** (olim): Muzikajo orkestrala qua esas la uverturo di opero: **(b)** (de la yarcento 18-esma) Kompozajo muzikala por orkestro, segun la formulo di sonato, t. e. qua konsistas ye prefaco, adajio, skerco e finalo. – AFGHIR

simila: Di qua la eso-maniero diferas per nur tre poke di la eso-maniero di altra persono, di altra kozo. – AFHI

simio: (zool.) Mamifero quadrimanua. (L. *simia*) – AFI

simoniar: {ntr} Komercachar pri la kozi religiala (sakramenti, tituli ekleziala, e c.) quin onu donas od aquiras po pekunio o po avantajo sekulara di altra sorto. – AFGHI

simpatiar: {tr} **1.** Sentar su afina kun altru. **2.** Atraktesar da altru per tendenco instintala. – AFGHIR

simpatiko: (anat.) **1.** Centro nervala aparta de cerebro. **2.** Nervaro ganglionoza ek dua kordono, dextre e sinistre di la spino.

simpla: Qua ne konsistas ek parti. – AFHI

simptomo: **1.** (patol.) Fenomeno qua karakterizas la existesko di ta o ca morbo. **2.** (metaf.) Signo karakteriziva. – AFGHIR

simular: {tr} **1.** Donar la semblo kom la realajo. **2.** (yuro-cienco). Facar (akto) qua eludas la lego per indiki false. – AFGHI

simultana: Qua valoras egale e kune, solidare. (Kom ex.: equacioni simultana). "Simultana" ne esas

sinonimo di "sama-tempa", "sam-epoka", "sam-instanta").

sinagogo: **1.** (historio religiala) Asemblitaro ek la religiani, ekleziani (lego da Mozes). **2.** Religio di la Judi (opoze a kristanismo). **3.** Templo religiala di la Judi. – AFGHIR

sinapismo: (farmac.) Revulsivo, ek farino de sinapo-grani, quan onu aplikas sur la pelo. – AFGHI

sinapo: (bot.) Planto krucifera; ek lua grani facesas mustardo. (L. *sinapis*). – FIL

sinartroso: (anat.) Artiko fixa ek du osti.

sincera: **1.** Qua igas konocar to quon lu sentas o pensas exakte, reale. **2.** Qua esas sentata, pensata, exakte, reale. – AFHI

sindikato: **1.** Asemblitaro de kapitalieri qui spekulas por eventigar la acenso o la decenso di la borso-valoro di la acioni. **2.** Asemblitaro de salariati, de komercisti, qua komisesis por sorgar la interesti di korporaciono. **3.** Asociitaro de salariati qua esforcas defensar sua interesti, protektar sua kun-sindikatani. – AFGHIR

sindiko: La persono qua komisesis por sorgar la interesti komuna di korporaciono, di kreditintaro (lor la falio komercala di la debanti, e c.). – AFGHIR

sinekdoko: (retor.) Figuro qua konsistas ye indikar kozo per la genero di qua lu esas parto, o per un ek lua parti esencala.

sinektika: (algebro) Funciono sinektika interne di konturo: nomo, donita da Cauchy, ad omna funciono qua ne cesas esar finita e kontinua, di qua la derivajo, anke, ne cesas esar finita e kontinua, e di qua la valoro esas sempre unika pri omna valori di la varieblo qua korespondas a la punti di la kontur-internajo.

sinekuro: Ofico en qua la oficiero recevas salario-quanto quankam lu ne havas tasko exekutenda. – AFGHI

sinergido: (biol.) Singla de la energidi, calatere e talateri di oosfero, en la sako embrionala di la angiospermi.

singla: Adjektivo distributala qua indikas ke la persono, la kozo, quan lu determinas esas parto di plurajo kolektiva. Single: un po un, unope. E

singlutar: {ntr} Subisar ta spasmo di la pektoro qua, kontrakte da doloro, lasas eskapar la voco konvulsatra, forme di son-uni intermitanta. – FI

singulara: **1.** Qua ne esas aplikebla a pluri. **2.** (gram.) Qua indikas nur un. – AFGHI

sinioro: Titulo honorala quan onu donas a la personegi di la supra rangi en la hierarkio sociala. – AFGHI

sinistra: Situita sama-latere kam la pinto di la homo-kordio. – IL

sinkar: **1.** {tr} Igar irar a la fundo od an la fundo. **2.** {ntr} Irar a la fundo, od an la fundo. – AG

sinkopar: {ntr} **1.** (patol.) Subisar ceso subita, instantala, di la kordio-pulsado, qua eventigas falo pro feblesko maxima. **2.** (gram.) Depreno di un litero od un silabo en la korpo di vorto. **3.** (muziko) Artikular (noto) sur tempo febla, e durigar lu til sur tempo forta. – AFGHI

sinkretismo: Probo kunfuzar plura doktrini filozofiala, medicinala. – AFGHIR

sinkrona: **1.** (matem.) Dicesas pri la movi qui eventas en la sama tempo-parto. **2.** (elektr.) (pri elektro-mashino) Di qua la angulo-rapideso sempre egalesas la pulso-rapideso di la elektro-fluo alternanta quan lu recevas o produktas od esas, di olu, multoplo o multoplo-dividanto. – AFGHI

sino: **1.** (anat.) Parto di la korpo di muliero, en qua elu facis sua filio. **2.** (metaf.) Medio. – FHI

sinodika: (astron.) Qua relatas la kunjunto di astri. Jiro sinodika di Luno: La tempo-quanto quan lu konsumas por ri-esar en la sama situeso relate Suno. Yaro sinodika: Qua ri-esigas Tero ye la sama longitudo kam altra planeto. – AFGHIR

sinodo: (religio) **1.** Asemblitaro de membri di la klerikaro. **2.** Asemblitaro de la kleriki di diocezo, konvokita* (advokita) da la episkopo. **3.** Asemblitaro da la pastori protestantista. – AFGHIR

sinonima: Dicesas pri vorto quan karakterizas lua analogeso generala, pri senco, kun altra vorto, ma diferas de ica per nuanco di signifiko. – AFGHIR

sinoptika: **1.** Qua igas videbla, per un regard-uno, omna parti di ensemblo. (Kom ex. La tableo sinoptika di la Kurso di la filozofio pozitivista, de Auguste Comte); **2.** (kristanismo) La sinoptiki: La evangelii da Mateus, da Markus, da Lukas e da Ioannes, qui esas dispozita same en la ensemblo de la naraco. – AFGHIR

sinovio: (anat.) Humoro di qua la rolo esas igar plu facila la interglito di la artiki moviva. – AFGHIR

sinso: De dextre a sinistre, pasante avan la observanto, od inverse. (Sur la mapi, onu kustumas indikar la

sinsi per flechi.).

sintaxo: (gram.) Ensemblo ek la reguli qui regnas la dispozo di la vorti en la frazo, e la konstrukto di la propozicioni. Sintaxo di koordino: Qua regnas la konstrukto di la propozicioni inter-juntita. Sintaxo di subordino: Qua regnas la konstrukto di la propozicioni inter-dependanta. – AFGHIR

sintezar: {tr} **1.** Ri-kompozar la elementi di ensemblo qui esas separita: **(a)** (kemio) Rikonstruktar korpo kompozura, di qua la elementi esas separita per analizo; **(b)** (kirurgio) Riunionar la parti apartigita di vunduro, la fragmenti di osto ruptita; **(c)** (logiko) Komencar per lo generala, de qua onu obtenas lo partikulara per nura dedukto logiko-konforma. – AFGHIR

sintona: (elektro.) Apta emisar ocili elektrala, di frequeso intersama.

sinui: (aludante voyo, rivero, fluvio, e c.) Turni e jiri ne-inter-egala. – AFHI

sinuso: **1.** (anat.) Kavajo kavernetatra di ula osti, di ula vaskuli. **2.** (geom.) Perpendiklo trasita de un ek la extremaji di arko til la diametro trasita ye la altra extremajo.

sinusoido: (geom.) Kurvo plana qua havas kom equaciono, koordinati rektangula: y = sin. x

sioro: Titulo quan onu donas, pro politeso, ad omna adulti, sive turnante su a li, sive parolante pri li. – FHI

sireno: **1.** (mitol.) Ento mi-muliera, mi-fisha, qua atraktis la mar-voyajanti til an la rifi, per la dolceso di sua kanti. (Existis anke sireni ucela). **2.** (metaf.) Muliero tre seduktiva. **3.** (tekn.) Instrumento en qua sprico di vaporo, o di aero kompresita, produktas sono stridanta, qua uzesas com signalo sur la navi. – AFGHIR

sirfo: (zool.) Genero di insekti diptera, tipo di la familio "sirfidei", qui vivas omnaloke sur la Terglobo. (L. *syrphus*).

siringo: Mikra pumpilo kunportebla, uzata por klisteri od altra injekti. – AFHI

siroko: (navig.) Nomo donita, sur Mediteraneo, a vento varmega de sud-westo. – AFGHI

siropo: **1.** (farmac.) Liquido viskoza, ek sukro koquita, unionita a ca o ta substanco di qua la rolo esas parfumizar lu per igar lu drinkajo agreabla. **2.** Stando liquida di la konfituri ante kande li divenis kelke solida per koldesko. **3.** Stando liquida di sukro qua esas suko densa ante lua solidesko per koldesko. – AFGIR

sis: La cifro "6". Kin + un, o quar +2, o tri + tri. – AF

sisar: {ntr} Produktar la son-uno "sss" o "fff", t.e. bruiso ne-muzikala qua esas, fonetike, konsonanto. (Kom exemplo: serpento sisas; lokomotivo siflas per sua siflilo, e sisas pro emisar vaporo ek la kaldiero o la cilindri, tra robineti, ma sen siflar).

sismo: (geol.) Movo bruska di la Ter-kortico; sukuso qua shanceligas sulo sur plu o min granda areo, e qua esas apta eventigar deformuri permananta en la regiono koncernata. – AFGHIR

sismografo: Cienco pri la sismi e pri la movi di sulo.

sismometro: Sinonimo di sismografo. – AFGHIR

sismoskopo: Sinonimo di sismografo.

sistematiko: Parto di la natur-historio qua koncernas la klasifiko di la enti, e qua inkluzas la deskripto di olci. – AFGHI

sistemo: **1.** Ensemblo di qua la parti esas koordinita segun leyo* (lego) (aludante enti, institucuri, doktrini, e c.). **2.** (anat.) Ensemblo ek la organi qui esas uzata por ta o ca funciono di la ekonomio che la animalo. (Kom ex.: la sistemo digestala, respirala). – AFGHIR

sistolo: (anat.) Movo per qua la fibri muskulala di la kordio kontraktesas por pulsar sango aden la arterii. – AFGHI

sistro: (antique) Muzik-instrumento di la Egiptiani antiqua, ek mikra ringego de metalo trairata da vergeti qui sonoris kande onu agitis li.

sitelo: Vazo cilindra, ek ligno, zinko, e c., kun anso, kapaca de plura litri, qua uzesas por cherpar, transportar, aquo o liquido altra. – I

situar: {tr} Pozar en ta o ca loko (pri expozeso, aspekto, poziciono defensala, e c.). – AFGHI

sive: (gram.) Konjunciono qua indikas alternativo, uzata avan verbo expresita o tacita. – L

sivo: (tekn.) Cirklo-kurvo de ligno sur qua esas tensita telo kun mashi plu o min densa, uzata por kriblagar materii pulveratra (farino, gipso, e c.). – AG

sizar: {tr} Prenar, manuo-kaptar, rapide e vigoroze (ulo, ulu). – AF

sizigio: (astron.) Situeso di Suno e di Luno, kande ta du astri esas od en kunjunto ("nova Luno"), od en opozeso ("plena Luno"). – AFGHIR

skabelo: **1.** Sidilo ek ligno, poke alta, sen brakii nek dors-apogilo. **2.** Quaza eskalereto movebla, kun du o tri gradi, sur qua onu acensas por atingar ulo. – FHI

skabino: Judiciisto municipala di ula urbi. – FI

skabio: (patol.) Morbo kontagiala di la pelo, quan produktas la prezenteso di la insekto "skaro" (L. *acarus*). – AF

skabioso: (bot.) Planto herbatra, di qua la flori esas violea, purpurea od (en ula kazi) blanka. (L. *scabiosa*). – AFGHIR

skafandro: (tekn.) Aparato aptigita pri kontenar plunjisto qua, per lu, povas laborar sub la aquo-surfaco, per respirar la aero quan sendas a lu pumpilo situita exter la aquo. – FHI

skalaro: (konkologio) Genero di moluski karnivora, gasteropoda, prosobrankia, tipo di la familio "skalaridei" - kun rostro retrotirebla, palpili longa, konko turmatra, solida, briloza, kun multa spiri kostoza. – AFGHIR

skaleno: (geom.) Triangulo di qua la tri lateri esas interne-egala.

skalio: (zool.) **1.** Krusto qua kovras la korpo di la ostri o di la tortugi. **2.** Kuraso qua kovras la korpo di la tortugi. – FI

skalo: **1.** Eskalero portebla, ek du montanti, an qui adjustesis traversi. **2.** (metaf.) **(a)** Serio acensanta o decensanta (kom ex.: la skalo de la enti, la skalo sociala, la skalo diatonika, la skalo de la kolori); **(b)** Ligno, dividita aden parti (gradi), e c., uzebla por mezurar. – AFGHIR

skalpar: {tr} Deprenar la pelo di la kranio. – AFGIR

skalpelo: (kirurg.) Instrumento kun lamo fixa, pintoza, kun un o du aristi, quan onu uzas por dissekar. – AFGHIR

skamoneo: Gumo rezina, purgiva, quan onu extraktas de la radiko di speci diversa de konvolvulo mikra. – AFGHI

skandalar: {tr} (per) Igar sua kunhomi en danjero di etiko-falio, di moro-falio, per lia tenteso imitar onua mala exemplo. **2.** Shokar psikale per la prizento regretinda di mala exemplo. – AFGHIR

skandar: {tr} **1.** Pronuncar (verso) acentizante forte, o deskompozante, ica pos ita, singla ek la pedi (metrala o silabala) ye qui lu konsistas. **2.** Kantar, plear (frazo muzikala) acentizante forte la tempi di singla mezuro. – AFGHIR

skapulario: (religio kristan) **1.** Parto di la vesto di ula regulieri, qua kovras la robo avane e dope. **2.** Asembluro ek du mikra peci de drapo sakrigita, sur qui esas brodita portreto de la santa Virgino (kelke simila ye la skapulario di la regulieri) quan ula personi weras* sub sua vesti. – AFGHIR

skapulo: (anat.) Osto triangula, larja e plata, ye qua konsistas parto dopa di la shultro, e kun qua la osto di la brakio formacas artiko. – A

skarabeo: **1.** (zool.) Nomo general di ula insekti koleoptera, partikulare ula lamelikornieri. **2.** (geom.) Kurvo qua pensigas pri skarabeo (insekto) - loko di la pedi di la perpendikli trasita de punto ek la bisekanto di angulo orta til lineo konstante-longa, di qua la extremaji quaze glitas sur la lateri di la angulo. – AFHIR

skaramucho: (teatro) Rolo komika, bufonala, en la olima komedio Italiana, di qua la vesto esis nigra. – AFGI

skarifikar: {tr} (medicino) Incizar surfacale (la pelo) per lanceto, per bisturio, o per aparato ek kupra buxo di qua un ek la edri esas provizita ye fendureti tra qui ekiras, per la preso da kliko-resorto, plura lanceti qui esas muntita sur pivoto komuna. – AFHIR

skarlatino: (patol.) Influro di la pelo, kontagiala, karakterizata da makuli skarlata. – AFGHIR

skarlato: Koloro dazlante reda, obtenita de la kochenilo di nopalo, o de la kochenilo di querko, e qua uzesas por tintar. – AFGHIR

skarmuchar: {tr, ntr} (Lor milito) (aludante detachmento, tiralieri di du armei) Atakar per kombateti. – AFGHI

skarsa: Qua ne abundas. – AI

skeleto: (anat.) Osta karpenturo di animalo (vertebroza). – AFGHIR

skemo: **1. (a)** Trasuro qua reprezentas, per la proporcioni e la relati di ula figuri, la vario-legi di ula sorti di fenomeni - en la domeni di fiziko, mekaniko, statistiko, e c.; **(b)** Trasuro en qua la planeti diversa esas reprezentita en lia loko ye ta o ca instanto; **(c)** Trasuro qua reprezentas la dispozeso di organo, di aparato, e c. **2.** (yuro ekleziala) Propozajo, redaktita formale, por submiseso a koncilo. **3.** (filoz.) Formo ye qua ni reprezentas, en nia mento, koncepton intelektala. – AFGHIR

skeno: Asembluro ek fili de kanabo, de silko, de lano, e c., volvita ordinoze por ke li ne inter-intrikez. – A

skeptika: Qua profesas la dubito filozofiala, olqua konsistas ye egardar raciono kom neapta, pro olua naturo ipsa, konocar ulo certe. – AFGHIR

skerco: (muziko) Muzikajo ne-longa, segun stilo jokema, petulema, lejera, lor la pleo di qua oportas, prefere, separar kam ligar la noti. – AFGIR

skermar: {ntr} Praktikar ta exerco qua kustumigas pri uzar flereto, espado, sabro. – FHI

sketar: {ntr} Glite kurar sur glacio-surfaco, werante* sorto di sandalo di qua la subajo esas provizita ye ferolamo vertikala. – A

skio: Longa sketilo ek ligno, uzata por glitar sur nivo-surfaco. – AFGHI

skiro: (patol.) Tumoro sen-dolora, qua naskas precipue en la korpo-parti glandatra, ulakaze kancera.

skisar: {tr} **1.** Trasar, per krayono, per kreto, e c. la linei precipua di desegnoto, di piktoto. **2.** Facar la modelo vaxa, argila, e c. di skulturo. **3.** Trasar la "mapo" komencala di verko literaturala o ciencala. **4.** Deskriptar per (lua) traiti precipua. – FGHIR

skismo: **1.** En religio establisita: formaco di eklezio qua su separas de la eklezio til nun agnoskita, sen disidenteso kompleta pri la punti precipua di la dogmato o di la kulto. **2.** Su-separo en la domeni "politiko", "arti", e c. – AFGHIR

skisto: (mineral.) Roko stratoza, exfoliebla ye lameli dina, e di qua la elementi precipua esas silico, argilo, alumino, o metal-oxidi diversa. – AFHI

sklavo: **1.** La homo qua, en socio, ne esas en la strato de la liberi. **2. (a)** Ta qua su submisas ad ulu, obedias ulu, sen rezisto, pro ambiciar ulo, por obtenar ulo; **(b)** Ta qua su submisas a la dominaco da muliero, pro amorar elu. – AFGHI

sklerotika: (anat.) Membrano blanka ye qua konsistas parto tre granda di la exterajo di la okul-globo. – AFGHI

skolastiko: La filozofio quan onu docis en la skoli di la mezepoko. – AFGHIR

skoliasto: Komentero (antiqua od olima) di la texti Greka o Latina. – AFGHIR

skolio: **1.** (gram.) Noturo da komentero antiqua od olima. **2.** (geom.) Expliko pri teoremo, por igar lua apliko, plu kompleta o limitoza. – AFGHI

skolo: **1. (a)** Establisuro en qua onu docas a la pueri la rudimenti: lekto, skribo, kalkulo, gramatiko elementala, e c.; **(b)** Establisuro ube onu docas specalaji. **2.** Ensemblo ek la dicipuli qui studias ta o ca doktrino (filozofiala, medicinala, artala, literaturala) - ed anke ta doktrino ipsa. **3.** To quo esas apta igar posedar la experienco di ulo (la "skolo di vivo", e c.). – AFGHIR

skolopendro: (zool.) Genero di miriapodo, insekto. (L. *scolopendra*). – AFGHI

skopo: **1.** To quon onu esforcas atingar. **2.** To a quo tendencas ago. **3.** To quon intencas kauzo inteligenta. – AI

skopso: (zool.) Genero di rapt-ucelo noktala, ek la familio "bubonidi". (L. *scops aldrovandi*). – AFL

skorbuto: (patol.) Morbo quan karakterizas la sango-povresko, ulceri, makuli hemoragiala, la altereso di la jenjivi, la kario di la denti e di la osti maxilala, abateso, deperiso, produktita (normale) da la manjo tro ofta ed exkluziva, di salizaji, da la privaceso di legumi fresha e vitaminoza. – AFGHIR

skorio: Substanco vitratra qua acensas a la surfaco di la metali fuzanta, e konsistas ye materii altra-sorta, o ye partikuli di metalo. – AFHI

skorpiono: (zool.) Animalo ek la klaso "araknidi pulmonoza", di qua la kaudo havas dardo qua komunikas kun glando venenifanta. (L. *euscorpius italicus*). (astron.) La signo okesma di zodiako. – AFGHIR

skorzonero: (bot.) Genero di planto kompozaja, cirkoriacea, quan karakterizas kapituli flava o purpurea, cirkondata da braktei dispozita plura-range, e frukti granda qui havas penacheto (sen-stipita) de pili plumatra. (L. *scorzonera*). – AFGHIR

skotisho: Danso di qua la ritmo kelke similesas olta di polko, ma du-tempa (vice 2-4) e plu lenta. – AFGHI

skovelo: **1.** Sorto di balayilo, ek linjo-peco ligita ye un ek la extremaji di longa bastono, por netigar la forno di la pano-bakeyi. **2.** Sorto di balayilo o de brosilo, kun longa mancho, por netigar la parto interna di kanono pos pafo.

skrachar: {tr} (per) Lacerar ne-profunde la pelo per la ungli o per ulo pintoza. – A

skrapar: {tr} Frotar til deprenar parto di la surfaco. – A

skreno: **1.** Framo metala, kun pedi, kovrita per treliso densa, quan onu lokizas avan kameno-fairuyo, pro protektar su kontre la ardoro tro granda di la fairo. **2.** Framo ligna, kovrita per telo tensita, quan la piktisto, la desegnisto, lokizas avan la fenestro di

sua chambro laborala por diminutar la lumo-dazlo tro granda. **3.** (cinemo) Telo blanka, tabelo blanka, sur qua la lum-radii qui departas de filmo-projektoro, su reflektas por reproduktar [riproduktar] la imajo projektita. (analoge pri televiziono). (pri cinemo e tel.: skrino*). – AFR

skribar: {tr} Trasar la grupi de karakteri konvencionita por reprezentar vorti. – AFGHI

skriptar: {ntr} Esar verkifisto di literaturaji.

skrofulo: (patol.) Morbo quan karakterizas la infleso di la ganglioni limfala (precipue olti di la kolo), formacante tumoro qua divenas ulcero. – AFGHI.

skrofuloso: (patol.) Formo min grava di la tuberkloso ganglionala ed ostala che la pueri.

skroto: (anat.) Envelopilo pela di la du testikuli. – AFGHI

skrubo: (tekn.) Stangeto, cilindra o kona, ek metalo, ligno, kun helico salianta (fileto) qua su fixigas en la korpo quan lu penetras per enirar en parto kun helico kava a qua lu adheras forte. – AG

skrupulo: Desquieteso di koncienco pri punto minucioza. – AFGHIR

skudo: **1.** (blazono) Fundo qua havas la formo di shildo, sur qua reprezentesas la peci di la blazono. **2.** (en Francia) Olima moneto-peco (ora, arjenta) qua havis sur sua averso la skudo di Francia. – FHI

skultar: {tr} Fasonar per cizelo (marmoro, petro, ligno, metalo bloka) por produktar statuo. – AFGHIR

skunero: (navig.) Mikra navo du-masta, rigizita quale goeleto. – AFGIR

skurar: {tr} Netigar recevuyo, recipiento, per deprenar la slamo, sordidaji, rezidui sedimenta, lasita da liquido qua sejornis en olu, generale per froto pumicage. – AFGH

skurelo: (zool.) Mikra animalo, ek la familio "roderi", gracila, gracioza, di qua la kaudo, tufatra, povas su erektar penache (L. *scurius*). – AG

slamo: Sedimento densa sur la fundo di aquo-quanto, precipue kande olca stagnas (lageti, fosati, riveri, maro). – AG

slango: Linguo specala, konvencionala, e plu o min sekreta, propra ye profesiono ed anke ye societo extreme privata (kom ex.: societi de studenti, de raptisti, e c.). – AG

slingo: To quo su volvas cirkum su, forme di ringi (ex.: slingo di kordo, di litero, di imprimo-tipo). – AG

slipo: La retro-iro di helico. – AG

slupo: (navig.) Mikra navo, kun un masto vertikala, top- masto, un seglo trapezoida ed un granda seglo quadrata por la kazo di vetero mala. – AFGIR

sluzo: Quaza lageto quan formacas inkluzili movebla quin onu instalis inter du parti di rivero, di kanalo, ed en qua la aquo esas elevebla ad la nivelo supera, od abasebla a la nivelo suba per retenar lu ye un ek lua extremaji e lasar lu eskapar ye la altra, od inverse. – AGR

smalto: (tekn.) Vitro blua, obtenata per la fuzo di materio vitrigebla kun kobalto. – AFGHIR

smeraldo: Lapido diafana, verda. – AFGHIR

smerilo: Petro harda, ek alumino, silico e fer-oxido, pulverigita por polisar la lapidi, la petri, la metali, kristalo. – FHI

snapar: {tr} Sizar bruske, per un maxil-ago. – AG

sniflar: {tr} Aspirar ulo per sua nazo (tabako pulverigita, aquo, la humoro qua stagnas en la naztrui). – A

snortar: {ntr} (Dicesas precipue pri kavalo). Sniflar tre bruisoze por manifestar sua repugneso; ekpulsar aero per sua naztrui tre bruisoze por manifestar sua pavoro, nepacienteso, e c. – A

sobra: **1.** Qua su moderas pri manjo e drinko. **2.** (metaf.) Qua esas moderata pri sua agi, ne exajerema. (Ex.: Lu esas sobra pri komplimentar). – AFHI

socio: Ensemblo, duroza, ek homi qui vivas obedie di legi komuna. (anke aludante ula sorti di animali qui vivas ensemble: abeli, formiki, e c.) – AFGHIR

sociologo: Ciencisto qua su okupas pri sociologio. – AFGHIR

sociologio: Cienco di qua la studiajo esas la cirkonstanci ed existo-kondicioni di la socio homara. – AFGHIR

sociso: Peco de la intestino di porko, di mutono, quan onu plenigis ye karno de porko, o de bovo, tre spicizita, triturita e pistita, e tre presita. – AFIR

sodo: **1.** (bot.) Planto ek la familio "kenopodiacei", propra ye la regioni klimato-moderata e subtropika; un-yar-dura; di qua la folii esas quaze pulpoza, lineala, e la flori mikra e verdatra; de qui onu extraktis olim natroxo. (L. *salsola soda* e *salsola kali*). **2.** (kemio) Salo alkalioza quan onu extraktas de ta planto ed anke ek la fuki. Simbolo kemiala:

CO_3Na_2 – AFGIR

sodomiar: {ntr} Agar koito anusala, inter-vira, od inter viro e muliero, o kun bestio. – AFGHI

sofao: Sorto di repozo-lito, kun tri dors-apogili, uzata kom sidilo. – AFGHI

sofismo: Argumento trompera, seduktera. – AFGHIR

sofisto: **1.** (en la epoki antiqua, en Grekia). Sorto di profesoro di filozofio, di retoriko, qua instruktis pri quale pledar "por" e "kontre" alterne, un tezo, sen egardo pri olua exakteso. **2.** (nun) Persono qua argumentas trompere, seduktere. – AFGHIR

sofistiko: La arto di la sofisto. – AFGHIR

sofito: (arkitekt.) La suba parto di plafono, di arkitravo, e c., ornita ye rozfenestri, e c. – AFGHIR

soklo: (tekn.) Suportilo, sub skultura busto, statueto, sub vazo, ornivo arkitekturala. – AFGHIR

soko: (agrokultivo) Larja fero-peco triangula, tranchiva, muntita an la plugilo-parto qua glitas sur sulo, e qua, kande onu enterigas lu per preso, produktas la sulko, per fendar la ter-surfaco. – AF

sokursar: {tr} Helpar (ulu) eskapar danjero qua tre minacas lu. – AFHI

"sol": (muziko) Noto kinesma di la "do"-gamo.

sola: Qua esas ne-akompanata da sua simili; qua ne esas kun sua simili. – AFGHIR

solano: (bot.) Genero di planti ek la familio "solanei". (L. *morchella esculenta*). – IL

soldar: {tr} Kunjuntar (speci di metalo) per kompozajo metala fuzebla (per shalmo). (cf. weldar). – AFHI

soldato: (milit.) Armeano sen-grada. – AFGHIR

solecismo: Kulpo pri la reguli di la sintaxo di linguo. – AFGHIR

solena: **1.** Celebrata singla-yare per ceremonio publika. **2.** Akompanata da ceremonio, da agi publika, qui igas lu partikulare importoza ed impozanta. – AFGHI

solenoido: (elektro) Ensemblo de mikra ringi inter-egala, inter-paralela, tre inter-proxima, egal-distanta, perpendikla ye un rekto qua unionas lia centri, ed en qua fluas elektro sama-sinse. – AFGHIR

soleo: **1.** (zool.) Genero di fishi, teleostea, familio ek la pleuronekti, qui vivas en omna mari. (L. *pleuronectes solea*). **2.** (anat.) Un ek la muskuli di la gambo. – AFI

solfejar: {tr} (muziko) Lektar (frazo muzikala) intonante e nomante singla noto, segun la movo-rapideso e la mezuro. – AFGR

solicitar: {tr} (pri) **1.** Incitar (ulo) tre insistoze pri ulo. **2.** Pregar (ulu) tre insistoze por obtenar (de lu) ulo. – AFGHI

solida: Qua konsistas ye molekuli inter-agregita ye maniero koheranta, ferma. – AFGHI

solidara: **1.** (yuro-cienco) Tale komuna ye pluri ke singla responsas pri la ensemblo. **2.** Ligita a kunhomi per responso komuna. – AFGHIR

solio: Peco de ligno e de quadro sur qua rezeskas tota-larjese la infra parto di pordo, quan onu transiras por enirar, e qua, lokizita super la nivelo di la sulo extera, posibligas - per impedar la eniro subporda di aquo, tero, e c. – la plu facila funciono di la pordo ed igas la klozo plu tota. – FI

solipeda: (zool.) Qua havas nur un fingro hufoza ye singla ek sua pedi. – AFGHI

solitara: Loko solitara: ube onu esas sola. – AFHI

solitero: **1.** Diamanto qua esas inkastrita sole. **2.** Ludilo ek tabuleto qua kontenas 37 trui, ye qua onu ludas (sole) per 36 stifti. – AFGHIR

solstico: (astron.) Singla ek la du epoki en qui Suno distas maxime de equatoro e semblas sen-mova dum kelka dii. – AFGHIR

solvar: {tr} **1.** Deskompozar e retro-igar ad stando elementala. **2.** Desintrikar de to quo embarasas la spirito. – AFHI

solventa: (komerco) Qua povas pagar sua debaji. – AFGHIR

somato: (biol.) Ensemblo ek la celuli qui desaparas e mortas samatempe kam la individuo (kontraste kun la celuli jerma qui persistas sen-fine per genito). – AFGHI

somero: Sezono kun vetero varma, qua sequas printempo e preiras autuno. – AG

somito: La parto maxim supra di to quo stacas sur sua bazo. – AFI

somnambula: Dicesas pri homo qua, en la stando ne-normala quan produktas lua tendenco naturala o la efiko di magnetizo, agas e parolas dum sua dormo. – AFGHI

somnolar: {ntr} Sentar sua bezono quik dormor. –

AFGHI

sonalio: Mikra bulo, kava, ek metalo, qua kontenas frapilo moviva qua igas lu resonigar lor movo mem mikra. – I

sonar: {ntr} (aludante objekto o materio) Emisar movi vibrala, propagate da medio aeroforma, liquida o solida, til la membrano di la orel-timpano, produktas sento partikulara. – AFHI

sonato: (muziko) Muzikajo klasika, por un o plura instrumenti, ordinare ek "prefaco", "adagio" o "andante", menueto o finalo. – AFGHIR

sondar: {tr} **1.** Determinar la profundeso-grado di maro, di fluvio, di rivero, e c., la naturo di la fundo, e c., per plumbo-bloko ligita a la extremajo libera di kordeto sur qua onu trasis repero-punti, interdiste di un braco. **2.** Explorar la naturo di la tereni, o facar puteo arteza por sinkar sulo-trepano. **3.** (kirurg.) Explorar plago, veziko, per sinkar stangeto. **4.** (metaf.) Probar deskovrar la intenci (di ulu). – AFGHR

soneto: Poeziajo ek dek-e-quar versi, ek du quatreni (du-rima) sequata da du terceti. – AFGHIR

sonjar: {ntr} (aludante psiko) Dum dormo, facar kombinuri (stranja, en la kazi maxim multa) ek fakti, idei, senti imaginala. – FHI

sonko: (bot.) Planto di qua la suko esas laktatra, ek la tribuo "chikoacei". (L. *sonchus*). – L

sonora: Qua resonas bone. – AFGHI

soporto: (mekan.) Organo di mashino, qua igas plufacila la movo horizontala di parto sur altra. – F

soprano: (muziko) **1.** Voco qua povas atingar la grado supra sur la noto-skalo. **2.** Persono qua havas tala voco. – AFGHIR

soquo: Pedo-vesto ek ligno, ledro, aden qua onu insertas sua pedo kun la pedovesto ordinara, por protektar su de humideso.

sorbeto: Kremo mi-konjelita a qua mixesis siropo de citroni, de fragi, kirsho-liquoro, - konsumata, kande fuzanta, kom drinkajo. – AFGHIR

sorbo: (bot.) Frukto di arboro ek la familio "rozacei". (L. *sorbus*). – AFGHI

sorcar: **1.** {tr} Praktikar la arto di la homo a qua onu imputas povo supernatura quan lu havas de pakto kun la spiriti infernala, kun diablo. **2.** {tr} Submisar a la efiko da artifico di sorcisto. – AF

sordida: Di qua la neteso alteresas (da makuli, polvo, kraso, reziduo, exkrementi). – AFHI

sordino: **1.** (muziko) **(a)** Espineto, di qua la kordin vibrigas mikra peci de ligno envelopita en drapo, por moderar la soni; **(b)** Kono de kartono, kun truo ye la bazo, quan onu lokizas en la funelo di chaskorno - mikra rubo ek ligno quan onu lokizas en la parto infra di la trumpeto, por moderar la soni; **(c)** Mikra peco de ligno, de ivoro, e c., di qua la formo esas olta di pektilo kun tri denti davigita, quan onu inkastras sur la tresto di la violini, alti, violonceli, kontrabasi, por diminutar la vibri di la framo e moderar la soni. **2.** (metaf.) Agar sen bruiso por ke nulu remarkez ta ago. – AFGHI

sorgar: {tr} Asumar volunte peni e sucii por la komforto di ulu, por la prezervo di ulo. – G

sorgumo: (bot.) Planto ek la familio "graminei", kelke simila a maizo. (L. *sorghum vulgare*).

sorito: (logiko) Serio de propozicioni, interligita tale ke la atributo di la unesma divenas la subjekto di la duesma, e tale pluse - la lasta esas implicite inkluzita en la unesma se la rezono esas korekta. – AFGHIR

sorto: Eso-maniero di persono, di kozo (kompare a to di quo la naturo esas analoga). – AFGHIR

sospirar: {ntr} Agar ta expiro profunda e pasable duroza quan onu lasas eskapar kande onu opresesas da sento o da sentimento chagreniganta. – FHI

sovaja: **1.** Qua vivas exter la socii civilizita. **2.** (pri planto) Qua kreskas sen kultiveso. **3.** (pri loko) Adube la homo ne venas, ne efikas por agar o facar. **4.** (metaf.) Qua ne volas relatar kun sua kunhomi. – AFHI

spaco: **1.** Extensajo de ca a ta punto, vakua ye korpi solida. **2. (a)** Extensajo ideala, egardata quale se lu kontenus omna extensaji reala, omna korpi qui existas e quin la spirito konceptas kom posibla. **(b)** Parto di ta extensajo ideala. – AFHI

spadico: (bot.) Infloresenco forme di kastono, od asembluro de folii sen-pedikula sur axo komuna, qua havas flori envelopita da granda brakteo (spato).

spado: Garden-implemento, ek fero-plako larja e tranchiva, muntita an la extremajo di mancho longa, quan onu uzas por fendar tero e kulbutigar la glebi. – AG

spanielo: (zool.) Chaso-hundo de fonto Hispana, di qua la pili esas longa, e la oreli pendanta. – AFG

spano: Rekorturo plu o min dina quan onu deprenas **(a)** per raboto, cizelo, kande onu fasonas ligno-peco; **(b)** per utensilo tranchiva kande onu fasonas peco de stalo, de fero, de kupro, sur torno-mashino, frezo-mashino, boro-mashino. – G

spanto: (navig.) Parto di la korpo di navo, varango qua formacas un ek la kosti di la framo. – GR

spanyoleto: Fero-peco qua uzesas por klozar od apertar fenestro per mancho manovrebla rotace. – FGI

sparadrapo: (medic.) Texuro di qua la averso provizesas ye strato de plastro.

sparar: {tr} Ne spensar la toto, por povar rezervar la restajo. – G

sparviero: (zool.) Speco di falkono quan onu dresas por chaso. (L. *falco nisus*). – FGI

spasmo: (medic.) Kontrakteso bruska di ula organi (stomako, intestini, veziko, e c.) – AFHIR

spato: (mineral.) Nomo di plura substanci minerala lameloza e kolor-chanjanta. – FGHIR

spatulo: Instrumento de ligno, ivoro, metalo, e c., plu larja e plata ye un extremajo kam kuliero, quan uzas **(a)** la apotekisti por agitar la preparaji farmaciala, extensar la unguenti, plastri, e c.; **(b)** la piktisti, por dilutar e pistar la farbi; **(c)** la skultisti, por modlar vaxo, argilo; **(d)** la gisisti, por facar mulduri. – AFGHI

specifika: Qua indikas ta o ca speco, exkluzante omna ceteri. – AFGHI

specimeno: Parto de ensemblo destinita a donar ideo pri la cetero. – AFGH

speco: Dividuro di genero. – AFGHIR

spegulo: Vitro-plako, polisita, di qua la reverso esas kovrita indute ye folio de stano merkuriizita, o metalo-plako polisita, ube onu povas vidar sua vizajo reflektita. – AGI

spektaklo: **1.** Reprezentajo teatrala. **2.** Ensemblo quan embracas la regardo. – AFHIR

spektar: {tr} Vidar (ulo) eventar avan sua regardo. – AFHI

spektro: **1.** Ento nevidebla qua aparas, pavorigante, terorigive, lor halucino. **2.** (optiko) Imajo oblonga en qua reflektesas, forme di bendi interparalela, reda, oranjea, flava, verda, blua - la radii parta qui rezultas de la deskompozo di radio ek lumo sen-kolora trans prismo de vitro. (En la senco 1, preferindan esas uzar "fantomo"). – AFGHIR

spektroskopio: (fiziko) Analizo studia di la lumo-spektri. – AFGHIR

spektroskopo: (fiziko) Aparato quan onu uzas por studiar la lumo-spektri. – AFGHIR

spekular: {ntr} (pri) **1.** Agar explori teoriala. **2.** (borso) Facar operaci (kompri, vendi) riskoza, fundamente di chanci di kresko o di deskresko di la varo-preci, o di la aciono-preci. – AFGHIR

spelto: (bot.) Speco di frumento di qua la brano duras adherar a la grano pos drasheso. (L. *triticum spelta*). – AGHI

spencero: **1.** Frako sen baski. **2.** Korsajo sen jupo. – AFGI

spensar: {tr} **1.** Donar, uzar (pekunio) por prokurar a su ulo. **2.** (metaf.) Donar, uzar (sua tempo, esforci, fakultati) por obtenar la rezultajo quan onu deziras. – AFI

spergulo: (bot.) Planto ek la familio "kariofilei". (L. *spergula*). – AFGHI

spermaceto: Materio perlomatrea, extraktita de oleo qua abundegas en la kavaji di la kapo di la kashaloto, ed uzata por facar bujii luxoza, koldkremo, e c. – AFGIR

spermatido: (biol.) Spermatozoido nova, derivita de la duopla du-partesko inter-sucedanta di la spermatociti.

spermatocito: (biol.) Spermatogonio qua, cesante partigar su, komencas kreskar e donas, pose, per du duparteski intersucedanta, la spermatidi. – AFGHI

spermatoforo: (biol.) Kapsulo qua kontenas pakaji de spermatozoidi e qua renkontresas precipue che la cefalopodi. – AFGHI

spermatogenezo: (biol.) Ensemblo ek la procedi evolucionala qua abutas a la formaco di la spermatozoidi. – AFGHI

spermatogonio: (biol.) Celulo di la tubo seminifera qua su partigas multega-foye e deskreskas pri sua volumino; lu produktas pose la spermatociti. – AFGHI

spermatoreo: (patol.) Emisi spermala ne-volata. – AFGHI

spermatozoido: (biol.) Animaleto quan onu trovas en la spermo di la animali, ed en la poleno qua fekundigas la planti. – AFGHI

spermino: (farmacio) Bazo ne bone analizita qua esus la substanco agiva di la preparaji opoterapiala quin

onu obtenas ek la testikuli, ovarii, spleno, prostato, e c. – AFGHI

spermo: (fiziol.) Liquoro fekundigiva de la maskulo. – AFGHIR

spermocentro: (biol.) Centrosomo di spermatozoido, pri qua Plättner dicis ke lu esas renkontrebla en la pinto antea di la kapo, kontraste kun la dico da Flemming e Hertwig, segun qui lu esus en la segmento meza.

spico: Singla ek la substanci vejetantala, aromata o pikanta, quin onu uzas por saporozigar disho: kariofilo, muskado, pipro, cinamo, jinjero pulverigita. – AFGHI

spiko: (bot.) Parto extrema di la stipo di la graminei, qua portas asemblita cirkum axo, la grani di la planto. – AHIL

spinato: (bot.) Planto ek la familio "kenopodiacei", herbo un-yar-dura, di qua la folii, pos koqueso, esas nutrivo bonega. – AGHIR

spindelo: **1.** Stano ligna, di qua la extremaji esas dinigita, un de li pinta, la altra rondigita, quan onu uzas lor filifo por ruko, por tordar la filo e rular lu segun ke lu formacesas. **2.** (roto di vehilo) Parto di la rot-axo qua fricionas kontre la kuseneti. – AG

spinelo: (mineral.) Rubino pale-reda.

spino: (anat.) (che la homo ed ula animali altra) Ensemblo ek la vertebri dorsala, artikoza, ye qui konsistas la axo di la karpenturo osta. – AFHI

spionar: {tr} Observar habile e sekrete ta (o ti) di qua (o di qui) onu profitos de saveskar lua (o lia) intenci - o to quo eventas che la enemiko. – AFGHIR

spiralo: **1.** (geom.) Kurvolineo, sur plano, qua trasas sama-sinse serio de rotaci cirkum punti fixa (polo) de qua lu deviacas gradoze segun leyo* (lego) determinita. **2.** (horloj.) Mikra resorto qua regulas la eskapo di la pendulo de horlojeto, e mantenas la izokroneso di lua ocili. – AFGHIR

spiremo: (biol.) Reto de nuklei qua, kande mitoso esas quik eventonta, divenas, komence, kordono longa, tenua, dornoza, kun falduri tre interproxima - e, pose, divenas plu kurta, plu dika, kun surfaco glata, e di qua la falduri minproximeskas. – AFGHI

spireo: (bot.) Genero di planti ek la familio "rozacei". (L. *spiraeum*). – AFGHI

spirito: (religio) Substanco nekorpala (kontraste kun materio, substanco korpala) a qua uli imputas la penso-fakultato. – AFGHIR

spiro: Lineo qua volvas cirkum axo qual la fileto di skrubo, di helico. – AFGHIR

spiso: Stango ek fero, di qua un extremajo esas pinta, quan onu pasigas tra grosa peco de karno, tra pultruno, por rostar li, e quan onu rotacigas, o manue, o per mekanismo. – AGH

splenalgio: (patol.) Doloro ye la spleno. – AFGHIR

splendida: Di qua la luxozeso brilanta esas plena ye grandeso. – AFGHI

splenito: (patol.) Inflamuro di la spleno. – AFGI

spleno: (anat.) Vicero sponjatra, saturita ye sango, en la hipokondro sinistra, di qua la rolo esas ne-bone savata - e quan, olim, onu egardis kom la fonto di melankolio. – AFGHR

splinar: {ntr} Afektesar da ta hipokondrio qua karakterizis la Britaniani, e su manifestis per la enoyo pri omno. – AFGHR

splinto: (tekn.) Stifto qua asemblas la parti di charniri, di bukli, e c. – GR

splisar: {tr} (tekn.) Ligar (du kordi), extremajo an extremajo, interplektante la toroni. – AFG

splito: **1.** Fragmento forlansita da korpo qua explozas. **2.** Mikra peceto de ligno, de metalo, e c., tenua ed akuta, qua penetras la pelo acidente. – AG

spoko: (tekn.) Singla de la parti di roto qui iras de la nabo a la felgo. – A

spoliar: {tr} Deprenar (de ulu), per ruzo o per violento, por proprigar lu a su (to quo apartenis a lu). – AFGHI

spondeo: (versifado) Pedo longa ye du silabi. – AFGHIR

sponjo: **1.** (zool.) Zoofito, qua konsistas ek amaso de tisui fibroza, plu o min densa, flexebla, elastika, tre lejera, imbibebla, e qua, kande vivanta, indutesas de materio gelatinatra mi-fluida, iritebla ed efemera (L. *spongia*). **2.** La korpo di ta zoofito, uzata diversa-role, pro lua karakterizivo absorbar la liquidi, e lasar li ekirar lor preseso mem tre poka. – AFHI

spontana: **1.** Quan onu agas o facas ipse, propra-move, sen impulseso da forco aplikata de extere. **2.** Qua aspektas agata o facata propra-move - di qua la kauzo ne esas perceptebla. – AFGHI

sporadika: **1.** (geol.) Dispersita. **2.** (patol.) Qua afektas individui qui vivas ne-grupe - qua ne esas epidemia. – AFGHIR

sporangio: (bot.) Quaza sako mikra, qua kontenas la spori, che la kriptogami. – AFGHI

sporno: Brancho ek metalo, qua esas muntita an la talono di la kavalkanto e finas per disko dentetoza e movebla, quan la kavalkanto sinkas aden la flanki di sua kavalo kom stimulo. – FGI

sporo: (bot.) Korpuskulo gemitera (di ula planti kriptogama). – AFGHIR

sporofito: (biol.) Stando di la ovo di la "uridinei" lor la fekundigeso, kande la du pronuklei ne esas ja kunfuzita.

sportar: {ntr} Exercar su korpale, metodoze, por developar en su la bona qualesi di sua korpo ed ula bona qualesi di la psiko (loyaleso, energiozeso, perseveremeso) per pedo-balono, natado, skermado, aviacado, e c. – AFGHIR

spoto: (fiziol.) Mikra saliajo, o mikra makulo sur la pelo, qua igas - ulakaze - plu "spicoza" la fizionomio (di muliero). – A

spozo: Persono unionita a persono per mariajo.

sprato: (zool.) Nomo vulgara di mikra fisho, sorto di haringo, qua vivas proxim la litoro Franca di Atlantiko. (L. *clupea sprattus*)

spricar: {ntr} **1.** (aludante liquido, fluido) Springar impetuoze, ek orifico relative mikra. **2.** (metaf.) Springar, des-intrikante su, ekirar subite, vivace. – G

sproso: (bot.) Kresko komencala di burjono. – G

spular: {tr} Volvar (kozo) cirkum altra quaze filo sur bobino. – AG

spumo: **1.** Quaza moso qua naskas surface di liquido quan onu agitas, varmigas o qua fermentacas. **2.** Bavajo mosatra qua naskas ye la boko di ula animali kande li esas ecitita od iritita. – AFHI

sputar: {tr} De-jetar (to quon onu havas en sua boko).

squadro: Instrumento ek ligno, metalo, quan onu uzas por trasar ortanguli o perpendikli. – HI

squalo: (zool.) Genero di fishi kartilagoza. (L. *squalus*) – FHI

squamo: (zool.) Singla ek la plaki inter-apudpozita od imbrikita qui tegas la pelo di ula fishi, di ula repteri, e c.

squatar: {ntr} **1.** (aludante la animali) Sidar sur sua gropo. **2.** (aludante la homo) Sidar tale ke la gambi esas rifaldita, la glutei tushante la taloni. – A

squilo: (bot.) Genero di "liliacei". (L. *scilla maritima*)

st!: Vorto quan onu dicas ad ulu por ke lu tacez.

stabila: Qua tendencas permanar en la sama loko, en la sama situeso, en la sama stando. – AFGHI

stablo: Klozajo muroza e tektoza ube onu lojigas la bestii, la bruti. – AFGHI

stabo: (armeo) Ensemblo di oficiri quin onu selektis por servar oficiro superiora qua komandas armeo, ed esar apud lu quaze kom konsilantaro qua transmisas ed obediigas lua komandi. – AGR

stacar: {ntr} (aludante homo) Havar sua korpo vertikala sur sua pedi, t.e. standar ne-sidante, ne-kushinte, ne-jacante, ne genu-pozinte, e ne-inklinite. – I

stacionara: Qua haltigas sua movo e permanas dum kelka tempo en la sama loko (o stando). – AFGHI

staciono: **1.** Singla ek la loki ube haltas treno, por embarkar o desembarkar pasajeri o vari. **2.** Loko ube esas, o haltas, la veturi publik-uzebla (autofiakri - F. *taxi* - autobusi, e c.). – AFGHI

stadio: (antique) Areo klozita, longa ye 180 metri, ube onu interluktis por obtenar la premio pri homokuro. (nun) Lico por la konkursi atletala, automobilala, biciklala. – AFGHIR

stafilo: (bot.) Arboreto, vicina ye la aceri, kun folii kompozita, kun aristi plumatra. (L. *staphylea*).

stafisagro: (bot.) Planto ek la familio "ranunkulacei". (L. *delphinium staphis agria*).

stagnar: {ntr} Qua ne fluas, qua ne cirkulas, que ne rinoveskas e, pro lo, eventuale putreskas. (anke metaf.) – AFGHI

stakiso: (bot.) Planto ek la familio "labiei", deveninta de Japonia, di qua la rizomi* esas manjebla ed analoga a salsifio. (S. *stachys*)

stalagmito: Agreguro, sur la sulo di kavajo subtera, per infiltruri qui falas de la vulto, e qui kontenas dissolvite sali kalkoza, silicoza, e c.. – AFGHIR

stalaktito: Agreguro an la vulto di kavajo subtera, per infiltruri qui kontenas dissolvite sali kalkoza, silicoza, e c. – AFGHIR

stalo: Metalo ek fero pura qua esas enkorpigita ula quanto de karbo - plu harda, e di qua la grani esas plu tenua e plu briloza kam olti di fero. – AGR

stamino: (bot.) Organo sexuala maskulo, che la vejetanti. – AFHI

stampar: {tr} Provizar ye marko quan onu imprimas sur objekto por atestar lua autentikeso. – AFGR

stanco: Quanto fixa de versi di qua la senco esas komplete, dispozita segun ula ordino, e qua, repetate periodoze, formacas la dividuri di poemeto. – AFGHIR

standar: {ntr} **1.** (aludante persono o kozo) Esar tala en ica od en ita temp-uno. **2.** (aludante persono) Esar tala, en la hierarkio sociala. – AG

standardo: La insigno nacionala, di qua un ek la bordi vertikala muntesas sive an stango (armeo terala), sive an kordo (armeo navala). – AFGHIR

stango: Peco de ligno, de metalo, rigida, longa e streta. – GI

stano: (kemio) Korpo simpla, metalo grizatra, poke sonora, poke duktila, tre forjebla, maleebla, de qua onu facas implementi koqueyala. – Simbolo kemiala: Sn. – AFHI

stapelio: (bot.) Genero di "asklepidacei", ek planti xerofila, kun folii kaktusatra e granda flori. (L. *stapelia*). – AFI

staplo: **1.** Butikego ube onu vendas, ye la nomo di la stato o di kompanio komercala. **2.** Portuo, urbo komercala ube la vari depozesas varte di lia exportaceso pos-importaca. – AG

starchar: {tr} **1.** Apretar per amilo. **2.** (metaf.) Starchita: di qua la su-teno, la posturo, en mondumo, esas tam rigida kam kamizo-plastrono apretita per amilo. – AG

startar: **1.** {tr} Igar funcioneskar. **2.** {ntr} Funcioneskar. – AG

startero: (sur lico di kaval-kuri) La persono qua emisas la departo-signalo, per inklinar la standardo quan lu tenas en sua manuo dextra. – AFGHIR

statiko: (fiziko) Parto di mekaniko qua traktas la kondicioni pri la equilibro di la forci. – AFGHIR

statistiko: Cienco di qua la skopo esas donar dokumenti exakta pri la parti diversa di la vivo di populo, per amasigar, klasifikar, kontar omna fakti ek ta o ca naturo (naski, morti, mariaji, produkturi, komerco, konsumo, kondamni, e c.) qui eventas en periodo determinita. – AFGHIR

stativo: (fotogr.) Sorto di suportilo kun tri pedi, ek tri parti faldebla, uzata por la fotografili di la fotografisti. – G

stato: La naciono egardata kom korpo politikala. – AFGHIR

statolito: (bot.) Nomo di la amilo-grani qui, per lia pezo, kontributas igar la vejetanti sentiva pri la efiko da gravito (geotropismo).

statoro: (elektro) (en moroto kun elektrofluo polifaza). Parto fixa di la mashino, opoze a rototo.

statuo: Figuro skultura, generale ek marmoro, ma anke ek metalo, ek ligno, qua reprezentas tota-reliefe homo od animalo. – AFGHIR

staturo: Longeso di la korpo di homo, mezurata kande lu stacas. – AFGHI

statuto: (yuro-cienco) To quo rezolvesis kom aplikenda (pri la personi, la kozi, en ta o ca kazo). – AFGHIR

stearino: (kemio) Materio ek lameli, perlomatra, ek glicerino e $CH_3.(CH_2)_{18}.CO_2.H$, quan onu extraktas de sebo. – AFGHIR

steatito: (mineral.) Silikato di magnezio, variatato di talko kompakta, granetatra. – AFGHI

stebar: {tr} (sutado) Trairar steke stofo per du fili quin onu sinkas, per la pinto di agulo suto-mashinala, aden trui di qui singla ek le sequanta situesas egaldiste de la pre-esanta.

stekar: {tr} Penetrigar per koakto la pinto di objekto (kom ex.: paliso aden tero, e c.) – AG

stelario: (bot.) Planto unyardura, ek la familio "primulacei", quan konsumas ula uceli. (L. *stellaria*)

steleo: (arkitekt.) (epoki antiqua) Monolito di qua la formo esas olta di la fusto di kolono, di kolono ruptita o di cipo, destinita (maxim-multa-kaze) recevor epigrafo. – AFGI

stelionato: (jurisprudenco) Fraudo qua konsistas ye prizentar kom libera, domenon hipotekizita - o ye vendar, hipotekizar domeno di qua onu ne esas la proprietero. – AFGHI

stelo: **1.** (linguo ne-ciencala) Omna astro qua brilas en firmamento (ecepte Suno e Luno). **2.** (linguo ciencala) Korpo cielala, lumifanta, sen movo videbla, e di qua la lumo quaze cintilifas. **3.** (astrologio) Astro qua, acensante en cielo lor la nasko di homo egardesas kom influanta bone o male lua fato. **4.** (teatro, cinemo) Artisto qua brilas, unika o preske unika, en trupo de aktori. **5.** (metaf.) (pro analogio kun la radiifo di la steli) **(a)** punto briloza; **(b)** objekto di qua la parti dispozesas quale la spoki di roto, e qua memorigas la formo di stelo reprezentita desegne. – AFHI

stelto: Stango, provizita ye quaza estribo ek ligno sur qua onu pozas sua pedo por plualtigar su (kom ex.: por marchar en marshi, e c.). – AG

stenografar: {tr} Enrejistrar vortope (per manuo-skribo, uzante abrevio-sistemo) omna vorti quin pronuncas ulu, mem se la ritmo esas rapidega - la limito esante la komprenebleso-grado di lo dicita (komprenebleso audala). – AFGHIR

stenotipar: {tr} Stenografar per mashino fingro-funcionanta, uzanta la literi di la alfabeto ordinara, di qui onu povas skribar plura sama-stroke, e silabope. – AFGHIR

stentoro: Persono di qua la voco esas tre resonanta, soneganta. – AFGH

stepo: Vasta regiono plana, ek tero, kovrata ye bushi, pastureyi. – AFGHIR

stereografio: La arto reprezentar la solidi. – AFGHIR

stereokamero: Kamero di stereoskopo. – AFGHI

stereometrio: Apliko-geometrio qua havas kom temo la mezuro di la korpi solida. – AFGHIR

stereoskopo: Instrumento qua, per du imaji plana di un objekto, kun la sama difero angulala kam la imaji produktita en singla ek la okuli di homo, da la objekto, igas ica aspektar reliefe kande onu regardas samatempe la du imaji, singla per un okulo. – AFGHIR

stereotipar: {tr} **1.** Fixigar (paginedo ek tipi asemblura) por imprimi futura, sive per soldar la tipi, sive per facar mulduro ek la bloko de oli, aden qua onu gisas aloyuro ek metali. **2.** (metaf.) Fixigar ferme e ne-chanjeble. – AFGHIR

stereotomio: Apliko-geometrio qua havas kom temo la seciono di la korpi solida. – AFGHIR

sterila: **1.** Dicesas pri sulo-peco qua ne produktas (la frukti obtenebla normale de tero). (anke metaf.) **2.** Dicesas pri homo od animalo qua ne esas fekundigebla. **3.** De qua nulo rezultas. – AFGHIR

sterko: Dungo ek la litiero di la animali domestika, a qua esas mixita lia exkrementi, e qua putras pro fermentaco. – HL

sterleto: (zool.) Speco di sturgo, quan onu renkontras en la parto orientala di Europa ed en Azia, e qua aspektas kom la formo yuna di la sturgo. De olu onu obtenas kaviaro. (L. *acepensar ruthenus*). – AFGR

sternar: {tr} Extensar (persono, kozo, su) longesale sur ulo. – L

sternumo: (anat.) Osto plata an-avan torako, meze di olca, e sur qua "muntesas" la kosti. – AFGHI

sternutar: {ntr} Expirar bruske, tra nazo e boko, per movo konvulsatra di diafragmo. – AFHI

stero: Mezur-unajo pri la lignajo karpentala, kalorizala = un metro$^{3.}$ – AFGHIR

stertorar: {ntr} Agar ta bruiso ne-normala quan produktas, en la respir-organi, la paso di aero tra mukosi quin sekrecis la bronki, la pulmoni. – HL

stetoskopo: Sorto di tubo akustikala, quan onu uzas por la auskulti medikala. – AFGHI

stifa: Inter-parenta pro la mariajo dato-duesma di un ek la gepatri [genitori]. – G

stifto: (tekn.) Kelo qua asemblas la peci ye qui konsistas charniro, tuklo, e c. – GR

stigmato: **1.** Marko neefacebla quan lasis plago, bruluro, vunduro. **2.** (religio kristana) Marko ek la kin vunduri di la korpo di Iesu Kristo, imprimita mirakle sur la korpo di ula santi. **3.** Marko imprimita, per fera stampilo redigita per varmigo, sur la shultro-pelo di ula krimininti. **4.** (bot.) Korpo glandatra ube finas la stilo di pistilo, e transmisas a lu, por igar olu pasar aden la ovario, la parto fekundigiva di poleno. – AFGHIR

stileto: Poniardo, kun lamo streta, secione triangula o quadri-angula. – AF

stilistiko: Regularo pri stilo, qua esas situebla inter "gramatiko" e "retoriko". (Segun Bally): Havante ideo klara o sentimento, la arto expresar li per la moyeni quin disponas linguo e quaze inter-sinonima. – FG

stilo: **1.** (epoki antiqua) Puncilo di qua un extremajo pintoza uzesis por trasar la literi sur vaxo-plako, e di qua la altra, platigite, uzesis por efacar. **2.** (literaturo) Maniero expresar redakte sua pensi, sua idei. **3.** (arto) Karaktero general di la verki da artisto, skolo, yarcento, naciono. **4.** (bot.) Prolonguro filoforma di la somito di la ovario, quan finas la stifmato. – AFGHR

stilobato: (arkitekt.) Basamento piedestalo-forma qua suportas koloni. – AFGHI

stimular: {tr} (ad) **1.** Augmentar la ardoro, la agereso di ulu. **2.** (medic.) Augmentar la agado di la funcioni organala. – AFGHIR

stipendio: Pensiono gratuita, grantita a lernanto en edukerio (liceo, skolo administrata da la guvernistaro, seminario). – AGIR

stipito: (bot.) Parto di la planto, qua departas vertikale de la radiko, e portas la folii, la flori e la frukti. – AFH

stipo: (bot.) Trunketo di la arbori monokotiledona, senrama, qua finas per fasko de folii. – L

stiptika: (medic.) Di qua la efikiveso e la saporo esas astriktiva. – AFHI

stipular: {tr} (yuro-cienco) Enuncar kom kondiciono, en kontrato. – AFGHI

stivar: {tr} Lokizar la kompozanti di kargajo en la holdo di navo. – AHIL

stofo: Texuro ek lano, silko, filo, e c., de qua onu facas vesti, tapeti, e c. – AFGI

stoika: Qua savas tolerar sua sufro sen plendar - ferme. DEFHIR

stoko: (komerco) Quanto de vari qua esas en magazino, staplo.

stolo: (liturgio katol.) Larja bendo de stofo kun (kom ornivo) tri kruci, quan la sacerdoto pasigas cirkum sua kolo kande lu celebras la meso, kande lu donas ad ulu la unciono extrema. – AFGHI

stolono: (bot.) Singla de la radiki qui quaze reptas sur la surfaco di sulo, ek la stipiti reptera di ula vejetanti (kom ex.: fragiero).

stomako: (anat.) Vicero, en la supra regiono di abdomino, parto di la tubo nutrivala, posho-forma, en qua la nutrivi transformesas a chimo. – AFHI

stono: Fragmento de silexo, de quarco, o de roko irgaltra. – AG

stopar: {tr} Plenigar (aperturo, truo, lakuno) per enduktar ulo aden lu. – AG

storaxo: (bot.) Planto di qua onu extraktas balzamo per incizo. (L. *styrax officinalis*). – AFGHI

storo: Peco de mato, o de stofo, movebla adsupre od adinfre, per resorto, avan la fenestri di chambro, di veturo, por shirmar kontre la suno-radii. – FH

stoterar: {ntr} Parolar hezitoze, emendante sua jusa dico, **(a)** pro defekto fiziologiala, **(b)** pro ke onu ne ja savas parolar, **(c)** pro emoco o timideso. – AG

straba: (fiziol.) Di qua la du okuli ne regardas samadirecione. – AFHIR

strado: Voyo kun bordumo ek domi, muri - en urbo, en vilajo (tale ke onu dicas: *en* strado, ma *sur* voyo). – AGI

strandar: {ntr} **1.** (aludante navo) Venar, pro acidenteso o volo, aden loko ube ne plus existas sat multa aquo pri vehar normale, ed ube lu permanas kun plu o min multa aquo sub o cirkum su, o mem sen aquo. **2.** (metaf.) Lasar su falar (adsur ulo). – AG

strangular: {tr} (per) **1.** Ocidar, pro tote impedar la respiro, per kompreso ed obstrukto di la respirorgani, klemante pinco-forme sua manui cirkum la kolo. **2.** (metaf.) (pri afero qua prosperas, pri revolto, e c.) Haltigar la iro, la kresko, la suceso. – AFGHI

stranja: Di qua la nekustumeso kontenas ulo quo esis neexpektebla, neprevidebla, e qua desquietigas kelkete. – AFIR

stranjera: **1.** Di altra lando, di altra familio, di altra loko. **2.** Qua nule relatas, nule relatis, kun la koncernato. **3.** (medic.) Qua enduktesis acidente, o formacesis ne-normale, en organismo fiziologiala. – AFHI

strapadar: {tr} Submisar a la kastigo [puniso] (olim ordinara) qua konsistas ye elevar til ula alteso-grado la tormentato, per kordo, e lasar lu falar bruske, violentoze. – AFHI

straso: Kemialajo qua kontrafaktas diamanto e la lapidi. – AFGHIR

strategio: **1.** La arto direktar la ensemblo ek la operaci militala qui esas apta igar vinkar lor batalio o kampanio. **2.** (metaf.) La arto direktar ensemblo de operaci (kom ex.: komercala, politikala). – AFGHIR

strategо: (epoko antiqua, en Grekia) Chefo di armeo, generalo.

strato: **1.** (geol.) Extensajo uniforma, de sulo sedimenta, o de aquo (eventuale subsula), sur ula quanto de spaco. **2.** (arkitekt.) Rango horizontala de quadri qua, en edifico, sustenesas o da sulo, o da rango plu infra. – AFHI

streko: Lineo trasita sur surfaco. – AG

strenar: {tr} Igar (ulo) subisar esforco di kompreso o di tenso o di tordo. – A

streptokoko: (patol.) Mikrobo, multa-kaze patogena, qua, kande lu grupeskas kun sua sami, formacas kolonii kateneto-forma. – AFGHIR

streta: Di qua la larjeso esas tre poka kompare kun lua longeso. – AHIL

stridar: {ntr} Sonar harde ed akre. – AFHI

striglo: Plako ek fero kun rangi inter-paralela de denti, muntita ye mancho ligna, ed uzata por netifar la pili di la kavali, di la muli, e c. – FGI

strigo: (zool.) Ucelo noktala, kun grosa okuli quin cirkondas cirklo de plumi tenua. (L. *strix flammea*). – IL

strikar: {ntr} Cesar bruske sua kontrato-laboro e durar sua nelaboro, por obtenar, de sua employanto, kelko plusa sua-profite. – AG

striknino: (kemio) Alkalio venena, extraktita de la grani di la vomiko-nuciero. – AFGHIR

strikta: Qua ne lasas libera, nek cis, nek trans la limito determinita. – AFGHI

stringero: (arkitekt. navala) Super la holdo, singla ek la tenili qui mantenas la varangi. – AGR

strio: Lineo trasita o grabita sur surfaco per akutajo: kanelo tre dina. – AFHI

stripo: Klapo benda, ledra o stofa, qua pasas sub la shuo, ed esas ligita an la du lateri infra di pantalono, di getro tale ke lu impedas olca movar adsupre. – FG

strofo: Singla ek la dividuri inter-egala di lirikajo. – AFGHIR

strofoido: (matem.) Kurvo di la grado triesma, definita geometriale ye maniero simpla, e di qua ula quanto de karakterizivi esas remarkinda. – AFHI

strokar: {ntr} Efektigar un ek la agi di ensemblo. – A

stroncio: (kemio) Korpo simpla, metala, di qua la atom-pezo esas 87.6. Simbolo kemiala: Sr. – AFGHIR

stropo: (navig.) Kordego, kun glito-nodo ye la du extremaji, e per qua onu embracas la kargaji por embarkar o desembarkar li. – AFGHIR

strucho: (zool.) Stelt-ucelo, kun longa kolo, ali rudimenta, e la ucelo maxim granda, remarkinda pro lua devoremeso e la forteso di lua digesto-sistemo. (L. *struthio camelus*.). – AFGI

strukturo: **1.** Maniero ye qua edifico esas konstruktita. **2.** (metaf.) Maniero ye qua esas dispozita la parti di ensemblo. – AFGHIR

strumo: (patol.) Tumoro sen-dolora, ye la parto avana di la kolo. – F

studento: La adolecanto qua lernas en universitato, en fakultato. – AFGHIR

studiar: {tr, ntr} **1.** Explorar atencoze, minucioze (ulo) por determinar olua karaktero, signifiko. **2.** (metaf.) Explorar (la cirkonstanci, la kunjunteso di la eventi) ante agar. **3.** Explorar atencoze e minucioze (verko) por interpretar lu, imitar lu, e c. – AFGHI

stufar: {tr} Koquar (karno-bloko, pultruno) en recipiento klozita (kluza*) por impedar la eskapo di la vaporo o di la odoro - koquo kun acesoraji (fungi, keneli, e c.). – AFHI

stuko: Induturo qua imitas marmoro, quan onu aplikas sur muro, sur kolono, e quan onu polisas kande lu hardeskis per sikesko. – AFGHIR

stulo: Sidilo, di qua la dors-apogilo esas min larja kam olta di fotelo, e sen brakii. – AGR

stulta: Rido-mokinda pro judiko-defekto quan lu unike ne perceptas, ne koncias. – I

stumpo: **1.** (kirurg.) La parto qua restas de membro amputita. **2.** La centro di ula frukti, la pedo di ula legumi de qui onu deprenis la tota parto manjebla. – AG

stuntar: {tr} Haltigar (lua) kresko normala. – A

stupida: Di qua la spirito, la mento, la psiko esas quaze torporanta. – AFGHI

stupo: La parto maxim grosiera ek la filamenti di kanabo o di lino. – FHI

stuporar: {ntr} Produktar sorto di torporo dum qua la penso-fakultato aspektas quaze nihiligita. – AFHI

sturgo: (zool.) Grosa fisho qua natas de maro aden la granda fluvii, e di qua la ovi uzesas por facar kaviaro. (L. *acipenser sturio*). – AFHI

sturmar: {ntr} Verbo qua indikas ke atmosfero perturbesas da vento violentoza, pluvo o grelo, fulmini e tondri. – AG

sturno: (zool.) Pasero korno-rostra, kun plumaro nigra e blanka, qua vivas bande en la boski ed en la gardeni. (L. *sturnus vulgaris*). – FHI

stuvo: Chambro, chambrego, en qua la temperaturo di la aero esas tre alta (multa-kaze: por desinfekto di la enklozaji). – AFHI

su: (gram.) Pronomo reflektiva, qua referas la subjekto di la propoziciono di qua lu esas un ek la vorti, kande la subjekto esas "lu" o to quon "lu" reprezentas. – FGHI

sub: (gram.) Prepoziciono: **1.** Indikas la situeso di kozo relate to quo esas plu adsupre, kontaktante kun lu, en la sama direciono vertikala, **(a)** relate to quon lu suportas, **(b)** relate to quo kovras lu tote o parte,

(anke metaf.). **2.** Indikas la situeso di kozo relate to quo esas plu adsupre, sen kontaktar lu, en la sama direciono vertikala (anke metafore). – AFGI

subalterna: Inferiora pri lua situeso en hierarkio. – AFGHI

subisar: {tr} Tolerar malgre su. – FI

subita: Qua eventas neexpektite. – FHI

subjekto: (gram.) e (logiko) Termino di la propoziciono di qua onu afirmas eso-maniero. – AFGHIR

subjuntivo: (gram.) (en ula lingui nacionala) Modo di la konjugo-sistemo, qua reprezentas la stando o la ago expresata da verbo qua dependas de altra verbo. – AFGHI

sublima: **1.** Qua esas situita tre alte. **2.** (metaf.) Qua expresas lo bela segun lua formo maxim alta, partikulare en la domeni pensala, etikala o morala. – AFGHI

submersar: {tr} Plunjar komplete adsub la surfaco di aquo (di maro, di lago, di fluvio, di recipiento, e c.). – AFHI

submisar: {tr} Dependigar de la autoritato di ulu. – AFHI

submisionar: {ntr} (pri) Ofrar sua vari, sua laboro, a la administrantaro statala, municipala, e c., lor adjudiko-kompro. – FG

subordinar: {tr} (ad) **1.** Dependigar de to quo esas en rango plu alta, superiora. **2.** (gram.) Propoziciono subordinita: qua dependas, en la sintaxo, de altra propoziciono. **3.** Dependigar de la ageso o faceso di ulo. – AFGHIR

subornar: {tr} Instigar ad ago kontre-etika, mala-mora, per lurivo, per charmivo. – AFHI

subrekargo: (komerco per navo-transporto) Prokuraciero di la persono o personi qua o qui proprietas la vari embarkita sur navo.

subreptar: {tr} (yuro-cienco) Obtenar per moyeni frauda, kontre-lega e trompa. – AFHI

subreto: (teatro) En komedio, la rolo (acesora) di chambro-servistino, di akompanantino, di qua la karaktero esas impetuoza, audacoza, tre alerta, tre inteligenta. – AFGR

subrogar: {tr} (yuro-cienco) Establisar en la rolo di ulu altru qua ne esis la tituliero normala. – AFGHI

subsidiar: {tr} (pro, pri) Donacar pekunio ad ulu qua indijas extreme, e qua bezonas lu por exekutendi qui urjas. Kom ex.: Subsidiar navigado-kompanio pri la konstrukto di paketboti nova-tipa. – AFGHIR

substanco: **1.** To ye quo konsistas la ento. **2.** (filoz.) To quo permanas kontinue en ento. **3.** Materio ye qua kozo konsistas. – AFGHI

substantivo: (gram.) Vorto qua indikas la ento (kontraste kun la adjektivo, qua indikas la eso-maniero). – AFGHI

substitucar: {tr} (ad) Pozar (persono, kozo) en la plaso di altra. – AFGHI

substituto: (yuro-cienco) Judiciisto, en tribunalo, qua komisesis por agar vice altra qua esas absenta od impedata. – AFGHI

subsumar: {tr} (filoz.) **1.** Situar logikale individuo o speco aden la klaso o genero qua implikas li. **2.** (che Kant) Pensar intuice sub koncepto o kategorio di intelekto. – AFGHI

subterfujo: Moyeno nedireta di eskapar ulo embarasiva, evitar responso o justifikivo. – AFHI

subtila: **1.** Qua konsistas ye elementi extreme tenua. **2.** (metaf.) Di qua la nuanci pensala esas tenuega, e dicernebla nur desfacile. **3.** Qua perceptas la nuanci pensala, mem tre desfacile dicernebla. – AFGHI

subvencionar: {tr} Grantar (ad ulu, ad ulo) parto ek la pekunio-stoko qua esas rezervita por spensi ne-expektita, por helpar finance entraprezajo. – AFGHI

subversar: {tr} Quaze renversar, en la spiriti, omna lego, omna regulo, omna prinicipo, generale agnoskata kom bona. – AFGHI

sucedar: {tr} Venar sen interrupteso, sen diskontinueso, pos (dop) ulu, ulo. – AFGHI

sucesar: {ntr} (pri) Abutar fortunoze. – AFHI

suciar: {ntr} (pri) Pensar tre ofte e kelke-desquiete pri la bona stando di (ulu, ulo). – F

sucino: Speco di rezino fosila, flava, diafana, odoroza, qua aquiras, per froto, ula karakterizivi elektrala. – FI

sudario: (epoko antiqua, en Roma) Tuko quan la Romani uzis por vishar sua vizajo sudorifanta. – L

sudo: Un ek la quar punti kardinala, ta qua opozesas a nordo.

sudoro: Produkturo de la transpiro di la pelo, kondensita aden guteti. – AFHI

suficar: {ntr} (a, pri) Furnisar sat multe (por satisfacar

la bezoni, por saciar la deziri). – AFHI

sufixo: (gram.) Afixo qua, en vorto, adjuntesas dop o pos la radiko, por determinar la naturo o senco di olca. – AFGHIR

suflao: (koquarto) Mikra kuko ek pasto lejera, di qua la internajo esas vakua, koquita en mulduro, e qua manjesas kom entremeso. – F

suflar: **1.** {ntr} **(a)** Pulsar, sendar, aero per sua boko, **(b)** Igar ekirar de sua boko, per expiro, la aero respirita. **2.** {tr} **(a)** Pulsar, sendar, aero adsur (ulo), **(b)** Pulsar, sendar, aero aden (ulo). **3.** {tr} (ad ulu) (teatro) Dicar (ad ulu), tre deslaute, susure, kande lu falias memorar lo, to quon lu devas repetar laute. – FGI

sufokar: **1.** {tr} Haltigar (dum tempo kelketa) la respiro (di ulu) per surprizo, dolorigo, iracigo, e c.. **2.** {ntr} Koaktesar a cesar sua respiro (dum tempo kelketa pro surprizeso, doloro, iraco, ridego, singluti, e c.). – AFHI

sufragano: (eklezio katol.) Episkopo subordinita ad arkiepiskopo. – AFGHIR

sufrajio: (liturgio katol.) **1.** Prego, da eklezio, da la santi, por la religiani. **2.** Prego, ye la fino di la laudi e di la vespri, por obtenar la interceso da la santi.

sufrar: {ntr} (de, pro) Tolerar sua doloro (fiziologiala o psikala) dum tempo plu o min multa. – AFHI

sufuziono: (medic.) Adfluego da sango sub la pelo.

sugar: {tr} **1.** Aspirar, per la labii, la suko quan kontenas ula substanci. **2.** Presar, per la labii, **(a)** (ulo, frukto, e c.) por extraktar olua suko; **(b)** (aludante infanteto) la mamo di lua patrino [matro], por extraktar lua lakto. – G

sugestar: {tr} (ad) Venigar en la penso-domeno. – AFGHI

suko: Liquoro quan kontenas la substanco di frukti, karni, legumi, e quan onu povas extraktar per preso, macero, koquo, e c. – FIR

sukombar: {ntr} (ad) Sinkar, falar, efike da kargajo tro pezoza, da koakto tro granda. – AFHI

sukro: Substanco qua saporas tre dolce, extraktata de plura vejetanti (precipue kano e betravo) e qua transformesas, efike da fairo, aden substanco kristalatra, solvebla en aquo. **2.** (kemio) Omna substanco qua esas apta fermentacar e transformesar aden alkolholo e CO_2. – AFGHIR

sukubo: (teol.) Demono noktala qua igas su aspektar quale muliero por koitar kun viro. – AFGHI

sukusar: {tr} **1.** Agitar bruske en omna lua parti. **2.** (metaf.) Agitar bruske (kozo) por desintrikar su de olu. – FI

sulfo: (kemio) Korpo simpla (metaloida), solida, sen-sapora, klare-flava, tre inflamebla, e qua, kande kombustata, exhalas odoro tre forta e sufokiva. Simbolo kemiala: S. – AFHI

sulko: (agrokultivo) Trancheo quan facas la soko di plugilo. – HI

sulo: Extensajo sur qua su apogas la korpi, surface di Tero. – AFHI

sultano: (olim) La suvereno di Turkia. – AFGHIR

sumako: (bot.) Planto ek la familio di la terebinto, uzata da la mejisisti. (L. *rhus*). – AFGHIR

sumaria: Rapid-agema; sen disipo di tempo e sen formalaji ne-utila. – AF

sumnar: {tr} (pri) (yuro-cienco) Imperar (ad ulu) ke lu agez to quon onu havas la yuro postular de lu, minacante lu ye la puniso a qua lu su expozus se lu refuzus. – AF

sumo: Quanto ek du o plura quanti quin onu adicionis. – AFGHIR

sundio: La dio unesma di la semano - konsakrita, da la eklezio kristana, a repozo ed a la kulto di la deo kristana, memorige di la rezurekto di Iesu Kristo. – AG

suno: **1.** Astro lumifanta, qua esas la centro di la planetaro di qua Tero esas parto. **2.** (metaf.) To quo brilas quale Suno. – AG

suolo: **1.** (anat.) Suba parto di la hufo, che ula animali (kavalo, asno, mulo, cerno, e c.), plako korna inter la bordumo infra di la parieto, la forketo e la apogarki qui cirkondas lu. **2.** Parto di la pedovesto, qua esas sub la plando, por protektar ica. – AGHI

supear: {ntr} Repastar ye kloko (generale) kelke pos nokto-mezo, kande onu retrovenas de festo, de balo, e c. – AFG

super: Prepoziciono: Qua esas plu alta kam la suprajo e sen kontakto kun ica. (anke metaf.) – AFHI

superba: Qua estimas su tante ke lu situas su super sua kun-homi ed, pro lo exajeras sua revendiki sociala, mondumala. – FHI

superfetaciono: (fiziol.) Formaceso di feto duesma super feto unesma, konceptita antee. – AFGHI

superflua: Qua esas ultre lo necesa, exter lo utila. – AFHI

superioro: Persono qua esas super altra en hierarkio, e qua havas la yuro obediigar su da ta altra. – AFGHI

superlativo: (gram.) La grado maxim alta di la esomaniero quan expresas epiteto. – AFGHI

supernumerario: Employato quan administranti, komerco-firmo, engajas suplemente, varte di la vako di ofico che su. – AFGHI

superstico: **1.** Kredo, praktiko a qua religio miskomprenata donas karaktero sakra. **2.** Eceso di skrupulo pri la egardo di ula kozi. – AFHI

supino: (gram. Latina) Tempo di infinitivo qua esas analoga, pri la formo, a participo pasintala, e, pri la senco, a substantivo obtenita de la radiko di verbo. – AFGHI

suplantar: {tr} Eviktar ulu e substitucar su a lu. – AFHI

suplear: {tr} Remplasar fristoze, pleante la sama rolo, (to quo ne povas, ta qua ne povas, plear sua rolo). – AFHI

suplemento: To quo donesas o pagesas ultre lo debata. – AFGHI

suplikar: {tr} (pri, por) Pregar ye maniero tre humila e tre insistoza, ye la nomo di ulo kara e sakra. – AFHI

supo: Buliono quan onu varsas sur pano-lonchi dina, disho per qua komencas, ordinare, la repasto. – AFGHIR

suportar: {tr} **1. (a)** Havar sur su (kozo di qua onu portas la tota pezo) tale ke onu impedas olua falo; **(b)** (metaf.) Havar sur su la tota kargajo, la tota embaraso di (ulo). **2.** (ad) Recevar sur su sen shancelar de lo (la tota esforco da ulo); **(b)** Recevar la tota efekto de ulo sen shancelar de lo. – AFHI

supozar: {tr} Admisar kom realigita en la tempo-punto di sua dico (to quon onu imaginas esar tala). – AFHI

supozitorio: (medic.) Kono oblonga ek substanco medikamenta solida, quan onu igas penetrar aden la anuso por eventigar kaki. – AFGHI

supre: En objekto vertikala: en la parto qua distas maxime de lua pedo, de lua bazo. (anke metaf.). – I

supresar: {tr} Desaparigar, partikulare per impedar lua manifesto. – AFHI

sur: Prepoziciono qua indikas la situeso di kozo relate a la kozo qua esas an lu, interkontakte, en sama direciono vertikala: **(a)** relate to quo portas lu; **(b)** relate to quon lu kovras o tegas.

surda: Di qua la oreli ne perceptas, o perceptas nur tre desfacile, la soni, pro la desaparo, o la feblesko tre granda, di la audo-senso. – AFHI

surfaco: Extensajo extera di korpo. **2.** (geom.) To quo limitizas korpo en spaco, ed havas nur du dimensioni: longeso e larjeso. – AFHI

surjeto: (sutado) Sut-uno ube la agulo trairas du stofopeci pozita bordo-an-bordo, igante sempre la filo pasar super la du bordi unionita. – FI

surkruto: Kaulo hachita, qua fermentacis en sal-aquo. – G

surmenar: {tr} Fatigegar (kavalko-bestio, charjo-bestio, e c.) per igar lu irar tro rapide o dum tempo tro multa. (anke metafore.). – F

surmuleto: (zool.) Maro-fisho. (L. *mullus surmuletus*). – AFG

suro: (anat.) En la gambo, ta parto mola quan formacas, ye la extremajo, dope, la saliajo ek la muskuli jemela e la muskulo solea. – L

surogato: To quo povas remplasar altra substanco (farmaciala, tintala, e c.) pro havar ula karakterizivi analoga, ula efekti analoga. – AGIR

surpliso: (religio krist.) Vesto ek telo plisuroza quan weras*, sur sua sutano, la sacerdoti (en la konfeseyo ed en la procesioni funerala), la diakoni, la kantori. – AFH

surprizar: {tr} **1.** Prenar (ulu, ulo) per arivar ne-expetite. **2.** Trublar (ulu) per arivar ne-expektite. **3.** Frapar la psiko per ulo ne-expektita. – AFHI

surtuto: Vesto qua konservas la kaloro di la korpo, quan la viri weras* sur sua frako, redingoto. – AFHI

surveyar: {tr} Sorgar per regardar kun atenco sen-interrupta, time di defekto, di eroro, di neglijo, e c. – AFI

sus!: Interjeciono qua uzesas por ecitar ad inter-defenso, a persequo.

suskriptar: {tr} (pri) Engajar su pri pago parto (di ulo). – AFGHI

suspektar: {tr} (pri) **1. (a)** Konjektar, de ula aspekti, ke (ulu) esas kulpozo; **(b)** Admisar la existo, pro ula aspekti, (di lo mala pri qua onu konjektas ke ulu esas la autoro). **2.** Konjektar (ulo) de ula aspekti. **3.** (metaf.) Dicernar instinte. – AFHI

suspendar: {tr} Tenar super sulo (persono, kozo) tale ke lu pendas. – AFGHI

suspensar: {tr} Revokar, dure di nur kelka tempo, de lua oficiereso. – F

suspensorio: Bandajo qua sustenas la testikuli. – AFGHI

suspensoro: (biol.) Ligamento qua tenas suspendita.

sustenar: {tr} Subtenar (ulo, ulu) per portar parto di lua pezo. – AFHI

sustracionar: {tr} (aritm.) Deprenar nombro de altra, por determinar lia interdifero. – AFGHI

sustraktar: {tr} (de) **1.** Deprenar (ulo) de ulu, por ke lu ne povez uzar olu. **2.** Deprenar (ulo qua apartenas ad ulu) cele, per habileso o fraudo. – FHI

susurar: {tr} (ulo, ad) Parolar deslaute, preske an la orelo (di ulu). – FI

sutano: Vesto butonagita de supre ad infre, qua kovras til la pedi, quan olim weris* la mediki, la sacerdoti, e quan nur ici duras werar*. – AFGHI

sutar: {tr} Asemblar, ligar, per filo, kordeto, quan on igas trapasar per agulo, per puncilo. – AFI

suverena: **1.** Qua havas la autoritato suprega en la stato. **2.** (politiko-yuro) La suvereno: La persono (personi) en qua (qui) rezidas la autoritato suprega leg-exekutigala (la rejo, en monarkio; la populo, en demokratio; la grandi, en oligarkio). – AFGHI

swabro: (navo) Fasko de fili kanaba, per lavar e vishar la ponto di navo. – AFG

swichar: {tr} (elektro) Chanjar la direciono di la elektro-fluo, per aparato qua posibligas agar lo sen modifiko di la instaluro, di la filo-reto. – A

swobo*: Ligno-stipito, kartono-stipito, provizita, an lua extremaji, ye tufo piratra de kotono - uzata por skrapar ed uncionar la pelo di homo od animalo domestika. – A

T

ta: (gram.) Abreviuro di "ita".

tabako: **1.** (bot.) Planto ek la familio "solanei". (L. *nicotiana*). **2.** Folio de ta planto, preparita por snifleso, fumeso (smokeso*), o mastikeso. – AFGHIR

tabano: (zool.) Insekto diptera, qua pikas la animali tante profunde ke lia sango ekfluas. (L. *tabanus*). – IL

tabelo: **1.** Panelo de ligno, indutita (maxim-multa-kaze) ye farbo nigra o obskur-verda, e sur qua onu skribas o trasas figuri per kreto-krayono. **2.** Panelo ek ligno, kupro, e c., kadro sur qua tensesis telo - sur qua onu piktas. **3.** Listo di qua la elementi (itemi*) esas ordinita metodoze (kom ex.: tabelo de logaritimi). – AFGHIR

tabernaklo: **1.** (antique, che la Judi) Tendo en qua esis enklozita la "archo di kontrato" til ante kande la templo esis konstruktita. **2.** (liturgio katol.) Recevuyo en qua esas enklozita la santa ciborio, super la tablo altara. – AFGHI

tabeto: (patol.) Morbo quan karakterizas precipue la ne-inter-koordineso di la movi, kun reteno di la forteso di la muskuli. – F

tablero: (en automobilo) Parieto, maxim-multa-kaze tola, qua separas la kapoto (o: spaco rezervita por la motoro) de la parto rezervita por la pasajeri. (Normale la automobilifisto muntas sur la tablero la organi acesora: la exhaustilo, la pumpilo di lubrifiko, la klaxono, e c.). – FH

tablo: Areo plata ek ligno, petro, e c., subtenata da un o plura pedi, adsur qua onu pozas la objekti (por manjar, skribar, laborar, ludar, e c.). – AFI

tabulo: Planketo de ligno, en biblioteko, armoro, etajero, qua interseparas horizontale e superpoze la parti diversa di la kontenajo. – FHI

tabureto: **1.** Sidilo kun quar pedi, sen brakii nek dors-apogilo. **2.** Mikra suportilo, di qua la formo esas analoga, sur qua onu pozas sua pedi kande onu sidas sur stulo. – FGHR

tacar: {ntr} (pri) **2.** Silencar, neparolar, pri (ulo, ulu). **2.** Permanar silencoza. – AFHI

tafto: Stofo ek silko, uniforma e briloza. – AFGHIR

takigenzo: (biol.) Formo di la kresko en qua ula fazi embrionifala esas kondensita o supresita. – AFGHI

takigrafar*: {tr} **1.** (en la epoki antiqua, en Roma) Uzar, por la enrejistro di lo dicata, la sistemo de stenografo-signi quan inventis Tiro, la sekretario di Markus Tulius Kikero (Cicero). **2.** (nia-epoke) Mi-stenografar, t. e. uzar abrevio-sistemo qua posibligas notar ye rapideso-grado pasable plu granda kam per la skribo-sistemo normala, ma ne tam rapide kam per stenografo. – AFGHIR

takimetro: Aparato uzata pri mekaniko, por mezurar la rapideso-gradi angulala, o grandeso irg-altra qua

esas funciono lineara di ta rapideso. – AFGHIR

tako: (tekn.) Mikra peco de ligno qua subtenas la extremajo di traverseto; qua mantenas angulo di moblo; qua garnisas la kuseneto di pulio por ke olca ne tendencez a sterno; quan onu sinkas aden tero por uzesar kom repero-punto lor la rektigo di voyo; qua startas la naveto "fluganta" di texo-mashino, e c. – FI

taktiko: **1.** (armeo) La arto situar e movigar, sur tereno, la trupi di armo-speci diversa. **2.** (metaf.) La maniero ye qua onu agas por atingar ta o ca skopo, por obtenar ta o ca rezultajo. – AFGHIR

taktismo: (biol.) Influo quan agas ula substanci kemiala od ula formi di energio (koloro, kaloro, foto, elektro) a la protoplasmo e precipue a la direciono, la translaco di la celuli libera. – AFGHI

takto: Sento delikata pri to quo konvenas agar o ne agar por ne shokar o shameto-redigar la personi altra. – AFGHIR

tala: Sama kam kozo, persono, pri qua onu jus parolis o quik parolos.

talento: Valoro, ecelo, naturala od aquirita per exercado, en irga ek la generi. – AFGHIR

taliar: {tr} Tranchar (ulo) segun formo determinita. – AFHI

talio: (kemio) Korpo simpla, metalo min blanka kam arjento. Simbolo kemiala: Tl. – AFGHIR

taliono: (yuro-cienco) Puniso qua konsistas ye aplikar a la kulpinto la ipsa trakto quan lu subisigis da sua kunhomo. – F

talioro: La persono qua facas la vesti di viri e di mulieri. – AFI

talismano: Lapido, ringo, e c., sur qua trasesis ula signi misterioza, e qua egardesas (da ula personi) kom apta efikar supernature pro lia relato kun la stelari sub qui li gravesis. – AFGHIR

talko: Substanco lameloza, griza verdatre, grasatra tushale. Simbolo kemiala: $H_2Hg_3Si_4O_{12}$. – AFGHIR

talo: (bot.) La organaro vejetantala, plu o min komplexa, di la planti minim supra pri organizeso: algi, fungi, e c. – AFGHI

talono: **1.** (anat.) La dopa parto di la pedo, che la homo. **2.** Parto di la pedo-vesto qua inkluzas la dopa parto di la homo-pedo. **3.** (metaf.) **(a)** Extremajo infra di ula objekti; **(b)** Marjino di la folieti detranchebla, qua duras sur parto di la folieto fixigita ye la registro, ye la kayereto, e qua uzesas kom kontrolo-moyeno. – FGHI

talpo: (zool.) Mikra mamifero karnavida, qua exkavas galerii sub la sulsurfaco, e di qua la okuli esas extreme mikra. (L. *talpa*). – FHIL

taluso: Tereno, kun pento tre inklinita, qua rezultas ordinare de terlaboro, e qua garnisas la bordo di trancheo, di fosato, e c. – AFGH

talvego: (geogr.) Lineo qua sequas la fundo di valo, di la lito di fluvio, di rivero - inter-sekuro di du penti laterala. – AFGI

tam: Adverbo: sama-grada pri qualeso.

tamarindo: (bot.) Frukto de la arboreto L. *tamarindus*, ek la familio "leguminosi", di qua la shelo kontenas pulpo laxigiva, mi-purgiva. – AFGHIR

tamarisko: (bot.) Arboreto di qua la folii esas tenua, e la flori spikoza. (L. *tamarix*). – AFGHIR

tamburino: Tamburo plu basa kam la tamburo ordinara, quan onu igas resonar per nur un vergeto.

tamburo: Kesto cilindra di qua la du fundi esas kovrita ye felo tensita, sur un ek qui onu frapas per vergeto por igar lu resonar. – AFHIR

tamen: (konjunciono) Opoze ad ico; malgre lo dicita; malgre ta obstaklo. – L.

tampar: {tr} Igar (pavo, paliso, e c.) irar ad, o til, la fundo per frapar (lu) per grava bloko ek ligno. – A

tampono: Mikra bloko, garnisita ye linjo, felto, e c., quan onu imbibas per substanco liquida quan onu volas extensar, aplikar sur surfaco. **2.** (skermarto) Rondo de felo quan onu muntas tampone ye la extremajo di flereto por igar ica nevundiva. **3.** (tekn.) Stifto ligna, ye qua onu garnisas truo borita en muro, por fixigar en lu skrubo, klovo. – AFGH

tamtamo: Perkut-instrumento (che la populi di la esto-regiono di Azia), disko metala, kun rebordo, qua sonegas kande onu frapas lu. – AFGIR

tandem: Indikas ke lo eventis pos lasir (ulu) expektar ta evento dum multa tempo. – L

tandemo: **1.** Veturo kun du kavali jungita an singla latero di timono. **2.** Biciklo por du personi qui kavalkas lu, la duesma dop la unesma. – AFGI

tangar: {ntr} (navig.) (aludante navo an aquo) Ocilar alterne de la pruo a la pupo, de la pupo a la pruo. – F

tangenta: (geometrio) Qua tushas lineo, surfaco, ye nur

un punto. – AFGHIR

tanino: (kemio) Substanco astriktiva, qua existas en la kortico di querko, sumako, kastaniero, ed igas olu apta preparar la ledri. – AFGHIR

tanko: Granda recipiento metala, klozita e klozebla hermetike, por la liquidi. – AFGH

tano: Kortico di querko, di sumako, di kastaniero, pulverigita, quan onu uzas por la preparo di la ledri. – AF

tanta: Indikas quanto, grado, nombro, nedefinita o tre granda. – FHI

tantalo: (kemio) Metalo duktila, tre elastika, fasonebla por la faco di skribo-plumi, siringi por injekti, subderma, e c. Simbolo kemiala: Ta. – AFGHIR

tapar: {tr} (tekn.) Filetizar la parto interna di cilindro mikra-diametra, per utensilo di qua la formo esas olta di skrubo ek stalo, kun aristi tranchiva e quaza koridori por la eskapo adextera di la spani - la fileti unesma esante trunkigita por povar enirar la truo quan onu boris kom labor-preparuro. – A

tapeto: Peco de stofo per qua onu kovras la muri interna, e sur qua facesis, ek lano, silko, e c., figuri, ornivi diversa, sur fundo qua igas saliar lia beleso. – AFGHI

tapiokao: Fekulo de radiko di manioko, lavita e sekigita. – AFGHI

tapiro: (zool.) Mamifero pakiderma, de la sudo-regioni di Amerika, zoologie vicina a porko, asno-statura. (L. *tapirus*). – AFGHIR

tapiso: Peco de stofo, de lano, de silko, e c. quan onu extensas sur tablo, sur parqueto, e c. (anke metaf.). – FGHI

tapotar: {tr} **1.** (medic.) Masajar per mikra frapi qui intersequas rapide, agita per la bordo kubitala di la manuo. **2.** (tekn.) Uniformigar la repartiseso (di pasto) en mulduro per mikra frapi repetita quin recevas la tablo qua suportas la mulduro. – AF

tarantelo: (muziko) Dans-ario, danso agata en la sudo-regioni di Italia, segun la movimento 6/8 tre rapida. – AFGHIR

tarantulo: (zool.) Araneo-sorto, tre ordinara en la regiono qua cirkondas Tarente (Italia), e di qua la morduro produktas, che la homi, acidenti nervala. – AFGHIR

tarda: (retarda*) Qua eventas **(a)** pos la tempo-punto stipulita, **(b)** pos la tempo-punto ye qua lo eventas normale. – AFHI

tardigrado: (zool.) Familio de mamiferi ungloza, qui marchas lente. – AFGHIR

tarifo: (komerco) Tabelo qua indikas la preci di vari, di taski exekutenda, di dogano-taxi, e c. – AFGHIR

tarino: (zool.) Ucelo kantera, sorto di kardelo, kun beko konatra e plumaro verdatra. (L. *fingilla spinus*).

tarjo: (armeo, olim) Shildo quadrata, di qua un ek la anguli esas sesgita por lasar la lanco pasar. – AFGHIR

tarlatano: Muslino kun texuro poke densa, ordinare klar-kolora. – AFGHIR

taro: Pezo di la barelo, poti, tegili, kesti qui kontenas varo. – AFGHIR

taroko: Ludo-karto di qua la reverso esas ornita ye faki de pikturi griza. – AFGR

tarso: (anat.) Parto dopa di la ped-osto, qua konsistas ye sep osti. – AFHI

tartano-navo: (navig.) Mikra navo (sur Mediteraneo) pontoza, un-masta, e kun seglo triangula (kun un ortangulo).

tartano-stofo: Stofo ek lano, kun figuri ek quadrato-frami, di qui la kolori alterna.

tartaro: (kemio) **1.** Sedimento sala qua diferenciesas pokope ek la liquori vinatra, e adheras a la parieti di la bareli, forme di krusto. **2.** Sedimento blankatra o flavatra qua amaseskas an la infra parto di la denti e karias pokope lia emalio. – AFHI

tarto: Kuko, ronda (maxim-multa-kaze), ek fundo plata de pasto, kun rebordo, e kovrita ye frukti, konfitaji, kremo, e c. – AFGHIR

tasko: **1.** To quon onu obligesas laborar, facar, agar. **2.** Quanto de laboro quan onu su obligis exekutor en fristo e po preco konvencionita. **3.** Laboro skribala quan docisto donas kom exekutenda da lua docarii exter la doceyo. – AF

taso: Mikra vazo kun anso, ek porcelano, metalo, vitro, quan onu uzas por drinkar (kafeo, teo, chokolado, e c.). – FGHI

tastar: {ntr} **1.** Palpar per la manui, en tenebro, por avancar, por trovar to quon onu serchas. **2.** Probar interdiferante, pro ne savar quale agar apte por atingar la skopo quan onu determinis. – FGI

tatuar: {tr} Trasar (sur la pelo) desegnuri, per farbi

quin onu koaktas - per la pinto di instrumento - penetrar sub la epidermo.

taumaturgio: La arto di la taumaturgo. – AFGHI

taumaturgo: Facisto di mirakli. (vorto perjorativa). – AFGHI

taverno: **1.** (olim) Butiko en qua onu iris konsumar drinkaji plu o min alkoholoza, manjar, fumar (smokar*). **2.** (nun) Kafe-drinkerio, restorerio plu o min luxoza, ed (en ula kazi) ornita da objekti artala (freski, pikturi, statui). – AFHI

taxar: {tr} (ye) Enskribar (ulu) sur la registro de la impostebli kom debanta pagor pekunio-quanto (de ...). – AFGR

taximetro: (automobilo) Kontilo specala, uzata sur la fiakri, e qua indikas la pekunio-quanto pagenda, kande la transporto jus finabos, proporcione ye la quanto de kilometri parkurita. – AFGHI

taxio*: Fiakro automobila, taximetroza. – AFGHIR

taxuso: (bot.) Arboro verda, ek la familio "koniferi". (L. *taxus*). – GL

tayo: (anat.) Parto streta di la homo-korpo, inter hanchi e la infra parto di la busto. – FHI

teatro: **1.** Edifico ube reprezentesas verki qui havas la formo di konversi. **2.** Ta edifico kun ti qui direktas lu, la aktori qui reprezentas la verki teatrala, la dekoruri, e c. – AFGHIR

tebaido: Retreteyo, refujeyo, solitara. – FGHI

tedar: {tr} Fatigar per arivir desoportune, o pro tro repetar, tro iterar sua dici. – AHIL

tegar: {tr} Envelopar plu o min multa ek la parti (di objekto). – L

tegulo: Plaketo de terakoto, uzata por facar la tekti. – IL

tegumento: (anat.) Tisuo organika adheranta, qua tegas ula parti di la animali, di la vejetanti. – AFGHI

teismo: Kredo pri la existo di deo. – AFGHIR

teisto: Persono qua kredas ke existas deo. – AFGHIR

tekniko: Ensemblo ek la procedi di arto. – AFGHIR

teknologio: Expliko di la procedi, di la termini qui koncernas propre ta o ca arto o cienco. – AFGHIR

teko: (bot.) Arboro di India, ek la familio "verbenacei", di qua la ligno, extreme-densa, e harda, uzesas por konstruktar komi, navi, e c. (L. *tectonia*). – AFGHIR

tekto: (arkitekt.) Parto di la karpenturo somite de edifico, di domo, ek teguli, ardezo-plaki, palio, e c., qua kovras ta konstrukturo. – FHI

telefonar: {tr} (ad) Transmisar voce (ulo ad ulu) per uzar instrumento ek plako dina de fero pura qua, kande la voco-soni produktesas, vibras e vibrigas unisone, per filo elektrala, lamo simila qua produktas, sur la membrano di la timpano, vibri korespondanta e qui genitas soni identa. – AFGHIR

telegonio: (biol.) Transmiso, a la genituro ek mariajo dato-duesma, di karakteri qui devenas de la patrulo [patro] unesma-mariaja. – AFGHI

telegrafar: {tr} (ad) Sendar (texto) per aparato qua transmisas la depeshi preske instantale. – AFGHIR

telegramo: Depesho transmisita per telegrafo. – AFGHIR

teleologio: (biol.) Doktrino segun qua la enti esas organizita por la skopo a qua li destinesis. – AFGHIR

teleskopo: Optik-instrumento, uzata por observar la objekti tre fora, per la reflektigo, sur speguli, di la imajo de ta objekti, e per plugrandigar ta reflekturo per lensi. – AFGHIR

telo: Texuro de fili ek lino o kanabo.

telofazo: (biol.) Fazo finala di la mitoso.

telolecito: (biol.) Dicesas pri la ovulo kun segmentesko partala (uceli, repteri, fishi) en qua la vitelo formaciva esas aparta de la vitelo nutriva.

teluro: (kemio) Korpo simpla, metala, deskovrita en 1782 en la oro-mineyi di Transilvania. Simbolo kemiala: Te.

temato: (muziko) Temo, motivo, melodiala di muzikajo. **3.** (gram.) Parto nevariiva di vorto, qua recevas la flexioni. – AFGHIR

temerara: Di qua la audaco, la sen-timeso, esas ne-reflektita. – AFHI

temo: Objekto di studio, propoziciono quan onu traktas, developas. – AFGHIR

temperamento: (fiziol.) Konstituciono propra ye korpo organizita, qua dependas de la maniero ye qua la funcioni inter-equilibresas en lu. – AFGHIR

temperar: {tr} Moderar per ta o ca pludolcigo, diminuto; igar min strikta, min rigoroza. – AFGHI

temperaturo: Varmeso-grado di korpo, di loko, evaluebla per la senti quin lu produktas ye nia

organi, o lua efiko a termometro. – AFGHIR

tempestar: {ntr} Furiar (aludante la elementi atmosferala quaze deskatenizita: uragano, fulmino, burasko, e c.). (anke metafore). – AFHI

templo: Edifico quan onu konsakris a la kulto publika di la deajo. – AFGHI

tempo: **1.** Duro di to quo havas komenco-punto e fino-parto. **2.** (gram.) Irga ek la flexioni diversa di un modo, qua indikas ke la ago o la subiso quan expresas la verbo esas prezenta, pasinta o futura. **3.** (muziko). Unajo dividala di la mezuro muzikala. – AFHI

temporisar: {ntr} Ajornar, varte di tempo-punto oportuna. – AFGHI

temporo: (anat.) Regiono laterala di la kapo, inter la angulo di la okulo e la parto supra di la orelo. – AFHI

temprar: {tr} Indutar ye farbo triturita en aquo e midilutita en gluo liquida, qua ne esas tam solida kam oleo-farbo. – AFGHI

tenaca: **1.** Qua adheras forte ad ulo. **2.** Di qua la parti inter-adheras forte. – AFHI

tenalio: Utensilo fera, ek du branchi morsoza qui beas e, pose, interklemas por sizar e tenar forte. – FHI

tenar: {tr} Havar en sua manui, inter sua brakii, e c., tale ke (lu) ne povas eskapar, forirar, falar, e c. – FHI

tenaro: (anat.) Saliajo ek la muskuli, ye la manuo-parto avana, extera, supra, apud la polexo. – AFHI

tencho: (zool.) Fisho qua vivas en la aquo sen-sala, zoologie vicina a karpo. – (L. *tinca*). – AFHI

tendencar: {ntr} (ad) Sentar en su ta eso-maniero naturala efike da qua ento atraktesas a skopo. – AFGHIR

tendino: (anat.) En la muskularo, fasko ek fibri, distingita de la muskulo per sua fibri qui esas ne-kontraktebla e sua koloro (brilante-blanka). – AFHI

tendo: **1.** Paviliono ek stofo tensita, quan onu erektas en areo ne-enklozita, uzata kom shirmivo (precipue por kampo armeala). **2.**Kovrilo ek ledro, uzata sur kabrioleto od irgaltra veturo sen-tekta, automobila o kaval-tirata. – AFHI

tendro: (teknol.) Veturo ligita a lokomotivo por transportar la aquo e la karbono ye qui ica alimentesas. – AFGHIR

tenebro: **1.** Obskureso absolute kompleta, profunda. **2.** (metaf.) Eroro, ne-savo, qua impedas la vido di lo exakta, di la fakti. – AFHI

tenera: Qua havas por ulu afeciono qua abundas ye sentemeso e dolceso. – AFHI

tenio: Vermo rimeno-forma, qua kreskas en la intestini di la homo e di ula animali. (L. *taenia*). – AFHI

teniso: Sporto quan onu praktikas per raketi e baloneti, sur tereno equipita specala. – AFGHI

tenono: (tekn.) Parto salianta, situita ye la extremajo di peco de ligno, de metalo, de marmoro, e c., por ajusteso a parto, a mortezo, korespondanta en altra peco qua esas asemblenda an la unesma. – AF

tenoro: **1.** (muziko) Voco virala qua iras de la unesma "do" di la alto, til la "sol" duesman di la violino. **2.** Kantisto qua havas tala voco. – AFGHIR

tensar: {tr} **1.** Igar rigida (korpo plu o min elastika) per igar lu plu longa, per tiro de un ek lua extremaji a la altra. **2.** (pri horlojo murala) Ri-suprigar la pezo-bloki kande li ter-venis. – AFHI

tentakulo: (zool.) Apendico movebla ye qua esas provisita ula animali, e qua uzesas da li kom, precipue, organo di tusho-senso. – AFHI

tentar: {tr} Solicitar (ulu) ad agar ulo interdiktita, per olua atrakto. – AFHI

tenua: Preske neprenebla pro lua mikregeso, dinegeso, delikateso. – AFHI

teo: (bot.) **1.** Folii di arboreto (L. *thea*) de Chinia, de Japonia, qua, per infuzo, donas drinkajo aromatoza, stimuliva. **2.** Ta ipsa infuzuro. – AFGHI

teodiceo: (filoz.) **1.** Traktato pri la yusteso di deo. **2.** Parto di filozofio, qua traktas la existo e la atributi di deo. – AFGHIR

teodolito: (astron., geom.) Instrumento di geodezio, quan onu uzas por relevar mapi, por mezurar la anguli reduktita a la horizonto, la disti zenitala e la azimuti. – AFGIR

teogonio: Genito di la dei; ensemblo de deaji di qui la kulto formacas la sistemo religiala di populo politeista. – AFGHIR

teokratio: Formo di guvernado segun qua la chefi di la naciono, de la kasto "sacerdoti", egardesas kom ministri di deo. – AFGHIR

teokrato: Singla ek la chefi di teokratio. – AFGH

teologala: Dicesas pri singla de la tri vertui di qui deo

esas la objekto ed un ek lua atributi kom motivo (kredo, espero e karitato). – FHI

teologio: Doktrino religiala pri la kozi deala. – AFGHIR

teorbo: (muziko) Instrumento analoga a liuto, plu granda, kun du kapi: un por la kordi quin onu fingragas sur la mancho, la altra por la grosa kordi quin onu pinchas vakue. – AFGHIR

teoremo: Propoziciono ciencala quan demonstro igas evidenta.

teorio: Ensemblo ek la legi, la reguli atribuita a serio de fakti determinita, la principi quin onu propozas kom lia existo-kauzo. – AFGHIR

teozofio: **1.** Sorto di iluminismo religiala. **3.** Doktrino fondita sur intuico kontinue plu altagrada di la deajo, e qua posibligas efikar a la forci superiora. – AFGHIR

tepalo: (bot.) Singla ek la parti di la envelopilo florala.

tepida: Di qua la temperaturo esas inter kolda e varma. – AFI

teplico: Chambrego vitro-mura, kalorizita, en qua onu shirmas la planti qui domajesus da temperaturo kolda. – R

terakoto: Argilo fasonita e pose bakita. – AFGHIR

terapio: (medic.) Parto di medicino qua havas kom objekto la kuraco e risanigo de la morbi. – AFGHIR

terario: Instaluro plu o min granda, en qua onu depozas tero, petri, stoni, planti, e c., por la eduko e la entrateno di kolektajo ek repteri, batraki, insekti, e c. – AF

teraso: **1.** Platformo plu o min vasta facita en gardeno, en parko, por regardar la peizajo til horizonto o por promenar - e ter-amaso sustenata cirkonde da masonuro. **2.** Platformo masonura, facita por regardar la cirkondajo o por promenar, sur un ek la etaji supra o sur la tekto-karpenturo di domo, di edifico. – AFG

teratologio: Parto di la naturo-historio qua deskriptas la monstri. – AFG

tercerono: Persono qua naskis de pelblanko e de mestico.

terceto: Stanco de tri versi. – AFGIR

terciana: (patol.) Febro intermitanta, qua rieventas singla-tridie. – AFGHI

terciera: **1.** (geol.) Dicesas pri un ek la granda faki ek la serio geologiala, qua inkluzas la strati eocena, oligocena, miocena e pliocena. **2.** (patol.) Di qua la simptomi aparas pos du etapi evidenta di morbo. – AFGHI

terco: **1.** (skermo) Poziciono di la espado kande lu engajesas en la lineo extera, kun lua pinto vers-supre, la karpo rotacante de extere ad interne. **2.** (muziko) Intervalo inter la sekundo e la quarto. **3.** (tempo) La parto sisadekima di sekundo. – AFGHIR

terebinto: (bot.) Speco di pistachiero. (L. *pistacia terebinthus*). – AFGHIR

tereno: Extensajo de tero, de sulo, quan onu egardas kom apta por ta o ca uzeso. – AFGHI

teriako: (medic.) Elektuario kontre la morduro da la serpenti. – AFGHIR

teriero: (zool.) Mikra hundo quan olim onu uzis por chasar la animali qui rezidas en ter-trui. – AFG

terino: Vazo ek ligno, fayenco, porcelano, ceramiko vernisizita, ronda, un-peca, sen rebordo nek anso, nek mancho, kun fundo plata, uzata en la menaji. – AFGI

teritorio: Extensajo de lando qua formacas distrikto politikala. – AFGHIR

termi: **1.** (epoki antiqua) Establisuro publika por balni varm-aqua. **2.** (nun) Establisuro adube onu venas por kuracesar per aqui medicinala varma. – AFGHI

termino: **1.** Bloko petra qua indikas la limito di agro, di stadio, la frontiero. **2.** (gram.) En propoziciono: o la subjekto, o la verbo, o la atributo. **3.** (logiko) En silogismo: o la majoro, o la minoro, o la mezo. **4.** (matem.) Expresuro di quanto en raporto, en proporciono, en progresiono, e c. **5.** (mitol.) La deajo - reprezentita per figuro di viro di qua la parto infra finas gaino-forme, skultita en bloko de petro - qua sekurigis la egardo di la limiti inter-agra, di la frontieri, e c. – AFGHI

termito: (zool.) Nevroptero qua rodas interne la objekti ek ligno, lente e cele. (L. *termes*.). – AFGHR

termodinamiko: Parto di fiziko, qua havas kom studiajo la relati qui existas inter la fenomeni mekanikala e kalorifala. – AFGHIR

termoelektro: Ensemblo ek la fenomeni elektrala e kalorala qui naskas de la varii od elektrala o kalorala. – AFGHIR

termografo: (fiziol.) Instrumento qua konsistas ye aerotermometro kun enrejistro-levero, ed uzata por mezurar la varii di temperaturo, e la duro di ta varii,

en irga punto di la homo-korpo. – AGIR

termokemio: (kemio) Fako di la kemio-cienco, qua traktas la determino di la quanto de kaloro quan pleas rolo en la kombini. – AFGHIR

termologio: Fako di fiziko, qua traktas kaloro. – AFGHI

termometrio: (fiziko) La mezuro di kaloro. – AFGHIR

termometro: Aparato por la mezuro di la temperaturi, per la dilato o la kontrakto di merkurio, di alkoholo, e c. en tubo gradoza. – AFGHIR

termoskopo: (fiziko) Aparato por montrar la existo e la signo di difero pri la temperaturi reciproka di du medii, ma qua donas unike valori relativa pri la grandeso-grado di ta diferi. – AFGHI

termostato*: (teknol.) Ensemblo teknikala qua posibligas la obteno, en klozajo (kluzajo*) di temperaturo konstanta.

termotaktismo: (biol.) Su-diplaso reaktala da protoplasmo, influe da kaloro. – AFGHI

termoterapio: (medic.) Kuraco di la morbi per kaloro. – AFGHI

termotropismo: (biol.) Influo, da kaloro, di la protoplasmo che la elementi tisua, e precipue di la direciono o la sinso di la kresko che la tisui qui kreskas. – AFGHI

ternara: (matem.) (pri sistemo di nombrifado) En qua tri unaji ek la klaso unesma formacas unajo ek la klaso duesma. – AFGHI

tero: **1.** Parto solida di la globo quan ni habitas: **(a)** sulo qua suportas la homo, la animali, la planti, la urbi, e c.; **(b)** sulo qua produktas la vejetanti; **(c)** sulo aden qua onu sepultas la mortinti. **2.** Materio solida ye qua konsistas nia globo; substanco tirita de ta materio ed uzata diversa-skope. **3.** La ter-globo ipsa, kom planeto. – AFHI

terorar: {ntr} (pro, pri) Fremisar, parturbesar profunde en sua organismo, pro pavoro. – AFGHI

terpentino: (kemio) Rezino liquida quan donas la arbori ek la familio "terebintacei", e di qua un elemento esas $C_{10}H_{16}$. – AG

terpleno: (militarto) Platformo ek tero adjuntita, sustenata da parapeti masonura. – F

testaceo: (zool.) Molusko di qua la korpo kovresas da konko. – AFGHI

testamentar: {ntr} (favore di) **1.** Redaktar la akto per qua onu legacas sua havaji, e di qua la klauzi esas exekutenda pos la morto di la redaktanto. **2.** (historio religiala) Testamento: nomo di singla ek la du libri santa: che la Hebrei, la *Olda Testamento*, che la Kristani: la *Nova Testamento*. – AFGHI

testiero: Harneso-peco sur la kapo di kavalo, an qua ligesas la morso e la brido.

testikulo: (anat.) Che la mamiferuli: korpo glandatra quan kontenas singla ek la burseti, qua sekrecas spermo. – AFHI

testo: Persono qua deklaras (maxim-multa-kaze: koram judiciisti) certifikar vidir od audir (ulo, ulu). – HI

tetanar: {ntr} Subisar kontrakti konvulsala di uli ek sua muskuli - ed, en ula kazi, la rigidesko di omna sua muskuli - qui mortigas la subisanto ulakaze. – AFGHI

tetrado: (biol.) Su-divido di la celulo patra di la poleno-grani aden quar celuli qui divenas quar poleno-grani inter-unionita en la kazi maxim multa.

tetraedro: (geom.) Solido quar-edra. – AFGHI

tetraedroido: Solido di qua la formo esas kelke simila a tetraedro. – AFGHI

tetragono: (bot.) Genero di "fikoidi", qua kontenas duadek speci en la regioni temperaturo-moderata, e quan onu manjas kom spinato-analoga o forme di supo. – AFGHI

tetralogio: **1.** (literaturo antiqua) Ensemblo de quar peci: tri tragedii ed un dramato satirema, quan prizentis, lor la konkursi teatrala, la poeti tragediala di la Grekia antiqua. **2.** Grupo de quar dialogi, che Platono. **3.** (muziko) Ensemblo de quar operi. – AFGHIR

tetrarko: (epoki antiqua, en Grekia) Chefo di singla ek la quar gubernii di lando. – AFGHIR

tetraso: (zool.) Granda urogalo. (L. *tetrao urogallus*). – FIL

tetrasporo: (biol.) Genero di algi verda, tipo di la familio "tetrasporacei", qui konsistas ye celuli qui permanas en grupi de du o quar.

teurgio: Magio fondita sur relato asertita kun la spiriti cielala (antonimo di nekromancio, magio infernala). – AFGHIR

texar: (trans.) Transformar (substanco filigita: lano, kanabo, kotono, e c.) aden materio koheranta, flexebla e dina per krucumar fili tensita horizontale (warpo-filo) kun fili quin onu igas pasar transverse

(wefto). – AFHI

texto: **1.** La ipsa vorti di autoro, di lego, di akto (opoze a la komenti). **2.** Peci ek la libri santa quin la predikisti citas, komence di sermono, di homilio, kom aplikebla a la temo quan li intencas quik traktor. – AFGHIR

tezo: Propoziciono, asertata da ulu, e defensata da lu kontre la personi qui kontestas olua exakteso. – AFGHIR

tiaro: **1.** Kapovesto alta, uzata olim che la Oriento-populi. **2.** Kapovesto di la sacerdoto suprega, che la Hebrei. **3.** (che la katoliki) Kapovesto quan weras* la papo dum la ceremonii, boneto kun, kom ornivi, tri kroni, e, suprege, globo kun un krono. – AFGHIR

tibio: (anat.) La plu grosa ek la du osti di la gambo, avan la peroneo. – AFHI

tifo: (patol.) Morbo kontagiema, quan karakterizas febro sen-cesa, la stando malada di la mukozi. e c. – AFGHIR

tifoido: (patol.) Morbo infektiva quan produktas mikrobo specifika (deskovrita da Eberth). – AFGHI

tifono: (meteorol.) Tempesto-vento, quan forportas kun su - kun violento nerezistebla - to quon lu renkontras, sur-tere e sur-mare. – AF

tigmotropismo: (biol.) Influo, da la kontakto, di la direciono che la tisui kreskanta.

tigro: (zool.) Animalo feroca, karnavida, ek la familio "felini", di qua la pilaro esas strioza e makuletoza. (L. *felis tigris*). – AFGHIR

tikar: {ntr} **1.** (patol.) (aludante la muskuli, precipue olti di la vizajo) Kontraktesar konvulsatre, preske kustumale. **2.** (metaf.) Agar gesto kustumale. – F

tiktakar: {ntr} (aludante, precipue, horlojo) Produktar bruiseto bruska, ek du tempi intersucedanta qui iteresas uniforme. – AFGH

til: Prepoziciono qua indikas la arivo (en tempo, en spaco) an termino quan onu ne transiras. (Kande la limito esas ne punto, ma intervalo, lu sequesas da "exkluzite" od "inkluzite", segun la nociono). – A

"tilbury": Sorto di kabrioleto lejera, sen tendo. – AF

tildo: (gram.) Signo diakritika, qua havas ica formo: ~, quan la Hispani lokizas sur la "n" (ñ) kande li volas pronuncigar lu "ny'" - e quan la Portugalani lokizas sur "a" (ã) e "o" (õ) por pronuncigar li quale la Franca "an" e "on", (t.e. la Angla "ang", "ong") rispektive.

tilio: (bot.) Arboro di qua uzesas: la floro, por facar infuzuri kalmigiva, e la kortico, por facar puteo-kordegi. (L. *tilia*). – FHIL

timar: {tr} **1.** Tendencar evitor (ulu, ulo) (de qua onu expektas malajo). **2.** Judikar ulo (regretinda, desoportuna) kom eventonta plu o min balde. – AFHI

timbalo: Mi-globo de kupro o latuno, kovrita per felo tensita, quan onu klemas o desklemas per skrubi, por akordigar lu, e sur qua onu frapas per vergeti ek ligno harda o tegita ye felo-peco segun la sonoreso-grado quan onu deziras obtenor - muzik-instrumento qua uzesas en kavalrio [kavalerio] ed en orkestro. – AFHI

timbro: (tembro*) Kaloto de metalo qua, frapate per marteleto, produktas sonuno pasable duroza. – FH

timbro*: (postmarko) Peceto de papero imprimuroza (ordinare kun konturo dentetoza pro perforesir) quan onu glutinas sur la letro-kuverti por montrar ke la afrank-preco esas pagita. Analoge pri la "timbri" fiskala, asekurala, e c. – FH

timiano: (bot.) Planto odoroza, ek la familio "labiei", quan onu uzas en la faco di sauci. (L. *thymus*). – AFGHI

timida: Qua indijas audaco pro desfidar su. – AFHI

timnono: Longa stango de ligno, muntita ye la parto avana di veturo, di plugilo, ed an singla latero di qua tir-bestio (kavalo, bovo) esas jungita por apogar su ad olu por tirar, retenar, chanjar sua direciono, des-avancar. – FHI

timpano: **1.** (anat.) Kavajo ye qua konsistas la meza parto di orelo, klozita, en la parto extera ed en la parto interna di la orelo, per membrani tensita. **2.** (arkitekt.) Spaco quan cirkondas la tri konici di frontono, qua destinesas recevor basa reliefi, ornamenti. **3.** (muziko) Instrumento olima di muziko, garnisita ye kordi latuna, quan onu pleas per du vergeti ek ligno. – AFHIR

timuso: (anat.) Korpo glandatra, biloba, situita dop la sternumo, an la parto infra di la kolo. – AFGHI

tindro: Substanco sponjatra, extraktita de la agariko di la querko (fungo kun kortico lignatra, L. *ochropus fomentarius*), qua acendesas kontakte di cintilo. – AG

tineo: (zool.) **1.** Mikra insekto lepidoptera, di qua la speco maxim difuzita esas ta qua devoras la grani.

2. Mikra insekto lepidoptera, noktala, di qua la larvo rodas la stofi, la libri, e c. (L. *tinea*). – FHIL

tinio: (patol.) Morbo di la pelo haroza, che la homo. – FHIL

tinklar: {ntr} (aludante klosho quan onu frapas sur nur un latero per la frapilo) Produktar sonuni qui intersucedas lente. – AFI

tinlauro: (bot.) Arboreto ek la genero "viburni". (L. *viburnum tinus*).

tino: Barelo di qua la fundo esas plu larja kam la parto supra, uzata por la transporto di aquo, vito-beri lor la rekolto, e c. – FGHI

tintar: {tr} (ye, ad) **1.** Impregnar (filo, lano, texuro, felo, e c.) ye substanco qua igas lu havar ta o ca koloro. **2.** Igar stofo ja tintita, ma di qua la koloro esas velkinta, aquirar koloro fresha. – AFGHI

tipo: **1.** Peco de ligno, de metalo, e c., qua havas stampuro qua esas destinita reproduktar [riproduktar] stampuro strikte sama. **2.** Peco de gisuro di qua la stampuro formacas la literi imprimala. **3.** Koncepto ideala di la traiti generala segun qua formacesis kozo. – AFGHIR

tipografar: {tr} Imprimar per tipi. – AFGHIR

tipulo: (zool.) Genero di insekti diptera, kun mikra korpo, ek la familio "tipulidi", kun longa gambi, tre dina e frajila. (L. *tipula*). – AFHIL

tirado: (teatro) To quon rolo recitas quaze "bloke". – AFGH

tiraliar: {ntr} (armeo) Pafar segun sua arbitrio, sen vartar la komando de sua chefi, kontre la enemiko. – FG

tirano: **1.** La persono qua, suprege-autoritatoza en la stato, uzas sua povo ye maniero opresanta. **2.** (metaf.) Persono, kozo, qua uzas opresante sua autoritato. – AFGHIR

tirar: {tr} (de, ek, per) **1.**Venigar ula-direcione, per prenar (la persono, la kozo) ye un ek lua parti quan onu adduktas ad su: **(a)** esante sen-mova, **(b)** marchante ta-direcione. **2.** Adduktar (persono, kozo) ek la loko ube lu esas inkluzita, retenata. **3.** (pri kameno, funelo, e c., alimentata per karbono o ligno) Subisar an su ta aero-fluo per qua la aero necesa por la kombusto atraktesas a la herdo por remplasar la aero varmigita qua ekiras la tubo fluala, tranate kun su la fumuro. – FHI

tiritano: Sorto di drapo, mi-lana e mi-lina. – FGH

tiroido: (anat.) Glando an la parto infra di la laringo, sur la serio-unesma ringi di la trakeo. – AFHI

tirozimazo: (biol.) Oxidazo, en la fungi di la genero (L. *russula*), qua povas oxidigar tirozino.

tirozino: (biol.) $HO.C_6H_4.CH_2.CH(NH_2)CO_2H$, trovata en la hepato, en la spleno, en la pankreato.

tirso: (mitol.) Emblemo di Bacchus, javelino an-cirkondata da hedero, pampri, e finanta forme di pino-kono, quan portis la bacchus-pastorini. – AFGHIR

tisuo: (anat.) Materio koheranta ye qua konsistas la organi di la animali, di la vejetanti, asemblajo de fibri interplektita od inter-apud-pozita. – AFI

titano: **1.** (mitol.) Singla ek la deaji primitiva, qui preiris la Olimpani (t. e. Okeanos, Koyos, Krios, Hiperion, e c.) . **2.** (kemio) Metaloido tetratoma, di qua la karakteri situesas inter siliko e stano. Simbolo kemiala: Ti. – AFGHI

titilar: {tr} Submisar a tre lejera tusheti iterata, sur ula parto di la korpo. – AFHI

titrar: {tr} **1.** (teknol.) Determinar la proporciono di oro, di arjento, unionita a la aloyuro che la metali precoza - la proporciono di silko, di lano, en texuro mixura. **2.** (kemio) Determinar la quanto (fixa) di la reaktivo quan kontenas dissolve ula volumino di liquoro. – AFG

titulo: **1.** Nomo qua expresas distingo pri rango sociala, ofico. **2.** Nomo qua expresas ofico, grado. **3.** Indiko di la temo traktata en libro, maxim-multa-kaze kun la nomo di la autoro, skribita sur la kovrilo di libro broshita, sur la dorso, sur un ek la folii komencala. **4.** Indiko, en la komenco-parto di chapitro, di dividuro di libro - di la parto di la temo qua traktesas en lu. – AFGHR

tizano: Infuzuro o dekokturo de substanci medikamenta. – AFGHI

to: La kozo qua esas hike, ma kelke plu fore kam "co" (abreviuro di "ito").

tofo: Petro tre poroza, sorto di agreguro kalka, quan onu renkontras strate un ula tereni, sub la tero vejetantala. – AFGHIR

togo: Kapo-vesto (de drapo, de veluro, de silko e c.), ronda, sen rebordo (o kun rebordo nur tre mikra), kun la suprajo plata, plisoza periferie (maxim-multa-kaze). – AFHI

toldo: Kovrilo de dika telo gufrizita, o ek ledro, qua uzesas por shirmar la kargajo di la chareti, di la

dilijenci, di la navi.

tolerar: {tr} Permisar tacite, ne impedar, ne interdiktar, to quon onu desaprobas, o to per quo onu lezesas, detrimentesas, o per quo onu sufras. – AFGHI

tolo: (teknol.) Fero quan onu reduktis a lami per batado o per lamino. – FHI

tomato: (bot.) Planto ek la familio "solanei", kun frukti brilante-reda. (L. *solanum lycopersicum*). **2.** La frukto di ta planto, uzata por facar dishi o salado-forme. – AFGHR

tombako: Aloyuro de 90% latuno e 10% zinko. – AFGHIR

tombo: **1.** Foso superkovrita de quaza tablo de petro, de marmoro: quan kontenas mortinto. **2.** Monumento funerala super la foso qua kontenas mortinto. – AFH

tomo: Singla de la libri, broshura o bindura, ye qui konsistas verko imprimura. – AFHIR

tondar: {tr} Tranchar reze (la lano, la pili). – FI

tondrar: {ntr} (meteorol.) (aludante fulmino-stroko) Produktar bruiso resonanta, son-eganta. – AFGI

tonika: **1.** (gram.) Acento tonika: Plualtigo (che la Antiqui) o plu-intensigo (che la Moderni) di la sono lor la pronunco di silabo determinita. **2.** (muziko) Noto tonika: Noto qua karakterizas la tono, la gamo ye qua ario, melodio, muzikajo kompozesis - ta de qua lu komencas e qua donas a lu sua nomo. – AFGHI

tono: (psik.) Flexo di la voco, qua indikas la diversa senti di la psiko. **2.** (muziko) **(a)** Intervalo inter du noti, **(b)** Singla de la gami en qui muzikajo esas kompozebla, indikata per la noto komencala qua determinas la repartiseso di la intervali e mi-intervali inter du noti. **3.** (fotogr., pikt.) Grado di la sama koloro segun ke lu esas plu o min obskura, plu o min briloza. **4.** (fiziol.) Kontrakturo mikra e permananta di ula muskuli, precipue olti di la sfinteri. – AFGHIR

tonoplasto: (biol.) Parto permananta e diferenciita di la protoplasmo, qua formacas la parieto di la vakuoli, e precipue di la vakuoli kontraktebla. – AFGHI

tonsilito: (patol.) Inflamuro di la tonsili.

tonsilo: (anat.) Korpo glandatra, mandelo-forma, situita an singla latero di la istmo di la guturo, faringo, laringo. – AFGHI

tonsuro: (religio katolika) **1.** Krono quan onu facas sur la kapo di la kleriki, diakoni, sacerdoti, monaki, e c. per razar parto di la hari. **2.** Ceremonio dum qua la episkopo grantas ad ulu la grado unesma di la klerikeso, per razar la hari de-sur la somito di la kapo. – AFGHIR

tontino: Asociitaro de personi qui kolokas kapitalo komuna, por obtenar de lu, ye epoko determinita, rento dum-viva, qua reversionesos (pos singla morto) a la transvivinti, di qui la porciono kreskas proporcione. – AFGHIR

topazo: (mineral.) Lapido diafana, orea briloze. – AFGHIR

topika: (medic.) Medikamento lokala, uzata extere (plastro, kataplasmo, e c.). – AFGHIR

topinamburo: (bot.) Planto ek la familio "kompozaji", di qua la tuberkulo manjesas kom surogato di artichoko. (L. *halianthus tuberosus*). – FG

topo: (aludante navo) Platformo muntita salie cirkum, e an la extremajo supra di basa masto qua trairas lu. – A

topografio: La arto deskriptar e reprezentar mape la figuro di loko, di la obstakli di tereno. – AFGHIR

topologio: **1.** (geogr.) Studio di la formi di la tereno, e di la legi naturala (leyi*) qui guvernas li. **2.** (geom.) Fako di la geometrio da Riemann, en qua onu studias la karakteri di spaco - ta karakteri esante nur qualesala, ed omna ideo pri mezuro eskartite. – AFGHI

torako: (anat.) **1.** (che la vertebrozi) Kavajo quan shirmas parieto osta, e qua kontenas la organi precipua di la sango-cirkulado e di la respirado. **2.** (che la insekti) Parto di la korpo inter la kapo e la abdomino, e sur qua insertesas la ali e la gambi. – AFGHI

torcho: Flamo-fonto grosiera, ek kordego tordita, indutita ye rezino o vaxo - od ek bastono ek ligno rezinoza, kovrita ye vaxo, sebo, quan onu portis lor la procesioni, la mariaji, la funeri - quan onu tenis en sua manuo lor sua penitenco publika o reparo-prego - e quan onu uzas ankore por lumizar defilo dum nokto. – AFHI

tordar: {tr} Kontraktar violentoze (korpo flexebla) sur lu ipsa, per mantenar fixa un ek lua extremaji, en ica sinso, e rotacigar la altra inversa-sinse. – AFHI

toreadoro: Lor tauro-kombato, ta omna personi qui kombatas kontre la tauro, en la areno: pikadoro, matadoro, e c. – AFGHIR

torefaktar: {tr} Submisar a la efiko da fairo intensa, qua produktas komenco di karbonigo. – AFHI

torento: Aquo-fluo, igita impetuoza, sive da la troa pento di la tereno, sive da acenso efemera. – AFHI

torfo: Materio kombustebla, sponjatra, nigratra, qua naskas (maxim-multa-kaze) sub la aqui stagnanta, de la deskompozo di la rezidui de vejetanti. – AFGHIR

torida: Ube atmosfero esas extreme varma. La zono torida: la parto di la Terglobo, inter la du tropiki. – AFHI

torio: (kemio) Metalo skarsa, ek la grupo de la metali teroza, quan Berzelius deskovris en 1928. Simbolo kemiala: Th. – AFGHIR

tormentar: {tr} **1.** Submisar (kondamnito) a korpo-puniso tre granda, grava, kruela, netolerebla. **2.** Probar arachar de pre-akuzato konfesi, per tordar, luxacar, dislokar, brular, kombustar, ca o ta parto di lua korpo. – AFHI

tormentilo: (bot.) Planto ek la familio "rozacei", di qua la radiko esas astriktiva. (L. *tormentilla*).

tornar: {tr} Fasonar per mashino sur qua onu muntis (vertikale od horizontale) peco de ligno, de metalo, de ivoro, e c., quan onu rotacigas, tale ke rivenas, pos intertempi inter-egala, ta o ca parto di la peco por subisar la efiko da cizelo od irg-altra-sorta utensilo konceptita por fasonar lu. – FHI

tornasolo: **1.** Materio kolorizanta, blua, quan onu extraktas de varietato di krotono (sunfloro, L. *rocella lecanora*). **2.** Solvuro de ta blua materio, quan la acidi igas redeskar. – AFH

toro: **1.** (arkitekt.) Muluro cilindra an la bazo di kolono. **2.** (geom.) Surfaco produktita per la rotaco di cirklo cirkum rekto qua kontenesas en lua plano, ma qua ne pasas tra lua centro. – AFGHI

torono: (teknol.) Asemblajo ek fili kuntordita por facar kordegi, kabli, e c., e di qua la nombro varias segun la groseso di la kordego, di la kablo. – FI

torpedo: **1.** (zool.) Fisho kartilagoza, kun korpo plata, diskoforma, qua havas, an singla latero di sua kapo, organo partikulara qua elektro-sukusas ti qui tushas ta fisho. **2.** (milit-arto) Mashino plenigita ye pulvero, kun amorcilo, qua, se shokata, explozas, e quan onu lansas kontre la navi enemikala, od imersas, por impedar la proximesko da ta navi a la litoro, e c. – AFGHIR

torporar: {ntr} Afektesar da ta sorto di inerteso, di graveso quan produktas la ceso di la sentiveso e di la funciono, en un o plura parti di la homo-korpo, o di la psiko. – AFHI

torsado: **1.** Volvajo ek fili de silko, oro, e c., tordita spirale, de qui onu facas la kordeti di la franji, di la glani por kurteni, tapeti, e c. **2.** Volvajo ek fili de arjento, de oro de qua onu facas la epoleti di la oficiri. **3.** Volvajo de hari tordita spirale. – AF

torso: (anat.) Korpo di homo o di animalo, sen la kapo nek la membri. – AFGIR

tortikolo: (patol.) Doloro che la muskuli di la kolo, qua koaktas ad igar olca deviacar de vertikalo. – AFGHI

torto: Kukajo ronda, en qua onu pozas karno de bruti, de pultro, de fisho - e kaneli. – FGHIR

tortugo: (zool.) Genero di repteri, amfibia, quar-peda, qua marchas lente, kun kuraso de materio korno-harda (skalio). (L. *chelonia*). – AFI

tostar: {ntr} (ad) Propozar (a la personi prezenta) drinkor "por la duro di la saneso" (di ulu), akompanate ta propozo per diskurseto. – AFGR

tota: **1.** De qua nulo deprenesis per separo. **2. (a)** Qua nule diminutesis. **(b)** (metaf.) Qua ne implikas restrikteso. – AFI

totalizatoro: (tekn.) Aparato qua donas la sumo di serio de operaci.

toxiko: Substanco venenoza. – AFGHIR

toxikologio: La cienco qua traktas la toxiki. – AFGHI

toxino: (kemio biol.) Veneno komplexa e solvebla, quan produktas la funciono di la mikrobi, sive en la organismi vivanta, sive en la medii artificala di kultivo. – AFGHI

tra: Irante de ca a ta extremajo, sinse di profundeso. – FH

trabekulo: (histologio) Dina prolonguro qua separas su de parieto di celulo e salias en kavajo, maxim-multa-kaze per kontraktar anastomosi kun la trabekuli vicina.

trabo: (teknol.) Stangego de ligno, quadratigata, destinata a suportor ula parto di edifico (tekto, plankaro, e c.). – HIL

traciono: (teknol.) (pri relvoyo) Ensemblo de la mashini qui tiras, tranas, la treni qui transportas la pasajeri o la vari. – AFGHI

traco: **1.** Serio de marki lasita da korpo presita aden altra, per qui onu deskovras la direciono ye qua iris

ulu, ulo. **2.** Singla ek ta marki. (anke metafore). **3.** Marko per qua onu deskovras la efiko da ulo, da ulu, en epoko pasinta. – AFI

tradeskancio: (bot.) Genero di "komelinaci", kun flori violea, purpurea o blanka, quan vivas en la regioni atmosfero-varma di la suda parto di Amerika. (L. *tradescantia*).

tradicionar: {tr} Transmisar vocale la fakti historiala, la doktrini religiala, la kustumi. – AFGHIR

tradukar: {tr} (de, ad) Pasigar de linguo ad altra linguo. – FHI

trafiko: Importo, frequeso-grado di la paso di la treni, di la navi. – AFHI

tragakanto: (bot.) Arboreto ek la genero "astragalo", qua donas adraganto. (L. *astragalus*). – AFGR

tragedio: **1.** Teatrajo normala, di qua la roli luktas kontre sua pasioni o kontre desfortuno, e quin minacas e frapas katastrofi. **2.** (metaf.) Eventajo funesta. – AFGHIR

tragikomedio: Teatrajo di qua la roli ne esas monarki, suvereni, quankam la temo esas tragediala. – AFGHIR

trahizar: {tr} Abandonar (ulu, a qua onu devas esar fidela), plu o min perfide. – AFH

traino: (milit-arto) Korpo di qua la tasko konsistas ye duktar, transportar, la provizuri, la asiejo*-mashini e la municioni.

traito: **1.** Singla ek la linei di la vizajo. **2.** Marko signifikiva di ulo (karaktero, prudenteso, jenerozeso, e c.). – AFI

trajektorio: **1.** Lineo quan parkuras la baricentro di korpo qua lansesis. **2.** Kurvo qua krucumas, ye angulo donita, kurvi altra, infinite-multa. – AFGHIR

trakar: {tr} **1.** Persequar (la vildo qua esas en bosko o foresto), cirkondante lu, diminutante gradoze la cirklo-diametro. **2.** (metaf.) Persequar (krimininti, deliktinti) akulante li gradoze a loko sen eskapo-voyo. F

trakeito: (patol.) Inflamuro di la trakeo. – AFGHIR

trakeo: (anat.) Tubo ek serio de ringi kartilagoza, qua venas de la laringo, decensas alonge la kolo, avan la ezofago, bifurkas ye lua parto infra, formacante du tubi (bronki) di qui singla komunikas kun un ek la du pulmoni, ed uzesas por la paso di aero. – AFGHIR

trakeotomio: (medic.) Incizo di la trakeo, qua posibligas la eniro di la aero extera en la kazo di la afekti qui obstruktas la respiro-tubi (krupo, e c.) - DEFHIR

trakito: (mineral.) Roko quan karakterizas la prezenteso (plugranda-skale) en olu di feldspato alkalioza, e la preske absenteso di quarco o nefelino. – AFGHIR

trakomo: (patol.) Morbo infektiva di la okul-sistemo, di qua la jermo esas ankore nekonocata. – F

traktar: {tr} **1.** Agar ad (ulu) ye ta o ca maniero. **2.** (aludante oratoro, literaturisto, piktisto, e c.) Expozar, developar (tota temo). – AFHIR

traktato: (pri) Verko en qua onu traktas temo, explorante ye maniero ordinoza lua parti.

traktoro: (tekn.) Vehilo automobila di qua la roti esas provizita ye organi por igar lu adherar a sulo mem tre neplana (roti qui inter-relatas per bendo metala quaze-tapisa qua, lor la funciono, aspektas quale raupo movanta - o roti angul-pecoza) e qua posedas junto-sistemo por remorko (di plugilo, di falcho-mashini, e c.). – AFGHIR

traktrico: (geom.) Kurvo quan trasas kordo quan onu tir-esforcas - altra-vorte: di qua la tangento egalesas lineo konstanta. – AFGHI

tramo: (tekn.) Longa stango de fero o, maxim-multa-kaze, de stalo, en qua existas kanelo por recevar la parto salianta di la felgo di veturo-roto, e qua, instalite en sulo, ne salias de la surfaco di olca. (opoze a "relo"). – AFGHI

tramplar: {ntr} Movar, agitar, sua pedi sen avancar. – AG

trampolino: (tekn.) Planajo pento-forma, ek planko instalita tale ke olu esas elastika, de-sur qua la saltanti ri-saltas, tale aquirinte springo plu granda. – FGHIR

tranar: {tr} **1.** Tirar dop su (ulo, ulu) malgre la rezisto de la pezo o de la froto di parto (de lu) sur sulo. **2.** Koaktar (ulu) pri kun-venar. – AF

trancar: (patol.) Nekonciar: dum epilepsio, dum hipnoto, e c. – AFGHIR

trancendanta: (filoz.) La filozofio qua traktas exkluzive la konoco aprioria, la konoco pure racionala. (En la sistemo da Immanuel Kant, spaco e tempo esas koncepti trancendanta). – AFGHIR

tranchar: {tr} Dividar par-separe (korpo) per korpo plu harda e taliita tale ke adminime un ek lua aristi esas akuta. (ex.: tranchar la kapo per gilotino, per

hakilo-frapo). – AFHI

trancheo: (tekn.) Exkavuro facita en sulo ula-longe (por kanalo, kanaleto, voyo, relvoyo, e c.). **2.** (milit-arto) Fosato, shirme da qua onu povas proximigar su a fortifikajo, a fortreso, asiejata* (siejata). – AFGR

tranquila: Qua ne esas agitema, bruisema. – AFHI

trans: Plu fore kam. – L

transaktar: {ntr} (pri) Abutar ad interkonsento per cedi reciproke pri la litijo-punto. – AFHI

transbordar: {tr} Igar (vari, pasajanti) pasar de ca a ta navo - o de loko ube la relvoyo esas interruptita, a la loko ube lu esas itere uzebla. – FH

transepto: (arkitekt.) Ta parto di kirko exter la navo, qua formacas la "brakii" di la kruco. – AFGR

transferar: {tr} (de, ad) **1.** Instalar, establisar, de ca loko ad ita. **2.** (yuro-cienco) Igar divenar la proprietajo di altru. – AFGHI

transfigurar: {tr} Transformar per altrigar la vizajo, la traiti extera. – AFHI

transfinita: (matem.) Nombri transfinita: Nombri qui egardesis en la teorio pri la ensembli. (Ensemblo matematikala: Grupo determinita de nombri, objekti, e c.; la literi di la alfabeto, la nombri pozitiva ne-para, e c. esas ensembli).

transformar: {tr} (ulo, ulu, ad) **1.** Pasigar de ca formo ad ita. **2.** (metaf.) Par-modifikar. – AFGHI

transformatoro: (tekn.) (elektro) Aparato qua, recevate energio elektrala di ta o ca speco, modifikas exkluzive lua formo. – AFGHIR

transitar: {ntr} (komerco) (aludante vari) Transirar lando, urbo, sen pagar (pri la imposti doganala od acizala), pro yuro grantita pri lo en ula cirkonstanci. – AFGHIR

translacar: {ntr} (aludante solido) Movar (o movesar) tale ke omna parti havas rapideso-grado e direciono konstanta. – AFHI

translucida: Qua lasas lumo pasar tra su, ma tale difuzita ke onu ne povas dicernar precize la objekti tra lu. – AFGHI

transmisar: {tr} **1.** (yuro-cienco) Igar pasar ad ulu (ta o ca yuro, privilejo, quan onu posedas). **2.** (biol.) Igar pasar a la decendanti. **3.** (tekn.) Komunikar la movo di organo ad altra organo (per ingranaji, kabli, rimeni, kateni, e c.). – AFGHI

transmutar: {tr} (ad) (alkemio) Chanjar la naturo di (metalo ordinara a metalo precoza). – AFHI

transparar: {ntr} (tra, sub) Esar videbla tra. – AFGHI

transparento: Papero-folio lineizita horizontale, quan onu lokizas sub la papero-folio sur qua onu skribas, por ke la skriburo formacez linei rekta. – AFGHIR

transpirar: {ntr} **1.** Pasar tra la pori di korpo, forme di guteti qui kelke aspektas quale sudoro. **2.** (metaf.) (pri informi) Diskonocesar pro la nediskreteso di ula personi o di ula persono. – AFGHI

transportar: {tr} Portar de ca a ta loko. – AFGHIR

transubstanciar: (teol. katol.) Agar la transmuto di la pano e di la vino a la korpo e la sango di Iesu Kristo. – AFGHI

transversa: (pri korpo) Qua, de un ek sua extremaji a la altra, trairas lineo, direciono, krucume. – AFGHI

trapezo: **1.** (geom.) Quadrilatero di qua du lateri esas interparalela, ma ne-interegala. **2.** Implemento di gimnastiko ek bastono qua povas portar la pezo di persono, suspendita per du kordi ringoza a la portiko. – AFGHIR

trapezoedro: **1.** Solido di qua la edri esas trapezoida. **2.** Solido ek duadek-e-quar edri quadrilatera intersimetre. – AFGHI

trapezoido: **1.** (geom.) Quadrilatero plana, di qua omna lateri esas inter-obliqua. **2.** (anat.) Muskulo sub-pela qua kovras preske tote la regiono dorsala. – AFGHI

trapo: Pordo horizontala qua klozas aperturo facita en la plankaro e quan onu levas od abasas segun-vole. – AFHI

trasar: {tr} Indikar per streko, per lineo, la direciono, la formo. – F

tratar: {tr} (ulu) (aludante komercisto) Emisar mandato di qua la pekunio-quanto stipulita esas pagenda da (la tratito) po la vari furnisita a lu. – FGHIR

traumato: (patol.) Ensemblo de la desordini fiziologiala quin produktis ago od efiko violentoza. – AFGHIR

traurar: {ntr} Afliktesar da la morto di persono kara. – GR

traveo: (arkitekt.) La spaco inter du suportili (trabi, koloni, pilastri, e c.). – F

traverso: (tekn.) Peco ek ligno o metalo perpendikla ye la elementi precipua di konstrukturo, destinita a

mantenar la inter-disto di ta elementi. – AFHI

travertino: (geol.) Tofo kalkoza, harda, griza, uzata por la konstrukto di domi, e c.

travestiar: {tr} **1.** Metar (sur su, sur ulu) vesto, kostumo, qua ne esas olta di lua klaso sociala o di lua sexuo. **2.** Metar (sur ulu, sur su) kostumo qua igas desfacila lua rekonoceso [rikonoceso]. – AFGI

travo: (tekn.) Mashino en qua onu ligas la kavali, la bovi, e c., sive por hufizar li kande rezistas, sive por submisar li ad ula operaci. – AFHI

tre: (adverbo) Alta-grade, pri lua qualeso. – F

trefo: (karto-ludo) Un ek la emblemi nigra-kolora qua reprezentas folio di trifolio. – FGR

treko: Mala voyeto quan facis nevole la personi, o trupi, o veturi, qui pasis ofte sur la traci di lia pre-irinto, en sulo naturala. – A

trelicho: Telo grosiera, por la faco di varo-saki, labor-vesti. – FGI

treliso: (tekn.) Plako plu o min granda areale, ek fer-fili interplektita tale ke li formacas mashi plu o min larja, quan onu muntas avan fenestro o lokizas avan la fairuyo di kameno, od uzas (larja-bende) kom klozilo di gardeno, di tereno, e c. – AF

tremao: Signo ek du punti inter-apuda, quan onu lokizas horizontale super vokalo por modifikar la pronunco di olca (en la lingui Germana o Germanida) o por indikar ke du vokali inter-apuda ne pronuncesas diftonge (en la lingui Franca, Angla, e c.). (Kom ex.: Franca noël, poële; Angla coöperation; Germana Brüder). – FGH

tremar: (ntr} (pro, de) Agiteso da serio de mikra ocili, quin produktas la koldeso di atmosfero, febro, pavoro, timo, e c. en la homo-korpo. (anke metaf.). – AFI

tremolo: (muziko) Tremo sencesa sur noto muzikala. – AFGHIR

trempar: {tr} (en) Plunjar en liquido, por imbibar ye ta liquido (la plunjajo). – F

tremulo: (bot.) Speco di poplo, di qua la folii, lejera, tremas efike da vento mem febla. (L. *populus tremul*a). – FL

treno: Ensemblo de la vagoni quin tranas lokomotivo. – AFHI

trepano: **1.** (kirugio) Instrumento por borar la osti, precipue olti di la kranio, por posibligar la ekfluo de puso o la retrodukto di osto profunde sinkita a lua plaso normala. **2.** (tekn.) Granda mashino por perforar sulo roka, por facar putei, serche di petrolo, e c. – AFGHIR

trepidar: {ntr} **1.** (aludante navo, automobilo, qua funcionas) Tremar ye sukusi bruska quin produktas la vapor-mashino, la motoro. **2.** Manifestar, malgre su, signi di sua nepacienteso. – AFHIR

treso: Kordono plata, ek fili (lana, silka, e c.) od ek palio o hari interplektita. – AFGHIR

tresto: Planko sur quar pedi, uzata por subtenar longa tablo, eshafodo, stejo* (ceneyo) feriala. – AF

trezoro: **1.** Asemblajo ek moneto-peci ora, arjenta, ek objekti tre precoza - rezervita, celita od enterigita. **2.** (yuro-cienco) Omna kozo celita ed enterigita quan ulu deskovras hazarde, e pri qua nulu povas justifikar proprieto-yuro. **3.** Ensemblo de la revenui di stato. **4.** Kolektajo ek reliquii, vazi, ornivi tre precoza, qui konservesas en kirko. **5.** (metaf.) Irgo quo egardesas kom tre precoza. (anke pri persono). – AFGHI

tri-: Prefixo ciencala: qua havas tri ....

tri: (aritm.) La cifro "3". – AFGHIR

triangulo: **1.** (geom.) Figuro geometriala kun tri anguli - parto de planajo qua havas kom limiti tri rekti qui intersekas duope. **2.** Objekto qua havas la sama formo kam triangulo: **(a)** (religio kristana) Simbolo di la Triuno, **(b)** Emblemo di la framasonaro; **(c)** muziko) Instrumento ek stalo, quan onu resonigas per vergeto stala. – AFGHIR

triaso: (geol.) Sulo-strato ek marni, kalkajo, greso, qua sucedas liaso segun la decens-ordino.

tribono: (en la Roma antiqua) **1.** Tribono di la soldati: Chefo qua komandis legiono, alterne kun kin altri. **2.** Tribono di la plebeyi: Judiciisto qua defensis la interesti di la plebeyani. – AFGHIR

tribular: {tr} (per) Tormentar (lu) psikale, mentale,. – AFGHI

tribunalo: (yuro-cienco) Asemblitaro de judiciisti qui seancas* (kunsidas) ensemble. – AFGHIR

tribuno: **1.** Loko situita kelke-alte, quaze estrado de ube la oratoro diskursis a la plebeyani sur placo (en la epoki antiqua) - de ube la oratoro diskursas en asemblitaro deliveranta (nia-epoke). **2.** Galerio ube onu rezervas plasi en kirko, en asemblitaro deliveranta. – AFGHIR

tribuo: Grupo di familii qua formacas socio neperfekte organizita. – AFGHI

tributar: {ntr} (ad) (aludante populo vinkita) Pagar la pekunio-quanto, livrar la vari o precozaji, quin la populo vinkinta impozis a sua dominacati. – AFGHI

tricepso: (anat.) Muskulo ek tri faski. – AFGH

triciklo: Velocipedo kun tri roti, muntita triangule. – AFHI

trifolio: (bot.) Leguminoso "papilionacea", qua havas, ordinare, nur tri folii. (L. *trifolium*). – AFGHI

triftongo: (gram.) Silabo ek tri vokali qui pronuncesas per un emiso di voco (ex.: la Franca eau qua pronuncesas "o".). – AGHIR

triglifo: (arkitekt.) Saliajo kun ranuri vertikala, ye qua esas ornita singla latero di friso dorika, e qua reprezentas la extremaji di la trabeti pozita sur la arkitravo. – AFGHIR

trigonometrio: (geom.) Parto di geometrio, di qua la temo esas mezurar la trianguli, per determinar, helpe da ula donataji, la lateri e la anguli. – AF

trigramo: Grupo de tri literi qui reprezentas un sono.

trikino: Vermo intestinala haro-tenua, qua vivas (en la kazi maxim multa) en la karno di la porko. (L. *trichinella spiralis*). – AFGHIR

trikinoso: (patol.) Morbo produktata da la ingesto di porko-karno qua kontenas trikino. – AFGHIR

triklina: (kristalografio) Qua havas tri axi inklinita ica relate iti. – AFGHI

trikocisto: (biol.) Singla de la mikra organi akuta quin onu renkontras che ula infuzorii holotricha.

trikogino: (biol.) Prolonguro pilo-forma qua garnisas la bazo di la celulo feminala di la floridei. – AFGHI

trikotar: {tr} Facar manue la mashi di texuro (kotona, lana, e c.) sur stangeti stala, ligna, ivora, kun extremaji obtuza, quin onu movas rapide. – F

triktrako: (ludilo) Sorto di damo-planko kun rebordi, dividita a du faki ube singla ek la ludanti situas sua dami segun la nombro de punti quin lu obtenas per la ludo-kubi quin lu lansas sur la planko. – AFGI

trilar: {ntr} (muziko) Ornar ye ta acesorajo muzikala qua konsistas ye la frapo tre rapida e plu o min duroza di noto kun la noto qua esas super lu, sive diste de un tono, sive diste de du toni. – AFGHI

triliono: (aritm.) 10^{12} – AFGHIR

trilobito: (paleont.) Granda grupo de krustacei, qua cesis existar, e qua karakterizas la sulo-strati sekundara ube li esas inkluzita. – AFGHI

trilogio: **1.** (epoki antiqua) Ensemblo de tri tragedii qui traktas (en la kazi maxim multa) tri parti intersequanta de temo komuna, quin onu reprezentis, ica pos ita, en la konkursi pri poeziaji qui eventis lor ula festii solena. **2.** (nia-epoke) Asemblajo de tri tragedii qui traktas tri parti intersequanta di temo komuna. – AFGHIR

trimestro: Periodo de tri monati, intersequanta.

trimetriko: (matem.) Qua koncernas tri mezuri interdiferanta.

trinomio: (algeb.) Polinomio tri-termina. – AFGHIR

trioleto: **1.** (poezio) Kupleto de ok versi en qui la unesma repetesas pos la triesma, e la duesma pos la sisesma. **2.** (muziko) Grupo tri-elementa de noti en mezuro du-elementa.

triplikato: La triesma kopiuro de akto. – AFGHI

tripliko: (yuro-cienco) Respondo a dupliko. – F

tripo: Stomako di la rumineri (pancho, e c.), egarata kom nutrivo por la homi. – AFHIR

tripolio: (tekn.) Tero silicoza, flava redatre, uzata por polisar la speguli, la metali, e c. – AFGHI

triptiko: Pikturo o tabelo sur tri "shutri" faldebla, de qui du (la dextra e la sinistra) kovras, pos faldo, la centralo. – AFGHI

triremo: (antique, en Roma) Navo kun tri rangi de remili. – AFGHIR

trismo: (patol.) (che tetananto) Kontrakturo che la muskuli di la maxilo e di la mandibulo.

trista: **1.** (pri persono) Qua sufras psikale. **2.** (pri kozo) Qua produktas sufro psikala. – FHI

tritono: **1.** (mitol.) Maro-deajo qua, segun la reprezenti, havas vizajo homala e korpo qua finas fishatre. **2.** (zool.) Batrako squala, vicina ye salamandro. (L. *triton*). – AFGHIR

triturar: {tr} **1.** Igar pulvero, per frotado, per aplastar sen frapar. **2.** Igar, de korpo harda, peceti extreme mikra per shoki o per la preso da korpo plu harda. – AFHI

triumfar: {ntr} **1.** (en la Roma antiqua) Obtenar la honoro qua grantesis a la generalo qua agabis granda vinko, e qua konsistis ye enirar pompoze la urbo, sur charo, sequata da lua armeo, kun la kaptiti e la raptaji. **2.** {ntr} (ye) Vinkar briloze, komplete. – AFGHIR

triumviro: (en la Roma antiqua) Stat-oficiero

administrala, alta-ranga, qua, lor la republiko, funcionis kun du kolegi. (anke metaf.) – AFGHIR

triviala: Sen originaleso, infra-sorta e pasable grosiera. – AFGHIR

tro: Plu (multe) kam konvenas, kam necesa, kam bezonata, kam demandita. – FI

trofeo: **1.** (epoki antiqua) Asemblajo ek la spoliuro, la raptajo de enemiko vinkita, quin onu suspendis a la trunko di arboro, kom monumento pri sua vinko. **2.** (nun-epoke) Grupo de armi, de standardi, asalte konquestita de la enemiko, quan onu suspendas kom memorigivo pri sua vinko. – AFGHIR

trofoplasmo: (histologio) Parto di la hialoplasmo, o citoplasmo, amorfa, qua pleas rolo pure nutrala - nomo di la substanco fibretoza fundamentala di la neurono. – AFGHIR

troglodito: **1.** Habitanto di la kaverni subsula. **2.** (zool.) Ucelo insekto-manjanta, quan onu konfundas multa-kaze a la regolo. – (L. *troglodytes*). – AFGHI

trogo: **1.** Vazo ligna quan uzas la masonisti por dilutar gipso, cemento. **2.** Petro-bloko kavigita o ligno-vazo de qua drinkas la kavali, la bruti. – AG

trokantero: (anat.) Singla ek la du tuberi rondatra di la femuro ube (an la hancho) interjuntas la kolo di la femuro e la korpo. – AF

trokaro: (kirurg.) Instrumento di qua la formo esas olta di puncilo cilindra muntita an mancho e kontenata en kanulo, quan onu uzas por puncionar. – AFGHI

trokeo: (versif.) Pedo ek un silabo longa ed un silabo kurta. – AFGIR

trokeoido: (matem.) La figuro kurva quan prizentas kordo fibranta, fuzelo. – AFGHI

troleo: (tekn.) Che la vehili elektro-movata: organo por la preno di elektro-fluo, qua konsistas ye stango flexebla kun mikra roteto o kun kontaktilo glitanta, qua uzesas por transmisar la elektro-fluo de la kablo konduktiva til la motoro di la vehilo. – AFGH

trombo: Kolono de aquo qua, levata da vento-vortico, jiradas, devastante omno ube lu pasas. – FGHI

trombono: (muziko) Instrumento ek du tubi latuna qui inter-inkastras, e glitas ita sur ica, tale ke varias la longeso di la tubo. – AFGHIR

trompar: {tr} (per) Igar (ulu) erorar, per ruzo. – F

trono: **1.** Sidilo situita plu alte kam la ceteri, sur qua sidas la suvereni dum la seanci* (kunsidi) solena. **2.** (metaf.) La autoritato suprega, en la stato monarkoza. – AFGHIR

tropiko: (geogr.) Paralelo terglobala, qua en la mi-sfero boreala ed en la mi-sfero australa, separas la zono torida de la zono varmeso-temperata. – AFGHIR

tropismo: (biol.) Kresko di organo ta-direcione o ca-direcione, influe da stimulivi mekanikala, fizikala o kemiala. – AFGHI

tropo: (retor.) Figuro qua konsistas ye igar vorto, expresuro, deviacar de sua senco propra, por uzar lu kun senco figurala. – AFGHIR

trotar: {ntr} (aludante kavalo od altra quadripedo) Irar ye aluro inter pazo nehastoza e galopo, en qua singla ek la du gambi diagonala (i. e. gambo avana dextra, e gambo dopa sinistra - o gambo dopa dextra e gambo avana sinistra) esas alterne movata adavan. – AFGHI

trotuaro: Extensajo, petro-plakizita o bitumizita en la maxim multa kazi, situita an singla ek la lateri di la choseo di la ped-iranti. – FGR

trovar: {tr} Vidar aparar (ulu, ulo) quan onu serchis, o ne serchis. (sercho-trovar e hazardo-trovar, risp.) - FI

trubaduro: (historio literat.) Poeto qua kompozis per la linguo olima di la sudo-regioni di Francia. – AFGHIR

trublar: {tr} Igar ulu interruptar sua iro quieta. – AF

truflo: (bot.) Sorto di fungo subsula, tubero-forma - tre prizata (kom disho) pro lua aromo. (L. *tuber*) – AFGHR

truismo: Dico di qua la exakteso esas tante evidenta ke, judikeble, esas neutila enuncar lu. – AFR

truko: (tekn.) Vagono platforma per qua onu transportas la veturi, plankegi, trabi, arboro-trunki ed altra objekti inkombroza. – AFG

trulo: (tekn.) Utensilo spatulo-forma por dilutar ed aplikar gipso, mortero, cemento, e c. – AFH

trumpeto: (muziko) Sufl-instrumento ek latuno od altra metalo, di qua la sono esas stridanta, boranta - uzata por la ario-soni armeala, por la proklami sur placi. – AFGHI

trumpo: (karto-ludo) La emblemo qua preponderas omna ceteri, e quan onu determinas singlafoye, sive per vidigar (lor la distributo kun nur la reverso videbla) la averso di la distributo-lasta - sive per konvenciono irgaltra. – AG

trunko: **1.** Korpo di arboro, sen la branchi nek la

radiki. **2.** (geom.) Segmento di korpo definita. (Ex.: prismo-trunko, kono-trunko, e c.). – AFHI

trunkono: **1.** (tekn.) Elemento di la vapor-kaldieri, e di la tanki e cisterni metala, cilindra, qua konsistas ye ringego de fer-tolo. **2.** (arkitekt.) Parto infra di fusto.

truo: Aperturo qua tra-iras korpo, o qua penetras lu profunde.

trupo: Asemblitaro ek ula quanto de personi qui kuniras, agas ensemble, interkonsente. **2.** Asemblitaro ek animali domestika quan onu edukas, nutras, duktas a la pastureyo kom ensemblo. – AFG

trusar: {tr} Eskartar de sulo per faldi (kozo qua pendas). – F

trusto: (komerco) Sindikato de spekulisti, fondita por plugrandigar la preco di varo o di acioni, per akaparar li por pose vendar li granda-prece. – AFGHI

truto: (zool.) Fisho ek la genero "salmoni", kun pelo makuletoza, di qua la karno esas tre delikate saporoza. (L. *salmo fario*). – AFHI

truvero: (historio literat.) Poeto qua kompozis per la linguo olima di la nordo-regioni di Francia. – AFGHI

tu: (gram.) Pronomo personala, vokativo, uzata kande on parolas o skribas a persono kun qua onu relatas pasable intime (pro la ne-ceremonialeso di ta pronomo); a persono kun qua onu relatas intime e mem tre intime; a persono qua esas tre yuna - ed a persono quan onu desprizas. – AFGHIR

tualetar: {ntr} Lavar, razar, kuafar, vestizar ed ornar su, generale en kabineto. – AFGHIR

tuberkloso: (patol.) Morbo infektiva e kontagiema, komuna a la homo ed a la animali, imputata a la bacilo quan deskrovris Koch, ed a granulari partikulara. – AFGHIR

tuberkulino: (medic.) Extraktajo glicerinoza - facita per varmigo e steriligita - de kultivaji ek tuberkloso-bacili de rasi inter-diferanta.

tuberkulo: (bot.) Aglomerajo pulpoza, qua konsistas (en la maxim multa kazi) ye fekulo e qua kreskas, che ula planti, ye la extremajo di lia radiki o rami sub-sula (kartofli* - terpomi - patati, topinamburi, e c.). **2.** (anat.) Protuberanco fibroza, kartilagoze, e c., di ula parti di la organismo homala. – AFGHIR

tubero: (bot.) Protuberanco quan produktas, sur stipo, sur trunko, la interplekturo di la fibri e la influro di la tisuo celulara. – AFHI

tuberoso: (bot.) Planto kun floro blanka, tre odoroza. (L. *polyanthus tuberosa*). – AFGHIR

tubo: (tekn.) Cilindro kava, naturala od artificala, quan onu uzas por pasigar, ula-direcione, liquidi, fluidi. – AFHI

tubulo: (tekn.) **1.** Tubaro qua duktas fluido a la organo qua uzos olca. **2.** (en automobilo) Tubulo di alimento: Tubo qua duktas la mixuro exploziva, de la karburatoro til la cilindri di la motoro. – AFGH

tuerta: Di qua nur un okulo esas vidiva. – H

tufo: Fasko buketatra, densa, de hari, plumi, pili, flori, planti, e c. – AF

tukano: (zool.) Grosa ucelo, en Brazilia, kun plumaro diverse-kolora. (L. *ramphastus*). – AFGHI

tuko: Peco de texuro (maxim-multa-kaze ek lino o kotono) uzata heme por vishar, envelopar, kovrar, e c. – G

tulipo: (bot.) Planto ek la familio "liliacei", kun radio bulatra, floro ovoforma, diversa-kolora. (L. *tulipa*). **2.** La floro de ta planto. – AFGHIR

tulo: (tekn.) Texuro qua konsistas ye reto tre desdensa, ek fili tre tenua, de silko, lino, kotono. – AFGHIR

tumefaktar: {tr} (patol.) Igar organo inflesar morbale. – AFHI

tumoro: (patol.) Influro morbala en parto di la organismo. – AFGHI

tumulo: **1.** Granda amaso artificala ek tero o petri, konoforma o piramido-forma, quan onu erektis olim sur sepulteyo. **2.** Monteto de tero, sola, en lando plana, di qua la somito esas platforma. – AFHI

tumultar: {ntr} (aludante personi asemblita) Agitar su bruisoze, sen-ordine, generale pro granda nekontenteso e kom ensemblo. (anke metaf.). – AFGHI

tunelo: (tekn.) Paseyo subsula, facita sub rivero; sub fluvio; sub parto de maro, qua quaze klemesas inter du tero-langi; sub monto; tra monto, e c. – AFGHIR

tuniko: **1.** (epoki antiqua) Subvesto. **2.** (armeo) Redingoto kurta di uniformo. **3.** Nomo di ula peli tenua, di ula gaini membranatra (ex.: la tuniki di la okulo, di la artii, di la onyono). – AFGHIR

tuno: Mezur-unajo (1.000 kilogrami) por evaluar la kargajo tota di la vari sur navo, sur vagono, sur kamiono automobila. – AFGHIR

tupio: Ludilo puerala, konatra, quan onu rotacigas sur

lua pinto fera; onu startas lu per kordeto spulita ancirkume - e quan onu desspulas tre rapide, per bruska tiro di la kordeto. – F

turbano: **1.** Kapo-vesto virala, che la Orientani - tuko spulita cirkum la kapo. **2.** Kapo-vesto mulierala por la bali, qua imitas la turbano virala. – AFGHIR

turbino: (tekn.) Roto trogoza od helicoza, qua kaptas la energio de aquo fluanta o falanta, de vaporo spricanta, de gaso, e qua trasmisas ta energio per ax-arboro. – AFGHIR

turbo: Quanto tre granda de personi ordinara. – FHI

turboto: (zool.) Marfisho, ek la familio "pleuronekti", di qua la karno saporas delikate. (L. *rhombus maximus*). – AFGR

turdo: (zool.) Ucelo ek la klaso "paseri dentirostra", qua formacas speco ek la genero "merlo", kun plumaro blanka e bruna. (L. *turdus*).

turgecar: {ntr} (fiziol.) (aludante ula organi, precipue le sexuala) Inflesar e rigideskar da la adfluado di sango od altra fluidi. – AFGHI

turkezo: Lapido matida, bele blua. – AFGHI

turmalino: (mineral.) Mineralo silicoza, qua polarigas lumo. – AFGHIR

turmo: **1.** Konstrukturo cilindra o plur-edra, tre alta kompare a la dimensioni di lua bazo, sola, o salianta ek edifici vicina, e qua dominacas urbo, kastelo. (ex.: la turmo da Eiffel, en Paris). **2.** (shakoludo) Piono turmo-forma, en la angulo di la shako-planko. – G

turnar: {tr} Modifikar la pozeso per kelka rotacigo, tale ke altra facio, altra edro, surfaco til-lore nevidebla, divenas videbla, efikaria. – AF

turnirar: {ntr} (olim) (aludante la chevalieri*, en festo militala) Interkombatar plee, per armi uzata polite, inter-emule, pri porteso, habileso, talento. – AFGHIR

turo: Voyajo segun parkuro plu o min cirklokurvatra, maxim-multa-kaze por sua plezuro. – AFGR.

turto: Bloko ek la reziduo de la grani di planti oleoza, uzata por la nutro di la bruti. – F

turturo: (zool.) Speco di kolombo plu mikra, di qua la rukulo esas plendatra. (L. *columba turtur*). – FGHI

tusar: {ntr} Esforcar por des-obstruktar la respir-organi, per expiro-stroki konvulsatra, sukusoza. – FHI

tushar: {tr} Kontakteskar, kontaktar, kun ulu, ulo (quaze por prenar, en ula kazi). – AFHI

tusilajo: (bot.) Planto perena, kun stipo squamoza - folio di qua la suba facio esas blankatra: lua kapituli, flava, e la folii, uzesas kom tuso-cesigivo. (L. *tussilago*). – FHL

tutelar: {tr} Protektar la persono, la havaji di minoro, di persono a qua la lego interdiktas la dispozo sen-limita di sua havaji (pro imbecileso, dementeso, furiikeso). – AFHI

tuvar: {tr} (navig.) Avancigar (navo) per (de la navo) tirar sur kablo imersita en fluvio, rivero, kanalo, e di qua la altra extremajo esas fixigita per amaro an la punto quan onu volas atingar. – F

tuyero: (tekn.) Vestizuro metala ye qua esas garnisita, por protektar la masonuro di la parieto, la aperturo ye la parto infra e laterala di fornego, por recevar la tubo o beko di la suflili. – F

tuyo: (bot.) Arboro ek la familio "kureinei", di qua la ligno, veinoza, uzesas da la moblifisti. (L. *thuya*). – AFGHI

U

ube: (adverbo) En ta loko; en qua loko? - FL

ubiqua: Qua esas prezenta en omna loki. – AFHI

ucelo: (zool.) Un de la animali ek la klaso di vertebrozi, ovipara, kun du pedi, la membri avana alo-forma, kovrita per plumi, beko korno-harda, sen denti. – FI

uf!: Interjeciono qua expresas la alejeso, la sento di liberigeso pri ulo sufriganta, peniganta, tedanta.

ukazo: **1.** Edikto da la caro: **1.** (metaf.) Edikto di qua la autoritato esas egardenda absolute. – AFGHIR

ula: Qua ne determinesas - nek mem esas determininda. – L

ulano: (olim) Soldato ek regimento de lancieri, en ula landi. – AFGHIR

ulcero: (patol.) Lezuro di tisuo qua, pro inherar la konstituciono, tendencas ad extensar su sencese. – AFHI

ulexo: Arbusto qua kreskas en la erikeyi. (L. *ulex*).

ulmo: (bot.) Varietato di la fraxino. (L. *ulmus*).

ulno: Olima mezur-unajo por la texuro. (En Paris = 1,18 metro). – FHI

-ulo: Sufixo qua indikas la maskulo di la animalo. (Ta sufixo uzesas nur kande lu esas nekareebla).

ultima*: Qua ne sequesos da nexta*; pos qua nula sama eventos. – AFHI

ultimato: (diplomac.) Dico serio-lasta, ultima*, rezolvo quan onu deklaras ne-revokebla. – AFGHIR

ultramaro: Farbo bele-azurea. – AFGHIR

ultramikroskopio: Ensemblo ek la procedi di explori pri la studio di la korpuskuli tante mikra-dimensiona ke li ne esas observebla per la mikroskopo ordinara. – AFG

ultramikroskopo: (tekn.) Aranjuro partikulara di lumizo, adaptita a mikroskopo, qua posibligas vidar la existo e la movi di objekti di qui la dimensioni esas plu mikra kam olti observebla ye la plugrandigo maxima di mikroskopo ordinara. – AFG

ultramontana: Qua preferas obediar la papo kam la autoritatozi civila di sua lando. – AFGHIR

ultre: Adjunte ad. – AFGHI

ulular: {ntr} **1.** (aludante la nokt-uceli) Kriar jemante. Kriar jemante, quale la nokt-uceli. – AFGHI

umbelifera: (bot.) Di qua la flori dispozesas umbele. – AFGHI

umbelo: (bot.) Modo di infloresenco, forme di parasuno apertata. – AFHI

umbiliko: (anat.) Cikatruro rondatra quan havas la mamiferi ye la centra parto di abdomino ube pasis kordono nutrala che la feto. – AFHI

umbro: Okro brune-redatra, uzata kom farbo. – AFGIR

-umo: Sufixo di qua la senco esas nepreciza (quale la prepoziciono "ye"), rare uzata e, kande uzata, nur en ula kazi quin sancionis la Akademio di Ido.

-un-: Sufixo qua anuncas: "unajo fragmenta".

un: (matem.) La nombro kardinala: "1". – AFHI

unanima: Qua expresas la interkonsento perfekta di plura personi. – AFHI

unciala: (paleogr.) Granda literi, uzata en la epigrafi, la tituli di libri, e c., analoga a la mayuskuli moderna, ma kun formo plu ronda. – AFGHI

uncionar: {tr} (religio katol.) Konsakrar per frotar ye oleo santa. – AFHI

unco: (zool.) Varietato di pantero, di jaguaro. (L. *felis onca*).

unglo: Lamo kornatra, sur la facio dorsa di la extremajo di la fingri, che la homo e che multa animali spinoza. – AFHI

unguento: Substanco medikamenta, mola, por apliki extera. – AFHI

uniforma: Di qua la formo, la eso-maniero, esas identa en sua tota extensajo, dum sua tota duro. Uniformo: kostumo di qua la formo, la koloro, esas sama pri omna personi qui apartenas a ta o ca korpo. – AFGHI

unika: Sola ek sua genero, sorto, kategorio. – AFHI

unikorno: **1.** (fablo) Animalo kun korpo di kavalo, kapo di cervo e korno unika meze di lua fronto. **2.** (astron.) Stelaro equatorala, konsistante ye kelka steli nur poke briloza, situita inter la Granda Hundo, la Mikra Hundo e la Hidro. – AFH

unikursala: (geom.) Kurvo pri qua la koordinati esas expresebla racionale per parametro variiva.

unionar: {tr} Interligar ne-materiale - asociar per ligilo politikala, religiala, komercala, e c. – AFHI

unipola: (elektro) **1.** Qua havas nur un polo. **2.** Qua duktas nur un elektro-fluo.

unisono: (muziko) Konsonanco ek la voci, ek la instrumenti, qui emisas sam-instante la sama noto. (anke metaf.). – AFGHIR

unitara: Qua retroduktas la kozi ad uneso. – AFGHIR

univalva: (zool.) (pri molusko) Di qua la konko konsistas ye nur un shutro.

universitato: Doceyo supra-grada, ek grupi (fakultati) de qui singla grantas la gradi di bachelereso, licencieres, doktoreso. – AFGHIR

universo: Ensemblo ek omna existanti. – AFGHI

unto: Materio per qua onu lubrifikas la rotaro, la ingranaji di mashino, la axi di la roti, quan igis nigran e densan la enmixo di polvo e di la parti metala quin desagregis la frotado. – HI

upupo: (zool.) Genero di paseri ek la familio "tenuirostri", qua havas, sur sua kapo, tufo ek duopla rango de plumi rufa kun bordo nigra. (L. *upupa*). – AFI

uragano: Tempesto quan genitas ventoflui inter-opozata, qui formacas vortici. – AFHIR

urano: (kemio) Korpo simpla, metala, extraktita de U_3O_8, atompezo 238,2 - materio uzata por la fabriko di la atom-bombi. Simbolo kemiala: U. – AFGHIR

uranografio: Deskripto di cielo. – AFGHIR

urato: (kemio) Kombinuro ek urin-acido kun bazo.

urbario: Taxo feudala.

urbo: Agregajo grandega de domi habitata, dispozita alonge e borde di stradi, e qua havas (normale) kom limitilo cirkum-muro o remparo-cirkuito. – AFHI

urdar: {tr} Preparar (la texo) per tensar la fili warpala di la texuro (futura). – FHI

uremio: (patol.) Akumulajo de ureo en sango. – AFGH

ureo: (kemio) Substanco precipua di urino: $NH_2.CO.NH_2$. – AFHI

uretero: (anat.) Kanalo membrana qua duktas urino, de la reni aden la veziko.

uretrito: (patol.) Inflamuro di uretro.

uretro: (anat.) Kanalo exkrecala di urino. – AFGHI

uretroskopo: Varietato di endoskopo, uzata por explorar la domajeso di la mukozo di uretro.

uretrotomio: Incizo di la parti streta di uretro.

urino: Liquido exkrementa quan sekrecas la reni, duktata da uretero aden la veziko de ube lu ekpulsesas per la kanalo uretra. – AFGHIR

urjar: {ntr} Ne povar sen domajeso tardigesar od ajornesar. – AFHI

urno: **1.** (en la epoki antiqua) Granda vazo quan la Antiqui uzis por cherpar aquo, por enklozar la cindri de la kadavri homala, por rekoliar la voto-buli en la tribunali, en la asemblitari politikala, e c. **2.** (nun-epoke) Vazo, buxo, aden qua onu rekolias la voto-bilieti. – AFGHIR

-uro: Sufixo qua indikas "la rezultajo (materiala) de la faco, de la ago". – AFL

urogalo: (zool.) Nomo vulgara di la tetraso. (L. *tetrao urogalus*). – I

uroxo: (zool.) Bovo sovaja, en la foresti di Lituania, la maxim granda quadripedo di Europa. (L. *bos urus*). – AFGH

urso: (zool.) Mamifero karnavida, plantigrada, di qua la pili esas densa. (L. *ursus*). – AFHI

urtikario: (patol.) Inflamuro di la pelo, qua eventas acese, forme di makuli - qua igas pruritar quale de urtiko-piki. – AFHI

urtiko: (bot.) Planto sovaja di qua la folii, la stipo, pikas sente di bruleso. (L. *urtica*). – AFHI

-us: (gram.) Dezinenco di la verbo-kondicionalo.

Usa: (geogr. politikala) La Stati Unionita di Nord-Amerika (di qui la urbo centrala esas Washington, D.C.). – AFGHI

ushero: Oficiero judiciistala, di qua la tasko konsistas ye notifikar la akti procesala. – AFH

utardo: (zool.) Granda ucelo steltiera, forma-vicina a strucho. (L. *otis*). – FHI

utensilo: **1.** Labor-instrumento quan laboristo manuala uzas por la praktiko di sua mestiero. **2.** Vazo, instrumento, por la hemo-labori diversa - implemento. – AFGHI

utero: (anat.) Organo di la filiifo o yunifo che la mamiferini - organo kava, kun parieto muskulatra, di qua la internajo komunikas kun vagino. – AFGHI

utila: Uzata efike por agar o facar ulo. – AFHI

utopio: **1.** Konceptajo imaginala pri guverno-sistemo ideala. **2.** Konceptajo ideala, ne-realigebla. – AFGHIR

utrikulo: (bot.) Singla ek mikra lojii en la tisuo celulara di la planti. – AFGHI

uveo: (anat.) Membrano interna, garnisita ye materio nigra (pigmento) qua kovras tapete la okulo. – AFHI

uvulo: (anat.) Apendico karna qua pendas de la infrajo di la palato-velo, en enireyo di la guturo. – AFHI

-uyo: Sufixo qua signifikas la "recipiento, kontenanto por".

uzar: {tr} Igar (la objekto) plear sua rolo por atingar la skopo vizata. – AFGHI

uzufruktar: {tr} (yuro-cienco) Havar la yuro uzar kozo quan altru proprietas, e recevar por su la frukti, la produkturi de lu, sen darfar alienar lu, nek destruktar lu. – AFHI

uzukaptar: {tr} (en la yuro-cienco di la Romani antiqua) Proprieteskar per nur posedo dum tempo pasable multa, per nur uzo. – AFHI

uzurar: {ntr} (pri presto) Postular interesti qui ecesas la procento legala, normala. – AFHI

uzurpar: {tr} Proprigar a su, sen yuro (domeno, autoritato, titulo). – AFGHIR

V

vabo: Bloko de vaxo, ek alveoli, aden qui la abeli

depozas sua mielo. – G

vacilar: {ntr} (aludante la gambi, la kapo) Agitesar da quaza tremo, ta-sinse o ca-sinse. **2.** (metaf.) Hezitar multe pri decidar o rezolvar. – AFHI

vacinio: (bot.) Genero di planti ek le "vacinei" - qua produktas beri nigratra, acideta. (L. *vaccinium*). – L

vacino: (patol.) Morbo eruptala, kontagiala, propra ye la bovini. – AFIR

vadar: {ntr} (tra) Trairar rivereto, rivero, ube la aquo esas tale basa ke onu povas tra-pedirar lu. – AHIL

vaflo: Kuko facita en mulduro di qua la plaki esas dividita ye celuli alveolo-simila.

vagar: {ntr} Vivar aventure, irante sen skopo, hazarde. – AFGHI

vagino: (anat.) Kanalo qua departas de la vulvo ed abutas a la utero. – AFGH

vagono: Veturo uzata sur la relvoyi por transportar pasajeri e vari; anke sur la tramvoyi. – AFGHR

vajisar: {ntr} (aludante infanteto jus-naskinta) Kriar. – FHI

vakancar: {ntr} (dure di) Juar la repozo-periodo, relative longa, dum qua interruptesas la lerno en la skoli, la laborado en la tribunali, kontori, fabrikeyi, e c. – AFGHIR

vakar: {ntr} (aludante ofico, habiteyo, plaso) Ne okupesar. – AFGHIR

vakua: Di qua la spaco interna ne okupesas (da to quon lu normale kontenas). – AFGHI

vakuolo: (biol.) Kavajo en la protoplasmo, per la prezenteso di multa liquidi qui ne povas mixesar kun la protoplasmo. – AFGHI

valenco: (kemio) La grado di saturebleso di atomo di korpo per hido-atomi. – AF

valerianelo: (bot.) Planto herbatra, kun folii spatulo-forma, quan la homo manjas forme di salado. (L. *valerianella olitoria*). – AFI

valeriano: (bot.) Planto farmaciala, ek la brancho "dikotiledoni monopetala", kun flori rozea e flori preske kompozaja, di qua la radiko esas kontre-spasma, kontre-febra. (L. *valeriana*). – AFHIR

valida: **1.** (fiziol.) Qua disponas tote sua vigoro. **2.** (yuro-cienco) Qua havas omno postulata da la legi por produktar sua efiko; qua havas la valoro postulata por admisesar legitime. – AFGHI

valino: (tekn.) Felo de bovyuno, apretita quale pergameno, ma plu delikata e plu glata, uzata por piktar miniaturi, por skribar. – AFGIR

valizo: Mikra voyajo-kofro quan onu povas kunportar manue. – AFHI

valo: (geogr.) **1.** Fundo inter du o plura monti. **2.** Baseno di fluvio o rivero. – AFHI

valorar: {tr} **1.** Esar evaluita kom la equivalanto di ta o ca pekunio-quanto. **2.** Esar evaluita kom havanta ta o ca qualeso, ta o ca merito. – AFHI

valsar: {ntr} Dansar jirante segun ario tri-tempa. – AFHIR

valvo: **1.** (zool.) Singla de la du shutri ye qua konsistas la konko di la moluski qui desklozesas o riklozesas. **2.** (bot.) Singla ek la peci di perikarpo sika. **3.** (tekn.) Klozilo moviva, baskuliva, quan preso-resorto klozas, per aplikar lu kontre aperturo, e quan forco plu granda, per efikar inverse, povas apertar dum kelketa tempo, ma qua cesas quik kande la forco cesas efikar. – AFHI

vampiro: **1.** Ento imaginala, quan onu kredas vidar ekirar de tombo por sugar la sango di la vivanti dum lia dormo. **2.** (metaf.) Persono qua richigas su detrimente, leze, di sua kunhomi. – AFGHIR

vamso: Olima vesto virala, manikoza, qua klemis la tayo e kovris til la genui. – G

vana: **1.** Qua havas nur la aspekto, ma nula realeso nek valoro. **2.** Qua ne sucesas efikar. – AFHI

vanado: (kemio) Metalo blanka, kristalaltra, denseso 5,7, atom-pezo 61, extraktita precipue de $(V_2O_8Pb_2)_3$ + $PbCl_2$.

vandalo: Desestimero, destruktero di la monumenti di civilizeso, di kulturo. – AFGHIR

vanelo: (zool.) Ucelo ek la klaso "steltieri", kun plumaro nigra. (L. *vanellus*). – FIL

vango: **1.** (anat.) Che la homo: parto di la vizajo, singla-latere, de-sub la okulo til la mentono. **2.** Parto korespondanta di la kapo, inter la nazo, la boko e la oreli (che la mamiferi); inter la okulo e la mandibulo (che la insekti). **3.** (tekn.) Parto di objekto plu o min neprecize komparebla, per lua formo e simetreso, a la vangi. – G

vanilo: (bot.) Frukto di planto sarmentoza di Mexikia. L. *vanilla*, di qua la shelo odoras aromatoze. – AFGHIR

vanitato: La deziro ostentar. – AFHI

vanto: (navig.) Grosa kordego skalatra qua fixigas masto e mantenas lu vertikale. – GR

vaporo: Asemblajo ek la guteti, preske neperceptebla, qui su elevas de la surfaco di la liquidi, de la korpi humida, per la efiko da kaloro, da la diminuto di la preso atmosferala. – AFHI

varango: (navig.) Ligno-peco kurvatra, fixigita per lua mezo, sur la kilio di navo, e qua formacas la fundamento di la spantaro ye qua konsistas la karpenturo di la navo. – FGH

variar: **1.** {ntr} Submisar (serio de fakti) a chanji intersucedanta. **2.** {ntr} Chanjar intersucedante. Dicesas pri kozi qui, kun traiti komuna, interdiferas. – AFGHI

varicelo: (patol.) Morbo infektala, kontagiala, qua aparas precipue che la infanti e la pueri, e qua karakterizesas esencale da erupto bulo-forma, intervaloze, e qua desaparas pos kelka dii. – AFGHI

varietato: (zool. e bot.) Singla ek la grupi interdiferanta de individui ek un speco, qui havas ula traiti extera komuna. – AFGHI

variko: (patol.) Dilaturo permananta, quan produktas akumulajo de sango en veino (en la gambi, maxim-multa-kaze). – AFHI

variolo: (patol.) Morbo infektala, kontagiala ed epidemiala, quan genitas mikroparazito ankore nekonocata, e qua havas kom karakterizivo erupto postuletoza qua abutas a pusifo. – AFHI

varma: **1.** Di qua la temperaturo esas alta. **2.** Quan igas parto di la kapo sentar su kaloroza. – AG

varo: To quo esas la objekto di komerco. – AG

varsar: {tr} Igar (liquido, sablo, grani) fluar, glitar, per inklinar la vazo qua kontenas li. **2.** (financo) Igar pekunio pasar, page, de kaso aden altra kaso. – FI

vartar: {tr} Permanar til la arivo (di ulu, di ulo). – AG

vasalo: (feudismo) La persono qua dependas de sinioro pro feudo. – AFGHIR

vasko: Baseno, forme di kupo, qua recevas la aquo de fonteno. – FI

vaskulo: (anat.) Kanalo en qua cirkulas la sango, la limfo, e c., che la animali - la sapto, che la vejetanti. – AFGHI

vasta: Qua su extensas til for sua centro. Qua kovras multa spaco. – AFHI

vato: Kotono preparita por esor strato mola, dolca - uzata diversa-skope. – FGIR

vaxo: Substanco flavatra, mola, fuzebla, quan produktas la abeli, ed ek qua li facas alveoli di la abeluyo. – AG

vazelino: (farmacio) Reziduo de la distilo di la petrolo de Amerika, konsistanta ye mixuro de hidokarburi (CH_2). – AFGHIR

vazo: Recevuyo ek ligno, metalo, glaso, tero, porcelano, fayenco, e c., varie-granda, varie-forma, destinita kontenor omna speco di substanci, liquida o solida (liquori, nutrivi, frukti, flori, e c.). – AFGHIR

ve!: Klameto qua expresas la chagreno.

vecho: (bot.) Genero di leguminosi, "papilionacei", perena, generale klimera, kun folii paripenea, stipitoza, flori axala, solitara o grapana - uzata kom forejo. (L. *vicia*). – AFI

vedeto: (milit.) **1.** Mikra milito-navo uzata kom observero. **2.** Barkego movata per vaporo o petrolo, qua servas milito-navo. – AFGI

vegro: (navig.) Singla ek la planki uzata por kovrar la parti interna di la kareno di navo. – FGH

vehar: {ntr} Irar per veturo, biciklo, navo, aeroplano, fuzeo, relvoyo-treno, e c. – AFI

veino: **1.** (anat.) Vaskulo sangala, qua retroduktas la sango a la latero dextra di la kordio, de ube lu pulsesas a la pulmoni por rekuperar la oxigeno quan lu perdis, per la cirkulo arterala, en la parti diversa di la korpo. **2.** (mineral.) Strato di mineyo ube onu renkontras la erco. **3.** Traito sinuoza, analoga a la veini quin onu vidas tra la pelo, sur marmoro, e c. – AFHIR

vejetar: {ntr} **1.** Exekutar la funcioni ye qui konsistas la vivo di la planti. **2.** (aludante la homi) Vivar inerte, sen emoci, sen agado (same kam planto). – AFGHIR

vejetarar: {ntr} Praktikar la nutro-sistemo ("da Pitagoro") segun qua supresesas omna speci di karni o lia derivaji nemediata. – AFGHIR

vekar: {ntr} Cesar sua dormo. – AG

vekto: Levero di la balanco, qua ocilas sur sua axo e suportas la pleti. – L

vektoro: (geom.) Radio qua duktesas (en kurvo fokoza) de foko ad irga punto di la kurvo. – AFGHIR

velito: **1.** (che la Romani antiqua) Infantriano [Infanteriano] kun armi lejera. **2.** (armei di

Napoleon I-esma) Pedo-chasero. – AFHI

velkar: {ntr} Cesir esar fresha. (anke metaf.). – G

velo: Tuko de stofo per qua la mulieri kovras sua vizajo por shirmar su de la regardi, o por protektar su kontre atmosfero kolda, kontre vento, e c. – AFHI

velocipedo. Sidilo sur roti, quan onu movigas per presar pedalo. – AFGHI

velodromo: Lico por la konkursi di biciklisti. – AF

veluro: Stofo kun du strati horizontala de fili: la suba (reverso) formacas texuro densa; la sura (averso) esas sole dika (per mikra slingi sekita ed igita interegale longa). – AFGHI

venar: {ntr} (aludante la persono qua parolas) Vidar (persono, kozo) qua iras o portesas a la loko ube esas la parolanto. – FHI

vendar: {tr} (ad ulu) Cedar (ulo) (ad ulu) qua proprietos olu, po pekunio-quanto (o po valorajo altra-sorta). – AFHI

veneno: **1.** Liquido quan sekrecas ula animali per glando specala, e qua, enduktite per morduro o pikuro aden la sango di altra animalo, divenas nocanta o mortiganta. **2.** (metaf.) Dico o doktrino danjeroza. – AFHI

veneracar: {tr} Traktar kun respekto profunda, religiala, humila. – AFHI

venerala: Qua koncernas la relati inter-sexua intima. – AFGHIR

venerdio: La dio sisesma di la semano.

veniala: (teologio katol.; pri peko) Pardonebla, pardoninda. – AFHI

venjar: {tr} (su, ulu, pri, pro) Punisar ulu (qua ofensis) por satisfacar sua rankoro, o la rankoro di ulu. – AFHI

ventar: {ntr} Dicesas kande, en ta o ca parto di atmosfero, eventas diplaseso plu o min rapida di aero-quanto. – AFGHI

ventilar: {tr} Chanjar la aero di klozajo (kluzajo*), aerizar per eventigar fluo di aero. – AFGHIR

ventilatoro: (tekn.) Aparato uzata por ventilar la chambrego di teatro, chambro di hospitalo, e c., o por alimentar fornego ye aero. – AF

ventrikulo: (anat.) Kavajo qua sequas la parto supra di la dextrajo e sinistrajo di la kordio; la dextrala sendas la sango veinala a la pulmoni - la sinistrala, la sango arteriala, a la tota korpo. – AFGHI

ventro: (anat.) Parto di la korpo, kava, qua kontenas la stomako e la intestini. (sinonimo: abdomino). – AFHI

ventuzo: (medic.) Mikra vazo klosho-forma, quan onu aplikas sur ta o ca parto di la korpo e de qua onu ekpulsas la aero, por sublevar la pelo e produktar iriteso lokala deturniva. – FHIR

"Venus": **1.** (astron.) Planeto di la sistemo Sunala, la disto-duesma, kontante de Suno de qua lu distas per (cirkume) 108 milion kilometri. **2.** (mitol.) (che la Latini) Deino di Amoro. – AFGHIR

venusmonto: (anat.) Saliajo avan la pubio, super la vulvo, e qua pilozeskas lor pubereso. – F

vera: Konforma a to quo esas reala (kontraste kun: imituro, kontrafakturo, finguro). – AFHI

verando: (arkitekt.) Teraso tektoza qua formacas peristilo. – AFGIR

verbasko: (bot.) Herboro moligiva, uzata por kataplasmi, alta-statura, kun folii simpla, alterna, kovrita ye pili kotonatra. (L. *verbascum*). – IL

verbeno: (bot.) Herboro di qua la stipito quadrata, la folii inter-opozata e dentoza, la infloresenco spikoforma, memorigas la labiacei - uzata por la faco di parfumi o di la liquori. (L. *verbena*). – AFGHIR

verbo: **1.** (logiko) Termino di la propoziciono, qua unionas la atributo a la subjekto. **2.** (gram.) Vort-speco qua expresas la existo, la ago. **3.** (teol.) Persono duesma ek la Triuno kristana: la filiulo di Deo, egardata kom la sajo eterna. – AFGHI

verda: Di qua la koloro esas olta di foliaro, di herbo, e c. – AFHI

verdigriso: Nomo vulgara di la kuproxido qua naskas sur la surfaco di la vazi de kupro. – AF

verdikto: (yuro-cienco) Rezultajo de la deliberi da la jurio, proklamita publike.. – AFGHIR

verdrono: (zool.) Nomo vulgara di mikra pasero konirostra, kun plumaro verda, flava o makulo-nigra. (L. *fingilla chloris*). – F

verdugo*: La persono di qua la tasko konsistas ye exekutar la verdikto "kondamnita ad ocidesor", enuncita da la judiciisto, t.e. senkapigar o per gilotino, o per hakilo. – H

vergo: Longa bastoneto, rekta e flexebla, uzata por kastigo-batar [puniso-batar], o (kande ornita per ivoro-peci) por ula funcioni di la usheri. – FI

verifikar: {tr} Submisar (ulo) ad exploro, por certeskar (certeneskar*) pri to ke lu facesis od agesis korekte, rigoroze segun la preskriptaji. – AFGHI

verjuso: Suko acida de vitoberi nematura, uzata kom kondimento. – AF

verko: Rezultajo de laboro (pensala, artala, etikala, sociala). – AG

vermicelo: (koquarto) Farino dilutita e petrisita, filigita, quan onu manjas supe. – AFIR

vermo: (zool.) Larvo di insekto, qua su developas en la karno putranta, e quan onu uzas kom lurivo di pesko. – AFGI

vermuto: Vino flava, en qua onu infuzis absinto-folii. – AFGHIR

verniero: (tekn.) Linealo movebla, per qua onu evaluas la fracioni di la dividuri di skalo gradizita. – AF

verniso: Solvuro ek gumo-rezino en alkoholo, en petrol-esenco, qua formacas, per sikesko, strato glata e briloza, surface di la objekti qua esas indutita ye lu. – AFI

veroniko: (bot.) Nomo di plura planti ek la grupo "peronei", di qui la extremaji konsumesas infuzure. (L. *veronica*). – AFGHI

vers: (prepoziciono) (Qua regardas) direcione di ... – o (Qua quaze regardas) direcione di ... (do: sen movo ad). – F

versiono: Maniero ye qua persono komprenas lekte, naracas, raportas, explikas ulo. – AFGHI

verso: Serio de vorti, ritmoza e mezurita segun la duro di la silabi (longi e kurti) o segun la nombro di la silabi. – AFGHI

versoro: (matem.) Lineo di qua la longeso e la situeso karakterizas nombro imaginara. – AF

vertebro: (anat.) Singla ek la 24 osti ye qui konsistas la spino. – AFGHI

vertico: (anat.) La suprajo di la kapo. – AFHI

vertijar: {ntr} (patol.) Subisar ta sturdo kurta-dura dum qua semblas ke la objekti jiras o rotacas avan la okuli. – AFHI

vertikala: (geom.) Perpendikla ye la plano horizontala. – AFGHIR

vertuo: Praktiko kustumata di lo etiko-bona. – AFHI

veruko: **1.** Mikra surkreskajo pelala, surfacala. **2.** Protuberanco sur la kortico di arboro, sur folio. – FHI

vervo: Inspireso ardoroza, nur kelka-dura. – AFG

vespero: La parto finala di la jorno-periodo. – AFL

vespertilio: (zool.) Mikra mamifero, karnavida, noktala, di qua la osti di la membri avana unionesas a la korpo di la membri dopa per membrano quaze ala. – (L. *vespertilio*). – L

vespo: (zool.) Insekto, genero ek la tribuo "himenopteri", di qua la femino (qua havas dardo longa, quale la abelo) konstruktas alveoli. (L. *vespa*). – AGHI

vespri: (liturgio katol.) Recito di la oficio deala quan onu agis olim cirkum vespero, e nun posdimeze. – AFGHI

vestalo: **1.** (historio di la Roma antique) Sacerdotino di Vesta, qua devis permanar virga vovo-dure, e di qua la rolo esis entratenar la fairo sakra. **2.** (metaf.) Muliero tre chasta. – AFGHIR

vestibulo: **1.** Chambro qua, situita ye la enireyo di edifico, di domo, igas acesar olca. **2.** Placo avan la pordo precipua di kirko o katedralo. – AFGHI

vestio: Vesto sen baski. – F

vesto: To quo uzesas por kovrar la korpo homala, skope di shirmar lu de la domaji da vetero mala, o cesigar lua nudeso. – AFHI

vestono: Vesto virala, kelke plu kurta kam vestio. – F

vetar: {tr} Refuzar sua sanciono di (ulo). – AF

veterano: **1.** (olim, en Roma) Soldato qua obtenabis sua konjedo definitiva, pos armeanesir dum multa tempo. **2.** (nun) Soldato qua esas armeano de multa tempo. – AFGHIR

veterinaro: Mediko qua kuracas la morbi di la kavali, hundi, e c. – AFGHIR

vetero: (meteorol.) La stando di atmosfero. – AG

vetivero: (bot.) Planto di India, uzata por facar parfumi. (L. *andropogon vetiveris*). – AFGH

vetrino: (tekn.) **1.** La parto di la butiko qua separesas de la strado per nur granda panelo de vitro. **2.** Armoro, tablo sur qua esas instalita kesto ek vitro, en qua onu expozas la objekti skarsa o frajila. – FI

veturo: Vehilo por transporti, ek framo muntita sur roti, quan tranas kavali, muli, e c. od homo. – FI

vexar: {tr} (pri, pro) Igar (ulu) deskontenta, despitanta e pasable shamoza ed interne iracoza, kande ulu

amuzas su per kontre-agar lu pri mikraji. – AG

vezikatorio: Substanco qua produktas veziketi sur la pelo. – AFGHI

veziko: **1.** (anat.) Quaza sako, posho, en qua urino esas akumule, til kande la parieti kontraktas por ekpulsar lu. **2.** Saketo en la abdomino di la maxim multa fishi, qua kontenas mixuro de azoto, oxigeno e karbo-bioxo, ed igas la fisho plu lejera. **3.** Ta sako, tirita ek la korpo di la animalo, sikigita ed inflita da la aero quan onu ensuflis. – AFIL

vi: (gram.) Pluralo di "vu".

viadukto: (tekn.) Ponto alta, kun, multa-kaze, plura rangi de arkadi, konstruktita super fluvio, rivero, valeto, e c. – AFGHIR

viatiko: **1.** Subsidio a persono por lua spensi dum lua voyajo. **2.** (religio katol.) Helpilo por acesar la vivo sequonta, la vivo nexta*, eukaristio portata a persono extreme malada por preparar lu pri morto bona. – AFGHI

vibrar: {ntr} (de, pro) Agar ocilo duopla, movo alternanta di la molekuli di korpo, qua transmisesas proximope a la medio. – AFGHI

vibriono: **1.** Ento mikroskopala, forme di filamento tenua. **2.** (biol.) (opoze a "bakterio") Ento mikroskopala qua semblas avancar per movo vermo-forma.

vibruno: (bot.) Arboreto kun folii blanka e beri reda, dispozita buketatre, ek la familio "kaprifoliacei". (L. *viburnus*). – AFHI

vice: **1.** Qua pre-nominesis por helpar o suplear (sua superioro nemediata). **2.** Indikas "remplase di ...". **3.** (kande sequata da infinitivo) Indikas ago kontrea ye olta quan onu jus parolis, aludis, mencionis (ex.: vice laborar, lu ludis).

vicero: (anat.) Omna organo vivala esencala quan kontenas un ek la tri kavaji: kranio, torako od abdomino. – AFHI

vicina: Qua esas situita proxime. – AFHI

vicio: Tendenco kustumala a lo etiko-mala. – AFHI

vidamo: (feudismo) Reprezentanto di episkopo, di abado, di qua la tasko konsistis ye defensar lu ed, en la kazi maxim multa, feudizita da lu. – AFHIR

vidar: {tr} Perceptar la imaji quin la lumo-radii qui departas de la objekti lumizata formacas sur la fundo di la okulo por konvergar adsur retino. – FIR

vidva: Qua cesis havar spozo, pro la morto di ta spozo. – AFGHIR

vielo: (muziko) Muzikilo kordoza, quan onu pleas per klavi quin la manuo sinistra igas kontaktar rotaco-roto indutita ye kolofono qua pleas la rolo di arketo. – AFG

vigilar: {ntr} Ne dormar dum la tempo normale dormokonsakrita. – AFHI

vigilio: (liturgio katol.) Hiero di granda festo, dum qua onu abstinencas e fastas. – AFGHI

vigoro: Forteso di la korpo, di spirito o di la psiko, qua atingas sua maximo. – AFHI

vikario: (precipue pri religio) La persono qua, dum la absenteso di sua superioro, remplasas lu ed exekutas lua taski. – AFGHIR

viktimo: **1.** Vivanto ofrata sakrifike a la deajo. **2.** (metafore) Persono qua sakrifikas vole sua vivo o sua feliceso ad ulu, ad ulo. **3.** Persono qua sakrifikesas a la odio, a la venjo, di ulu. – AFHI

viktualio: Singla unajo ek provizuro de nutrivi. – AFGH

vikuno: (zool.) Ruminero sen korni, animalo lanoza ek la genero "lamao", devenanta de Peru. (L. *auchenia vicunna*). – AFGHIR

vilajo: Mikra grupo de domi di rurani, qua ne havas stradi rektalinea, nek limito cirkum-mura o ramparo-cirkuita. – AFI

vilanelo: Kansono di vilajani, maxim-multa-kaze kun kupleti tri-versa e refreno, finanta per quatreno. – AFGHIR

vildo: Animali quin onu kaptas chase (perdriki, qualii, lepori, kunikli, kapreoli). – G

vilejar: {ntr} Sejornar en ruro dum la sezono bela. – FI

vilo: (anat.) Singla ek la pili sur la surfaco di ula membrani (mukozo di la stomako, e c.). – AFHI

vilozito: (anat.) Singla ek la mikra asperaji o saliaji qui kovras ula surfaci quin li igas aspektar piloza (kom ex.: la viloziti intestinala). – AF

vimplo: **1.** Telo-tuko qua, en la kostumi di la regulierini, kovras la pektoro, la kolo, e cirkondas la infra parto di la vizajo. **2.** Kamizeto sen maniki (ek rulo, dentelo, e c.) quan weras* la mulieri kun robo dekoltita. – A

vinagro: Liquoro qua saporas acide e pikante, ek la acido-fermentaco de vino. – AFH

vindar: {tr} Elevar grand-esforce (kargajo) per

mashino qua konsistas ye arboro o cilindro horizontala qua rotacas sur axo ed an-cirkum qua spulesas kordego an qua ligesas la kargajo. – AG

vinkar: {tr} **1.** Igar su superesar **(a)** pri forteso, sua enemikon (en batalio, milito), **(b)** pri habileso, talento, sua konkurencanton. **2.** Superpasar to quo esas obstaklo. – AFHI

vino: Suko fermentacita di vitoberi - drinkajo alkoholoza. – AFGHIR

vintro: La sezono maxim kolda di la yaro, en qua la jorni esas maxime kurta, qua sequas autuno e preiras printempo. – AG

vinyeto: (tekn.) Ornamento qua reprezentas vito-branchi inter-plektita, supre di la pagino unesma di libro o di chapitro. Omna ornamento di la frontispico o di la pagini di libro. Graburo cirkondata da kartusho. Ornamento di la kovrilo di libro. Ornamento cirkum naztuko. Ornamento di paperfolii letrala. – AFGHIR

violacar: {tr} **1.** Domajar, lezar (ulo) quan onu ya devas respektar. **2.** Koitar muliero kontre elua volo. – AFHI

violentar: {tr} Koaktar sovaje, per la uzo di vigoro sen-represa. – AF

violino: (muziko) Instrumento kun kordi ed arketo, derivita de la viulo olima, igita plu mikra-dimensiona, e reduktita a quar kordi inter-akordita quintope (g, d, a, e). – AFGHI

violo: **1.** (bot.) Planto ek la familio "violacei", kun mikra floro di qua la odoro esas dolca, e la koloro inter reda e blua. (L. *viola*). **2.** La floro di ta planto. – AFHIR

violoncelo: (muziko) Instrumento kun quar kordi ed arketo, ye un quinto sub alto, qua preske korespondas a la viulobaso olima, e quan onu pleas tenante lu inter sua genui. – AFGHI

vipero: (zool.) Reptero serpenta di qua la morduro esas venenoza. (L. *vipera*). – AFGHI

virga: **1.** (pri adolecantino homa) Quan nula viro koitis. **2.** (metaf.) **(a)** Regiono virga: ne ja explorita; **(b)** Tero virga: ne ja kultivita; **(c)** Foresto virga: ne ja explotita; **(d)** Metalo virga: renkontrita pura en sulo. – AFHI

viro: Adultulo homa, qua havas maxim-alta-grade la karakterizivi di la maskuli. – AFHI

virtuala: **1.** (filoz.) Qua povas efikar, ma ne ja agis lo. **2.** (optiko) La foko virtuala di spegulo: loko ube la lumo-radii diverganta quin reflektas la spegulo, se prolongite ideale, konvergus dop la spegulo. **3.** (mekaniko) Efiko virtuala: Efiko quan agus moveblo se lu movesus ye quanto extreme mikra ye ta o ca instanto. – AFGHIR

virtuoza: Di qua la talento igas (ta persono) ecepto-kazo. – AFGHI

virulenta: (patol.) Qua kontenas la fonto di infekto e di transmiso morbala. – AFGHI

viruso: (patol.) Substanco qua esas la kauzo di infekto e di transmiso morbala. – AFGHI

visar: {tr} (tekn.) Rotacigar skrubo por sinkar lu (aden ulo). – F

vishar: {tr} Netigar (objekto) per pasigar sur olu ulo qua deprenas la strateto de polvo qua kovras lu; sekigar per froto. – G

viskomto: **1.** Titulo siniorala, aplikata, en la komenco, a la lietnanto di la komto. **2.** Nobeleso-titulo, sub komto e super barono. – AFGHIR

viskoza: Di qua la molekuli esas tenaca, inter-adheras ed adheras a la korpo quan li tushas. – AFGHI

vistar: {tr} Aplikar (sur akto) la formulo qua konstatas ke lu esas verifikita da la persono o da la organismo di qua la signaturo esas necesa por igar olu valida. – AHIL

vitalismo: (filoz.) Doktrino segun qua la fenomeni fiziologiala havas kauzo specala, ne-sama kam olta di la fenomeni psikologiala. – AFGHIR

vitelo: La parto flava di la ovo. – AFHI

vito: (bot.) Planto kun stipo lignatra, qua produktas la beri de qui facesas vino. (L. *vitis vinifera*). – AFHI

vitralio: Panelo de vitro-plaki, asemblita fako-formacante, e (maxim-multa-kaze) dekorita ye pikturi. – F

vitriolo: Nomo vulgara di SO_4H_2. – AFGHI

vitro: Materio harda, frajila, diafana, quan onu obtenas per la kunfuzo di sablo silicoza kun potaso e natroxo. – AFHI

viulo: (olim) Nomo di muzikili diversa; kun kordi ed arketo, forme di granda violino kun kin, sis o sep kordi, ne-egale grosa. – AFGHIR

vivaca: Rapida ed animata pri lua ago-maniero. – AFHI

vivar: {ntr} **1.** (che la animalo) Posedar e praktikar la funcioni "nutro", "genito". **2.** (che la homo) Posedar e praktikar la funcioni "nutro", "genito", "raciono"

ed "arbitrio". – AFHI

vivipara: Qua parturas ja vivanta sua yuni (kontraste kun "ovipara"). – AF

vizajo: La facio di la kapo (che la homo). – AFI

vizar: {tr} Regardar tre atencoze (lor sua lanso o jus ante sua lanso di objekto ad la punto quan onu volas atingor). – F

vizelo: (zool.) Varietato ek la genero "martro", kun korpo svelta, longa, falva, falveso plu klara subventre, muzelo pinto-forma. – (L. *mustela vulgaris*). – AG

viziero: **1.** Parto avana di la kasko, quan onu abasis por shirmar la vizajo, e tra qua onu povis vidar e respirar per greto streta. **2.** Peco ek ledro muntita an-avan kasqueto por shirmar la okuli kontre la suno-radii e kontre la pluvoguti. – AFGHI

viziono: Iluziono per qua onu kredas vidar ulu od ulo qua ne esas prezenta koram onua okuli. – AFGHI

viziro: (en Turkia olima) Oficiro ek la konselio* (konsilantaro) di la sultano. – AFGHIR

vizitar: {tr} Irar renkontre che ulu, pro devo di politeso, di deferenco. – AFGHIR

voco: **1. (a)** Sono de la aero ekpulsita de la pulmoni, kande ta aero trairas laringo, qua igas ica vibrar. **(b)** Sono artikulata, parolo. **(c)** Sono modulata segun la skalo muzikala, aptigita pri kantado. **2.** Expreso di la opiniono di persono lor voto. **3.** (metaf.) (gram.) Formo di la konjugo, qua indikas se la efiko quan expresas la verbo esas agata o subisata da la subjekto. – AFHI

vodevilo: Teatrajo mixita kun kupleti. – AFGIR

vokalizar: {ntr} (muziko) **1.** Exercar su voce, per kantar la noto sen pronuncar lua nomo e sen vortizar la sonuno. **2.** Adjuntar traiti, ornivi, en kantajo. – AFGHIR

vokalo: Sonuno simpla, emisata per lasar la aero ekirar de laringo e trairar la boko sen obstaklo. **2.** Singla ek la sonuni diversa qui genitesas tale, segun la maniero quale onu apertas sua boko por lasar li ekirar (la vokali: a, e, i, o, u). – AFGHI

vokar: {tr} Invitar (ulu) pri venar, per pronuncar lua nomo, o per signalo. – AIL

vokativo: (gram.) Un ek la kazi di la deklino (che ula lingui nacionala) quan onu uzas kande onu su turnas a persono od a kozo quan onu egardas quale personon. – AFGHI

volar: {tr} **1.** Rezolvar agor o ne agor (ulo). **2.** Praktikar plu o min energioze sua povo pri rezolvar koncerne agar (ulo) od igar ulu agar (ulo) . **3.** Rezolvar ferme, obtenor (ulo) por su o por altru. – AFGHIR

volatila: (aludante substanco solida o liquida) Qua vaporeskas facile. – AFHI

volfo: (zool.) Quadripedo karnavida, kun muzelo longa e nigra, oreli rekta, pilaro flavatra e nigre-buntita, kaudo tufatra. (L. *canis lupus*). – AG

volkano: **2.** Abismo subtera, (normale) interne di monto, qua lansas, per aperturo (kratero), flami, fumuro, cindri, e materii fuzura. **2.** (metaf.) **(a)** Esar sur volkano: en stando politikala quan karakterizas la minaco da revoluciono. **(b)** Viro volkana: di qua la karaktero esas impetuoza. – AFGHIR

volontario: Qua armeanesas, qua su engajis pri armeanesko, sen obligeso pri lo. – AFGHIR

voltar: {ntr} **1.** (manejo) Igar (kavalo) jiro-movar plurafoye. **2.** (skermo) Chanjar sua plaso por evitar tusheso da la espado di sua adverso. **3.** (kartoludo) Stroko ye qua onu agas omna preni. – AFGHIR

voltijar: {ntr} **1.** (kavalk-arto) Exercar su gimnastike por kustumigar su pri saltar sen estribi adsur kavalo qua avancas paze, trote, galope. **2.** (akrobat-arto) Exercar su pri dansar sur kordo laxa. – AFGIR

voltmetro: (tekn.) Sorto di galvanometro, per qua onu mezuras la forco elektromovala o la falo di la potencialo inter du punti. – AFGHIR

volto: (elektro) Unajo pri la interdifero di la potenciali elektrala = 10^8 unaji elektromagnetala C.G.S. Volto internaciona: tensiono elektrala qua, aplikate a konduktivo di qua la rezistiveso egalesas un ohm internaciona, genitas fluo de un ampero internaciona. – AFGHIR

volumino: (geom.) Parto di spaco, quan okupas korpo. – AFGHI

voluntar: {tr} Esar benigna, komplezema, servema (serviema*) til konsentar (agor co o to). – AFI

volupto: Plezuro di la sensi, qua igas juar forte. – AFHI

voluto: (arkitekt.) Ornamento spiralforma an la kapitelo di kolono (precipue en la klasifiko-grupo "ionika"), di konsolo, di modiliono. – AFGHIR

volvar: {tr} Aplikar rule kozo an-cirkum altra. – L

vomar: {tr} **1.** Retrojetar konvulse, per sua boko (la materii solida o liquida qui esis en la stomako). **2.**

(metaf.) Pulsar ek su (ulo mala). – AFHI

vomero: (anat.) Osto sen-simetraja, dina, quadrilatera, anomala, ye qua konsistas la parto supra di la parieto di la naztrui.

vomiknuco: (bot.) Bero venenoza ek arboreto de India (L. *strychno nux vomica*). – AFHI

vomiko: (medic.) Amaso de materio pusoza qua naskas en la pulmoni (che la tuberklosiki) e forjetesas per quaza vomo.

vomitorio: (en la Roma antiqua) Larja aperturo en la klozilo por lasar pasar la spekteri, en la amfiteatro qua destinesis a la ludi publika (publicala*). – AFGHI

vorticar: {ntr} Forportesar per jirado rapida. – AI

vorto: Son-uno artikulata, ek un o plura silabi, uzata por reprezentar ento od eso-maniero. Skriburo qua reprezentas ta son-uno. – AG

votar: {ntr} (pri, por, kontre) (aludante asemblitaro en qua la rezolvi esas agenda segun la opiniono da la majoritato - ed aludante singla membro). Depozar bilieto, bulo, e c. qua indikas ke (ta membro) adoptas o ne-adoptas ta o ca propozajo. – AFGHIR

vovar: {tr} Promisar a la deajo exekutor ta o ca tasko, verko meritoza, se lu exaucos la demando quan onu agas a lu. – AF

voyajar: {ntr} (de, ad) Diplasar su, parkurante voyo plu o min longa, por irar til altra urbo, lando o kontinento (o mem planeto). – AFHI

voyo: **1.** La spaco parkurenda por irar de loko ad altra loko, equipita por la cirkulado di la veturi e di la pediranti. **2.** La spaco parkurita da la vildo quan onu persequas e quan revelas la traci quin lu lasis. – F

vu: (gram.) Pronomo personala qua, dum nefamiliareso ye ulu, remplasas "tu". – FIR

vulgara: **1.** Qua admisesas, uzesas da la homi ordinara. **2.** Quan nulo distingas de la homi ordinara. – AFGHIR

vulgato: (religio kristana) Tradukuro Latina de la texto Hebrea di biblo, agnoskata kom konforma a la kanoni di la eklezio katolika. – AFGHIR

vulkanala: (geol.) Qua imputas a fairo la formaco di la Terglobo.

vulkanizar: {tr} (tekn) Preparar (kauchuko) per imersar lu en sulfo-fuzita por igar lu ne apta influesar da la fluktui di temperaturo e di vetero. – AFGHIR

vulnerario: (bot.) Planto leguminosa, kun flori flava, reputata kom apta remediar la vunduri, la plagi. (L. *vulneraria rustica*). – FHI

vulto: Konstrukturo di qua la suprajo esas kurvatra, ek asembluro de quadri infre-kono-trunka qui inter-apogas. – AFI

vulturo: **1.** (zool.) Granda raptucelo, kun kapo e kolo nuda, garnizita ye nur lanugo, sen plumi (L. *vultur*). **2.** (metaf.) La persono da qua la febli esas viktima. – AFI

vulvo: (anat.) Orifico di la organi genitala che la femino. – AFGHIR

vundar: {tr} (ye) **1.** Frapar per stroko qua lezas, detrimentas la organismo. **2.** (aludante objekti) Lezar parto di korpo per frotado, aracho, e c. **3.** Afektar penigive (organo di la sensi). – AG

W

waranto: (komerco) Recev-atesto, donata a komercisto qua depozas vari en depozeyo qua apartenas a la dogan-administrantaro. – AFGHI

warfo: Amaso de petri, ronda stoni, sablo, e c., jetita an la enireyo di portuo, interligita forte, e subtenata per palisegaro sinkita en sulo - destinita ruptor la impetuo di la ondegi. – AFG

warpo: (tekn.) Asembluro ek fili longesala interparalela, tensita inter la du roleri di la texo-mashino, quin onu separas por lasar la fili transversa (para o ne-para) pasar, fili qui ri-nodigesas (forme di kateno) ye lia extremaji por evitar lia intermixo. – A

wato: (elektro) La milima parto di la kilowato, unajo di elektropovo (sistemo M.T.S). – AFG

wefto: (tekn.) (aludante texo-mashino) La filo quan onu pasigas, per la naveto, tra la fili tensita longesale (warpo). – A

weldar: {tr} (tekn.) Soldar per fuzar la metali asemblenda, (opoze a la soldo per kunjunto di du korpi asemblenda per metalo od aloyuro di qua la fuzo-punto esas tam infra (sur la temperaturo-skalo) kam posibla). – A

werar*: {tr} Havar kustumale (od, eceptale, dum ceremonio) sur sua korpo kom vesto; od an su, kom juvelo, ornivo. – A

westo: Ta ek la quar punti kardinala qua esas sur la latero ube Suno su kushas. – AFGHIR

wishar*: {tr} (ad, por) Expresar la deziro ke ulo eventez (por su, o por altra persono). – AG

wiskio: Brandio ek cerealo-grani, de Skotia ed Irlando. – AFGHIR

wistitio: (zool.) Mikra simio de Brazilia (L. *simia yacchus*). – AFGIR

wisto: Ludo per 52 karti, da 2 personi kontre 2 personi (o da 3 personi kun un karto-grupo deskovrita ("mortinto") qua uzesas kom partnero, per partii interfederita) maxim-multa-kaze 10-punte, ma en ula kazi nur 5-punte. – AFGHIR

wolframo: (kemio) Korpo simpla, metalo obskur-griza, tre harda, deskovrita en 1781 da Scheele, atom-pezo 184,8 - uzata kom filamento por la ampuli elektrala. Simbolo kemiala: Tu o Wo.

X

xantino: (kemio) La $C_5H_4N_4O_2$ quan kontenas multa liquidi de animali: sango, urino, ed anke teo.

xantofilo: (kemio) $C_{40}H_{56}O_2$, kristali flava qui fuzas ye 172°C., e renkontresas en la klorofilo di la vejetanto-folii.

xenio: **1.** (versif.) Epigramo satira (enduktita da Goethe e Schiller). **2.** (biol.) Influo eventuala da la elemento maskula, en ula kazi, ad ula parti di la femino qui, pro lo, aquiras la karakteri di la maskulo fekundiginta. (Dicesas precipue pri la planti di qui la fekundeso devenas de poleno stranjera).

xenono: (kemio) Un ek la gasi skarsa di atmosfero, mono-atoma; atom-pezo 130,2. Simbolo kemiala: X

xerofito: (biol.) Singla de la vejetanti quin karakterizas la hardeso di la organi diversa e la sekreco samatampa di olei eteroza abundanta.

xifoida: (anat.) Dicesas pri la apendico - prolonguro kartilaga, qua finas la extremajo infra di sternumo.

xilofago: Singla de la insekti qui rodas ligno. – AFHI

xilofono: (muziko) Instrumento ek ligno-tabuleti ne-inter-egale longa, subtenata da du suportili, e sur qui onu frapas per du vergeti ligna. – AFGHI

xilografar: {tr} Imprimar ek tipi ligna, od ek tabuleti ligna sur qui esas grabita vorti e figuri. – AFGHIR

Y

ya: (adverbo) Partikulo qua nulkaze uzesas sole, ma kun irga dico, e konfirmas ica emfazoze. – G

yako: (zool.) Bufalo kun kaval-kaudo, devenanta de Tibet. (L. *poephagus*). – F

yakto: Exkurso-navo. – AFGHR

yardo: (navig.) Ligno-peco, dinigita ye lua extremaji, lokizita horizontale ye altesi diversa, sur la masti di navo, por subtenar la veli desvolvita o volvita. – A

yaro: **1.** Duro di un jiro da la Terglobo cirkum Suno (365 dii, 5 hori, 48 minuti, e 50 sekundi), egardata kom unajo di la mezuro di tempo. **2.** Ta periodo determinata per ula quanto de fakti qui eventis dum olca. **3.** Periodo de dek-e-du monati, egardata relate to quo eventas dum li, sen egardo pri la epoko kande li komencas. **4.** Singla periodo de dek-e-du monati, kontita de la nasko-dio di persono. – AG

yatagano: Sabro poniardo-forma, kun lamo kelke kurva proxim la pinto - armo Araba e Turka. – AFGHI

ye: Prepoziciono di qua la senco ne esas determinita, quan onu uzas nur en la kazi kande nula prepoziciono altra postulesas da la senco. (Lu indikas nome la loko o la dato exakta di evento, di fakto, la parto koncernata di la korpo: "ye la angulo di la strado", "ye la dekesma kilometro", "ye dimezo", "ye la lasta foyo", "il kaptis la kavalo per lazo ye la kolo", "plenigar ulo ye ... per kuliero, spado, e c.".)

yen: Prepoziciono qua igas atencar la persono o la kozo pri qua onu quik parolos, o to quo quik eventos (*yen*, avan nomo; *yen ke*, avan propoziciono).

yes: Adverbo qua equivalas propoziciono per qua onu respondas afirme a questiono (expresita o tacita). ("yes ya" = "si*"). – A

yiterbo: (kemio) Substanco ne-izolita, di qua onu konocas nur la oxido, e qua ne esus altro kam mixuro de lutecio e di neo-yiterbio. Simbolo kemiala: Yb

yitro: (kemio) Metalo skarsa, qua akompanas cerio en la maxim multa de lua erci. Atom-pezo: 88,92. Simbolo kemiala: Y

yodlar: {ntr} Kantar ta kansono montanala en qua onu guturagas stroke por pasar de la voco "pektorala" a la voco "kapala" (voco di qua la resono eventas en la kavaji supra od infra, rispektive, di la organaro

vocala), di qua la rezultajo esas quaza rukulo tre stranja. – AFG

yolo: (navig.) Mikra kanoto, streta e lejera, qua avancas rapide. – AFGIR

yufto: Ledro traktita per birko-oleo. – GR

yugo: **1.** Ligno-peco quan onu muntas sur la kapo di la bovi e per qua onu jungas li duope. **2.** (metaf.) **(a)** Submiseso quan impozas mastro. **(b)** Koakteso quan impozas engajo, pasiono, e c. **3.** (en la Roma antiqua) Piquo pozita horizontale sur du piqui vertikala, stekita en sulo, sub qua onu igis pasar la enemiki vinkita por humiligar e shamigar li. – AFGHI

yuko: (bot.) Planto perena, ek la familio "labiacei", kun folii longa, streta e harda, qui finas per pinto akuta; kun flori blanka, dispozita panikule sur shafto longa. (L. *yucca*). – AFGHI

yuna: Qua ne evas multe. – AFGI

-yuno: Sufixo qua indikas la filio tre yuna di animalo.

yuro: **1.** Lego-justifikeso pri postular ke onu retrodonez to quon onu debas a ni. **2.** Ensemblo ek la legi qui determinas to quon singlu, segun sua situeso, darfas legitime agar (o ne-agar) o facar (o ne-facar) o postular de altru. – AFGHIR

yusta: Konforma a la yuro; qua respektas la yuro di la kun-homi. – AF

Z

zagayo: Sorto di javelino, facata ed uzata da ula populi sovaja.

zebro: (zool.) Animalo di Afrika, aspekto-vicina ye asno, kun pilaro flava e strii bruna, o pilaro blanka e strii nigra. (L. *equus zebra*). – AFGHIR

zebuo: (zool.) Bovo kun un gibo, devenanta de India. (L. *bos taurus indicus*). – AFGHIR

zefiro: **1.** (en la epoki antiqua) Vento de la ocidento equinoxala. **2.** Irga vento lejera e dolca. – AFGHI

zeko: (zool.) Insekto sen-ala qua su aplikas an la pelo di la bovi, mutoni, hundi, e sugas lia sango. (L *ixodes*). – GI

zelar: {ntr} (por, pri) Agar propra-move, sen tardeso, kun komplezo e fervoro, por servar (o serviar*) ulu, ulo. – AFHI

zenito: **1.** (astron.) La punto ube la vertikalo di loko iras renkontre di la sfero cielala. **2.** (metaf.) La kulmino-punto di kozo. – AFGHIR

zeolito: (mineral.) Silikato aluminoza hidrata. – AFG

zero: (matem.) Cifro, 0-forma, qua - sen valorar ipse - lokizite dextre di altra cifri, igas dekoplan la valoro di ici, per suplear la unaji decimala qui mankas. **2.** (fiziko) En la instrumenti uzata por mezurar la temperaturi, la preso da aero, e c., la departo-punto di la grado-konto. – AFHI

zesto: (bot.) Parieto membrana qua dividas quarime la internajo di nuco. **2.** Shelo extera di oranjo e di citrono. – F

zezear: {ntr} Pro defekto, pronuncar le "j" qua le "z", e "sh" quale "s". – FH

zibelino: **1.** (zool.) Martro di Siberia, kun pili tenua (L. *martes zibellina*). **2.** La felo di ta animalo, uzata kom furo. – FHI

zigomato: (anat.) Osto di la saliajo di la vango, sub la angulo extera di la okulo. – AFHI

zigomorfa: (bot.) Dicesas pri la flori qui havas plano di simetreso (kom ex.: la violi, la muzelflori). – AFGHI

zigosporo: (bot.) Organo genitala sexuoza qua rezultas de la fuzo di du gameti izogama o heterogama. – AFGHI

zigzago: Lineo ruptita, qua formacas anguli alterne salianta e konkava. – AFGHIR

zimazo: (biol.) Substanco fermenta, azotoza, nesulfuroza, pasable parenta ye la albuminoidi, egardenda kom la reziduo di funcionado. – AFGHI

zimogeno: (biol.) Substanco quan sekrecas la celuli glandala e qua, mixite kun la aquo di la vakuoli, genitas fermento.

zimologio: (biol.) La parto di kemio qua traktas fermentaco. – AFGHIR

zimosimetro: (fiziko) Instrumento uzata pri mezurar la grado di fermentaco di liquido. – AFGHIR

zimotekniko: La arto genitar e direktar la fermentaco. – AFGHIR

zinko: (kemio) Korpo simpla, metala, blue-blanka, kompozajo lameloza, duktila, fuzebla, e qua, pos lamino, uzesas por facar kovrili di tekti, pluvo-kanali tektala, tubi, balnokuvi, siteli, e c. Simbolo kemiala: Zn

zinkografio: Procedo analoga a litografado, ma en qua

la petroplako litografala remplasesas da zinkoplako.

zirkono: (kemio) Korpo simpla, metala, kelke simila a titano. Atom-pezo: 90,6. Simbolo kemiala: Zr.

zodiako: (astron.) Zono cielala qua kovras 8 o 9 gradi ye singla latero di ekliptiko, ed embracas omna situeso di la planeti til nun deskovrita - e dividita aden 12 parti qui nomizesis segun la stelaro maxim vicina a li, e quin onu nomas la 12 signi di zodiako. – AFGHIR

zono: **1.** (geom.) Parto de la areo di sfero qua formacas quaza bendo kurva inter du plani interparalela. **2.** (geogr.) Singla de la granda regioni di la Terglobo, quin separas cirkli imaginala, paralela ye equatoro, e di qui la klimato dependas de lia situeso kompare a Suno. **3.** Bendo de stofo, de ledro, e c., destinata a klemar la vesti an la tayo. **4.** To quo cirkondas quale vesto-zono. – AFGHIR

zoocecidio: Deformuro genitata da animalo o planto vivanta.

zoofito: Nomo di la animali inferiora, vicina ye la planti, qui formacas la brancho quaresma di la animal-regno (de qua onu deprenis nia-epoke la protozoi por formacar kinesma). – AFGHIR

zoografio: Deskripto di la animali. – AFHIR

zoologio: Parto di la historio naturala qua traktas la animali. – AFGHIR

zoospermo: Sinonimo di "spermatozoido". – AFGHI

zoosporo: (zool.) Sporo (korpuskulo genitala) quan karakterizas cilii vibranta, che ula algi. – AFGHI

zuavo: (armeo) En Francia, soldato ek korpo de infantrio [infanterio] lejera, uzata en la armeo di Afrika. – AFGHIR

zumar: {ntr} **1.** Genitar bruiso kontinua, grava e matida, aludante insekto, o la murmuro konfuza ek la voci di plura personi asemblita. **3.** Resonigar klosho per igar la frapilo shokar alterne dextre e sinistre, ma sen ociligar ta klosho. **3.** (medic.) Audar en sua oreli la sono quan genitas ibe la palpitado tro forta da la arterii, la stretesko di la tubo audala.